

LÜĞƏT VƏ ENSİKLOPEDIYALAR

AZƏRBAYCAN MİLLİ ELMLƏR AKADEMİYASI
NƏSİMİ ADINA DİLÇİLİK İNSTITUTU

AZƏRBAYCAN TOPONİMLƏRİNİN

ENSİKLOPEDİK LÜĞƏTİ

İKİ CİLDDƏ
BİRİNCİ CİLD

ŞƏRQ-QƏRB

BAKİ 2007

ÖN SÖZ

Redaktor:	Rühaba Əliyeva
Tərtibçilər:	Rühaba Əliyeva Qara Məşədiyev Etibar İnanç Tünzalə Baxşıyeva Şəms Qocayeva
Rəyçilər:	İsmayıl Məmmədov Fikrat Xəlqov

ISBN 978-9952-34-155-3

914.754/003-dc22

Azərbaycan toponimləri – Lüğətlər

Azərbaycan toponimlərinin ensiklopedik lüğəti. İki cildə. I cild.
Bakı, “Şərq-Qərb”, 2007, 304 səh.

İkicildlik Azərbaycan toponimlərinin ensiklopedik lüğətində 12 minə yaxın coğrafi adın izahı verilmişdir. Lüğətin tərtibində Azərbaycanın görkəmli dilçi, tarixçi və toponimist alimlərinin tədqiqatları nəzərə alınmışdır.

Hər bir xalqın tarixi, dili, etnogenezi, təfəkkürü, məşğuliyyəti haqqında dəyərli məlumat verən toponimlər onomastik vahidlər sırasında öz zənginliyi ilə seçilir. Lüğətdə toplanmış toponimlər Azərbaycan Respublikasının bu günü və yaxın keçmişi (1980-ci illər) ilə bağlı olan coğrafi adlardır. Müstəqillik dövründə dəyişdirilmiş adlar da lüğətdə öz əksini tapmışdır.

Lüğətin tərtibində toponimiyadakı son məlumatlar nəzərə alınmışdır. Lakin bəzi məqamlarda tərtibçilər və redaktor öz mövqelərindən çıxış etməyi lazım bilməşlər. Belə ki, əsasən toponimik tədqiqatlara yardım məqsədilə nəzərdə tutulmuş bu lüğətdə gələcək tədqiqatçıları düzgün istiqamətləndirmək üçün kəndlərin adları onların daxil olduqları inzibati ərazi vahidlərinin adları ilə birlikdə çəkilir. Müstəqillik dövründə dəyişdirilmiş adların bəziləri tərtibçiləri qane etmədiyindən, köhnə adların etimologiyası da açıqlanmış və beləliklə də qədim dil vahidlərinin dildən çıxarılmasına qarşı tədqiqatçılar öz fikirlərini söyləmiş olmuşlar.

Lüğətin tərtibində müəlliflərin öz tədqiqatları ilə yanaşı, Azərbaycanın bir çox görkəmli dilçi alimlərinin, türkoloqların, tarixçilərin, coğrafiyaşünasların, toponimistlərin, etnoqrafların əsərləri nəzərdən keçirilmiş, mövzu ilə bağlı müxtəlif lüğətlərə, toplulara, inzibati ərazi bölgülərinə müraciətlər olmuş, müqayisələr aparılmışdır.

ŞƏRTİ İXTİSARLAR

alm – almanca
antr – antroponim
avar – avarca
Azərb – Azərbaycan
azərb – azərbaycanlı
c – cənub
d y – demir yol
düz – düzlətmə
erm – erməniscə
etn – etnonim
ar – ərəbcə
fars – farsca
fr – fransızca
ha – hektar
hidr – hidronim
hün – hündürlüyü
i a v – inzibati orazi vahidi
km – kilometr
q – qərb
qad – qədim
lat – latınca

ləzg – lozgicə
m – metr
mansub şək -si – mensubiyət şəkilçisi
min – mineral
mong – monqolca
mür – mürekkəb
Nax MR – Naxçıvan Muxtar Respublikası
oyk – oykonim
or – oronim
r-n – rayon
rus – rusca
ş – şərq
ş a – şəxs adı
şək – şəkilçi
şm – şimal
ştq – şəhər tipli qəsəbə
tal – talışca
tat – tatca
taqr – təqribən
top – toponim
türk – türkcə

AZƏRBAYCAN ƏLİFBASI

Ab a	Bb be	Cc ce	Çç çe	Dd de	Ee e	Əə ə	Ff fe
Gg ge	Ğğ ğe	Hh he	Xx xe	İi ı	İi i	Jj je	Kk ke, ka
Qq qe	Ll el	Mm em	Nn en	Oo o	Öö ö	Pp pe	Rr er
Ss se	Şş şe	Tt te	Uu u	Üü u	Vv ve	Yy ye	Zz ze

Abad

Aa

Abad *oyk., sada* Ağdaş r-nunun Qaradənizi i.e.v.-də kənd 1809-cu ildə Avat, 1917-ci ildə Avad şəklində qeydə alınmışdır. Yerli sakinlərin dilində *Avat* kimi tələffüz olunur və "quru kol-kos" mənasında izah edilir. Mənbələrin verdiyi məlumata görə, *avət* qırğız tayfalarından birinin adıdır. Tümen vilayətində Abat, Gürcüstanda Abat-xevi, Qazaxıstanda Avat, Qafqazda Avat dağ və kənd adları Abad (Ağdaş) oykoniminin *avət* etnonimi ilə bağlı olduğunu söyləməyə əsas verir. Türklərin Qərb yürüşlərində iştirak edən avatların XI-XIII əsrlərdə Səlcuq oğuzlarının tərkibində Azərbaycan gəlmələri ehtimal olunur.

Abadgöl *hidr.* *mür* Ağdaş r-nunda arx Hidronim *Abad* (kənd adı) və *göl* sözlərinin birləşməsi, "Abad kəndinə məxsus göl" deməkdir.

Abadkənd *oyk., mür* Salyan r-nunun Xələc i.e.v.-də kənd. 1954-cü ilədək Cındır (əslində Cəndər) olmuşdur. Cənub-Şərqi Şirvan düzündədir. Oykonim *abad* və *kənd* topokomponentlərindən düzəlib, "müntəzəm və çoxlu tikintisi, yaşayış üçün hər cür şəraiti olan, məskun edilmiş, səliqəli, inkişaf etmiş, becərilmiş, düzəldilmiş yer, yaşayış məntəqəsi" deməkdir. *Abad* topokomponenti çox vaxt şəxs adlarına qoşularaq rus dilindəki *-grad*, *-ovka*, yunan dilindəki *-pol*, alman dilindəki *-burg* topoformantlarına uyğun gəlir və memorial toponimlərin yaranmasında iştirak edir. Bu topokomponentə hind, Pakistan, fars, türk (həmçinin digər türkdillə xalqlar) toponimiyasında rast gəlmək mümkündür. Cəndərli toponiməsinə gəlincə, bu toponimə Cəndir/Cəndər/Cəndər variantlarında Türkmənistan, Özbəkistan, Gürcüstan toponimiyasında təsadüf olunur. Azərbaycan Qazax-Ağstafa bölgəsində Cəndər hidronimi və Cəndirli ailəsi də qeydə alınmışdır. XIX əsrdə Azərbaycan keçmiş Cavad qəzasında yaşayan xələclərin bir tirosinin adı *cəndir* olmuşdur. İndiki Abadkənd kəndinin Xələc i.e.v.-nin tərkibində olması bu

Abbasabad

toponimin etimologiyasını söyləməyə əsas verir. Cəndər etnonimi Səlcuq oğuzları ilə əlaqələndirilir.

Abaslı/Abalı (1933) *oyk., sada*. Zaqatala r-nunun Dənəçi i.e.v.-də kənd. Mənbələrin verdiyi məlumata görə, kəndin əsl adı Abaslioba olmuşdur. Yerli əhalinin ehtimalına görə, oykonim *Abaslı* (Dağstanın Çaroda kəndindən gəlmiş şəxsin adı) və *oba* (kəndin ərazisində kiçik icma) komponentlərindən ibarətdir. Türk dillərində, o cümlədən Azərbaycan dilinin dialekt və şivələrində *aba* "ata, baba, emi, ana, xala, böyük bacı" mənalarında işlənir. Oykonimi Dədəli, Babalı və s. etimologiyalarının omonimi kimi qəbul etmək lazımdır. Bu oykonim sonrakı illərdə Abaslı (1979), Abaslı (1986) variantlarında qeydə alınmışdır. 2004-cü ildə kəndin adı Abasli variantında rəsmiləşdirilmişdir.

Abazallı (1968) / **Abasallı** (1917, 1933, 1961) / **Abasallı** (1979, 1986) *oyk., düz*. 1. Neftçala r-nunun Tərtər məhəlləsi i.e.v.-də kənd. Salyan düzündədir. Son illərdə Abasallı variantında rəsmiləşdirilmişdir; 2. Cəlilabad r-nunun Təklə i.e.v.-də kənd. Burovar silsiləsinin ətəyindədir. 2001-ci ildən Abasallı kəmi rəsmiləşdirilmişdir. Bile-suvar r-nundakı Novomixaylovka (indiki Zəhmətabad) kəndinin adı da 1840-cı ilədək Abazallı olmuşdur. Bu oykonimlər xəzər və peçeneqlərin tərkibində Azərbaycan gəlmiş *abaza* (avaz/abas/abaz) tayfasının adı ilə bağlıdır. Türkmənistan Avaza, Xakas MY-də Abaza, Gürcüstanda Abaza, Abazlar toponimlərinin, Azərbaycan-ıda isə Avazlar, Avaz, abazlı (Qazax r-nunun İkinci Şıxlı kəndində tayfa) toponim və etnonimlərinin qeydə alınması bu fikri təsdiq edir.

Abbasabad *oyk., mür* Yardımlı r-nunun Hamar kəndi i.e.v.-də kənd. Viləş çayının sahilində, dağətəyi ərazidədir. Yaşayış məntəqəsi XIX əsrin ortalarında pərmayış tayfasına məxsus ailələr tərəfindən salınmışdır. Bozi mənbələrdə Abbasabad (1917, 1933, 1961) variantında qeydə alınmışdır. Oykonim *Abbas* (şəxs adı) və *abad* topokomponentlərindən düzəlib 1809-1810-cu illərdə Aruz çayı sahilində, Naxçıvan şəhərinin 6 km

Abbasbəyli

c-ş.-ində fransız hərbi mühəndislərinin layihəsi əsasında Abbasabad qalası tikilmişdir. Qala İran dövlət xadimi, Fətəli şah Qacarın oğlu və vəliəhdi Abbas Mirzənin adı ilə bağlı idi. Rusiya-İran müharibəsində (1826-1828) qalada vuruşmalar olmuşdu. Aras su qovşağı tikildikdən sonra Abbasabad qalasının xarabalığı su altında qalmışdır. Mənbələrdə 1828-30-cu illərdə baş vermiş hadisələrlə əlaqədar İrəvan xanlığının Vedibasar, Şorur və Sürməli məhəllələrində Abbasabad adı kəndlərin azərbaycanlı ohalisi haqqında məlumat verilir.

Abbasbəyli/Abasbəyli oyk. *sadə* 1 Qazax r-nunun Alpout i.e.v.-də kənd Gence-Qazax düzənliyindədir. Keçmiş adı Dəhərbəyli. Yaşayış məntəqəsi XIX əsrdə Dəmirçilər kəndinin abbasbəyli adlı nəslinə mənsub ailələr tərəfindən salınmışdır. 2. Masallı r-nunun Yeyənkənd i.e.v.-də kənd Lənkəran ovağında. 1933-cü ildə Dəvəçi və Sabirabad r-nları ərazisində də Abasbəyli kəndləri qeydə alınmışdır. Bu oykonimlər abasbəyli etnonimi ilə bağlıdır.

Abbasxanlı/Abasxanlı oyk. *sadə* Ağsu r-nunun Kəndəbə i.e.v.-də kənd. Şirvan düzündədir. Keçmiş adı Gorus Abbasxanlı olmuşdur. Oykonim Şamaxı qəzasında maldarlıqla məşğul olan bir nəslin adını eks etdirir. Bu kənd Şirvan xanlığı dövründə Çaparlı və Ağarx kəndləri ilə birlikdə Gorus adlanan məhəllə daxil idi. Məhəllə adı vaxtilə burada məskunlaşmış gorus qızılbaş tayfasının adından götürülmüşdür. XVII əsrdə Gorus məhəllə Şamaxı xanı Mustafa xanın kürəkəni Ağakışi bəyə mənsub olmuşdur. 1933-cü ildə Cəlilabad r-nu ərazisində eyniadlı kənd qeydə alınmışdır. Bu oykonimlər *abbasxanlı* nəslinin adı ilə bağlıdır.

Abaskənd oyk. *mür* Şəki r-nunun Ağsağ Göynük i.e.v.-də kənd Alazan-Əyriçay çökəkliyindədir. Oykonim *Abbas* (şəxs adı) və *kənd* topokomponentlərindən düzəlib, "Abbas adlı şəxsə məxsus yaşayış məntəqəsi" deməkdir.

Abbasqulubəyli/Abasqulubəyli (1933) oyk. *sadə* Tovuz r-nunun Çəmoli (keçmiş Çirkimli) i.e.v.-də kənd. Əsrək çayının sahilindədir. Gədəbəy r-nunda da eyniadlı kənd qeydə alınmışdır. Etnotoponimdir.

Abdallı

Abbaslar kübəri or. mür Yevlax r-nunun Ərəbussu kəndi ərazisində yoxuş Oronim *abbaslar* (etnonim) və *kübar* (qabarmış səth boyu gedən yol, yoxuş) sözlərindən düzəlib (-i) mənsub şəkilçisi. (səkilçisi).

Abbaslı/Abaslı oyk. *sadə* Şəmkir r-nunun Seyfəli i.e.v.-də kənd Şəmkir çayının sahilində, dağ ətəyindədir. Oykonim *abbaslı/abası* etnonimi ilə bağlıdır. Yerli əhalinin verdiyi məlumata görə, kəndin əsası XIX əsrdə İrəvan quberniyasından gəlmiş cəmiadlı nəslə məxsus ailələr tərəfindən qoyulmuşdur. 1917-ci ildə Yardımlı r-nunun Şilovəngə i.e.v.-də Abaslı kənd adı qeydə alınmışdır.

Abdal oyk. *sadə* 1 Ağdam r-nunun Gülablı i.e.v.-də kənd Dağ yamacındadır; 2. Tovuz r-nunun Yanıxılı i.e.v.-də kənd. Çingizidə silsiləsinin ətəyindədir. Oykonim *abdall* tayfasının adı ilə bağlıdır. Qafqaz Albaniyasında hələ eradan əvvəl yaşaması ehtimal olunan abdalılar (heftal/heftal/efthal) adına qazax, qaraqalpaq, türkmən və türk toponimiyasında da rast gəlmək mümkündür.

Abdal hidr. *sadə* Tovuz r-nu ərazisində çay Zəyəm çayının qoludur. Mənbəyini Öklüz dağı və Məral dağının yamaclarından götürür. Çay qədim Abdal qalasının yaxınlığında axdığı üçün həmin qalanın adı ilə adlandırılmışdır.

Abdal or. sadə Ordubad r-nu ərazisində dağ. Etnotoponimdir.

Abdallanlı oyk. *düz* Qubadlı r-nunun Qayalı i.e.v.-də kənd Dağətəyi ərəzindədir. Keçmiş adı Ocaqqışlağdır. Yaşayış məntəqəsi keçmiş qışlaq yerində salınmışdır. Tədqiqatçılara görə, kəndin adı *abdallanlı* adlı elatın adı ilə bağlıdır. Oykonim *abdall* etnonimindən, *-an* (fər cəm şəx -si) və *-lı* (əzərb. mənsubluq, aidlik bildiren şəx) şəkilçilərinəndən düzəlib, "abdallara məxsus, abdalılar yaşayan kənd" deməkdir.

Abdallar oyk. *sadə* Laçın r-nun Qankəhə i.e.v.-də (keçmiş Laçın) kənd Həkon çayının sahilində, Qarabağ silsiləsinin ətəyindədir. 1923-cü ildə Laçın şəhərinin adı da *Abdallar* olmuşdur. Etnotoponimdir.

Abdallı oyk. *düz* Oğuz r-nunun Xaçmaz i.e.v.-də kənd Qala çayının sahilində, dağ-

Abdınli

ətəyi ərəzindədir. Mənbələrin məlumatına görə, XIX əsrdə Şəkinin Qorucılar kəndindən köçüb gələnlər Oğuzda üç kiçik məntəqəni yaratmışdılar. Bunlar Şibili, Yemişanlı və Abdallı məntəqləri idi. *Abdallı* "abdall" tayfasına məxsus yaşayış məntəqəsi" deməkdir. XIX əsrdə Gürcüstan ərazisində də eyniadlı iki kənd qeydə alınmışdır.

Abdınli (1961, 1968) / **Abdınli** (1933, 1979) / **Abdınli** (1917) *oyk.* *sadə* 1 Ağdam r-nunun Güytəpə i.e.v.-də kənd Düzənlikdədir. Kəndin ərazisi keçmişdə Tağıbəyli kəndinin abdınli nəslinə məxsus qışlaq yer olmuşdur; 2. Yardımlı r-nunun Şəfoqlı i.e.v.-də kənd Viləş çayının sahilində, dağətəyi ərəzindədir. Oykonim *abdınli* (digər adı qullardır) nəslinin adı ilə bağlıdır.

Abdullaşağı oyk. *sadə* Kolbəcər r-nunun cəmiadlı i.e.v.-də kənd Məzəçayın sol sahilində, dağ ətəyindədir. Keçmiş adı Şəhsevənlidir. Yerli əhalinin məlumatına görə, XIX əsrin sonlarında Ağcabədi r-nunun Şəhsevən kəndindən köçmüş Abdulla adlı şəxs ərəzində iki bina salmışdır. XX əsrin əvvəllərində də Cavanşir qəzasında Böyük və Kiçik Abdullaşağı adlı iki bina adı qeydə alınmışdır. R-nun Cəbəngörkəz kəndi yaxınlığında bir yurd yeri indi də Abdulla yurdu adlanır. Etnotoponimdir.

Abdulla oyk. *sadə* Cəlilabad r-nunun Astanlı i.e.v.-də kənd Burovar silsiləsinin ətəyindədir. Keçmiş adı Molla Abdulla olmuşdur. Yaşayış məntəqəsinin XIX əsrin ortalarında keçmiş Hasılı kəndinə məxsus pay torpağı sahəsində salınmışdır. Oykonim Qızılbaş tayfalarından şamilərin bir qolu olan *abdullu* tərsinin adı ilə bağlıdır. 1933-cü ildə həmin r-nun ərazisində Abdulla oykonimi ilə yanaşı iki Abdullalı kənd adı da qeydə alınmışdır.

Abdulyan oyk. *sadə* Sabirabad r-nunun cəmiadlı i.e.v.-də kənd. Kür çayının sol sahilində, Şirvan düzündədir. Yaşayış məntəqəsinə Kür çayındakı balıq vətəngorində işləyən Cənubi Azərbaycan köçmüş ailələr salmışdır. Son illərdə kəndin adı Abdullaabad adlandırılmış və Hacıqabul r-nun ərazisinə daxil edilmişdir. *Abdulyan* abdalılar etnoniminin variantıdır. XIX əsrdə İrəvan

Abrix

xanlığında Abdullar, Abdulkənd, Abdullağalı oykonimlərin qeydə alınmışdır. Orenburq vilayətindəki Abdullino şəhərinin adı da, çox güman ki, bu etnonimlə bağlıdır.

Ahşabad oyk. *mür* Cəliləbad r-nunun Silvəngə i.e.v.-də kənd Burovar silsiləsinin ətəyindədir. Oykonim *Abış* (şəxs adı) və *abad* topokomponentlərindən ibarətdir. Bu şəxs adı ilə bağlı Masallı r-nunun Şıxlar kəndi ərazisində Abış topəsi oronimi və Ağcabədi r-nunun Qaradolaq i.e.v.-də Abışbəyli (1933) oykonimi məlumdur. Elmi ədəbiyyatların verdiyi məlumata görə, bu yaşayış məntəqəsi keçmişdə həmin ərəzədə yaşayan aslar tayfasının üçüncü qolundan olan Abış bəyə mənsub ailələr tərəfindən XIX əsrdə salınmışdır.

Abrix or. sadə Bakı şəh.-də 12 km şm.-də, Abşeron yarımadasında palçıq vulkanı Uzun müddətdir püskürmür. Abşeron yarımadasında və Xəzərdə olan palçıq vulkanlarını öyrənmiş, Azərbaycan geoloji quruluşuna və 1859-cu il Şamaxı zəlzələsinə aid osorlər yazmış alman geoloqu, Peterburq EA-nın akademikmi German Vilhelm Abrixin (1806-1886) şərifinə adlandırılmışdır. Memorial toponimdir.

Abjil hidr. *sadə* Balakən r-nu ərazisində çay Qanıx çayının qoludur. Bozi tədqiqatçıların fikrincə, çayın adı İran mənşəli *ab* (su, çay) və *jat* (qatran) sözlərindən ibarət olub "qatranlı çay" mənasındadır. Qədim türk yazılı abidələrində xristianların xeyirdən mərəsimi "abijik/abışik" adlanır. Ehtimal ki, *abjil* sözü r-nun ərazisində tarixi məlum olmayan qədim məbəd və ibadət ocaqları ilə bağlıdır.

Abjil oyk. *sadə* Balakən r-nunun Qaysa i.e.v.-də kənd Qoyuntəpə dağının ətəyindədir. Yaşayış məntəqəsi İkinci dünya müharibəsindən sonra yaradılmışdır. Kəndin adı eyniadlı çayın adından alınmışdır.

Abrix oyk. *sadə* Qobolə r-nunun Tikanlı i.e.v.-də kənd Alazan-Əyriçay çökəkliyindədir. Keçən əsrə ad materiallara əsasən, Abrix Tikanlı kəndindən yaranmış yaşayış məntəqəsidir. IX əsr ərəb coğrafiyaşünaslarının yazdığına görə, Beyləqanda (bu şəhərin xarabalıqları Mil düzündə indiyədək

Örənqala adı ilə qalmaqdadır) Abrik/Abrek adlı qala mövcud olmuşdur. Toponimikada belə bir fərfəzyə var ki, həmin Abrik qəlası bir vaxt müəyyən hadisə ilə əlaqədar olaraq (bəlkə də monqolların XIII əsr basqınları) dağıldıqdan sonra əhalisini müəyyən hissəsi bu zonaya gəlmiş və bu adı da özləri ilə gətirmişlər. Mənbələr Bizansda da Abrik adlı şəhərin mövcudluğundan xəbər verir. Azərbaycan dilinin dialekt və şivələrində *avırız/avruş* "çay qurağından olan qamışlıq, çubuq" deməkdir. Türk dilində avır "hərülümüş, sarınmış, bağlanmış" mənalarını ifadə edir. Deməli, *Abrix/Abrik/Abriq qalası* "qamışdan hərülümüş qala" kimi izah oluna bilər.

Abşeron or. sada Azərb.-da, Xəzər dənizinin q. sahilində ən böyük yarımada. Böyük Qafqazın c.-ş qutaracağındadır. Bakı şəhəri və ətrafı kəndləri Abşeron yarımadasına daxildir. Sözlün etimologiyası ilə bağlı müxtəlif fikirlər mövcuddur. Bəzilər "Abşeron"un farsca *ab* (su) və *şoran* (duzlu) sözlərindən əmələ gəldiyini güman edirlər. Bir çox alimlərin fikrincə, "Abşeron" oğuz boylarından biri olan *avşar/əfsar* tayfa adı ilə bağlıdır. Mənbələrin məlumatına görə, Bakı yaxınlığında, İrandan Dərbəndə gedən karvan yolu üzərində Əfsaran adlı yaşayış məntəqəsi olmuşdur. Orta əsrlərdə Xəzər dənizinin q. sahilində, Pirallahı adasının qarşısında Əfsaran şəhərinin mövcudluğu haqqında məlumat verilir. Türk-səlcuq tayfa birliliyinə daxil olmuş və Azərbaycan xalqının etnogenezində iştirak etmiş əfsarlar Səfəvilər dövlətinin siyasi həyatında mühüm rol oynamış, Nadir şah Əfsarın dövründə bir müddət İranda hakimiyyəti ələ ala bilmisdi. Belə olan surətdə əfsarların adı Azərbaycan toponimiyasında öz əksini tapmaya bilməz. Odu ki, *Abşeron* toponiminin "əfsarlar yaşayan yer" kimi izah olunması məntiqə daha çox uyğundur.

Abşeron oyk. sada 1. Azab, -nın ş.-ində inzibati r-n. Fatmayı, Masazır, Məhəmmədli, Hökməli kəndləri, Qəzək, Qobu, Saray, Digah, Ceyranbatan qəsəbələri r-nun ərazisinə daxildir, 2. Bakı şəhəri, Əzizbəyov r-nunda qəsəbə. Xəzərin sahilində, cənubdakı yarımada salınmışdır (1960-cı illərdə)

Türkiyə, İran, Ermenistan, Gürcüstan, Türkmənistan ərazilərində də *avşar/əfsar* etnonimi ilə bağlı çoxlu coğrafi adlara rast gəlmək mümkündür. Krasnodar vilayətindəki Apşeron şəhər və r-nunun adı isə Abşeron y.a-nın adı ilə bağlıdır.

Abşeron arxipelaqı or. mür Xəzər dənizində Abşeron yarımadasından ş.-də bir qrup adadır. Arxipelaqın tərkibinə Pirallahı, Çilov, Qu daşı, Böyük Tava, Kiçik Tava və b. adalar daxildir.

Abşeron boğazı hıdr. mür Pirallahı adası ilə Abşeron yarımadası arasında su sahəsi. Bu boğazda şose və elektrik d-y-ləri keçən bənd salınmışdır.

Abşeron kanalı hıdr. mür Abşeron yarımadasında q.-dən ş.-ə doğru uzanan Kanala su Ceyranbatan su anbarından verilir.

Acıbulaq hıdr. mür Abşeron yarımadasında göl. Hidronim *acı* və *bulaq* sözlərindən düzəlib, göl suyunun dadına görə bu adı almışdır. Belə hidronimlərdən biri də Kürdəmir r-nu ərazisindəki Acı ardır. Şamaxı və Qazax r-nları ərazisində və Şəki r-nunun Təpəcənət kəndində də Acıbulaq adlı su obyektləri qeydə alınmışdır.

Acıçay hıdr. mür 1. Şamaxı r-nunda çay (Çigil çayı hövzəsi). Tudar kəndinin yaxınlığında axır. Tudar da adlanır; 2. Qax r-nunda çay Kirmik (Qurmux) çayından ayrılaraq Qanıx (Alazan) çayına tökülən qoldur. Hidronim *acı* və *çay* sözlərindən düzəlib, obyekt suyunun *acı* və ya şor olduğunu bildirir. Türkmənistan ərazisində *Acısay* adlı çay və yaşayış məntəqəsi qeydə alınmışdır.

Acıçəmən or. mür Ordubad r-nu ərazisində dağ. *Oronim aci* (dad bildiren söz) və *çəmən* (r) (far bulaq) sözlərindən düzəlib, "acıbulaq" və ya "acıbulaqlar" deməkdir. Dağın adı ərazidəki duzlu bulaqlardan alınmışdır.

Acıdağ or. mür Goranboy r-nu ərazisində dağ. Hün 807 m. *Oronim aci* və *dağ* sözlərindən düzəlib. Mütəxəssislərin fikrincə, oronimin birinci komponenti dad bildiren sifətli ifadə olunaaraq coğrafi obyektin süxurlarının *acı* maddələri ilə zəngin olduğunu bildirir. Başqa mülahizəyə görə, dağın adındakı *acı* sözü oradakı otların *acı* olmasına

əks etdirir. İlin üç fəslində bu otlar *acı* olduğu üçün heyvanlar onu yemir. Yalnız qışda bu otlar quruducca yem üçün yararlı olduğundan maldarlar qış qoyun yataqlarını, binoləri belə yerlərdə salırlar. Lakin onu da əlavə etmək lazımdır ki, *acı* təfisi qədim türk dillərində "zey, zəyl" mənalarında işlənmişdir. Ərazidəki Zəylif, Zəylifçay coğrafi adları bu fikri təsdiqləyir. Mənbələrdə bu ərazidə Acıqala oronimi də qeydə alınmışdır.

Acıdoro/Ajdoro/Acđoro hıdr. mür 1. İsmayılı və Kürdəmir r-nlarından axan çay. Girdiman çayının su qoludur; 2. Şamaxı r-nunda çay (Girdiman çayı hövzəsi). Pirsat çayının su qoludur. Sündü kəndi yaxınlığında başlayıb, Acıdoro kəndi yaxınlığında qurtarır. Yay quraq keçəndə suyu azalır və şorlaşır. Buna görə də Acıdoro adlanır. Bu çayların adlarını ərazidəki cənubdakı çay dərələrindən almışlar.

Acıdoro or. mür 1. Şamaxı r-nu ərazisində dağ. Hün 931 m, 2. Şamaxı r-nunda cənubdakı çayın dərəsi. Şamaxı şəhəri kənarından başlayıb, Acıdoro kəndi yaxınlığında qurtarır. 3. Qazax r-nunun şm.-q.-ində yaranan Yayılacaq dağlarından c. istiqamətdə ayrılan Dəmirdağ, İlanlıca dağ və Səcdə dağ yüksəklikləri ilə birləşir. Həmin yüksəkliklərin arasında kiçik dərə keçmişdir. Böyük Acı adlarını Oronim buradakı şor sulu bulaqlarla əlaqədardır. 4. Qax r-nu ərazisində dərə, 5. Tovuz r-nu ərazisində dərə və s. Mütəxəssislərin statistik hesablamasına görə, respublika ərazisində 50-dən artıq Acıdoro oronimi qeydə alınmışdır. *Oronim aci* və *dərə* sözlərindən düzəlib, obyekt örtüyünü də cohetdən təyin edir. Mes. Qazax r-nundakı Acıdoro həmin dərədən axan Acısı çayının, Qax r-nundakı Acıdoro isə oradan axan Acıçayın suyunun dadının *acı* olmasına görə belə adlandırılmışdır. Cənubi Azərb.-da da Acıdoro oronimi qeydə alınmışdır.

Acıdoro oyk. sada Şamaxı r-nunun Göyləri o v.-də kənd. Acıdoro çayının sahilində, Ləngobiz silsiləsinin ətəyindədir. Kəndin ərazisi keçmişdə Şamaxı qəzasında yaşamış çirəqli tayfasının qışlaq yeri olmuşdur. 1896-cı ildə qırılardan bir hissəsi Acıdoro

rədə xidmət evi olan poçt (çapırxana) ətrafında məskunlaşmışlar. Yaşayış məntəqəsi yerləşdiyi ərazinin adı ilə adlanmışdır.

Acıdorasu hıdr. mür Şamaxı r-nu ərazisində çay. Hidronim "Acıdoro"dan axan su, çay" deməkdir.

Acıqançay hıdr. mür Kürün sol qolu. Böyük Qafqazdan axır. Hidronim *acıqan* və *çay* sözlərindən düzəlib, "acıqlı, qəzəbli çay" deməkdir.

Acıqlıqına oyk. mür Balakən r-nunun Qulları o v.-də kənd. Məzmin çayının sahilindədir. Mütəxəssislərin fikrincə, *Acıqlıqına/Hacıqlıqına* "Hacıya məxsus bina" deməkdir. Əvvəllər bu ərazidə Qullar kəndi camaatının binaları yerləşirdi. XIX əsn ortalarında Qullar kəndindən çəkmiş əlaələr *Acıqlı* adlanan pay torpağında məskunlaşdılar. Bəzi tədqiqatçılar öykünün birinci komponentini həmin ərazidə *acı* dad verən yovşan bitkisinin bolluğu ilə əlaqələndirirlər. Əsildə *acıqlı* sözü Azərbaycan dilinin bir sıra dialekt və şivələrində "sıx tikanlı bitkisi olan yer" mənasında işlənir. Odu ki, öykünün "sıx tikanlı bitkisi olan bina (kənd)" kimi izah olunmalıdır.

Acınohur hıdr. mür Şəki və Qax r-nları ərazisində şor göl. Acınohur çölünün mərkəzi hissəsindədir. Dəhnə çayı daşqın zamanı Acınohura tökülür. Axarı olmayan göldür. Hidronim *acı* (şor) və *nohur* (monq. "göl") sözlərindən düzəlib, "şor göl" deməkdir. Yerli əhali arasında Ağcöl də adlanır. Qərbi Sibiridəki Aşkul, Aşkul, Aşkul hidronimləri bu hidronimin paralelləndir.

Acınohur çölü or. mür Acınohur ön dağının Bozdağ və Gəmiçay silsilələri arasında Qax və Şəki r-nları ərazisindədir. Turut çölünə qovuşur. Qış otlağı kimi istifadə olunur. Adını ərazidəki Acınohur çölündən almışdır.

Acınohurdərəsi or. mür Qax r-nunun Zorno kəndi ərazisində dərə. Dərəyə bu ad Acınohur gölünün yaxınlığında olduğu üçün verilmişdir.

Acınohur ön dağı or. mür Böyük Qafqazın c.-unda, Alazan-Hoforan vadisi ilə Kür-Araz ovalığı arasında Hün 1100 m. Silsilə və tərlərdən (Daşız, Gəmiçay,

Bozdağ-Qaraca, Qarameryem və s.), onların ayıran çökəklik və dərələrdən (Sarica, Acınohur, Turut, Əreş, Qarayazı, Külüllü və s.) ibarətdir. Adını Acınohur gölündən almışdır.

Acısu hidr. *mür* 1 Qazax r-nunda çay Kürün sağ qoludur; 2 Şamaxı r-nu ərazisində çay Hidronim *acı* və *su* sözlərindən düzülüb Hidronim çay suyunun dadının *acı* və ya *şor* olduğunu bildirir V-XIII əsrlərə aid gürcü mənbələrində Acısu hidronimi qeydə alınmışdır Dağıstan toponimiyasında Acısu hidronimi və oykonimi, Cənubi Azərbaycan-da Acısu hidronimi vardır

Açarlı oyk. *sada* Ağdam r-nunun Novruzlu i ə v -də kənd Dağətəyi ərazisidir Toponimiya *atısa/taça* coğrafi termin kimi "iti uclu qaya, yüksəklik, dağətəyi yer" mənalarnı ifadə edir

Adnalı oyk. *düz* 1 Cəlilabad r-nunun Şiləvəngə i ə v -də kənd İncəçayın sahilindən bir qədər aralı, Burovar silsiləsinin şm -ş ətəyindədir; 2 Şamaxı r-nunun Cəhən i ə v -də kənd. 1933-cü ildə bu kənd Keləxana i ə v -nin tərkibində qeydə alınmışdır. Keləxana fars "ilxı saxlanılan yer" deməkdir Adna qədim türk dillərində *adna/adina/aduna* formasında olub "axtalanmış dəvə, at ilxısı, at saxlanılan yer" mənalrında işlənmişdir Şamaxı r-nu yaxınlığında, Ağsu r-nuna aid ilxıçı kəndinin olması bir daha əsas verir ki, Adnalı oykonimi "ilxısı olan, at saxlanılan yer" kimi izah olunsun Türkiyədəki Adana adlı şəhərin adı da, çox güman ki, qədim türklərin bu məşğuliyyəti ilə bağlıdır

Adur oyk. *sada* Quba r-nunun Rük i ə v -də kənd Qarçayın sahilində, Yan silsiləsinin yamacındadır Türk dillərində *adır/adır/adur* "topelik", "dağlıq yer", "düzən olmayan yer", "suvarla bilməyən yüksəklik", "bir neçə tepədən ibarət meşəsiz yer", "dağ ətəyi" mənalrında işlənir Dağlıq yerdə, alçaq tepəli ərazidə yerləşən kəndin coğrafi relyefi adın verilməsində əsas olmuşdur Fərqənə vadisini ohatə edən tepəli dağətəyi sahələr *adur* adlanır Altay toponimiyasında Adur, Türkiyə toponimiyasında Ədime oykonimləri bu sözle əlaqədardır

Adurçay hidr. *mür* Quba r-nu ərazisində kiçik çay Qarçayın sol qoludur Çay öz adını yaxınlığındakı eyniadlı kəndin adından almışdır Hidronim *adur* (sərt relyefli yer) və *çay* (axar su obyektı) sözlərindən düzülüb, "sərt relyefli yerdən axan çay" deməkdir Pireney dağlarından başlayaraq Fransanın c -q.-indən axan və Biskay körfəzinə tökülən bir çayın adı da Adurdur

Afən oyk. *sada* Saatlı r-nunda kənd Mil düzündədir R-nun Novruzlu kəndindən çıxmış yeddi ailə tərəfindən Afən adlanan yerdə salınmış bu kənd əvvəllər Toze Novruzlu, Yeddievlər, Gəlmələr də adlanırdı Azərbaycan dilinin dialektlərində *afən* "zəif, gücsüz" mənasında işlənir Toponim "gücsüz yer" mənasını ifadə edir

Afurca oyk. *sada* Quba r-nunun Gülez i ə v -də kənd Cimi çayının sahilində, Baş Qafqaz silsiləsinin yamacındadır Adını ərazidəki eyniadlı şələlədən almışdır Bu şələlə Azərbaycan -da dağ çaylarına məxsus daimi fəaliyyətdə olan şələlələrdən bındır və Vəlvələ çayının Təngə dağından axan hissəsidir Kənd də bəmin şələlənin yaxınlığında yerləşir Afurca sözünü tədqiqatçılar belə izah edirlər İran mənşəli abforca (yerli teleffuz forması ofırca) sözünün qismən təhrif olunmuş formasıdır Toponim a (ab) "su", *furfor* "aşağı" və *ca* (casten) "sıçramaq" sözlərindən düzülüb, "su aşağı sıçrayan (tökülən) yer, şələlə" deməkdir

Ağababa/Ağbaba or. *sada* Kolbəcər r-nunun ş hissəsində, Qarabağ silsiləsində dağ Hün 2367 m Türkcə *akbaba* "qartal" deməkdir Oronim "qartal dağı, qartallı dağ" mənasını ifadə edir Dağda Ağbaba pırı var Qərbi Azərbaycan -nın Amasiya r-nunda böyük bir ərazi də Ağbaba adlanır

Ağabağı oyk. *mür* Zərdab r-nunun Şıxabağı i ə v -də kənd Kür çayının sahilində, Şirvan düzündədir Oykonim *Ağa* (şəxs adı) və *bağ* sözlərindən düzülüb (-ı mənsub şəh.-si), "Ağaya məxsus bağ" deməkdir Mənbələrin verdiyi məlumata görə, 1855-ci ildə Kür sahilində 740 desyatınlik tut bağ (çəkiliş) ayrı-ayrı şəxslər arasında bölüşdürülmüşdü Ağa adlı bir nəfərə verilmiş hissə əhali arasında Ağabağı adlandırılmışdır Son-

rular Zərdabın kəndlərindən buraya köçmüş ailələr həmin ərazidə məskunlaşmış, yeni yaşayış məntəqəsi həmin adı saxlamışdır

Ağabəylənc/Ağabəylənc (1979) / **Ağabəylənc** (1933) *oyk.* *mür* Ağdərə r-nunun Möhrüstə i ə v -də kənd Oykonim *ağabəy* (ağabəyli etn -nin qısaltılmış forması), -ə (bitişdirici sait) və *linc/lənc* (tat dilində "otək, yer, yüksəklik") sözlərindən düzülüb, "ağabəylilərə məxsus yüksəklik" deməkdir Kəndin adı XIX əsrdə Ağabəyvalı kımı qeydə alınmışdır Toponimin ikinci komponentinin lənc sözü ilə əvəz olunması XIX əsrin əvvəllərində lərandan gəlmiş erməni ailələrinin həmin ərazidə məskunlaşması ilə əlaqədardır 1992-ci ildən kənd Ağabəyvalı adı ilə rəsmiləşdirilmişdir

Ağabəylər hidr. *sada* İmişli və Biləsuvar r-nları ərazisində çay Etimohidronimdir Ağabəylilər nəsl i 1903-cü ilədək Cavad və Göyçay qəzalarında yaşamış ərəbəbdükkənli tayfasının qollarından bındır. Bu nəsil Hacıbəyli oğlu Ağabəyvalı adını daşıyır

Ağabəyli oyk. *sada* 1 Ağcabədi r-nunun Hacıbəddəlli i ə v -də kənd Qarçay çayının sahilindədir; 2 Ağsu r-nunun Çaparlı i ə v -də kənd Ağsu çayının sahilində, Şirvan düzündədir Tam adı Hacı Ağabəyildir Oykonim *ağabəyli* nəslinin adını əks etdirir Bu etnonimlə bağlı Şamaxı r-nunda Ağabəyli (1933), Ağdam və Ağsu r-nlarında Ağalarbəyli (1917-1961), Ağsu r-nunun Bozavand kəndində Ağabəy qobusu, Qax r-nunun Zərnə kəndində Ağabəylilər obası və s qeydə alınmışdır Ağabəylilər kəbirilərin ağabəyli qoluna məxsus bir nəslin adıdır

Ağabulağı or. *sada* Tovuz r-nu ərazisində dərə Oronim dərədəki eyniadlı bulagağ adından yaranmışdır "Ağaya (mülkədarə) məxsus bulaq olan dərə" deməkdir

Ağakənç oyk. *düz* Sabirabad r-nunun Qaragüney i ə v -də kənd Kür çayının sahilində, Şirvan düzündədir Etnotoponimdir Oykonim XIX əsrin ortalarında Şirvandan köçmüş muğanlı tayfasının xıromuzçələr trestinə aid *agacan* nəslinin adını daşıyır

Ağacbulaqdərəsi hidr. *mür* Yardımlı r-nu ərazisində dərə və həmin dərədən axan

çay Hidronim *Ağacbulaq* (bulagağ adı) və *dərəsi* komponentlərindən düzülüb Adından məlum olduğu kimi, çay meşədə yeraltı suların üzə çıxaraq axması nəticəsində yaranmışdır Çay Ağacbulaq adlı bulagağ yerləşdiyi dərə ilə axdığı üçün belə adlandırılmışdır

Ağacarlı or. *sada* Tovuz r-nu ərazisində dağ Hün 1769 m Etmooronimdir Eyniadlı dağ Cənubi Azərbaycan ərazisində də qeydə alınmışdır

Ağacqala oyk. *mür* Tovuz r-nunun Sarıtala i ə v -də kənd Dağlıq ərazidədir Oykonim *ağac* (taxta) və *qala* (qurğu, tikinti) sözlərindən düzülüb, "taxtadan tikilmiş, qurulmuş qala" deməkdir Başqa məlumata görə, esi adı Ağcaqaladır Kənd adını sildikən qayada olan Ağcaqalaların (XIX əsrdən adiqələklən Kəran qalasının xarabalığıdır) adından almışdır Toponim *ağca* (qalanın divarları kirec və gil məhlulu ilə hövlüdüyündən ağımtı görünür) və *qala* sözlərinin birləşməsindən eməle gəlmiş, "ağımtı divarlı qala" mənasındadır Qeyd etmək lazımdır ki, Azərbaycan dilində kərən "meşə məmulatı, şalban, tır" deməkdir Bu baxımdan Ağcaqala toponimi doğru variant hesab olunmalıdır

Ağacçay hidr. *mür* Qubadlı r-nu ərazisində çay Bazarçayın qoludur Yerli məlumata görə, çay vaxtilə oradakı yaylaq yurdundan istifadə edən Ağa adlı pıranı bur seydin adını daşıyır Hidronim *aga* (böyük, enli, güclü) və *çay* (hidrokom) sözlərindən düzülüb, "böyük çay, güclü çay" deməkdir

Ağakışbaylı oyk. *sada* Masallı r-nunun Şərəfi i ə v -də kənd. Lənkəran ovalığında-dır Etnotoponimdir Kənd XIX əsrdə təklə tayfasından olan Ağakışi bəyə mənsub ailələrin məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır

Ağakışlar oyk. *sada* Zəngilan r-nunun İsgəndərbəyli i ə v -də kənd Dağlıq ərazidədir Etnotoponimdir Kendi vaxtilə Ermənistanın Qafan r-nunun Kür kəndindən qovulmuş ağakışilər nəsl i salmışdır Kəndin ərazisi keçmişdə həmin nəslin qışlaq yeri olmuşdur 1933-cü ildə Bərdə r-nu ərazisində də eyniadlı kənd qeydə alınmışdır

Ağalarusağı

Ağalarusağı *oyk.*, *sada* Laçın r-nunun Qorçu i ə v -də kond. Dağlıq ərazidədir Etnotoponimdir

Ağalçay *hidr* *mür* Tovuz r-nu ərazisində çay Türklərinin *agāl* komponenti çay adlarında "sahilindən çıxan, daşan, höddini aşan" mənalarını ifadə edir Hidronim "daşan, sahilindən çıxan çay" mənasındadır

Ağalı *oyk.*, *düz* Ağdaş r-nunun Aşağı Zeynəddin i ə v -də kond Düzenlikdədir Yerli əhalinin dediyinə görə, oykonim *aga* və *-lı* komponentlərindən ibarət olub, "ağası, sahibi olan, mülkədarə məxsus" deməkdir 1917-ci ildə Xanlar r-nunda Ağalıbəyli, Kəlbəcər r-nunda Ağalinye, 1961-ci ildə Zəngilan r-nunda Birci Ağalı, İkinci Ağalı, Üçüncü Ağalı adlı üç kənd qeydə alınmışdır Etnotoponimdir

Ağalıkend *oyk.*, *mür* Biləsuvar r-nunun cəmiyyəti i ə v -də kond Muğan düzündədir Oykonim *agali* (etn) və *kənd* sözlərindən düzəlib, etnotoponimdir 1917-ci ildə Ağam-kənd adı ilə qeydə alınmış bu yaşayış məntəqəsi 1941-ci ildə Sarpabad adlanmışdır 1870-ci ilə aid bir sənədə yaşayış məntəqəsinin keçmiş diləgərdə tayfasının cənşalı (cahanşahlı) türəsinin ağalı nesli tərəfindən salındığı haqqında məlumat verilir

Ağamalı *oyk.*, *sada* Gədəbəy r-nunun Nənmənkənd i ə v -də kond. Mussoy çayının (Zəyəm çayının sağ qolu) sahilində, Qızılca dağının ətəyindədir Kendi 1929-cu ildə Tovuz r-nunun Cənəçi kəndindən gəlmiş namazlar, sofişlər nəsilərinə mənsub ailələr salmışlar Yaşayış məntəqəsi sovet dövlət xadimi Səməddə Ağamalıoğlu (1867-1930) şərəfinə adlandırılıb

Ağamalılar *oyk.*, *sada* İmişli r-nunun Muradxanlı i ə v -də kond Mil düzündədir Etnotoponimdir 1933-cü ildə Ağamalılar kimi qeydə alınmışdır Yaşayış məntəqəsi XIX əsrin ortalarına qədər maldarlıqla məşğul olmuş təklə tayfasının *agamalılar* türəsinə mənsub ailələr tərəfindən salınmışdır

Ağamalıoğlu *oyk.*, *sada* Goranboy r-nunun cəmiyyəti i ə v -də kond Gəncə-Qazax düzündədir Antropotoponimdir Sovet dövlət xadimi, publisist Səməddə Həsən oğlu Ağamalıoğlunun şərəfinə adlandırılmış

Ağasovqat

dır 1925-ci ildə kendin adı Abdullabeykürdü olmuşdur İlaqlıdan əvvəl Düzqışlaq adlanan bu ərazidə Bağcakürd kəndindən olan Abdullabeykürdü nesli məskunlaşmışdır Memorial toponimdir

Ağaməmmədli *oyk.*, *sada* I İmişli r-nunun Cəfəri i ə v -də kond Mil düzündədir Mənbələrdə Ağaməmmədli variantında da təsadüf olunur Keçmişdə Alıpanahlı adlanan bu kənd qışlaq yerə olmuşdur; 2 Cəlilabad r-nunun Xanəgah i ə v -də kond. Burovar silsiləsinin yamacında, İncəçayın sahilindədir Etnotoponimdir 1979-cu ildə Azərb.-də üç (İmişli, Cəlilabad, Tovuz), 1961-ci ildə isə dörd (Əli Bayramlı, İmişli, Astraxanbazar, Tovuz) Ağaməmmədli adlı kənd qeydə alınmışdır

Ağanus *hidr.*, *mür* Laçın r-nu ərazisində mineral bulaq Hidronim *agan/agan* (iti axan) və *us* (su) sözlərindən düzəlib, "iti axan su" deməkdir

Ağanus *oyk.*, *sada* Laçın r-nunun Fətəliney i ə v -də kond Adını ərazidəki cəmiyyəti mineral bulaqdan almışdır. Bozi tədqiqatçılara görə, toponim *ag* və *naus* (ərəbcə "məbəd" deməkdir. Sasanilər dövründə zərdüştliyə sitayiş edənlərin qəbirüstü tikilisi də "naus" adlanırdı) sözlərindən düzəlib, "ağ rəngli məbəd" mənasını ifadə edir

Ağarəhimbə *oyk.*, *sada* Xaçmaz r-nunun Qumışqışlaq i ə v -də kond Məzarçayın sahilindədir Etnotoponimdir 1917-ci ildə Ağarəhim şəklində qeydə alınmışdır XIX əsrin ortalarında Quba r-nunun Cəf kəndindən köçmüş ailələrin həmin kəndə adı qışlaq yerində məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır 1933-cü ildə Sabirabad r-nunda da Ağarəhimli yaşayış məntəqəsinin olduğu göstərilir

Ağarx *oyk.*, *sada* Ağsu r-nunda kənd Şirvan düzündədir Yaşayış məntəqəsi cəmiyyəti arxın yaxınlığında salındığı üçün belə adlandırılmışdır Hidronim *isə* *ag* (şəffaf) və *arx* (süni suvarma kanalı) sözlərindən düzəlib

Ağasovqat *or.*, *mür* İsmayilli r-nu ərazisində dağ. Pırsat çayının yuxarı axarındadır Oronim *aga* (burada ilahi, tanrı) və *sovqat* (hədiyyə, bəxşiş) sözlərindən düzəlib, "alla-

Ağasirinə

hın bəxşisi, hədiyyəsi" deməkdir Oronimi Ağasovqat şəxs adı ilə də əlaqələndirilir Ağasirinə *oyk.*, *mür* Xaçmaz r-nunun Qusarçay i ə v -də kond Qusar çayının sahilində, Samur-Dəvəci ovalığındadır XIX əsrin ortalarında Qrız kəndinə məxsus qışlaq yerində salınmışdır Oykonim *Ağasirin* (şəxs adı) və *oba* (el, birlək, nesil) sözlərindən düzəlib, "Ağasirinə məxsus el, nesil" deməkdir

Ağavərdioba *oyk.*, *mür* Xaçmaz r-nunun Qusarçay i ə v -də kond Samur-Dəvəci ovalığındadır Kənd XIX əsrin II yarısında Qrız kəndinin səkinə Ağavərdi adlı şəxsin oba yerində salınmışdır Oykonim "Ağavərdiyə məxsus oba, el" deməkdir

Ağayrı *oyk.*, *mür* Biləsuvar r-nunun Mircəl (keçmiş Kirovka) i ə v -də kond Muğan düzündədir Kənd XX əsrin əvvəllərində Ağalıkend əhalisinin bir hissəsinin Ağayrı adlanan sahəyə köçərək burada məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır Toponimiyədə belə bir fikir mövcuddur ki, bu söz qədim türk dillərindəki *ak* (axın, çay) və *ayrı* sözlərindən ibarət olub, "axının ayrıldığı, burulduğu yer" mənasını verir Bu da Ağayrı kəndinin məhz Bolqarçayın ayrıldığı, burulduğu yerdə yerləşməsi ilə izah olunur Türk dillərində *agayrı* sözü "ağıldan (tövlədən) kənər"; "kiçik çay"; "ot, çiçək" adı kimi də izah olunur

Ağazaman *or.*, *sada* Şamaxı r-nunun ş.-ində, Quşçu kəndi yaxınlığında dağ Ləngəbiz silsiləsindədir Dağda cəmiyyəti pir vardır Dağın adı da pırn adından götürülmüşdür Hün 831 m Oronim Ağazaman şəxs adındandır

Ağaldır *or.*, *mür* Tovuz r-nu ərazisində dağ Oronim *ag* (kiçik, balaca) və *baldır* (qədim türkçe "dağ çıxıntısı") sözlərindən düzəlib, "kiçik çıxıntı" deməkdir Həmin r-nun ərazisində Qarabaldır adlı dağ da vardır

Ağbalıq *hidr.*, *sada* Salyan r-nu ərazisində çay Aqşa çayının qoludur Ağbalıq çay baliği növüdür Çayda yaşayan baliq növünün adı çayın adına köçürülmüşdür

Ağbaş *oyk.*, *sada* Dəvəci r-nunun Ağbaş i ə v -də kond. Samur-Abəron kanalının

Ağbənd

kənarında, Samur-Dəvəci ovalığındadır Yaşayış məntəqəsi XX əsrin ortalarında Cırax, Hacıskəndli və Tokye kənd sakinlərinə məxsus Ağbaş adlanan qışlaq yerində bezi ailələrin məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır Oğuzların *agbaş* tayfasının adındandır Etnotoponimdir XIX əsrin əvvəllərində keçmiş İravan xanlığında Aqbaş adlı kənd qeydə alınmışdır 1900-cü ildə İran ərazisində Ağbaşlı keçidi adlı yernin olması haqqında məlumat verilir

Ağbaşlar *oyk.*, *sada* Tovuz r-nunun Qənblı i ə v -də kond Zəyəm çayının sahilindədir Etnotoponimdir

Ağbaşyurd *or.*, *mür* Zəngilan r-nu ərazisində dağ Oronim *agbaş* (tayfa adı) və *yurd* sözündən düzəlib, "agbaş tayfasının məskəni" deməkdir Etnotoponimdir

Ağbatxayır *hidr.*, *mür.* Laçın r-nu ərazisində mineral bulaq Ağbatxayır (Minkend çayının qolu) çayının dərəsindədir Suyu az kükürlüdür; xalq arasında mədə ağrısının müalicəsində istifadə edilir Yerli əhalinin məlumatına görə, təhrif uğramış bu hidronimin əslı Aqihəti xeyirdir Buluğın belə adlandırılması suyunun müalicəvi faydası ilə izah olunur Hidronim *ag* (rəng), *bat/bad/bed* (kənd, məskən, hündür yer) və *xayır/kayır* (su şumağı, fəvvarə) sözlərindən düzəlib, "Ağkənd buluğı" deməkdir Tarixi mənbələrdə verilən məlumata görə, orta əsrlərdə Dağlıq Qarabağda Aqbat/Aqbed adlı yaşayış məntəqəsi olmuşdur XIX əsrin 20-ci illərində həmin kənd ermənilər tərəfindən və onun adını çevirərək Spitakşen, yeni Ağkənd qoymuşlar

Ağbənd *or.*, *mür* Zəngilan r-nu ərazisində dağ Ağbənd qəsəbəsinin c.-ş.-indədir Suxurları *ag* rəngdə olan dağ Araz çayının dərəsinə doğru bəndi xatırladan formada uzandığı üçün belə adlandırılmışdır

Ağbənd *oyk.*, *sada* Zəngilan r-nunun Bartaz i ə v -də qəsəbə Araz çayının sahilində, Ağbənd dağının ətəyindədir Yaşayış məntəqəsi adını ətəyində salındığı dağın adından alınmışdır 1958-ci ildə meydana gəlmiş bu qəsəbəni Bartaz, Veyneli, Dölköli, Əmirxanlı, Baharlı, Çöpərdə və Sürtük kəndlərindən gəlmiş ailələr salmışdır Qazaxıstanın

Selinoqrad vilayətində Akbent qəsəbəsi qeydə alınmışdır.

Ağbil oyk. mür Quba r-nunun Vladimirovka i.e.v.-də kənd Qusar maili düzənliyindədir. XVI əsrə aid Ağbil türbələri bu kəndin ərazisindədir. Yerli əhali bu türbələri Dörd Ağbil adlandırırdı. Hazırda üçü qalmaqda olan həmin türbələr şeyxlər üçün tikilmişdir. XIX əsrdə Zeyid kəndindən köçüb gələnler tərəfindən məskunlaşmış Ağbil kəndi bir müddət Ağbil Zeyid adlandırılmışdır. Oykonom *ag* (kiçik) və *bil* (qəd bulqar dilində "türbə, məzar daşı") komponentlərindən düzəlib, "kiçik türbə, məzar daşı" deməkdir. Xorasan ərazisində qeydə alınmış Akmozar toponimi ilə sinonimdir.

Ağbız or. mür Zəngilan r-nu ərazisində dağ Oronim *ag* (burada dağ süxurlarının rəngini bildirir) və *biz/bis/pis* (dik, yüksəklik, şiş, çıxmı, yuva, oyuk) komponentlərindən düzəlib, "ağ dağ" mənasını bildirir.

Ağbız oyk. sada Zəngilan r-nunun İsgəndərbeyli i.e.v.-də kənd. Ağbız dağının yamacındadır. Kənd əvvəllər Sofulu tayfasına məxsus olan Eyniadlı qışlaq yerində salınmışdır. Ərazi öz adını Ağbız dağının adından almışdır. VII əsrə aid mənbələrdə Albaniya ərazisində Aqbid adlı yaşayış məskəni yad olunur. 1933-cü ildə Zəngilan r-nu ərazisində iki Ağbız kənd adı qeydə alınmışdır.

Ağbulaq hidr. mür 1 Ağdam r-nunda min. bulaq; 2 Oğuz r-nunda min bulaq; 3 Şərur r-nunda min bulaq; 4 Ağsəon r-nunda min bulaq; 5 Ağsu r-nunda min bulaq; 6 İsmayilli r-nunda min bulaq; 7 Quba r-nunda min bulaq; 8 Qusar r-nunda min bulaq; 9 Qobustan r-nunda Ceyran-keçməz çayı dərəsində soyuq sulu kükürlü bulaq. Morazə qəsəbəsi yaxınlığında Hidronim *ag* (içməyə yararlı su) və *bulaq* (hidrokomp.) sözlərindən düzəlib, "içməyə yararlı suyu olan bulaq" mənasındadır; 10 Quba r-nu ərazisində çay; 11 Oğuz r-nu ərazisində çay. Çayların adı eyniadlı bulaqlardan götürülmüşdür.

Ağbulaq or. sada 1 Baş Qafqaz silsiləsinin suvarıcılığı dağ Azərb.-in Qax r-nu ilə Dağıstanın sərhədindədir. Hün 3072 m. Ağbulaq (Xuray, hün 2800 m.) aşınımı buradadır. Adını eyniadlı bulaqlardan almışdır; 2 Baş

Qafqaz silsiləsinin c. yamacında, Qeblə r-nu ərazisində dağ. Vəndam çayının sol sahilindədir. Hün. 2468 m. Adını eyniadlı bulaqlardan almışdır; 3 Xocavənd r-nu ərazisində dağ. Adını eyniadlı bulaqlardan almışdır; 4 Şamaxı r-nu ərazisində dağ. Adını eyniadlı bulaqlardan almışdır.

Ağbulaq oyk. sada, 1 Cəlilabad r-nunun Ağdaş i.e.v.-də kənd Burovar silsiləsinin yamacındadır; 2 Əsgəran r-nunun eyniadlı i.e.v.-də kənd Dağlıq ərazidədir. Hidroykonumdur; 3 Xocalı r-nunun eyniadlı i.e.v.-də kənd Dağotəyi ərazidədir. Keçmiş adı Talibxanbəyli olmuşdur. Yaşayış məntəqəsi XIX əsrdə Talibxan bəy adlı bəsinə məxsus maldar ailələrin Ağbulaq adlı yerdə məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır; 4 Xocavənd r-nunun Edilli i.e.v.-də kənd Qarabağ silsiləsinin ətrafındadır. XIX əsrdə Cənubi Azərb.-nin Qaradağ əyalətindən köçüb gəlmiş ailələrin burada məskunlaşmasından yaranmışdır. Sovet hakimiyyəti illərində 1992-ci ilədək Mismına adlandırılmışdır; 5 İsmayilli r-nunun Qoşqadək i.e.v.-də kənd Baş Qafqaz silsiləsinin ətrafındadır. Kəndin ərazisi keçmişdə Ərəbşahverdi tayfasının qışlaq yeri olmuşdur. Yaşayış məntəqəsi XIX əsrin sonlarında həmin tayfa məmurları tərəfindən məskunlaşmışdır; 6 Laçın r-nunun Qarıkahə i.e.v.-də kənd Qarabağ silsiləsinin ətrafındadır; 7 Laçın r-nunun Mustafabeyli i.e.v.-də kənd Hocaşu çayının sağ qolunun sahilindədir. Kəndin ərazisi keçmişdə Zəngəzur qəzasında yaşayış əgkörpü adlı tayfanın qışlaq yerlərindən olmuşdur; 8 Tovuz r-nunun Kiren i.e.v.-də kənd Əsnək və Zəyem çaylarının suvarıcılığı, orta dağlıq qurşaqlarda Yaşayış məntəqələri ərazidəki bulaqların adı ilə adlandırılmışdır. Əfqanıstanda Aqbulak adlı 2 kənd, Qazaxıstanda Akbulak, Ermənistanda Ağbulax, Türkiyədə Ağbulaq, Örenbuz vilayətində Akbulak, Qırğızıstanda Ak-Bulak və s. adlı obyektlərin mövcudluğu bu toponimin ümumtürk onomastikasında geniş yayıldığını göstərir. İran toponimiyasında Ağkəhriz (Mərkəzi İran), Ağçəmə (Xorasan) oykonimləri də Ağbulaq oykoniminin sinonimləridir.

Ağburun or. mür 1 Xocavənd r-nu ərazisində, Ağcaqoşun çayının sol sahilində dağ. Hün. 986 m; 2 Qaradağ r-nu ərazisində, Lökbatan qəsəbəsinin q.-də dağ. Hün 130 m. Oronim *ag* (rəng, kiçik) və *burun* (qurunun, dağın və ya qayanın sırtı bucaq şəklində uzanmış hissəsi) komponentlərindən düzəlib, obyektin sırtı bucaq şəklində uzanmış hissəsinin ağ süxurlardan ibarət olması və ya dölüşünün kiçikliyini bildirir. Gürcüstanın Marməuli r-nu ərazisində də Ağburun dağı qeydə alınmışdır.

Ağcabədi oyk. mür, 1 Azərb.-də inzibati r-n 1930-cu ildə təşkil edilmiş, 1963-cü ildə ləğv edilmiş Ağdam r-nuna verilmiş, 1965-ci ildə yenidən müstəqil r-n olmuşdur. Kür-Araz ovalığının Mil və Qarabağ düzlərindədir. Qarqar çayı və Yuxarı Qarabağ kanalı r-nun ərazisindən keçir. Mərkəzi Ağcabədi şəhəridir; 2 Azərb.-də şəhər. Eyniadlı r-nun mərkəzi. Qarqar çayının hər iki sahilində, Mil və Qarabağ düzlərindədir. Yaşayış məntəqəsinin adı mənbələrdə ilk dəfə 1593-cü ildən keçilir. Ağcabədi bir müddət mənbələrdə Ağcabədi Xəlifəddin adı ilə qeyd olunmuşdur. Şəhərin mərkəzindəki cökəkliyin bir hissəsi keçmişdə Xəlifəddin adlanırdı. XIX əsrin əvvəllərində ərazidəki xəlifəddinlər 1968-ə qədər ibarət bir icma olmuşdur. Toponim bezi mənbələrdə *agca* (burada "ağımtıl", "bozumtul", "boz") və *badi* (ərəbcə bədiyə sözünün təhrif forması olub, "düzənlik", "düzən" deməkdir) sözlərindən ibarət olub, "bozumtul yer", "ağca düz" kimi açıqların 1933-cü ildə Cəlilabad r-nu ərazisində Ağcabədi adlı kənd qeydə alınmışdır. Əslində *agca* (bozumtul, ekilməmiş) və *badi* (türk dillərində *bat/bet/bəd* "dağ yamacı" mənasını ifadə edir) sözlərindən düzəlib, "ekilməmiş dağ yamacı" deməkdir. Ərazinin coğrafi mövqeyi bunu bir daha sübut edir.

Ağcabulaq hidr. mür Şamaxı r-nu ərazisində mineral bulaq. Hidronim *agca* (içməyə yararlı) və *bulaq* (yeraltı suyun süxur çatlarından yer səthinə çıxması nəticəsində yaranan su obyektini) sözlərindən düzəlib, "içməyə yararlı su" deməkdir.

Ağcakənd oyk. mür 1 Xocavənd r-nunun Köhnə Tağlar i.e.v.-də kənd Qarabağ silsi-

lesinin ətrafındadır; 2 Kəlbəcər r-nunun cənyadı i.e.v.-də kənd Qarasu çayının sol sahilində Qonqur silsiləsinin ətrafındadır. Digər adı Kamyandır. Kamyandır burada məskunlaşmış nəslin adının XIX əsrin əvvəllərində Laçın r-nunun Ağcakənd kəndindən çıxmış bir qrup ailənin burada məskunlaşması nəticəsində kəndin adı da dəyişdirilmişdir; 3 Laçın r-nunun Qoşasu i.e.v.-də kənd Hocaşu çayının sahilində, Qarabağ yaylasındadır. Kənd prembel tayfasının məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. Oykonom *agca* (ağımtıl) və *kənd* (yaşayış məntəqəsi termini) sözlərindən düzəlib, "ağımtıl, bozumtul, quru sahəsi olan kənd" deməkdir. 1960-cı ilə qədər Ermənistan ərazisində Ağcakənd, 1933-cü ildə Qarabağ ərazisində Aşağı Ağcakənd kəndləri qeydə alınmışdır. Goranboy r-nu ərazisində olan bu kənd 1938-ci ildə Saumyanselsk (Saumyankənd) adlandırılmışdır. 1992-ci ildən kəndin keçmiş adı yenidən bərpa edilmişdir.

Ağcakənd hidr. sada Kəlbəcər r-nu ərazisində çay. Tutuncuqayın qoludur. Quzey və Güney çaylarının birləşməsindən emələ gəlmişdir. Eyniadlı kəndin ərazisindən axdığı üçün belə adlanır. Bəzi mənbələrdə Qarasu çayı kimi də qeyd olunur.

Ağcaqoşun or. mür Ağcabədi r-nu ərazisində dağ. Oronim *agca* (çox da yüksək olmayan, alçaq) və *qoşun* (bir cərgəyə düzülmüş; silsilə) sözlərindən düzəlib, "alçaq dağ sırası" deməkdir.

Ağcaqoşun hidr. sada Ağcabədi və Xocavənd r-nları ərazisində çay. Xorasan çayının sol qoludur. Müvəqqəti axarlıdır. Suvarmada istifadə edilir. Adını ərazidəki eyniadlı dağdan almışdır.

Ağcaqovaq oyk. sada Ağdaş r-nunun Eymur i.e.v.-də kənd Kür çayının sahilində düzənlikdədir. Oykonom "ağcaqovaq ağacı bitən yer" deməkdir. Kəndin ərazisində hoqioton dəfə çoxlu ağcaqovaq ağacı var.

Ağcalarsu hidr. mür Daşkəson r-nu ərazisində çay. Hidronim *agcalar* (etn.) və *su* (çay) sözlərindən düzəlib, "ağcalar nəslinə məنسüb çay" deməkdir. Etnotoponimdir.

Ağcazayı or. mür 1 Laçın r-nu ərazisində düz. Yerli əhali tərəfindən Ağcazayı kimi

tələffüz olunur Toponim türk mənşəli *agca* (ağımtıl, bozmtıl) və *yazi* (çöl, düz, düzənlik) sözlərindən düzəlib, "ağımtıl, bozmtıl düz" deməkdir; 2. Laçın r-nun orazısında dağ. Dağ öz adını cəyniədl düzənlinin adından almışdır

Ağcayazı oyk. sada Laçın r-nunun Vaqzın i o v -də kənd Oykonim *agca* (ağımtıl, quru, şumlanmamış bozmtıl torpaq) və *yazi* (çöl, düz, düzənlik, səhra) sözlərindən düzəlib, "ağımtıl, bozmtıl düzən, çöl" deməkdir Ağdaş r-nu orazısında Aşağı və Yuxarı Ağcayazı adlı iki kənd var

Ağcüyür oyk. mür İmişli r-nunun Bəciran i o v -də kənd 1933-cü ildə kəndin adı ovlində olduğu kimi, Ağcığır şəklində qeydə alınmışdır Oykonim *ag* (quru torpaq) və *cığır* (yol) sözlərindən düzəlib, "quru torpaq yolu olan kənd" deməkdir

Ağcala hidr. mür Muğan düzündün c -ş -ində bataqlıq göl 1896-cı ildə Araz çayı daşib Muğan düzündün basarkən Ağcala, Mahmudçala və Cavadçala gölləri yaranmışdır Hazırda Mahmudçala gölü bataqlığa çevrilmiş və öz növbəsində iki hissədən - Mahmudçala və Ağcala göllərindən ibarət olmuşdur Beləliklə, ərazidə iki Ağcala gölü meydana gəlmişdir Əvvəllər göl Araz çayı daşan zaman dolurdu İndi isə gölə su Muğanın suvarma kanallarından və Bolqarçayın artıq sularından toplanır Hidronim *ag* və *cala* (çökek yer, çuxur yer; doro, quyu, oklimomiy yer; yağış və çay sularının dolurduğu çökek) sözlərindən düzəlmisdir Tədqiqatçıların bir qismi bu hidronimin suyun keyfiyyəti ilə bağlı olduğunu söyləyir Bəzi tədqiqatçılar isə çalanın yay fəslində suyunun qurumasından düzlərin üzə çıxması və ağ rəngdə olması ilə əlaqələndirirlər Mənbələrdə təkcə Salyan və Biləsuvar r-nları ərazisində 4 Ağcala adlı gölün olduğu göstənilir

Ağcay hidr. mür 1 Quba və Xaçmaz r-nlarında çay Yan silsilənin Yarımyaylaq dağından (1780 m yüksəklikdən) başlanır Xəzər dənizinə tökülür Əsas qolu Quruçaydır Suvarmada istifadə edilir, 2 Quba r-nu orazısında çay Qudyal çayının sağ qoludur, 3 Qax r-nu orazisində çay Qurmux çayının

sağ qoludur Qurmux çayına nisbətən suyunun duru olduğu üçün belə adlandırılmışdır ehtimal olunur: 4 Kolbəcər r-nu orazisində çay Lev çayının (Tərtər hövzəsi) qoludur. Laçın, Qubadlı, Oğuz, Tovuz r-nları orazisində də cəyniədl çaylar qeydə alınmışdır Hidronim *ag* (kiçik, içməyə yararl, axan; cənub) və *çay* (axar su) sözlərindən düzəlib Dağıstan, Çeçenistan, Rostov vilayəti (Don çayının sağ qolu) ərazisində Akşay adlı çaylar da qeydə alınmışdır Maraqlı burasıdır ki, Ağcay adlı çayların böyük əksənyyətini ayrıldıqları çayların sağ qolunu təşkil edir

Ağçay oyk. sada 1 Xaçmaz r-nunun Niyazoba i o v -də kənd Ağçayın kənarındadır XIX əsrdə gələn rusların məskunlaşdığı bu kənd Vasilyevka (1992-ci ildə) adlandırılmışdır, 2 Qax r-nunun İlisu i o v -də kənd Ağçayın sahilində, Baş Qafqaz silsiləsinin c. etəklərindədir Yaşayış məntəqəsi 1953-cü ildə yeni yaradılmış düzənlikli sovxozunun fəhlələr üçün salınmışdır Kəndlər öz adlarını ərazidəki cəyniədl çaydan almışlar. Ural və Rostov vilayətlərində də cəyniədl (Akşay) yaşayış məntəqələri qeydə alınmışdır

Ağdaban or. mür Şorur, Kolbəcər və Ağdərə r-nları ərazisində dağ Oronim *ag* (ağımtıl-bozmtıl rəng, kiçik, alçaq, çox da hündür olmayan) və *daban* (aşırım, təpə, dağ yüksəkliyi, dağ və ya qaya ağayının aşağı hissəsi; dağın dibinə yaxın yer) sözlərindən düzəlib, "kiçik aşırım" deməkdir

Ağdaban hidr. sada Kolbəcər r-nunda çay Tərtər çayının sol qoludur Adını cəyniədl dağdan almışdır Obyektin başlanğıcını, mənbəyini, yerləşdiyi ərazini göstərir

Ağdaban oyk. sada Kolbəcər r-nunun cəyniədl i o v -də kənd Ağdaban çayının sağ sahilində, Murovdağ silsiləsinin c. etəyində, Ağdaban dağının yamacındadır Adını cəyniədl dağdan almışdır XIX əsrin sonundakı kəndin ərazisi Demircidə kəndinin binesi olmuşdur 1905-ci ildə həmin kəndin dəliki, məmməddi, məharremli, fəyzalları adlı nəsil-lərindən bir qrup ailələr bu binəyə köçərək burada məskunlaşmışlar

Ağdağ or. mür 1 Qazax r-nunun Kəçoskor kəndindən c -da dağ Hün 770 m,

2 Ordubad r-nu orazisində dağ, 3 Tovuz r-nunda, Tovuz şəhərindən c.-q -də dağ Hün 937 m, 4 Şəmkir şəhərinin c.-ində dağ Hün. 359 m, 5 Şokı yaylasından c.-da, Axar-baxar silsiləsinin c. hissəsində zirvə. Hün 282 m Oronim *ag* (kiçik, alçaq) və *dağ* (yer səthinin müsbət rəlyef forması) sözlərindən düzəlib, "kiçik, alçaq dağ" deməkdir Dağların ağ rəngə çalan süxurlardan ibarət olduğu üçün bu adı almışdır İki də istisna deyil Hələ XIX əsrə aid coğrafi adlar lüğətlərində Ağdağ oronimə rast gəlmək mümkündür Ağdağ digər türkdillə xalqların oronimiyasında da geniş yayılmışdır Aktau (Dağılıq Altay), Aktau (Tataristan, Qazaxistan), Ağdağ (İran, Türkiyə) və s

Ağdam or. mür 1 Ağdam r-nu orazisində 2. Abşeron r-nu orazisində, Qobustanda pələnc vulkanı; 3 Tovuz r-nunun Ermonistanla sərhədində dağ Hün 966 m Oronim *ag* (rəng, kiçik, alçaq) və *dam/tam* (yer qalı, divar, qala, yüksəlməmiş tikilinin üst örtüyü, baş; zürvəsi) sözlərindən düzəlib, "kiçik qala, kiçik yüksəklik, kiçik zirvə" deməkdir Adlandırılma dağ süxurlarının rənginin ağımtıl olmasının nəzərə alınması da istisna deyil.

Ağdam oyk. sada. 1. Azərb.-də inzibati r-n 1930-cu ildə təşkil edilmişdir. Kür-Araz ovalığının c. hissəsi və Kiçik Qafqazın c. etəklərində yerləşir Xaçın və Tərtər çayları r-nun orazisindən axır Burada tikinti daşları istehsal edilir Mərkəzi Ağdam şəhəridir; 2. Azərb.-da şəhər (1828-ci ildən) Eyniadlı r-nun mərkəzidir Qarqar çayının sol sahilində, Qarabağ düzündün c.-q -indədir Şəhərin əsası XVIII əsrin ikinci yarısında qoyulmuşdur Burada Pənəh xanın ağ daşdan tikdirdiyi "İmarət" müəfəzə edilib Şəhərin adının bu bina ilə əlaqədar olması ehtimal edilir Lakin osində, şəhərin adı yaşayış məntəqəsi kimi ilk dəfə 1357-ci ilə aid mənbələrdə çəkilir Ağdam yaxınlığındakı Şahbulaq adlanan yerdə oheğdaşdan ibarət qodum daş kərxanası vardır Qalanın divarları həmin daşdan hörülmüşdür Bütün bunlara baxmayaraq, şəhərin adı r-nun orazisindəki cəyniədl dağdan götürülmüşdür; 3. Tovuz r-nunun Vahidli i o v -də kənd. Kiçik Qaf-

qazın otoyındadır Kəndin adı r-nun orazisindəki cəyniədl dağdan götürülmüşdür 1917-ci ildə bu kəndin adı Ağdam Ocaqlı şəklində qeydə alınmışdır; 4 Xocavənd r-nunun Tuğ i o v -də kənd Qarabağ silsiləsinin otoyındadır XIX əsrdə buraya gələn ermənilər kəndin adını Akaku toponimi ilə əvəz etmişdilər 1992-ci ildə kəndin əvvəlki adı özünə qaytarılmışdır

Ağdam hidr. sada Abşeron yarımadasında göl Gölün adı yarımadanın ərazisindəki cəyniədl dağdan götürülmüşdür

Ağdamkənd oyk. mür Ağdam r-nunun cəyniədl i o v -də kənd Qarabağ düzündür Ağdamkənd su anbarı kəndin yaxınlığındadır Oykonim *Ağdam* (r-nun orazisindəki dağın adı) *kənd* (yaşayış məntəqəsi) sözlərindən düzəlib, kəndin orazisində dağın adını əks etdirir

Ağdam Qalal/Ağdam Kəlal oyk. mür Zaqatala r-nunun Gözparaç i o v -də kənd Dağılıq ərazisindədir Oykonim *Ağdam* (oyk.) və *Qalal* (oyk.) sözlərindən ibarətdir Kəndin adının Ağdam Qalal variantını solh hesab edən bəzi tədqiqatçıların fikrincə, vaxtilə kəndin ərazisində, Dağıstana gedən yolun kənarındakı dağ keçidində daşan bir bina (dam) tikilmiş və ağ kireclə süvənbə ağdılmışdır Xarici görünüşünə görə Ağdam adlanan bu binadan karvansara, düşərgə məqsədilə istifadə olunurdu XIX əsrdə Dağıstanın Baş Kəlal kəndindən bir qrup ailə köçərək burada məskunlaşmış, yeni yaşayış məntəqəsini Baş Kəlalədən fərqləndirmək üçün Ağdam Kəlal, yəni "Ağdamın yanında salınmış Kəlal kəndi" adlandırmışlar Lakin osində, kəndin əhalisi XIX əsrdə buraya köçmüş Ağdam r-nundakı baxarlılardan və Dağıstanın Baş Kəlal kəndindən gələn saxurlardan ibarətdir *Kəlal/Qalal*-saxur dilində "qalalı" deməkdir Beləliklə, kəndin adı iki gəlmə icmanın əvvəlki məskoninin adından düzəlmisdir

Ağdaş or. mür 1 Füzuli r-nu orazisində R-nun şm-q -ində yerləşir Hün 222 m, 2 Godobəy r-nu orazisində dağ; 3 Kolbəcər r-nu orazisində dağ, 4 Qazax r-nu orazisində dağ Oronim *ag* (kiçik, alçaq, ağ rəng çalan) və *daş* (qaya, dağ) sözlərindən düzəlib,

Ağdaş

"kiçik qaya və ya ağ rəngli süxurlardan ümmlə gəlmiş dağ" deməkdir. Oronimin etnotoponim olması da istisna deyil Ağdaş toponiminə XIII əsrə aid coğrafi adlar lüğətində rast gəlmək mümkündür.

Ağdaş oyk. *sada* 1 Azərb.-da inzibati r-n 1930-cu ildə təşkil edilmişdir Şirvan düzündün şm -q -ində, Acinohur ön dağığın n -c -ündədir Türyan çayı r-nun ərazisində axır Mərkəzi Ağdaş şəhəridir; 2 Azərb.-da şəhər (1900-cü ildən) Eyniadlı r-nun mərkəzidir Türyan çayının sağ sahilindən bir qədər aralı, Şirvan düzündün şm -q -indədir Yaşayış məntəqəsi kimi adı XV əsrin ortalarında qəzilər; 3 Cəlilabad r-nunun eyniadlı i ə v -də kənd. Göytəpə çayının sol sahilində, Lənkəran ovalığındadır Keçmişdə Üçüncü Dəvş adlanırdı Bu da onunla bağlıdır ki, kənd XIX əsrin ortalarında ərazidə maldarlıqla məşğul olan dərvişbəyli tayfasının üçüncü qoluna mənsub ailələr tərəfindən məskunlaşmışdır Oykonim kəndin ərazisindəki Ağdaş adlı qayanın adından götürülmüşdür; 4 Kəlbəcər r-nunun Çaykənd i ə v -də kənd. Dağlıq ərazidədir Kənd Ağdaş dağının düşündə salınmışdır Etnotoponimdir Əfşarların aralı oymağının bir qolunun ağdaş adlanması və Ağdaş r-nunun XX əsrin əvvəllərinə qədər Ərəş qəzası kimi qeydə alınması bunu bir daha sübut edir Ağdaş toponimu türk xalqlarının onomastikasında geniş yayılmışdır Aktas (Özbəkistanda dağ), Akdaş (Türkmənistan), Aktas (Qazaxıstan), Ağdaş (Başqırdıstan, Ermənistan), Aqlaş (Əfqanıstan), Akdaş (İran, Türkiyə) və s

Ağdaşu hıdr. *mür* Gədəbəy r-nu ərazisində çay Şəmkir çayının sol qoludur Başlanğıcını Ağdaş adlı dağdan alır Hidronim Ağdaş (r-nun ərazisindəki dağın adı) və su (çay) sözlərindən düzəlib, "Ağdaş dağından axan çay" deməkdir

Ağdara or. *mür* 1 Ağsu r-nunun Bico kəndi ərazisində dərə; 2 Şamaxı r-nu ərazisində dərə; 3 Tərtər r-nu ərazisində dağ; 4 Zəngilan r-nunun İsgəndərbeyli, Sadalı və Şərifi kəndləri ərazisində dərə Oronim *ağ* (kiçik, qısa, dayaz, çox dərnn olman) və *dərə* (çay yatağı, çayın axdığı yer; iki dağ və ya təpə arasında, eləcə də düzənlikdə

Ağduyux

uzun, dərn çuxur) sözlərindən düzəlib, "kiçik çay yatağı, çox dərnn olmayan çuxur" deməkdir

Ağdərə oyk. *sada* 1 Xızı r-nunda kənd Çigil çayının sahilindədir Kəndin əhalisi vaxtilə Abşeronun Novxanı kəndindən köçüb gələn ailələrdən ibarətdir; 2 Ordubad r-nunun Parağatçı qəsəbə i ə v -də qəsəbə Zəngəzur silsiləsinin c -q. yamacındadır Qəsəbə 1950-ci ildə Ağdərə adı ərazidə filizsəflaşdırma kombinatının yaradılması ilə əlaqədar salınmışdır Ətraf yamaclar ağ rəngə çalan süxurlardan ibarətdir Adını ərazidəki eyniadlı dərədən almışdır; 3 Şamaxı r-nunun Xılmalı i ə v -də kənd. Qozluçayın sahilində, dağətəyi ərazidədir Adını ərazidəki eyniadlı dərədən almışdır; 4 Tərtər r-nunda şıq Tərtər-İstisu avtomobil yolunun kənarındadır Keçmişdə eyniadlı r-nun mərkəzi olmuşdur XIX əsrdə burada məskunlaşdırılmış ermənilər r-nun və qəsəbənin adı 1923-cü ildən Crabert, 1930-cu ildən isə Mardakert kimi rəsmiləşdirmişdirlər 1992-ci ildən r-nun ərazisi Tərtər r-nuna birləşdirilmiş, qəsəbə isə keçmiş adı ilə adlandırılmışdır; 5 Tovuz r-nunun Qərnbli i ə v -də kənd Şahdağ silsiləsinin şm yamacındadır Adını ərazidəki eyniadlı dərədən almışdır 1933-cü ildə Ləçin, 1917-ci ildə Daşkəsən r-ları ərazisində Ağdərə kəndin qeydə alınmışdır. Əfqanıstan, Ermənistan, İran ərazisində də Ağdərə toponiminə rast gəlmək mümkündür.

Ağdərə hıdr. *sada* Girdimançay hövzəsində çay Adını ərazidəki eyniadlı dərədən almışdır

Ağdərman or. *mür* Ağcabədi r-nunun Boyat kəndində təpə Oronim *ağ* (kiçik və ya rəng çalan) və *dərman* (qurğu) sözlərindən düzəlib, "üzəndə kiçik dərman (yel dərmanı və ya su dərmanı) quraşdırılmış təpə" deməkdir.

Ağdərmançay hıdr. *mür* Ağcabədi r-nu ərazisində çay Kiçik Həkəri (Əkəri) çayının yuxarı axarının adıdır Hidronim *Ağdərman* (or) və *çay* (axar su obyekt) sözlərindən düzəlib, "Ağdərman təpəsindən axan çay" deməkdir

Ağduyux or. *mür* Zəngilan r-nu ərazisində dağ Oronim *ağ* (kiçik, alçaq) və *düyux*

Ağohmad

durux (təpə, dağ zirvəsi) sözlərindən düzəlib, "kiçik təpə" mənasındadır

Ağohmad oyk. *sada* Şorur r-nunun Dəmirçi i ə v -də kənd Araz çayının sahilində, düzənlikdədir Kəndin adının Ağohmad adından təhrif olunması güman edilir Oykonim Ağohmad şəxs adı ilə bağlıdır.

Ağgədik or. *mür* 1 Böyük Qafqazda (Yan silsilədə), Quba r-nunun Buduq kəndinin q -ində dağ Hün 2861 m; 2 Masallı r-nunun Miyanku kəndi ərazisində dağ; 3 Şəki-Zaqatala zonasında dağ Oronim *ağ* (rəng) və *gedik* (türk dillərində, o cümlədən Azərbaycan dilində "hündür dağlar arasında yol", "dağ keçidi", "aşırım", "dağ belində batıq") sözlərindən düzəlib, "qarlı aşırım" və ya "ağımtıl rəngli dağ keçidi" deməkdir

Ağgədik oyk. *sada* Xocalı r-nunun Xanabad i ə v -də kənd Dağətəyi ərazidədir. Keçmiş adı Ağdər, 1992-ci ildə Kətük ("gedik" sözünün təhrif forması) olmuşdur Oykonim ərazidəki eyniadlı dağ keçidinin adından yaranmışdır

Ağgöl hıdr. *mür* 1 Ağcabədi r-nu ərazisində, Mil düzündə şor göl. Suyunu Ağcabədi və Bəyləqan r-nlarındakı kollektorlardan alır Yasaqlıdır; 2 Ağcabədi r-nu ərazisində, Mil düzündə axan olmayan şırıq sulu göl Qarqar çayı bu gölə tökülür; 3 Ağdaş r-nu ərazisində göl; 4 Kəlbəcər r-nu ərazisində göl; 5 Ləçin r-nu ərazisində göl Hidronim *ağ* (temiz, şəffaf, içməyə yararlı) və *göl* (su obyekt) sözlərindən düzəlib, "şəffaf sulu göl" və ya "içməyə yararlı suyu olan göl" deməkdir. Şor sulu göllərdə isə sahilərinin *ağ* şoran sahə olması nəzərə alınır Qarabağ və Mil düzlərində bu adla bir neçə başqa göllər də vardır. Cənubi Azərbaycan, Ermənistan (Ağgöl), Qərbi Sibir (Akkul), Qazaxıstanda (Akkol), Tatarıstanda (Akul/Akqol/Belozerka) və başqa türkdilli regionlarda da külli miqdarda Ağgöl hidronimlərin qeydə alınmışdır

Ağgöl düz or. *mür* Ağcabədi r-nu ərazisində düz Mil düzündün şm -q -ində, Qarqar çayının aşağı axarı boyunca Adını ərazidəki eyniadlı göldən almışdır

Ağgöz hıdr. *mür* Qax r-nu ərazisində çay Hidronim *ağ* (yaxşı, içməyə yararlı) və

Ağkənd

göz (bulaq, bulağın çuxdigi yer, mənbə) sözlərindən düzəlib, "mənbəyli bulaq olan çay" deməkdir

Ağl dərəsi or. *mür* Füzuli r-nunun Kərimbəyli kəndi ərazisində dərə Oronim *ağl* (qoyun-quzu yatağı) və *dərə* (çuxur) sözlərindən düzəlib, "qoyun-quzu yatağı olan dərə" deməkdir

Ağrca hıdr. *düz* Abşeronda çay (Xəzər hövzəsi) Sitalçay da adlanır Hidronim *ağır* (ləng, yavaş) sözündən və -ca şəkl-sindən ibarət olub, axının vəziyyətini, sürətini ləngliyinli bildirir

Ağzdağ/Azdağ or. *mür* Hacıqabul (Əli Bəyramlı) r-nu ərazisində dağ Hün 272 m Oronim *ağz* (gürəck, qapı, sərhəd keçidi) və *dağ* (müsbət rəlyef forması) sözlərindən düzəlib, "keçid dağ və ya dağ keçidi" deməkdir

Ağz güneyi or. *mür* 1 Gədəbəy r-nunun Zamanlı kəndi ərazisində yüksəklik; 2 Qubadlı r-nu ərazisində yüksəklik Oronim *ağz* (keçid, qapı), *güney* (yüksəkliyin cənubə, günəşə baxan hissəsi) sözlərindən və -i mənsub şəkl-sindən düzəlib Birinci obyekt güneydə ağzından keçildiyi üçün, ikinci obyekt isə dərədən düzənliyə çuxıldığı üçün belə adlandırılmışdır

Ağzıtal or. *mür* Gədəbəy r-nu ərazisində düzənlik Oronim *ağz* və *ıtal* (düzənlikdə açıq yer, çöl) sözlərindən düzəlib, talanın gürəcəyi olduğu üçün belə adlandırılmışdır

Ağkeçay hıdr. *mür* İsmayilli r-nu ərazisində çay Girdiman çayının qollarından biridir Hidronim *ağ* (kiçik), *keç* (çay yatağı) və *çay* (axar su, su obyekt) sözlərindən düzəlib, "yatağı çox dərnn olmayan çay" deməkdir

Ağkənd oyk. *mür* 1 Zəngilan r-nunun Canbar i ə v -də kənd Dağətəyi ərazidədir Kənd XIX əsrdə saralı tayfasının əldəvəddü, qəzənferli, İsmayilli, hacaxundlu nəsilinə məxsus binə yerində salınmışdır Oykonim *ağ* (burada dağ, dövlətli, yaşayış vəziyyəti yüksək olan) və kənd (əhali isəksorvyyətə kond təsərrüfatında çalışan yaşayış məntəqəsi) sözlərindən düzəlib, "varlı kənd" deməkdir; 2 Tərtər r-nunun Dəmirçilər

Ağkəsən

i o v -də kənd İncəçayın sahilindədir Keçən ösrün 20-ci illərində bir qədər yerni dəyişdiyindən Təzəkənd de adlanır, 3 Xocavənd r-nunun Ağkəsən i o v -də kənd 1828-ci ildə İranın Xoy əyalətindən gəlmiş ermənilər burada məskunlaşdıqdan sonra kəndin adı erməni dilinə kəlkə edilərək Spitakşen (Ağ-kənd) adlandırılmış, 1992-ci ildən kəndin ovsəlki adı özünə qaytarılmışdır 1917-ci ildə Gence və Şuşa qəzalarında da Ağkənd kəndləri qeydə alınmışdır Keçən ösrdə Ermənistan ərazisində Ağkənd adlı 6 kənd olmuşdur

Ağkəsən or. mür Qax r-nu ərazisində dağ Keçmişdə bu dağda ağ daş karxanası olmuşdur Oronim "ağ daş kəsən, ağ daş çıxarılan dağ" mənasındadır

Ağkəsən hidr. sadə Şəki-Zaqatala r-nları ərazisindən axan çay Adını ərazidəki eyni adlı dağdan almışdır

Ağkilsə oyk. mür Balakən r-nunun Şambuli i o v -də kənd Oykönim ağ (rəng) və kilsə (ibadət üçün tikilmiş bina) sözlərindən düzəlib, "ağ rəngli kilsə" deməkdir Kəndin ərazisində ağ kilsə olduğundan belə adlanmışdır Gədəbəy r-nunun Novoivanovka kəndinin adı 1844-cü ilə qədər Ağkilsə olmuşdur Keçən ösrdə Ermənistan ərazisində bir neçə Ağkilsə kəndi qeydə alınmışdır

Ağkilsə or. sadə Gədəbəy r-nu ərazisində dağ Adını yerləşdiyi kəndin adından almışdır

Ağkörpü hidr. sadə Astara r-nunun Pəliskə kəndindən ş -də, Təngərud çayının hövzəsində mədən bulığı Suyu soyuq və küürüldür İstifadə edilmir Etnotoponimdir

Ağköynək oyk. sadə Qazax r-nunun eyniadlı i o v -də kənd Düzenlikdədir Etnotoponimdir

Ağqaya or. mür 1 Babək r-nu ərazisində dağ 2 Daşkəsən r-nu ərazisində dağ; 3 Göyçay r-nunun ş -ində, Qarayazı kəndindən şm -da dağ Hün 450 m, 4 Quba r-nu ərazisində dağ; 5 Naxçıvan r-nunun Payız kəndindən şm -da dağ Hün 1754 m; 6 Oğuz r-nu ərazisində dağ, 7 Şəki r-nunun Baş Layiski kəndi ərazisində dağ, 8 Şəmkir çayının hövzəsində Şahdağ silsiləsinin ş yamacında dağ Hün 2980 m,

Ağqıraqlı

9 Tovuz r-nu ərazisində qaya. Oronim ağ (rəng, kiçik, alçaq, çox da hündür olmayan) və qaya (sıra dağlardan ayrılmış qol, dağların müəyyən hissəsində daş süxurlardan ibarət olan, çətin keçilən yer) sözlərindən düzəlib. Gədəbəy, Kelbəcər, Laçın, Şuşa, Cəbrayıl r-nlarında Ağqaya, Dağlıq Altayda Akkaya, Ermənistanda Ağqaya, Ağqayadag, Krımda Ak Kaya, İranda Axqaya və s. dağlar da qeydə alınmışdır

Ağqaya hidr. sadə Axınca hövzəsində çay Gədəbəy, Tovuz və Şəmkir r-nlarının ərazisindən axır Adını Şahdağ silsiləsinin şm yamacındakı Ağqaya dağının adından almışdır Çay öz mənbəyini də bu dağın yaxınlığından alır

Ağqaya oyk. sadə Kelbəcər r-nunun Almahıq i o v -də kənd 1933-cü ildə Ağqaya binəsi kimi qeydə alınmışdır. Kənd XLX ösrdə Zəngəzur qəzasının Şəlvə dərəsindəki kəndlərdən öz yaylaq yerlərinə gələrək məskunlaşmış rəhimli və kərmli nəsilən tərəfindən salınmışdır Sonralar yaxınlıqdakı Pəlönkəli kəndi dağıldıqdan sonra onun əhalisinin çox hissəsi də Ağqaya kəndinə köçmüşdür Adını r-nun ərazisindəki Ağqaya adlı yüksəklikdən almışdır Hazırda bu yüksəklik Şişqaya adlanır

Ağqayabaşı or. mür Kelbəcər r-nu ərazisində dağ Oronim Ağqaya (dağ adı), baş (dağın zirvəsi) sözlərindən və -ı mənsub şəh -sindən düzəlib, "zirvəsində ağ qaya olan dağ" və ya "Ağqaya dağının zirvəsi" deməkdir

Ağqılinc or. mür Şamaxı r-nu ərazisində dağ Oronim ağ (kiçik) və qılinc (kılinc/kılınç/qılıç/qılinc - türk dillərində, o cümlədən Azərbaycan dilində "dağ yalı", "dağ üstü") sözlərindən düzəlib, "kiçik dağ yalı" deməkdir Ağbəron r-nu ərazisində Qaraqılinc dağı da qeydə alınmışdır

Ağqıraqlı/Ağqıraqlı oyk. mür Yevlax r-nunun Varvara i o v -də kənd Qarabağ düzündədir Yerli əhalinin verdiyi məlumata görə, kəndi XIX ösrdə Qazax mahalından köçüb gəlmiş ağqıraqlı nəslə salmışdır Bu nəslin nümayəndələri indi də Qazax r-nunun Yuxarı Salahlı kəndində yaşayırlar Etnotoponimdir

Ağqışlaq

Ağqışlaq oyk. mür Lenk r-nunun Şingədalın i o v -də kənd Burovarsilsiləsinin c yamacında, Şəreftük çayı sahilindədir Oykönim ağ (kiçik; cənub) və qışlaq (qış yatağı, qış mənzili) sözlərindən düzəlib, "kiçik qış yatağı" və ya "cənubdakı qış yatağı" deməkdir

Ağqobu or. mür İmişli r-nu ərazisində dərə Oronim ağ (kiçik, dəyaz) və qobu (quru dərə) sözlərindən düzəlib, "kiçik quru dərə" deməkdir

Ağlar hidr. sadə Bakı şəhərinin Suraxanı r-nu ərazisində göl Türk dillərində *ağlar* - "bir qabdan başqasına tökülən" deməkdir. Ağlar gölü "axarı olan göl" mənasını ifadə edir İkinci adı Qaracuxurdur

Ağlıq oyk. düz Oykönim ağ (rəng) sözündən və -lıq şəkilçisindən düzəlib, "torpağı ağılmış, ağ rəngə çalan yer" deməkdir Azərbaycan -da arpa və buğda əkilən sahələrə də "ağlıq" deyilir 1933-cü ildə Oğuz r-nunun Padar i o v -də Ağlıq adlı kənd qeydə alınmışdır Son illərin məlumatına görə, kənd xarabalığa çevrilmişdir

Ağmollaçlı or. mür Qazax r-nunun şm -q.-ində, Əli Bayramlı kəndindən c -da dağ Hün 553 m Türk dillərində *Akmola* - "ağ mezar" mənasını ifadə edir Oronim "Ağ mezar daşı olan yüksəklik" deməkdir Yerli əhalinin dediyinə görə, guya Allah əsi olan bir molla dağın başına çıxaraq orada öldüyü üçün dağ belə adlanmışdır Qazaxıstan və Türkmənistan ərazisində Akmola adlı yaşayış məntəqəsi var

Ağnaqtəpə or. mür Şahbuz r-nu ərazisində dağ və təpə Yerli əhalinin dediyinə görə, tepədə olan torpaq sürüşməsi bu adın yaranmasına səbəb olmuşdur Azərbaycan dilinin dialektlərində "ağnaq" sözü "ovalub tökülən", "gilli, çirkli gölmeçə" mənalarında da işlənir Oronim "ovalub tökülən, dağılan topaq" mənasındadır XIX ösrdə aid mənbələrdə İrəvan xanlığının Dorekənd Parçen məhəllində Quru Ağnac adı kənd haqqında məlumat verilir

Ağnohur hidr. mür Sumqayıt şəhər i o v -nin Qızıqlazma kəndi yaxınlığında şirin sulu, axarsız göl Göbə su sünü yolla Ataçayın sağ qolundan suvarma kanalı vasitəsilə

Ağoyzi

axıdılır Hidronim ağ (içməyə yararlı) və *nohur* (monq "göl" deməkdir) sözlərindən düzəlib, "içməyə yararlı, şirin sulu göl" mənasındadır Dəvəçi r-nunda, Gilgilçay hövzəsində, Ataçay hövzəsində, Ağbəron yarımadasında da eyniadlı göllər vardır

Ağoğan or. mür Laçın r-nu ərazisində dağ Türk dillərində *oğanak* - "kiçik oğan, kiçik şəhzadə" deməkdir Müqəddəs dağ sayılır

Ağoğan hidr. sadə Həkəri (Əkəri) çayının sağ qolu olub Laçın r-nundan axır Yuxarı axarında Minkend və ya Əhmədli, aşağı axarında isə Zabux adlanır Adını ərazidəki eyniadlı dağdan almışdır

Ağoğan oyk. sadə Laçın r-nunun Maltibəy i o v -də kənd Ağoğan çayının sahilində, Qarabağ yaylasındadır Keçmiş adı Kəsalar olmuşdur Sonralar yaşayış məntəqəsi ərazidəki Ağoğan pınrının adı ilə adlandırılmışdır Yerli əhalinin rəvayətinə görə, Ağoğan qədimdə buraya basqın etmiş yad-dillərə qarşı döyüşdə öldürülmüş və alban kilsəsi ərazisində dəfn edilmiş igitin adıdır və "pak, təmiz, müqəddəs oğan" mənasını daşıyır Xocavənd r-nunun ərazisinə daxil olan keçmiş Hadrut r-nunun 1923-cü ilədək adı Ağoğan olmuşdur

Ağoyuq or. mür 1 Zəngilan r-nunun c -ş -ində dağ Hün 548 m Oronim ağ (kiçik) və oyuy (çökək, kəha, mağara, zağa) sözlərindən düzəlib, "kiçik kəha, mağara olan dağ" deməkdir 2 Zəngilan r-nu ərazisində düz Oxcu və Həkəri çayları arasındadır Yerli əhali arasında Yazı adlanır Düzenlikdə torpağa sancılmış təq. 1,5 m hündürlükdə yanaşı iki daş var Bu daşlar *oyuq* və ya *Koroğlu daşları* adlanır Daşların üzərində qədim yazılar var Əhali həmin daşları pır hesab edir Keçmişdə əkin sahələrində sərhədi bildirmək üçün düzəldilmiş hər hansı sünü torpaq qalığı, yəni basdırılmış dik daş və ya ağac da *oyuq* adlanırdı Düz öz adını oruzidəki eyniadlı dağdan da ala bilər

Ağoyz/Ağözü oyk. sadə 1933-cü ildə Bilosuvar r-nunun indiki Nəsimi (keçmiş Novotroitski) i o v -də qeydə alınmışdır Oykönim ağ və özü (vadi, dərə) sözlərindən

düzlük, "kiçik vadi, ağdərə" deməkdir. Kendin adını ərazidəki cəynadlı vadiyə görə qoyması ehtimal olunur.

Ağrı oyk. *sada* Ordubad r-nunun Vənənd i o v -də kənd Vənənd çayının sahilində, Arazboyu düzənlikdədir. Türk dillərində *agrı-agru* – "hündür, yüksək" deməkdir. Adını Türkiyənin ş -ində, Van gölünün şm -də, Ermənistan yaylasının orta hissəsində yerləşən Ağrıdağ silsiləsindən almışdır.

Ağsal or, mür 1 Şərur r-nunun şm -ş -ində dağ. Hün 1924 m; 2 Culfa r-nunun Ərəfsə kəndi yaxınlığında qayalıq dərə. Oronim *ağ* (rəng) və *sal* (hamar daş, qaya) sözlərindən düzəlib, "ağ rəngli hamar daş" deməkdir.

Ağsal hidr. *sada* Culfa r-nunun Ərəfsə kəndi yaxınlığında, Ağsal dərəsində mineral bulaq. Adını cəynadlı dərədən almışdır. Suyu soyuq, qoxusuz və azacıq turşdur.

Ağstafa hidr. *mür* Ermənistan və Azərbaycan Qazax r-nu ərazisində çay Kürün sağ qoludur. Pembək silsiləsindən (Ermənistan) 3000 m hündürlükdən başlanır. Üstündə cəynadlı su anbarı və su qovşağı var. Ermənistan Ağstev adlanır. XII əsr erməni mənbələrində Ağstev kimi qeyd edilən Ağstafa variantında ilk dəfə XIV əsrdə Həmədullah Qəzvininin əsərində işlənmişdir. Xalq arasında hidronim "oğuz tepəsi", "oğuz tayfası" kimi yozumlanır. Hidronim *oğuz* (şirni su, içməyə yararlı su) və *təpa* (qaval, zıncırov; səs-küylü) sözlərindən düzəlib, "səs-küylü çay" deməkdir.

Ağstafa oyk. *sada* 1 Ağzərb -də inzibati r-n. Müxtəlif illərdə gah müstəqil r-n, gah da Qazax r-nunun tərkibində ayrıca şəhər kimi fəaliyyət göstərmişdir. Mərkəzi Ağstafa şəhəridir. Gəncə-Qazax düzənliyindədir, 2 Ağzərb -də şəhər, cəynadlı r-nun mərkəzi. Adını ərazidən axan cəynadlı çaydan almışdır. XIX əsrin sonlarına qədər burada lütblulaq ("südləyə axan bulaq" mənasında) adlanan karvansara olmuşdur.

Ağsu hidr. *mür* 1 Əsasən Ağsu və Kürdəmir r-nları ərazisindən axan çay. Niyal-dağ silsiləsində Sarıbulaq dağından 2110 m hündürlükdən başlanır, kanalla Kür çayına tökülür. Əsas qolu Sulut çaydır. Şirvan

düzündə Ağsudan suvarmada geniş istifadə edilir. Suyunun bir hissəsi Cavanşir su anbarına axıdılır. Yuxarı axarında Sulut adlanır. XII əsr əid mənbələrində Çaqanmürən (monq "ağ su") kimi adı çəkilir; 2 Qax r-nu ərazisində çay Qurmux (Kürmük) çayını əmələ gətirən qollarından biridir; 3 Laçın r-nunda çay Həkarı (Əkərə) çayının sağ qoludur. Qarabağ silsiləsindən başlanır, 4 Xanlar r-nunda çay Kürək (Kür hövzəsi) çayının sağ qoludur. Kepez dağının yama-cından 2180 m hündürlükdən başlanır. Göy-gölə tökülür və ondan axır. 1139-cu ildə zəlzələ zamanı Kepez dağının bir hissəsi uçaraq çayın qarşısını kəsmiş, nəticədə Göy-göl, Məralgöl, Zəligöl və bir neçə kiçik gölün əmələ gəlməsinə səbəb olmuşdur. Çayın Göygölə qədər olan hissəsi Yuxarı Ağsu, göldən başlanan hissəsi isə Aşağı Ağsu adlan-ır. Ağsudan Gəncəyə su kəməni çəkilmişdir. Hidronim *ağ* (içməyə yararlı, şirni, axar, çağlayan, coşan) və *su* (çay, axar su) söz-lərindən düzəlib. Türkdillli xalqların toponimi-yasında geniş yayılmışdır. Ağsu (Ermənistan), Aqsu (Əfqanıstan), Aksu-Sarıçay çayı-nın (Qazaxıstan və Çin) aşağı axınında adı, Aksuu (Qırğızıstan), Aksuat (Qazaxıstan), Ağsu (Dağıstan) və s.

Ağsu oyk. *sada* 1 Ağzərb -də inzibati r-n. 1943-cü ildə təşkil edilmişdir. 1963-cü ildə ləğv edilib Kürdəmir r-nuna verlmış, 1965-ci ildə yenidən müstəqil r-n olmuşdur. Mərkəzi Ağsu şəhəridir. Adını ərazidəki cəynadlı çaydan almışdır; 2 Ağzərb -də şəhər. Ağsu r-nunun mərkəzi – Ağsu çayının hər iki sahilində, Şirvan düzünün şm -ş -ə qurta-racağında, Hınqar silsiləsindən ötəyindədir. Yaşayış məntəqəsi kimi XV əsrdən məlumdur. Şəhərin 4-5 km -ində "Xaraba şəhər" adlanan orta əsr şəhəri Ağsu və ya Yeni Şamaxının qalıqları var. Adını ərazidəki cəynadlı çaydan almışdır.

Ağsu aşırımı or, mür Ağzərb -də Ağsu və Şamaxı r-nları arasında, Ləngəbiz silsiləsində aşırım. Aşırımdan şose yolu keçir. Oronim *Ağsu* (çay adı), *aşırım* (dağ silsiləsində ən alçaq yer) sözlərindən və -ı mənsub şəx -sindən ibarətdir. Adını ərazidəki cəynadlı şəhərdən almışdır.

Ağsuçay dərəsi or, mür Qax r-nunun Ağçay kəndi ərazisində dərə. Oronim *Ağsu* (r-nun ərazisindəki çayın adı), *çay* (axar su), *dərə* (mənlif relyef forması) sözlərindən və -(s) mənsub şəx -sindən düzəlib, "Ağsu çayının axdığı dərə" mənasındadır.

Ağsu tepəsi or, mür Laçın r-nunun Budaqdere kəndi ərazisində yüksəklik. Tepə adını r-nun ərazisindəki cəynadlı çaydan almışdır.

Ağtala oyk. *mür* Xaçmaz r-nunun Nəre-can i o v -də kənd Samur-Dəvəçi ovalığı-nadır. 1840-cı ildə adı dəyişdirilərək Rod-nikovka (bulaqlı yer) adlandırılmasına bax-mayaraq, 1933-cü ildə Ağtala şəklində qeydə alınmışdır. Oykonim *ağ* (kiçik) və *tala* (ətəfa nisbətən fərqlənən sahə) sözlərindən düzəlib, "kiçik sahə" deməkdir. Gürcüstan və Ermənistan ərazisində Axtala kənd adları olmuşdur.

Ağtala or, mür Qax r-nunun Qoşaqaovaq kəndi ərazisində düz. Oronim *ağ* (kiçik) və *tala* sözlərindən düzəlib, "kiçik tala" deməkdir.

Ağtəpə or, mür 1 Qazax r-nunda, Kürün sağ sahilində, Həsənsu çayının mənsəbi yaxınlığında dağ. Hün 307 m; 2 Qobustanda Ceyrançeqməz çayının sağ sahilində dağ. Hün 253 m; 3 Gəncə şəhərindən c -ş -də, Gəncə çayının sağ sahilində dağ. Hün 582 m; 4 Gəncə şəhəri i o v -də Qocaşen silsiləsinin c -q -ində ucqar zirvə. Hün 375 m; 5 Lənk r-nunun Ordubad kəndi ərazisində dağ. Ağşeron, Qusar, Zəngilan, Gədəbəy, Göyçay, Naxçıvan, Kəlbəcər, Cəbrayıl, Şəmkir, Xan-lar r-nları ərazisində də cəynadlı yüksəkliklər qeydə alınmışdır. Oronim *ağ* (kiçik, rəng) və *təpa* (müsbət relyef forması) sözlərindən düzəlib, "kiçik tepə" və ya "ağımtıl rəngli tepə" deməkdir.

Ağtəpə oyk. *sada* Cəbrayıl r-nunun Minbaşılı i o v -də kənd. Düzənlikdədir.

Yaşayış məntəqəsi XX əsrin 30-cu illərində Daş Veqsəlli kəndindən ayrılmış bir qrup ailə tərəfindən Ağtəpə adlanan yernə yaxınlığında salınmışdır. Adını ərazidəki cəynadlı dağdan almışdır. İran (Ağtəpə), Sibir (Aktöbə), Əfqanıstan (Aqtəpə, Aqtəbə), Özbəkistan (Oktepa), Türkmənistan (Aqdepe),

Tatarıstan (Aktöbə) toponimiyasında da cəynadlı oykonimlər qeydə alınmışdır.

Ağvan hidr. *sada* Şuşa r-nu ərazisində çay. Qarqar çayının qoludur. Mənbəyini Çinqidağın yamacından alır. Yerli əhəlinin dilində Alvançay variantında işlənir. Keçmişdə Şuşa r-nunun Məlibəyli kəndi ərazi-sində Ağvan adlı yaşayış məntəqəsi də olmuşdur. Etnotoponimdir. Ağvanlar Azərbaycanın qədim türk mənşəli tayfalarından biri olmuşdur.

Ağyal or, mür 1 Gədəbəy r-nu ərazisində dağ, 2 Qazax r-nu ərazisində dağ, 3 Tovuz r-nu ərazisində dağ; 4 Zəngilan r-nu ərazisində dağ. Oronim *ağ* (rəng) və *yal* (dağın ön hündür zirvələrini birləşdirən xətt, dikiş; dağın başı) sözlərindən düzəlib, "başı ağ rəngdə olan dağ" deməkdir.

Ağyamac or, mür Zəngilan r-nunun Aşağı Yeməzli kəndi ərazisində yüksəklik. Oronim *ağ* (rəng çaları) və *yamac* (dağın və ya tepə-nin ətəyindən zirvəsinə qədər olan hissə) sözlərindən düzəlib, "ağımtıl, açıq rəngli yamac" deməkdir.

Ağyar or, mür 1 Babək r-nu ərazisində dağ, 2 Laçın r-nunun Qarışlaq kəndi ərazi-sində dağ. Oronim *ağ* (süxurların rəngini bildirir, çünki oradan ağ gəc çıxarılır) və *yar* (yerli xalq coğrafi termini olub düzənlikdə yer səthinin sunmasından yaranan relyef formasıdır) sözlərindən düzəlib, "ağ torpaqlı, ağ süxurları olan dağ" deməkdir.

Ağyataq or, mür Kiçik Qafqazda, Kəlbəcər r-nunun Kilsəli kəndi ərazisində dağ. Hün 2389 m. Oronim *ağ* (rəng) və *yataq* (burada faydalı material çıxarılan yer) söz-lərindən düzəlib. Ağyataqda civo yatağı var. Ağyataq civo yatağı Moz çayı ilə Kilsəli kəndi arasında. Dağın adı da buradan götür-ülmüşdür.

Ağyataq oyk. *sada* Kəlbəcər r-nunun Abdullaşağı i o v -də kənd. Adını cəynadlı civo yatağı olan dağdan almışdır.

Ağyazi or, mür 1 Qubadlı r-nunun Xələc kəndi ərazisində çöl, 2 Qanux çayının sol sahilində geniş çöl. Oronim *ağ* (kiçik, şərq; ağ rəngə çalan, arpa-buğda ekimi üçün ayrıl-mış sahə) və *yazi* (düzən, çöl) sözlərindən düzəlib, "arazıcı çox geniş olmayan çöl" deməkdir.

Ağyazı

Ağyazı oyk, sada Qax r-nunun Qıpçaq i o v -de kend Ağyazı düzündə, Alazan-Əynçay çökəkliyindədir. Keçən esrdə bu kend Kirovkend də adlanmışdır. Bu da onunla bağlı idi ki, Qax r-nunun İlisu i o v -nin Kirovkend adlı kendindən Ağyazıya köçən ailələr özleri ilə əvvəlki yaşayış məntəqəsinin adını da gətirmişdilər. Ağyazı adlı həmin ərəzidəki cəynadlı çölün adından götürülmüşdür.

Ağyazıbuduq oyk, mür Xaçmaz r-nunun Yergüc i o v -de kend Samur-Dəvəçi ovaqlığındadır. 1917-1933-cü illərdə Ağyazı şəklində qeydə alınmışdır. Oykonom **Ağyazı və buduq** (etn.) sözlərindən düzəlməşdir. Dağıstandan gəlmiş buduqluların kendin ərəzində məskunlaşması ilə əlaqədar yaranmışdır. "Buduqlular yaşayan Ağyazı kendini" deməkdir. Etnotoponimdir.

Ağyoxuş or, mür 1 Xocavənd r-nunun Muğanlı kendin ərəzində düz; 2 Kəlbəcər r-nunun ərəzində düz; 3 Qubadlı r-nunun Sarıyataq kendin ərəzində düz; 4 Laçın r-nunun Zabux kendin ərəzində düz; 5 Zəngilan r-nunun Sarılı Xəstəb kendin ərəzində düz. Oronim **ağ** (torpağın ağımış rəngi; çox da dik olmayan, alçaq, asanlıqla keçilən) və **yoxuş** (yohun dağa, tepəyə çıxan hissəsi) sözlərindən düzəlib, "asanlıqla keçilən dağ yolu" deməkdir.

Ağyoxuş oyk, sada Xanlar r-nunun Lahic i o v -de kend Adını ərəzidəki cəynadlı keçiddən almışdır. 1917-ci ildə kendin adı Ağaxuş şəklində qeydə alınmışdır.

Ağyurd or, mür Lənkəran r-nu ərəzində dağ. Oronim **ağ** (kiçik, rəng; əbəd) və **yurd** (yaşayış yeri, yaylaq, köçən maldarların hər il yayı keçirdikləri yer) sözlərindən düzəlib, "kiçik yurd, əbəd yaylaq yeri, ağ rəngli alçaqlıqlar olan yaylaq" deməkdir. Tənxsən burad maldarların yaylaq yurdu olmuşdur. Vaxtilə burada cəynadlı kend də qeydə alınmışdır.

Ağzıbr or, mür 1 Bakıda palçıq vulkanı. Ağzıbrçala da adlanır. 2 Qaradag r-nu ərəzində, Xəzər dənizi sahilində palçıq vulkanı, Cənub-Şərqi Şirvan düzündədir. Hün 120 m. **Ağz** coğmənəli coğrafi termin olub "sərhəd keçidi, başlanğıc yer", "çayın,

Abudag

axar suyun digər su obyektinə, dənizə, gölə töküldüyü yer", "dərinin düzlənliyə çıxan hissəsi", "bir yerin giriləcək və ya keçiləcək tərəfi", "gürcək qaçı" mənalarında işlənir. Oronim "bir çıxacağıq, bir yerden püskürən" mənəsindədir.

Ağzıbr oyk sada Ağdaş r-nunun Pırazə i o v -de kend. Kürün sol sahilindən bir qədər aralı, Şirvan düzündədir. Kendin ərəzində Ağzıbr məşəsi də var. "Axar suyun digər su obyektinə töküldüyü yer" mənəsini ifadə edir. 1945-ci ilə qədər Ermənistanla Ağzıbr adlı kend olmuşdur.

Ağzıbrçala hidr, mür Dəvəçi r-nunda, Xəzər dənizi sahilində şırı su göl-bataqlıq Vaxtilə liman olmuşdur. Dəvəçi limanı adı ilə də tanınır. Göle Sabran, Dəvəçi və Taxtakörpü çayları tökülür, göldən isə Xəzərə Qaradənizə çayı axır. Hidronim **ağzıbr** (çayın, axar suyun su obyektinə, dənizə, gölə töküldüyü yer) və **çala** (su yığılan yer, çuxur) sözlərindən düzəlib, "bir axarlı göl" deməkdir. Göl keçid rolunu oynayır.

Ağzıbr or, mür Abşeron r-nunda palçıq vulkanı. Oronim **ağz** və **qır** (qeyri-məhsuldar yer) sözlərindən düzəlib (burada -ı mensub şəkil -sədir), "bitikisiz, qeyri-məhsuldar yere giriş, keçid" deməkdir.

Ahoh/Axox hidr, sada İsmayıl r-nunda çay. Əynçayın (Göyçayın qolu) sağ qoludur. Qovdağ silsiləsindən, 2000 m hündürlükdən başlayan Dəvəbatan çayı da adlanır. Qədim türk dillərində **axlak** - "yükseklik, zirvə", **axlak** - "su, çay, axar su" deməkdir. **Ahoh/Axox** - "dağ çayı" mənəsini ifadə edir.

Ahudag or, mür Şamaxı r-nu ərəzində dağ. Qozluçaydan sağ tərəfdə, Qurbançı kendin yaxınlığında yerləşir. Hün 963 m. Əzəridə Ahudag dərəsi adlanan obyekt də vardır. Tədqiqatçılar bu oronimi "ceyrandağ" kimi izah edirlər. Türk dillərində **axulaqu** - "topo, yüksəklik" deməkdir. Bundan başqa, qədim türk abidələrinin dilində ağı sözünün "comerd, səxavətli" mənəsi ilə yanaşı "qoz tepəsi" mənəsində işlənməsinə təsadüf edilir. Qozluçayın yaxınlığında yerləşən obyekt öz adını həmin çaydan da ala bilərdi. Ermənistan toponimiyasında da Axudag oronimi qeydə alınmışdır.

Ahvay

Ahvay/Axvay or, sada Qax r-nu ilə Dağıstan sərhədində dağ. Baş Qafqaz silsiləsinin zirvələrindən biridir. Hün 3480 m. Etnotoponimdir. Özlərini "aşvado" adlandıran və adçıqilən ərəzidə yaşayan axvaxların adları ilə bağlıdır. Dağıstan ərəzində **Axvax** adlı r-nu var.

Axarbaşar or, mür 1 Abşeron r-nunda aşırım, 2 Kəlbəcər r-nunun q hissəsində, Ermənistanla sərhəddə dağ. Hün 3047 m; 3. Sumqayıt ərəzində dağ. Baş Qafqaz silsiləsindən c -ş -o doğru ayrılan qolun üzərində yerləşir. Hün 1388 m, 4 Şəki yaylası ilə Mingəçevir şəhərindən c.-də, Kürün sol sahilində dağ. Burada qədim qala ucuqları da vardır; 5 Yevlax r-nunda aşırım. Oronim **Azər** dilindəki **axar** (su axarı, çay) və **başar** (dağın çayabaxar tərəfi) sözlərindən düzəlib, "çayətərfi, çayabaxar tərəfi" mənəsindədir. **Azər** dilində və dialektlərində **axarbaşar** - "dağların döşü, mənzərəli yer" mənəsini ifadə edir. 1917-ci ildə Qubadlı qəzasında Axarlı, Gəncə qəzasında Axarça, 1933-cü ildə Goranboy r-nunda Axarça adlı yaşayış məntəqələri qeydə alınmışdır.

Axarsu hidr, mür Laçın r-nu ərəzində çay. "Axan su, çay" mənəsində olan hidronim suyun hərəkəti ilə bağlı yaranmışdır.

Axınca hidr, düz Azərb və Ermənistan dağ. (Kur hövzəsi) Başkənd aşırımı yaxınlığından (1950 m. hündürlükdən) başlayan Tovuz çayının sağ qoludur. Üstündə 1969-cu ildə Tovuz r-nunun Ermənistanla sərhədində Axıncaçay su anbarı yaradılıb. XIX əsrin axırlarında çayın yaxınlığında **Axınca** adlı qışlaq da olmuşdur. Hidronim **Axınca** (sel, iti hərəkət) sözündən və -ca şəkilçisindən ibarət olub, suyun hərəkəti, sürəti ilə bağlı yaranmışdır. Şəmkir çayının qollarından biri də Axınca adlanır. "Axım" termini ilə bağlı Çində Korakırtın, Karakumusun, Suakinsay, Tümen vilayətində Aqınakatti və Aqınakıti çayları qeydə alınmışdır.

Axincalı oyk, düz İmişli r-nunda kend. Mil düzündədir. Axincalı variantında qeydə alınan bu kend, yerli əhalinin molumatına görə, vaxtilə Axincan adlı şəxs tərəfindən salındığı üçün belə adlandırılmışdır. Əslində kendin adı Axincalı, yəni "Axincadan gələn" olmalıdır.

Axtaçı

Axtaxa oyk, sada Sabirabad r-nunun cəynadlı i o v -də kend. Kür çayının sol sahilində, Şirvan düzündədir. 1944-cü ildə Gürcüstanın Axtaxa r-nundan Qazaxıstanla və Orta Asiyaya sürgün edilib, 60-cı illərdə isə Azərbaycana köçmüş türk ailələri tərəfindən salınmış yaşayış məntəqəsi onların köhnə məskənlərindən adı ilə adlandırılmışdır. Mənbələrdə **axıxa/axıxa** Axtaxs qalasının adı, **Axal** isə teke-türk-məmlətin yaşadığı yer kimi izah olunur.

Axmaz hidr, sada 1 Ağdaş r-nunda göl, 2 Mingəçevir şəhərindən c.-də, Kürün sol sahilində göl; 3 Sabirabad r-nunda göl, 4 Yevlax r-nunda göl. **Axmaz** Azərb dilində toponimik termin kimi çayın əsas yataqdan tamamilə və ya qismən ayrılış hissəsində deyilir. **Axmazlar** ilk dövrdə göl şəklində olur və çay daşqınları ilə qidalanır; su çatmayanda tədricən bataqlığa çevrilir və quruyur.

Axmazkend oyk, mür Əli Bayramlı r-nunda kend. 1954-cü ilə qədər Osmanlı adlanmışdır. Oykonom **axmaz** (göl, bataqlıq) və **kənd** sözlərindən düzəlib, kendin yaxınlığında gölün adından yaranmışdır.

Axpərğan/Axpərğan oyk, mür Ağdərə r-nunun Çıldiran i o v -də kend. Bezi tədqiqatçılar bu oykonimin **axpır** (erm bulaq) və **-kan** (şok) elementlərindən ibarət olduğunu söyləyərək onu erməni mənşəli hesab edirlər. Lakin nəzərə almaq lazımdır ki, Qaraaxpır, Gərməaxpır və s. toponimlərinin birinci komponenti türk mənşəli sözlərdir. Digər tərəfdən, Azərb dilinin Ordubad şivəsində **axbur** sözü "bulaq" mənəsində işlənməkdədir. Qədim türk dillərində də **burqaq/purqaq** "çağlayan, qaynayan, coşan" mənalarını ifadə edir. Odur ki, **Axburqaq/Axpurqaq** sözünün fonetik dəyişməsi olan **Axpərqaq** oykonimi türk mənşəli söz olub "Ağbulaq" deməkdir.

Axtaçı oyk, sada 1 Ağsu r-nunun Ağsu şəh i o v -də kend. Longobiz silsiləsinin otoyındadır. XIX əsrdə bu kend Çöl Axtaçı adlanmışdır, 2 Kürdəmir r-nunun Axtaçı i o v -də kend. Şirvan düzündədir. Kendin keçmiş adı Axtaçı Yekəqurşaqlı olmuşdur. 1933-cü ildə həmin i o v -də Axtaçı-binə adlı başqa bir kend də qeydə alınmışdır; 3 Sabir-

Axtaçı Muğan

abad r-nunun Qəsimbəyli i e v.-də kənd Sarsu gölündən bir qədər aralı, Kür çayının sol sahilindədir XIX əsrin 60-cı illərində Ağsu r-nunda ki Axtaçı kəndindən köçüb gələn ailələr tərəfindən salınmışdır. 4 Səbura bəd r-nunda kənd. Muğan düzündədir Sovet hakimiyyəti illərində Axtaçı Şaumyan kimi rəsmiləşdirilən bu ad 1992-ci illərdən yəşidirmişdir Axtaçılar padar tayfasının bir qolu olub XIX əsrdə Kür çayının sol sahilində yaşayırdılar Etnoqonimdir *Axtaçı* "atabaxan, mehtar" deməkdir

Axtaçı Muğan oyk. *mür* Sabirabad r-nunun Güdəcühür i e v.-də kənd Kür çayının sağ sahilində, Muğan düzündədir Oykonom "Muğan düzündəki Axtaçı kəndi" deməkdir

Axtaçı Şıran oyk. *mür* Hacıqabul r-nunda kənd Şıran düzündədir Kürün Şıran hissəsində yerləşdiyi üçün belə adlanmışdır 1917-ci ildə Göyçay qəzasında Axtaçı Salyan adlı yaşayış məntəqəsi də qeydə alınmışdır XIX əsrə aid mənbələrdə Axtaçı Sultanbəyli, Axtaçı Kəkeli kəndlərinin olduğu da göstərilir

Axtaxana oyk. *mür* Cəlilabad r-nunun Ağdaş i e v.-də kənd Göytəpə çayının sahilində, Burovar silsiləsinin eteyindədir Oykonom *axta* və *xana* sözlərindən düzəlib, "heyvanların axtarıldığı yer; at saxlanan yer" deməkdir Yerli əhalinin verdiyi məlumata görə, yaşayış məntəqəsi vaxtilə Göytəpə çayı boyunca keçən köç yolunda yerləşən axtaxanada salındığı üçün belə adlandırılmışdır Ermənistan və Özbəkistan toponimiyasında da Axtaxana oykonomlən qeydə alınmışdır

Axtarma or. *sada* Abşeron r-nunda palçıq vulkanı *Axtarma* türk dillərində "atma, dağıtma, ətrafa səpələmə" deməkdir Vulkan püskürərkən yerni altındakı çirkli sular, palçıq və qaz üze çıxaraq ətrafa yayılır

Axtarmadalı or. *mür* Abşeron r-nunda palçıq vulkanı Oronum "vulkanın arxa tərəfi" deməkdir

Axtarma Qaradağ or. *mür* Qaradağ r-nu ərazisində palçıq vulkanı Kraterində 35-a yaxın qrifon var Qrifonlardan qaz,

Axunahıran

palçıq və su çıxır Oronim palçıq vulkanının yerləşdiyi ərazinin adını əks etdirir

Axtarma Paşalı or. *mür* Azərbaycan-da ən böyük palçıq vulkanlarından biridir Şamaxı r-nu ərazisində, Paşalı stansiyası yaxınlığındadır Nisbi hün 3000 m -ə çatır

Axtarma Puta or. *mür* Qaradağ r-nunun Puta qəsəbəsi yaxınlığında palçıq vulkanı 1923-cü, 1933-cü və 1950-ci illərdə püskürmüşdür Oronim vulkanın yerləşdiyi ərazini əks etdirir

Axullu oyk. *sada* Xocavənd r-nunun Edilli i e v.-də kənd Qarabağ silsiləsinin eteyindədir Bezi tədqiqatçılar bu sözün həxillik etnoniminin təhni forması hesab edirlər Etnotoponimdir Akullar (Axullar) Dağstanın c.-unda (Aql və Qurax r-nlarında) yaşayan xalqın adıdır Etnoqrafik cəhətdən ləzgilərə yaxındırlar Əzizdə Ləzgisiyu adlı obyektin olması bunu bir daha sübut edir *Axu* (axul) Qafqaz xalqlarının (abxaz) dilində "təpə, yüksəklik" deməkdir

Axun hıdr. *sada* Abşeronda mineral bulaq. Sumqayıt şəhəri i e v.-də, Alğağac kəndindən bir qədər şim-q -də yerləşir Soyuq sulu bulaqdır Toponimikada bu hidronim V əsrdə Muğanda humlar tərəfindən salınmış Ak-qunn (Ağhun) şəhərinin adı və ya axund (molla) dini rütbə adı ilə əlaqələndirmək meyllilər vardır Lakin nəzərə almaq lazımdır ki, türk dillərində *aqun/axin/axun/akun* paralellən "sel", "axıntı", "can atmaq", "iti axan çay, su" mənalarında işlənməkdədir Su obyektii ilə bağlı olan bu coğrafi ad yalnız "iti axan su, bulaq" kimi izah oluna bilər Qafqazda (Soçi) Böyük Axun adlı dağ, Penza vilayətində, Sura çayının sahilində Axunı adlı kurort şəhəri vardır

Axunahıran oyk. *sada* Lenk r-nunun Veni i e v.-də kənd Peştəser silsiləsinin yamaclarında Əsl adının Ahunageran olduğu və talış dilində "dəmürçilər" mənasını bildirdiyi güman edilir Adını ərazidəki cınıadlı çaydan almışdır Hidronim *axun* (sel, çay), *hır* (tal duman, çüşkin) sözlərindən və *-an* (məkan) şəh-sindən düzəlib, "dumanlı, bulanaq çay" deməkdir

Axundlu

Axundlu oyk. *sada* Ağsu r-nunda kənd Şıran düzündədir Etnotoponimdir Yaşayış məntəqəsinin yaxınlığında Axundlu qobusu, Axundlu dağı, Axundlu qəbristanı adlı coğrafi obyektlər də var

Axunakı hıdr. *mür* Abşeron yarımadasında göl. Hidronim *axun* (kiçik çay, çay qolu) və *far -gahi* (-laq şəkilsinin qarşılığı olub, məkan anlayışı bildirir) komponentlərindən düzəlib, "çayların töküldüyü yer" deməkdir

Axura oyk. *sada* Şərur r-nunun eyniadlı i e v.-də kənd Axura çayının (Arpaçayın qolu) sağ sahilində, Dərələyəz silsiləsinin q eteyindədir Adını ərazidəki eyniadlı çaydan almışdır Keçmiş adı Yeni Axura olmuşdur Axura adlı yaşayış məntəqəsinin adı ilk dəfə VII əsrə aid mənbədə çəkilir 1840-cı il iyun 20-də güclü zəlzələ nəticəsində Ağn dağının eteyində yerləşən Axura kəndi dağılmış, kəndin əhalisi indiki əraziyə köçərək Yeni Axura kəndinin əsasını qoymuşdur Sonralar oykonomun birinci komponenti düşmüş, kənd Axura adlandırılmışdır

Axura çayı hıdr. *mür* Şərur r-nunda çay Şərqi Arpa çayının sol qoludur Mənbeyini Keçeltəpə dağından, 2460 m. yüksəklikdən alır Qabaqlıçay da adlanır Üzərində Axura körpüsü vardır. Abidələrin dilində *axurl* *akurlakuru* sözləri "əhatə olunmuş, bəndə salınmış; sakit, sessiz, yavaş, sərbəst" mənalarını ifadə edir Çayın ikinci adı da homin monaya uyğun gəlir Ermənistan ərazisində Araz çayının sağ qolu olan Zəngiçay da Axurayn adlanır

Azurçay hıdr. *mür* Qusar r-nu ərazisində çay Hidronim *axur* (sakit, sessiz) və çay sözlərindən düzəlib, "sakit axan çay" deməkdir

Akakə oyk. *mür* Xocavənd r-nunun Tuğ i e v.-də kənd Tədqiqatçıların eksenyyəti və oykonomi "mənası aydın olmayan" adlar arasından daxil edir 1933-cü ildə həmin kənd Axtatı i e v-nin tərkibində vənmişdir Türk dillərində "aka" sözü "baba, böyük qardaş, ata" mənalarını ifadə edir Eyni zamanda həm "ku", həm də "ut" komponentlərinin hər ikisi "davamçı, vəliəhd, şahzadə, arxasınca gedən" mənalarında işlənməmişdir Əgər bu

Aqusəm

sinonimliyə Ağaoğlan oykonomimini də əlavə etsək, görürük ki, eyni ərazidə yerləşən Axtatı (və ya Axtat), Akaku məntəqə adları "atanın oğlu, atanın davamçısı, kiçik şahzadə" mənalarına uyğun gəlir Kənd 1992-ci ildən Ağaoğlan adlandırılmışdır

Akop Kamari b a x Lüləşaz

Akuşa b a x Aqusa

Akusaşəpə oyk. *mür* Lenk r-nunun Siyov i e v.-də kənd Ləmor çayının (Lənkəran çayının sağ qolu) sahilində, Peştəser silsiləsinin eteyindədir Kənddə Akusa adlanan pır var Oykonom *akuşa* (delta) və *peştal piştə* (talış, "quru, hündür yer, suyun içində təpəlik") sözlərindən düzəlib, "çayın qolları ayırdığı yer; delta" deməkdir

Aqaçay hıdr. *mür* Qubadlı r-nu ərazisində çay Hidronim *aga* (türk dillərində "iki əyaq arasındakı genişlik, iki son arasındakı boşluq, iki sahili arası") və *çay* (su obyektii bildiren termin) komponentlərindən düzəlib, "çox da enli olmayan çay" deməkdir Aqadır (Qazaxıstanda r-n və qas), Aqan (Rusiyanın Tümen vil-də çay), Aqapa (Rusiyanın Krasnoyarsk kəndində çay) coğrafi adları da *aga* topokomponenti ilə bağlıdır 1917-ci ildə Nuxa qəzasında Aqalix, Şamaxı qəzasında Aqan (1961-ci ildə Əhən) oykonomları da qeydə alınmışdır

Aqarlınce or. *mür* Quba r-nu ərazisində dağ. Oronim türk dillərindəki *aqar* (hündür, yüksəklik, nərdivan, pilləkən) və tat dilindəki *lingal/linca* (ətək, yer, nərdivan, pilləkən) sözlərindən düzəlib Hər iki komponent yüksəklik anlamı ilə bağlıdır Astara r-nunun Pəlikəs kəndi ərazisindəki Ağalinge dağının adı da Aqarlınce oroniminin bir variantıdır

Aqartəpə or. *mür* Ləcin r-nu ərazisində dağ Oronim *aqar* və *təpə* (yüksəklik anlayışı bildiren coğrafi termin) sözlərindən düzəlib, "hündür təpə, yüksək təpə, dağ" deməkdir "Aqar" komponentli coğrafi adlara Türkmənistan (Aqar), Gürcüstan (Aqara), Ermənistan (Aqarak, Gülaqarak), Türkiyə (Eqerek), Hindistan (Aqartala) və b ölkələrin ərazisində də rast gəlmək mümkündür

Aqusəm/Aquşam (1917) / *Aqusən* (1933) *oyk.* *mür* Cəlilabad r-nunun Cəngən i e v.-də

Aquşa

kənd. Burovar silsiləsinin östəyindədir. Oykonomi iki cür izah etmək olar 1 Türk dillərində *ag/aqu* (acı, zəhər) və *san* (isti külək) sözlərindən düzəlib, "acı, isti küləkli yer" deməkdir. 2 Türk dillərində *aqusa/aguş* (ağzı südü, yeni bala vermiş heyvanın ilk südü) və *sən/san* (sağım) sözlərindən düzəlib, "yeni bala vermiş heyvanların saxlandığı, sağıldığı yer" deməkdir. Toponimiyada Aqusəm kənd adını Aqusəm çayının adı ilə də bağlayırlar. Bu baxımdan həmin hidronim Ağüzən (ağ çay) adının təhrif olunmuş forması kimi qəbul olunur.

Aquşa/Ağuş/Akuşa Bala Kür hıdır, *düz*. Salyan şəhəri yaxınlığında Kür çayından ayrılan qol. Keçmişdə Qızıllağac körfezinin bir hissəsi olmuş Xurdiçayla bərküldür. Sonralar Kürün səviyyəsi aşağı düşdüyündən bu çaya su axmamışdır. Bala Kür kimi "kiçik Kür" mənasını ifadə edir. Dağstan ərazisində Akuşa adlı kənd və r-n qeydə alınmışdır. Deyilənə görə, keçmişdə burada Dağstanın Aquşa mahalından gəlir Kür çayının kenarında məskon salanların eyniadlı yaşayış məntəqəsi olmuşdur. Çayın qolu da həmin kəndin adı ilə adlanmışdır. Bəzi tədqiqatçılara görə, hidronim farsca *aguş* (qucaq) sözündən düzəlib, "çay qolları ilə bürünmüş ərazi, delta" deməkdir.

Alabaşlı oyk., *sada*. Xanlar r-nunun Qarayen i ə v -də kənd. Qoşqar çayının sağ sahilindən bir qədər aralı, Gəncə-Qazax düzənliyindədir. Etnooykonimdir. 1943-cü ilədək Şəmkir r-nunun Qasım İsmayilov kəndinin adı da Alabaşlı olmuşdur.

Alalcık or., *mür*. Qazax r-nunda dağ Gürcüstanla sərhəddədir. Ağstafa şəhərinin şm -ş -ində yerləşir. Hün 696 m. XV əsr Azərbaycan şahı Dür Şirvaninin əsərlərində Alancık coğrafi adına təsadüf olunur. Türk dillərində *cıl/cık* "dar dərə", "xəndək, səngər", "çıxıntı" mənalarını ifadə edir. "Alalcık" oroniminin coğrafi mənşəyi onun Alancık olduğunu düşünməyə əsas verir. Oronim *alan* (etn.), *cık* (dərə) və *-i* (mənsub şəkl -si) komponentlərindən düzəlib, "alan dərəsi" deməkdir. Dağ öz adını oradakı dərənin adından almışdır.

Aladin

Alaçadırlı oyk., *sada*. Bərdə r-nunun Kələntərli i ə v -də kənd. Tərtər çayının sağ sahilində, Qarabağ düzündədir. Keçmiş adı Məzməzəkədir. Ərazi XIX əsrdə Zəngəzur qəzasının Məzməzək kəndinin qışlağı olmuşdur. Sonralar bu kənddən Alaçadırlı nəslinə mənsub ailələr köçərək qışlaq yerində məskunlaşmışdır. Üçün kənd də həmin nəslin adını daşıyır. Etnooykonimdir.

Aladaş or., *mür*. 1 Baş Qafqaz silsiləsinin c -ş qolu Ağsəron və Şamaxı r-nlarındadır. Dübər (Kolani) zirvəsi yaxınlığından başlayıb c -ş istiqamətində Tudar çayının dərəsinədək 30 km məsafədə uzanır. Bəzi zirvələrinin hündürlüyü 1600 m -dən çoxdur. Dağın adı oradakı Aladaş qəzasının adındandır. 2 Zəngilan r-nu ərazisində dağ. 3 Zəngilan r-nu ərazisində dərə. Adını ərazidəki eyniadlı dağdan almışdır. Oronim *ala* (rəng) və *daş* (qaya, dağ) sözlərindən düzəlib, "alə rəngli dağ silsiləsi" deməkdir. Krım, Orta Asiya və Sibirə bir sıra dağ silsilələri Alatau adlanır.

Aladin oyk., *mür*. Zəngilan r-nunun Giletağ i ə v -də kənd. Dağlıq ərazidədir. 1826-28-ci illər, Rusiya-İran müharibəsindən sonra Cənubi Azərbaycanın Aladin kəndindən gəlmiş azərbayclilərin tərəfindən salınmışdır. Şəhər r-nunda Aladıdağ yaxınlığında kənd xarabalığı da Aladin adlanır. Tədqiqatçılara bu oykonimin *alan* və *dən* sözlərindən ibarət olub, "hamar, düz yer" və "vilayət, dərə" mənasını ifadə etdiyini söyləyirlər. Lakin əslində bütün türk dilində toponimiyasında geniş yer tutan *ala* toponimikenti "müxtəlif rəngli, qonur rəng, böyük, geniş" mənalarını bildirir. 1917-ci ildə Lenkəran qəzasında Alabin kəndi qeydə alınmışdır. *Bin* sözü Azərbaycan dilinin şərqi qrupu dialekt və şivələrində "məskən, oturmaq, həyat üçün yer, bünövrə" mənalarında işlənir. Qədim türk dillərində *din/din* komponenti "düşərgə, məskən, dincəlmək üçün yer" mənalarını ifadə etmişdir. Beləliklə, həm Aladin, həm də Alabin oykonimi "böyük məskən, geniş yaşayış məntəqəsi" kimi başa düşülməlidir. Moskva vilayətində də Alabino adlı qəsəbə və d.y. stansiyası qeydə alınmışdır.

Alagöz

Alagöz or., *mür*. Qax r-nunun Sarıbaş kəndinin şm -ində dağ. Oronim *ala* (böyük) və *göz* (göyünün ən alçaq hissəsi) sözlərindən düzəlib, "böyük göz, böyük dağ yolunun alçaq hissəsi" deməkdir.

Alagöl hıdır, *mür*. 1 Şəki-Zaqatala zonasında göl. 2 Yevlax r-nu ərazisində göl. Hidronim *ala* (qonur, müxtəlif rəngli) və *göl* (su obyektı) sözlərindən düzəlib, "qonur rəngli göl" deməkdir. Bu hidronim türkdilli xalqların toponimiyasında geniş yayılmışdır. Alakul (Qərbi Sibir), Alakol (Qazaxıstan), Alagöl (İran) və s.

Alagöllər hıdır, *mür*. Kəlbəcər r-nunda göllər (30-a qədər) qrupu. Dəniz səviyyəsindən 2700-2800 m hündürlükdədir. Ən böyükləri Böyük Alagöl, Kiçik Alagöl, Ciliçgöl və Dikpilköken gölləridir. Vulkan püskürmələri nəticəsində çayların qabağını kəsilməsindən əmələ gəlmişdir. Şirın suludur. Hidronim suyun zahın görünüşü (rəngi) ilə bağlı yaranmışdır.

Alagöllər or., *sada*. 1 Azərbaycan və Ermənistan sərhədində, Şahdağ silsiləsinin (Kiçik Qafqaz) şm yamacında dağ. Gədəbəy r-nunun c -ündədir. Hün 2972 m. 2 Laçın r-nunun şm -q -ində, Qarabağ yaylasında dağ. Qaragöl gölündən şm -də yerləşir. Hün 3175 m. Adını ərazidəki eyniadlı göllərin adından almışdır.

Alagöz or., *mür*. Ordubad r-nunun şm hissəsində dağ. Hün 2366 m. Oronim *ala* (böyük) və *göz* (hissə, təmin bir parçası) sözlərindən düzəlib, "böyük hissə" deməkdir. Erməni mənbələrində adı çəkilən Araxats dağının (4090 m.) adı türkmenşəli Alagöz adının erməni dilindəki tələffüz və yazılı forması hesab olunur. XIX əsrə aid mənbələrdə Şəhər, Dərələyəz qəzalarında və Əcmədizin məhəllində Alagöz adlı çay, şəhər xarabalığı haqqında məlumat verilir. Alagöz dağı qədim zamanlardan azərbayclilərin yaylaq yerləri olmuşdur.

Alagözmezə oyk., *mür*. Babək r-nunun cənubunda i ə v -də kənd. Naxçıvan çayının sol sahilində, Zəngəzur silsiləsinin c -q -östəyindədir. Digər adı Məzərdir. Elmi ədəbiyyatda bu oykonim Alagözmezə şəklində də izah olunur. Oykonim *Alagöz* (ərazidəki eyniadlı

Alaqaya

dağın adı ilə bağlıdır) və *məzra* (er "əkin yeri", "tarla") sözlərindən düzəlib, "Alagöz dağının östəyində əkin yeri" deməkdir. 2003-cü ildən kəndin adı Məzre kimi rəsmiləşdirilmişdir.

Alagündü or., *mür*. Zəngilan r-nunun Ağbız kəndi ərazisində dağ. Oronim *ala* (böyük, qonur) və *gündü* (türk dillərində "dağın, təpənin və digər yüksəkliyin cənub, günəşə baxan hissəsi, günəş şüası çox düşən tərəfi") sözlərindən düzəlib, "günəş şüası düşən böyük dağ" deməkdir.

Alaxançalı oyk., *mür*. Daşkəsən r-nunun Qaraqullar i ə v -də kənd. Gəncə çayının sahilində, Qoşqar dağının östəyindədir. Yaşayış məntəqəsi XIX əsrin ortalarında yaranmışdır. Tədqiqatçıların bir hissəsi toponimi ayrımların Alaçadırlı nəslinin adı ilə, digər hissəsi isə "xəncər gəzdirmən" yozumu ilə bağlayırlar. Bu oykonim 1917-ci ildə Alaxançalı şəklində qeydə alınmışdır. Oykonim düzgün variantı da ələ budur. Kəndin adı *Aluxan* (antr., aluxanlı nəslinin banisi), *çal* (bozqır, geniş düzən, meşəsiz sahə) və *-i* (mənsub şəkl -si) komponentlərindən düzəlib, "Aluxana və ya aluxanlı nəslinə aid düzənlik yer" deməkdir.

Alakol oyk., *mür*. Tovuz r-nunun eyniadlı i ə v -də kənd. Zəyov çayının sol sahilindən bir qədər aralı, Mamurtı (Kiçik Qafqaz) dağının östəyindədir. Yerli əhəlinin məlumatına görə, toponim "seyrək bitkili yer, adda-budda kollu sahə" mənasındadır. Oykonim *ala* (böyük, geniş) və *kol* (vadi, dərə, hamar düzən, arın yeri) sözlərindən düzəlib, "geniş düzən, böyük arın yeri" deməkdir. Bəzi mənbələrdə Alagöl şəklində qeydə alınmış bu i ə v -də, 1917, 1933, 1961-ci illərə aid məlumat kitablarına görə, Alagöl adı ilə bağlı üç kənd olmuşdur: Alagöl, Alagöl Mülküllü, Alagöl Qırıqlı. Sonralar r-nun ərazisində gedən əsas planlaşdırma nəticəsində həmin kəndlər Alakol, Mülküllü və Düz Qırıqlı şəklində sabitləşmişdir.

Alaqaya or., *mür*. Qarabağ silsiləsinin şm hissəsində dağ. Kəlbəcər və Laçın r-nlarının Əsgəran r-nu ilə sərhədindədir. Hün 2583 m. Oronim *ala* və *qaya* sözlərindən düzəlib *Ala* bir sıra müəkkəb toponim-

Alaqrşaq

İlörn birnci komponenti kimi "aləhəq", "rəngbərenglik", "ala-bulalıq", "ağ reng, qırmızı və qara rənglərlə qarışıqlıq" mənalarını əks etdirir. *Qaya* sözü toponimik tərtim olub, "sıra dağlardan ayrılmış qol", "dağların müəyyən hissəsində daş süxurlardan olan çətin keçilən yer" deməkdir. Uzaqdan alabəzək görünən zirvəyə, qayaya, dağa, təpəyə *ala* deyirlər.

Alaqrşaq oyk mür Qubadlı r-nunun Zilanlı i v -də kənd Həkkəri çayının sahilindədir. Yaşayış məntəqəsi çotanlı tayfası tərəfindən Alaqrşaq yeri adlı sahədə salınmışdır. Oykonom *ala* (rəng) və *qrşaq* (kəmə, zolaq) sözlərindən düzəlib, "ala rəngli zolaqda olan kənd" deməkdir.

Alar or, sada Yardımlı r-nunun Alar kəndi ərazisindədir. Etnoaronimdir.

Alar oyk, sada Yardımlı r-nu ərazisində kənd. Alar çayının (Viləş çayının qolu) sahilindədir. Etnooykonimdir. Müxtəlif məlumat kitablarında Alar/Alalar/Alılar şəklində qeydə alınmışdır. Alarlar monqol yürüşlərində (XIII əsr) iştirak etmiş türk-monqol monqoli oyrat tayfasının bir qolu olub, həmin ərsdə Talış zonasına köçürülmüşlər. XIX əsrin ortalarında alarlar çərsalı (cahanşahlı) tayfa birləşməsinə daxil idilər.

Alar hidr, sada Yardımlı r-nu ərazisində çay. Viləş çayının qoludur. Etnohidronimdir.

Alar bulaq hidr, mür Lənk r-nunun Alar kəndi ərazisində bulaq. Etnohidronimdir.

Alaşa hidr sada 1 Astar r-nunda Alaşa kəndindən 3 km q -da, İstis çayının yatağında yerləşən 16 bulaqın adıdır. Bulaqlar yüksək dəbitli olub, acı-qoldur. Yerli əhali tərəfindən müalicə üçün istifadə olunur; 2 Lənk r-nu ərazisində çay. Lənk çayının sol qoludur. Suvarma üçün istifadə olunur. *Alaşa* sözü türk dillərində qədim dil elementi kimi bir neçə mənada ifadə edir - "at", "keçəri, heyvata alışmış heyvan"; "coşan, hərəkətli"; "aşağı, alçaq"; "bel, arxa"; "pis, murdar, iyrənc" və s. Bulaq adı kimi "pis, xoşagəlməyən su", çay adı kimi "coşqun" mənalarını ifadə edə bilər.

Alaşa oyk, sada Astar r-nunun Səncərdi i v -də kənd. Lənk çayının ovalığında. Toponimin yerli tələffüz formasına (ələşə)

Alazan

əsaslanan tədqiqatçılar onu "böyük heyat" kimi izah edirlər. Adını ərazidəki cəmiyyət bulaqdan almışdır.

Alaşaqlu hidr, mür Bərdə r-nu ərazisində çay. Hidronim *Alaşa* (çay adı), *qol* (çaydan ayrılan bir hissə) və -u (monsus şəx -si) komponentlərindən düzəlib, "Alaşa çayından ayrılan qol" deməkdir.

Alaşar or, sada Cəlilabad r-nu ərazisində dağ. Alaşar-Burovar sıra dağları adlanır. Talış dağlarının uçurum -ş -ində silsilədir. Bu dağ silsiləsi alçaq olub, ən hündür zirvəsi 1000 m -dən artıq yüksəlir. Türk dillərində *alasar* "alçaq yer", *burovar* "yüksəklik, dağ" mənalarını ifadə edir. Oronim "alçaq dağlar" deməkdir.

Alaşar oyk, sada Cəlilabad r-nunun Komarlı i v -də kənd. Alaşar-Burovar silsiləsinin mərkəzi hissəsində, Şinapədə çayının sahilindədir. XX əsrin əvvəllərində çilşaq yeri kimi qeydə alınmışdır. Adını ərazidəki cəmiyyətdən dağdan almışdır.

Alatava or, mür Bakıda yüksəklik. Oronim *ala* (böyük) və *tava* (yastı səthli in daş) sözlərindən düzəlib, "yastı səthli in daşlardan ibarət olan yer" deməkdir. Tədqiqatçılar Alatavanın yaşının beş min il olduğunu, onun məkəncə Məmmə dövlətinə daxil olduğunu, bu oronimin "dağ, dağlıq ölkə" mənalarını ifadə etdiyini söyləyirlər. Ad ərazinin coğrafi mənzərəsinə uyğundur. Ərazidə cəmiyyət yaşayış sahəsi də vardır.

Alazan or, düz Astar r-nun şm -ş -i hissəsində Baş Qafqaz silsiləsinin c -ətəyi boyunda vadi. Şəki, Qax, Zaqatala və Balakən r-ları ərazisində yerləşir. Q -ə doğru uzanaraq Gürcüstan ərazisindən keçir və burada Xaxetiya düzənliyi adlanır. Mal-qara üçün töbiq qu otlaqları kimi geniş istifadə edilən vadi c -dan Qəmbor silsiləsi, İrən yaylası və Acınohur ön dağları ilə əhatə olunur. Baş Qafqaz silsiləsindən başlayan Alazan (Qanux), Balakən, Katex, Kürmük, Əlican, Turyan, Göyçay və b -çaylar bu vadidən axır. Alazan-Həftəran, Alazan-Göyçay vadisi də adlanır. Oronim *alaz/alas* (türk dillərində "aşağı", "dağətəyi düzənlik"; "enli çayların və göllərin hövzəsinə əhatə edən cəmiyyət") və *an* (yer, məkən) sözlərindən düzəlib,

Alazan

"dağətəyi düzənlik, çay sahili, cəmiyyət, otlaq" deməkdir. 1933-cü ildə Lənkəran r-nunun Biləşer i v -də Alazonu yaşayış məntəqəsi qeydə alınmışdır. Yakutiya Alazevə çayı Alazevə yaylasının c -undan başlayaraq Şərqi Sibir dənizinə tökülür.

Alazan hidr, sada Baş Qafqaz silsiləsinin c -undan başlayıb Gürcüstan və Azərbaycan ərazisindən axan və Mingəçevir su anbarına tökülən çay. Azərb. ərazisində bu çaya sol tərəfdən Məzəm, Balakən, Katex, Tala, Muxax, Kürmük və Göyçay çayları tökülür. Gürcüstan ərazisindəki hissəsi Alazani, Azərbaycan ərazisindəki hissəsi isə çox vaxt Qanux adlanır. Adını axdığı cəmiyyətdən almışdır.

Albalan oyk, mür Cəlilabad r-nunun Xəlillı i v -də kənd. Burovar silsiləsinin ətəyindədir. Oykonom *al* (burada "qırmızı") və *balan* (türk dillərində "başınağı") sözlərindən düzəlib, "qırmızı başınağı" deməkdir. 1917-ci ildə bu oykonim Alabağan şəklində qeydə alınmışdır. Bu məkəmdə həmin oykonim *Alı* (antr) və *bağan/bakan* (türk dillərində "asılı", "aid"; "məxsus", "təbiiyində olan") sözlərindən düzəlib, "Alı (və ya Əli) adlı şəxsə məxsus kənd" deməkdir. Toponimi "Alının bəloni (asırmı)", "boz asırmı" kimi yozanlar da var.

Alcanlı or, sada Şamaxı r-nu ərazisində dağ. Etnotoponimdir. 1933-cü ildə Kürdəmir r-nunda Alcanlı adlı kənd qeydə alınmışdır.

Alçabulag hidr, mür 1 Yardımlı r-nunun Zəviri kəndində bulaq, 2 Yardımlı r-nunun Vərgədüz kəndində bulaq. Hidronim *alça* (qədim türk dillərində aluq/aluqa - "soyuq, buz" deməkdir) və *bulag* (su obyektini bildirən termin) sözlərindən düzəlib, "soyuq bulaq" mənəsindədir.

Alçabulag oyk, sada Yardımlı r-nunun Sinq i v -də kənd. Viləş çayının sahilində, dağətəyi ərazidədir. Keçmiş adı Sağolcandır. Toponim təhni olunaaraq Soxulcan kimi yazılmışdır. Sağolcan XIX əsrdə Lənkəran qozaşında yaşayış məntəqəsi tərtimindən birinin adıdır. XX əsrin 80-ci illərində kəndin adı gəyicə pis səsələndiyi üçün dəyişdirilərək yaxınlıqdakı bulaqın adı ilə adlandırılmışdır.

Alcutəpa

Alçalı oyk, düz 1 Kəlbəcər r-nunun Oktyabr kəndi, Kilsəli və Qılıçlı i v -lərnədə üç kənd. Dağətəyi ərazidədir, 2 Salyan r-nunun Sarvan i v -də kənd. Bala Kürün sahilində, düzənlikdədir. Oykonom *alça* (meyvə ağacı) və -lı (varlıq, bolluq ifadə edən şəx) komponentlərindən düzəlib, "alça ağacları çox olan və ya alça bağı olan kənd" deməkdir. Bu meyvə ağacı ilə bağlı Alçalı dağ (Ləcin, Xanlar), Alçalıdərə (Qubadlı) Daşkosen, Kəlbəcər, Cəbrayıl), Alçalıyaz (Ağsu r-nunun Bico kəndi), Alçalı yaylaq (Abşeron), Alçalı çuxur (Ləcin), Alçalıq (Yardımlı r-nunun Vəlixanlı kəndi, Lənk r-nunun Vəri kəndi) orografik obyektlər, XIX əsrin əvvəllərində İrəvan xanlığında Alçalı adlı iki kənd qeydə alınmışdır.

Aldeə or, mür Tovuz r-nu ərazisində piri. Oronim *al* (böyük) və *dəda* (ata) sözlərindən düzəlib, "böyük ata" deməkdir. Oronim burada dəfni olunan şəxsin müqəddəsliyini ifadə edir.

Aleksandrəvka oyk, düz 1 Sabirabad r-nunun cəmiyyət i v -də kənd. Kür çayının sağ sahilində bir qədər aralı, Muğan düzündədir. 2004-cü ildən adı dəyişdirilərək Şəhriyar olmuşdur; 2 Xaçmaz r-nunun Alekseyevka i v -də kənd. 1992-ci ildən adı dəyişdirilərək Gödəklı olmuşdur. Oykonom *Aleksandr* (antr) və -ovka (rus. aidlik, məxsusluq bildirən şəx) komponentlərindən düzəlib. XIX əsrdə Rusiyanın Saratov, Voronej, Samara, Tombov və s. quberniyalarından Azərb.-a köçürülmüş rus təhkimli kəndliləri, hərbçiləri, tənqotçilərinin (sektantların) məskunlaşdıqları kəndlərdəndir.

Alekseyevka oyk, düz 1 Quba r-nunun cəmiyyət i v -də kənd. XIX əsrdə rusların burada məskunlaşmasına qədər kəndin adı Dollokkənd olmuşdur; 2 Xaçmaz r-nunun cəmiyyət i v -də kənd. Qusur çayının sağ sahilində bir qədər aralı, Samur-Dovoci ovalığında. 1933-cü ildə Azərb.-da Alekseyevka adlı digər iki kənd Qax və Lənkəran r-nlarında qeydə alınmışdır. XIX əsrdə rusların Azərb.-da yerləşdirilməsi ilə bağlı yaranmışdır.

Alcutəpa or, mür Qarabag ərazisində dağ. Oronim *aleu* (alovlu) və *təpa* (məhsul

relyef formasını ifadə edən termin) sözlərdən düzəlib, "alovlu təpə" deməkdir. Yaloylu təpə, Yanardağ kimi oronimlərin sinonimidir. Kəncatka vilayətində Aleut adı dağ, ada və yaşayış məntəqəsi vardır.

Alxan çölü *or. mür* Füzuli r-nu ərazisində çöl Oronim *alxan* (Köndölənçayla bağlıdır), *çöl* (düz) və *-ü* (mənsub şəh -si) komponentlərdən düzəlib, "Köndölənçayın axdığı çöl" deməkdir.

Alxanlı oyk. düz Füzuli r-nunun cənubunda i.e.v.-də könd. Köndölənçayın sol sahilində, Mii düzündədir. Tədqiqatçıların ekskavasiya etdiyi bu oykonimi alxanlı etnonimi ilə əlaqələndirir və belə bir məlumata istinad edirlər ki, kəndi XVIII əsrdə Qarabağ xanı Pənəhli xanın Naxçıvandan Qarabağa köçürdüyü kəngörülilərin alxanlı türəsi salmışdır. Lakin nəzərə almaq lazımdır ki, *alxan* sözü Azərbaycan dilinin qərb qrupu dialektlərində "köndölən qazılmış xəndək yeri" deməkdir. Kəndin Köndölən çayının sahilində yerləşdiyini nəzərə alsaq, bu oykonimi "Köndölənçayın axdığı kənd" kimi izah etmək olar. Çəçənistan-da VI-XIII əsrlərdə alxanlı yaşayış məskəni olan Alxanqala yer adı və Alxançut dağ adı da "köndölən" mənasında izah olunur.

Alxanlı oyk. sada Laçın r-nun cənubunda i.e.v.-də könd. Hocaşu çayının sağ sahilində, Hocaş dağının ş.-ş. yamacındadır. Yerli əhalinin verdiyi məlumata görə, yaşayış məntəqəsi XVIII əsrdə Qazax sultanlığından köçmüş ailələr salmışdır. Kəndin bünövrəsini onlardan Alxas adlı bir şəxs qoymuşdur. Kənddəki binnətililər, ohmədxanlı, hüseymlər və şahxılı nəsiləri özünü Alxasın törəmələri sayırlar. Etnooykonimdir. 1933-cü ildə Kelbəcər r-nunda Alxanlı, Göyçay r-nunda isə Birinci və İkinci Alxasava (Alxasoba) adlı yaşayış məntəqələri qeydə alınmışdır.

Alxasova oyk. mür Göyçay r-nunun İncə i.e.v.-də könd. Bozdağın ətəyindədir. 1993-cü ilədək Birinci və İkinci Alxasova kəndlərindən ibarət idi. Oykonim "Alxasə məxsus oba" mənasındadır.

Ahbaylı oyk. sada Ağdam r-nunun Üçöçəl i.e.v.-də könd. Düznəlikdədir. Keçmiş adı Törökome Ailibaylıdır. Kəndi törökome

elatinin alıboyllu türəsi saldığı üçün belə adlandırılmışdır. Sonralar toponimin birinci komponenti düşmüşdür. Etnooykonimdir. 1933-cü ildə Cəlilabad r-nunun Qaralı i.e.v.-də də cənubda kənd qeydə alınmışdır.

Alıc oyk. sada Quba r-nunun Amsar i.e.v.-də könd. Qaracayın sahilindədir. Qədim türk dillərində *alıs/alıs/alıç* sözü çoxmənalı olub, "çayın ağzı, mənsəbi, axar suyun hövzəyə tökülən yeri", "soyuq", "uzaq, uzaqda olan", "düz olmayan, kələ-kötür", "dəyişdirilmiş", "iynəyarpaqlı ağac", "vəhşi heyvan, quş" və s. mənaları ifadə edir. Oykonim "uzaqda olan, ucaq kənd" deməkdir. 1933-cü ildə Quba r-nunun Digah kəndinin adı da Alıc Digah şəklində qeydə alınmışdır.

Alıcan oyk. düz Laçın r-nunun Köhnəkənd i.e.v.-də könd. Dağlıq ərazidedir. Yerli əhalinin verdiyi məlumata görə, kəndi Xocavənd r-nunun Susalıq kəndindən gəlmiş Alıcan adlı şəxs salmışdır. Kənddə onun nəslini indi də alıcanlılar və ya əmrəvilər adlanırlar. Oykonim *alıc* (ucaq) və *-an* (yer, məkan) anlayışı ifadə edən şəkl. komponentlərindən düzəlib, "ucaq yer" deməkdir. Etnotoponim olması da mümkündür.

Alıçqışlaq oyk. mür Xaçmaz r-nunun Aşağı Zeyd i.e.v.-də könd. Düznəlikdədir. Yaşayış məntəqəsini XIX əsrin ortalarında Qubanın Alıc kəndindən köçüb gələn ailələr salmışlar. "Alıc kəndinin qışlağı, alıcılıqların qışlağı" mənasını bildirir.

Alikeyxalı/Alikeyxalı/Alikeyxanlı oyk. düz Gəbrayıl r-nunun Soltanlı i.e.v.-də könd. Dağətəyi ərazidedir. Yaşayış məntəqəsi keçmişdə Beydili adlanan ərazidə salınmışdır. Yerli əhalinin məlumatına görə, XVI əsrdə başmış Gəbrayıl adlı kişinin altı oğlundan birinin adı Ali olmuşdur. Ataları öldükdən sonra onların saldıqları kəndlər də öz adları ilə adlanmışdır. Bu kəndlərdən biri de indiki Alikeyxalı (Alikeyxanlı)dır. Oykonim *Ali keyxalı* (antr) və *-lı* (mənsubluq, adlıq) ifadə edən şəkl. komponentlərindən düzəlib, "Ali yüzbaşısıya məxsus kənd" deməkdir. Zaqaqla r-nu ərazisində Alıxanlı (Alikeyxanlı) çay adının qeydə alınması bu ərazidə də vaxtilə cənubda yaşayış məntəqəsinin olmasından xəbər verir.

Alıkənd oyk. mür Kelbəcər r-nunun Oktyabr kəndi i.e.v.-də könd. Şahdağ silsiləsinin ətəyindədir. Keçmiş adı Alıdır. Yerli əhalinin məlumatına görə, kəndi XIX əsrdə kəlbəcərli Ali Kərbəlayi Avaz oğlu özünü məxsus binə yernədə salmış və yaşayış məntəqəsi də onun adı ilə adlandırılmışdır (Alılı kənd/Alıkənd/Alı kənd) Oykonim Ali (antr) və *kənd* (yaşayış məntəqəsi termini) sözlərindən düzəlib, "Aliyə məxsus kənd" deməkdir. 1933-cü ildə Göyçay r-nunun Ramal və Şəkəri i.e.v.-lərində daha iki Alıkənd kəndi qeydə alınmışdır.

Alılar oyk. sada Cəlilabad r-nunun Eymədi i.e.v.-də könd. İnceçayın hər iki sahilində, düznəlikdədir. Etnooykonimdir. 2001-ci ildən rəsmi olaraq Alar adlandırılmışdır.

Alıncalı oyk. düz Xanlar r-nunun Koları i.e.v.-də könd. Alıncalı (qala adı, V-XIII əsr gürcü mənbələrində "Əlince", "Kitabi-Dədə Qorqud" dastanlarında "Alıncə qalası" kimi qeyd olunur) və *-lı* (mənsubluq, adlıq bildirən şəkl.) komponentlərindən düzəlib, "Alıncadan olanlar və ya Alıncadan gələnlər" deməkdir. Naxçıvanda Əlince/Alıncə adlı məşhur qala, dağ və çay vardır.

Alırzalar oyk. sada Kelbəcər r-nunun Başlıbel i.e.v.-də könd. Qaraxan çayının sahilində, Dəlidagın ətəyindədir. Deyilənə görə, kəndin əsasını Laçın r-nunun keçmiş Muncuqlu kəndinin sakini Hacı Alırza adlı şəxs qoymuşdur. Etnooykonimdir. 1988-ci ilədək Ermənistanın Ararat rayonunda cənubda kənd olmuşdur.

Alırzalı oyk. sada Goranboy r-nunda könd. Düznəlikdədir. Yerli əhalinin verdiyi məlumata görə, yaşayış məntəqəsi XVIII əsrdə Qarabağ xanı İbrahimxəlil xanın dərğası, Ağdam r-nunun Səncalı kənd sakini Alırzazın Güllüce kəndindən gətirdiyi ailələrin məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. Üçün həmin dərğanın adı ilə adlandırılmışdır.

Ahşər oyk. düz Şərur r-nunun Yengicə i.e.v.-də könd. Elmi edobiyyatda bu oykonimin izahı belə verilir: *alıç* (qədim türk dillərində "çay ağzı, çayın mənsəbi, axar suyun hövzəyə tökülən yeri") və *ar* ("qarşı, oks tərəf" mənasını ifadə edir) komponentlərindən düzəlib, "çay ağzının oks tərəfi" demək-

dir. Kəndin Xələcdəsi dağının ətəyində, Arazın sahilində, çay suyunun güclü axaraq töküldüyü yernə oks tərəfində yerləşməsi bu fikri təsdiq edir.

Alqışlaq oyk. mür Xaçmaz r-nunun Aşağı Zeyd i.e.v.-də könd. 1979-cu ildə Alqışlaq şəklində qeydə alınmışdır. Oykonimi iki cür izah etmək olar. 1. *al* (burada "böyük") və *qışlaq* (qış mənzili, yaşayış məntəqəsi termini) sözlərindən düzəlib, "böyük qışlaq, böyük kənd" deməkdir. 2. *Ali* (antr) və *qışlaq* (kənd) sözlərindən düzəlib, "Ali adlı şəxsə məxsus qışlaq yeri" deməkdir.

Allahqulubağ/Allahqulubağı oyk. mür Zərdab r-nunun Gəlmə i.e.v.-də könd. Kür çayının sahilindədir. Oykonim *Allahqulu* (antr), *bağ* (meyvə ağacları ekilmiş sahə) və *-ı* (mənsub şəh -si) komponentlərindən düzəlib. Mənbələrin verdiyi məlumata görə, 1855-ci ildə Zərdab ıcmasına aid olan Kür qırağındakı 740 desyatınlik təpəli bağları sonralar ayrı-ayrı bəylər və ruhanilər arasında bölüşdürülmüşdür. Həmin bağlardan biri Allahqulu adlı bəyə məxsus olmuşdur. Zərdabdan və başqa yerlərdən gəlmiş ailələr həmin ərazidə məskunlaşdıqdan sonra bağ yeri kəndə çevrilmiş və həmin böyün adını daşımışdır. Kəndin adı "Allahqulu adlı şəxsə məxsus bağ yeri" deməkdir. 1917-ci ildə Birinci və İkinci Allahqulubağı adlı iki kənd kimi qeydə alınmışdır.

Allahqulu bulaağı hıdr. mür Yardımlı r-nunun Vərgədəş kəndində bulaaq Hidronim *Allahqulu* (antr), *bulaaq* (su obyektini) və *-ı* (mənsub şəh -si) komponentlərindən düzəlib, "Allahqulu adlı şəxsə məxsus bulaaq" deməkdir.

Allahqulular oyk. sada Şuşa r-nunun Şirvan i.e.v.-də könd. Xəlfi çayının sahilində, düznəlikdədir. Keçmiş adı Allahqulubağı olmuşdur. XIX əsrin əvvəllərində bu kəndi Qarabağ xanı Mahmudqulu xana mənsub xəlfi elatının Allahqulubağı nəsli salmışdır. Etnooykonimdir.

Allahmədadi oyk. sada İmişli r-nunun Məmmədli i.e.v.-də könd. Mii düzündədir. Şahsevənlərin Muğanlı tayfasının Allahmədadi türəsi keçmişdə yayı. Kelbəcər dağlarında, qışı isə indiki kənd yernədə keçir-

Allahverdi gölü

mişdir XIX əsrin sonlarında onlar öz qışlaq yerində məskunlaşmış və indiki yaşayış məntəqəsini yaratmışlar Etnooykonimdir

Allahverdi gölü *hidr. mür* Abşeron yarımadasında göl Hidronim *Allahverdi* (antr), *göl* (su obyektini) və *-ü* (mənsub şəh.-si) komponentlərindən düzəlib, "Allahverdi məxsus göl" deməkdir Keçmiş topraq xüsusi şəxslərin olduğu kimi, bözi təsərrüfat əhəmiyyəti olan göllər də ayrı-ayrı adamlara məxsus idi Bu səbəbdən də Azərb.-də şəxs adı daşıyan bir sıra göllər vardır Lənk r-nunun Kodere kəndində Allahverdi yeri, Ermənistanda Allahverdi şəhəri qeydə alınmışdır

Allahverdi oyk. *sada* Cəliləbad r-nunun Xəlilili i o v -də kənd Həmsirə çayının sahilində, Burovar silsiləsinin yamacındadır Kəndin əsasını XIX əsrin birinci yarısında allahverdi nəslinə mənsub ailələr qoymuşlar Etnooykonimdir

Allahyarlı oyk. *sada* 1 Beyləqan r-nunun Eyyəzlırlı i o v -də qəsəbə Mil düzündədir 1986-cı ildə Biləsuvar r-nunun Səmədabad kəndindən köçmüş allahyarlı nəslinə mənsub ailələrin məskunlaşması nəticəsində salınmışdır Allahyarlılar vaxtilə Birinci Şahsevan kəndinin yaxınlığında Allahyarlı obası deyilən yerdə yaşamış, sonralar Səmədabad kəndinə köçmüşdür; 2 Masallı r-nunun Yeyenkənd i o v -də kənd Dağətəyi düzündədir Yaşayış məntəqəsi öz adını eyyəzlırlar elinə mənsub allahyarlı nəslinin adından almışdır; 3 Siyəzən r-nunun Ərzikəş i o v -də kənd Dağətəyi ərazidədir Oykonim allahyarlı nəslinin adı ilə bağlıdır Etnotoponimdir

Allanmış göl *hidr. mür* Ataçay hövzəsində göl Hidronim *allanmış* (qızarmış, qırmızı rəngə çalan) və *göl* (su obyektini) sözlərindən düzəlib, "qızarmış göl" deməkdir

Allı/Alıçay *hidr. sada* Xocavənd r-nunda çay Qurucayın sağ qoludur. Böyük Kirs dağından, 2280 m. hündürlükdən başlanır Aşağı axınında lğah adlanır Çay öz adını vaxtilə bələdə mövcud olmuş Ali yaşayış məntəqəsinin adından almışdır 1917-ci ildə Lənkəran qəzasında Ali adlı kənd qeydə alınmışdır

Almalı

Almaarx *hidr. mür* Yevlax r-nu ərazisində arx Tədqiqatçıların böyük kəseniyyotinin fikrincə, "alma" sözü ilə bağlı toponimlər alma ağacı ilə zəngin obyektleri bildirir Lakin "alma" komponenti toponimlərin bağlı olduğu obyektlərin müxtəlifliyi və arcaının gəniliyi bu fikirlə razılaşmağa əsas verir Belə ki, Alma Ata (Tətarstan), Alma Atı (Qazaxıstan), Alma Kerman, Alma Tamak, Alma Tarxan (Kırım), Alma/Zeda Alma (Acarıstan), Almazar (Özbəkistan), Alma çayı (Kırım dağlarından axır), Alma Arasan (Qazaxıstan), Almalı (Azərb., Cənubi Azərb., Ermənistan) və s. coğrafi adların hamısı alma ağacı ilə bağlı ola bilər. Türk dillərində *alma* sözünün "meyvə növü" mənasından başqa "dəyşmə", "alınma, götürülmə", "üstün, daha yaxşı" "turş", "almat/almatı" şəklində isə "təbəb, rəyyyət, təbəccil" mənalarında işləndiyini və Alma Atı (Qazaxıstan) şəhərinin və Almatinka çayının rus mənbələrində "Verniy", "reka okolo Vernogo" adlanmasını nəzərə alsaq bu fikrə təsdiq etmiş olarıq Bu baxımdan Yevlax r-nundakı Almaarx hidronimi *alma* (alınma) və *arx* (su obyektini) sözlərindən düzəlib, "həmsu su hövzəsindən alınma, ayrılma arx" deməkdir

Almabulaq *hidr. mür* Yardımlı r-nunun Horavar kəndində bulaq Hidronim *alma* (turş) və *bulaq* (su obyektini) sözlərindən düzəlib, "turş bulaq, turş su" deməkdir

Almalı oyk. *düz.* 1 Qax r-nunun eyniadlı i o v -də kənd Almalı çayının sahilində, Alazan-Həftəran vadisindədir Yaşayış məntəqəsi eyniadlı sahədə salındığı üçün belə adlandırılmışdır Kəndin ərazisində Almalı nüvü (Almalı dərəsi) adlanan başqa bir obyekt də qeydə alınmışdır Yerli əhali-nin verdiyi məlumata görə, kənd Samux r-nundan gəlmiş ailələr tərəfindən salınmışdır; 2 Daşkəsən r-nunun Zinzəhal i o v -də kənd Murovdag silsiləsinin yamacında, Gəncə çayının sahilindədir Yaşayış məntəqəsi əvvəllər Almalı adlanan yamada qonşu Zinzəhal kəndindən köçmüş ailələr tərəfindən salınmışdır Oykonim *alma* (meyvə ağacı) və *-lı* (varlıq, bolluq bildiren şəkl) komponentlərindən düzəlib, "alma bağ

Almalı dağ

olan kənd" deməkdir Qax r-nunda Amudlu adlı kəndin olması bunu bir daha sübut edir; 3 Xocalı r-nunun eyniadlı i o v -də kənd Dağətəyi ərazidədir Azərb.-nin sm-i Rusiya tərəfindən işğal olunduqdan sonra burada gəlmiş ermənilər məskunlaşmış, kəndin adını da tədricən erməni dilinə tərcimə edərək Xəndzəstan (erməni dilində "almalı" deməkdir) qoymuşdurlar Sovet hakimiyyəti illərində bu adla da rəsmiləşdirilən kənd 1992-ci ildən yenidən Almalı adlandırılmışdır

Almalı dağ or. *mür* 1 Şəbbuz r-nunda dağ. Aşağı Rəməşin kəndindən ş.-də yerləşir Hün 2150 m, 2 Şəki r-nu ərazisində dağ Oronim *almalı* (cır alma ağaclarından ibarət bitki örtüyü olduğu üçün) və *dağ* (müsbət rəlyef forması) sözlərindən düzəlib Şəki r-nundakı Almalı yaylağı oronimi də ərazidəki dağın adındandır

Almalı oyk. *düz.* Kəlbəcər r-nunun eyniadlı i o v -də kənd Tutğunçayın sahilində, Laçın dağının (Kiçik Qafqaz) etoynindədir Kəndin ərazisi XIX əsrin ortalarında saraltı tayfasına mənsub səkkiz evdən ibarət elatın qışlaq yeri olmuşdur Qışlaq cır alma ağacları olan ərazidə yerləşdiyi üçün belə adlandırılmışdır 1934-40-cı illərdə yaxınlıqdakı Otqalar, Gözlübulaq, Ortakənd və Çayqışlaq kəndlərindən köçmələrin bu ərazidə məskunlaşması ilə Almalıq kəndi yaranmışdır Almalıq "alma ağacları ilə zəngin olan yer, alma bağ" deməkdir Quba r-nunun Davudoba və Hacıqayıb kəndlərində Almalıq adlı iki saho, Yardımlı r-nunun Vəlixanlı kəndində Almalıq adlı yer qeydə alınmışdır Almalıq adına Muq dağından tapılmış VIII əsrin əvvəllərinə aid sənədlərdə rast gəlmək olar Orta əsrlərdə Türkmənistan ərazisində bir neçə Almalıq toponimi qeydə alınmışdır Özbəkistanın Daşkənd vilayətində Almalıq adlı şəhər, Dağıstanda Almalıq kəndi, Almalıqçay adlı çay var

Almahtala oyk. *mür* Tovuz r-nunun Qərblı i o v -də kənd Zoyem çayının sahilindədir Oykonim *almalı* (alma ağacları olan) və *tala* (otraf ərazidən fərqli sahə) sözlərindən düzəlib, "alma ağacları olan tala" deməkdir Keçmişdə Çanaxçı dağlarından Yaşayış məntəqəsi cır alma ağaclarının bol

Alpan

olduğu talada çanaxçı nəslinin məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır Almalıdərə (Oğuz, Zəngilan, Göyçay, Laçın), Almalı düzü (Kəlbəcər), Almalı çökək (Gədəbəy), Almalı quxur (Laçın) yer adları da "alma ağacları ilə zəngin yer" mənasını ifadə edir

Almaz *hidr. sada* Oğuz və Qəbələ r-nları ərazisində dağ Əlcan və Turyan çaylarının suayırıcında yerləşir Hün 395 m Olmaz variantında da qeydə alınmışdır Türk dillərində *almaz/almaz* sözü "məhkəm daş", "polad", "parlaq" mənalarını ifadə edir Toponimiya bu qiymətli daşın çıxarıldığı yataq da göstərilir. Vorosilovqrad, Rostov vilayətlərində və Yakutiya-da qeydə alınmış Almaznaya, Almazny şəhər və qəsəbələr belələrindədir Oğuz r-nundakı Almaz oronimi isə "məhkəm", "parlaq" mənasındandır

Alma oyk. *sada* Lənk r-nunun Vizezəmin i o v -də kənd Burovar silsiləsinin etoynindədir Türk dillərində *almalı/almı* "yaxın, əldə edilmiş" deməkdir Oykonim kəndin mərkəzə yaxın olmasını bildirir

Alolar oyk. *sada* Kəlbəcər r-nunun Keşdək i o v -də kənd Alolar çayının (Tərtər çayının qolu) sahilindədir Yaşayış məntəqəsi XIX əsrin ortalarında Keşdək kəndinə məxsus bina olmuşdur Sonralar həmin kənddən alolar nəslinə mənsub ailələr burda daimi məskunlaşması nəticəsində yaşayış məntəqəsi yaranmışdır Etnotoponimdir

Alolar gölü *hidr. mür* Kəlbəcər r-nunda göl Bezi mənbələrdə Alovlar gölü şəklində qeydə alınmışdır Göl ya təbii şərəiddən qurumuş, ya da qurudulmuşdur Hidronim *Alolar* (yerləşdiyi yaşayış məntəqəsinin adıdır), *göl* (su obyektini) və *-ü* (mənsub şəkl -si) komponentlərindən düzəlib, "Alolar kəndinin gölü" deməkdir

Alpan or. *sada* Quba r-nu ərazisində dağ Toponim qədim alban tazyf adını özündə ehs etdirir Albaniar Laçın -nın türk mənsəli qədim yerli sakinlərin olmuşlar

Alpan oyk. *sada* Quba r-nunun eyniadlı i o v -də kənd Qurucayın sağ sahilində, Qusar məlii düzündədir Kəndin ərazisində e o l minilliyə aid Alpan şəhərgahı var Etnotoponimdir

Alpı oyk. *düz* Ucar r-nunun Qulabond (Gölubond) i.e.v.-də kənd Şirvan düzündədir. Yerli əhalinin verdiyi məlumata görə, kənd keçmişdə Alpı adlanmışdır. Bezi mənbələr bu toponimi Alpı etnotoponiminin fonetiki dəyişikliyi uğramış forması kimi qəbul edir. Türk dillərində *alp* "böyük, in, yüksək", "qohrəman", "atıcı", "pohlevan", monqol dilində *albalpa* "vergi, gəlir növü", "məcbur xidmət" deməkdir. Beləliklə, Alpı kəndinin adı "böyük kənd" və ya "vergi verən kənd" mənasını ifadə edir.

Alpout or. *sadə.* 1. Bərdə r-nunun eyniadlı i.e.v.-də kənd Yuxarı Qarabağ kəndlərindən bir qədər aralı, Qarabağ düzündədir; 2. Goranboy r-nunun Fəxrəli i.e.v.-də kənd Gəncə-Qazax düzündədir. 1953-cü ildə keçmiş Samux r-nunun Alpout kəndinin buraya köçürülməsi ilə yaranmış yaşayış məntəqəsi keçmiş kəndin adını saxlamışdır; 3. Göyçay r-nunun eyniadlı i.e.v.-də kənd Şirvan çayının sol sahilində, Şirvan düzündədir; 4. Qazax r-nunun eyniadlı i.e.v.-də kənd Coqas çayının sol sahilində, dağ ətəyindədir; 5. Laçın r-nunun Qoşası i.e.v.-də kənd Hocaşay çayının sol sahilində, Qabaq-təpə dağının ətəyindədir; 6. Ucar r-nunun eyniadlı i.e.v.-də kənd Şirvan düzündədir. 1914, 1917-ci illərə aid mənbələrdə Azərbaycan Quba, Ağdam, Şamaxı (2), Samux r-nlarında da Alpout adlı kəndlər qeydə alınmışdır. Etnotoponimdir. Məlumdur ki, VIII əsrdən mənbələrdə adları çəkilən alpoutlar Səfəvilərə hərbi xidmət edənlərinə görə Cənubi Qafqazın müxtəlif yerlərində torpaqlar almışdılar. Bu da Alpout adının yayılma arcalına öz təsirini göstərmişdir.

Alpout hidr. *sadə.* Qazax r-nu orazisində çay. Çay öz adını eyniadlı yaşayış məntəqəsinin adından almışdır.

Alpout dərəsi or. *mür.* Şamaxı r-nu orazisində dərə. Ononim *Alpout* (kənd adı), *dərə* (məni: relyef forması) və *-si* (mənsub şəx-si) komponentlərindən düzəlib, "Alpout kəndinin dərəsi" deməkdir. 1917-ci ildə Şamaxı orazisində Ermonı Alpout və Türk Alpout adlı iki kənd qeydə alınmışdır.

Alpoutdərə hidr. *sadə.* Şamaxı r-nu orazisində çay. Alpout dərəsindən axdığı üçün adını homin dərədən almışdır.

Altağac oyk. *mür.* Abşeron r-nunun eyniadlı i.e.v.-də kənd Ataçayın sahilində, Baş Qafqaz silsiləsinin ş. ətəyindədir. XIX-XX əsrlərdə Şurabad da adlanmışdır. Oykonim *altı* (say) və *agac* (qədim uzunluq ölçü vahidi, toqribən 6-7 km -ə qədər məsafəni bildirir) sözlərindən düzəlmişdir. Həqiqətən də Altağac kəndi ilə keçmişdə poçt məntəqəsi və ona məxsus karvansarası olan Şamaxı arasında məsafə 6 ağaclarıdır. Yaşayış məntəqəsi mərkəzlə arasında məsafəyə görə bu adı almışdır. Altağac oykonimində ilk dəfə 1823-cü ilə aid mənbədə təsadüf olunur. İranın Qafqaz vilayətində də Altağac adlı yaşayış məntəqəsi qeydə alınmışdır.

Altağac hidr. *sadə.* 1. Abşeron r-nunda mineral bulaq. Altağac kəndindən 0,5 km c.-ş.-də yerləşir. Suları soyuq və küklüldür. Adını eyniadlı yaşayış məntəqəsindən almışdır; 2. Abşeron r-nunda çay. Mütəvəzi çayından ayrılan sağ qoldur. Adını orazidəki eyniadlı yaşayış məntəqəsindən almışdır.

Altınca oyk. *düz.* Qubadlı r-nunun Kavdağ i.e.v.-də kənd Həkeri çayının sahilində, dağətəyi ərazidədir. Keçmiş adı Altınca Qiyaslı, yaxud Narlı Qiyaslı olmuşdur. Yerli əhalinin verdiyi məlumata görə, XIX əsrdə Naxçıvanın Nəhrəm kəndindən qiyaslı nosline mənsub ailələr Narlı (Narlı-dərə) adlanan bu əraziyə köçürək kəndin bünövrəsini qoymuşlar. Bu oykonim 1917 və 1933-cü illərdə Altıncı, 1961-ci ildə Altıncı şəklində qeydə alınmışdır. Türk dillərində *altın* *altun* "qızıl", "mis" mənasında işlənir, -ci isə peşə, sənət bildiren şəx-sdir. Beləliklə, əsl Altıncı olan bu oykonim "zərgər" və ya "misgər" deməkdir.

Altıntaxta/Altıntaxta or. *mür.* Qarabağ silsiləsində aşırım. Kirs dağından c.-də, Laçın r-nu ilə Xocavənd r-nu arasında. Hün 2242 m. Ononim *altun* (qızıl) və *taxta* (dağılıq yerdə hamar saho, otarq sahələrdən fərqli olaraq bündür orazide düzənlik) sözlərindən düzəlib. Tədqiqatçıların bir qismi bu oronimi "qızıl çıxarılan dağda hamar saho", digər qismi isə dağın vulkan mənşəli olmasından çıxış edərək "dağda qırmızı süxurlardan ibarət hamar saho" kimi izah

edirlər. Lakin nəzərə almaq lazımdır ki, toponimiyada qırmızı rəngi ifadə etmək üçün "altun" deyil, "qızıl" sözündən istifadə olunur. Ona görə də bu oronimi ya qiymətli metal olan qızilla (və ya mislə), ya da onun qızıl kimi parıldaması ilə əlaqələndirmək lazımdır.

Alunlidağ oyk. *mür.* Daşkəsən r-nunun Daşkəsən şəh. i.e.v.-də qəsbə Qaşlaqla silsiləsinin c. ətəyindədir. Bir müddət "85-ci saho" adlanmışdır. 1958-ci ildən Alunlidağ mədəni yaxınlığında salındığı üçün belə adlandırılmışdır. Toponim elmi edəbiyyatda *alun*it (mineral adı) və dağ sözlərinin birləşməsi kimi izah olunur. Bəzi türkdilli xalqların toponimiyasında *alın/alun* və *it*-dağın c. tərəfi, c. ətəyi deməkdir. Qəsbənin coğrafi mövqeyi onun "dağın cənub ətəyi" mənasında olduğunu bir daha sübut edir.

Alvadi or. *mür.* Masallı r-nu orazisində dağ. Ononim *al* (burada "yüksək") və *vadi* (*vadı/virdudarı* (topo; aşırım) sözlərindən düzəlib, "yüksək təpə, dağ aşırımı" deməkdir. Dağın yaxınlığındakı kənd də onun adını daşıyır (b. x. Köhnə Alvadi, Təza Alvadi). Yerli əhali toponimi "qırmızı vadi" (qoxlu qırmızı lələ bədiyi üçün) kimi izah edir.

Amankənd oyk. *mür.* Biləsuvar r-nunun eyniadlı i.e.v.-də kənd Muğan düzündədir. Toponimikada bu yaşayış məntəqəsinin adını Qarabağın otuziki tayfasının amanlı turesunun adı ilə bağlayırlar. Oykonim "amanlı tirosinə məxsus kənd" deməkdir. Etnotoponimdir.

Amanlı oyk. *sadə.* Qax r-nunun Qıpçaq i.e.v.-də kənd. Alazan-Əynçay cökəkliyindədir. Etnotoponimdir.

Amaras hidr. *mür.* Xocavənd r-nu orazisində çay. Qədim Alban şəhəri. Amarasin xarabalığı çayın sahilindədir. Hidronim *amar* (qədim türk "çay") və *as* (böyük çay qolu) sözlərindən düzəlib, "böyük çay qolu" deməkdir.

Ambar hidr. *sadə.* Şəmkir r-nu orazisində çay dərəsi. *Ambar* türk dillərində "su yığılan yer", "su saxlanan yer", "müxtəlif orzaq məhsulları və s. saxlanan yer" deməkdir. Türkiyədə Ambarlı, Gürcüstanda Ambar-təpə, Kərkiləyədə Ambarıy adlı yaşayış məntəqələri

Ambardağ/Anbardağ or. *mür.* Şəmkir r-nu orazisində dağ. Cəyir çayının sağ sahilindədir. Hün 1125 m. Ononim *Ambar* (orazideki eyniadlı çay dərəsinin adı) və *dağ* (məbüt relyef forması termini) sözlərindən düzəlib, "Ambar dərəsi yaxınlığında dağ" deməkdir. Bezi mənbələrdə Anbardağ şəklində qeydə alınmışdır. Yakutiya da Anbar adlı çay və r-n vardır.

Ambu oyk. *mür.* Lenk r-nunun Biləbənd i.e.v.-də kənd Peştosər silsiləsinin yamacındadır. Tədqiqatçıların fikrincə, *ambulanbo* talış mənşəli söz olub, "yabani xurma", "armud", "ambar" deməkdir. Yerli əhalinin verdiyi məlumata görə, bu toponim Ambuboni adından təhrif olunmuşdur. Talış dilində *ambu* (armud) və *honi* (bulaq) sözlərindən düzəlib "armudlu bulaq" mənasındadır. Lakin türkdilli xalqların toponimiyasında *am* "keçid", "ağız", "yargan", "dərə", *bur* isə "yüksəklik" mənaslarını ifadə edir. Kəndin coğrafi mövqeyini nəzərə alsaq, demək olar ki, *ambu* sözü "dağ keçidi" mənasına uyğundur. 1961-ci ildə Ambu şəklində qeydə alınmışdır.

Amburan or. *mür.* Bakıda, Xəzər dənizində burun. Qədim Bilgəh kəndinin yaxınlığında olduğu üçün Köhnə Bilgəh buru da adlanır. Ononim *am* (ağız) və *buran/burun* (çıxıntı) sözlərindən düzəlib, "çay ağızında, çay mənsəbində olan çıxıntı" deməkdir. 1917-ci ildə Lənkəran qəzasında Amburan adlı kənd qeydə alınmışdır.

Amburdərə or. *mür.* Lenk r-nu orazisində dərə. Ononim *ambur* (yargan, dərə, keçid) və *dərə* (məni relyef forması; çuxur) sözlərindən düzəlib, "yargan, çay dərəsi" deməkdir.

Amburdərəçay hidr. *mür.* Lenk r-nunda çay. Hidronim *Amburdərə* (or.) və *çay* (su obyektini termini) sözlərindən düzəlib, "Ambar dərəsindən axan çay" deməkdir.

Ambuzemi/Ambuzəmi or. *mür.* Astara r-nunun Torod kəndi orazisində dağ. Ononim *ambu* (dağ keçidi) və *zəmi* (yer, saho) sözlərindən düzəlib, "keçidi olan dağ" deməkdir. Həmin r-nun orazisində Ambon və Ambubənd coğrafi obyektləri də qeydə alınmışdır.

Ametist hidr. *sada* Şahbuz r-nu orazısında min bulaq Ametist şəffaf göy və ya bənövşəyi rəngli qiymətli mineraldır. Bulağın adı homin orazıda ametist mineralının çıxarılması ilə bağlıdır.

Amirki/Amiraki or. *mür* İsmayılı r-nu orazısında daq. Oronimi qismən təhrif uğramış (Ömir oku) hesab edən bəzi tədqiqatçılar *Əmir* və *ku* (latca "dağ") sözlərindən ibarət olan toponim kimi "Əminin dağı" mənasına üstünlük verirlər. Oronim *amir* (amur türk dillərində və monqol dilində "sakit dinc") və *ki* (ku/kuh İran dillərində "dağ") sözlərindən düzəlib, "sakit dağ, dinc dağ" deməkdir.

Amsar/Əmsar oyk. *sada*, Quba r-nunun cənubunda i o v -də kond Ağçayın sahilində, dağətəyi düzənlikdədir. Tədqiqatçıların fikrincə, oykönim *əmr* monqol *əmsar* (mərs sözünün cəmi) "böyük şəhər, ilko", "böyük yaşayış məntəqəsi" sözü ilə bağlıdır. Görünür, Ərəb xilafəti dövründə yaşayış məntəqəsi başqalarına nisbətən böyük və əhalisi çox olduğuna görə onu Amsar (Əmsar) adlandırmışlar.

Amsar hidr. *sada* Quba r-nunda Amsar kondindən q -də min bulaq Azdebitlidir. Suyu soyuq, rəngsiz və şəffafdır. Suyu bir qədər qızdırmaqla yerli əhali tərəfindən müalicə üçün istifadə edilir. Adını yaxınlığında yerləşdiyi cənubi yaşayış məntəqəsindən almışdır.

Amsarçiqdaş oyk. *mür* Quba r-nunun Alekseyevka i o v -də kond Qusar məli düzənliyindədir. Amsar kondindən köçüb gələnler tərəfindən salınmışdır. Oykönim *Amsar* (oyk) və *qışlaq* (qış mənzili) sözlərindən düzəlib, "Amsar kondinə aid qışlaq yeri" deməkdir. 1933-cü ildə Amsarqazma kimi qeyd alınmışdır.

Amudüq or sada Qubadlı r-nu orazısında dağ. Dağın üstündə qədim yaşayış məskoninin yeri və təbii istehkamı xatırladan *Amudüq məbədi* var. Türkiyədə Van gölünün yaxınlığındakı Amid qalasının adı ilə eyni məqsəli olması ehtimal olunur. Xalq etimologiyasına görə, oronim *Armudüq* sözünün təhrif olunmuş formasıdır.

Anaşa hidr. *mür* Tovuz, Ağsu, Neftçala, Ağdaş, Tortor r-nlarında arxlar. Hidronim *ana*

(böyük, osas, baş) və *arx* (su obyektini) terminlərindən düzəlib. Obyektin ölçü cəhətdən toyin edir.

Anabad oyk. *mür* Ordubad r-nunun Ordubad şəhəri i o v -də kond Zəngəzur silsiləsinin c. etoyindədir. Bu sözə bağlı *Anabad* yeri (Qubadlı), *Anabad dərəsi* (Laçın) və s. mikrotoponimlər mövcuddur. Van gölündən c -də, *Anabad* məbədinin yaxınlığında *Anabad* adlı kənd var. Tədqiqatçılar toponimi orta fərs dilindəki *anapat* (adəm yaşamayan, əbəd olmayan yer) sözü ilə bağlayırlar. Oykönim *ana* (osas, böyük, baş) və *bad/bat/bai* (dağ yamacı, eniş, dağ etəyi) sözlərindən düzəlib, "böyük dağ etəyi" deməkdir. 1918-ci ilədək Ermənistanın Qafan r-nunda *Anabad* adlı yaşayış məntəqəsi olmuşdur.

Anabad Qayıdın or. *mür* Babək r-nu orazısında dağ. Əznəbürd kondindən ş -də yerləşir. Hün 2077 m. Bəzi ədəbiyyatlarda *Anabad* Cədik kimi də işlənir. Oronim *Anabad* (oyk), *qaya* (dağ) və *din* (mədirlərin dincəldiyi yer, yaylaq) sözlərindən düzəlib, "Anabad kondünün dağda yaylaq yeri və ya Anabad kondünün yaylağı olan dağ" deməkdir.

Ana Zağa or. *mür* Qobustanda mağara. Oronim *ana* (baş, böyük, osas) və *zağa* (oyuq, quyu, mağara) sözlərindən düzəlib, "böyük mağara" deməkdir.

Anart or. *mür* Bakıda palıçq vulkanı. Oronim türk dillərindəki *an* (cökək, quyu, yeraltı boşluq) və *art* (yükseklik) sözlərindən düzəlib, "yükseklikdə quyu, dağda yeraltı boşluq, vulkan" deməkdir.

Anabubu oyk. *düz*. *Aslara* r-nunun *Asxan* nakanan i o v -də kond Boşerü çayının sahilində, Peştəsor silsiləsinin etoyindədir. *Anobu*, *Anbubu*, *Anbobo* variantlarına da təsadüf olunur. 1917 və 1961-ci illərdə *Ambu* şəklində qeydə alınmışdır. Təlxilş dilində *ambu* "anbar" deməkdir.

Anbardağ b x *Ambardağ*

Ancaqov oyk. *mür* Lənk r-nunun Bursülüm i o v -də kond Peştəsor silsiləsinin yamacındadır. Bəzi tədqiqatçılara görə, *Ancaku* sözünün təhrifidir. Gülmən edilir ki, qıpçaqların *anca* tayfasının adından və təlxilş dilindəki *ku* (yer, ərazi) sözündən ibarət olub,

"öncələrin məskən yeri" mənasındadır. Əslində oykönim təlxilş dilindəki *anca* (doğmaq, kəsmək) və *qovqav* (öküz, qaramal) sözlərindən ibarət olub, "məl kəsilən yer, sallaqxana" deməkdir.

Andreyev bankəsi hidr. *mür* Bakıda, Xəzər dənizində dayazlıq. Rus dənizçilərindən birinin adı ilə bağlıdır.

Andreyevka oyk. *sada* Cəliabad r-nunun cənubunda i o v -də kond. İncəçaydan bir qədər aralı, Lənkəran ovalığında XVIII əsrdə Rusiyadan köçüb gəlmiş kondli icmalarından birinin adı ilə bağlıdır. 1992-ci ildə kondin ovvölki adı özünə qaytarılaraq Qarazəncir adlandırılmışdır.

Andurma oyk. *sada* Lənk r-nunun Çayrud i o v -də kond. Dağətəyi orazıdadır. Türk dillərində *andurma* "qorxu, ov heyvanları ilə zəngin olan yer" deməkdir. XX əsrin əvvəllərində kondin əhalisi İrana köçmüş, sonralar kənd yenidən bərpa olunmuşdur. Yerli əhəlinin verdiyi məlumata görə, *andurma* təlxilş "dəmirgah" mənasındadır. Yaşayış məntəqəsi dəmirgah biton orazıda salındığı üçün belə adlandırılmışdır. Amur vilayətində *Amderma* adlı qəsəbə vardır.

Angalan/Angolan/Əngəlan or. *düz* Ağsoran r-nu orazısında dağ. Türk dillərində *ankallangal* sözü "toxcüblü, heyranedic, qorbu", *monq* dilində isə *anq* "yarıq, çat, xondək" mənalarını ifadə edir. Oronim *angal* və *-an* (şək) komponentlərindən düzəlib, "çatılmış yer və ya qorbu, heyranedic yer" deməkdir. 1917-ci ildə Quba qəzasında *Angolan*, 1961-ci ildə isə Sumqayıtda *Əngəlan* adlı yaşayış məntəqələri qeydə alınmışdır.

Anqələvibənd/Anqələvibənd or. *mür* Lənkəran r-nu orazısında, Boşerü və Ləmor çayları arasında dağ. Hün 1160 m. Oronim *anqiləv* (təlxilş "düyün", "qovsaq", "morkoz", "bənd", "topa, yığın" mənalarını ifadə edir) və *bənd* (dağ) sözlərindən düzəlib, "morkozda, ortalda olan dağ" deməkdir. Dağ iki çay arasında yerləşdiyi üçün belə adlandırılmışdır.

Anqələvikaş/Anqələvikaş hidr. *mür* Lənkəran r-nunun Tətova kondində çay. Hidronim *Anqələvi* (orazıdakı dağın adı) və *kaş* (çay qolu) sözlərindən düzəlib, "Anqələvi yaxınlığından axan çay" deməkdir.

Anzor hidr. *sada* Naxçıvan orazısında, Əlinçə çayı dərəsində min bulaq Azdebitlidir. "Anzol" sözünün təhrif formasıdır.

Anzov oyk. *sada*. Yardımlı r-nunun Hamarkond i o v -də kond. Peştəsor silsiləsinin yamacındadır. Yerli əhali bu adı Anzo kimi tələffüz edir. Kondin keçmiş adı Zivirs olmuşdur. XIX əsrin ortalarında aparılan araşdırmalara görə, kondə cəmi beş ailə olmuşdur. Mütəxəssislərin fikrincə, *anzol* *anzol* təlxilş dilində "iki yağın arasında kiçik torpaq sahəsi" deməkdir. Lakin Qafqazda *Anzav* şəklində qeydə alınmış dağın adı "dar, çotikçilən; mağara" kimi izah olunur. Tacikistanda, Hissar silsiləsindəki *Anzob* aşırımının adı da homin mənə ilə bağlıdır.

Anzovlu oyk. *düz* Lənk r-nunun Çayrud i o v -də kond. Peştəsor silsiləsinin yamacındadır. Kənd Yardımlı r-nunun *Anzov* kondindən çıxmış oronimdir. 1917-ci ildə *Anzoli*, 1933 və 1961-ci illərdə *Anzolu* şəklində qeydə alınmışdır. Oykönim "Anzovdan gəlmişlər" deməkdir. İran orazısında *Ənzoli* adlı şəhər mövcuddur.

Apobənd or mür. Lənkəran r-nunun Bilesor kondi orazısında dağ. Boşerü çayının sol sahilində yerləşir. Hün 696 m. Oronim *apo* (toponimiyada "papaq, yuvarlaq zirvə, dağ başı" kimi izah olunur) və *bənd* (dağ) sözlərindən düzəlib, "yuvarlaq zirvəli dağ" deməkdir. 1917 və 1933-cü illərdə Lənkəran r-nunun Sefid i o v -də Apo adlı kond qeydə alınmışdır. Sonralar homin kondin adı *Aşağı* və *Yuxarı Apo* kimi verilmişdir. Filippində ən yüksək vulkan (2954 m) Apo, Xabarovsk vilayətində bir vulkan (çay və topa) Apokan adlanır.

Arabaçı oyk. *sada* 1 Godoboy r-nunun cənubunda i o v -də kond. Axınca çayının sağ sahilində, Murguz silsiləsinin etoyindədir. Yerli əhali tərəfindən Şınıx Arabaçısı da adlanır. XIX əsrin ortalarında indiki Çobankond i o v -dəki Arabaçı kondindən köçüb gəlmiş ailələr (əzanlı, bayramlı, kolbaylı, cülüylü tirəli) tərəfindən salınmışdır. 2 Godoboy r-nunun Çobankond i o v -də kond. Dağətəyi orazıdadır. Toponim *arabaçı* tayfalarının salırları bir qolu olan arabaçı tayfasının adını uks etdirir. Etnotoponimdir.

Arahaçlar

Arahaçlar oyk. *sada.* Bərdə r-nunun Mustafaağalı i o v -də kənd Qarabağ düzündür. Arahaçlar Qarabağda yaşayış boyhemli tayfasının tirolerindən birinin adıdır. Etnotoponimdir.

Aracı o sada Şahbuz r-nu erazisində, Zəngəzur silsiləsində dağ zirvəsi Şahbuz r-nu ilə Ermənistanın sərhədindədir. Hün 3067 m. Oronim "arada olan, sərhəd" deməkdir. Azərb dilində "türkəçaracı, türkəçarə ilə müalicə edən" mənasında da aracı sözü işlənir. Tobii dağ çiçəklərinin müalicəvi xüsusiyyətini nəzərə alsaq, ikinci variant da qəbul oluna bilər.

Araçadur oyk. *mür.* Kəlbəcər r-nunun eyniadlı i o v -də kənd Xaçın çayının sol sahilində, Qarabağ silsiləsinin eteyindədir. Dovşanlı kurganları (c.ə XI-IX əsrlərə aid 9 kurgan) kəndin yaxınlığındadır. Bozi mənbələrdə Dovşanlı, Ayıdərəsi adları ilə də yad olunur. Tədqiqatçılar Araçadur oykonomini erm arç və dər sözlərləndiribərət "ayı dərəsi" mənasını ifadə edən toponim kimi izah etmişlər. Əslində *araça/aracı* türk dillərində "qoruyucu, keşəkçi", *zorlu* "təpə, zirvə" deməkdir. 1992-ci ildən kəndin adı Dovşanlı kimi rəsmiləşdirilmişdir.

Araçək or. *mür.* Xəzər dənizində ada, Türk dillərində *arak* "su, cəvhar, tər", *aç* *açək* "qucaq, ətraf, əhatə" deməkdir. *Araçək/Araçək* "su ilə əhatə olunmuş, ada" mənasını ifadə edir. Braziliyanın ş-ində, Atlantik okeanının port şəhərlərindən biri Arakaju adlanır.

Araçək/Araçək/Araçək oyk. *mür.* Xocavənd r-nunun eyniadlı i o v -də kənd. Çaylaq çayının (Araz çayının qolu) sol sahilində, Qarabağ silsiləsinin c -ş eteyindədir. Kəndin əvvəlki adı Qara Quzey olmuşdur. Araçək oykonomi türk dillərindəki *arak* və *el* sözlərindən ibarət olub, "su, çay کنارında yerləşən kənd, oba" mənasını yığundur. Çelçaybinsk vilayətinin Silaçskı kəndi 1968-ci ilədək Arakulski adlanırdı. 1917-ci ildə Cəbrayıl qəzasında Birinci və İkinci Arakul adlı iki yaşayış məntəqəsi qeydə alınmışdır. 1988-ci ildən kəndin adı Şah İsmayıl Xətai-nin şərəfinə Xətai adlandırılmışdır.

Araçək hıdr. *mür.* Kəlbəcər r-nu erazisində çay Tərtər çayının sağ qoludur. Hid-

ronim *Araçək* (monq və türk dillərində "şimal", "dağın kölgə düşən yamacı", "açıq, geniş sahə", "quru çay yatağı") məna-larını ifadə edir) və çay (su obyektini) termini söz-lərindən düzəlib, "şimaldan axan çay" və ya "geniş sahəni tutan çay" deməkdir. Zəngilan r-nundakı Araçəkəndə, keçmiş Yelizavetpol qəzasında qeydə alınmış Araçək mülkü, Ermənistanında Araçək, Gürcüstanda Araçək coğrafi adları da bu mənə ilə bağlıdır.

Araçək or. *düz.* Salyan r-nu erazisində pəncik vulkanı. Türk dillərində və monq dilində *aral* "ada, çay hövzəsi" mənasında işlənir. 1933-cü ildə Ağdaş r-nu erazisində Aral kənd adı qeydə alınmışdır. Özbəkistan və Qazaxıstan erazisində bir göl Aral, Uralda iki göl Aralsor adlanır. Azərbaycan dilinin qərb qrupu dialekt və şivələrində *aral*ın sözü "hər tərəfi su ilə əhatə olunan quru yer, adacık" mənasını ifadə edir. *Araçək* oronimi də "quru yer, adacık" mənasına uyğundur.

Araçəkbulaq hıdr. *mür.* Laçın r-nu erazisində bulaq və çay. Hidronim Araçək və bulaq sözlərindən ibarət olub, coğrafi obyektin yerləşmə müvqeyini bildirir. Çayın adı eyniadlı bulaqdan götürülmüşdür.

Araçəkəpə or. *mür.* Gədəbəy r-nu erazisində dağ. Oronim *aral*q və *təpə* sözlərindən ibarət olub, "ada təpə" mənasını ifadə edir.

Aran oyk. *sada.* 1 Lənk r-nunun Kirovud i o v -də kənd. Dağətəyi erazidedir; 2 Tovuz r-nunun Yanıqlı i o v -də kənd. Çınqıl-dağ silsiləsinin eteyindədir. Yerli əhali arasında Aran Yanıqlı kimi tanınır. Vaxtilə Yanıqlı kəndinin Aran adı erazisində ekin sahələri olmuş. İkinci dünya müharibəsindən sonra isə homin kənddən ayrılmış əhali burada yeni yaşayış məntəqəsi salmışdır. Oykonomi "Aranda yerləşən Yanıqlı kəndi" mənasındadır. Toponimi qıpçaqların uran tayfasının adı ilə bağlayırlar. Türk dillərində *aran* sözü "düzənlik, isti yer; qışlaq yeri, tövlə" məna-larında işlənir. Azərb erazisində bu sözə bağlı bütün coğrafi obyekt adlarında homin mənə özünü doğruldur.

Aran or. *sada.* 1 Azərbəyancın düzənlik hissəsinə (Kür-Araz, Samur-Dovçə, Lonkoran ovalıqları, Gonco Qazax və Araz-

Aran

Arançı təpələri

boyu düzənliklər və s.) əhali tərəfindən verilən ad. Yay ist, qışı mülayim keçir. Əsas pambıqçılıq r-ları və qışlaqlar burada yerləşir; 2 Tovuz r-nu erazisində dağ. Adını nrazidedi eyniadlı yaşayış məntəqəsindən almışdır; 3. Qəbələ r-nu erazisində dağ silsiləsi. Erken orta əsrlərdə Şimali Azərb -nın adı olmuşdur. Mənbələrdə Tosarən (Düz Aran), Aran, Arran, ol-Ran, Rani kimi adlı çəkilir. Qədim Azərb dilində *aran* "isti, düzən yer, qışlaq yeri" mənasındadır. Oronimlərin eyniadlı etnonimlə bağlılığı da istisna deyil. Çünki Krım erazisində Arana-da, İrkutsk vilayətində Aranaqala, Sibirdə Arankul, Azərbaycan erazisində Aran təpəsi, Aran dərəsi (Lənk r-nu), Oran dərə (Masallı r-nu Yelocəq kəndi), Arantəpə (Kəlbəcər r-nu Moxkənd kəndi), Urandağ (Xocavənd r-nu) və s. qeydə alınmışdır və tədqiqatçılar bu coğrafi adları *aran/oran/uran* etnonimi ilə əlaqələndirirlər.

Arançı təpələri or. *mür.* Ağstafa r-nunun Ağstafa şəhər yaxınlığında qədim yaşayış yerləri sayılan iki təpə. *Arançı* və *təpələri* sözlərindən düzəlib Azərb dilinin Qazax dialektində "biçin işləri qurtaranadək yayda adanmış qalan adam" *arançı* adlanır. *Arançı* sözünün etnonim olması da istisna deyil. Qeyd etmək lazımdır ki, türkdilli xalqların toponimiyasında *arançı* toponimik termin kimi "daşlıq, qayalıq, dağ" məna-larında işlənmişdir. Krımın Suvorovo kəndinin əvvəlki adı da Arançı olmuşdur.

Aran görünən or. *mür.* 1 Daşkəsen r-nu erazisində dağ; 2 Daşkəsen r-nu erazisində təpə. Həmin dağdan və topodon baxdıqda aranı - Kür-Araz ovalığını görmək mümkün olduğundan bu cür adlanmışdır.

Aranlı oyk. *sada.* Biləsuvar r-nunun Mir-cəlal i o v -də kənd. Düzənlikdədir. Yaşayış məntəqəsinə XIX əsrin sonlarında Rusiyadan köçürülmüş ailələr salmışlar. 1991-ci ilədək Tatyanaovskı, Tatyanaovka adlandırılmışdır. Oykonomi "düzənlikdə yaşayanlar, arandan gələnələr" mənasındadır.

Aranzəmin oyk. *mür.* Xocalı r-nunun Naxçıvançığı i o v -də kənd. Qarabağ silsiləsinin eteyindədir. Yerli əhalinin məlumatına görə, Mirzobuyı (Mirzəmin yurdu), Mirzoboy-

Araz

yun adları bu kəndin keçmiş adları olmuşdur. Tədqiqatçıların fikrincə, alban hökmdarı Varazın (VI əsr) burada iqamətgahı olduğuna görə kənd Varazabun adlanmışdır. Bozi mənbələrdə bu kəndin adı Vartəçən kimi də qeyd olunmuşdur. Oykonomi *aran* və *zəmin* (fər "yer, məkan") sözlərindən düzəlib, "isti və mülayim iqlimə malik düzənlik yer" mənasındadır. Mənbələrin məlumatına görə, XIX əsrdə Cənubi Azərb -nin Qaradağ əyalətindən köçüb gəlmiş bozi ailələr Şuşa qəzasındakı Aranzəmin adlı səhədə məskunlaşmışlar.

Araskut hıdr. *mür.* Ağsəron yamədəsində göl. Hidronim *aras* və *kut* sözlərindən düzəlib, "axar suyun töküldüyü, çayın mənsəbi" deməkdir.

Aradı Çuruqlu oyk. *mür.* Ağsu r-nunun Ərəbuşağı i o v -də kənd. Şirvan düzündədir. Keçmiş adı İkinci Aratəkd olmuşdur. 1992-ci ildən kənd indiki adı ilə rəsmiləşdirilmişdir. Oykonomi uryat tayfa adından və həmin tayfanın çuruqlu tiyresinin adından düzəldiyi güman edilir. Etnotoponimdir.

Arayatlı oyk. *düz.* Füzuli r-nunun eyniadlı i o v -də kənd. Araz çayının sol sahilindən bir qədər aralı düzənlikdədir. XIX əsrə aid sənədədə Mustafa Sərkəli adı ilə verilir. 1933-cü ildə Arayatlı şəklində qeydə alınmışdır. Belə güman edilir ki, toponim XIII əsrdə monqolların tərki-bində Azərb -na gəlmiş türkdilli uryat tayfasının adı özündə əks etdirir. Etnonim isə türk dillərindəki *ara* (orta) və *yaylatıq* (horəket etməyən, oturmaq) türk sözlərindən olub, "mərkəzdə yerləşən oturmaq" deməkdir. Burada -lı şəkilçisi aidlik, mənsubluq ifadə edir.

Araz hıdr. *sada.* Türkiyə, Azərb və Ermənistan erazisindən axan çay. Kürün on böyük qoludur. Türkiyədə Bingöl silsiləsinin yamaclarında, 3000 m hündürlükdən başlanıb. Bozramtəpə su qovşağı yaxınlığında mənsəb odur. Azərb erazisində axır Səbirabə şəhəri yaxınlığında, Suqovuşan adlı yerdə Kürle birləşir. Azərb -nın İranla dövlət sərhədini təşkil edir.

Tarixi mənbələrdə *Araz* sözü Rass, Arras, Rude-Aras, Eraks, Araks, Aras, Araz şəklində işlənmişdir. Yunanlılar bu hidronimi

"qazıram", qədim parslar "qacmaq" mənası ilə əlaqələndirmişlər. Tədqiqatçıların əksəriyyəti "ar" sözünün İran mənşəli dillərin birində "su" mənasında olduğunu söyləyirlər və bunu Midiya torpağında Araks adı ikinci bir çayın olması ilə əlaqələndirirlər. Hidronimin ən qədim forması Araks olmuşdur. Son tədqiqatlara görə, çayın adı qədim türk dillərindəki *oraz/uraz/araz* (sakit, dinc, xeyirxah, xeyir verən) sözündədir. *Ar* türk və monqol dillərində "şimal", "dağın şimal yamacı", "qərb", "arxa tərəf" və s. mənalarla işlənir. "Aks, oks" komponenti isə türkdilli xalqların toponimiyasında "aksu, oksu" forması ilə yanaşı işlənərək həm müstəqil, həm də ikinci komponent mövqeyində "axan su, çay" mənalarını ifadə edir. Beləliklə, sonralar Araz formasına düşmüş Araksu hidronimi "qərbdən axan çay" mənasında izah oluna bilər. Bu çayın adı bəzi mənbələrdə Qarasu kimi də verilir ki, bu da homin mənyaya uyğundur. Herodot Amudəriyə və Sirdəriyə çaylarını da Araks adlandırmırdı.

Araz oyk. *sada* Babək r-nunun Tozağkənd i.e.v.-də qəsəbə 1972-ci ildə Araz su qurğularının tikintisinin fəhlə qəsəbəsi kimi yaranmışdır. Adını ərazisindəki cəmiyyətli çaydan almışdır.

Arazbarı/Arazbar/Arazbar oyk. *mür* Ağcabədi r-nunun cəmiyyətli i.e.v.-də kənd Qarqar çayının sağ sahilində, Mil düzündədir. İlk dəfə XIII əsrdə adı mənbələrdə (Fəzailullah Rəşidəddin "Məktublər") Arazbar şəklində qeydə alınmışdır. XVI əsrdə türk soylarının Evliya Çələbinin yazdığına görə, Araz çayının nisbətən yuxarıdan töküldüyü ərazi yerli əhali arasında Arazbar adlanmışdır. XVIII əsrdə Arazbar Qarabağ xanlığının banisi Pənəhəli xanın atası İbrahim ağanın otaq yeri olmuşdur. XIX əsrdə adı mənbələrin birində Araz çayının Ordubad və Mehri arasında Arazbar adı daş darədən axdığı göstərilir. Həmin əsrdə adı başqa bir mənbədə isə Arazbarlı kəndi qeydə alınmışdır. 1917-ci ildə Cəbrayıl və Şuşa qozalığında Arasparlı, 1917 və 1933-cü illərdə Göyçay qozasında Arazboyu yaşayış məntəqəsi olmuşdur. 1933-cü ildə Ağcabədi r-nundakı Arazbar kəndinin adı Araspar şəklində qeydə alınmışdır. Türkiyənin Qars oyalığının Kağızman dairəsində də Arazbarlı

adlı yaşayış məntəqəsi mövcuddur. Toponimin belə geniş arealda yayılması onu göstərir ki, Arazbar əvvəllər yer adı olmuş, orada yaşayan insanlar müxtəlif ərazilərə köçdikdən sonra saldıqları yeni yaşayış məntəqələrinə də keçmiş yurdlarının adını vermişlər. Çox güman ki, Arasparlı etnonim və ya etnotoponim, Arasbar və ya Araspar isə toponimdir. Toponim elmi ədəbiyyatda *Araz* (çay adı) və *bar* (farsca "sahil", "kənar") sözlərindən ibarət olub, "Araz çayının kənarı, yanı, sahil" mənasında izah olunur. Lakin qeyd edək ki, türk dillərində *parlar* sözünün bir çox mənaları ilə yanaşı "açıq, geniş düzən", "hərəkət edən, axan" mənalarında işlənməsi hallarına da təsadüf edilir. Bu baxımdan Araspar və ya Arazbar oykoniminin mənası "Araz çayının axdığı geniş düzən" kimi izah oluna bilər.

Araz Dilağarda oyk. *mür* Füzuli r-nunun Əhmədboyu i.e.v.-də kənd Araz çayı sahilində, düzənlikdədir. Oykonim *Araz* (hidr) və *Dilağarda* (etnotoponim, qaraqoyunlu qobələsinə mənsub nəsil adı) sözlərindən düzəlib, "Araz sahilində yerləşən Dilağarda kəndi" deməkdir. Ərazidəki iki Dilağarda kəndini bir-birindən ayırmaq üçün oykonimin əvvəlində Araz və Qobu komponentləri artırılmışdır.

Araz Zərgər oyk. *mür* Füzuli r-nunun Əhmədboyu i.e.v.-də kənd Araz çayının sahilində, Mil düzündədir. Oykonim *Araz* (hidr) və *Zərgər* (etnotoponim) sözlərindən düzəlib, "Araz sahilində Zərgər kəndi" deməkdir. Kəndi r-nun ərazisindəki Zərgər adı digər kəndlərdən fərqləndirmək üçün Araz sahilində olan bu kənd belə adlandırılmışdır. Kəndin əhalisi 1820-ci ildə Cənubi Azərbaycan köçürülmüş ailələrdən ibarətdir.

Arbat or. sada Ağsəyon r-nu ərazisində pəncik vulkanı. Türkdilli xalqların toponimiyasında *arbat*(r) toponimik termin kimi "azsulu, dayaz yer", "saya", "qum, gil və çinildən ibarət torpaq sahəsi" mənalarında işlənir. 1948-50-ci illərdə Ermənistanın Masis r-nundan deportasiya edilmiş bir kəndin adı Arbat olmuşdur. Rusiya ərazisində Arbat sk adı bir neçə coğrafi obyekt qeydə alınmışdır ki, bunları tədqiqatçılar ərəb dilin-

dəki *rabat* (karvansara, məscid, qonaq evi və s.) sözləri ilə əlaqələndirirlər.

Arbatan oyk. *düz* 1 Salyan r-nunun cəmiyyətli i.e.v.-də kənd Kür çayının sağ sahilindən bir qədər aralı, Salyan düzündədir. 2 Şənur r-nunun Dərvişlər i.e.v.-də kənd Arazboyu düzənlikdədir. Oykonim "saylıq, çinillik" deməkdir.

Arçandağ or. mür 1 Azərbaycan-ın Ağmohur ön dağlığının c-unda dağ silsiləsi Bozdağ sil-nin Əlican və Türyan çayları arasındakı hissəsidir. Hün 700 m Türpançay qorğunun çox hissəsi bu ərazidedir; 2 Şəki r-nu ərazisində dağ. Ononim *arçan* (ərdic ağacının nadir növlərindən birinin adıdır) və *dağ* sözlərindən düzəlib. Ərazidə həmin ağacın bildiyi meşələr var. Şəki r-nunda Arçantəpə adlı yüksəkliyin olduğu da məlumdur.

Arçiman oyk. *mür* Şamaxı r-nunun Dəmirçilər i.e.v.-də kənd. Pirsat çayının sahilində, Baş Qafqaz silsiləsinin ətəyindədir. Bəzi tədqiqatçılara görə, toponim *arçan* (ərdic bitkisi) və *man* (ətraf) sözlərindən birləşməsindən yaranaraq yerli tələffüz nəticəsində indiki formasını almışdır. Kənd ətrafı arçan ağacları ilə zəngin olan dağın ətəyində salındığı üçün belə adlandırılmışdır. Toponimik sözlüklərdə Ərciman variantında olan bu oykonim 1917-ci ildə Arçiman şəklində qeydə alınmışdır. Oykonim *arç* və *man* sözlərindən düzəlib. Arçilər Qərbi Dağıstanda yaşayan və əvərlərə yaxın olan etnik qrupdur. Türk dillərində *arç* sözləri "dağı" sözünün sinonimidir, *man* komponenti isə "adım", "yer, məkan", "əhatə olunmuş" mənalarını ifadə edir. Arçiman oykonimi "dağların", yaxud "dağların maskunlaşdığı yer" kimi başa düşülməlidir. Türkmənistanın Köpətdağın ətəyində Arçiman adlanan kuraort şəhərinin olduğu da məlumdur.

Arçivan oyk. *mür* Astara r-nunun Arçivan i.e.v.-də kənd. Arçivan çayının sahilində, Lənkəran ovalığında. Ədəbiyyatlarda Arçivan şəklində təqdim edilir. Tədqiqatçıların bir qrupu bu toponimi talış dilindəki *arç* (doyurman) və *van* (məskən, ev, yaşayış yeri) komponentlərindən ibarət "doyurman yeri" mənali, digər qrupu isə türk dillərində *arç* (ərdic ağacı) və *van* (məkan, yer) kom-

ponentlərindən düzəlmis "ərdic ağacı bitən yer" mənasında söz kimi qəbul edirlər. Əslində oykonim *arç* və *van* sözlərindən düzəlib, "dağların yaşadığı yer" deməkdir.

Arçivan hidr. sada. Astara r-nu ərazisində çay. Adını cəmiyyətli yaşayış məntəqəsindən almışdır.

Ardağlı or. düz Şənur r-nu ərazisində dağ. Dərələyəz silsiləsinin q-ındədir. Hün 2229 m. Yerli əhalinin verdiyi məlumata görə, dağın adı Ərdəğ olmalıdır. Keçmişdə burada yaylaq olmuş, yaylaq sahibləri və dağ da sonralar Ərdəğli adlanmışdır. Toponimik ədəbiyyatlarda Türkiyədəki Ardağ şəhərinin adı ilə əlaqələndirilərək etnonoronim hesab edilir. Lakin əslində oronim "gözcü, keşikçi dağı" kimi izah olunmalıdır.

Ardaşava or. mür Laçın r-nu ərazisində dağ. 1917-ci ildə həmin ərazidə Ardaşava adlı yaşayış məntəqəsi qeydə alınmışdır. Yerli əhalinin dilində Ərdəşəvi kimi tələffüz edilən bu oronim çox vaxt kürd dilində *ardas* (ərdic ağacı), (-a bitirdirici sait) və ya (yer) komponentlərindən ibarət söz kimi "ərdicli dağ" mənasında izah olunur. Güman ki, *Ardaş* ("keşikçi daş") dağın adı, *Ardaşava* ("Ardaş dağı olan oba") isə kəndin adı olmuşdur.

Ardaşava oyk. sada Laçın r-nunun Tozağkənd i.e.v.-də kənd. Dağətəyi ərazidedir. Adını ərazidəki cəmiyyətli dağdan almışdır. Bəzi mənbələrdə Ərdəşəvi kimi verilməmişdir.

Ardaşavası hidr. mür Laçın və Daşkəsən r-nları ərazisində çay. Şəlvə çayının qoludur. Adını ərazidəki cəmiyyətli yaşayış məntəqəsindən almışdır.

Ardic or. sada 1 Gədəbəy r-nu ərazisində dağ, 2 Kəlbəcər r-nu ərazisində dağ, 3 Qubadlı r-nu ərazisində dağ, 4 Şənur r-nu ərazisində dağ. Hün 2032 m. Ononim bu dağların ətəyində bitən ərdic ağacının adı ilə bağlı yaranmışdır.

Ardicli/Ardışlı oyk. *düz* Laçın r-nunun Vaqazin i.e.v.-də kənd. Pionis çayının sahilində, Qarabağ silsiləsinin ətəyindədir. Oykonim "ərdic ağacı çox olan yer", "ərdic bitən yer" deməkdir.

Argünəş or. mür Xocavənd r-nunun Xırmancıq kəndi ərazisində dağ. Hün 1468 m.

Arğalıdağı

Oronim Ar və günəş sözlərindən düzəlmişdir. Toponimik ədəbiyyatlarda Ərgünəş şəklində təqdim olunan bu oronim belə izah olunur "yaxınlığındakı dağlardan hündür olmasına və günəş süsü ilk dəfə həmin dağın zirvəsinə düşməsinə görə dağ belə adlanmışdır". Ar söz "keşikçi, gözetçi", "quru çay dərəsi" mənaları ilə yanaşı bürayt, yəqut və monq. dilləndə "qərb, arxa tərəf, şimal, dağın kölgə düşən hissəsi, quzey" mənalarını da ifadə edir. Qeyd etmək lazımdır ki, Quba r-nun ərazisindəki hal-hazırda Dolanlar adlanan dağın da əvvəlki adı Argünəş olmuşdur. Bu oronimin coğrafi mövqeyi ikinci izahla üst-üstə düşür. Dolanlar adına gəlincə, *dolan* qədim fars və tacik dillərində "dağ keçidi", monq dilində (*dolan*) "arxa tərəf, yüksəklik, yol" deməkdir. Bu baxımdan Argünəş və Dolanlar oronimlərinin sinonim hesab oluna bilər. Qırğızistanda Dolon, Tacikistanda Dolona, Dolonabulak yer adları bu oronimin türk dilləri üçün yad olmadığını sübut edir.

Arğalıdağı or, mür Tovuz r-nun ərazisində dağ. **Arğalı** Azərb. dilinin dialektlərində "vəhşi qoç" deməkdir. Bu baxımdan oronim "qoç dağı" kimi izah olunmalıdır.

Arxaclar düzü or, mür 1 Qax r-nunun Tasmalı kəndi ərazisində düz, 2 Qax r-nunun Almalı kəndi ərazisində, dağ ətəyində düz, Azərb. dilində *arxac* qoyun, mal-qara yatağına deyilir. **Arxaclar düzü** "qoyun, mal yatağı, düzü" deməkdir. Azərb.-də *arxac* komponentli Qaynaraxac, Çayarxac, Qaraarxac, Ermonistanda Xanarxac, Arxactepə, Gürcüstanda Arxacqaya coğrafi obyektləri qeydə alınmışdır.

Arxangelovka oyk, sada Bilosuvay r-nunun cənubunda i o v -də kənd. Mahmudçala gölündən bir qədər aralı, Muğan düzündədir. Kəndin adı XIX əsrdə Arxangelov vilayətindən köçüb gəlmiş əhali tərəfindən verilmişdi. 1991-ci ildən Bağbanlar adı ilə rəsmiləşdirilmişdir.

Arxaşan or, mür Tərtər r-nun ərazisində dağ. Ərazidəki çaylardan birinin yuxarı axarında qarşısı daşla kəsilmiş, onun dərəsinin sağ yamacı boyu arx çəkilmişdir. Arx yamacından endirildikdən sonra dərri olmayan çökək-

likdən keçərək qası aşır. Ona görə də dağ Arxaşan adlandırılmışdır.

Arıaxar hıdr, mür Astara r-nun ərazisində çay. Hidronim *arı* (temiz, səffaf) və *arx* (kanal, su obyektı) sözlərindən ibarət olub, "temiz su" deməkdir.

Arı dərəsi or, mür Tovuz r-nun ərazisində dərə. Hidronim "Arısu çayının dərəsi" mənasındadır.

Arılıq oyk, sada Balakən r-nunda kənd. Dəgətəyi ərəzəddir. Burada vaxtilə Gərekli Güman ki, oykonim mövdu ərazinin sət iqlimi ilə əlaqədar olaraq yaranmışdır. 2003-cü ildən kəndin adı nəmolum səbəbən Arınc kəmi rəsmiləşdirilmişdir. XVIII əsrin əvvəllərində İrəvan xanlığının Qırxbulaq mahalında Arınc adlı kənd qeydə alınmış, 1948-50-ci illərdə Ermonistanın Yeğəndəzor r-nun Arınc kəndindən azərb-lar deportasiya edilmişlər.

Arısu or, mür Ordubad r-nu ərazisində dağ. Oronim *arı* və *su* sözlərindən düzəlib, "temiz, səf su" mənasını ifadə edir. Dağın adı, güman ki, buradakı səf bulaqların varlığı ilə bağlı yaranmışdır.

Arısu hıdr, mür Gədəbəy r-nu ərazisində çay. Şəmkir çayının qoludur. Hidronim "temiz su" mənasındadır.

Arıqdamsu hıdr, mür Gədəbəy r-nu ərazisində çay. Şəmkir çayının qoludur. Başlanğıcını Çolpan dağından aldığına görə, yerli əhali arasında Çolpan çayı adı tanınır. Son zamanlar Çiçəkli adlandırılmışdır. Bu da ərazidəki Arıqran kəndinin Çiçəkli (1991-ci ildən) adlandırılması ilə bağlıdır. Adını eyniadlı yaşayış məntəqəsindən almışdır. Bəzi mənbələrdə hidronim Arıqsu şəklində də qeydə alınmışdır.

Arıqran/Arıqran/Arıqran oyk, mür Gədəbəy r-nunun cənubunda i o v -də kənd. Çetirdənə Hacıncı (Zəyəm çayının qolu) sağ sahilində, Haçnaya dağının (Şahdağ silsiləsi) ətəyindədir. Güman edirik ki, oykonim həmin ərəzidə yaşayan və əsasən həşəratlarla qidalanan *arıqran* adlı kiçik quşun adı ilə bağlıdır. 1991-ci ildən Çiçəkli adlandırılmışdır.

Arıqran

Arıqran

Arıqran hıdr, sada Gədəbəy r-nunda çay. Uzunluğu təqribən 10 km olan bu çay Zəyəm çayının sol qoludur. Başlanğıcını Şahdağda Təndirli yurdu deyilən yerdən alır. Xalq etimologiyasına görə, çay daşarkən sahilindəki arıxanarı yuyub apardıqı üçün belə adlandırılmışdır.

Arınc oyk, sada Şahbuz r-nunun Qarababa i o v -də kənd. Dəgətəyi ərəzəddir. Qədim türk dillərində *arınc* "çətin, tirs, sət, dərxdincı" mənalarını ifadə etmişdir. Güman ki, oykonim mövdu ərazinin sət iqlimi ilə əlaqədar olaraq yaranmışdır. 2003-cü ildən kəndin adı nəmolum səbəbən Arınc kəmi rəsmiləşdirilmişdir. XVIII əsrin əvvəllərində İrəvan xanlığının Qırxbulaq mahalında Arınc adlı kənd qeydə alınmış, 1948-50-ci illərdə Ermonistanın Yeğəndəzor r-nun Arınc kəndindən azərb-lar deportasiya edilmişlər.

Arısu or, mür Ordubad r-nu ərazisində dağ. Oronim *arı* və *su* sözlərindən düzəlib, "temiz, səf su" mənasını ifadə edir. Dağın adı, güman ki, buradakı səf bulaqların varlığı ilə bağlı yaranmışdır.

Arısu hıdr, mür Gədəbəy r-nu ərazisində çay. Şəmkir çayının qoludur. Hidronim "temiz su" mənasındadır.

Arısu oyk, sada Gədəbəy r-nunun Çaldas i o v -də kənd. Adını ərəzidəki eyniadlı çaydan almışdır. Yaşayış məntəqəsi XIX əsrdə Arısu çayının sağ sahilində məskunlaşmış Qaxax r-nundan gəlmiş ağsaçlı, Gədəbəy r-nunun Çalburun kəndindən gəlmiş didarlı, keçmiş Govdu kəndindən gəlmiş atxanlı nəsilin tərəfindən salınmışdır.

Arış oyk, sada Füzuli r-nunun Qoçobmedli i o v -də kənd. Qarabağ silsiləsinin ətəyindədir. Türk dillərində *arışarış* sözü "taftanın bir qolu"; "arabanın yan qoşusu", "hərs, ağgöz", "çovdar" mənalarını ifadə etmişdir. 1933-cü ildə Gədəbəy r-nunda Arışlı kəndi, 1917-ci ildə Quba qəzasında Arıskış kəndi qeydə alınmışdır. Başqırdistanın Pobonin yaşayış məntəqəsinin adı əvvəllər Arış olmuşdur. Qaxaxistanda Sırdorya çayının sağ qolu, həmin çayın sol sahilində şohor və Qızıl Orda vilayətində şor göllərdən bir Arış adlanır. Deyilənlərdən belə

Armudlu

neticəyə gəlmək olar ki, Arış - tayfadan bir qol, Arışlı - çovdarlı, Arışqış - çovdar zəmis; Arıns - çay qolu deməkdir.

Armaki oyk, sada Quba r-nunun Amsar i o v -də kənd. Düzənlikdədir. 1917-ci ildə Armaki şəklində qeydə alınan bu oykonim sonralar Erməki (1961), Ərməki (1986) kimi təqdim olunmuşdur. Belə ehtimal olunur ki, kəndin adı türk dillərindəki *irmak* (çay) sözündən və -i şək -sindən ibarət olub, "çaylı" mənasını ifadə edir. *Armaki* qədim türk dillərində "at bağlanan yer", "at tükündən toxunmuş kəndir" mənalarını da bildirmişdir.

Armakiqışlaq/Ərməkiqışlaq oyk, mür Quba r-nunun Hacıhüseynli i o v -də kənd. Qusar maili düzənliyindədir. Oykonim *Armaki* (kəndin adı) və *qışlaq* komponentlərindən ibarət olub, "Armaki kəndinin qışlağı" deməkdir. Kollektivləşmədən sonra daimi yaşayış məntəqəsinə çevrilmiş bu kənd əvvəllər həqiqətən də Armaki kəndinin qışlaq yer olmuşdur.

Armatyan or, mür 1 Qaxax r-nu ərazisində dağ, 2 Qax r-nu ərazisində dağ. Hün 997 m. Zirvəsində V-VI əsrlərə aid edilən dairəvi formalı, yerli əhali arasında Pərqala adlandırılan atəşpərəst məbədinin qalıqları var. Dağın adının zərfdüştüylün torpaq ilahəsi olan Armanın ilə əlaqədar olması ehtimal olunur. Əslı Armatyardan Oronim *arma* və *tan* sözlərindən düzəlib. Qədim türk tayfalarından Bata Arma adlanır. Bunu Knın vilayətində Bata Armae yaşayış məntəqəsinin keçmişdə Arma Eli adlanması da sübut edir. *Tan* sözünün bir mənası da qədim türk dillərində "şiş, təpə, qəbarq yer səthi" deməkdir. Beləliklə, oronim "armaların təpəsi" mənasındadır.

Armudlu hıdr, sada Daşkəsən r-nu ərazisində min bulaq. Ərazinin adıçəkilən ağac növü ilə zəngin olduğunu göstərir. *Armud* sözü ilə bağlı olan digər hidronim Bordo r-nu ərazisindəki Armudaxıdır.

Armudlu oyk düz 1 Kolibocər r-nunun Keşdək i o v -də kənd. Tərtər çayının sol sahilindədir; 2 Qax r-nunun Qaxçay i o v -də kənd. Qaxçayın sol sahilində, Ahvay dağının ətəyindədir. Bu kəndin ərazisi keçmişdə qarıqoyunlu tayfasına mənsub yaylaq yer

olmuşdur. Sonralar həmin tayfa üzvlərinin bir hissəsi orada məskunlaşmışdır. 3 Qubadlı r-nunun Başaratı i.ə.v.-də kənd Dağlıq ərəzidedir. Əliyanlı tayfasına mənsub ailələr tərəfindən salınılmışdır. 1948-ci ildə kənd r-nunun Armudluq olmuşdur. Kənd Armudluq (armuda bənzer) dağının adı ilə adlandırılmışdır. Sonralar Armudluq sözü səhvən Armudlu kimi qeydə alınmışdır. Oykonom ərəzidə armud ağacının zəngin olduğunu göstərir. Ermənistandakı Tufanin və Tandzit yaşayış məntəqələrinin adı 1946-cı ildə, Gürcüstandakı Pantiani kəndinin adı isə 1949-cu ildə Armudlu olmuşdur.

Armudlu or. *düz* 1 Qax, Kəlbəcər, Xanlar, Şəmkir r-nları ərəzisinə dağ; 2 Qazax, Ağdərə, Laçın, Cəbrayıl, Şuşa r-nları ərəzisinə dərə; 3 Qəbz, Qubadlı, Laçın, Cəbrayıl r-nları ərəzisinə düz, 4 Qazax r-nu ərəzisinə yal və çal, 5 Tovuz r-nu ərəzisinə təla, 6 Füzuli r-nu ərəzisinə dağ, 7 Armud yen - Yardımlı r-nunun Hovsar kəndində yer; 8 Armudlu puca - Yardımlı r-nunun Vərgədüz kəndində saha. Oronim ərəzinin armud ağacı ilə zənginliyini bildirir.

Armudpadar oyk. *mür* Xaçmaz r-nunun Yergüc i.ə.v.-də kənd Qudyal çayının sahilindədir. 1933-də r-nun ərəzidə cəmiyyətliliklə kənd qeydə alınmışdır. Etnooykonimdir. Padarlarla bağlı olan və Padar adlanan başqa bir məntəqədə fərqləndirmək məqsədilə, eyni zamanda ərəzidə armud ağacının zəngin olması ilə əlaqədar belə adlandırılmışdır.

Arnovka oyk. *sada* Xaçmaz r-nunun Mışkür i.ə.v.-də kənd 1933-cü ildə həmin i.ə.v.-in Əhmədoba adlandırıldığı və burada rusların əhalinin 15%-ni təşkil eddikləri halda məlumat verilir. Oykonom rus mənşəli olub rusların ərəzidə məskunlaşması ilə əlaqədar yaranmışdır. 1992-ci ildən kəndin adı dəyişdirilərək Əzizli olmuşdur.

Arpaşulaq hidr. *mür* Şamaxı r-nu ərəzisinə min bulaq Hidronim *arpa* və *bulaq* sözlərindən düzəlib Türkdilli xalqların toponimiyasında öz zənginliyi ilə seçilən *arpa* komponenti dənli bitkilərdən birinin adını bildirməklə bərabər *armal* *arbal* *arpa* variantlarından seçilən qədim türkdilli tayfa adını da ifadə edir. Relyef baxımından *arpa* bitkisinin

okilməsi mümkün olan ərəzilər dənli bitki ilə bağlı olsa da, yüksəkliklər, su hövzələri etnonimlə ifadə olunur. Toponimiyada "arpa" sözü ilə bağlı miflərlə obyekt adı mövcuddur. Arpa dağı (Ağsu, Şəmkir), Arpa dərəsi (Qəbz, Ağdam, Qubadlı, Daşkəsən, Qazax, Zəngilan, Kəlbəcər, Goranboy, Ordubad, Xanlar), Arpa düzü (Kəlbəcər r-nunun Cəvdar kəndi), Arpa yalı (Kəlbəcər, Şuşa), Arpaçı günbəzi (Cəbrayıl), Arpa çökəyi (Tovuz, Xanlar), Arpa çuxuru (Qubadlı), Ermənistan, Arpa, Arpa kəndi (1946-cı ildən Arəni), Arpa çayı (1957-ci ildən Axuryən), Arpa gölü (1950-ci ildən Arpilic), Arpavəd (1945-ci ildən Xusakert), Arpavar/Arpava (1967-ci ildən Nəşavən), Qarsda Arpaqala, Arpaçen, Gürcüstanda Arpatala, Arpa kəndi, Kırmda Arpalər; Qazaxistanda Arpa suyu və s. 1933-cü ildə Cəlilabad r-nunun Qəşabulaq i.ə.v.-də Arpalıq kəndi qeydə alınmışdır. Arpa sözünün etnonim variantında ar hissəsinin "yüksəklik, dağlıq" mənası dənilməzdir.

Arpaçay hidr. *mür* Ermənistan və Azərbaycan Şərur r-nu ərəzisinə axan çay Arpa, Şərqi Arpaçay da adlanır. Araz çayının sol qoludur. Vardenis silsiləsindən 3100 m hündürlükdən başlanır. Yazılı mənbələrdə adına ilk dəfə XII əsrdən təsadüf edilir. XVI əsrə aid mənbələrdə də Arpaçay hidronimi haqqında məlumat verilir. Hidronim *arpa* (etn.) və *çay* (axar su hövzəsi) sözlərindən düzəlib, etimotoponimdir.

Arpadərə hidr. *mür* Ordubad r-nu ərəzisinə çay Gilan çayının sağ qoludur. Hidronim *Arpa* (çay adı) və *dərə* (çay dərəsi) komponentlərindən düzəlib, "Arpa çayının dərəsi" mənasındadır. Cənubi Azərbaycan ərəzisinə cəmiyyətlilik kənd vardır.

Arpadüzü oyk. *sada* Xocavənd r-nunun cəmiyyətlilik i.ə.v.-də kənd Qarabağ silsiləsinin etayindədir. XIX əsrdə burada gəlmə ermənilər məskunlaşmışdır. Sovet hakimiyyəti illərində kəndin adı Kolxozaşen (Kolxoç kəndi) adlandırılmış, 1992-ci ildə isə dəyişdirilərək Arpadüzü kimi rəsmiləşdirilmişdir. Kənd öz adını ərəzidəki "arpa ekilən düz, çöl" monalı cəmiyyətlilik sahədən almışdır.

Arpağodük oyk. *sada* Xocavənd r-nunun Çaylaqala i.ə.v.-də kənd. İlk dəfə adı Arpa

şəklində XII əsrə aid mənbədə çəkilmişdir. Oykonom *Arpa* (etn.) və *gədik* (dağın yastı yeri, dağarası yol) sözlərindən düzəlib, Kənd öz adını yaxınlığındakı yüksəkliyin adından almışdır. Mənbələrdə Qarabağ ərəzisinə Arpadüzü orografik obyektini də qeydə alınmışdır.

Arsal hidr. *mür*. Qəbələ r-nu ərəzisinə çay Hidronim *ar* (yüksəklik, dağ, qazey) və *sal* (qədim və müasir türk dillərində "çay, axar su obyektini") sözlərindən düzəlib, "dağ çayını" və ya "şimaldan axan su" deməkdir. Çayın adını axdığı dərənin landşaft xüsusiyyəti ilə əlaqələndirən *ar* (qonur) və *sal* (büyüq hamar daş, qaya) komponentli bu hidronimi "qonur rəngli sal daş, qaya" mənasında izah edirlər.

Arsalı oyk. *düz* Kürdəmir r-nunun Pirili i.ə.v.-də kənd Şirvan düzündədir. Ərsəli variantında da işlənilir. Tədqiqatçılara görə, kəndin adı keçmişdə Quba və Şirvanı yaşaymış tayfaların biri olan ərsəli tayfasının adındanır. Ərdəbil şəhərinin şm-q.-ində, Qarasu çayı hövzəsində Ərsə adlı tarixi mahal qeydə alınmışdır. Belə güman edilir ki, kəndi həmin mahalın köçüb gələnlər salmışlar. Türk, moqol, tunqus-mancur dillərində *arsan* *arşan*, o cümlədən *arsallar* *arşal* "mineral su, müalicəvi su", "dağ çayı" deməkdir. Oykonom "müalicəvi suyu olan yer" mənasını ifadə edir. 1917-ci ildə Quba qəzasında Arsalı kəndi qeydə alınmışdır. Buryat toponimiyasında Arşan, Tataristanda Arça adlı dağlıq kurort şəhəri vardır.

Arta oyk. *sada*. Lerik r-nunun Osyedəro i.ə.v.-də kənd Dağlıq ərəzidedir. Türk dillərində *arta* sözünün "sıra dağ, dağ tirei, alçaq dağlıq", "dağıdılmış, pozulmuş", "bollaq", "balta küpü" mənalarında işlənməsi məlumdur. Oykonomun coğrafi mövqeyi əsas verir ki, onu "dağ aşırımında yerləşən kənd" kimi izah edərkən 1917-ci ildə Şamaxı qəzasında Artaçı kəndi də qeydə alınmışdır.

Artəpe or. *mür* Gədəbəy r-nunun Soyqubulaq kəndi ərəzisinə töpə Ərtəpe variantında daha çox işlənilir. "Yüksək töpə, hündür töpə" deməkdir.

Artəpe hidr. *sada*. Daşkəsən və Şəmkir r-nları ərəzisinə çay Şəmkir çayının qoludur. Adını cəmiyyətlilik yüksəklikdən almışdır.

Artəpa oyk. *kür*. Astara r-nunun Sənərdəro i.ə.v.-də kənd Xəzər dənizindən bir qədər aralı, Lonkeran ovalığında Oykonom *ar* və *upa* (oba) sözlərindən düzəlib, "dağ aşırımında salınan oba, kənd" deməkdir.

Artəym Ağsəron arxıplağında ən böyük ada, Xəzər dənizindədir. Pirallah adasının 1925-ci ildən 1991-ci ildək adıdır. Pəşəkər inqilabçı Artəymun (F.A. Sergeyevin) şərəfinə adlandırılmışdır. Rus xəritələrində adı "Svyatoy" da adlandırılmışdır. Artəymada qəbəbəsi bu adadadır. 1991-ci ildən həmin ada, həm də qəbəbə Pirallah adlandırılmışdır.

Arə hidr. *sada*. Goranboy r-nu ərəzisinə çay Mənası "təmiz, saf" deməkdir.

Arus oyk. *sada*. Yardımlı r-nunun cəmiyyətlilik i.ə.v.-də kənd Burovar silsiləsinin etayindədir. Oykonom Ərsə variantında da işlənilir. Mənbələrin verdiyi məlumata görə, həmin kənd Minimli, Tapırlı, Meləklilik və Aruslu adlanan dörd məhəllədən ibarətdir. XIX əsrin ikinci yarısına aid mənbələrdə də Lonkeran qəzasında mənəscə qıpçaqlardan olan *orus* *ar* tayfasının yaşadığı göstərilir. Arus sözü qədim türklərdə "uzun, hündür adam" deməkdir.

Artunaqəmə oyk. *mür*. Kəlbəcər r-nunun cəmiyyətlilik i.ə.v.-də kənd Keçmiş adı Qızılqaya olmuşdur. Keçən əsrdə ermənilərin dəyişdirdikləri adlardır. Tərtor çayından bir qədər aralı, dağ etayindədir. Etn *Artunaqəmə* "Artun pəyəsi" deməkdir. 1992-ci ildən kəndin adı yenidən Qızılqaya kimi rəsmiləşdirilmişdir.

Arvan or. *sada*. Culfa r-nu ərəzisinə dağ Hün 1280 m toponimik edobiyyətlərin bir çoxunda *arvan* sözü "erəkk dəvə cinsi", "ikihülgüclü dəvə" kimi izah olunur. Lakin aparılan tədqiqatlar göstərir ki, arvan ar və van hissələrindən ibarət olub, bir çox xalqların toponimiyasında ar "quru çay dərəsi", "qoruyucu, keşikçi", van isə "düşərgə, yaşayış yeri", "şiş uclu zirvə", "dayanacaq" və s. kimi mənalandırılır. Bu baxımdan oronimi "keşikçi zirvə" kimi izah etmək olar. Qazaxistanın Qış vilayətində Aravan adlanan r-n-n olmuşdur.

Arvan hidr. *sada*. Culfa r-nu ərəzisinə çay Adını cəmiyyətlilik dağdan almışdır.

Arvana oyk. *düz* Yardımlı r-nunun Peştesor i ə v -də kənd Talış dağlarının eteklərindədir XIV əsrə aid Fəzlullah ibn Ruzbihan Xuncinin "Tarixi Alom-uray-i emini" əsərində Arvanadağı oronimiyə qeydə alınmışdır Azərbaycan dilinin dialektlərində *arvana* "boz dişi dəvə" deməkdir. Lakin kəndin adı yaxınlığındakı dağlardan birinin adı ilə də adlandırılabilir. Mənbələrdən verdiyi məlumata görə, Peştesor dağ silsiləsinin Alvan adlanan c-q yamacında Arvana adlı yaşayış məntəqəsinin xarabalığı var XIX əsrdə salınmış indiki kənd də həmin xarabalığın adı adlanmışdır. Bozi tədqiqatçılarına görə, Arvana etnotoponim hesab edilir.

Arvançay hıdr. *mür* Qəbələ r-nu ərazisində çay Hidronim "quru çay dərəsi" mənasındadır.

Arzanax or. *mür* Qax və Şeki r-nları ərazisində dağ Qədim türk dillərində *arzalax* "sönmüş oheg", *nar/nak* "xalis, təmiz" deməkdir. Dağın adı onu təşkil edən süxurların adından götürülüb. Bu sözlə bağlı Ağstafa şəhəri yaxınlığında Arzamas adlı tepə və Rusiyanın Qorki vilayətində Arzamas adlı şəhər qeydə alınmışdır.

Arzu oyk. *sədə* Xaçmaz r-nunun Yergüc i ə v -də qəs Samur-Dəvəçi ovalığındadır 50-ci illərin əvvəllərində 12 Nə-li sovxozun yanında salınmış, 1965-ci ildə rəsmi olaraq belə adlandırılmışdır. Keçən əsrin əvvəllərində Ermənistandan köçürülmüş azərbayclı məskunlaşdırılmışdır. Kəndin adı əhalinin xoş gələcəyə ümidi ilə bağlıdır.

Asxanakəran oyk. *mür* Astara r-nunun eyniadlı i ə v -də kənd Boşerü çayının sol sahilində, Peştesor silsiləsinin ətəyindədir Türk dillərində əs sözünün "qartal", "qədim alanların adı", "qamış" mənalarında işlənməsi məlumdur. Lakin Azərbaycan dilinin dialektlərində əs "əs, əks-səda, ses-küy" mənalarını da ifadə edir. Kəndin yerləşdiyi coğrafi şərait onun adının "qartal" və ya "əks-səda" sözləri ilə bağlı olduğunu söyləməyə imkan verir. *Xana* və *kəran* sözlərindən hər ikisi yaşayış məntəqəsi bildiren toponimik terminlərdir. Bozi tədqiqatçıların toponimi talış dilinin materialları əsasında "dömrüçü evləri" kimi də izah edilir.

Aslanarx hıdr. *mür* Bərdə r-nu ərazisində arx Hidronim *Aslan* və arx sözlərindən ibarətdir. 1933-cü ildə həmin r-nun Xoruzlu i ə v -də Aslanlar adlı kənd də qeydə alınmışdır. Arx həmin kəndin adı ilə bağlıdır.

Aslan daşı or. *mür* Xəzər dənizində ada Abşeron arxipelaqında ən kiçik adalardan biridir. Çilov adası yaxınlığındadır. Yerli əhalinin verdiyi məlumata görə, Aslan adlı bir donuzçunun gəmisi buradakı daşlara toxunub fəlakətə uğradığı üçün ada bu adı almışdır. Buradakı mayak da Aslan mayakı adlanır. *Aslan* (şır) çığılları totemi olmaqla yanaşı türk xalqlarında güc-qüdrət rəmzi olmuşdur. Mənbələrdə ada *Aslan qayası* şəklində də qeydə alınmışdır. "Qüdrətli qaya" deməkdir.

Aslanoba oyk. *mür* Xaçmaz r-nunun Susayçışlaq i ə v -də kənd Xəzər dənizi sahilindədir. Oykonim *Aslan* (şəxs adı) və *oba* sözlərindən düzülüb, "Aslana aid oba, kənd" deməkdir. *Aslan* sözü antropomiyə və etnonim kimi türkdillli xalqların toponimiyasında geniş yayılmışdır. *Aslanboyun*, *Aslanbud*, *Aslanbəyli* (Qazax r-nunda Əli Bayramlı kəndinin keçmiş adı), *Aslanlar*, *Aslanlı* (Ermənistan), *Aslan*, *Aslanşah*, *Qamışaslan*, *Aslənüz* (İran) və s.

Asmaçay hıdr. *mür* Xaçmaz və Quba r-nları ərazisində çay Hidronim *asma* və *çay* sözlərindən düzülüb. Qədim türk abidələrinin dilində *asla/asma* sözü "qidalanan, artan, çoxalan" mənalarında işlənmişdir. *Asmaçay* "artan, suyu çoxalan, hər hansı bir su hövzəsi hesabına qidalanan çay" deməkdir. 1917-ci ildə Lənkəran qəzasında Aslalar kəndi qeydə alınmışdır ki, bu oykonimin də mənası "artan, çoxalan, böyüyən" kimi izah olunmalıdır. Toponimikada bu hidronimi türk dillərindəki *asma* (çıxış, sallaq yer) və *çay* komponentlərindən ibarət "dağdan, çıxıqdan axan çay" mənalı söz kimi də izah edilir.

Asparasti oyk. *mür* Quba r-nunun Zorqova i ə v -də kənd Vəlvələçayın sahilindədir. Əslində Asparasti olmalıdır. Yerli əhalinin verdiyi məlumata görə, oykonim tat dilindəki *as* (at) və *parusta* (uçmuş, düşmüş) sözlərindən düzülüb, "atın uçduğu, düşdüğü yer" mənasındadır. Tədqiqatçılara görə

iso, aspa (türk dillərində "sürgün", "dağ aşırımı, dağ yolu", "açaqovaq") və *rasta* (İran dillərində "yaşayış yeri, kənd") komponentlərindən ibarət olan bu coğrafi ad "dağ aşırımında kənd, dağ yolunda kənd" deməkdir.

Astaf oyk. *mür* Daşkəsən r-nunun Qabaqtepe i ə v -də kənd. Qafılqala silsiləsinin ətəyindədir. Oykonim *ast* (aşağı, çökək) və *af* (a/ab/ob) sözlərindən düzülüb, "dərə çay" və ya "çay dərəsi" deməkdir.

Aslanlı oyk. *düz* 1 Cəlilabad r-nunun eyniadlı i ə v -də kənd Həmsirə çayı sahilində, Burovar silsiləsinin ətəyindədir. XIX əsrin axırlarında kəndin əsasını Musabəyli kəndindən çıxmış aslanlı nəsl qoymuşdur. Kənd həmin nəslin adı ilə adlanmışdır. 1933-cü ildə r-nunda Astanabad adlı başqa bir kənd də qeydə alınmışdır; 2 Neftçilər r-nunun Aşağı Qaramanlı i ə v -də kənd Kür çayının sahilində, düzənlikdədir. Mənbələrin verdiyi məlumata görə, kənd keçmişdə Xançobanlı, Əli Sultanlı da adlanmışdır. Əli Sultan xançobanlı tayfasına mənsub aslanlı təriqəsinin başçısının adıdır. Tədqiqatçılara bu oykonimlərin dialekt variantında rəsmiləşdirilməsi (aslanlı) aslanlı etnonimi ilə əlaqələndirilir. *Aslan* sözünü toponimistlər çox vaxt şəxs adı hesab edirlər. Əslində bu oykonimlərdəki *astan* komponenti Azərbaycan xalq dilində "çay yatağında sualtı hündür yer, sualtı donqar" mənasında işlənir. Çay kəməndə yerləşən hər iki obyektin coğrafi mövqeyi sözün mənasına uyğundur. *As* sözünün də bir çox türk dillərində "çay, böyük çay, böyük çay qolu" mənalarında işlənməsi məlumdur.

Astara hıdr. *mür* 1 Astara r-nu ərazisində min bulaq İstisu çay dərəsində, Astara şəhəri yaxınlığındadır. Suyu yüksək dərəcədə mineralaşmış, acı-duzludur, 2 Azərbaycanla İranla dövlət sərhədində çay Şindanqalası dağının (Talış silsiləsi) yamaclarındadır (1817 m yüksəklikdə) başlanır, Xəzər dənizinə tökülür. Astara şəhəri çayın mənsəbindədir. Adını ərəzidəki eyniadlı bulaqdan almışdır. Hidronim *ast* (aşağı, çökək dərə) və *aralura* (yer; su, çay, bulaq) sözlərindən düzülüb, "dərədə bulaq, çökək yerdən çıxan su" mənasındadır.

Astara oyk. *sədə* 1 Azərbaycanla İranla sərhəddə yerləşir. Ş-dən Xəzər dənizinə qovuşur. Q hissəsi dağlıqdır. Rəştesor silsiləsinin və Talış dağlarının bir hissəsi r-nun ərazisində yerləşir. Astara və Təngəro çayları r-nun ərazisindən axır. Mərkəzi Astara şəhəridir. Adını ərəzidəki eyniadlı çaydan almışdır; 2 Azərbaycanla İranla sərhədində (bir hissəsi İran ərazisindədir), Astara çayının mənsəbində, Xəzər dənizinin sahilində, Lənkəran ovalığındadır. Adını eyniadlı çaydan almışdır. XIII əsrdə aid mənbələrdə Astara yaşayış məntəqəsi adı kimi xatırlanır. Astara çayının Cənubi Azərbaycanla yerləşən şəhər və port da Astara adlanır. Bu şəhərin qədim adı Qum olmuşdur. Fars dilində qum sözü də "alçaq yer, aşağı yer" kimi izah edilir.

Astraxanbazar oyk. *mür* Cəlilabad r-nunun və şəhərinin 1967-ci ildəki adı Oykonim *Haftaxan* adının rusca səsleşməsindən və *bazar* (burada "düz, meydan") sözündən ibarət olub, XIX əsrdə Həftərxan vilayətindən köçürülmüş əsələrin məskunlaşması ilə bağlı yaranmışdır.

Astraxanka oyk. *düz* Şamaxı r-nunun eyniadlı i ə v -də kənd. Keçmiş adı Qızmejdən olmuşdur. Qozlucağın sağ sahilindədir. Çar hökumətinin Rusiyanın mərkəzi quberniyalarından müxtəlif dini torpaq nümayəndələrini (molokan, baptist, duxobor və b.) milli uçqarlara, o cümlədən Azərbaycanla köçürmə siyasəti ilə əlaqədar 1849-cu ildə Həftərxan vilayətindən köçüb gələn burda məskən salmışlar. Oykonim *Haftaxan* adının rusca səsleşməsindən və rusların əlavə etdiyi *-ka* şəkilçisindən ibarət olub, "Həftərxandan gələn" mənasındadır.

Astraxanka hıdr. *düz* 1 Şamaxı r-nu ərazisində çay Həmsirə (fars. "baci") çayı da adlanır, 2 Şamaxı r-nunda Astraxanka kəndi yaxınlığında mineral bulaq. Üç soyuq küçükdür. Bulaqdan ibarətdir. Hidronim ərəzidəki eyniadlı yaşayış məntəqəsinin adından yaranmışdır. Toponimiyada *astraxan* bir-birne çox yaxın olan kiçik körfəzlərə deyilir. Bu baxımdan çayın hər iki adı bir-birini tamamlayır.

Astraxanovka oyk. düz. Oğuz r-nunun Böyük Söyüdlü i o v -də kond Düzənlik-dədir Yaşayış monteqosi XIX əsrdə Həstərxan vilayətindən köçüb gəlmiş sülalənin məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır Oykonim *Həstərxan* (yer adı) və rusca -ovka şəkilindən ibarət olub, "həstərxan-lılar" mənasındadır

Aşağıgülü or. sada Şamaxı r-nu ərazisində dağ Tudar və Çigil çaylarının aşağı axınları arasında yerləşir Hün 798 m Əslə Aşağılı olmalıdır Mənası "aşağıda yerləşən, aşağıda yaşayənlər" deməkdir Ərazinin iki çayın aşağı axınında yerləşməsi də bu izahın doğruluğunu sübut edir Bəzi tədqiqatçılar onun "aşağıgülü bitən dağ" kimi mənalandırır

Aşağı Ağcakənd oyk. mür Goranboy r-nunun cənub qəsbə i o v -də ştq. Qaracayın (Goran çayının yuxarı axarı) sahilində, dağlıq ərazidədir 1938-ci ildən 1992-ci ilədək Şaumyan adlandırılmışdır Qarabağ yaylasında yerləşən Ağcakənd yaşayış monteqosinin adının qarşılığıdır

Aşağı Ağcayazı oyk. mür Ağdaş r-nunun Dəhnəxol i o v -də kond Şirvan düzündədir XIX əsrin ortalarında Ağcayazı (indiki Yuxarı Ağcayazı) kəndindən çıxmış ərəbşöbəli kərim tayfasına mənsub olan ailələrin məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır Birinci komponent ərazidəki cənubdakı iki yaşayış mənteqosini fərgləndirmək məqsədilə işlənir Oykonim "aşağıda yerləşən Ağcayazı kəndinin aşağı hissəsi" deməkdir

Aşağı Ağasıbəyli oyk. mür Samux r-nunun Əli Bayramlı i o v -də kond Düzənlikdədir Yuxarı Ağasıbəyli oykoniminin qarşılığıdır Ağasıbəyli XIX əsrin ortalarında maldar clatlarında birinin adını əks etdirir

Aşağı Amburdoro oyk. mür. Lenk r-nunun Qosmalıyan i o v -də kond Gəncəvi çayının sahilində, Peştəsor silsiləsinin otoyunda 1933-cü ildə kond sadəcə Amburdoro şəklində qeydə alınmışdır Oykonim "aşağıda yerləşən Amburdoro kəndi" deməkdir

Aşağı Apu oyk. mür Lonkoran r-nunun Bilosur i o v -də kond Peştəsor silsiləsinin yamacındadır Oykonim "aşağıda yerləşən Apu kəndi" deməkdir Türk dilləri və onların

dialektlərində *abulabulapı* paralelləri "xəlvət gəşə, tocdır olunduğu yer, güzli yer, dincəlmək üçün sakit yer", "papaq; dağ başı" mənaslarını ifadə edir Bu da həmin kondin yerləşdiyi ərazinin coğrafi mövqeyi ilə bağlıdır

Aşağı Aralıq oyk. mür Şorur r-nunun Qarxun i o v -də kond Düzənlikdədir Yaşayış monteqosi keçmiş Aralıq Başkənd (indiki Yuxarı Aralıq) kəndindən çıxmış ailələr tərəfindən salınmış və Aşağı Aralıq Başkənd adlandırılmışdır Sonralar toponimin tərkibindəki Başkənd komponenti itirilərək uğramış və indiki formada rəsmiləşdirilmişdir Oykonim "aşağıda yerləşən Aralıq kəndi" deməkdir

Aşağı Astanlı oyk. mür Yarıdmlı r-nunun Astanlı i o v -də kond Bolqar çayından bir qədər aralı, Burovar silsiləsinin otoyunda Keçmiş adı Astanlı olmuşdur Oykonim birinci komponenti kondin coğrafi mövqeyini bildirməklə yanaşı, onu cənubdakı digər yaşayış mənteqəsindən fərgləndirməyə xidmət edir "Astanlı kəndinin aşağı hissəsi" deməkdir

Aşağı Atuc oyk. mür Quba r-nunun Gülləzi i o v -də kond Baş Qafqaz silsiləsinin yamacındadır XIX əsrin sonlarında Atuc kəndindən çıxmış bir qrup ailənin həmin kəndə məxsus qışlaq yerində məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır Yaşayış mənteqəsi əvvəlki kənddən bir qədər aşağıda yerləşdiyi üçün belə adlandırılmışdır

Aşağı Ayıblı oyk. mür Tovuz r-nunun cənub i o v -də kond Zəyem çayının sol sahilində, Gəncə-Qazax düzənliyindədir XIX əsrin əvvəllərində keçmiş Gövhər Ayıblı kəndindən çıxmış ailələrin burada məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır Tədqiqatçıların məlumatına görə, bu kənd şərti olaraq üç hissəyə ayrılır Aşağı Ayıblı, Yuxarı Ayıblı (və ya Qaş Ayıblı), Qazanlar Araşdırmalar göstərir ki, bu kondin ilkin adı Çıraqlılardır Zəyemçay üzərində məskun olan çıraqlıların hakimi Eyyubxan olmuşdur XVII-XVIII əsrlərdə kond Eyyublu kimi də qeydə alınmışdır Ayıblı Eyyublu adının təhrif olunmuş şəklidir Oykonim "Eyyublu kondin aşağı hissəsi" kimi başa düşülməlidir

R-nun ərazisində Ayıblı qobusu adlı yargan da vardır

Aşağı Ayırım oyk. mür Kolbəcər r-nunun Oktyabrskond i o v -də kond Dağolayı ərazidədir Kond Ayırım çayının aşağı hissəsində yerləşdiyi üçün belə adlandırılmışdır

Aşağı Aza oyk. mür Ordubad r-nunun Aza i o v -də kond Düzənlikdədir Oykonim "aşağıda yerləşən Aza kəndi" mənasındadır 2003-cü ildən kondin adı Azakənd kimi rəsmiləşdirilmişdir

Aşağı Bilne oyk. mür Lenk r-nunun Noda i o v -də kond Dağolayı ərazidədir XIX əsrdə Bilne (indiki Yuxarı Bilne) kəndindən çıxmış ailələr tərəfindən salınmışdır "Bilne kəndinin aşağı hissəsi" deməkdir Kond öz adını ərazidəki Bilneçayın adından almışdır Türk dillərində *bilan* "dağ keçidi", Azərb dilinin dialektlərində *bilin* "tunel, dağın altından açılan yol" mənaslarında işlənərkəndir Onu da qeyd etmək lazımdır ki, 1917-ci ildə Lonkoran qozasında iki Bilne və bir Bilne kondi qeydə alınmışdır

Aşağı Bradi oyk. mür Lenk r-nunun Dəstər i o v -də kond. Peştəsor silsiləsinin otoyunda XIX əsrdə Bradi (indiki Yuxarı Bradi) kəndindən çıxmış bir qrup ailənin məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır Toponimin ikinci komponenti Telis dilində *bur* (hündür, yüksək) və *di* (kənd) sözlərindən ibarət olub (-a bitişdirici sait), "yüksəklikdə yerləşən kənd" deməkdir Birinci komponent isə kondin coğrafi mövqeyini göstərir Oykonim "Bradi kəndinin aşağı hissəsi" deməkdir

Aşağı Bucaq oyk. mür Yevlax r-nunun cənub i o v -də kond Əlican çayının sahilindədir Yerli əhalinin verdiyi məlumata görə, kond Əlican çayının Bozdağ silsiləsi ilə bucaq omele gotirdiyi ərazidə yerləşdiyi üçün belə adlanır Birinci komponent isə cənubdakı iki yaşayış mənteqosini fərgləndirməyə xidmət edir. Bucaq, cəmi zamanda monqolların (tatarların) noğay qobolisinə məxsus nəslin adıdır Bəlgədə bu nəslin adı ilə bağlı başqa obyekt adları da vardır Bucaq (Mingəçevir), Qarabucaq (Kürdəmir)

Aşağı Buzqov oyk. mür Babək r-nunun Buzqov i o v -də kond Buzqov çayının sahi-

linə, Doroloyoz silsiləsinin c yamacındadır Yaşayış mənteqəsi Buzqov çayının aşağı hissəsində yerləşdiyinə görə belə adlandırılmışdır Oykonim Yuxarı Buzqov adının qarşılığıdır Ərazi adını cənubdakı çaydan almışdır

Aşağı Cibiklil oyk. mür Qubadlı r-nunun Çardaqlı i o v -də kond Kosakorəm (Borğuşad çayının qolu) çayının sahilindədir Keçmiş adı Kosakorəm olmuşdur XIX əsrə aid mənbələrdən birinin məlumatına görə, qədim türk tayfalarından olan cibiklilər oturaq həyata keçməsi ilə əlaqədar evlərlə Yuxarı Cibiklil kəndinin əsası qoyulmuşdur Kollektivləşmə illərində isə oradan çıxmış bir sıra ailələr tərəfindən Aşağı Cibiklil kəndi salınmışdır Oykonimlər yaşayış mənteqələrinin coğrafi mövqeyi ilə əlaqədar yaranmışdır Mənbələrdə hələ XV əsrdən cibiklil cibiklil tayfasının bu ərazidə yaşaması haqqında məlumat verilir Qazax r-nunun Cəyli kəndində də cibiklil nəslə qeydə alınmışdır

Aşağı Cürəli oyk. mür Bilosivar r-nunun cənub i o v -də kond Muğan düzündədir Yerli əhalinin məlumatına görə, Sovet hakimiyyəti illərində Yuxarı Cürəli adlanan mənteqədən bir qrup ailə ayrılırlar Aşağı Cürəli kəndini əmələ gətirmişdir Oykonim yaşayış mənteqəsinin coğrafi mövqeyi ilə əlaqədar yaranmışdır

Aşağı Çardaqlar oyk. mür Zaqatala r-nunun Dənəci i o v -də kond Düzənlikdədir Tədqiqatçıların yazdığına və yerli əhalinin dediyinə görə, həmin kənd Dağıstanın Çurdaş kəndindən köçüb gəlmiş ailələr tərəfindən salınmışdır Bunlar məşhucə avarlardır Sonralar *çurdaş* sözü *çardax* şəklinə düşmüşdür Oykonim yaşayış mənteqəsinin coğrafi mövqeyi ilə əlaqədar yaranmışdır

Aşağı Çaykənd oyk. mür Şomkir r-nunun Barsum i o v -də kond Dağ otoyunda yerləşir XIX əsrdə bu ərazidə Gürcüləndən və Ermənistandan gəlmiş ermənilər məskunlaşdıqdan sonra kondin adı Barum kimi rəsmiləşdirilmişdir Hal-hazırda, əsasən Ermənistanın Qaragöyünlü mahalının Çaykənd kəndindən və Göyçə mahalından didir-

Aşağı Çaylı

gin salınmış azərb ailələr burada məskunlaşmışlar

Aşağı Çaylı oyk. *mür* Ağdərə r-nunun Yuxarı Çaylı i.ə.v.-də kənd Törtər çayının sol sahilində yerləşən və əvvəllər Çaylı adlanan kəndi aşağı hissəsidir. 1933-cü ildə Aşağı Çaylı kimi qeydə alınan bu kənd sonralar Nerkin (erm "aşağı") Çaylı adlandırılmışdı. 1992-ci ildən kəndin əvvəlki adı bərpə olunmuşdur

Aşağı Çəmənlil oyk. *mür.* Bəyləvan r-nunun Yuxarı Çəmənlil i.ə.v.-də kənd Mil düzündədir. Yerli əhalinin məlumatına görə, kəndi Ağdam r-nundakı Çəmənlil kəndindən ayrılmış ailələr salmışlar. Bəzən Araz Çəmənlisi də adlanır. Oykönim yaşayış məntəqəsinin coğrafi mövqeyi ilə əlaqədar yaranmışdır

Aşağı Dancız oyk. *mür* 1933-cü ildə Naxçıvan r-nunun Yəci i.ə.v.-də qeydə alınmışdır. Oykönim "Dancız yaşayış məntəqəsinin aşağı hissəsi" deməkdir. Dancız/Dancuz/Dancık variantlarında yazıya alınan bu oykonimin *dan* (qədim türk dillərində "çöl, açıq yer") və *zikiziz* (soyuq) komponentlərindən ibarət olub, "soyuq çöl" mənasını ifadə etdiyini söyləmək olar

Aşağı Daşagıl oyk. *mür* Şəki r-nunun Aydınbulaq i.ə.v.-də kənd Dəhnə çayının sahilində, çökəklikdədir. Mənbələrin verdiyi məlumatdan və tədqiqatçıların yazılarından məlum olur ki, bu kənd Şəki r-nundakı Bucaq kəndinin yaxınlığında yerləşdiyinə görə keçmişdə Bucaq Daşagıl, bir müddət Qışlaq Daşagıl da adlandırılmışdır. XIX əsrdə Daşagıl kəndindən çıxmış bir qrup ailə kəndin yaxınlığında yeni yaşayış məntəqəsi - Aşağı Daşagıl yaratmışlar. Əvvəlki kənd isə indi olduğu kimi, Baş Daşagıl adlandırılmışdır. Oykönimin ikinci komponenti *daş* və *ağıl* (qoyun saxlanan yer; tövlə) sözlərindən ibarətdir. Həqiqətən də, kəndin ərazisində iki tövlə mağara və bir qayaaltı daş mağara vardır

Aşağı Daşarx oyk. *mür* Şərur r-nunun Siyaqut i.ə.v.-də kənd Arpaçayın sahilindədir. Oykönim "Daşarx yaşayış məntəqəsinin aşağı hissəsi" deməkdir. Kəndi keçmiş Daşarx (indiki Yuxarı Daşarx) kəndindən çıxmış ailələr kollektivləşmə illərində (XX əsrin 30-cu illəri) salmışlar

Aşağı Fərocən

Aşağı Daşkəson oyk. *mür* Daşkəson r-nunun Daşkəson qəs. i.ə.v.-də kənd Qoşqar çayının sahilindədir. "Daşkəson yaşayış məntəqəsinin aşağı hissəsi" deməkdir. Daşkəson filiz mədənlərinin istismarı ilə əlaqədar olaraq Böyük Vəton müharibəsindən sonra yaranmış yaşayış məntəqlərindəndir

Aşağı Əbdürrəhmanlı oyk. *mür.* Füzuli r-nunun Əbdürrəhmanlı i.ə.v.-də kənd. Çərkən çayının sahilindədir. Kəndi əbdürrəhmanlı nəslinə mənsub ailələr salmışlar. "Əbdürrəhmanlı yaşayış məntəqəsinin aşağı hissəsi" deməkdir. Oykönim yaşayış məntəqəsinin coğrafi mövqeyi ilə əlaqədar yaranmışdır

Aşağı Əndəmic oyk. *mür.* Ordubad r-nunun Nüsüs i.ə.v.-də kənd. Ordubad çayının sahilindədir. Yaşayış məntəqəsinin XIX əsrin əvvəllərində keçmiş Əndəmic kəndindən çıxmış ailələr salmış və aşağıda, çökəkəldə yerləşdiyinə görə belə adlanmışdır. Xəlf danışığı dilində ədəb "əniz-yoxuş"; "çala-çuxur", *miş* "su yığılan yer" mənalarını ifadə edir. Beləliklə, oykonim "su yığılan çala, çuxur yer" mənasındadır. 2003-cü ildən kəndin adı Aşağı Əndəmic kimi rəsmiləşdirilmişdir

Aşağı Əskipara oyk. *mür* Qazax r-nunun Əskipara i.ə.v.-də kənd. Qoşas çayının sol sahilində, Qazaxçı dağının etəyindədir. Oykönim kəndin coğrafi mövqeyi ilə bağlı yaranmışdır. "Əskipara yaşayış məntəqəsinin aşağı hissəsi" deməkdir. Əskipara isə Köhnəkənd oykoniminin sinonimidir.

Aşağı Əylis oyk. *mür* Ordubad r-nunun Əylis i.ə.v.-də kənd. Əylis çayının sahilində, dağ etəyindədir. "Əylis yaşayış məntəqəsinin aşağı hissəsi" deməkdir. Kənd XIX əsrdə Əylis (indiki Yuxarı Əylis) kəndindən çıxmış bir qrup ailənin Daşt (farsca "çöl, səhra") adlı yerdə məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. Toponimin ikinci komponenti *Əylis* (əylənmək, küç salmaq, məskunlaşmaq mənası) feldən; "əyləncə, dözgəpə, yaşayış yeri" mənasına uyğundur

Aşağı Fərocən oyk. *mür.* Ləçin r-nunun cınıadlı i.ə.v.-də kənd. Həkan çayının sol sahilindən bir qədər aralı, Qarabağ silsiləsinin c-q etəyindədir. Keçmiş adı Haraldır. 1954-cü ildə qonşu Fərocən kəndindən kö-

Aşağı Filfil

çüb gəlmiş ailələr məskunlaşdığı üçün kəndin adı dəyişdirilərək Aşağı Fərocən adlandırılmışdır. Oykönim "Aşağıda yerləşən Fərocən kəndi" deməkdir

Aşağı Filfil oyk. *mür* Oguz r-nunun Filfil i.ə.v.-də kənd. XIX əsrdə indiki Filfil kəndi əsasında yaranmışdır. Bucaq kəndi yaxınlığında yerləşdiyinə görə keçmişdə Bucaq Filfil də adlandırılmışdır. Oykönim yaşayış məntəqəsinin coğrafi mövqeyi ilə əlaqədar yaranmışdır. *Filfil* isə "istiət" deməkdir

Aşağı Gədik or. *mür* Lerik r-nunun Kəlvəz kəndində dağ "Ətraf nəbətən alçaq dağ yolu" deməkdir

Aşağı Göyüll oyk. *mür* Zəngilan r-nunun Şayfılı i.ə.v.-də kənd. Dağətəyi ərazidedir. Oykönim yaşayış məntəqəsinin coğrafi mövqeyi ilə bağlı yaranmışdır. Kəndi Yuxarı Göyüll kəndindən köçüb gələn ailələr salmışlar. Toponim XIX əsrdə Zəngəzur qəzasında yaşamış maldar göyüll tayfasının adını eks etdirir. Etnotoponimdir

Aşağı Göynük oyk. *mür* Şəki r-nunun cınıadlı i.ə.v.-də kənd. Çəpərx çayının bir iki sahilində, Alazan-Həftəran vadisindədir. Yaşayış məntəqəsi XIX əsrin əvvəllərində Göynük (indiki Baş Göynük) kəndindən çıxmış ailələrin burada məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. "Aşağıda olan Göynük kəndi" deməkdir

Aşağı Güzdək oyk. *mür* Abşeron r-nunun Ceyranbatan i.ə.v.-də qəsəbə. Əvvəllər Güzdək dəmir yol stansiyası yanında qəsəbə adlandırılmışdır. 1965-ci ildən qəsəbənin adı indiki kimi rəsmiləşdirilmişdir. Oykönim yaşayış məntəqəsinin coğrafi mövqeyi ilə bağlı yaranmışdır. Oykönimin ikinci komponenti *güzlak* (payız otlağı) sözünün tələffüz formasıdır

Aşağı Güzlək oyk. *mür* Füzuli r-nunun Pirehmedli i.ə.v.-də kənd. Düzenlikdədir. Yaşayış məntəqəsi XIX əsrdə Güzdək (indiki Yuxarı Güzlək) kəndindən çıxmış ailələrin məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. "Güzlək yaşayış məntəqəsinin aşağı hissəsi" deməkdir. *Güzlək* qədim Azərbaycan dilində "payız otlağı", "payız yurdu" mənalarını ifadə edir

Aşağı Kəldək

Aşağı Hacıqasımlı oyk. *mür* Saatlı r-nunun Hacıqasımlı i.ə.v.-də kənd. Araz çayının sahilində, Mil düzündədir. Oykönimin birinci komponenti kəndin yerləşdiyi coğrafi mövqeyi bildirir, ikinci komponent isə səhənlərin hacıqasımlı qolunun adı ilə bağlıdır

Aşağı Xaç oyk. *mür* Kəlbəcər r-nunun Çaykənd i.ə.v.-də kənd. Törtər çayının sahilində, dağətəyi ərazidedir. Oykönimin birinci komponenti yaşayış məntəqəsinin coğrafi mövqeyi ilə bağlıdır. İkinci komponent isə abidələrin dilində "xristianlığın rəmzi işarəsi", "kilə bayrağı"; "kilə" mənalarında işlənmişdir. Ərazidəki Sinqilqışa yer adı bu sözün məhz "kilə" mənasını qəbul etməyə əsas verir

Aşağı Xocamusaxlı oyk. *mür* Qubadlı r-nunun Fərocən i.ə.v.-də kənd. Bərgüşad silsiləsinin etəyindədir. Keçmiş adı Qalacıq Xocamusaxlıdır. Yaşayış məntəqəsinin XIX əsrin axırlarında Xocamusaxlı (indiki Yuxarı Xocamusaxlı) kəndindən çıxmış ailələr salmışlar. Əsl adı xacəbəuşluqlar olan xocamusaxlı tayfası qədimdən Zəngəzur qəzasında yaşamışdır. Onların keçmişdə Qalacıq, Dəstəgird və Mazutlu adlanan qışlaqları sonralar tədricən müstəqil yaşayış məntəqələrinə çevrilmişdir. Oykönim yaşayış məntəqəsinin coğrafi mövqeyi ilə bağlı yaranmışdır

Aşağı Xuc oyk. *mür* Quba r-nunun Xucbəla i.ə.v.-də kənd. Yaşayış məntəqəsi XIX əsrdə Orta Xuc kəndinə məxsus qışlaq yerində bina edilmişdir. Toponimi, əsasən mənsəpə qışlaqlardan olan küç tayfasının adı ilə əlaqələndirirlər. Oykönimin birinci komponenti yaşayış məntəqəsinin cınıadlı digər iki kənddən fərqləndirməyə xidmət edir

Aşağı İmamqulukənd oyk. *mür* Qusar r-nunun cınıadlı i.ə.v.-də kənd. Qusar maili düzənliyindədir. XX əsrin əvvəllərində İmamqulukənd yaşayış məntəqəsinə aid pay torpaqlarından bir qədər aşağıda cınıadlı yeni yaşayış məntəqəsi salınmış və Aşağı İmamqulukənd adlandırılmışdır

Aşağı Kəldək/Gəldək oyk. *mür* Şəki r-nunun Baş Kəngüt i.ə.v.-də kənd. Əyriçayın sahilində, Alazan - Əyriçay çökəkliyindədir. Tədqiqatçıları oykonim *kəld* (gücdən düşmüş,

dince qoyulmuş) və -dək (-lək) komponentlərindən ibarət "dince qoyulmuş ökin sahəsi" mənalı söz kimi izah edirlər. *Kəldək* komponenti kəndin ərazisindəki Kol dağının adından yaranıb "Kol dağı yerləşən, Kol dağının ətrafı, yanı" mənasını ifadə edir. Yaşayış məntəqəsinin keçmiş Kəldək (indiki Baş Kəldək) kəndindən çıxmış ailələr nisbətən aşağıda saldıqları üçün belə adlandırılmışlar.

Aşağı Kəsomən oyk. *mür* Ağstafa r-nunda kənd Gəncə-Qazax düzənliyindədir. Yaşayış məntəqəsi Sovet hakimiyyəti illərində Qıraq Kəsomən kəndindən çıxmış ailələr tərəfindən salınmışdır. Dağ Kəsomən kəndinin qarşılığı kimi nəzərdə tutulmuşdur.

Aşağı Küngüt oyk. *mür* Şəki r-nunun cənubunda i.ə v.-də kənd Küngüt çayının sahilində, Alazan-Höftəran vadisindədir. Kendi XIX əsrin əvvəllərində Baş Küngüt kəndindən çıxmış ailələr salmışlar. Oykönimnin birinci komponenti kəndin coğrafi mövqeyi, ikinci komponenti isə türkdilli kənti tayfasının adı ilə bağlıdır.

Aşağı Kürdəmahmudlu oyk. *mür* Füzuli r-nunun Kürdəmahmudlu i.ə v.-də kənd Düzənlikdədir. Oykönimnin birinci komponenti yaşayış məntəqəsinin coğrafi mövqeyi, ikinci komponenti isə maldar kürdəmahmudlu tayfasının adı ilə bağlıdır.

Aşağı Kürkəndi oyk. *mür* Salyan r-nunun Arbatan i.ə v.-də kənd Kür çayının sahilindədir. Yaşayış məntəqəsi XX əsrin əvvəllərində Salyan bəliq vətənlərində işləmək üçün Cənubi Azərb.-dan gələnələr tərəfindən salınmış və Kürkəndi adlandırılmışdır. Sonralar tikinti idarəsinin fəhlə və qulluqçuları üçün salınmış qəsəbə də kəndlə birləşmişdir. Yeni salınmış yaşayış məntəqəsi həmin kənddən bir qədər aşağıda yerləşdiyi üçün Aşağı Kürkəndi adlandırılmışdır. Kürkəndi "Kür sahilində kənd" mənasındadır.

Aşağı Qaraçanlı oyk. *mür* Kolbəcər r-nunun Orta Qaraçanlı i.ə v.-də kənd Uluxan çayının (Törtər çayının qolu) sahilində, dağətəyi ərazidədir. Yerli əhalinin məlumatına görə, yaşayış məntəqəsini XIX əsrdə Zəngəzur qozaqının Qaraçanlı kəndindən (indiki Laçın r-nu ərazisindədir) gəlmiş iki qardaş Uluxan və Əhmədخان salmışlar.

Ona görə də kəndə el arasında Uluxan Qaraçanlı və ya Forzalıaşağı deyirlər. Əhmədخانın oğlanlarından Forzalı kəndin aşağı hissəsində məskunlaşdığı üçün bura Aşağı Qaraçanlı, digər oğlu Məmmədخان kəndin orta hissəsində məskunlaşdığı üçün bura Orta Qaraçanlı, Uluxanın oğlu isə Bayram (Balo) isə kəndin yuxarı hissəsində məskunlaşdığı üçün həmin yer Baş Qaraçanlı adlandırılmışdır (bu kənd Balouşağı da adlanır).

Aşağı Qaragüvəndli b.ə x. Qaragüvəndi **Aşağı Qaramanlı oyk.** *mür* Neftçala r-nunun cənubunda i.ə v.-də kənd Kür çayının sağ sahilində, Salyan düzündədir. Oykönimnin birinci komponenti kəndin coğrafi mövqeyi, ikinci komponenti isə türkdilli qaramanlı tayfasının adı ilə bağlıdır.

Aşağı Qaramoryəm oyk. *mür* Göyçay r-nunun İncə i.ə v.-də kənd Şirvan kanalının boyundadır. "Qaramoryəm (əslə Qaramar-yən) adlı yaşayış məntəqəsinin aşağı hissəsi" deməkdir. Mənbələrdə Aşağı Qaramoryəm variantında da qeyd olunur. İkinci komponent *qara* (böyük) və *maryan* (dağın gündüzyən hissəsi, çöl bitkiləri ilə əhatə olunmuş sahə) komponentlərindən ibarət olub, "böyük otlaq sahəsi, dağın gündüzyən etəyi" mənaqlarını bildirir. Ərazinin coğrafi mövqeyi də bu izahə uyğundur.

Aşağı Qaranlıq oyk. *mür* Xocavənd r-nunun 1923-cü ilədək adı Oykönimnin birinci komponenti yaşayış məntəqəsinin coğrafi mövqeyi ilə bağlıdır. Məntəqə adını ərazidəki Qaranlıq dağından almışdır. Ərazidə cənubda çay da vardır. Ərmenistandan ərazisindəki Martuni r-nunun adı da 1946-cı ilədək Aşağı Qaranlıq olmuşdur.

Aşağı Qarxun oyk. *mür* Yevlax r-nunun Yuxarı Qarxun i.ə v.-də kənd Şirvan düzündədir. Kendi XIX əsrdə İrəvan quberniyasındakı Qarxun kəndindən köçüb gəlmiş ailələr salmışlar. Yaşayış məntəqəsi Qarxun Körpükənd və ya Qıraqlı Qarxun da adlanır. Bu da onun Körpükəndin yaxınlığında və Kür çayı sahilində olması ilə əlaqədardır. XIX əsrin sonlarında kənd böyüyərək Aşağı və Yuxarı Qarxun kəndlərinə bölünmüşdür. Ərmenistandan Ecmədzin r-nundakı Araks kəndinin adı da 1946-cı ilədək Aşağı Qarxun adlanmışdır.

Aşağı Qələnxur oyk. *mür* Qusar r-nunun Gilah i.ə v.-də kənd Samur çayının sahilindədir. Tədqiqatçılar bu toponimi ləzgi dilindəki *kalənxur* (düzənlikdə yerləşən kənd) və ya *kalənxur* (sahil kəndi) sözlərinin tohriə uğramış forması hesab edirlər. *Qələnxur* ərazidəki orta əsrlərə aid Qələxur/Qələxür/Qələnd kəndi yaşayış məntəqəsinin adıdır.

Aşağı Qəsil oyk. *mür* Ağdaş r-nunun Qülbəndə i.ə v.-də kənd Şirvan düzündədir. "Aşağıda yerləşən Qəsil kəndi" deməkdir. *Qəsil* Azərb. dilinin dialektlərində və bəzi türk dillərində işlənən *qas/qasılqajal* sözləri ilə bir yuvadan olub, "otlaq, yamac" mənasını ifadə edir.

Aşağı Qılınçbağ oyk. *mür* Xocalı r-nunun Xanabad i.ə v.-də kənd. Dağətəyi ərazidədir. XIX əsrin 20-ci illərində İranın köçüb gəlmiş erməni ailələr məskunlaşdıqdan sonra kənd Nerkun (erm. "aşağı") Qılınçbağ adlandırılmışdır. 1992-ci ildə kəndin əvvəlki adı bərpa edilmişdir. Toponimin *Qılınç* şəxsindən və *bağ* sözündən ibarət olub, "Qılınca məxsus bağ" mənasını bildirməsi ehtimal olunur. Oykönimnin birinci komponenti kəndin coğrafi mövqeyi ilə bağlıdır.

Aşağı Qışlaq oyk. *mür* Şahbuz r-nunun Kolan i.ə v.-də kənd Dağətəyi ərazidədir. Tədqiqatçıların fikrincə, oykönimnin ikinci komponenti olan *qışlaq* sözünü "qışlama" mənasında qəbul etmək olmaz. Çünki ərazidəki Aşağı Qışlaq və Yuxarı Qışlaq kəndlər qışlaq üçün olarsay deyil. Bu ad kongorilərin qızıl qışlaq tayfasının tirolərindən (orta qışlaq, güllü qışlaq, yazlı qışlaq, yazı qışlaq və ya düz qışlaq) birinin adı ilə bağlıdır. Aşağı Qışlaq oykönimi etimotoponim kimi "adi çökən tayfa, tironin məskunlaşdığı ərazinin aşağı hissəsi" anlamındadır.

Aşağı Qolqəti oyk. *mür* Ağdaş r-nunun Yuxarı Qolqəti i.ə v.-də kənd Yuxarı Şirvan kəndinin sahilində, Şirvan düzündədir. *Qolqəti* sözü *qol* və *kəndi* hissələrindən ibarət olub "çay qolunun və ya çayın sahilini" mənasını ifadə edir. Kənd doğrudan da vaxtilə Türpançayın qollarından birinin sahilində yerləşmişdir. Hal-hazırda yatağı qalmış həmin çay quruduqdan sonra əhali oranı tork edərək indiki əraziyə köçmüşdür. Qolqəti kəndin keçmiş adının (Qol kəndi) yerli toloffuz

formasındadır. 1933-cü ildə Aşağı Qolqəti variantında qeydə alınmışdır. Oykönimnin birinci komponenti yaşayış məntəqəsinin cənubunda digər məntəqələrdən fərqləndirməyə xidmət edir.

Aşağı Qoşun or. *mür* Şəki r-nunun Aşağı Kəldək kəndində dağ Oronim "Aşağı Kəldək kəndindəki Qoşun dağı" deməkdir. *Qoşun* sözü isə "dağ silsiləsi, cərgəsi, sırası" mənasını ifadə edir.

Aşağı Qumlu oyk. *mür* Godobay r-nunun Qumlu i.ə v.-də kənd Dağətəyi ərazidədir. Oykönim "aşağıda yerləşən Qumlu kəndi" deməkdir.

Aşağı Quşçu oyk. *mür* Tovuz r-nunun cənubunda i.ə v.-də kənd Əsnk çayının sahilində, dağ etəyindədir. Oykönim "aşağıda yerləşən Quşçu kəndi" deməkdir. Etimotoponimdir.

Aşağı Quşçular oyk. *mür* Şuşa r-nunun Malibaylı i.ə v.-də kənd Dağətəyi ərazidədir. "Aşağıda yerləşən Quşçular kəndi" deməkdir. Etimotoponimdir.

Aşağı Layski oyk. *mür* Şəki r-nunun Aşağı Göynük i.ə v.-də kənd Şin çayının sahilində, Alazan-Höftəran vadisindədir. Oykönim ərazidəki Layskiçay dağının adını daşıyır və "aşağıda yerləşən Layski kəndi" deməkdir. Qarşılığı Baş Layski oykönimidir.

Aşağı Ləgər oyk. *mür* 1. Xaçmaz r-nunun Xudat şəhəri i.ə v.-də qəsəbə Samur-Dəvəçi ovalığında, Çkalov adına sovxozun 56-cı şöbəsi yanında yaranmış bu kənd 1953-ci ildən Aşağı Ləgər qəsəbəsi adlandırılmışdır; 2. Qusar r-nunun cənubunda i.ə v.-də kənd Qusar məli düzənliyindədir. Oykönim "aşağıda yerləşən Ləgər kəndi" deməkdir.

Aşağı Ləkətağ hıdr. *mür* Culfa r-nunun Ərofs kəndi yaxınlığında min bulaq Bozi ədəbiyyatlarda Aşağı Ləkətan variantında da işlənir. Ləkətağ çayı döndəndə yerləşdiyi üçün belə adlandırılmışdır. İki bulaqdan ibarət və içmək üçün istifadə edilir.

Aşağı Ləki oyk. *mür* Ağdaş r-nunun cənubunda i.ə v.-də kənd Şirvan çayının sağ sahilindən bir qədər aralı, Şirvan düzündədir. Oykönim "aşağıda yerləşən Ləki kəndi" deməkdir. Etimotoponimdir.

Aşağı Lənkəran hıdr. *mür* Lənkəran r-nunda min bulaq Məlicə moqsədilə isti-

Aşağı Lüləkəran

fədo edilir Bulaq Lənkeran çayının aşağı hissəsində yerləşdiyi üçün belə adlandırılmışdır

Aşağı Lüləkəran b a x **Aşağı Tüləkəran**
Aşağı Malax *oyk. mür* Qax r-nunun Qasqaçay i.ə v.-də kənd Qasqaçayın sahilindədir Keçmişdə bu zonada Malax adlı iki kənd mövcud idi Onlar yaxınlıqlarında kəndlərin adları ilə Lokit Malax və Qacar Malax adlanırdı XI əsrə aid mənbədə Şəki zonasında Maluq qalasının adı çəkilir Toponimikada Malax kəndinin adının Maluq qalasının adından götürülməsi ehtimalı var. Tədqiqatçıların məlumatına görə, bu kənd Dağıstanın Zeyxur kəndindən çıxış saxurlar tərəfindən salınmışdır Təxminən XVI əsrin ortalarında saxurlar bu zonaya köçüb gəlmiş və Malax kəndinin əsasını qoymuşlar Ərazi-dəki Malaxlar adlı dağın olması bu toponimin etimotoponim olmasından xəbər verir Qafqaz dillərində *malax/malux* "az, bir az, bir hissə" mənasını bildirir Oykonom "aşağıda yerləşən Malax kəndi" deməkdir

Aşağı Maralyan *oyk. mür* Cəbrayıl r-nunun Karxulu i.ə v.-də kənd Ərazinin sol sahilində, düzənlikdədir Bəzi tədqiqatçılara görə, yaşayış məntəqəsi Cənubi Azərbaycan Maraluy kəndindən çıxmış ailələrin XIX əsrin əvvəllərində şm-a köçərək burada məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır və "maraluyulur" mənasındadır Birinci komponent isə kəndin yerləşdiyi coğrafi mövqeyi bildirir

Aşağı Mollu *oyk. mür* Qubadlı r-nunun Yuxarı Mollu i.ə v.-də kənd Hərkən çayının sağ sahilindədir Yerli əhalinin verdiyi məlumata görə, kəndi XVI-XVIII əsrlərdə Cənubi Azərbaycan-dakı Mollu kəndindən gəlmiş ailələr salmışlar *Mol* sözü türk dillərində bir çox mənalarla yanaşı "torpaq bəndi, qumdaşı" mənasına da ifadə edir Kəndin çay sahilində yerləşməsi *mollu* sözünün məhz bu mənası ilə bağlılığından xəbər verir Oykonomun birinci komponenti yaşayış məntəqəsini cəmiyyətdə digər məntəqədən fərqləndirməyə xidmət edir

Aşağı Mülkülü *oyk. mür* Tovuz r-nunun Düz Cirdaxan i.ə v.-də kənd Gəncə-Qazax düzənliyindədir Keçmiş adı Alakol Mülkülüdür Əvvəllər kənd Kürün sağ sahilində

Aşağı Öysüzülü

yerləşirdi Hazırda orada kəndin qəbiristanı var Sənədlər kəndin əhalisi indiki yərə köçmüş və kənd belə adlanmışdır Oykonom "aşağıda yerləşən Mülkülü kəndi" deməkdir **Aşağı Nəhrəm** *oyk. mür* Babək r-nunun Nəhrəm i.ə v.-də kənd Düzənlikdədir Nəhrəm kəndinin yaxınlığında cəmiyyətdə y st-nin yanında salınmışdır. Oykonom "aşağıda yerləşən Nəhrəm kəndi" deməkdir **Aşağı Nemotabad** *oyk. mür* Ağdaş r-nunun cəmiyyətdə i.ə v.-də kənd Yuxarı Şirvan kanalından bir qədər aralı, Şirvan düzündədir Yaşayış məntəqəsini keçmiş Nemotabad (indiki Yuxarı Nemotabad) kəndindən köçmüş ailələr salmışlar Aşağı söz kəndin coğrafi mövqeyini göstərir

Aşağı Noxudlu *oyk. mür* Salyan r-nunun Arbatan i.ə v.-də kənd Mugaş düzündədir Kənd keçmişdə şəhəsvənlərin sarıxanbəyli tayfasına mənsub Noxudlu yeri adlanan qışlaq yerində ətraf kəndlərin əhalisindən məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır Oykonom "Noxudlu yaşayış məntəqəsinin aşağı hissəsi" deməkdir.

Aşağı Nüvədi *oyk. mür* Lənkeran r-nunun cəmiyyətdə i.ə v.-də ştq Xəzər dənizi sahilində, Lənkeran ovalığında yerləşir Oykonom "aşağıda yerləşən Nüvədi kəndi" deməkdir Oykonomun ikinci komponenti tat və talış dillərində "tozəkənd", "yenikənd" mənasını bildirir

Aşağı Oratağ *oyk. mür* Törtər r-nunun cəmiyyətdə i.ə v.-də kənd Dağətəyi ərazidədir XIX əsrdə ermənilər burada məskunlaşdıqdan sonra kəndin adı tədricən erməniləşmiş və Sovet hakimiyyəti illərində Nərkən (erm "aşağı") Oratağ kimi rəsmiləşmişdi 1992-ci ildən kənd indiki adını daşıyır Toponimin ikinci komponenti qədim İran dillərindən materialları əsasında "qala yeri" mənasına izah olunur

Aşağı Öysüzülü/Aşağı Öksüzülü *oyk. mür* Tovuz r-nunun cəmiyyətdə i.ə v.-də kənd Çal dağının (Küçik Qafqaz) ətəyindədir Ayrı-ayrı mənbələrdə Aşağı Öksüzülü, Aşağı Öksüzülü variantlarında da qeydə alınmışdır Yaşayış məntəqəsini XIX əsrdə Öysüzülü (indiki Yuxarı Öysüzülü) kəndindən çıxmış ailələr salmışlar Oykonomun birinci komponenti yaşayış məntəqəsinin coğrafi mövqeyini

Aşağı Remeşin

təyin edir, ikinci komponenti isə Azərbaycan elatlarından birinin adıdır

Aşağı Remeşin *oyk. mür* Şahbuz r-nunun Kükü i.ə v.-də kənd Kükü çayının sol sahilində, Zəngəzur silsiləsinin ətəyindədir Təhrirlə uğrının toponiminin əslisi Aşağı Remeşindir. Yaşayış məntəqəsini keçmiş Remeşin (indiki Yuxarı Remeşin) kəndindən çıxmış ailələr salmışlar. 1969-cu ildə yaxınlıqdakı Zəmel kəndi də bu kəndə birləşmişdir Tarixi sənədlərin və tədqiqatçıların məlumatına görə, Remeşin adına ilk dəfə XVII-XIX əsrlərə aid sənədlərdə rast gəlinir 1654-cü ilə aid sənədlərdə Naxçıvan ərazisinin Şahbuz dərəsində yerləşən Xurəmeşin kəndinin bir hissəsinin satılması haqqında məlumat verilir Sənəddən aydın olur ki, hələ bu tarixdən 300 il əvvəl kəndin adı "hure-nişin" hissələrdən ibarət olub "hurilər, gözəl qadınlar yaşayan yer" mənasını ifadə edir 1727-ci ildə Hürçəsin, XIX əsrdə Hürəmeşin (Qurəmeşin) kimi qeydə alınmışdır Azərbaycan xalq danışığı dilində toponimik termin kimi *ramal/irama* "kiçik tapə, düzənliyə çıxan alçaq tapə, kələ-kötür yer", *şin/şin* "məskən, çoxlu adam olan yer", "qalabalıq, bolluq" mənaslarında işlənir. Remeşin sözünü "düzənliyə çıxan alçaq tapə üzərində yerləşən yer, kələ-kötür yer, kənd" kimi də izah etmək olar 2003-cü ildən kəndin adı Qızı Qışlaq kimi rəsmiləşdirilmişdir

Aşağı Rəfəddinli *oyk. mür* Füzuli r-nunun Pirehmedli i.ə v.-də kənd Düzənlikdədir Yaşayış məntəqəsini XIX əsrdə keçmiş Rəfəddinli kəndindən çıxmış ailələr salmışlar Oykonomun birinci komponenti yaşayış məntəqəsinin coğrafi mövqeyini təyin edir, ikinci komponenti isə Rəfəddinli antropotoponiminin təhrif olunmuş formasıdır

Aşağı Salamabad *oyk. mür* Yevlax r-nunun Xaldan i.ə v.-də kənd Əlican çayının sahilindədir Yerli əhali arasında Salamaur (Salamovur və ya Salamov) adı ilə tanınır Yaxınlıqdakı Əsnaf kəndi sonralar Yuxarı Salamabad adlandırıldıqdan sonra, bu kənd də coğrafi mövqeyinə görə Aşağı Salamabad adlandırılmışdır

Aşağı Salahlı *oyk. mür* Qazax r-nunun cəmiyyətdə i.ə v.-də kənd Kür çayından bir qədər aralı, Gəncə-Qazax düzənliyindədir

Aşağı Şilyan

Oykonom "aşağıda yerləşən Sahalı kəndi" deməkdir Oykonomun ikinci komponenti qazaxların sahalı tayfasının adı ilə bağlıdır

Aşağı Seyfəli *oyk. mür* Şəmkir r-nunun Seyfəli i.ə v.-də kənd Şamaxor çayının sahilində, Kiçik Qafqazın ətəyindədir Bəzi edebiyyatlarda Şamaxı r-nu ərazisində də Aşağı Seyfəli yaşayış məntəqəsinin olduğu göstərilir 1917-ci ildə Seyfəli variantında qeydə alınmışdır Etimotoponimdir Seyfəli dərəsi (Daşkəsen), Seyfəli/Seyfəli (Qəbələ) oronim və hidronim də Seyfəli etnonimi ilə bağlıdır XIX əsrə aid sənədlərdə Gəncə qəzasında maldarlıqla məşul olan *seyfəli (seyfəli)* elatı haqqında məlumat verilir Onlar əsasən Şəmkir çayından köçmüş Kotacığı axının kenarında yaşayırdılar Oykonom "aşağıda yerləşən Seyfəli kəndi" mənasındadır

Aşağı Seyidəhmədli *oyk. mür* Füzuli r-nunun cəmiyyətdə i.ə v.-də kənd Quruçay və Kəndələnçay arasında yerləşir Oykonomun birinci komponenti yaşayış məntəqəsinin yerləşdiyi coğrafi mövqeyi, ikinci komponenti isə *seyid-ahmadlı* nəslinin adını əks etdirir

Aşağı Silyaku *or. mür* Ağsəndə dağ Sumqayıt şəhəri i.ə v.-də, Çigil və Kəndə çayları arasında yerləşir Hün 643 m *Siyaku/Siyakı* tat dilində "qara dağ" mənasını ifadə edir Birinci komponent dağın coğrafi mövqeyini göstərir

Aşağı Surra *oyk. mür* Neftçala r-nunun cəmiyyətdə i.ə v.-də kənd Kür çayının sahilində, Salyan düzündədir Birinci komponent kəndin Kür çayının aşağı axarında yerləşdiyini göstərir Qədim abidələrin dilində *sur-sur* "şap-şap, su şırıltısı", *sur/sora* "bataqlıq, sulu yer" mənaslarında işlənmişdir Oykonomun ikinci komponenti "su şırıltısı eşidilən yer"; "sulu yer"; "çay sahili" kimi başa düşülməlidir Surra toponimini qızılbaşların surra tayfasının adı ilə də əlaqələndirirlər

Aşağı Şabalıd *oyk. mür* Şəki r-nunun İncə i.ə v.-də kənd Murdarçayın sahilindədir Oykonomun birinci komponenti kəndin yerləşdiyi coğrafi mövqeyi bildirir, ikinci komponent isə orada yetişdirilən şabalıd bitkisinin adındandır

Aşağı Şilyan *oyk. mür* Kürdəmir r-nunun cəmiyyətdə i.ə v.-də kənd Şirvan düzündədir Oykonomun birinci komponenti kəndi orazi-

doki cinyadlı yaşayış monteqolərindən fərqləndirilməyi xidmət edir, ikinci komponent isə türkdilli şifayın təyfasını adını eksi etdirir

Aşağı Şurtan oyk. *mür* Kolbəcər r-nunun Şurtan i o v -də kond Tortor çayının sahilində, Dolidağda oteyindədir. Yaşayış monteqosi ərazidəki Şurtançayın aşağı axarında yerləşdiyi təhıl belə adlandırılmışdır

Aşağı Tahirçal oyk. *mür* Qusar r-nunun Yuxarı Tahirçal i o v -də kond Tahirçal çayının sahilində, Qusar məlii düzənliyindədir. Yaşayış monteqosi Tahirçal çayının nisbətən aşağı axarında yerləşdiyi üçün belə adlandırılmışdır

Aşağı Tala oyk. *mür* Zaqatala r-nunun cinyadlı i o v -də kond Tala çayının sol sahilində, Baş Qafqaz silsiləsinin oteyindədir. XIX əsrdə bu ərazidə yalnız bir Tala kəndi olmuşdur. Onun Aşağı və Yuxarı Tala kəndlərinə ayrılması kollektivləşmə illərinə aiddir. "Tala kəndinin aşağı hissəsi" deməkdir. Oykonim ikinci komponenti Azərb. toponimiyasında "meşə içində ağacsız, otlu sahə" mənasında işlənir

Aşağı Tülökeran oyk. *mür* Quba r-nunun Tülökeran i.ə.v.-də, Ağçayın sahilində, dağətəyi ərazidədir. Tülökeran variantında da qeyd alınmışdır. XIX əsrin ortalarında Tülökeran (indiki Yuxarı Tülökeran) kəndindən çıxışmış ailələrin həmin kəndə məxsus pay torpağında məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. Oykonim "aşağıda yerləşən Tülökeran kəndi" deməkdir. Tülökeran komponenti *tula* (tat. "yunu çıxmış dəri") və *karan* (kond, yaşayış yonulması termini) sözlərindən ibarət olub, "göç əsliqləməyə məğul olanlara aid kənd" mənasını ifadə edir

Aşağı Uzunoba oyk. *mür*, Babək r-nunun Şuxmahmud i.ə.v.-də kond Naxçıvan çayının sahilindədir. Oykonim "aşağıda yerləşən Uzunoba kəndi" deməkdir

Aşağı Vəysəlli oyk. *mür* Füzuli r-nunun cinyadlı i o v -də kond Qarasu çayının sol sahilində, düzənlikdədir. Oykonimin birinci komponenti yaşayış monteqosinin coğrafi mövqeyini təyin edir, ikinci komponenti isə veysəlli nəslinin adı ilə bağlıdır

Aşağı Yəyləvənd oyk. *mür* Füzuli r-nunun Kərimbəyli i o v -də kond Araz çayının sol sahilində, düzənlikdədir. Oyk-

nimin birinci komponenti yaşayış monteqosinin coğrafi mövqeyini təyin edir, ikinci komponenti isə *yağla* (qədim abidələrin dilində "döyüş, cəng") və *vənd* (bir çox xalqların toponimiyasında "yer, məkən") sözlərindən ibarət olub, "döyüş yeri", "savaş meydanı" mənasını ifadə edir. Bu baxımdan oykonim Cəngan toponiminin sinonimidir. XIX əsrdə ailə sonadlarında Cəngaylı qəzasında maldarlıqla məşğul olan yağlavənd adlı bir elat haqqında məlumat verilir. Oykonimin etimotoponim olması da istisna deyil

Aşağı Yeməzli oyk. *mür*, Zəngilan r-nunun Qarababa i o v -də kond Dəğətəyi ərazidədir. Kəndin ərazisi əvvəllər Otla Yeməzli kəndinin qışlaq yeri olmuşdur. Əhali qışlaq yerinə köçərək məskunlaşdıqdan sonra yeni yaşayış monteqosini Qışdaqlı, daha sonra Aşağı Yeməzli adlandırmışdır. Oykonimin birinci komponenti yaşayış monteqosinin coğrafi mövqeyi ilə bağlıdır, ikinci komponent isə atəməzli etnoniminin qısaldılmış formasıdır

Aşağı Yemişan oyk. *mür* Xocalı r-nunun Qızıloba i o v -də kond Dəğətəyi ərazidədir. XIX əsrdə gəlmə ermənilər Sıznaq adlanan bu yerə məskunlaşmış, kəndin adını da Nərkın Sıznek (Aşağı Sıznek) kimi rəsmiləşdirmişdirlər. 1992-ci ildə kond Aşağı Yemişan adı verilmişdir. Toponimin ikinci komponenti "yemişan" sözünün teleffuz formasıdır

Aşağı Yəyçil oyk. *mür* Şorur r-nunun Yəyçil i o v -də kond Arpaçayın sol sahilində, Dərələyəz silsiləsinin oteyindədir. Yaşayış monteqosini 1928-ci ildə keçmiş Yəyçil (indiki Yuxarı Yəyçil) kəndindən çıxışmış bir qrup ailə salmışdır. Oykonimin birinci komponenti yaşayış monteqosinin coğrafi mövqeyi ilə bağlıdır, ikinci komponent isə türk mənşəli yəyçi tayfasının adını eksi etdirir

Aşağı Zeyd oyk. *mür*, Xaçmaz r-nunun cinyadlı i o v -də kond Qarçayın sağ sahilində, Samur-Dəvəçi ovalığında. Yaşayış monteqosi XIX əsrin ortalarında Quba r-nunun Zeyd kəndindən bir qrup ailənin homin kəndə məxsus qışlaqda məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. Oykonimin birinci komponenti yaşayış monteqosinin coğrafi mövqeyini bildirir. Kəndin ərazisi

Qasım adlı bir şəxs qoyduğundan Qasım qışlağı da adlanır

Aşağı Zeynəddin oyk. *mür*, Ağdaş r-nunun cinyadlı i o v -də kond Şirvan düzündədir. XIX əsrin axırlarında homin r-ndəki Zeynəddin (indiki Yuxarı Zeynəddin) kəndindən çıxışmış ailələrin burada məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır

Aşağı Zurnabad oyk. *mür* Xanlar r-nunun Zurnabad i.ə.v.-də qəsəbə Gəncə çayının sol sahilində, Murovdəğ silsiləsinin oteyindədir. Burada 1929-cu ildə Azərb. da ilk SES-lərdən olan Zurnabad Su Elektrik Stansiyası tikilmişdir. Su elektrik stansiyası tikilərkən onun yanında qəsəbə salınmışdır. Qəsəbə Zurnabaddan aşağıda yerləşdiyi üçün 1966-cı ildən belə adlandırılmışdır

Aşağıbulaq hıdr. *mür* Quba r-nu ərazisində bulaq Hidronim coğrafi obyektin yerləşmə mövqeyini bildirir. Ərazidə Yuxarıbulaq da vardır

Aşağıgoba oyk. *mür* Xaçmaz r-nunun Susayqışlaq i o v -də kond Xəzər dənizinin sahilində, Samur-Dəvəçi ovalığında. Kond obalar əsasında yaranmışdır. Obalar ilk yaşayış məskoni kimi kondloro çevrilir. Məs., Şəki r-nundakı Topecənnot kəndi, Qax r-nundakı Almalı kəndi Yuxarıgoba və Aşağıgoba məhəllələrindən ibarətdir. Deməli, Aşağıgoba kəndi də əvvəllər ayrı-ayrılıqda mövcud olmuş obalardan ərazinin nisbətən aşağı, alçaq hissəsində yerləşən obasında yaranmışdır. Yaşayış monteqosi XIX əsrin ortalarında Susay kəndinə məxsus qışlaqda yaranmış iki obadan (Susayqışlaq və Aşağıgoba) bəndir

Aşan oyk. *sada* Xocavənd r-nunun cinyadlı i o v -də kond Xonaxən çayının sol sahilindən bir qədər aralıdır. Kond adını ərazidəki Aşandağdan almışdır

Aşandağ o. *mür* Xocavənd r-nu ərazisində dağ. Oronim *aşan* (aşırım, dağ keçidi) və *dağ* sözlərindən ibarət olub, "dağ aşırımı, keçidi olan dağ" deməkdir

Aşılqalar oyk. *sada* Beyləqan r-nunun Əhmədli i o v -də kond. 1933-cü ildə Qaradonlu (İmişli) r-nunun Xələc i o v -də bu etnonimlə Aşqallar variantında qeydə alınmışdır. *Aşqal* "arq, döliyyə yaramayan" de-

mekdir. *Aşqalılar* isə XIX əsrdə Mül düzündə yaşamış xələc tayfasının bir qolunun adıdır

Aşqabayramlı oyk. *sada* İsmayilli r-nunun Kılırdması i.ə.v.-də kond Devəbatan çayı sahilindədir. Yaxınlığında cinyadlı su anbarı var. XIX əsrin ortalarında Şamaxı qəzasında yaşamış, mənşəcə indiki Quba r-nundakı Həpət kəndindən çıxışmış ailələrə məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. "Aşq Bayramın nəslinə aid kənd" mənasındadır

Aşqabayramlı hıdr. *sada* İsmayilli r-nunun İvanovka kəndi yaxınlığında süni göl Devəbatan çayının suyunu bənd vasitəsilə saxlamaq üçün yaradılmış bu göl 1951-ci ildə istifadəyə verilmişdir. Göyçay r-nunun pambıq tərlərlərin suvarmaq üçün istifadə olunur. Adını yaxınlığındakı cinyadlı kənddən almışdır. Bezi ədəbiyyatlarda bu qovşağın adı Aşağı Bayramlı variantında qeydə alınmışdır

Aşqılı/Aşılı oyk. *sada* 1. Beyləqan r-nunun cinyadlı i o v -də kond; 2. Xanlar r-nunun cinyadlı i o v -də kond. 1931-ci ildə Qaryaqdı, 1958-ci ildə Vorosşilovka adlanmışdır. Gəncə çayının sağ sahilindən bir qədər aralı, Səryal dağının oteyindədir. Etimotoponimdir. 1917-ci ildə Aşılı variantında qeydə alınmışdır. Gürcüstanın Dmanisi r-nunda Aşiq kəndi, Moskva vilayətində Aşukino qəsəbəsi və d y stansiyası, Şəki-Zaqatala zonasında Aşqılar məhəlləsi var

Aşkar oyk. *sada* Şamaxı r-nunun Quşçu i o v -də qəsəbə Oykonim türk dillərində "döyüş atı", fars dilində isə "açıq, aydın, müstəqil" mənalarnı ifadə edir. Burada *aşkar* sözü "müstəqil" mənasında işlənmişdir

Aşqalar/Aşılqalar oyk. *sada* 1. Tovuz r-nunun Qorblı i o v -də kond Dağlıq ərazidədir, 2. Tovuz r-nunun Alakol i o v -də kond Düzənlikdədir. Hor ki kəndin əhalisi vaxtilə Xınna dərəsində məskən saldıqları üçün Xınnalı da adlanırdı. Onların qışlaq yeri arasında Alakol ərazisində, yaylaq yurdu isə Qorblı təhsosində olmuşdur. Sonralar homin yaylaq və qışlaq yerləri əsasında aşılqaların adını daşıyan iki müstəqil kənd yaranmışdır. Yerli əhali bu kondloru Aran Aşılqaları və Dağ Aşılqaları da adlandırmır. Aşılqalar/Aşılqalar variantlarında da qeydə alınan bu oykonim

arab mənşəli "aşura" sözü ilə əlaqələndirilir. Mütəxəssislərin bir qismi bu fikirdədir ki, onkionim *aşur* (mohərrəm ayının onuncu günü), alı (Əli) sözlərindən və *-lar şək* -dən ibarət olub, "mohərrəm ayının onuncu günü məmon saxlayan müsləmanlar" deməkdir Əslində onkionim aşurlar nəslinin adındandır.

Aşurlar obası oyk. *mür.* Qax r-nunun Təsməli kəndi ərazisindədir. Etmotoponimdir. **Aşurlu oyk.** *sədə.* Masallı r-nunun Bədəlanı i o v -də kond Lənkeran ovalığında Etmotoponimdir.

Atabəy oyk. *sədə.* Şəmkir r-nunun Çaradaqlı i o v -də kond Şəkərbəy silsiləsinin otoyəyindədir. Yaxınlığında Qalabəy yurdu qalası var. Kond 1924-cü ildə Atabəy yeri adlanan ərazidə salınmışdır. Burada keçmişdə Atabəy adlı kond olmuşdur. Xalq etimologiyasına görə, Atabəy, Şəkərbəy və Gədəbəy adlı üç qardaş olmuşdur. Onların hər birinin adı bir-birne yaxın olan üç yaşayış məntəqəsindən birinə verilmişdir. Onkionim Azərb. -də XII-XIII əsrlərdə fəaliyyət göstərən Eldəgzirlər və ya Atabəylər sülaləsinin nümayəndələrindən birinin adı ilə bağlıdır. Mənbələrin məlumatına görə, Məhəmməd Cahan Pəhləvanın oğlu Atabəy Əbubəkr (1191-1210) 1203-cü ildə Şəmkir yaxınlığındakı döyüşdə müttəfiqlərlə (gürcü çarçası Tamara, Şirvanşah I Axsitan və düşmənlər tərəfə keçmiş qardaşı Əhməmiran) məğlub olaraq qaçmışa məcbur oldu. Gəncə Əhməmiranın ölünə keçdi. Atabəy qədim Azərb. dilində "qoyun" deməkdir. Bu adla adlanan digər obyekt Atabəy türbəsidir. Möminə xatun türbəsi kimi daha çox tanınan bu sərəbə 1186-cı ildə Atabəy Məhəmməd Cahan Pəhləvanın xanımı üçün Naxçıvanda tikilmişdir. Kürdəmir r-nunun Sığırılı kəndində Atabəyli məhəlləsi, Qazaxıstanda Atabəy kəndi, Tatarıstanın Kukmara r-nunda Atabəy adlı yaşayış məntəqəsi qeydə alınmışdır. Conubi Azərb.-də Atabəyli, Bağatəy adlı kəndlər vardır.

Ataçay hıdır. *mür.* Abşeron və Dovoçi r-nları ərazisində çay. Dübər dağının 1870 m. hündürlükdən başlayıb Xəzər dənizinə tökülür. Bir çox qol və xırda çayları üzündə birləşdirir. Toponimikada *ata* və çay

sözlərindən ibarət olan bu hidronim "osac çay, baş çay", "it axan çay" kimi izah olunur. Qazaxıstanda Atasu adlı qəsəbə və çay vardır.

Ataxal oyk. *mür.* Gədəbəy r-nunun Böyük Qaramurad i o v -də kond Zəyov çayının sağ sahilində, Şahdağ silsiləsinin otoyəyindədir. Yerli əhalinin verdiyi məlumata görə, kəndi XVIII əsrdə Qarabəyov Ataxal adlı bir nəfər bina etmişdir. Kənddə Ataxal buləğı da var. Həzrətdə kənddə yaşayan nəsilərdən biri qarabəyovlu adlanır. 1930-cu illərdən başlayaraq kənddən xeyli əlil Zəyov çayının sol sahilinə köçmüş, bir qədər aralıda Toza Ataxal adlı yeni kənd salmışdır. Türk dilində *ata* sözünün "baba", "yaşlı kişi, erkək" və s. mənaları ilə yanaşı "təyin etmək, gəndərmək" mənasında işlənməsinə də təsadüf olunur. *Xal/xay* sözü isə "atlı dostası, süvari dostu" deməkdir. Ataxal onkionim "atlı dostası göndərilən yer" mənasını bildirir. 1917-ci ildə bu onkionim Ataxal variantında qeydə alınmışdır. Bu variantda onkionim "məşhur atlı dostası" mənasını ifadə edir.

Atakılı oyk. *sədə.* Kürdəmir r-nunun Atakılı i o v -də kond Şirvan düzündədir. XIX əsrin ortalarında maldarlıqla məşğul olan atakılılı nəsline mənsub ailələrin burada məskunlaşması noticəsində yaranmışdır. Etmotoponimdir. Bu etnonimlə bağlı 1933-cü ildə Ağcabədi r-nunda Atakılıboylı, 1917-ci ildə Quba qəzasında Atakılıqazma adlı yaşayış məntəqələri qeydə alınmışdır.

Ataqut hıdır. *mür.* 1. Kürdəmir r-nu ərazisində çay; 2. Xocavənd r-nunda çay. Quruçayın sağ qoludur. Bozən Atəul variantında da işlənir. Türk dillərində *ataq* "bəd, sədd, düyün" mənalarını ifadə edir, *ut* komponenti isə "kəsmək, qırmaq, gəlmək" fəllərinin (utruş/utrun) köklərində. Hidronim "qırışıq kəsilmiş", "qırışına bəd çökəlmiş çay" kimi başa düşülməlidir.

Ataqut oyk. *sədə.* Xocavənd r-nunun Tuğ i o v -də kond Qarabəy silsiləsinin otoyəyindədir. Adını ərazidəki cəynadlı çaydan almışdır.

Atbatan hıdır. *mür.* 1. Tovuz r-nunda bataqlıq; 2. Abşeron yarımadasında göl. Obyektə ad burada atın batması və ya sudan keçə bilməməsi ilə əlaqədər verilmişdir. 1933-cü ildə Salyan r-nu ərazisində Atbatan kəndi qeydə alınmışdır.

Atbulaq oyk. *sədə.* 1. Hacıqabul r-nunun cəynadlı i o v -də kond. Pirsat çayının sahilində, düzənlikdədir. Adını ərazidəki cəynadlı çaydan almışdır. Bəzi ədəbiyyatlarda Atbulaq variantında da işlənir. Əsl adı Atbulağıdır. Yaşayış məntəqəsinin ərazisi keçmişdə maldarlıqla məşğul olan cətlərin qışlaq yeri olmuşdur. Sonralar burada Mərzəzənd köçmüş ailələr məskunlaşmışlar. Kənd öz adı vaxtili heyvanları suvarmaq üçün burada qazılmış su quyusunun adından almışdır, 2. Əli Bayramlı r-nunun cəynadlı i o v -də kond və d y stansiyası. Adını ərazidəki cəynadlı bulaqdan almışdır. Mənbələrin verdiyi məlumata görə, XIX əsrdə mərzili adlı tayfa Atbulaq adlanan yerdə məskunlaşmışdır.

Atbulaq hıdır. *mür.* 1. Salyan r-nu ərazisində bulaq; 2. Əli Bayramlı r-nu ərazisində bulaq; 3. Lənk r-nunun Kəlvə kəndi ərazisində bulaq. Hidronim *at* və *bulaq* sözlərindən ibarət olub, "atın sulandığı, su içdiyi bulaq" deməkdir.

Aterk oyk. *sədə.* Ağdərə r-nunda kənd. Tortar çayının sol sahilində, Aterk çökəkliyindədir. Hələ XII əsrə aid mənbələrdə bu onkionim yad edilir. Toponimikada *aterk* Türkmənistandakı Aterk, Şimali Qafqazdakı Terek coğrafi adları da daxil olmaqla qədim türk dillərindəki "atrak" (çayın mənsəbə töküldüyü yer, çayın mənsəbi) sözünün metafora ugramı variantı hesab olunur. Kənd höqiqətdə Tortar çayının mənsəbinə yaxındır. 1992-ci ildən kəndin adı Həsənzir kimi rəsmiləşdirilmişdir.

Atəgəh or. *mür.* 1. Abşeron yarımadasının c-q hissəsində, Şahdağ silsiləsində zirvə. Hün 276 m; 2. Qaradağ r-nunun Şubanı qəsəbəsində dağ; 3. Quba r-nunun Xınalıq kəndində Qızıqlaya yastanının c-unda dağ. Bu ərazilərdə yer altında yerləşən yanar qıştlardan ayrılan qazlar üzə çıxır və açıq təbiətdə yanır. Bu səbəbdən *on*lar Atəgəh adlanır. *Atəgəh* fars "od evi", "yanar yer" deməkdir. Vaxtilə atəgəhlər mülqəddəs yer kimi məşhur olduğundan ora ziyarətə gəlməmişlər. İran və Conubi Azərb ərazisində Atəgəh adlanan çoxlu obyektlər qeydə alınmışdır.

Atəql/Atəql şoru hıdır. *mür.* Abşeron yarımadasında göl. Atəql "oda inanan", *şor*

"göl" deməkdir. *Atəql şoru* "oda inananlara aid göl" mənasını bildirir. Krınm Beləqlinka kəndinə keçmiş adı Atəql Kiyat olmuşdur. Mərdin Respublikasında da Atəqşevə adlanan kənd və r-n vardır.

Atəqşaya or. *mür.* Abşeron yarımadasında qaya. Oronim ərazidəki yanar qazlarla bağlı yaranmışdır.

Atlıxan oyk. *sədə.* Qusar r-nunun Quzuqışlaq i o v -də kond. Qusar çayının sahilində, Yan silsiləsinin otoyəyindədir. Onkionim Atlıxan şəxs adı ilə bağlı yaranmışdır. Yerli əhalinin verdiyi məlumata görə, Atlıxan əslən Kuzun kəndindən olan bir tayfa başçısının adıdır.

Atmənlı oyk. *sədə.* Kürdəmir r-nunun Əlvənd i o v -də kond. Etmotoponimdir. *Atmənl* "nişançı, məhir atıcı" deməkdir.

Attaqay/Ataqay aşırısı or. *mür.* Baş Qafqaz silsiləsində, Qax r-nu ilə Dağıstanın sərhədində dağ aşırısı. Hün 2600 m-ə qədərdir. Türk dillərində aid abidələrdə *atta* "keçid", "böyük addım atmaq", "sərhəd keçmək", *qaykay* "daş, qaya" deməkdir. Başqa halda *atağ* "son, nəhayət, uc, zirvə" mənalarını ifadə edən söz, *-ay* isə isim düzəldən sökdür. Hər iki halda oronim "dağ aşırısı", "dağ zirvəsi" kimi izah olunur. İrkuks vilayətində Ataqay, Yakutiya-da isə Balaqay orografik obyektin qeydə alınmışdır.

Atuc oyk. *sədə.* Quba r-nunun Gülozi i o v -də kond. Baş Qafqaz silsiləsinin yama-cındadır. Toponimik tədqiqatlarda bu onkionim belə izah olunur. *Atuc* mənbələrdə və bəzi müasir türk dillərində rast gəlinən "iki arx arası oke sahəsi", "suvarma üçün ayrılan lok və ya şum sahəsi" mənalı "atuz" sözünün "c" dialekt variantının əks edir. Yaşayış məntəqəsi XIX əsrdə Qonaqkənddən gəlmiş ailələrin burada məskunlaşması noticəsində yaranmışdır.

Atuçan or. *mür.* Tovuz r-nu ərazisində qaya. Atın qayadan düşməsi hadisəsi ilə əlaqədar yaranmış addır.

Atyaldağ or. *mür.* Qobustanda dağ. Ceyrankəməz çayından solda yerləşir. Hün 611 m. Xərci görünüşü atı yalına oxşadığı üçün belə adlandırılmışdır. Kəlbəcər r-nu ərazisindəki *Aydağ* oronimi də dağın adı-

çökiken heyvanı benzəməsi ilə bağlı yaranmışdır. At dərəsi (Qubadlı, Zəngilan), At toposi (Daşkəsən r-nunun Qaraqullar kəndi), At yaylağı (Qəbələ), At güneyi və s. oronimlər isə həmin ərazilərdə vaxtilə at sürülərinin otarılması ilə əlaqədar olaraq meydana gəlmişdir.

Atıymezli oyk. *sada* Ağdam r-nunun Qiyaslı i e v -də kənd. Dağətəyi ərazidedir. Çox vaxt Atıymezli şəklində təqdim olunan bu coğrafi ad etnotoponim olub atıymezlər uşaqlarının adı ilə bağlıdır və "at etn. yeməyən" deməkdir. Atıymezli kəbirli tayfa qrupuna daxil olan qərvəndli elinin bir qoludur. İrəvan Xorasan vilayətində də Atıymez adlanan kənd qeydə alınmışdır. Güman edirik ki, atıymezlər vaxtilə Cənubi Azərbaycanın Atıymez məhəllindən gəlmişlər.

Avaxıl hidr. *mür* 1 Şamaxı r-nunda çay. Pirsat çayının sol qolu olub, Ağsu çayı hövzəsinə daxildir. Mənbəyini Qırxbulaq dağından alır. Avaxılçay kimi də işlənir; 2 Şamaxı r-nunda, Pirsat çayının sol qolu sahiliində, Avaxıl kəndi yaxınlığında mün. bul. Küçükdül soyuq bulağıdır. Qəd türk *avoglu* "üfunətli, pis iyli su" deməkdir.

Avaxıl oyk. *sada* Şamaxı r-nunun Qalaybuğuri i e v -də kənd. Avaxılçayın sahilindədir. Yaşayış məntəqəsinin adı ərazisindəki mineral bulağın adından götürüldü.

Avaran oyk. *düz* Qusar r-nunun Avaran i e v -də kənd. Qusar çayının sol sahilində, Qusar məlii düzənliyindədir. Oykonim *avar* etnonimindən və -an (məkan və cəmiyyət bildirən) şəklindən düzəlib, "avarların yeri" mənasındadır. Mənbələrdə VI əsrin ortalarından etibarən Şimali Qafqazdan Albaniya ərazisinə gəlmiş türkdillilə avar tayfasının adı ilə bağlı Avarqan dərəsi oronimi Qubadlı r-nu ərazisində qeydə alınmışdır.

Avarandağ or. *mür* Qusar və Xaçmaz r-nları ərazisində dağ. Dağ adını yerləşdiyi kəndin adından almışdır.

Avaranqışlaq oyk. *mür* Qusar r-nunun Avaran i e v -də kənd. Qusar çayının sahilində, düzənlikdədir. Avaran kəndinə məxsus keçmiş qışlaq yerində məskunlaşma nəticəsində bu yaşayış məntəqəsi meydana gəlmişdir. Oykonim *Avaran* (kənd adı) və

qışlaq sözlərindən düzəlib, "Avaran kəndinin qışlağı" deməkdir.

Avararx hidr. *mür* Qusar r-nu ərazisində arx. Hidronim *avar* (etn.) və *arx* (su obyekt) sözlərindən düzəlib. Etnotoponimdir.

Avas oyk. *sada* Yardımlı r-nunun Kürəkçi i e v -də kənd. Vileş çayının sahilindədir. XIX əsrin ortalarında Pirembel kəndindən çıxmış ailələrin Avas adlanan yerdə məskunlaşması nəticəsində bu kənd yaranmışdır. Türk dillərində və moqol dilində *ablav* (aş) sözü "qorqu", "uzaq", "yaşayış məskənindən kənar"; "boş yer"; "sakitlik" kimi izah olunur. XIX əsrin əvvəllərində İrəvan xanlığının Göyçə mahalında Abaş kəndi qeydə alınmışdır. Avas eyni zamanda Həbəşistanda dağ dərəsinin və çayın adıdır.

Avaz or. *sada* 1 Tovuz r-nu ərazisində dağ. Hün 520 m, təpə; 2. Laçın r-nunun Hacılar kəndində təpə, 3. Astara r-nunun Təngəbin kəndinin q -ində aşırım, Həməşəm kəndində dərə və təpə. Oronim qədim xəzər tayfalarından birinin adı olan *avazlabaz* etnonimi ilə bağlıdır.

Avazlar oyk. *sada* Laçın r-nunun Hoçaz i e v -də kənd. Qarabulaq yaylasındadır. Xəzər və peçenəqlərin tərkibindəki *avaz/abazlabaz* tayfasının bir qolunun adı ilə bağlıdır. Gürcüstanın Bolnisi r-nunda yaşayan avazlar nəslində buradakı Avazlar məhəlləsini təşkil etmişdir.

Avazlı oyk. *sada* Goranboy r-nunda kənd. Genca-Qazax düzənliyindədir. Etnotoponimdir. 1933-cü ildə Cəlilabad r-nu ərazisində də Avazlı kəndi qeydə alınmışdır.

Avdur oyk. *sada* Xocavənd r-nunda kənd. Dağətəyi məsəlikdədir. Yaşayış məntəqəsi bezi mənbələrdə Avdur Takır kimi qeydə alınmışdır. Yerli əhalinin verdiyi məlumata görə, kənd keçmiş Buğuz qalasının yerində salınmışdır. Ərazidə köhnə qəbiristanlıqların olması burada çox qədimdən insanların məskunlaşmasından xəbər verir. Kənd sonralar yerini dəyişərək bir qədər aşağıda salınmışdır. Toponimi fars dilindəki *ab* və *durru* ("təmiz su") və ya qədim türk dillərindəki *adur* (təpəlik yer, aldırım) sözləri ilə əlaqələndirilər. Avdur

Takır toponimində gəlincə, ikinci komponent takır türk dillərində "gurultu", "uğultu" mənalarını ifadə edir. Moldovianın ərazisində Lınça çayının sağ, Yalıpuq çayının sol qolu Avdarma/Avdırma adlanır. Çayın kenarında qaqozlar yaşayış eyniadlı yaşayış məntəqəsi də yerləşir. Qaqoz toponimikasında bu hidronim qışlaq dilinin elementi kimi "bulanmış, çevrilmiş, qarışmış" mənalarında izah olunur. Xocavənd r-nu ərazisindəki Qaranlıq çayının adı da bu mənadan əks etdirir.

Aveydağ or. *mür* Qazax r-nu ərazisində dağ. Dağ Salahlı kəndindən q -də, dəniz səviyyəsindən 600-900 m hündürlükdədir. Dağda qədim insan məskənlərindən sayılan Aveydağ mağaraları yerləşir. Oronim *avey* və *dağ* (yükseklik ifadə edən toponoformant) sözlərindən düzəlib. Türk dillərində *avey* "sığınacaq, örtülü sığınacaq, daldalacaq yer" mənalarını ifadə edir. Bezi tədqiqatçılar Avey oronimini Avey sözünün fonetik variantı kimi qəbul edərək "Ay evi (məbədi)" mənasına üstünlük verirlər. Bu tədqiqatçılar Strabonun albanları İbenya sərhədinə yaxın yerdə Ay məbədinin yerləşməsi haqqındakı məlumatına və Aveydağda qazıntı işləri aparılarkən üzərində Ay resmi olan saxsı parçaların tapılmasına istinad edirlər.

Avləzin or. *mür* Lenk r-nunun Şinəbənd kəndi ərazisində dağ. Tədqiqatçıların fikrincə, tələs dilində *avlə* (ovlə) "ətək, aşağı hissə", *zin* "dağ" deməkdir. Oronim "dağ etəyi" mənasındadır.

Avrora oyk. *sada* Lənkəran r-nunun eyniadlı i e v -də ştq. Dağətəyi düzənlikdədir. Xənbulaqçay su anbarı bu qəsəbədedir. 1934-cü ildə Baltik donanmasının "Avrora" kreysnerinin şərfinə "Avrora" çayçılaq saxxozu əsasında yaradılmışdır. Krımın Razdolnoye r-nunda da eyniadlı yaşayış məntəqəsi var.

Avsı or. *sada* Qazax r-nunun q -ində, Yuxarı Əskipara kəndinin c -unda dağ. Hün 996 m. Türk dillərinin materialları əsasında *avçı* "ovçu" kimi izah oluna bilər. Lakin oronim peçenəqlərin tərkibindəki *avas/abaz* etnonimi ilə bağlılığı ehtimalı da var.

Avşar oyk. *sada* 1 Ağcabədi r-nunun eyniadlı i e v -də kənd. Kür-Araz ovalığında Kəçmiş adı Üzeyirkənd olmuşdur. 1991-ci ildən indiki adı ilə rəsmiləşdirilmişdir, 2. Xocavənd r-nunda kənd. Oykonim oğuz tayfalarından olan *avşarların* adı ilə bağlıdır, etnotoponimdir.

Avun hidr. *sada* Yardımlı r-nunun Osakəran kəndində çay. Toponim yerli əhalinin dilində Ovun kimi tələffüz edilir. Tədqiqatçıların bir qisminə görə, hidronim tələs dilindəki *ov* (su) sözündən və həm məkan, həm də cəmiyyət bildürən -on şəkilçindən ibarət olub, "sulu yer" deməkdir. Tədqiqatçıların digər qismi isə bu toponimi "ov, ovlaq" kimi izah edir. Əslində türk dillərində *avun* "sakitləşdirən, təselli verən, ovudan"; "ram olan, sakitləşən" deməkdir. Deməli, *Avun* hidronimini "sakit çay" kimi qəbul etmək daha məqsəduşdur. Toponimikada Amur çayının adı da eyni mənə ilə açıqlanır.

Avun oyk. *sada* Yardımlı r-nunun Çayüzü i e v -də kənd. Vileş çayı sahilində, dağətəyi ərazidedir. Yaşayış məntəqəsi adını ərazidəki eyniadlı çaydan almışdır.

Avur oyk. *sada* Yardımlı r-nunun Çayüzü i e v -də kənd. Vileş çayının sahilindədir. Yerli əhalinin məlumatına görə, *av* (ov sözünün qədim variantı) və *ur* (qədim türk dillərində "bol", "cox") komponentlərindən ibarət olan bu toponim "ovlaq, ov heyvanları çox olan yer" mənasını ifadə edir. Qədim türk yazılı abidələrinin dilində *avırmak/avırmak* "bir şeyin ətrafında hərhlənmək, dolanmaq" mənasında işləmişdir. Kəndin adlandırılmasında onun coğrafi mövqeyi nəzərə alınmışdır. Kəndin kənarındakı çay onun ətrafına dolur.

Avuş hidr. *sada* 1 Şərur r-nunda Keçeltəpə dağının etəyində gur sulu bulaq. Yerli əhalinin məlumatına görə, bulağın adı ovuc (avuc) sözündən olub, formaca ovuca oxşadığı üçün belə adlanmışdır; 2. Şərur r-nu ərazisində çay. Mənbəyini Keçeltəpə dağının etəyindəki bulaqdan alır. Avuşçay variantında da işlənir. Türk dillərində *avuş/avay* "aşı maddəsi, zəy" deməkdir. Bu da bulağın suyunun tərkibində homin maddəsinin olması işarədir.

Avuş or. -ada Şorur r-nunda dağ, Dorolovoz silsiləsinə aiddir Adını Avuş bulağından almışdır

Avuş oyk. *sada* Şorur r-nunun Axura i o v -də kənd Avuş dağının otoyolun yerləşdiyi Toponimim Havuş varanına da təsadüf olunur Bozi tədqiqatçıların rəhinə görə, avuş "ağuş" sözünün təhrif formasıdır Farsca *aguş* "qacaq" deməkdir Guya kənd Avuş dağının otoyolunda olduğu üçün belə adlanır Əslində isə kənd öz adını cəynadlı bulaqdan götürmüşdür 2003-cü ildən kəndin adı Havuş kimi rəsmiləşdirilmişdir

Ayvarud oyk. *mür* Astara r-nunun Pəli-keş i o v -də kənd Dağoteyi ərəzidedir. Oykonimin təliş dilindəki *ayva* (çəmm, biç-nək, açıq yer) və *rud* (çay) sözlərindən düzəldiyi ehtimal olunur Qədim türk yazılı abidələrinin dilində *ayva* "abir-hoya", "heyvə" mənalarını ifadə edir.

Yağıdağ oyk. *mür* Qubadlı r-nu ərazi-sində dağ Oykonim *ayadı* (türk dillərində ağağın altı; dib, özl, dağın otoyı) və *lağa* (nal) sözlərindən düzəlib, "ayağı nallı dağ" deməkdir 1933-cü ildə Qarabağ ərazisində Ayad adlı yaşayış məntəqəsi qeydə alınmışdır

Ayaq Qorvənd oyk. *mür* Ağdam r-nunun Qorvənd i o v -də kənd Xaçın çayının sahilindədir Toponimiyədə *ayaq* "kənar, uzaq", "aşağı", "qurtaracaq" mənalarını ifadə edir Yaşayış məntəqəsi Baş Qorvənd kəndindən aşağıda yerləşdiyinə görə belə adlandırılmışdır Qorvənd etnotoponimidir

Ayaqqobu or. *mür* Tovuz r-nunda cökəklik Oronim *ayaq* (aşağı) və *qobu* (doro) sözlərindən düzəlib, "aşağı dərə" deməkdir

Ayaqyalın dağ or. *mür* Cəbrayıl r-nu ərazisində dağ Oronim *ayaq* (dağın aşağı hissəsi, qurtaracağı), *yalın* (çılpaq, bitkisiz, qayalıq) və *dağ* (müsbət rəlyef forması) sözlərindən düzəlib, "aşağı hissəsi bitkisiz, çılpaq olan dağ" deməkdir

Ayazaxtarma or. *mür* Şamaxı r-nu ərazisində, Qobustanda, Gicoki dağında palçıq vulkanı Hün 45-50 m Gicokixartma da adlanır Sahəsində və həcminə görə Azərb -də ən iri palçıq vulkanıdır Oronim *ayaz* (türk dillərində "aydın", "açıq" mənaları ilə yanaşı "boşalmaq", "yoxsullaşmaq",

"zoifləmək" mənalarını da ifadə edir) və *axtarma* (türk dillərində "dağıtmaq", "ətəfə səpəlmək", "vulkan") sözlərindən düzəlib, "boşalmış vulkan" deməkdir

Ayçənqəl or. *mür* Zəngəzur silsiləsində, Ordubad r-nu ilə Ermənistan sərhədində aşırım Hün 3699 m Əslində oronim *Ayçənqəl* adının təhrifi olub, dağın süxurlarını təyin edir

Aydınbulaq hıdr. *mür* 1 Şəki r-nu ərazisində bulaq, 2 Qusar r-nu ərazisində bulaq Hidronim *aydın* (etn) və *bulaq* (su obyektı) sözlərindən düzəlib Etnotoponimidir

Aydınbulaq oyk. *sada* Şəki r-nunun cəynadlı i o v -də kənd Alazan-Həftəran vadisindədir Adını ərəzidəki cəynadlı bulaqdan almışdır Kəndin şm -ında təqribən IX-XIII əsrlərə aid edilən qüllə də (Ağcaqala, Meydanqala, Qız qalası da adlanır) Aydnbulaq qülləsi adlanır Kənd 1804-cü ildə Xoy xanı Cəfərqulu xanla Cənubi Azərb -dan gəlmiş ailələrin bir qrupunun Aydınbulaq adlanan yerdə məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır

Aydiqgün oyk. *sada* Salyan r-nunun Qaraçala qəs i o v -də qəsəbə. Kür çayının sahilində, Şirvan düzündədir Sovet hakimiyyəti illərində (1965) yenilməz adlandırıldı Oronim "xoş gün, firavan həyat" mənalarını daşıyır

Aydinkənd oyk. *mür* Quba r-nunun Gülezi i o v -də kənd Oykonim *aydın* (etn) və *kənd* (yaşayış məntəqəsi termini) sözlərindən düzəlib Etnotoponimidir

Aydinqışlaq oyk. *mür* Qəbələ r-nunun Zəraqan i o v -də kənd Dəmiraparan çayının sağ sahilində, Alazan-Həftəran vadisindədir Oykonim *aydın* (etn) və *qışlaq* (yaşayış məntəqəsi termini) sözlərindən düzəlib Etnotoponimidir

Aydınlar oyk. *sada* 1933-cü ildə Dəvoçi r-nunun Ərzikü i o v -də qeydə alınmış kənd Etnooykonimidir Kəndin ərazisindən axan Aydınlar çayının adı da kəndin adından alınmışdır *Aydınlar* qızılbaşların təkəli tayfasının bir qolunundadır

Aygır bulağı hıdr. *mür* Şəki-Zaqatala zonasında bulaq Hidronim *aygır* (erkek at) və *bulaq* (su obyektı) sözlərindən düzəlib

Zoohidronimidir 1978-ci ilədək Ermənistanda Aygırğölü kondi olmuşdur.

Aygırli dağ or. *mür* Tovuz r-nu ərazisində dağ Oronim *aygır* (erkek at), -li (şək) və *dağ* (müsbət rəlyef forması) sözlərindən düzəlib

Aybasanlı oyk. *mür* Füzuli r-nunun cəynadlı i o v -də kənd Bezi mənbələrdə Aybasan kimi də venilir Oykonim *ay* (heyvan adı), *basan* (yenan, qalib gələn, məğlub edən) və -li (şək) komponentlərindən düzəlib 1980-ci ilə qədər Ermənistanda Aybasan adlı kənd olmuşdur. Sonralar bu kondi ermənilər Marqahovit adlandırmışlar Yəqin ki, Aybasanlı kəndində məskunlaşmış əhali Ermənistandan köçüb gəlmişdir *Aybasan* "ayını məğlub edən" və ya "ayının çox olduğu yer" deməkdir *Aybasanlı* isə "Aybasan kəndindən gələnlər" mənasına uyğundur Hal-hazırda Aybasanlı kəndi Yuxarı və Aşağı Aybasanlı adı ilə iki kəndə ayrılmışdır

Aybazar oyk. *mür* Laçın r-nunun Təzəkənd i o v -də kənd Aybazar çayının (Şəlvə çayının qolu) kenarında, Qarabağ silsiləsinin otoyolundadır Əsl i Aybazardır. Yaşayış məntəqəsi meşəlikdən zolaq şəklində ayrılmış sahədedir Tədqiqatçılara görə, oykonim *ay* (heyvan adı) və *bazar* (satış yeri, bolluq olan yer) sözlərindən düzəlib, "ay bol olan yer; ayının satışa çıxarıldığı yer" deməkdir Əslində isə, kəndin adı keçmişdə bu ərazidə ayda bir dəfə təqvil olunan bazarla əlaqədar yaranmışdır

Ayçənqəl/Ayçınqıl or. *mür* Kalbəcər r-nu ərazisində Qarabağ yaylasında dağ Tərtər çayı və Bazarçayın mənbəyi yaxınlığında sönmüş vulkan konusudur Hün 3344 m Ədəbiyyatlarda Ayçınqıllığı, Ayçınqıllı formalarna da təsadüf olunur Oronim *ay* (heyvan adı), *çinqil* (dağ qırıntısı) və -li (şək) komponentlərindən düzəlib Vulkan məngəli olduğuna görə dağda şaxta aşınması nəticəsində çoxlu çinqlə omolo gəlmişdir Türk dillərində *ay* sözünün "coxlu", "zoysdaşı" mənalarına da rast gəlinir Bu baxımdan oronim "coxlu çinqlə olan dağ" kimi izah etmək olar

Aydağ or. *mür* Qazax r-nu ərazisində dağ Oroqrafik obyektin bir qismi orada

tez-tez rast gəlinən ayının adını daşıyır Aydağ oronimi də beləlonındadır Oronim *ay* (heyvan adı) və *dağ* komponentlərindən düzəlib, "ay bol dağ" deməkdir Ayı qayası (Cəbrayıl), Ayı dərəsi (Ağsu, Qax, Qubadlı, Şahbuz), Ayı mağarası dağı (Qubadlı), Ayı vurulan qaya (Kalbəcər), Ayı öldürülən çöl (Zaqatala), Ayı məşəsi (Şəki), Ayı təpəsi, Ayı vurulan dağ, Ayı qaçan dağ, Ayı nüyü (Tovuz), Ayı dağ (Krm), Aydəre (Türkmənistan) və s. həmin ərazidə ayının olmasının xəbər verir

Ayıtala oyk. *sada* 1 Gədəbəy r-nunun Dəvəqarabulaq i o v -də kənd Şəmkir çayının sol sahilində, Şahdağ silsiləsinin otoyolundadır Bezi mənbələrdə Ayıtala şəklində qeydə alınmışdır Kənd 1935-ci ildə r-nun Musayıl kəndinin ərazisi olvermiş olduğu üçün xeyli ailənin Ayıtala: adlı yerə köçməsi nəticəsində yaranmışdır 1970-ci ildən kəndin adı əhali arasında və yerli rəsmi sənədlərdə Talakənd şəklində işlənir, 2 Zaqatala r-nunun Maqov i o v -də kənd Bezi mənbələrdə Oyıtala şəklində qeydə alınmışdır Oykonim *ay* (heyvan adı) və *tala* (ətəfə nisbətən fərqli sahə) sözlərindən düzəlib Hər iki oykonim adını ərəzidəki ayı olan talanın adından almışdır

Ayıdağ or. *mür* Qubadlı r-nu ərazisində dağ Oronim *ayın* (fars "adət, dəb, mərasim", "din qanunları", "bəzək, zinet") və *dağ* (müsbət rəlyef forması) sözlərindən düzəlib Oronimin mənasını iki cür izah etmək olar 1. "Müəyyən mərasimin keçirildiyi dağ", 2 "Yerləşdiyi əraziyə bəzək, yaraşın verən dağ"

Ayğünlü oyk. *sada* Dəvoçi r-nunun Gəndob i o v -də kənd Baş Qafqaz silsiləsinin otoyolundadır Etnotoponimidir XIX əsrdə Ayğünlü Kəngərli adı ilə qeydə alınmışdır Həmin əsrin ortalarında Ayğünlü, Burbur (Borbor), Kəngərli, Molla Kamalı, Obey Məhəmməd Hacıbəyir və Ağamirzə obası adlı kiçik məntəqələr birləşərək Ayğünlü Kəngərli, Burbur Molla Kamalı və Burbur adlı üç böyük kənd icması omolo gəlmişdir Sonralar oykonimin türkibindəki "kəngərli" komponenti düşmüşdür

Ayrantökən or. *sada* 1 Qobustanda dağ Əfot d y stansiyasından şm -da yerləşir Hün

Ayrıqobuaxmaz

293 m. 2 Əli Bayramlı r-nunda, Atbulaq d y stansiyası yaxınlığında palçıq vulkanı Sonuncu dəfə 1969-cu ildə püskürmüşdür. Oronim *ayran* (süd məhsulu) və *tokan* (axıdan) sözlərindən düzəlib, palçıq vulkanının bir formasının addıdır. Vulkan püskürərkən kənara çıxarılan maddə *ayran* rəngində olduğundan belə adlanır.

Ayrıqobuaxmaz hıdr mür Ağdaş r-nunda, Kürün sol sahilində axmaz göl Hidronim *ayrı* (kənar; künc, bölünmüş, başqasına məxsus), *qobu* (dərə, çökək) və *axmaz* (axan olmayan göl) sözlərindən düzəlib, "hər hansı bir ərazinin kənarındakı dərədə olan axarsız göl" deməkdir. *Ayrı* sözünü çox vaxt elmi dövriyyədə "əyr" sözü ilə əvəz etməyə cəhd göstərilir. Lakin nəzərə almaq lazımdır ki, *Ayrı* dərə, *Ayrısu* (Gədəbəy), *Ayrıqışlaq* (Əli Bayramlı), *Ayrıca* (Bərdə), *Ayrıca*, *Ayrıbulaq* (Ermonistan) toponimlərindəki "ayrı" komponenti "yad, dığa, kənar; başqa" mənalarını ifadə edir.

Ayrım hıdr. sada Kəlbəcər r-nu ərazisində çay Tərtər çayının qoludur. Etnohidronimdir XIX əsrə qədər çayın sahilində Ayrım bənəsi olmuşdur. Çay öz adını həmin bənənin adından almışdır. Sonralar bənənin yerində Aşağı Ayrım kəndi salınmışdır. Ayrım və ya ayrım Kiçik Qafqazda yaşaymış azərbaycanlıların qədim etimofaqit addıdır.

Ayrıma or. dız Gədəbəy r-nu ərazisində dağ Oronim *ayırım* (etn) və -ca (şək) komponentlərindən düzəlib, "ayrılma məxsus dağ" deməkdir. Etnotoponimdir.

Aza oyk. sada Ordubad r-nunun Aza iə v -də qəsəbə. Azərb -nun ən qədim şəhərlərindən olan Azanin adındandır. Bu şəhər Culfə şəhərinin 20 km -liyində, Gilançayın sahilində idi. Müxtəlif mənbələrdə Aza, Azar, Azat, Azad adı ilə təqdim edilən bu obyekt kiçik şəhər kimi təsvir olunur. Həmin şəhərin yerində indi Aşağı və Yuxarı Aza adlı iki kənd var. Qədim türk dillərində *aza* "kiçik, kiçiklənmiş" mənalarını işləmişdir. Beloliki, *Aza* oykonimi "kiçik yaşayış məntəqəsi" deməkdir. Qəsəbənin yerləşdiyi ərazinin keçmiş adı Ulucaydır.

Azad/Azat oyk. sada 1 Goranboy r-nunun Ağamalioğlu i.ə.v -də kənd. Gənc-Qazax düzənliyindədir. 1949-cu ildə Xanlar

Azadkənd

r-nunun Azad kəndindən gəlmiş ailələr tərəfindən salındığına görə belə adlandırılmışdır. 2. Xanlar r-nunun cənubunda i.ə.v -də kənd. Kürək çayının sol sahilindən bir qədər aralı Murovdağ silsiləsinin eteyindədir. Keçmiş adı Suluhud. 1990-cı ildəki yaşayış məntəqəsinin əhalisi XIX əsrdə Cənubi Azər -nin Xoy mahalından köçüb gələn ermənilərdən ibarət olmuşdur. İndiki əhalisi Ermənistanın zorla çıxarılması azərbaycanlıları. Tarixi mənbələrin verdiyi məlumata görə, III-V əsrlərdə Azərb -də feodal istislahat üsulu da keçirdi. Feodallar iki qrupa ayrıldı: dünyəvi və ruhanii feodallar. Dünyəvi feodallar in və xırda feodallar təbəqəsindən ibarət idi. Xırda feodallar "azatlar" adlanırdı. Hökmdarların və in feodalların dayaq olan azatları onların vassalları hesab edilirdilər. I Xosrov Anuşirəvanın zamanında azatların sayı artırdı. Azatlar kəndləri kimi böyük imtiyazla malik idilər. Bununla bağlı *azad/azad* sözü "xırda", "kiçik" mənası ilə yənə "müstəqil, sərbəst" mənalarını kəsb etməyə başladı. *Azad* sözünün şəxs adı kimi istifadə edilməsi daha sonrakı dövrlərə aiddir. Azərb toponimiyasında rast gəlinən Azad toponimləri və toponimlərinin böyük əksəriyyəti "xırda", "müstəqil" mənaları ilə izah olunur. Ermənistan ərazisində Azad (keçmiş Ağkilsə kəndinin 1935-ci ildən etibarən adı), Azatamut, Krımda Azat yaşayış məntəqələri qeydə alınmışdır.

Azad hıdr. sada Xanlar r-nu ərazisində çay. Kürək çayının sol qoludur. Başlanğıcını Kiçik Qafqazın şm -ş yamacından götürür. Adını kəndindən aldığı kəndin adından almışdır.

Azadkənd oyk. mür. 1 Saatlı r-nunun cənubunda i.ə.v -də kənd. Muğan düzündədir. Keçmiş adı 5 Dekabr (Konstitusiyaya gündünə işədir) olmuş, 1937-ci ildə Sabirabad r-nunun Həşimxanlı kəndindən gəlmiş ailələr tərəfindən salınmışdır. 2. Sabirabad r-nunun cənubunda i.ə.v -də kənd. Kür çayının sağ sahilində, Muğan düzündədir. Kür çayının dağıması nəticəsində torpaqlar ırlaşdığından Həşimxanlı kəndinin əhalisi indiki kəndin ərazisinə köçmüş, kənd 1938-ci ildən belə adlandırılmışdır. Oykonim *azad* (kiçik, xırda, müstəqil) və *kənd* (yaşayış məntəqəsi termini) sözlərindən düzəlib, "kiçik kənd, müs-

Azad Qaraqoyunlu

toqil kənd" deməkdir. 1933-cü ildə Lerik və Kürdömr r-nlarında da Azadkənd yaşayış məntəqələri qeydə alınmışdır.

Azad Qaraqoyunlu oyk. mür. Tərtər r-nunun cənubunda i.ə.v -də kənd. Qarabağ düzündə Tərtər çayının sahilindədir. Oykonim *Azad* (Azad boy Cavanşirin adı) və *qaraqoyunlu* (etn) sözlərindən düzəlib, "qaraqoyunlu tayfasının Azad boyə mənsub tiresi" mənasını ifadə edir və etnotoponim hesab olunur. Kənd yerli əhali arasında Azadəbəy Cavanşir və ya Azadəbəy Qaraqoyunlusu da adlanır. Keçmişdə yerli əhali qaraqoyunlu Azadəbəy boyə Cavanşirin rəhbərliyi olduğundan kənd belə adlandırılmışdır. 1933-cü ildə Bərdə r-nunda Azatqoyunlu adlı başqa bir kənd də qeydə alınmışdır.

Azaph/Azafli oyk. sada Tovuz r-nunun cənubunda i.ə.v -də kənd. Əsrək çayının sol sahilində, dağ eteyindədir. Kənd sakinləri arasında oykonim Azafli kimi teleffüz olunur. Yerli əhəlinin məlumatına görə, yaşayış məntəqəsinin yaxınlığında, Köhnəqala adlı yerdə zindan (əzabxana) olmuş və kənd öz adı buradan götürmüşdür.

Azaru oyk. sada Astara r-nunun Asxanəran i.ə.v -də kənd. Peştəser silsiləsinin eteyindədir. Adını ərazidəki cənubda çaydan almışdır.

Azaruçay/Azarud hıdr. mür. Astara r-nu ərazisində çay. Hidronim *aza* (kiçik), *ru* (talış "çay") və *çay* (axar su obyekt) sözlərindən düzəlib, "kiçik çay" deməkdir. Hidronimi talış dillində *azw/azs* (süretli) və *rud* (dağ çayı) sözlərindən düzəlmis "iti axan dağ çayı" mənalı söz kimi də izah edilir.

Azərbaycan oyk. sada. 1. Ön Asiyada yerləşən qədim tarixə malik ölkə. Ş -dən Xəşer dənizi ilə əhatə olunub, şm -dən Dağıstan, şm -q -dən Gürcüstan, c -q -dən Ermənistan, c -dən Türkiyə və İranla həmsərhəddir. Paytaxtı Bakı şəhəridir. 2. Lerik r-nunun Noda i.ə.v -də kənd. Ölkənin adındandır. Tarixi mənbələrdə ta qədimdən Atrəpaten, Adorbadaxan, Atropatkan, Azərbəcan, Azərbaycan adları ilə tanınan bu ölkə azərbaycanlıların ocaqlarının məskəni olmuşdur. Qədimdə bu ölkədə atəşpərəstliyin geniş yayılması ilə olaqodur olaraq tədqiqatçıların bir çoxu *Azərbaycan* adını İran dilləri əsa-

Aznakar

sında "odla qorunan", "atəşpərəstlərin ölkəsi", "od ölkəsi" kimi mənalandırılmışdır. Toponimi türk dilləri arasında izah etməyə çalışan digər tədqiqatçılar onu "varlıların, böyükörün məkanı", "böyükler, bəylər ölkəsi", "Atəşpətin (Midiya cənabı) ölkəsi" kimi izah etmişlər. Türk mənşəli toponimlərin coğrafi terminlərə əsaslanan son tədqiqatlar isə bu toponimin "yükseklik, tepelik, dağətəyi yamaçda olan məkan, yer" mənasına üstünlük verir. Azərbaycanın tarixən iqtisadi cəhətdən qüdrətli bir ölkə kimi yaddələri özünə cəlb etməsini nəzərə alaraq onun adını "az ərnlərin bolluq məkanı" kimi də şərh etmək olar.

Azərməscid/Azərməscidli or. mür. Ordubad r-nu ilə Ermənistan sərhədində aşırım Zəngəzur silsiləsinin suayrıcısıdır. Hün 3460 m. Vənənd və Ordubad çayları Azərməscid aşırımının yaxınlığından bağlanır. Oronim *azər* (etn), *mascid* (er müsəlmanların ibadətگاهی) və -i (mənsub şəxs -si) komponentlərindən düzəlib, "azərlərin sitayiş etdiyi dağ" deməkdir.

Aziz/Azəz oyk. sada Xocavənd r-nunun cənubunda i.ə.v -də kənd. Quruçayın sol sahilindən bir qədər aralı, dağ eteyindədir. Adını ərazidəki Aziz mağarasının adından almışdır. XIX əsrin I yarısında Cənubi Azərb -nın Qaradag mahalından gəlmiş erməni ailələr burada məskunlaşmış və yaşayış məntəqəsinə Azəz adlandırmışlar. Aziz mağarası və ya Aziz kəhəsi Quruçayın sol sahilində, 900 m hündürlükdədir. Azərb -də on in karst mağarası hesab olunur. Tədqiqatçıların fikrincə, aziz qədim türk dillərindəki "ayı" sözündəndir və mağara "ayı mağarası"dır. Mənbələrdəki *Azuq* variantına əsaslanan tədqiqatçılar isə bu toponimi "azuqoq yen", "tədarük yeri", "anbar" kimi izah edirlər. Lakin mağaradakı 6 salon və 2 giriş qapısının olması, ocaq yerinin varlığı burada insanların yaşadığından xəbər verir. Deməli, Aziz "azatlar, böyük insanlar birliyi" deməkdir.

Aznakar or. mür. Qazax r-nu ərazisində dağ. Oronim *azna* (qədim türk dillərində "dar keçid") və *kar/qar* (qədim türk dillərində "dağ") sözlərindən düzəlib, "dar keçidli dağ" deməkdir.

Bb

Babacıq or. *düz* Culfə r-nunun Gal kəndi ərazisində dəg. Kənddə Babacıq yaylağı adlanan sahə də vardır. Oronimlər kənddəki bəş pırı (Dağdağan pırı, Əlihosən pırı, Gal pırı, Göydaş pırı, Qala pırı) varlığı ilə bağlı yaranmışdır, "pirlərlə zəngin yer" mənasındandır.

Babacıq hidr. *mür* 1 Gədəbəy və Şəm-kır r-nlarında çay. Zəyəm çayının sağ qoludur. Kichik Qafqazın şm-ş yamacından (1790 m yüksəklikdən) başlanır. Bəzi ədəbiyyatlarda Babacan da adlanır. Bu adı çayın mənbəyinin Babacan yeri adlanan sahəyə yaxın ərazidən axması ilə izah edilir. XIX əsrin sonu, XX əsrin əvvəllərinə aid sənədlərdə çayın yuxarı axını boyu ərazidə Babacan qışlağı, Babacan dərəsi adlı orografik obyektlər də qeydə alınmışdır; 2 Quba r-nunda çay Cimi çayı və birtiklə Vəlvə çayını əmələ gətirir. *Baba* (Babadağdan başladığı üçün) və *çay* sözlərindən düzəlib, "Babadağdan axan çay" deməkdir.

Babadağ or. *mür* 1 Baş Qafqaz silsiləsinin c-ş-ündə dəg. Quba və İsmayılı r-nlarının sərhəddindədir. Hün 3632 m. Qaraçay, Vəlvə və Girdiman çayları buradan başlanır. İlin çox vaxtı qarlı örtülü olur. Dağ ziyarətçilər yendir və Həzrətəbaba piri də adlanır; 2 Baş Qafqaz silsiləsinin c-ş-ündə, cənıadlı dağın yamacında əsırım. Hün 3380 m. Quba və İsmayılı r-nları arasında əsas keçidlərdən bındır. Qaraçay və Girdimançayın hövzələrini birləşdirən yol bu əsırından keçir. *Baba* və *dağ* sözlərindən düzəlib "Yüksək, uca, başı qarlı örtülü dağ" deməkdir. Özbəkistanın Surxanderya vilayətində, Surxanderya və Kafirniqan çayları arasında Babataq, Kırınm Canköy r-nunda Babataq dağlarının olduğu məlumdur.

Babadlı oyk. *sədə* Laçın r-nunun Tezəkənd i.e.v.-də kənd. Dağətəyi ərazidədir. *Baba* və *din* (xalq terminologiyasında "hündür yer, təpə"; "düşərgə, dincəlmək üçün yer") sözlərindən düzəlib "Hündür təpə" mənasını ifadə edir. Oykönim ərazidəki dağların birinin adından törəmişdir.

Babagılı oyk. *sədə* Lerik r-nunun Noda i.e.v.-də kənd. Dağətəyi ərazidədir. Kəndin adı 1508-ci ilə aid edilən Babagılı türbəsinin adındandır. Qədim adı Asnaqaran/Əsnəkoran (təlis "dəmirçilər") olmuşdur. Babagılı türbəsi Səfəvilərin gilanlı müdirlərindən birinə mənsub olmuş, sonralar zavıyoyə çevrilmişdir. Türbə sahibinin nəvəsi Babagılı Əmir Şahsevər Kəskəri Səfəvilərin tanınmış sərkərdələrindən olmuş, 1578-ci ildə təlis hakimi Bayandır xanın formanı ilə Xorasanı baş verən iğtişayə yatırarkən döyüş zamanı öldürülmüşdür.

Babaxanlı oyk. *sədə* Cəliləbad r-nunun Bozayran i.e.v.-də kənd. Düzenlikdədir. Mənbələrə görə, yaşayış məntəqəsi 1905-ci ildə Məşədiəli kəndindən köçüb gəlmiş *babaxan* nəslinə mənsub ailələr tərəfindən salınmışdır. Etnotoponimdir. 1917 və 1933-cü illərdə Salyan r-nunun Kür Qarabucaq i.e.v.-də eyniadlı kənd qeydə alınmışdır.

Babakar or. *mür* Qazax r-nunda dağ. Xram çayından sağda, Gürcüstanla sərhəddə yerləşir. Hün 708 m. Yerli tələffüz forması Babakyardır. Oronum *baba* və *kar* sözlərindən düzəlib, "yüksək dağ", "müqəddəs dağ" deməkdir.

Babaküce oyk. *mür* 1 Masallı r-nunun Sığdaş i.e.v.-də kənd. Lenkoran ovalığında dağdır; 2 Lerik r-nunun Ven i.e.v.-də kənd. Peştəser silsiləsinin ətəyindədir. Yerli əhali kəndi Boboküme adlandırıb *Bobo* (kənddəki Cəhangir piri məbədi adlandırılır) və *küme* (təlis "məhəllə, küçə") sözlərindən ibarət olan bu toponim "pir məhəlləsi, pir kəndi" kimi izah olunur. Oykönim *baba* (dağ) və *küce* (*küce* türk dillərində "əhatə olunmuş", "dövrəlanmış, tutulmuş") sözlərindən düzəlib, "dağla əhatə olunmuş yer, dağlıq ərazi" deməkdir.

Babaeum or. *mür* 1 Şamaxı r-nunda dağ; 2 Əli Bayramlı r-nunda Ləngəbiz silsiləsinin c-ş- hissəsində ucaq zirvə. Hün 576 m. Türkdillə xalqların böyük əksəriyyətində, o cümlədən azərbayclərdə yüksək dağ zirvələrə *baba* adlandırılır, *qum/qom/kom* sözü isə Azərbaycan dilində "yığıntı, toplanmış, toplanmış" mənalarında işlənir. Azərbaycan dilinin dialektlərində "boz rəngli mərcan" mənə-

sında "babacılıq" sözü də işlənməkdədir. Birinci halda or "yüksək təpə", ikinci halda isə "boz rəngli mərcandan olan təpə" deməkdir.

Babala hidr. *sədə* Lenkoran r-nunda çay. Girdiman çayının sol qoludur. Abidələrində dilində *ba* sözü təqlidi söz kimi "gurultu", "qoyunlu mələmsə" və s. mənələrdə işlənir. Bu baxımdan *babala* toponimiyadakı *valvə* sözünün sinonimi olub "gurultulu" deməkdir. Bəzən Boblaq da adlandırılır. *Bobla* bu çaylardan tulan balıq növünün adıdır.

Babalı oyk. *sədə* 1 Xaçmaz r-nunun Niyazbəli i.e.v.-də kənd. Samur-Dəvəçi ovalığında dağdır. 1917-ci ildə Bəbəli variantında qeydə alınmış bu kənd o zaman Quba qəzasının Dədəli bölgəsinə daxil idi. Keçmişdə Qoz Babalı (qozluq ərazidə yerləşdiyi üçün) və ya Ərəb Babalı da adlanırdı. Hazırda həmin r-nun Qaraçaylı kəndi yaxınlığında Ərəb Babalı adı xarabalıq var; 2 Cəliləbad r-nunun Xaçmaz i.e.v.-də kənd. Dağətəyi ərazidədir. 1 i.e.v.-nin adı kənd sakinlərinin məşəyi haqqında məlumat verir. Məlum olur ki, kəndin əsasını Xaçmaz r-nundan köçmüş *babalı*lar qoymuşlar. Tədqiqatçılar oykönümü VII əsrdə Azərbaycan köçürülmüş ərəb tayfalarından birinin adı ilə və ya piri məbədi tayfasının *babalı* tırosinin adı ilə bağlayırlar. 1917-ci ildə Zaqatala qəzasının Qaraçay (Almalı) bölgəsində Babalo (Babeli) yaşayış məntəqəsi qeydə alınmışdır. Etnotoponimdir.

Babaratma oyk. *mür* Şəki r-nunun Qaradağlı i.e.v.-də kənd. Murdarçayın (Əyniçayın qolu) sahilində, Alazan-Hoforan vadisindədir. Kəndin yaxınlığında Babaratma piri var. Bu piri bəzən Pirəbaba da deyirlər. Rəvayətə görə, piri ərəb işğalları dövründə (VII əs.) yerli əhali ilə vuruşmada öldürülmüş ərəb sərkərdəsi Babaratmanın qəbridir. Oykönümü ikinci komponenti *irətmə* variantında yerli dialektlə "kələgayı toxunan yer, əməltəxana" mənasında işlənir. Məlumdur ki, Şəki ta qədimdən özünün qiymətli ipəyi və kələgayı ilə məşhurdur.

Babaser oyk. *mür* Masallı r-nunun Boradığah i.e.v.-də kənd. Lenkoran ovalığında dağdır. *Baba* və *ser/sar/sar* (Azərbaycan toponimiyasında "yer, məkan, yaşayış məntəqəsi" mənalarında işlənir) sözlərindən düzəlib, "böyük kənd; köhnə kənd" deməkdir.

Babaser hidr. *sədə* Masallı r-nunun Babaser kəndi yaxınlığında iki su anbarı fərqləndirilmək üçün Birinci və İkinci Babaser adlanır. Boşqadərə çayı üstündədir. Müvafiq olaraq 1956 və 1964-cü illərdə istifadəyə verilmişdir. Adını yaxınlıqdakı kəndin adından almışdır.

Babasafer or. *sədə* Şamaxı r-nunun şm hissəsində dağ. Pirsat çayının sahilindədir. Hün 2161 m. Dağ buradakı Yeddikardaş adlı qədim qəbiristanında yerləşən *Babasafer* piri-nin adı ilə adlandırılmışdır.

Babaşlar oyk. *sədə* Kəlbəcər r-nunun Seyidlər i.e.v.-də kənd. Ağçayın sahilində, Murovdağ silsiləsinin ətəyindədir. Əsl adının Babakışilər olduğu güman edilir. *Babaşlar* ayrımlara məxsus bir nəslin adıdır. Etnotoponimdir. 1917-ci ildə Lenkoran qəzasının Lerik bölgəsində Babaşlı (1921-ci ildə dəqədilmişdir), 1933-cü ildə Xaçmaz r-nunun Əhmədoba i.e.v.-də Babaşlı kəndləri qeydə alınmışdır.

Babayal or. *mür* 1 Goranboy r-nu ərazisində dağ; 2 Mingəçevir su anbarından c-şda, Bozdağ silsiləsində zirvə. Hün. 463 m. Bəzi ədəbiyyətlərdə Babayeldag da adlanır. Oronum *baba* və *yal* sözlərindən düzəlib, "dağ belə, dağın üstü, zirvə hissəsi" deməkdir.

Babaylı oyk. *sədə* Zəngilan r-nunun Məmmədəbəyli i.e.v.-də kənd. 1917-ci ildə *Baba Yaqublu* şəklində qeydə alınmışdır. Görünür, sonralar oykönümün ikinci komponenti itisirsə uğramışdır. Etnotoponimdir. Toponimikada belə bir məlumat da var ki, yaşayış məntəqəsini XIX əsrin əvvəllərində Cənubi Azərbaycan Babanlı kəndindən köçüb gələnlər salmışda görə bəzi adlanmışdır.

Babazanan or. *mür* Salyan şah-don şm-ş-ə dağ. Paçıq vulkanı. Hün. 41 m. Cənub-Şərqi Şirvan düzündədir. Bəzi ədəbiyyatlarda Babazanan variantında da işlənir. Mətxəssislərin bir qismi oronimin ikinci komponentini fars dilindəki "qadın" sözünün qarşılığı, digər qismi isə Sonan şəxs adı ilə ola bilər. Əslində *Babazanan* variantında qəbul olunmalı olan bu oronim "baba" və "sinən" (türk dillərində "ənən",

işlənir) sözlərindən düzəlib, "böyük kənd; köhnə kənd" deməkdir.

Babaser hidr. *sədə* Masallı r-nunun Babaser kəndi yaxınlığında iki su anbarı fərqləndirilmək üçün Birinci və İkinci Babaser adlanır. Boşqadərə çayı üstündədir. Müvafiq olaraq 1956 və 1964-cü illərdə istifadəyə verilmişdir. Adını yaxınlıqdakı kəndin adından almışdır.

Babasafer or. *sədə* Şamaxı r-nunun şm hissəsində dağ. Pirsat çayının sahilindədir. Hün 2161 m. Dağ buradakı Yeddikardaş adlı qədim qəbiristanında yerləşən *Babasafer* piri-nin adı ilə adlandırılmışdır.

Babaşlar oyk. *sədə* Kəlbəcər r-nunun Seyidlər i.e.v.-də kənd. Ağçayın sahilində, Murovdağ silsiləsinin ətəyindədir. Əsl adının Babakışilər olduğu güman edilir. *Babaşlar* ayrımlara məxsus bir nəslin adıdır. Etnotoponimdir. 1917-ci ildə Lenkoran qəzasının Lerik bölgəsində Babaşlı (1921-ci ildə dəqədilmişdir), 1933-cü ildə Xaçmaz r-nunun Əhmədoba i.e.v.-də Babaşlı kəndləri qeydə alınmışdır.

Babayal or. *mür* 1 Goranboy r-nu ərazisində dağ; 2 Mingəçevir su anbarından c-şda, Bozdağ silsiləsində zirvə. Hün. 463 m. Bəzi ədəbiyyətlərdə Babayeldag da adlanır. Oronum *baba* və *yal* sözlərindən düzəlib, "dağ belə, dağın üstü, zirvə hissəsi" deməkdir.

Babaylı oyk. *sədə* Zəngilan r-nunun Məmmədəbəyli i.e.v.-də kənd. 1917-ci ildə *Baba Yaqublu* şəklində qeydə alınmışdır. Görünür, sonralar oykönümün ikinci komponenti itisirsə uğramışdır. Etnotoponimdir. Toponimikada belə bir məlumat da var ki, yaşayış məntəqəsini XIX əsrin əvvəllərində Cənubi Azərbaycan Babanlı kəndindən köçüb gələnlər salmışda görə bəzi adlanmışdır.

Babazanan or. *mür* Salyan şah-don şm-ş-ə dağ. Paçıq vulkanı. Hün. 41 m. Cənub-Şərqi Şirvan düzündədir. Bəzi ədəbiyyatlarda Babazanan variantında da işlənir. Mətxəssislərin bir qismi oronimin ikinci komponentini fars dilindəki "qadın" sözünün qarşılığı, digər qismi isə Sonan şəxs adı ilə ola bilər. Əslində *Babazanan* variantında qəbul olunmalı olan bu oronim "baba" və "sinən" (türk dillərində "ənən",

"düşün", "yatan", "kiçilən") sözlərindən ibarətdir. Dağın palçıq vulkanı ilə olaqədar olması, vulkanın püskürüb sönməsi bu variantın doğruluğunu söyləməyə imkan verir.

Babazonen hidr. *sada* Salyan r-nunda min bulaqlar Eyniadlı dağda yerləşdiyi üçün adını da oradan almışdır. Suyu isti və kiçikrəldür. Yerli əhali tərəfindən müalicə üçün istifadə edilir. Tədqiqatçılara görə, burada əsasən qadın xəstəlikləri müalicə olunduğu üçün bulaqlar Babazonen (qadın pin) adı ilə tanınır.

Babək oyk. *sada* 1 Azərbaycanın Naxçıvan MR ərazisində inzibati r-n. İran İslam Respublikası, Şərur, Şahbuz və Culfa r-nları ilə həmsərhəddir. 1978-ci ildəkd Naxçıvan r-nu adlandırdı. Mərkəzi Babək qəsəbəsidir; 2 Babək r-nunda ştq Arazboyu düzənli-dədir. 1978-ci ildəkd Təzəkənd adlandırıldı. Qəsəbə və r-n VII əsrdə ərəb istilasına qarşı xümrəni hərəkatının qəhrəmanı Babəkin şərəfinə adlandırılmışdır.

Babək oyk. *sada* Şərur r-nunun Dərvişlər i.e.v -də kənd. Araz çayı yaxınlığında, Şərur düzündədir. XX əsrin ortalarında qonşu Çərçibədən kəndindən çıxmış bir qrup gənc ailənin burada məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. Toponim özündə xalq qəhrəmanı Babəkin adını əks etdirir "Babəkə məxsus, Babəkin tərəfdarları" deməkdir.

Babərqor hidr. *mür* Ağsəon yarımada-sının ş hissəsində göl. Hidronim *babər* (ba - dib və *bar* - dayaz yer) və *qor* (göl) söz-lərindən düzəlib, "dibi dayaz olan göl" de-məkdir.

Babı oyk. *sada* 1 Füzuli r-nunun Arayət i.e.v -də kənd. Araz çayının sol sahilindən bir qədər aralı, düzlükdədir. Kəndə XIII əsrə aid *Babı türbəsi* (Sıxbaba) və Türbə 1271-72-ci illərdə Şeyx Əbu Yaqub ibn Səd tərəfindən tikilmişdir; 2 Cəbrayıl r-nunun Harovlu i.e.v -də kənd. Bezi mənbələrdə Babı variantında da adı çəkilir. Oykonim "babı məzhəbinə mənsub olan" deməkdir.

Baburlu or. *sada* Xəzordə ada Etnoto-ponimdir. 1947-ci ildəkd Ermonistanın Ani r-nunda Baburlu adlı kənd olmuşdur. Oroni-mün Böyük Moğollar sülaləsinin banisi Zəhi-rodin Məhəmməd Baburun (XV-XVI əsrlər) xatirəsinə yaranmış olduğu ehtimal edilir.

Bad oyk. *sada* Quba r-nunun Rustov i.e.v -də kənd. Dağ etəyindədir. Tam adı *Bad Qalagah* olan bu kəndin ərazisi Rustov kəndinin keçmiş məhəllələrindən birinin adıdır. Ərazidə Qala Suvarın və Qala Ələm-nin adlı qala xarabalıqları var. Bu qalalar bad adlanan kərpicdən hörüldüyü üçün kənd *Bad Qalagah* adını almışdır. Sonralar topo-nimin ikinci komponenti düşmüşdür. Azər-beycan ərazisində çox əlverişli, qışda və yayda tikilinin daxildəki mülayim tempera-turunu saxlanmasında əsas rol oynayan belə kərpiclərdən evlərin tikilməsində indi də istifadə olunur. Azərb dilinin dialekt və şivələrində, qədim əbidlərin dilində *bad* "tərkibinə keçir qılı qatılmış sarı torpaqdan hazırlanmış palçıq, bu palçıqdan qurulan tendir və ya kəsikdən kərpic, saxsı qab", "su arxının kənarı", "ağac qabığı" mənalarında işlənir.

Badəçay hidr. *mür* Şəmkir r-nu ərazi-sində çay. Zəyom çayının qoludur. Hidro-nim *bada* və *çay* sözlərindən düzəlib, "su arxı, çay qolu" deməkdir.

Badəkənd oyk. *mür* Şəmkir r-nunun Eyniadlı i.e.v -də kənd. Badəçayın (Zəyomun qolu) sahilində, Kığıç Qafqazın etəyindədir. Oykonim *bada* və *kənd* sözlərindən düzəlib, "su arxının kənarında, çay kənarında olan kənd" deməkdir. Bezi ədəbiyyatlarda şəhv olaraq *Badəkənd* variantında verilməmişdir. 1920-ci ildəkd Zəngəzur mahalında Badəbar adlı yaşayış məntəqəsi olmuşdur. Qaraxalpaq Respublikasında Amudərya çayının sahilində Sultanuizdəq silsiləsinin etəyində Badə-tuqay adlı qoruğun olduğu da məlumdur.

Badəməğac oyk. *sada* Cəlilabəy r-nunun Ağdaz və Ləkin i.e.v -lərində iki kənd. Lən-keran ovalığında. Oykonim "badəm ağac-ları olan kənd" mənasındadır.

Badəmədağ or. *mür* Daşkəsən r-nu ərazi-sində dağ. Oronimin birinci komponenti Azərb -də qədim tikililərin, qalaların inşaa-tında işlənen xüsusi daş növünün (badəmədaş) adı ilə bağlıdır. Dağın tərkibi həmin mat-e-raldan olduğu üçün belə adlandırılmışdır.

Badəmədar or. *sada* Bakı yaxınlığında dağ. *Badəmədaş* adlanan xüsusi daş növünün karxanası rolunu oynadığı üçün belə adlan-dırılmışdır.

Badəmədar oyk. *sada* Bakı şəhəri, Seba-yıl r-nunda qəsəbə. Bezi tədqiqatçılara görə, oykonim fars dilində *badəm* (yarğan, çapıl-mış yer) və *dar* (keçid, qapı, etək, dib) kom-ponentlərindən ibarət olub, "yarğandakı keçid, yarğanın dibini" mənasındadır. Oyko-nimin Badəmədar sözünün fonetik dəyişməsi kimi "badəm ağacları ilə zəngin yer" mənə-sini ifadə etdiyiini söyləyən tədqiqatçılar da var. Əslində qəsəbənin adı yaxınlıqdakı dağın adından yaranmışdır.

Badəməli oyk. *düz* Şahbuz r-nunun Ba-dəməli i.e.v -də kənd. Dəroləyoz silsiləsinin c yamacındadır. Oykonim "ərazisində bad-əm ağacı olan kənd" deməkdir. Yaşayış məntəqəsi haqqında da keçmişdə yabanı badəm ağacları ilə zəngin olan Badəməli adlı ərazidə salınmışdır.

Badəməli hidr. *sada* Şahbuz r-nunun Badəməli kəndindən bir qədər aralı, 1262-1274 m hündürlükdə mineral bulaqlar Çoxdibətli 5, azdibətli 20 bulaqdan ibarətdir. Bulaqlar XIX əsrin sonlarında yer qatınmı-şatması nəticəsində üzə çıxmışdır. Suyu həzmi asanlaşdırır, iştahı artırır. Qiymətli süfrə suyu kimi sənaye miqyasında istehsal edilir. Adını ərazidəki kəndin adından al-mışdır.

Badəməli oyk. *sada* Şahbuz r-nunun Badəməli i.e.v -də qəsəbə. Dəroləyoz silsi-ləsinin c yamacındadır. Yaşayış məntəqəsi 1964-cü ildə Badəməli mineral suları zavodu əsasında salınmışdır.

Badəməli oyk. *düz* Xocalı r-nunun Daşbu-luq i.e.v -də kənd. Qarabağ silsiləsinin ətə-yindədir. Azərb.-də dağlıq yerlərə xas olan kiçik əkin sahəsinə *badər* deyilir. Oykonim "kiçik əkin sahəsi olan yer" deməkdir.

Bəğənis Ayrım oyk. *mür* Qazax r-nunun Əskipara i.e.v -də kənd. Coğaz çayının sahilindədir. Keçmiş adı Seyid Ayrım olmuşdur. Yaşayış məntəqəsini *ayrım*ların seçildiyə qoluna mənsub əziətlər keçmişdə mövcud ol-muş Bəğənis kəndi yaxınlığında saldıqı üçün belə adlandırılmışdır. Kəndi 1990-cı ilin martında eməni işğalçıları zəbt edərək bəz-bütün yandırmış, əhali ətəf kəndlərdə məskunlaşmışdır. Etnotoponimdir. Türk dilinin oksənyotində *bağana* "köhnə, keçmiş",

"sədləvh" mənalarını ifadə edir. Qazaxis-tandakı Bakanas (İli çayının qolu), Bakanas (Qara İrtişin qolu), Narın-Bakanas, Orta-Bakanas, Şci-Bakanas və s. çayların adı to-ponimiyada monq dilindəki *baqon* və *us* sözlərinin birləşməsi kimi "qısa çay" mənə-sini verir. Lakin kəndin daxil olduğu i.e.v -in adı da (*Əskipara* - "köhnə kənd") onun "ay-rımlar yaşayan köhnə kənd" kimi izah olun-masına imkan verir.

Bağban oyk. *sada* 1 Kürdəmir r-nunun Böyük Kəngərli i.e.v -də kənd. Keçmiş adı Barlıdır. XIX əsrin ortalarında clatlar tərə-finə salınmışdır; 2 Ucar r-nunun Boyat i.e.v -də kənd. Göyçayın sahilində, Şirvan düzündədir. Bezi ədəbiyyatlarda Bağban variantında qeyd alınmışdır. *Bağban* "bağ salan", "bağçılıqla məşğul olan" deməkdir.

Bağbanlar oyk. *sada* 1 Ağdam r-nunun Eyniadlı i.e.v -də kənd. Qarqar çayının sağ sahilindən bir qədər aralı, Qarabağ düzün-dədir; 2 Gəncə şəhəri, Bağbanlar i.e.v -də ştq Gəncə şəhərinin keçmiş məhəllələrindən birinin adıdır; 3 Biləsuvar r-nunun Eyniadlı i.e.v -də kənd. Keçmiş adı Arxangelovka olmuşdur. XX əsrin əvvəllərində Rusiyanın Arxangel'sk vilayətindən köçüb gələnələr burada məskunlaşmış, köhnə yaşayış yer-lərinin adını yeni məskonlərə vermişdirlər. 1991-ci ildən kəndin adı Bağbanlar kimi rə-simləşdirilmişdir. Etnotoponimdir. 1933-cü ildə Bərdə r-nunun Mehdişanlı i.e.v -də eymədlı kənd qeydə alınmışdır. Bezi ədə-biyyatlarda və yerli əhalinin dilində Bağ-manlar variantı da işlənir.

Bağbanlı oyk. *sada* Quba r-nunun Zər-dəbi i.e.v -də qəsəbə. Qusar məli düzənliy-nədir. Yaşayış məntəqəsi 12 №-li meyvə-çilik sovxozunun 2-ci şöbəsində salındığı üçün belə adlandırılmışdır.

Bağçakürd/Bağçakürd oyk. *sada* Gə-ranboy r-nunun Ağamalıoğlu i.e.v -də kənd. Gəncə-Qazax düzənliyindədir. Yaşayış məntəqəsini r-nun ərazisindəki Balakürd, Səffikürd kəndlərindən fərqləndirmək üçün belə adlandırmışlar. 1961-ci ildəkd Quba r-nunun Tələbi i.e.v -də Bağçaqaraxan adlı kənd olmuşdur. Kəmin Leninskoye, Boqa-toyev yaşayış məntəqələrinin keçmiş adı Baxçı

Eli olmuşdur 1933-cü ildə Astara r-nunun Unuz i ə v -də Baxçalar adlı kendin olduğu da məlumdur. Oykönimin birinci komponenti etnonim mənşəlidir.

Bağçalı oyk. *düz* Quba r-nunun Rustov i ə v -də kend. Keçmiş adı Bağçalı Qışlaq olmuşdur. Kendin ərazisi Rustov kendinin keçmiş məhəllələrindən bındır. Yerli əhəlin verdiyi məlumata görə, yaşayış məntəqəsinin əsl adı Bağca Əldir. XIX əsrin əvvəllərində İsmayilli r-nunun Lahic kendindən gəlmiş Əli adlı şəxsin ailəsinin orada məskunlaşması əsasında yaranmışdır. Lakin aparılan araşdırmalar Bağçalı toponiminin etnotoponim olduğunu söyləyir. 1933-cü ildə r-nun Talabı i ə v -də Bağca-qaraxan, 1917-ci ildə Nuxa qəzasının Qaxmux bölgəsində Bağçalı kəndləri qeydə alınmışdır. Mənbələrdə bu oykonimin Baxşalı variantı da nəzərə çarpır.

Bağçalı oyk. *sadə* İsmayilli r-nunun Lahic qəsəbə i ə v -də kend. Yaşayış məntəqəsi XIX əsrdə Lahucdan çıxmış ailələrin Bağçalı adlı yerdə məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. Tat dilində *bagalə/bagala* böyürkən, moruq deməkdir. Oykönüm "böyürkənli, moruqlu yer" mənasını ifadə edir.

Bağırboylı oyk. *sadə* Ucar r-nunun Qulabənd i ə v -də kend. Etnotoponimdir. 1917-ci ildə Qubadlı qəzasının Ciciimli i ə v -də cəynadlı kend qeydə alınmışdır. XIX əsrə aid məlumata görə, Göycəy qəzasında *bagırboyli* adlı comu 5 ailədən ibarət elat yaşayırdı. Onlar XIX əsrin ortalarında Qulabənd qəbəsə və Qaralıy yataq adlı yerdə məskunlaşaraq indiki kendin əsasını qoymuşdular.

Bağırxan silsiləsi or. *mür* Yuxarı Qarabagda dağ silsiləsi Qarabag silsiləsinin şm -ş yamaclarından Hün 1600 m Meşələrlə örtülüdür. Bezi ədəbiyyatlarda Bağırxan variantında qeydə alınır. Yəqin ki, bu ad meşələrdən gələn heyvan nərlisi ilə əlaqədar yaranmışdır. Oronimin Bağırxan antroponimindən yaranmışdır. İhtimalı da istisna olunmur.

Bağrı oyk. *sadə* 1 Şamaxı r-nunun cəynadlı i ə v -də kend. Ləngəbiz silsiləsinin c eteyində, Bulanıqsu çayının sahilindədir.

Tam adı Lələ Bağırılıdır. Kendin adı keçmişdə qışı Ərəş qəzasında, yayı isə Kəlbəcər yaylaqlarında maldarlıqla məşğul olmuş bir elatin adındandır. 2 Kəlbəcər r-nunun Ağdaban i ə v -də kend. Toponim XIX əsrdə Şamaxı qəzasında yaşaymış 47 ailədən ibarət *bağırılı* maldar elatının adı ilə bağlıdır. Etnotoponimdir. Krım vilayətində Baqerovo adlı: şq, 1933 ildə Sabirabad r-nunun Həşimxanlı i ə v -də Bağırtağay kendi qeydə alınmışdır. Aşqabad vilayətində Baqır adlı dağ vardır. Türk dillərində *bağır/bağır* sözünü "dağ yamacı", "dağ döşü", "obyektin qabaq hissəsi" mənalarında da işlənilir.

Bağırdağ oyk. *mür* Şamaxı r-nunun Bağırılı i ə v -də kend. Mənbələrin məlumatına görə, yaşayış məntəqəsi XIX əsrdə Şamaxı qəzasının dağlıq ərazisində yaşaymış *bağırılı* elatının məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. Etnotoponimdir. "Bağırılı kendinin dağlıq hissəsi və ya dağlıq ərazidə yerləşən Bağırılı kendi" deməkdir.

Bağırşaq or. *sadə* Şəur r-nunda dağ Dərələyəz silsiləsinin zirvələrindən bındır. Hün 1992 m. Ətəyindən başlayaraq zirvəsinə qədər dolanbac şəkildə olmasına, yeni bağırşaq oxşadığına görə bu adı almışdır.

Bağırşaq hidr. *sadə* Kəlbəcər r-nunda, Bağırşaq çayının dərəsində, 2400 m hündürlükdə, istisna kurortunun yaxınlığında çıxan mineral bulaqlar Çoxdibetlidir. Temperaturu aşağıdır. Vannası oynaq, sınır və s. xəstəliklərin müalicəsinə müsbət təsir göstərir. Adını cəynadlı dərədən almışdır.

Bağırşaq oyk. *sadə* Kəlbəcər r-nunun Yanşaq i ə v -də kend. Kendin ərazisi əvvəllər yaxınlıqdakı Qamışlı kendindən bınası olmuşdur. Tədrisən həmin kənddəki ağayarı və qaxızanlı nəsilərinə mənsub ailələr burada məskunlaşdıqdan sonra daimi yaşayış məntəqəsinə çevrilmişdir. Adını ərazidəki cəynadlı çay dərəsindən və mineral bulaqlardan almışdır. 1917-ci ildə Baqarışx variantında qeydə alınmışdır.

Bağrısaqqayı hidr. *mür* Kəlbəcər r-nu ərazisində çay. Tərtər çayının qoludur. Bağrısaqqadəsi adlı dərədən axdığı üçün belə adlandırılmışdır.

Bağrısaqqadə or. *mür* 1 Babək r-nunun Gəmeçatqat kendi ərazisində dərə, 2 Culfa r-nunun Yaycı kendi ərazisində dərə. Oronimlər *bağrısaqqadə* və *dərə* sözlərindən düzəlib. Dərənin relyef formasının ayrı-ayrılıqlıya, həmçinin ərazidəki Bağrısaqqadəyə görə bu adı almışdır.

Bağrısaqqadəsi hidr. *mür* 1 Sədəkər r-nunda şm -dən c -a doğru uzanan quru çay dərəsi. Yağışlı dövrdə axan su Arazı tökülür, 2 Şəur r-nunda çay Arazın sol qoludur. 1860 m hündürlükdən başlanır. Forma oxşarlığına, eyni zamanda ərazidəki cəynadlı dərənin varlığına görə bu adı almışdır.

Bağlıca hidr. *düz* Gədəbəy r-nunda çay. Bacan çayının sol qoludur. Hidronim "əsas çaya bağlı kiçik qol" deməkdir.

Bağlıpəyə oyk. *mür* Kəlbəcər r-nunun Ağdaban i ə v -də kend. Tərtər çayının sahilində, Murovdağ silsiləsinin eteyindədir. Kendin ərazisində qayalıqdakı mağara yaxınlığında keçmişdə kolonlara məxsus mal-qara saxlanılan pəyə yerləşirdi. Mağaranın üç tərəfi bağlı olduğu üçün ərazi belə adlandı. Kendin adı əvvəllər Məşədimməddi olmuşdur. Keçmişdə Kolanı tayfasının məşədimməddi nəslinə mənsub ailələr burada məskunlaşmışdılar. Oykönim *bağlı* və *pəyə* (tövlə) sözlərindən düzəlib, "qapalı, bağlı tövlə; heyvanların bağlandığı yer" deməkdir.

Bağmansu hidr. *mür* Əslı Bağmansudur. Dəskəsən r-nu ərazisində çay. Etnotoponimdir. Hidronim *bağman/bağban* (etn) və *su* (çay) sözlərindən düzəlib, "bağbanlara məxsus çay" deməkdir.

Bağtala oyk. *mür* Qax r-nunun Qaxingiloy i ə v -də kend. Bağtala keçmişdə Qaxbə kəndinə məxsus bağların adı olmuşdur. XIX əsrin ortalarında həmin kənddən ayrılmış ailələrin burada məskunlaşması nəticəsində yaranan yaşayış məntəqəsinə elə həmin bağların adı verilmişdir. Oykönim "bağ içərisində kend" deməkdir.

Bağyo or. *sadə* Quba r-nu ərazisində dağ. Azərbaycan dilinin dialektlərində *bağda/bağina* "şiş, düyün", türk dillərində *bağdan* "dağ döşü", "dağ yamacı" mənalarında işlənir.

Oronim "yerin qabarmış, şişmiş səthi", "dağ" mənasını ifadə edir.

Bahar or. *sadə* Qaradağ r-nu ərazisində palçıq vulkanı. Əlat burundadır. Bəzən Əlat buru da adlanır. Bu palçıq vulkanı son dəfə 20 mart 1967-ci ildə püskürmüşdür. Baharın (Novruzun) girdiyi gün püskürdüyünə görə rəmzi olaraq belə adlandırılmışdır.

Bahar oyk. *sadə* Bəyləqan r-nunun Qəhrəmanlı i ə v -də kend. Mil düzündədir. 1965-ci ildən pambıqçılıq sovxozu yanında salınmış bu kend rəmzi olaraq belə adlandırılmışdır.

Baharabad oyk. *mür* Bəyləqan r-nunun Örenqala i ə v -də qəsəbə. 1965-ci ildə üzümçülük sovxozunun malikanəsi yanında salınmış yaşayış məntəqəsi rəmzi olaraq belə adlandırılmışdır. Türkmənistan Baxardən, Baxardək, Özbəkistan Baxoristan, Ermənistan Bahar toponimləri də bu qəbildən olan coğrafi adlardır.

Baharlı oyk. *sadə* 1 Ağdam r-nunun Xındıstan və Üçöglən i ə v -lərində kəndlər. Hər iki kend düzənlikdədir; 2 Zəngilan r-nunun Çopədəre və Ördəkli i ə v -lərində kəndlər. Bəsit çayının sahilində, dağlıq ərazidədir. Yaşayış məntəqələrinin adları oğuzların *baharlı* tayfasının adı ilə bağlıdır. Etnotoponimdir.

Baxçakürd b x. Bağçakürd. **Baxışlı oyk.** *sadə* Xızı r-nunun Altıtağ i ə v -də kend. Ataçayın sahilində, dağ eteyindədir. Müxtəlif illərdə Baxşalı (1933), Baxşılı (1961) variantlarında da qeydə alınmışdır. Etnotoponimdir. Kendin əvvəlki adı Baxışlı qəzmalan olmuşdur. XIX əsrin əvvəllərində Ataçay sahilindəki Zarat kəndinə məxsus qışlaqda həmin kənddən çıxmış ailələrin məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. Deyilənlərə görə, kendin əsasını *baxışlı* nəslı qoymuşdur.

Baki oyk. *sadə* Azərbaycan Respublikasının paytaxtı. Xəzər dənizinin sahilindədir. Abşeron yarımadasının c hissəsində yerləşən bu şəhər çox qədim tarixə malikdir. Qədim mənbələrdə Baku, Bakuh, Bakuyyo, Bədkube variantlarında rast gəlinir.

a) Bezi araşdırıcılar toponimin *bəgan/abəgan/bəgan* "allahların yeri, müqəddəs

Baku buxtası

yer" (Baku etrafında tobiü odun-qazın olması və aşıpəstərlilik imkanları ilə əlaqədar) sözlərdən törədiyini qeyd edirler

b) XVIII əsrdə fars *bad* (külək) və *kube* (döymək) birləşməsindən olan *Badkubə* (külək döyən) variantı xalq etimologiyası əsasında yaranmışdır və elmi cəhətdən əsaslıdır

c) *Bag* tayfa adından törəmiş *bagavan* variantı ilə bağlamaq meyilləri də mövcuddur

ç) Qədim qırk mənşəli *bakı/baku* sözünün "təpə", "yükəklik", "yamac" sözündən yaranması fikri daha həqiqətə uyğundur. Bu coğrafi adı müxtəlif variantlarda geniş arealda təsadüf olunur. Laxubaku, Müsilbaku, Urqubaku (Dağıstan), Qumbaku (Baku yaxınlığında), Bakuriani (Gürcüstan), Maku/Maki (Cənubi Azərbaycan) və s.

Baku buxtası/Baku körfəzi *hidr.* *mür* Xəzər dənizinin c. sahilində, Abşeron yarımadasının c-ündədi Ş-də Sultan Burnu, c-q-də Şix Burnu, c-ş-də və c-da Qum, Daş Zura (Vulf), Böyük Zura (Nargin) adaları ilə əhatə olmuşdur. Körfəz Bakı şəhərinin etrafında yarımdayı şəklində yerləşir və dünyada ən gözəl körfəzlərdən sayılır. *Körfəz* limanda gəmilərin təhlükəsiz yan ala bildiyi yerdir

Bakıxanov oyk. *sada* Bakı şəhəri Sabunçu r-nunda ştq Sovet hakimiyyəti illərində burada salınmış qəsəbə Razin (Stepan Razinin adı ilə) adlandırılmışdır. XVII əsrdə Rusiyada üsyan edən kəndli hərəkatının başçısı Stepan Razin quldurluq məqsədilə 1667-ci ildə Xəzər dənizi vasitəsilə Abşeronu gəlmiş, burada yerləşən dağıdakı mağarada düşərgə salmışdır. Sonralar Razin dağı adlandırılan bu dağıdakı düşərgədən ətraf kəndlərə basqınlar etmiş, soyğunçuluq və qarətə məşğul olmuşdur. 1992-ci ildən yaşayış məntəqəsinin adı Bakıxanov (Azərbaycan alimi şair və məarifpərvər Abbasqulu ağa Bakıxanov Qüdsinin şərəfinə) adlandırılmışdır

Baklani or. *sada* Xəzərdə ada Qarabatdağ adası da adlanır Adadakı qarabatdağ (rusca baklan) qışqlarının zənginliyi ilə əlaqədar yaranmışdır

Baqal or. *sada* Şəki r-nu ərazisində dağ. 1917, 1933, 1961-ci illərdə r-nu ərazisində

Bala Haşım-xanlı

Baqal adlı kənd qeydə alınmışdır. Dağın adı kəndin adından törəmişdir. Yaşayış məntəqəsinin əsl adı Baqqallıdır. Yerli əhəlinin verdiyi məlumata görə, kəndin ilk sakinləri bəmin r-nun Cənub kəndindən çıxmış *baqqal* ailələrindən ibarət olmuşdur. *Baqal* pəşə adıdır, orzaq malları satan adamlara deyilir. Rusiyanın Çelyabinsk vilayətində Bakal, Başqırdıstanda Bakallı, Krımada Bakal, Bakal Kayat, Bakal-Tatar, Bakal-Su və s. coğrafi adlarını olması onu göstərir ki, bu, etnotoponimdir

Baqqallı oyk. *sada* Tovuz r-nunun Kiren i.e v -də kənd. Keçmiş adı Göllüdü. Kənd hazırda Aşağı və Yuxarı Baqqallı adlanan iki hissədən ibarətdir. Etnotoponimdir

Bala hidr. *sada* Cəlilabərd r-nunda çay. Göytəpə çayının sağ qoludur. Uz 10 km. Suvarma üçün istifadə edilir. "Kiçik çay" mənasındadır

Bala Badara hidr. *mür* Əsgəran r-nunda çay. Badara çayının sol qoludur. Bala Bədərə variantında da qeydə alınmışdır. Hidronim *bala* (kiçik, balaca) və *Badara* komponentlərindən düzəlib, "Kiçik Badara çayı" deməkdir

Bala Behmenli oyk. *mür* Füzuli r-nunun Əhmədboyli i.e v -də kənd. Araz çayının sol sahilində, Mil düzündədi. Kənd Behmenli adlanan yaşayış məntəqəsinin nisbətən kiçik hissəsini təşkil edir. Oykonom "kiçik Behmenli" deməkdir. Etnotoponimdir

Bala Cəferli oyk. *mür* Qazax r-nunun Cəferli i.e v -də kənd. Ağstafa çayının sahilində, Gence-Qazax düzənliyindədi. Oykonom "kiçik Cəferli kəndi" deməkdir. Etnotoponimdir

Bala Göyüslü oyk. *mür* Bərdə r-nunun Kəlalay (keçmiş Boyehmedli) i.e v -də kənd. 1933-cü ildə Bala Göyüslü və Bala Göbuc variantlarında da qeydə alınmışdır. Oykonom "kiçik Göyüslü kəndi" deməkdir

Bala Haşım-xanlı oyk. *mür* Sabirabad r-nunun Moranlı i.e v -də kənd. Muğan düzündədi. Etnotoponimdir. "Kiçik Haşım-xanlı kəndi" deməkdir. Yaşayış məntəqəsi XIX əsrin ortalarında Haşım-xanlı (indiki Böyük Haşım-xanlı) kəndindən çıxmış ailələrin məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır

Bala Həmyə

Bala Həmyə oyk. *mür* Dəvəçi r-nunun Həmyə i.e v -də kənd. Ataçayın sahilində, Samur-Dəvəçi ovalığında di. Oykonom "Kiçik Həmyə kəndi" deməkdir. *Həmyal/həmyə* tat və talış dillərində "düz yer", "həmar yer" mənasını ifadə edir. Keçən əsrdə kəndin adı Balaca Həmyə (1933, 1979) variantında da qeydə alınmışdır

Bala Kəhrizli oyk. *mür* Ağcabədi r-nunun Kəhrizli i.e v -də kənd. Mil düzündədi. Yaşayış məntəqəsinə XIX əsrdə Kəhrizli (indiki Böyük Kəhrizli) kəndindən çıxmış ailələr salmışlar. Oykonom *bala* (kiçik) və Kəhrizli (Kənd adı) komponentlərindən düzəlib, "kiçik Kəhrizli kəndi" deməkdir. *Kəhriz* isə yeraltı su yolu, su kəmənnə deyilir

Bala Kəngərli oyk. *mür* 1. Tərtər r-nunun Demurçilər i.e v -də kənd. Qarabağ düzündədi. XIX əsrdə Kəngərli kəndindən ayrılmış ailələr tərəfindən salınmış, nisbətən kiçik olduğuna görə belə adlandırılmışdır; 2. Kürdəmir r-nunun Ceyli i.e v -də kənd. Keçmiş adı Çılpaq Kəngərli (Çılpaq adlanan yerdə salındığı üçün) olmuşdur. Etnotoponimdir. "Kəngərli yaşayış məntəqəsinin nisbətən kiçik hissəsi" deməkdir

Bala Körfəz hidr. *mür* Kiçik Qızılağac körfəzi da adlanır. Xəzər dənizinin c-q sahilindədi. Sarı (Sarı) yarımadası vasitəsilə Qızılağac körfəzindən və donizdən ayrılır. Qızılağac körfəzinin bir hissəsidir

Bala Kür hidr. *mür* Aqusa çayının ikinci adıdır. Salıyan şəhəri yaxınlığında Kürün sağ tərəfindən ayrılan qoldur. "Kiçik Kür" deməkdir. Keçmişdə Qızılağac körfəzinin bir hissəsi olmuş Xurşidçayla birləşirdi. Sonralar Kürün səviyyəsi aşağı düşdüyündən Bala Kürə su axmamışdır

Bala Kürək hidr. *mür* Buzuqlu çayının ikinci adıdır. Kürək çayından ayrıldığı üçün belə adlandırılmışdır. "Kiçik Kürək" və ya "Kürək çayının qolu" deməkdir

Bala Qəzər oyk. *mür* Bərdə r-nunun Şirvanlı i.e v -də kənd. Qarabağ düzündədi. Etnotoponimdir. "Qəzər yaşayış məntəqəsinin nisbətən kiçik hissəsi" deməkdir

Bala Qoşqar or. *mür* Daşkəsən r-nunun c-q hissəsində, Şahdağ silsiləsində dağ

Bala Şamlıq

Hün 2607 m "Kiçik Qoşqar" deməkdir. *Qoşqar* sözü Azərb-da dağ və çay adlarında özünü göstərir. Çin Uygurstanındakı Qaşqar (dağ adı) toponimi ilə eyni mənşəlidir. Oronim "qoşa daş, qoşa dağ" mənasındadır

Bala Qusar oyk. *mür* Qusar r-nunun eyniadlı i.e v -də kənd. Qusar çayının sol sahilində, Qusar maili düzənliyindədi. Oykonom "Qusar yaşayış məntəqəsinin nisbətən kiçik hissəsi" deməkdir. Kənd XIX əsrdə Qusardan köçmüş ailələrin məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır

Bala Qusarqışlaq oyk. *mür* Xaçmaz r-nunun Qusarçay i.e v -də kənd. Oykonom "Kiçik Qusar kəndinin qışlağı" deməkdir. Yaşayış məntəqəsi Bala Qusardan həmin kəndə məxsus qışlağa köçmüş ailələrin məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır

Bala Soltanlı oyk. *mür* Qubadlı r-nunun eyniadlı i.e v -də kənd. Həken çayının sol sahilində, Qarabağ silsiləsinin əyindədi. Etnotoponimdir. Oykonom "Soltanlı yaşayış məntəqəsinin kiçik hissəsi" deməkdir. Yaşayış məntəqəsinə XIX əsrin ortalarında indiki Cəbrayıl r-nundakı Soltanlı kəndindən köçmüş ailələr salmışlar

Bala Söyüdlü oyk. *mür* Oğuz r-nunun Böyük Söyüdlü i.e v -də kənd. Oykonom "Söyüdlü yaşayış məntəqəsinin kiçik hissəsi" deməkdir

Bala Surra oyk. *mür* Neftçala r-nunun Cəngən i.e v -də kənd. Kürün sahilində, Şirvan düzündədi. Oykonom "kiçik Surra kəndi" deməkdir. Yaşayış məntəqəsinə XIX əsrin 80-ci illərində Kürün sağ sahilindəki Ərəb Bəhruzanlı kəndindən köçüb gəlmiş ailələr salmışlar

Bala Şahəğac oyk. *mür* Astara r-nunun Kəkalos i.e v -də kənd. Lənkəran ovalığında, Xəzər dənizi sahilindədi. Oykonom "Kiçik Şahəğac kəndi" deməkdir. *Şahəğac* ərazidəki ağac növlərindən birinin adıdır

Bala Şamlıq oyk. *mür* Tovuz r-nunun Qərblı i.e v -də kənd. İki dağ silsiləsinin arasında, dərədə yerləşir. Kəndin içərisindən Zəyəm çayı keçir. Oykonom "Kiçik Şamlıq kəndi" deməkdir. *Şamlıq* komponentini tədqiqatçılar "şam ağacları çox olan yer", "şamlu

Bala Şürük

tayfasının adı", "gunoşo, işişi tapınanlar" və s kimi açıqlamaga çalışmışlar. Lakin Azərb.-də coğrafi termin *şam yer* (şamlıq) ifadəsi işlənməkdədir ki, bu da "otlu, xam yer" mənasını bildirir.

Bala Şürük *oyk*, *mür* Lənkeran r-nunun Gormetük i o v -də kənd Bəşərli çayının sahilindədir. Oykonom "kiçik Şürük kəndi" deməkdir. Türk dillərində *şürük* "cavan şam ağacı", "gəvahi ağacı", "kiçik, balaca, cır" mənalarını ifadə edir.

Bala Təkiə *oyk*, *mür* Masallı r-nunun Çaxırlı i o v -də kənd Lənkeran ovalığında. Çıxırkı i o v -də kənd. Abdulla Təkiəli olmuşdur. Abdulla həmin kənddə məskunlaşmış təklə tayfasına mənsub ailələrin başçısının adıdır. "Təkiə yaşayış məntəqəsinin kiçik hissəsi" deməkdir. Etnotoponimdir.

Balaçay/Bala çayı *hidr*, *mür* Cəlilabad r-nu ərazisində çay Göytəpə çayının sağ qoludur. Suvarma üçün istifadə edilir. "Kiçik çay" və ya "çay qolu" deməkdir.

Balahəsənli *oyk*, *mür* Qubadlı r-nunun Teymurməskənli i o v -də kənd Bərgüşad çayının sahilində, Qarabağ yaylasının eteyindədir. Yerli əhalinin verdiyi məlumata görə, kəndi 1918-ci ildə Ermənistan ərazisindəki Ağvanlı kəmindən didərgin salınmış ailələr bina etmişlər. Kənd *balahəsənli* nəslinin adını daşıyır. Etnotoponimdir.

Balaxanı *oyk*, *mür* Bakı şəhərinin Sabuncu r-nunda şiq Abşeron yarımadasının qədim neft r-nlarındandır. Böyükşor gölündən bir qədər aralı yerləşir. Bezi mənbələrdə Balaxana variantında da qeydə alınmışdır. XIII əsrdə aid mənbələrdə adı çəkilən bu toponimi tədqiqatçıların bir qismi fars dilindəki *bala* (yüksəklik, üst, yuxarı) və *xani* (qaynaq, mədə, quyu) komponentlərindən ibarət "təpədə yerləşən mədən" mənali söz kimi izah edir. Lakin ərazinin coğrafi mövqeyi bu mülahizəni doğrultmur. Fars *bala* (uca, yüksək, yuxarıda olan), *xan/xane* (ev, otaq) sözlərindən düzəlib *Balaxana* bir sıra şərq ölkələrində, o cümlədən Azərb.-də yaşayış binalarının üstündə tikilən əlavə evyanlı otaqlar. Bəzən karvansəraların giriş darvazası üzərində də tikilən bu tipli otaqlar qonaq və yay istirahət otağı olduğu üçün

Balbau

daxildən və xaricdən bəzədilirdi. Balaxanalar Naxçıvan, Ordubad, Abşeron, Lənkeran, Cənubi Azərb., Kürdəmir, Sabirabad evlən üçün əsas idi.

Balakeçləy *hidr*, *mür* Gədəbəy r-nu ərazisində çay Çay öz başlanğıcını ərazidəki Bala Keçiderəsi adlı dərədən götürdüğü üçün həmin dərənin adı ilə adlandırılmışdır. Burada Böyük Keçiderəsi adlı dərənin olması ərazidə dağkeçisinin varlığını xəbər verir.

Balaken *hidr*, *sada* Balaken r-nu ərazisində çay Qanx çayının sol qoludur. Baş Qafqaz silsiləsinin c yamacında, 2500 m hündürlükdən başlanıb Hidronim türk dillərindəki *bel* (təpə, yüksəklik) və *kan/kan* (çay) sözlərindən düzəlib, "yüksəklikdən, təpədən axan çay" deməkdir.

Balaken *oyk*, *mür* i Azerb -nın şm-q -ində inzibati r-n Baş Qafqaz sıra dağlarının s yamacında, Gürcüstana sərhəddə yerləşir. Mərkəzi Balaken şəhəridir; 2 Balaken r-nunda şəhər Eyniadlı r-nun mərkəzi Balaken çayının sağ sahilində, Baş Qafqaz silsiləsinin c eteyindədir. Adını ərazidəki cəyniəli çaydan almışdır. XIII-XVIII əsrlər gürcü mənbələrində Belakani variantında adı çəkilir.

Balakend *oyk*, *mür* Sabirabad r-nunun Qalaçayın i o v -də kənd. Muğan düzündədir. Oykonom *bala* və *kənd* komponentlərindən düzəlib, "kiçik yaşayış məntəqəsi" deməkdir.

Balaçaylaq *or*, *mür* Xocalı r-nu ərazisində, Qarabağ silsiləsində dağ. Oronim *bala* və *oylaq* komponentlərindən düzəlib, "kiçik meydan; kiçik sahə" deməkdir.

Balakürd *oyk*, *mür* Goranboy r-nunun Qızıltəhcili i o v -də kənd. Qarabağ düzündədir. Etnotoponimdir. "Kiçik Kürd kəndi" deməkdir.

Balbau *oyk*, *sada* Astara r-nunun Asxanəkerani i o v -də kənd. Bəşərli çayının sahilində, Peştəsor silsiləsinin eteyindədir. Yerli əhalinin dilində Balbau, Balbo kimi tələffüz edilir və tələffüzündə "kiçik qardaş" mənasında olması ehtimal edilir. 1917-ci ildə Balabur variantında qeydə alınmışdır. Dialektlərimizdə *balbu* suya batmaq üçün tora bağlanan taxtalara deyilir. Güman

Balıqlı

etmək olar ki, kəndin adı balıqçılıqla bağlı yaranmışdır.

Balıqlı *oyk*, *düz*, i Xanlar r-nunun Salahlı i o v -də kənd. Qoşqar çayının (Kürün qolu) sahilində, Qaflıqla silsiləsinin eteyindədir. Köhnə ədəbiyyatlarda Balalı kimi də işlənmişdir. Əsas məşğuliyyəti balıqlıq olan sakinlərin pəşə adından yaranmışdır; 2 Yevlax r-nunun Varvara i o v -də kənd. Kür çayının sahilindədir. Kənd XIX əsrdə Gəncə (Yelizavetpol) qəzasında maldarlıqla məşğul olmuş *balçılı* nəslinin adı ilə adlandırılmışdır.

Baldırğanlı *oyk*, *sada* Laçın r-nunun Miğdərə i o v -də kənd. Həkeri çayının sahilində, Qarabağ silsiləsinin eteyindədir. Kəndi XX əsrin əvvəllərində haqverdişığı nəsl *Baldırğanlı* adlanan sahədə salmışdır. Oykonom "baldırğan bütksinin zəngin olduğu yer" deməkdir. 1918-ci ilədək Ermənistanla cəyniəli kənd olmuşdur.

Balıqlı *oyk*, *sada* Hacıqabul r-nunda qəsəbə. Hacıqabul gölünün sahilində, Şirvan düzündədir. Oykonom sakinlərin əsas məşğuliyyətini özündə əks etdirir. Xakas vilayətində Balıksa, Özbəkistanda Balıqlı, Qazaxıstanda Balıqlı qəsəbələri qeydə alınmışdır.

Balıqlılar *oyk*, *düz* Lənkeran r-nunun cəyniəli i o v -də qəsəbə. Sarı yarımadasındadır. 1971-ci ildə balıq zavodu fəhlələrin üçün salınmışdır. Əsas məşğuliyyəti balıqçılıq olan sakinlərin adından yaranmışdır.

Balıq dağı *or*, *mür* Xəzərdə ada. Oronim *balıq*, *dağ* və i (mənsub *şək* -si) komponentlərindən düzəlib, "balıqla zəngin olan qaya-ıqlı" kimi başa düşülür.

Balıqlar/Ballar *oyk*, *sada* Ağdam r-nunun Öçölçən i o v -də kənd. Qarabağ düzündədir. Keçmişdə qışı Mil düzündən Çatalan, yayı isə Kolbəcər r-nunun Alagöllər yaylağında keçirən *balıqlar* (kəbirilərin qorvəndli qolunun tirəsi) elatinə mənsub ailələr tərəfindən salınmış bu kənd həmin elatin adını daşıyır. Etnotoponimdir.

Balıq *oyk*, *sada*, İsmayılı r-nunun Quşonca i o v -də kənd. Baş Qafqaz silsiləsinin eteyindədir. Qədim türk dillərində *balıq/balıq* "şəhər", "divarla əhatə olunmuş şəhər" mənasını bildirir.

Balıcalı

Balıton *oyk*, *düz* Lənkeran r-nunun Gəgiran i o v -də kənd. Burovar silsiləsinin eteyindədir. Tədqiqatçıların fikrincə, tələs dilindəki *bal* (gilas) və *ton* (tərəf, səmt) sözlərindən ibarət olan bu toponim "gilas ağacları olan yer, gilastı" mənasındadır. 1917-ci ildə Baləton variantında qeydə alınmışdır. Tələs dilində *balet* "kiçik qayı, doq-qaz" deməkdir, *-on* isə *-an* (yer, məkan) şəkilçisinin yerli dilə mənsub variantıdır. Kəndin coğrafi mövqeyi ilə bağlı adlandırılmışdır.

Balıkaldağ *or*, *mür*. Balaken r-nu ərazisində dağ. Oronim *balıkal* və *dağ* komponentlərindən düzəlib. Balıkal komponentinin qədim türk tayfalarından olan *balıkların* /*bulqarların* adı ilə əlaqədar olduğunu ehtimal etmək olar.

Balkarçay *hidr*, *mür* Biləsuvar r-nu ərazisində çay Azərb.-nın İranla sərhədində axaraq Muğanla Mahmudçalaya tökülür. Mənbələrdə Bolqaru/Bulqaru/Balharu/Bol-qarçay/Bulqarçay/Balkarçay variantlarında qeydə alınmışdır. Qədim türk tayfalarından olan *balıkların*/bulqarların adı ilə bağlı olması ehtimal olunur.

Balıqaya *or*, *mür* Abşeronda dağ. Oronim *bal* (üstü yastı) və *qaya* komponentlərindən düzəlib, "üstü yastı qaya" deməkdir.

Balıca *hidr*, *düz* Xocalı r-nunda çay. Qarqar çayının sol qoludur. Suvarma üçün istifadə olunur. Başlanğıcını Balıca adlı yaylaqdan aldığına görə belə adlandırılmışdır. Yaylaq isə öz adı burada bitən *balıca* (dökəotu) bitkisinin adından alınmışdır.

Balıca *oyk*, *sada* Xocalı r-nunun cəyniəli i o v -də kənd. Balıca çayının sol sahilində, Qarabağ silsiləsinin eteyindədir. Adını ərazidəki cəyniəli çaydan almışdır. Yaşayış məntəqəsi XIX əsrdə Gəncə qəzasındakı Əhmədbəyli kəndinin əhalisinin yaylağı olmuşdur. Sonralar başqa yerlərdən köçürülmüş ermənilər burada məskunlaşmışdılar.

Balıcalı *oyk*, *düz* Neftçala r-nunun Boyat i o v -də kənd. Salyan düzündədir. Yaşayış məntəqəsi XIX əsrdə Şorsulu kəndindən çıxmış ailələrin Balıcalı adı orazıda məskunlaşması noticesində yaranmışdır. Ərazinin adı isə burada balıclı otunun bitməsi ilə bağlıdır.

Baliqaya *or, mür.* Abşeronda dağ Oronim *baltı* və *qaya* komponentlərindən düzülüb Xızı kondindən şm -da yerləşir Hün 986 m Qayadaki kiçik təbii oyulaqlarda vəhşi bal anları nın potek salması ilə olaqedar dağın bete adlandırılması ehtimal olunur

Baliqaya oyk, sada 1. Ağdam r-nunun Surxavond i o v -de kənd Xaçın çayının sahilində, dağətəyi ərazidedir. Bir müddət Kirk Kiçan adlandırılmışdır 1992-ci ildən bu adla rəsmiləşdirilmişdir. 2 Qubadlı r-nunun Hal i o v -de kənd Dağətəyi ərazidedir Keçmiş adı Mahmudşağı imiş Vaxtilə sofulu tayfasının qışlaq yeri olmuşdur; 3 Goranboy r-nunun Yuxarı Ağcakənd i o v -de kənd Qurucayın sahilində, dağ yamacında Keçmiş adı Birgöz Baliqaya olmuşdur 1990-cı ildə ermənilərin hücumları zamanı dağılmışdır, 4 Goranboy r-nunun Qızılağacı i o v -de kənd Düzənlikdə yerləşir. 1922-ci ildə Birgöz Baliqayadan köçüb gəlmiş ailələr tərəfindən salınmışdır Oykonimlər Xankəndi r-nu ərazisində, Xaçınçayın sol sahilində yerləşən qədim *Baliqaya kurqan-larının* adından yaranmışdır

Baltalı oyk, düz Şəki r-nunun Kış i o v -de kənd Kış çayının sağ sahilində, Alazan-Həftəran vadisindədir Yaşayış məntəqəsinə XIX əsrdə Gürcüstanın indiki Laqodexi r-nundakı Baltı kəndindən köçüb gəlmiş ailələr salmışlar *Baltalı* qədim türk tayfalarından birinin adıdır Qədim zamanlarda türk ellərinə yadellilərin hücumu zamanı hər bir kənd müxtəlif silahlarla silahlanmışdır Sonralar kəndlər döyüş zamanı yerinə yitirdikləri funksiyalarına görə adlandırıldı Məs baltı > baltalı/baltacı, sapan > sapaqçı/sabançı/sabançu/sabançı; yay > yaylı/yayçı; qılnc > kılıcı/qılınclı, top > topçu və s. Başqırdıstanda Baltacayevski, Starobaltachevo, Tatarsı-landa Baltacsk, Odessa vilayətində Baltı və s qeydə alınmışdır

Baltalı düzü or, mür. Qax r-nu ərazi-sində düz Cəlair kəndi yaxınlığındadır Etnoqronimdir

Balvanı oyk, sada Sabirabad r-nunun Surra (keçmiş Dabalılar/Qanlı) i o v -de kənd Kür çayının sahilindədir Kəndin tam adı ovvollar Balvan Dabağlar olmuşdur Sonralar

toponimin ikinci komponenti (əslində Dab-bağlar) düşmüş, 1936-cı ildən isə guya pis səsləndiyi üçün Balvan komponentini Bal-var, daha sonralar Balvan şəklində yazmışlar Kənddəki nəsilərdən biri də balvan adlanır Türk dilində *balban/balvan* - qırqının bir novuñun adıdır Bezi tədqiqatçılar yaşayış məntəqəsinin adını erkən orta əsrlərdə Azerb -da mövcud olmuş Balavankərəc şəhərinin adı ilə əlaqələndirirlər

Balyand oyk, sada Cəbrayıl r-nunun cəmiyyədi (keçmiş Qarakəlli) i o v -de kənd. Yerli əhalinin dilində *balan* sözünün təhrif olunmuş formasıdır Qozluçayın sağ sahilində, dağ eteyində yerləşən kəndin adı "hündür yer, tepə" mənasını ifadə edir Xəlf etimologiyasına görə, ovvollar burada balı yandıraraq alınan şəkərdən çay hazırlanmış Buradan da Balyand adı yaranmışdır Başqa bir məlumata görə, kənd vaxtilə Cənubi Azerb -nın Balyand kəndindən çıxmış ailələr tərəfindən salınmışdır Cənubi Azerb -da Baland adlı kənd mövcuddur

Banaxur oyk, mür Xocalı r-nunun cəmiyyədi i o v -de kənd Qarabağ silsiləsinin c -şə eteyindədir Oykonim *bana* (alçaq tire) və *zur* (üst, tepə) sözlərindən düzülüb, "tərənin üstü" deməkdir Kəndin adı 1992-ci ildən Binedərəsi kimi rəsmiləşdirilmişdir

Banbaşı oyk, mür Masallı r-nunun cəmiyyədi i o v -de kənd Vileş çayının sol sahilində, Lənkəran ovalığında 1972-ci ildə Böyük Xocavar kəndi Banbaşı ilə birləşdirmişdir Oykonim *ban* (çardağ), *baş* və i (mənsub şəx -si) komponentlərindən düzülüb, "çardağ üstü" mənasındadır Türk dillərində *baş* sözlü "dağ, tepə zirvəsi", "çayların menbəyi" mənasını daşıyır Kənd yüksəklikdə yerləşdiyi üçün bu adı almışdır Banbaşı variantında da qeydə alınmışdır

Banko oyk, sada Neftçala r-nunun cəmiyyədi i o v -de şiq Kür çayının sol sahilində, Cənub-Şərqi Şirvan düzündədir Balıq sənayesinin inkişafı ilə əlaqədar 1842-ci ildə salınmışdır *Bank/banka* "sahil", "dayaz yer", "kiçik boğaz" mənası bildiren Hind-Avropa mənşəli sözdür Geniş Avrasiya ərazində rast gəlinir Banko həmin sözün yerli tələffüzə uyğunlaşdırılmış variantdır 1933-cü ildə *Banq-mədan* variantında qeydə alınmışdır

Baraxum oyk, sada. Xaçmaz r-nunun Uzunoba i o v -de kənd Qusar çayın sahilində, düzənlikdədir 1933-cü ildə r-nun ərazisində Baraxlı kəndi də qeydə alınmışdır 1917-ci ildə Kiçik və Böyük Baraxum, Köhnə və Yeni Baraxum adlı dörd kəndin Quba qəzasının Dədəli və Müşkür bölgələrində yerləşməsi haqqında da məlumat var Oykonim *baraxlı* barəgəli etnonimindən yaranmışdır

Baranbat or, mür Goranboy r-nu ərazi-sində dağ İnceçayın sol sahilində yerləşir Hün 1635 m Yerli əhalinin verdiyi məlumata görə, vaxtilə burada Baranbat adlı yaşayış məntəqəsi olmuşdur Həmin kəndin adını daşıyan qəbistan indi də mövcuddur Oronim *baran* (baranilər-qaraqoyunlu tayfa itifəqinin adı) və *bat/bet* (türk dillərində "yüksəklik", "dağ yamacı", "dağın güney hissəsi") sözlərindən düzülüb Etnotoponimlə Macarıstanda Baranya, Belorusda Baranoviç, Baranq, Hindistanda Baranaqar, Türkiyədə Baran və s. qeydə alınmışdır

Barxudarlı oyk, düz Qazax r-nunun Cəfərli i o v -de kənd Dağətəyi ərazidedir *Barxudar* şəxs adından və -li şəx -dən əmələ gəlmiş toponim hesab olunur Bar-xudar (Bərxudar) Bəy Ənis XVI əsrin ikinci yarısı, XVII əsrin əvvəllərində yaşamış Azerb -nın məşhur top tökmə ustası olmuşdur Səfəvilər dövlətinə ona "topçubaşı" ləqəbi və vəzifəsi verilmişdir XVII əsrin əvvəllərində Səfəvi-Osmanlı müharibələrində dövründə Məhriş, İrovan, Gəncə və b. şəhərlərin mühasirəsində istifadə edilən iri qaladığın toplar Bərxudarın başçılığı ilə hazırlanmışdı Oykonim həmin hadisələrin nəticəsi kimi də meydana çıxa bilər Bezi tədqiqatçılar fikrincə, kənd *barxudarlı* nəslinə mənsub ailələr saldığına görə belə adlanmışdır

Barlı oyk, düz Quba r-nunun Zərdabi i o v -de qəsbə Qudyal çayının sahilində, Qusar düzənliyindədir Quba r-nunda meyvəçiliyin inkişafı ilə əlaqədar 1955-ci ildə Qonaqkənd kəndindən köçüb gələn ailələr tərəfindən salınmışdır Oykonim *bar* (meyvə, bəhrə) və -li (şəx) komponentlərdən düzülüb, "meyvəsi olan, meyvəli" deməkdir

Barlıbağ oyk, mür Şəmkir r-nunun Tozəkənd i o v -de qəsbə Gəncə-Qazax düzənliyindədir 1965-ci ildən Nizami, 1994-cü ildən isə Barlıbağ (məhsuldar bağ) adlandırılmışdır

Barmaqlıbə oyk, mür Kolbəcər r-nunun Kolbəcər qəsbə i o v -de kənd Dikyardağının otayındadır Keçmişdə bina yeri olan bu əraziyə XIX əsrdə qonşu Dəlqılını kəndindən bir qrup ailə köçüb məskunlaşmışdı Oykonim *barmaq* və *bina* komponentlərindən düzülüb Türkdilləri alcaıda *barmaq/barmak/barmax/bormax* "zirvə", "şiş uclu zirvə" mənası daşıyır, *bina* komponenti isə toponimiyada "müvəqqəti yaşayış məskəni", "kəç" mənalrında işlənməkdədir Oykonim "zirvədə yaşayış məskəni" mənasını ifadə edir

Barsum oyk, düz. Şəmkir r-nunun Barsum i o v -de kənd Şəmkir çayının sol sahilindən bir qədər aralı, Kiçik Qafqazın şm eteyindədir 1933-cü ildə Barsım variantında qeydə alınmışdır Oykonimin etnonimdən düzəldiyini ehtimal etmək olar *Barsillar/barsellar, basillar/barselllar* adlanan türkdilli tayfanın IV-V əsrlərdə Xəzər dənizinin şm -q sahillərində yaşaması, etnik və dil cəhətdən bulqar, savir və avarlara yaxın olması, V-VIII əsrlərdə onların bir qisminin Azerb -na, Kür çayı sahillərinə köçməsi, digər qisminin Dağıstanda və Azerb -nın şm -ında əkinçilik və maldarlıqla məşğul olması haqqında elmi ədəbiyyatda kifayət qədər məlumat var *Barsel* "pələng, bəbir cili" deməkdir

Bartaz or, mür Zəngilan r-nunun c -q -ndə Məhn (Məhn Güney) silsiləsində, Ermənistanla sərhəddə dağ Hün 2270 m Toponimiyada *bart/bard* "dağ", *as/az/ats* "su"; "iti uc, iti zirvə" deməkdir Oronim "iti zirvəli dağ" mənasındadır

Bartaz oyk, sada 1 Zəngilan r-nunun cəmiyyədi i o v -de kənd Bartaz çayının sol sahilində, Məhn silsiləsinin otayındadır Adını ərazidəki cəmiyyədi dağdan almışdır Yaşayış məntəqəsi vaxtilə Orudubad və Samux r-nlarından gəlmiş ailələrin Pəri Bartaz adlanan yerdə məskunlaşması noticəsində yaranmışdır, 2 Zəngilan r-nunun cəmiyyədi

i e v -də qəsəbə Düzenlikdədir 1952-ci ildə qonşu kəndlərdən gəlmiş ailələr Bartaz d y stansiyası ətrafında salmışlar

Barum oyk *sada* Şomkir r-nunun Barsum i e v -də kənd 1917-ci ildə Göyçay qəzasında Barumlar, 1933-cü ildə Kürdəmir r-nunda Barumpördili yaşayış məntəqələrində qeydə alınmışdır. Tuva Barum-Xempik, Krımda Barum toponimlərinin olması oykonimin etnotoponim kimi qəbul edilməsinə imkan verir. Mənbələrin məlumatına görə, həm *barımlar* həm də *pərdililər* qaraqoyunluların tərkibində olmuşlar. Türk dillərində *barını* "gözen, köçən" deməkdir.

Barzavu o mür Lenik r-nunda dağ Peşestər silsiləsindədir. Toponimiyada *barz* *barz* "hündür yer", "yükseklik, dağ belı", v y ulış dilində "təpə", "meydan" mənalarını ifadə edir. Oronim "hündür təpə" mənasındadır.

Barzavu oyk *sada* Lenik r-nunun Biləbend i e v -də kənd Gəncəvi çayının sol sahilində, Barzavu dağının yamacındadır. Adını ərazidəki eyniadlı dağdan almışdır. 1917-ci ildə Borzava variantında qeydə alınmışdır.

Barzəku o mür Astara r-nunda dağ. Talış dağ silsiləsində, Beşorü və Siyəki çaylarının suuyucısında yerləşir. Hün 559 m. Oronim *barz* (yüksek) və *ku* (dağ) sözlərindən düzülüb, "yüksek dağ" deməkdir.

Basqal oyk *mür* İsmayıl r-nunun eyniadlı i e v -də kənd. Niyadək silsiləsinin eteyindədir. Tədqiqatçılar bu oykonimi "dağ yalı" kimi izah etmişlər və türk dillərindəki *baskı* (mənbə) və *yal* sözlərindən ibarət olduğunu söyləmişlər. Azərbaycan dilinin dialektlərində *basalək*, *basmax*, *basmax* kimi sözlər "nəsil, tayfa", "çəşid, növ" mənalarında işlənir. *Qal/ka/xa/* komponenti isə *kalin* sözünün kökü kimi dilimizdə qədimdən "sux", "yığın", "cəmlənmiş", "kütlə" mənalarını ifadə edir. Həqiqətən də basqallılar yaşadığıları ərazidə kompakt halda öz kiçik cəməyyətlərini yaratmışlar. Krımın Krasnoselskoye yaşayış məntəqəsinin də keçmiş adı Basalak olmuşdur.

Basqalçay hıdr *mür* İsmayıl r-nunda çay Girdimən çayının sol qoludur. Basqal

və çay sözlərindən düzülüb. Adını ərazidəki eyniadlı (Basqal) yaşayış məntəqəsindən almışdır.

Basquma o mür Quba r-nu ərazisində dağ. Oronim *bas* (qalaq, yığın), *qum* və *-a* (şək.) komponentlərindən düzülüb, "qum qalağı, qum dağı" deməkdir. Burada *qum* sözünün toponimiyada "topoçik" mənasını ifadə etdiyini də nəzərdən çıxarmaq olmaz.

Basma oyk *sada* Sabirabad r-nunun Qasımboylı i e v -də kənd 1933-cü ildə Basmaç variantında qeydə alınmışdır. Azərb dilinin Şamaxı dialektində *basmaç* "kömrük yandırın, kömrüçü" mənasını ifadə edir. Dialektlərimizdə bu sözün "yolayıcı", "arpa ekilən yer, sahe" (basmalıx) mənasında işlənməsinə də təsadüf olunur.

Baş Daşəgil oyk *mür* Oğuz r-nunun eyniadlı i e v -də kənd Daşəgil çayının sahilində, Baş Qafqaz silsiləsinin eteyindədir. Oykonim "Daşəgil yaşayış məntəqəsinin yuxarı hissəsi" deməkdir. Qədimdən Daşəgil adlandırılan ərazidə iki mağara və qaya-alağı (mal-qara və ya qoyun yatağı) var. XIX əsrin ortalarında Aşağı Daşəgil kəndi yarandıqdan sonra nisbətən yuxarıda yerləşən eyniadlı kənd Baş Daşəgil adını almışdır.

Baş Dize oyk *mür* Ordubad r-nunun Aza i e v -də kənd Zəngəzur silsiləsinin eteyindədir. Oykonim "Böyük Dize" deməkdir. *Dize* komponenti türkdilli xalqların toponimiyasında "kənd", İran dillərində "hasar", "qala divarı", "qala" mənalarını ifadə edir. Baş sözün kəndin adına onu eyniadlı yaşayış məntəqələrindən fərqləndirmək üçün əlavə olunmuşdur.

Baş Ələt oyk *mür* Bakı şəhəri Qaradağ r-nunda d y stansiyası, qəsəbə. Düzenlikdədir. Toponimin ikinci komponenti türk-moqol mənşəli ıyrat tayfasının elət qolunun adı ilə bağlıdır. Bu etnonim digər xalqların toponimiyasında da özünü göstərir. Ələtli (Ermənistan, Dağıstan), Ələt (Moqolustan), Alət (Volqaboyunda), Ələt (Özbəkistan) və s. Oykonim "birinci Ələt" deməkdir.

Baş Əmirxanlı oyk *mür* Dəvəçi r-nunun Əmirxanlı (keçmiş Şıxlı) i e v -də kənd Əmirxanlı çayının sahilində, Yan silsiləsinin şm eteyindədir. Etnotoponimdir. Oykonim "yuxarı Əmirxanlı kəndi" deməkdir.

Baş Əmirxanlı hıdr *sada* Dəvəçi r-nunda Baş Əmirxanlı kəndindən bir qədər q -də min. bulaq Ərazinin adı ilə adlandırılmışdır.

Baş Göynük oyk *mür* Şəki r-nunun eyniadlı i e v -də kənd Şin çayının (Əynçayın qolu) sol sahilində, Qoçuminq silsiləsinin şm -q eteyindədir. Toponim çox vaxt Köynük variantında da işlənir. XIX əsrin əvvəllərində Göynük adlı kənddən bir qrup ailə ayrılaraq 10 km aşağıda düzənlik sahədə yeni məntəqə (Aşağı Göynük) yaratdıqdan sonra toponimin əvvəlində *baş* sözü əlavə edilmişdir. Ehtimal edilir ki, Göynük yaşayış məntəqəsinə orta əsrlərdə Kiçik Asiyada adı çəkilən Göynük mahalından və ya eyniadlı qaladan gəlmiş ailələr salmışlar. Oykonim "yuxarıda yerləşən Göynük kəndi" deməkdir. *Göynük/göyrük* Azərb toponimiyasında "yaşıl sahe, otlu sahe" mənasını ifadə edir. *Köynük* variantı isə "kənd, el, məskun yer" mənasını bildirir.

Baş Göynük hıdr *sada* Şəki r-nunda çay. Şin çayının sol qoludur. Suvarma üçün istifadə olunur. Adını ərazidəki eyniadlı kənddən almışdır.

Baş Güneypəyə oyk *mür* Ağdam r-nunun Çıldiran i e v -də kənd Qavartı çayının sahilində, dağ eteyindədir. Oykonim *baş* (yuxarı), *güney* (cənub, gün düşən yer) və *pəyə* (burada yaşayış məntəqəsi) komponentlərindən düzülüb, "yuxarıda yerləşən Güneypəyə kəndi" mənasındadır.

Baş Kəldək oyk *mür* Şəki r-nunun Baş Küngüt i e v -də kənd Küngüt çayının sahilindədir. Keçmiş adı Kəldək olmuşdur. Həmin kəndin bir qrup ailəsi Aşağı Kəldək məntəqəsinə bina etdikdən sonra toponimin əvvəlində *baş* sözü əlavə olunmuşdur. Baş Kəldək variantında da qeydə alınmışdır. Azərb toponimiyasında *kəldək* "daşlı sahe", *gəldək* "məhsuldar yer", "dincə qoyulmuş torpaq sahəsi" kimi izah olunur. Oykonim "yuxarı Kəldək kəndi" mənasındadır.

Baş Küngüt oyk *mür* Şəki r-nunun eyniadlı i e v -də kənd Küngüt çayının (Əynçayın qolu) sahilində, Qızıqlaya dağının eteyindədir. Ərazidə orta əsrlərə aid Küngüt qalası var. Toponimin ikinci komponenti

XIII əsrdə moqol işğallarında iştirak etmiş türkdilli *kinqit* tayfasının adını əks etdirir. Etnotoponimdir. Oykonim "yuxarı Küngüt kəndi" deməkdir.

Baş Qafqaz oyk *mür* Qafqaz bərzəxində ən hündür sıra dağlar Şm -q -dən c -s -ə doğru 1100 km məsafəyə qədər uzanır. Suayncı silsiləsi də adlanır. Burada *baş* sözü "böyük" mənasını ifadə edir.

Baş Qaraçanlı oyk *mür* Kəlbəcər r-nunun Orta Qaraçanlı i e v -də kənd. Uzun çayının sahilində, dağətəyi ərazidədir. Etnotoponimdir. *Baş* türk-mənşəli topoformant kimi ümumtürk toponimiyasında mürəkkəb toponim yarıdıcılığında geniş istifadə olunur. "Əsas", "birinci", "böyük", "üst", "yuxarı" mənalarını bildirir. *Baş* komponenti dağ, qaya, zirvələrə, çay, bulaq mənbələrinin adlandırılmasında istifadə olunur və Sibir, Çin, Orta Asiya, Qafqaz, Balkanlar, Kiçik Asiya, Ukrayna, Volqaboyu, Rusiyanın Mərkəzi Qarapraq, Qazaxıstan, Azərbaycan və s. əhatə edən geniş Avrasiya regionunda təsadüf edilir. Konkret olaraq bu oykonim də "yuxarı" mənasına uyğundur.

Baş Qərvənd oyk *mür* Ağdam r-nunun Qərvənd i e v -də kənd Xaçın çayının sağ sahilində, Qarabağ düzündədir. Keçmiş adı Kəkilbəyli Qərvənd olmuşdur. Kəkilbəyli qərvəndlərin bu kənddə məskunlaşması hissəsinin başçısının adıdır. Yaşayış məntəqəsi vaxtilə Qışlaq adlı yerdə salınmışdır. Burada *baş* komponenti "böyük" mənasını ifadə edir. Qərvənd etnotoponimdir. Kəbirli tayfasının bir qolunun adıdır.

Baş Qışlaq oyk *mür* Goranboy r-nunun Buzluq i e v -də kənd Buzluq çayının sol sahilində, Murvodağ silsiləsinin şm -s yamacındadır. Oykonim "yuxarıda, yüksəkədə olan qışlaq" deməkdir. Kəndin əhalisi vaxtilə Gədəbəy r-nunun Cəlilə, Çalburun və Dəyəqarabulaq kəndlərindən köçüb gəlmiş ailələrdən ibarətdir.

Baş Layski oyk *mür* Şəki r-nunun eyniadlı i e v -də kənd Cənubi çayının sahilində, Baş Qafqaz silsiləsinin c eteyindədir. Oykonim *Baş* və *Layski* (Laskıya adından) komponentlərindən düzülüb, "Layski yaşayış məntəqəsinin yuxarı hissəsi" deməkdir.

Layski komponenti Laysqi, Laski, Laysıqi variantında da qeydə alınmışdır

Baş Şabalıd oyk. *mür Şeki* r-nunun Baş Göynük i ə v -də kənd Şin çayı sahilində, dağ yamacındakı Keçmiş adı Şabalıd olmuşdur XIX əsrin əvvəllərində bu kənddən çıxmış ailələr tərəfindən Aşağı Şabalıd yaşayış məntəqəsi yarandıqdan sonra keçmiş kənd indiki adla tanınmışdır Oykönim *baş* (yuxarı) və *Şabalıd* (kənd adı) komponentlərindən düzəlib, "yuxarıda yerləşən Şabalıd kəndi" deməkdir

Baş Şabalıd hidr. *sada Şeki* r-nunda çay. Şin çayının sol qoludur Suvarma üçün istifadə olunur Adını ərazidəki cəynadlı kənddən almışdır

Baş Zeytli oyk. *mür Şeki* r-nunun Zeytli i ə v -də kənd Zeytli çayının sahilində Baş Qafqaz silsiləsinin c öyündədir Baş Zeytli variantında da qeydə alınmışdır Oykönim "yuxarı Zeytli kəndi" deməkdir

Başarət oyk. *mür Qubadlı* r-nunun cəynadlı (keçmiş Şıxavan) i ə v -də kənd Kığık Həken çayının sağ sahilindən bir qədər aralı, Qarabağ silsiləsinin öyündədir Oykönim *baş* (yuxarı) və *arət* (dincə qoyulmuş sahe) komponentlərindən düzəlib Görünür, r.-nün ərazisində bir vaxtlar Aşağı Arət adı kənd də mövcud olmuşdur Mənbələrin məlumatına görə, kəndin əvvəlki sakinləri XVIII əsrin sonlarında Türkiyəyə köçmüşlər İndiki əhali isə XIX əsrdə yaxınlıqdakı Hümeyit kəndindən köçən ailələrdir R-nun ərazisində cəynadlı dağ da var XVI əsrə aid bir sənəddə Başarətbəy şəxs adı da qeydə alınmışdır

Başbaşı oyk. *mür Naxçıvan* r-nunda Naxçıvan şəhəri i ə v -də qəsəbə Arazboyu düzənlikdədir Oykönim *baş* (yuxarı, yüksəklik) və *başı* (üstü) komponentlərindən düzəlib Araz çayının sahilindəki yüksəklik oradan Naxçıvan şəhərinə tərəf açılmışda başlayır Tirenin ən hündür yeri yerli əhali arasında baş adlanır Yaşayış məntəqəsi burada yerləşdiyi üçün Başbaşı (yüksəkliyin başı) adlandırılmışdır

Başdam oyk. *mür Dəvəçi* r-nunun Zarat i ə v -də kənd Samur-Dəvəçi ovalığındadır Ətraf kəndlərə nisbətən yuxarıda salındığı

üçün belə adlandırılmışdır Oykönim "baş tərəfə, yuxarıda salınmış yaşayış məskəni" mənasına uyğundur

Başkənd oyk. *mür.* 1 Kelbecər r-nunun Sınıqlıkeş i ə v -də kənd Murovdag silsiləsinin öyündədir Yerli əhalinin verdiyi məlumata görə, XIX əsrin əvvəllərində Laçın r-nunun Alxası kəndindən gəlmiş Hacı Ələmşah adlı bir şəxs burada bina salıbmış Sonralar onun törəmələri bina yerində daimi məskunlaşblar Kənd qonşu kəndlərə nisbətən yuxarıda yerləşdiyi üçün belə adlandırılmışdır; 2 Xocalı r-nunun Kosalar i ə v -də kənd Balıca çayının sahilində, Mixtöken dağının öyündədir, 3 Culfa r-nunda kənd Oykönim *baş* və *kənd* komponentlərindən düzəlib, "mərkəz, əsas yaşayış məntəqəsi, yuxarıda, yüksəklikdə olan kənd" deməkdir Ermənistan ərazisində Akunsk və Vərnəş kəndlərinin 1946-cı ilədək, Artsvaşen kəndinin isə 1978-ci ilədək adları Başkənd olmuşdur

Başkənd hidr. *sada* 1 Culfa r-nunun Başkənd kəndi yaxınlığında min bulaqlar İki soyuq bulaqdan ibarətdir. Dadı: şor-tuz, tərbihi karbonqazlıdır; 2 Culfa r-nunun Başkənd kəndi ərazisində çay Adını yerləşdiyi kəndin adından almışdır

Başkənd aşırımı or. *mür Keçəldag* silsiləsində dağ aşırımı Gədəbəy r-nu ilə Ermənistan sərhədində, Başkənd kəndi yaxınlığındadır Hün 2170 m Oronim *Başkənd* (oyk) və *aşırımı* (keçid) komponentlərindən düzəlib

Başkənd su hidr. *mür Gədəbəy* r-nu ərazisində çay Başkənd aşırımından axır Hidronim *Başkənd* (or.) və *su* (çay) komponentlərindən düzəlib, "Başkənd aşırımından axan çay" mənasındadır

Başlibel oyk. *mür Kelbecər* r-nunun cəynadlı i ə v -də kənd Başlibel çayının sahilindədir Oykönim *başlı* (şiş uclu, yüksək zirvəsi olan) və *bel* (tirenin üstü) komponentlərindən düzəlib 1917-ci ildə Başlibel Seyidlər variantında qeydə alınmışdır Yerli əhalinin verdiyi məlumata görə, yaşayış məntəqəsini XIX əsrdə indiki Laçın r-nunun Seyidlər kəndindən gəlmiş ailələr saldıqna görə əvvəllər Seyidlər və ya Başlibel Seyid-

ləri adlanmışdır Toponim özündə kəndin salındığı coğrafi relyefi əks etdirir

Başlibel hidr. *sada Kelbecər* r-nunda çay Tutuqçayın sol qoludur Adını yerləşdiyi kəndin adından almışdır

Batabat hidr. *mür* 1 Şahbuz r-nunda Biçənək aşırımı yaxınlığında, 2100 m hündürlükdə keçmiş bataqlıq yerində sülai surətdə yaradılmış göl Yay dövründə göldən su Naxçıvan çayına axıdılır və suvarma üçün istifadə edilir; 2 Şahbuz r-nunda Qələyli yaylağında 1700 m. hündürlükdə min bulaq Soyuq və içməli sudur Hidronim *bat*, -a və *bat* komponentlərindən düzəlib, *batmaq* fəelindən eməle gəldiyi ehtimal olunur Türk dillərində *bat/bad/bet* toponimik termin kimi "yüksəklik, dağ düşü, dağ yamacı", eyni zamanda "çöklüntü", "bataqlıq, göl", "güdb, burulğan" mənalarını bildirir Hidronim "yüksəklikdə bataqlıq" və ya "dağ düşündə su mənbəyi" deməkdir *Bat* komponentli coğrafi adlara başqa xalqların toponimiya-sında da rast gəlmək mümkündür Bataçayq (Yakutiya), Bataysk (Rostov vilayeti), "Batken" (Qırğızistan), Batımnisi, Batbakkara (Qazaxıstan), Batumi (Gürcüstan) və s

Batançay hidr. *mür.* Zaqatala r-nu ərazisində çay Hidronim *batan* (yox olan, qorq olan, itən) və *çay* komponentlərindən düzəlib, "yox olan, itən çay" mənasındadır

Bayan oyk. *sada* 1 Daşkəsən r-nunun cəynadlı i ə v -də kənd Qoşqar çayının sol sahilində, dağ öyündədir; 2. Oğuz r-nunun Qumlux i ə v -də kənd Xalxalçayın (Əlican çayının sağ qolu) sahilində, Alazan-Həftəran vadisindədir 1917-ci ildə Boyan variantında qeydə alınmışdır Toponimiya da bu söz çox vaxt türk dillərindəki *byan* (qadın, xanım, varlı, dövlətli, zəngin) sözü ilə əçilənir Lakin nəzərə almaq lazımdır ki, qədim abidələrin dilində *baya* (mülasir Azərb dilində "bayaq") sözü də işlənmişdir ki, bu da "əvvəlki, keçmiş, yaxın keçmiş" mənasını ifadə etmişdir Bundan başqa, həmin sözün *bayın* variantı da işlənmişdir Qədim lügətlərdə *bayın* "əl qırmızı gül növü" kimi izah edilir Tədqiqatçıların əksənyyətini bu fikirdədir ki, bayan komponentli toponimlər qaraqalpaq, uyğur və qırğız xalqlarının tərki-

bindəki *byan* adlanan türk qəbiləsinin adı ilə bağlıdır Monqolustanda Bayan-Tümen, Bayan-Uloqey, Bayan-Xara, Bayan-Xonqor, Cənubi Azərb -da Bayan, Bayandaş Buryat toponimiya-sında Bayanqol və s coğrafi adlar qeydə alınmışdır

Bayandaş or. *mür* Abşeron yarımada-sının q. hissəsində, Mülşiqabad (keçmiş Pirekeşkil) kəndindən c.-q -də yerləşən dağ. Hün 590 m Oronim *byan* (etn) və *daş* (dağ, qaya) sözlərindən düzəlib, "bayanlara məxsus dağ" deməkdir Etnotoponimdir

Bayandur hidr. *sada* Laçın r-nunda çay Zabux çayının sağ qoludur Suvarma üçün istifadə edilir Hidronim oğuz tayfalarından birinin adını daşıyır Etnotoponimdir Bayandır variantında da işlənir

Bayandur oyk. *sada.* Tərtər r-nunun Sahlaab i ə v -də kənd Qarabağ düzündədir Yaşayış məntəqəsi Laçın r-nunun keçmiş Bayandur kəndindən gəlmiş ailələrin məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır Etnotoponimdir 1933-cü ildə Bərdə r-nunun Xoruzlu və Güllüglər i ə v -lərində cəynadlı iki kənd qeydə alınmışdır Ermənistanda Bayandur, Türkiyədə Bayındur yaşayış məntəqələri vardır

Bayandurlu oyk. *düz* Tərtər r-nunun Xoruzlu i ə v -də kənd Qarabağ düzündədir Oykönim "bayandurlara məxsus yer və ya Bayandur yaşayış məntəqəsindən köçüb gələnlər" deməkdir Etnotoponimdir

Baydarlı oyk. *sada* Qax r-nunun Qıpcaq i ə v -də kənd Düzənlikdədir Mənbələrin verdiyi məlumatlara görə, monqolların tərkibində *baydarlı*, Krım tatarlarının tərkibində isə *baydar* adlı tayfa olmuşdur Tədqiqatçılar belə hesab edirlər ki, bu tayfa türkdilli olub, XIII əsrdən Azərb -da məskunlaşmışdır Mənbələrdən birində Şeki vilayətində bir sıra kəndlərin gəlir vergilərinin Baydar bəyə bağışlanması haqqında, digər mənbədə isə 1273-cü ildə monqol sərkərdəsi Əmir Baydar haqqında məlumat verilir Bu iki sənədə əsaslanan toponimin şxs adından törədiyini ehtimal edirlər Lakin bütün hallarda Baydarlı etnotoponimdir

Bayıl oyk. *sada* Bakıda qəsəbə Türkdilli ərsalədə (Orta Asiya, Qafqaz, Krım, Balkan

yarımadası və s.) geniş yayılmış və "tope", "dağ döşü" mənalarında işlənən *bayır/bayır/bayır* sözünün (fonetik (r - l) variantıdır) Ərəzinin tepələrdən ibarət olması ilə əlaqədar bura Bayır/Bayıl adlandırılmışdır Burada XIII əsrdə suya qərq olmuş qəsrin xarabalıqları da Səbəyli ("Senge-Bayıl" - Bayıl dağı) adlanmışdır Qeyd etmək lazımdır ki, *bayıl* sözü Azərbaycan dilinin bəzi dialektlərində "arxac", "heyvan saxlanan yer" mənasında işlənirdi

Bayıl burnu or. mür. Abşeron yarımadasının c - q hissəsində, Bakı buxtasında Bezen Səbəyli burnu da adlanır *Oronim Bayıl* (yer adı) və *burnu* (çuxıntı) sözlərindən düzəlib (-u mənsub şəklidir)

Bayoba oyk. mür. Xaçmaz r-nunun Yergüc i o v -də kənd Samur-Dəvəçi ovalığındadır Yaşayış məntəqəsini XIX əsrin ortalarında Quba r-nunun Cəf kəndindən kəçib gəlmiş ailələr salmışlar Yerli əhalinin verdiyi məlumatla görə, obanın əsasını *Bay* adlı bir şəxs qoymuşdur Oykonom *bay* ("bay" sözünün qədim variantı, müasir özbək, qazax, qırğız və s. dillərdə "bay" formasında işlənməkdədir) və *oba* komponentlərindən ibarət olub, "bay kəndi, bay obası" deməkdir

Bayrambina oyk. mür. Balakən r-nunun Talalar i o v -də kənd. Oykonom *Bayram* (s. a.) və *bina* (müvəqqəti məskən) sözlərindən düzəlib, "Bayram ailəsinə məxsus məskən" deməkdir Yerli əhalinin məlumatına görə, yaşayış məntəqəsi vaxtilə Tülü kəndindən olan Bayram adlı şəxs saldıqı binə əsasında yarandığı üçün belə adlandırılmışdır

Bayramdərə or. sadə. Gədəbəy r-nu ərazisindədir Dağ ərazidəki eyniadlı dərənin adı ilə adlandırılmışdır Dərə isə vaxtilə Bayram adlı şəxsin yaylaq yeri olmuşdur

Bayramkoxalı oyk. düz. Qəbələ r-nunun Zalam i o v -də kənd Göyçayın sahilində, Baş Qafqaz silsiləsinin ətəyindədir Oykonom *Bayramkoxa* (antrop) və *-lı* (şəkl) komponentlərindən düzəlib, kəndxuda, kəndin reisi Bayram adlı şəxsin adı ilə bağlıdır *Koxa* "kəndxuda" sözünün fonetik cəhətdən təhrif olunmuş variantıdır Oykonom 1933-cü ildə Bayram Koxa variantında qeydə alınmışdır

Bayramlı oyk. sadə. 1. Bərdə r-nunun Otuzikilər i c v -də kənd. Qarabağ düzündədir Keçmişdə Bayramşağı adlanan bu kənd otuzikilər tayfasının *bayramşağı* oymağını burada məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır, 2. Tovuz r-nunun Əsrək Cürdaxan i o v -də kənd Əsrək çayının sahilində, dağ ətəyindədir Bezen Əsrək (sahilində yerləşdiyi çayın adından) Bayramlı da adlanır Kəndin adı muğanlı tayfasının *bayramlı* türsinin adı ilə bağlıdır, 3. Şəmkür r-nunun eyniadlı i o v -də kənd Keçmiş adı Quraq Bayramlıdır Kendi XIX əsrdə Tovuz r-nundakı Bayramlı kəmindən köçmüş ailələr Kür çayının qırağında saldıqına görə belə adlandırılmışdır Kənd 1929-30-cu illərdə Kürün qırağından indiki əraziyə köçmüşdür Kollektivləşmə ilə əlaqədar 1930-cu ildə Kolxozkənd adlandırılan yaşayış məntəqəsinin əvvəlki adı 1992-ci ildən bərpə edilmişdir Etnotoponimdir 1917, 1933-cü illərdə bu oykonomlar Bayramalılar/Bayramelilər, Bayramlılar, Bayramlılar variantlarında da qeydə alınmışdır Türkmənistanın Məni vilayətində Bayramlı adlı şəhər və r-n vardır

Bayramlı or. sadə. Şəmkür r-nunda dağ Ceyrançöl düzündə, Kürün sahilində yerləşir Dağın ətəyi keçmişdə Qazax qəzasında yaşayış *bayramlı* elinin qışlaq yeri olduğundan belə adlandırılmışdır

Bayramovka oyk. düz. Saatlı r-nunun eyniadlı i o v -də kənd Muğan düzündədir Çar hökumətinin, Rusiyanın mərkəzi quberniyalarından köçürdüyü kəndlilər 1910-cu ildə məskunlaşmış və bir müddət o dövrdə Rusiyanın Qafqazdakı canişini graflı V. Vorontsov-Daşkovun adını daşıyırdı 1924-cü ildən bolşevik Əli Bayramovun adı ilə adlandırılmışdır Rus mənşəli topoformantı (-ovka) işlədilməsi bəzi bölgələrdə olan slavyan mənşəli yer adlarının (Sarətovka, Slavyanovka, Ivanovka və s.) modellərinə əsaslanmışdır

Baysal or. mür. Şəkir r-nu ərazisində dağ Şərq Arpaçayın sahilində, Axura kəndindən şm -də yerləşir Hün 1910 m. Ermenistanla sərhəddir Türk dillərində *bay* "böyük", *sal* "qaya, daş" mənalarında işlənir Oronim "böyük qaya, böyük daş" deməkdir Türkdilli

xalqların toponimiyasında bu komponentli Bayjansay, Bayçunas, Baykaldır (Qazaxistan), Bayçun (Özbəkistan), Baykal (İrkutsk vilayəti), Baytəyqa (Tuva) və s. coğrafi adlar qeydə alınmışdır

Bazar oyk. sadə. Zaqafqala r-nunun Çobankol i o v -də kənd Yerli əhalinin məlumatına görə, kənd bazar (ticarət yeri) yanında salındığı üçün belə adlandırılmışdır Lakin tədqiqatçıların fikrincə, adı ilk dəfə 1392-ci ildə gürcü mənbələrində çəkən bu toponim mənşəcə Şimali Qafqaz çöllərində yaşayış qıpqcaq tayfalarından *bazarların* (bazarların) adı ilə əlaqədardır Bazar komponentli toponimlərin XII-XIII əsrlərdə qıpqcaqların Azərb -də məskunlaşması ilə əlaqədar yaranması ehtimal edilir Etnotoponimdir Qırğızistanın Oş vilayətində Bazar-Qorqan, Sarətov vilayətində Bazar-Karabulak, Tacikistanda Bazarərdə, Jitomir vilayətində Bazar, Krımnda Karasubazar, Çində İslam-bazar, Tabakbazar, İranda Fərbazar, Bazar-məhəllə, keçmiş Yuqoslaviyada Novi-Pazar, Bolqarıstanda Pazarcik, Pazartepe, Türkiyədə Pazarcik adlı yaşayış məntəqələri qeydə alınmışdır 1917-ci ildə Cavanşir qəzasının Dovşanlı bəlgəsində Bazarənd, 1933-cü ildə Sabirabad r-nunun Yolçubeyli i o v -də Bazarlı adlanan kəndlərin olduğu haqda məlumat verilir

Bazarçay hidr. mür. Qubadlı, Zəngilan Kəlbəcər r-lərindən və Ermenistan ərazisindən axan çay Qarabağ yaylasındakı Zəlcə gölündən, 2040 m. hündürlükdən başlanır, Həkeri çayı ilə birləşir, Araxa tökülür Ermenistan ərazisində Vorotan adlanır Etnotoponim hesab olunur Azərb dilinin dialektlərində *bazara/basara* "əkin cərgələri arasındakı kiçik arx" mənasında işləndiyi faktını da nəzərdən qaçırmmaq olmaz

Bazardüzü or. mür. Baş Qafqaz silsiləsində, Azərb -lə Dağıstan sərhədində dağ Üç zirvədən ibarətdir Ən yüksək zirvəsi 4466 m. Türvan və Qusar çayları buradan başlanır Dağ öz adını ətəyində yerləşmiş və keçmişdə maldar ellərin yaylağı olmuş Şahnəbad çayı dərəsində yerləşən Bazardüzü adlı düzənin adından almışdır Etnotoponim hesab olunur

Bazarkənd oyk. mür. Kəlbəcər r-nunun Dovşanlı i o v -də kənd Xaçın çayının sahilində, Qarabağ silsiləsinin ətəyindədir XIX əsrdə İrandan köçüb gəlmiş ermənilər burada yerləşdikdən sonra kəndin adı dəyişdirilərək Tımaçqa -hoğ, (erməni "meşə yeri") kimi rəsmiləşdirilmişdir 1992-ci ildə kəndin keçmiş adı bərpə edildi Etnotoponimdir

Bazaryurd or. mür. Baş Qafqaz silsiləsinin zirvələrindən biri, Qusar və Qəbələ r-nları sərhədində dağ Hün 4126 m. Oronim *bazar* və *yurd* komponentlərindən düzəlib, "bazarların yurd yeri" deməkdir Etnotoponimdir

Bəcnəxut or. mür. Xocalı r-nu ərazisində dağ Toponim bəcəne (peçenəq) və monqol dilindəki xut (yaylaqda düşərgə) sözlərindən düzəlib, "maldar peçenəqlərin yaylaqda düşərgəsi" deməkdir Etnotoponimdir

Becan hidr. sadə. Gədəbəy r-nunda çay Zeyəm çayının sol qoludur Müxtəlif ədəbiyyatlarda Bacan, Bacanka (Badjanka) variantlarında da işlənmişdir Azərb dilinin dialektlərində *bejan* (Cəbrayıl) "böyük lək" mənasını ifadə edir Hidronim "böyük budaq", "çayın böyük qolu" deməkdir

Becara oyk. sadə. İmişli r-nunun Bəcirovan i o v -də qəsəbə Becarı variantında da işlənir 1933-cü ildə Əli Bayramlı r-nunun Poladtuğay i o v -də Becarəkənt adlı yaşayış məntəqəsi qeydə alınmışdır Qədim türk dillərində, həmçinin Azərb dilində *becara/becara/becara/becara* sözü "artan, böyüyən, yetişən, yeniyetmə" mənalarını ifadə etmiş, hətta qədim abidələrin dilində Becara variantında antropomim kimi də işlənmişdir

Bedağar oyk. mür. Balakən r-nunun Qazma i o v -də kənd Balakən çayının sahilində, Aləban-Həftəran vadisindədir Oykonom *bəzəb* (avar "baş", "başlangıç", "bir qədər yuxarı") və *dağardahar* (azərb "daşlı, çınqıllı yer") komponentlərindən düzəlib, "daşlı, çınqıllı yüksəklik" mənasındadır XVIII əsrdə aid kəntlərdə Alazan çayının hər iki sahilində Bidiqar adlı yaşayış məntəqəsinin olduğu göstərilir

Belyanov or. sadə. Qubadlı r-nu ərazisində dağ Ehtimal etmək olar ki, Qafqazda

vo Zaqulqızıyada bir neçə modon yatağını tapmış rus geoloqu D.S Belyunkinin adı ilə bağlı yaranmışdır

Beretbino oyk. *mür* Balakən r-nunun Kalex i o v -də kond Alazan-Əynçay çökəkliyindədir. Kondin oruzisi vaxtilə Zaqatala r-nunun Qəbzədoro kondino adı bino yeri olmuşdur. Sonralar Qəbzədorodən çıxmış bir qrup ailənin burada məskunlaşması ilə daimi yaşayış məntəqəsinə çevrilmişdir. Daha sonralar kond iki hissəyə bölünərək eyni adla yurta Balakən, digər hissəsi isə Zaqatala r-nuna verilmişdir. Avar *peret* "xırda ağac-lıq", "kol-kos" mənasını bildirir. Oykönim "orazisi kol-kosdan ibarət olan bino, kond" deməkdir.

Bəşbarmaq or. *mür* Dovçı r-nu orazisində dağ Xəzər dənizi sahilində, Yan silsiləsinin c-ş qurtaracağındadır. Hün 546 m. Bəş çıpaq zirvədən ibarətdir. Burada qədim müdafiə soddinin bir hissəsi, qala və karvan-sara qalıqları qalmışdır. Xəlf arasında müqəddəs hesab olunan Xıdırzində (Diri Xızır) piri buradadır. Ərəb mənbələrində Şirvan qayası, bözən də Musa qayası adı ilə yad olunur. İlk dəfə Barmak adı ilə IX əsrdə müdafiə divarı kimi xatırlanır. XVII əsrdə Quba xanlığında Barmaq mahalı olmuşdur. Dağ zirvələrinin ol barmaqlarına oxşamasına görə belə adlandırılmışdır. Şimali Qafqazda Bəştal (Pyatigorsk şəhəri yaxınlığında bəş-zirvəli dağ), Gürcüstanda Bəştəşeni, Türkmənistanda Bəşbarmaq (beş təpəli kiçik dağ) oronimləri qeydə alınmışdır.

Bəşdəli oyk. *mür* 1 Sabirabad r-nunun Minbaşılı (Zalqarağac) i o v -də kond Muğan düzündədir. Fənotoponimdir. 2 Zəngilan r-nunun Zəngilan şəhəri i o v -də (keçmiş Keçikili) kond Dağotayı ərazisində Tədqiqatçıların firkə, şahsevənlərin ataxanlı qolunun *bəşdəli* titresinin məskunlaşması notisiçisində yaranmış məntəqələrdəndir. Yerli əhalinin verdiyi məlumatla görə isə, Ordubad r-nunun Tivi kəndindən gəlmiş beş dolaqlı (igid) qardaş məskunlaşdığına görə kond belə adlandırılmışdır. 1933-cü ildə Ağdaş r-nunun Qaradağlı i o v -də do Bəşdəli adlanan kond qeydə alınmışdır.

Bəşevlər oyk. *mür* Şəki r-nunda Qosobə, Turut düzündədir. 1905-ci ildə Ermənistanından zorla Azərb.-na köçürülən, buradan Qırğızistana Qə vilayətinə sürgün edilmiş, 1962-ci ildə isə oradan Şəki r-nuna qayıtmış azərb.-li ailələr Şəki düzümlüklük sovxozunun 2-ci şöbəsi yanında salınmışlar Qosobə ilk dəfə burada beş ev tikildiyinə görə belə ad almışdır.

Bəşgöl hidr. *mür* Dovçı r-nu orazisində göllər Gilgilçayın sahilindədir. Bir-birinə yaxın beş göldən ibarətdir. Göllər qrupuna ad onların sayına görə verilmişdir.

Bəştal oyk. *mür* 1. Nəfçala r-nunun Cəngan i o v -də kond Kür çayının sol sahilində, düzənlikdədir. Tam adı Ərəb Bəştal-ıdır. Yaşayış məntəqəsi XIX əsrin birinci yarısında Kürün sağ sahilindəki Bəştal kəndindən köçüb gəlmiş ərəbbəloğlan tayfasının *ərəbbəştal* qoluna məxsus ailələr tərəfindən salınmışdır. 1933-cü ildə Bəştalı Salyan və Bəştalı Şirvan variantlarında qeydə alınmışdır. Etnotoponimdir. 2. Salyan r-nunun Kürqarağası i o v -də kond Kür çayının sağ sahilində, düzənlikdədir. Yerli əhali arasında Yaxa (səhil) Bəştəli də adlandırılır. XIX əsrdə aid sənədlərdə Ərəb Bəştəli və ya Bəştəli kimi qeydə alınan bu yaşayış məntəqəsinin Ərəb Baloqları və Ərəb Qardaşbəyli kəndlərinin camaatı tərəfindən salınması haqqında məlumat verilir. Oykönimin *bəş* və *talı* ("tala" sözünün variantı) sözlərindən düzəldiyi və "beş tala" mənasını ifadə etdiyi ehtimal olunur. Türk dillərində *tal* və *tala* sözlərinin "düz", "kondir", "qat, lay, mərtəbə" mənalarında işlənməsi də mülumdur.

Bəşyataq or. *mür* Balakən r-nunda dağ Baş Qafqaz silsiləsinin c yarımada, Balakən çayının sağ sahilində yerləşir. Hün 1228 m. Keçmişdə maldar ellərin yaylaq yerlərindən olmuşdur. Oronim *bəş* və *yataq* (çay məcrası, qayın yatağı) komponentlərindən düzəlib Özbəkistanın Fərqanə vilayətində Bəşarx, Qaraqaradon vilayətində isə Bəşkənd şəhəri, Krımada Bəşuy, Bəşuy Eli, Bəşqaran, Bəştamak, Bəşqurt və s. yaşayış məntəqələrində qeydə alınmışdır. Nəzərə almaq lazımdır ki, türk dillərində *bəş* sözünün "ağac budağı", "ağac şaxəsi", *yataq* sözünün isə "ev, tikili, hey-

vanların saxlandığı yer" mənalarında işlənməsi hali da geniş yayılmışdır.

Beyloqan oyk. *sada* 1. Azərb.-da inzibati r-n Kür-Araz ovalığında Mij düzündən s-ş q hissəsində, İranın rəhəddə yerləşir. Morkəzi Beyloqan şəhəridir. 2. Azərb.-da şəhər, eyniadlı r-nun mərkəzi. Mij düzündədir. Yaşayış məntəqəsi ovsqollar 5 Nə-li pambıqçılıq sovxozunun fəhlləri üçün salındığına görə Mij qrupunun 5 Nə-li sovxoz qəsəbəsi, 1939-cu ildən İdanov adlanırdı. 1989-cu ildə yaşayış məntəqəsinə homin orazidə mövcud olan qədim Beyloqan şəhərinin adı verilmişdir. Beyloqan indiki Kobirli kondi yaxınlığında Öronqala xarabalığının yerində Azərb.-nın ən qədim şəhərlərindən biri olmuşdur. Toponimik tədqiqatlarla əsasən bu toponimi Altay dillərindəki *pila* (düzən, açıq yer) sözündən və məkən bildiren *-qan* şəkilçisindən ibarət "düzənlik, çöl" mənasında Mij düzündün qədim adı kimi qəbul edilir. Mənbələrdə Biloqan variantında da qeydə alınmışdır. 3. Ağcabədi r-nunun Boyat i o v -də kond Qarabağ düzündədir. Yerli əhalinin verdiyi məlumata görə, əhaliyi vaxtilə Beyloqan şəhərindən köçüb gəlmişdir. Kondin adı Biloqan variantında da qeydə alınmışdır.

Beynəlmiləl oyk. *sada* Dovçı r-nunun eyniadlı i o v -də qəsəbə. Volvəto çayının sağ sahilindən bir qədər aralı Samur-Dovçı ovalığındadır. Ər. *beynəlmiləl* "millətlər arası" deməkdir. Sovet hakimiyyəti illərində yaranmış toponimlərdəndir. 1933-cü ildə Şəmkir r-nunun Dəllərcəyir i o v -də do eyniadlı kond qeydə alınmışdır.

Beynəltaxta or. *mür* Daşkəson r-nunda dağ Şahdağ silsiləsindən ayrılan qoldur. Gəncə çayı ilə Dəstofur çayı arasında suayırıcıdır. Yay otlaqları kimi istifadə olunur. Oronim *beynal* (beynəlmiləl sözündən) və *taxta* (yükəsklikdə üstü düzən yer) komponentlərindən düzəlib.

Bəzmindəğ or. *mür* Qubadlı r-nu orazisində dağ Hökəri və onun qolu Xoşgədik çayları arasında, Muradxanlı kəndindən c-şəddir. Bəzmindəğ variantında da qeydə alınmışdır. Oronim *biz* (qədr. türk "şiş"), *mun* (qədr. türk "burun") və *dağ* komponentlərindən

dən düzəlib, "Şişburun dağ" deməkdir. Dağda Bizmin adı qəlanın qalıqları mövcuddur. Türkmənistan orazisində Kəpəzdağın otayında Bəzməin adlı şəhərin olduğu da mülumdur.

Bəcirovan oyk. *sada* 1. Bordo r-nunun Xusli i o v -də kond Quraşag düzündədir. 2. Colilabad r-nunun Komanlı i o v -də kond Pirsə çayının (Goytopu çayının qolu) sağ sahilində, Lankaran ovalığındadır. 3. İmişli r-nunun Bəcirovan i o v -də kond Araz çayının sol sahilindən 2 km aralı, Mij düzündədir. 1933-cü ildə bu kondin adı Bəcirovanlı kimi qeydə alınmışdır. IX-XIV əsrlərə aid mənbələrdə Cənubi Azərb orazisində, Muğan düzündə Bəcirovan adlı şəhər haqqında məlumat verilir. Bu şəhər Muğanın mərkəzi şəhəri olmuşdur. Bəcirovan adı c-ş dan ş-ə əhalinin miqrasiyası ilə gətirilmişdir. Mənbələrdə Bəşbarmaq dağı ətrafında Bəcirovan kəndi, Muğanda Bəcirovan çayı haqqında da məlumat var. Bəcirovan toponimisi haqqında müxtəlif fikirlərin söylənilməsinə baxmayaraq, bu sözün izahı hələ də mübahisəli olaraq qalır. *Bəcir* (əslində bəzir "kotan") və *van* (yer) komponentlərindən ibarət olan bu toponim "kotan yetişdirilən yer", "kotan istehsal olunan yer" deməkdir. Əsasən subtropik və mülayim qurşağda yetişdirilən bu qiymətli bitki üçün Muğan olversiyi yer olmuşdur.

Bəddəli oyk. *düz* Masallı r-nunun eyniadlı i o v -də kond Lankaran ovalığındadır. *Bədal* (ş a) və İran mənşəli kom şəklicisi *-an* formantından törədiyi ehtimal edilir. Bəddəli etnonimini oks etdirməsi do istisna deyil.

Bəddəldəre oyk. *sada* Oguz r-nunda qəsəbə. Yaşayış məntəqəsi keçən əvrin 50-ci illərində Bəddəldərəsi adlı yerdə salınmışdır. *Bədal* (ş a) və *dərə* (çökək yer) komponentlərindən ibarət olan bu oronim orazinin homin şəxsin adı ilə bağlılığı bildirir.

Bəddəli hidr. *sada* Bordo r-nunda arx, kanal Əsli Bəddəldir. 1933-cü ildə Bordo r-nunun Məhdixanlı i o v -də *Bəddəli* kəndi qeydə alınmışdır. Hidronim or adını bu kondin adından almışdır. Etnohidronimdir.

Bədəlli oyk. *sada* Qobustan r-nunun cənubunda i.e.v.-də kənd Pirsat çayının sol sahilində 6 km aralı, Mərəzə yaylasındadır Əsl adı Şəhbədlidir Sovet dövründə toponimin birinci komponenti atılmışdır Yaşayış məntəqəsi XIX əsrin ortalarında Şirvanın dağlıq zonasında, Qobustanda yaşamış ərəbqədim tayfasının üç qolundan bir olan *şəhbədlilər* tirosinə mənsub ailələr tərəfindən salınmış və onların adı ilə adlandırılmışdır Etimologiyadır 1933-cü ildə Ağdaş r-nunun Havarlı i.e.v.-də Bədəlli kəndi qeydə alınmışdır

Bədəro or. *sada* Əsgəran r-nunda dağ Əslı Bədaradır Adını ərazidəki cənubda yaşayış məntəqəsindən almışdır

Bədəre hıdr. *sada* Kəlbəcər və Əsgəran r-nlarından axan çay Əslı Bədaradır Adını ərazidəki cənubda dağdan almışdır

Bədərxan oyk. *sada* Babək r-nunun Yarımcı i.e.v.-də kənd Naxçıvan düzündə dağlıq Yerli teleffüz forması Badaşqandır Tədqiqatçıların məhluzasına görə, *badaşqan* "qəlbən bir olanlar, yaxın, qohum" deməkdir Tacikistanda Bədərxan vilayəti var

Bədəvil oyk. *mür* Göyçay r-nunun Alpout i.e.v.-də kənd Şirvan düzündədir Bədəvil, Bədəvil (1917), Bədəvil (1961) variantlarında da işlənir *Bədo* (Azərbaycan dilində 1 "qaçaqan at", 2 "pis iyli su") və *vil* (yer, məkan, inzibati ərazinin bir hissəsi) sözlərindən düzəlib, "pis qoxulu suyu olan yer" mənasındadır Azərbaycan Şirvan zonasında yayılmış müalicəvi kükürlü soyuq su obyektlərindən biri də kəndin ərazisində olduğu üçün belə adlanmışdır

Bədirqala oyk. *sada* Qusar r-nunun Bala Qusar i.e.v.-də kənd Qusar çayından 4 km aralı, Qusar maili düzənliyindədir Keçmiş adı Bədirbədalqala olmuşdur Kəndin ərazisində orta əsrlərə aid qala xarabalığı mövcuddur Yerli əhalinin verdiyi məlumata görə, kənd həmin qalının adını daşıyır Qalını Bədirbədal adlı şəxs tikdirmiş və bununla da yaşayış məntəqəsinin əsasını qoymuşdur 1917, 1933, 1961-ci illərdə r-nun ərazisində Bədirqala kəndi ilə yanaşı Bədirqala kəndi də qeydə alınmışdır

Bədirli oyk. *sada* Cəlilabəd r-nunun Qarazəncir i.e.v.-də kənd Dağoteyi düzlükdədir Yaşayış məntəqəsinin türkdilli təklə tayfasının *bədirli* nəslinin məskunlaşması nəticəsində meydana gəlməsi güman edilir Etimologiyadır 1933-cü ildə Bərdə r-nunun Qaramanlı i.e.v.-də, Bakı yaxınlığında Pira-kəşkül adlanan ərazidə Bədirli kəndləri qeydə alınmışdır

Bəhtiyar oyk. *düz* İsmayilli r-nunun Keyvəndi i.e.v.-də kənd Baş Qafqaz silsiləsinin c. ərazisindədir Kənd salınlığının ərazinin adını daşıyır və oykonim təkləndəki *bəhtli* və *-an* komponentlərindən ibarət "giləli yer" monəli söz kimi izah olunur

Bəhmənli oyk. *sada* 1. Füzuli r-nunda d. y. stansiyası və qəsəbə, 2. Bəyləqan r-nunda kənd, 3. Zaqatala r-nunun Bəhmənli i.e.v.-də kənd Dağoteyi ərazisində 1992-ci ildəki Vətəniyan adlandır. Etimologiyadır 1933-cü ildə Ağdam r-nunun İsmayilli i.e.v.-də Bəhmənli adlı yaşayış məntəqəsi qeydə alınmışdır *Bəhmənli*lər cavanşir tayfasının bir qoludur.

Bəhrəmli hıdr. *mür* Xanlar r-nunda göl Etimologiyadır 1933-cü ildə Qarabağın dağlıq hissəsində Muğanlı adlanan yerdə Bəhrəmli kəndi qeydə alınmışdır

Bəhrəmtəpə or. *mür* İmişli r-nu ərazisində qədim yaşayış məskəni olan yüksəklik Oronim *Bəhrəm* (Bəhrəmli yaşayış məntəqəsinin adından) və *təpə* komponentlərindən düzəlib, "Bəhrəmli kəndi ərazisində təpə" mənasındadır

Bəhrəmtəpə oyk. *sada* İmişli r-nunda ştq Araz çayı sahilində, Mil düzündədir Keçmiş adı Ağaxanlı, Nonmanabəd (1931-ci ildən), Bəhrəmtəpə, Bir May (1960-ci ildən) olmuşdur 1992-ci ildən yenidən Bəhrəmtəpə adlandırılmışdır Adını ərazidəki yüksəklikdən almışdır

Bəhrəmtəpə hıdr. *sada* Araz çayı üzərində, Bəhrəmtəpə kəndi yaxınlığında su qovşağı Arazdan başlanan kanalları su ilə təmin edir 1958-ci ildə istifadəyə verilən bu qovşuq Muğan və Mil düzlərində suvarmaya xidmət edir Adını yerləşdiyi qəsəbənin adından almışdır Əfqanıstan ərazisində Bəhrəmli adlı qədim şəhər xarabalığı var

Bəhrud hıdr. *mür* Ordubad r-nunda çay Zəngəzur silsiləsindən axır Fars dilində *bəhrud* "yaxşı çay" deməkdir Hidronim çayın suyunun içməyə yararlı olduğunu bildirir

Bəhrud oyk. *sada* Ordubad r-nunun Bilev i.e.v.-də kənd Zəngəzur silsiləsinin ərazisindədir Bəhrud çayının sahilində yerləşdiyi üçün həmin çayın adı ilə adlandırılmışdır

Bəxtiyarlı oyk. *sada* Qubadlı r-nunun Göyertik i.e.v.-də kənd Bərgüşad çayının sahilində, dağlıq ərazidədir Etimologiyadır

Bəklə oyk. *sada* Hacıqabul r-nunun Nabur i.e.v.-də kənd Dağlıq ərazidədir *Bəklə* sözünün təhrif olunmuş formasıdır *Bəklə* əkin yerlərinin, otlaq, biçənək sahələrinin sərhədini bildiren nişandır Belə bir nişan kəndin ərazisinə düşdüyü üçün və ya kənd nişanlarının yerdə salındığı üçün belə adlandırılmışdır

Bəlanidərə hıdr. *mür* Quba r-nunda çay. Hidronim *bəlan/bəlan* (aşırım) və *dərə* (məni) relief forması sözlərindən düzəlib, "aşırımdan dərəyə tökülən çay" deməkdir

Bəlkə or. *sada* Ordubad r-nu ərazisində dağ Yerli əhalinin dilində *Bəklə* kimi teleffüz olunan bu oronim "nişan, nişangah" mənasını bildirir

Bəlləbur or. *mür* Lenkeran r-nunda, Lenkeran şəhərinin c.-q.-də dağ, Yerli əhalinin dilində Bəlləbur kimi teleffüz olunan dağ adı "palıd" dağ, üzərində palıd meşəsi olan dağ" kimi açıqlanır

Bəlləbur-oyk. *sada* Lenkeran r-nunda, Lenkeran şəh. i.e.v.-də kənd Lenkeran çayının yuxarı axarında Bəlləbur dağının ərazisindədir Dağın başında orta əsrlərə aid Bəlləbur qalasının xarabalığı qalmaqdadır Kənd və təqribən 1 ha sahəni əhatə edən qala öz adını cənubda dağdan almışdır

Bəndələncə hıdr. *mür* Masallı r-nu ərazisində çay Azərbaycan dilindəki *bəndəlan* (sakitləşən, cəvərlənən, təcələn) və *çay* (su hovzəsi) sözlərindən düzəlib, "sakit çay" mənasındadır

Bəndovan or. *mür* Əli Bayramlı r-nunda, Xəzər dənizinin q. sahilində, Pirsat burnunda c.-də burun (çuxur) Cənub-Şərqi Şirvan düzündədir Bəndovan palıqçı vulkanı bura-

dadır Xəzər dənizi səviyyəsindən 90 m yüksəkdir *Bəndovan* "suyu bəndə salan, suyun qarşısını kəsən" deməkdir Orta əsrlərdə Azərb.-də suvarma işləri ilə əlaqədar vəzifə *bəndivan* adlanırdı Bəndüvənçi icma arxlarını tomir edir, suvarma suyunu kəndlilər arasında bölüşdürür, ondan düzgün istifadə olunmasına nəzarət edir, bəzən əkin sahələrini də qoruyurdu

Bəndovan oyk. *sada* 1. Bakı şəhəri, Qaradağ r-nunun Ələt qəsəbəsi i.e.v.-də ştq Xəzər dənizinin sahilindədir, 2. Azərbaycan dövlət yasaqlığı Salyan r-nu ərazisində, c.-ş Şirvan düzündədir Sahəsi 30 min ha 1961-ci ildə təşkil olunmuşdur Yasaqlıqda ceyran, tırac və su, bataqlıq, çöl quşları qorunur; 3. Azərb.-də orta əsrlərə aid yaşayış yeri Qalqları Bəndovan burnunda və dənizdə aşkar edilmişdir

Bənənyar oyk. *sada* Culfa r-nunun Əbrəqunis i.e.v.-də kənd Əlinca çayının (Arazın qolu) sağ sahilində, Zəngəzur silsiləsinin yamaqlıdır, Bezi ədəbiyyatlarda Bənənyar, Bənənyar kimi qeydə alınmışdır Oykonim *bənən* (bəlen) və *yar* (yarğan, dərə) komponentlərindən ibarət olub, "dağ boyunda yargan, dağ aşırımında çuxur yer" mənasını bildirir Kəndin coğrafi mövqeyi oykonimin ifadə etdiyi mənaya uyğundur

Bənövşə hıdr. *sada* Xanlar r-nu ərazisində çay Murovdag silsiləsinin ş. yamaqlarından axır Kürək çayını əmələ gətirən qollarından bindir Uz. 9 km Çay Bənövşəli adlı yaylaqdan axdığı üçün belə adlandırılmışdır Fitohidronimdir

Bərcan oyk. *mür* Yarıdmlı r-nunun cənubunda i.e.v.-də kənd Vilas çayının sol sahilində 7 km aralı, Burovar silsiləsinin yamaqlıdır Yerli əhalinin məlumatına görə, əsl adı Bərcandır Quya kollektivləşmə illərində boylova münasibətin dəyişməsi ilə olaqdar "y" səs "r" səs ilə əvəz olunmuşdur Tədqiqatçılar isə oykonimi *barc* (furs "hündür tikili") və *-an* (məkan bildiren şəkl) komponentlərindən ibarət "hündür tikili olan yer" monəli söz kimi izah edirlər Əslində, Bərcan Azərb.-də, Muğan vilayətində mövcud olmuş qədim Borzond (z - c) şəhərinin adıdır və "torpaq sahəsi" mənasındadır

Bordalçay

Bordalçay hıdr. *mür* Zaqatala r-nu ərazisində çay Hidronim bord (Azərbaycan dilində "bərkinmiş, möhkəmlənmiş", "hər hansı hamar sahədə bir qədər qalxmış, yüksəlmiş" mənasında, bərtik sözünün kökü), *al* (almağın kökü) və *çay* (su hövzəsi termini) komponentlərindən ibarət olub, "mənbəyini yüksəklikdən alan çay" mənasını bildirir.

Bərda oyk. *sada* 1. Azərbaycan da intibəti r-n Kür-Araz ovalığının q -ində, Qarabağ düzündədir Səthi düzənlikdir R-nun ərazisindən Xaçın və Tərtər çaylarının qolları keçir Mərkəzi Bərda şəhəndir 1930-cu ildə təşkil olunmuşdur Adını eyniadlı qədim yaşayış məntəqəsindən almışdır; 2. Azərbaycan şəhər. eyniadlı r-nun mərkəzidir Tərtər çayının sahilində, Qarabağ düzündən mərkəzindədir Azərbaycan -nın ən qədim şəhərlərindən biridir V əsrdə Qafqaz Albaniyasının paytaxtı, Xilafət dövründə (VII-IX əsrlər) mühüm ticarət və mədəniyyət mərkəzi olmuşdur Ticarət yollarının üstündə yerləşdiyinə görə Azərbaycan -nın şm -ində şəhərlərarası məsafələr Bərda şəhərindən hesablanırdı Mənbələrdə "kürd qapısı" adlanan Bərda darvazası yaxınlığında yerləşən "Əl-Kurkiya" bazarı haqqında məlumat verilir Qədimdə Hərum adlanan bu şəhər Sasanilər dövründə canışlıq mərkəzi olmuş və ətrafına divar çəkilmişdi Bərda adının yayılma ərazilə çox genişdir Türkmənistanla Bərdalığ obası, Dağlıq Altayda Köhnə Bərda r-nu, Qərbi Sibirə Bərda çayı, Perm vilayətində Bərda adlı üç çay, Bərdim adlı r-n, Çelyabinsk vilayətində Bərdyaş yaşayış məntəqəsi, Zaporijya vilayətində Beryansk adlı şəhər və r-n, Novosibirsk vilayətində Bərdsk d y stansiyası, Ermənistanla Bərd qəsəbəsi və s qeydə alınmışdır Bərda oykonimi Azərbaycan dilinin materialları əsasında "yüksəlmiş, möhkəmlənmiş şəhər, qala" mənasında izah oluna bilər; 2. Azərbaycan -da r-n Kür-Araz ovalığının q -də, Qarabağ düzündədir R-nun ərazisindən Xaçın və Tərtər çaylarının qolları keçir Mərkəzi Bərda şəhəndir

Bərda yaşayışlı or. *mür* Azərbaycan da dövlət yaşayışlı Bərda və Ağdas r-nları ərazisində, Kür çayının hər iki sahilindədir Sahəsi 75 min ha -dır 1966-cı ildə təşkil

Borçov

edilmişdir Çöldənuz, qırqo və turaç qonur Adını eyniadlı r -ndan almışdır Bərda (oyk) və yaşayışlı (qorqu, qorunan ərazi) komponentlərindən ibarətdir (-i mənsub şəx -sidir)

Bərdlik or. *sada* Culfə r-nu ərazisində dağ Qazançı kəndindən c -da, Əlince çayının sahilindədir Hün 2048 m Dağda qədim qala xarabalıqları var Oronim "qurğu, tikili, qala" mənasındadır

Bərgüşad or. *sada* Qubadlı və Zəngilan r-nları ərazisində sıra dağlar Zəngəzur silsiləsindən ayrılan qol olub, Bəzar və Oxçu çaylarının suayırması təşkil edir Ən yüksək zirvəsi Aramazd (Ermənistanla Hün. 3399 m.) adlanır Azərbaycanda Ağoyuq düzünə qədər uzanan hissəsində ən yüksək zirvəsi Süsən dağıdır (Hün 1304 m) Coğrafi ad kimi ilk dəfə XV əsrdə Azərbaycan şairi Bədr Şirvaninin əsərlərində çəkilir *Bərgü* tayfa adı ilə bağlı olduğu güman edilir

Bərgüşad hıdr. *sada* Qubadlı r-nunda çay Bəzarçayın mənşə hissəsindəki adıdır Adını ərazidəki Bərgüşad çökəyinin adından almışdır

Bərgüşad oyk. *sada* Ucar r-nunun eyniadlı i.e.v -də kənd Şirvan düzündədir 1917-ci ildə Cavanşir qəzasının Şirvanlı i.e.v -də, 1933-cü ildə Bərda r-nunun eyniadlı i.e.v -də də Bərgüşad adlı yaşayış məntəqələ qeydə alınmışdır Tədqiqatçılar bu oykonimi "bərgülərin kəndi" kimi izah edərək, etnotoponim hesab edirlər Ukraynanın Vannitski vilayətində Bərdad adlı şəhər və r-nun olması faktı da məlumdur

Borçov oyk. *sada* Quba r-nunun Vələ və i.e.v -də kənd Qusar maili düzənliyindədir XIX əsrin ortalarına aid sənədlərdə indiki Birinci Nügədi kəndinə məxsus torpaq sahəsi kimi qeyd olunmuşdur Həmin ərazi XIX əsrin sonlarında Zərqov kəndi əhalisinin istifadəsinə verilməmişdir Kəndin ərazisi Vələvələyədən çəkilmiş bəndlərlə suvarılır Azərbaycan dilinin faktikalarında *bar* "axar suyun qarşısını kəsmək üçün maneə, bənd" mənasında işlənir Yerli əhəlinin dilində Borçov kimi toleffüz olunan oykonim "suyun bəndə salındığı yer və ya bəndə salınmış çay" mənasına uyğundur

Borkdere

Borkdere or. *mür* Şamaxı r-nu ərazisində, Mərzə kəndindən c -da yaranan Oronim *bark* (sərt) və *dere* (məntri relyef forması) komponentlərindən ibarət olub, "sərt yaran" deməkdir

Borkdere hıdr. *sada* 1. Kəlbəcər r-nu ərazisində 2. Şamaxı r-nunda çay Bu çayların hər ikisi axdıqları dərələrin adları ilə adlandırılmışdır Qazax r-nunun Dağsalahlı və Əli Bayramlı kəndləri arasında Borkin ağzı dərəsi qeydə alınmışdır

Bəsitçay hıdr. *mür* Zəngilan r-nu ərazisində çay Araz çayının qoludur Xalq arasında Balacay da adlanır Çayın Baharlı kəndindən axan hissəsi Baharlı, Rəzdərə kəndindən axan hissəsi isə Rəzdərə adlanır Bu çayın axdığı Bəsitçay dərəsi (bəzi mənbələrdə Basutçay dərəsi) dövlət qorucudur və burada nadir çinar ağacları qorunur Tədqiqatçılar bu hidronim monqol mənşəli *besut* tayfasının adı ilə bağlıyırlar Hidronim *basit* (bəst fars "sığınacaq, toxunulmaz yer", İranda qədim adla eəslənən ərazi toxunulmazlığı hüququ; məbədlər, məscidlər, sədəblər) və *çay* (su hövzəsi) komponentlərindən düzəlir, ərazinin toxunulmaz olduğunu bildirir Tacikistanda Bəsid, Cənubi Azərbaycan -da Bəsit adlı kəndlərin olması məlumdur

Bəşərdi hıdr. *mür* Astara və Lenkeran r-nları ərazisində çay Lenkeran çayının sağ qoludur Uzunluğu 38 km Talış silsiləsində (1800 m yüksəklikdən) başlanır Suvarmada istifadə edilir. Suyunun bir hissəsi kanalla Xənbulaçay su anbarına axıdır Toponim tələs dilindəki *bəş* (qol) (-ə bitişdirməli saiti) və *rü* (çay) sözlərinin birləşməsindən düzəlib, "çay qolu" deməkdir

Bəşirabad oyk. *mür* Goranboy r-nunun Həzirohmədli i.e.v -də kənd Gəncə-Qazax düzənliyindədir Yaşayış məntəqəsini XX əsrin əvvəllərində Cənubi Azərbaycan Qaradağ mahalından gələrək Qarasaççı, Göynüyen, Həzirohmədli və b kəndlərdə rəncbərdli edənlər almışdır 1924-cü ildə kənd partiya və dövlət xadimi Mürbəşir Qasımovun (1879-1949) şərəfinə Bəşirabad adlandırılmışdır 1930-cu ildə burada Lenin adına kolxoz təşkil edildi və kəndin adı dəyişdirilərək Leninabad adlandırıldı 1997-ci

Bəyşəhmədyurd

ildə yaşayış məntəqəsi Bəşirədi adlı ilə rəsmiləşdirilmişdir 1933-cü ildə bu kəndə yanısı Sabirabad r-nunda da Bəşirabad adlı kənd qeydə alınmışdır

Bəşirbəyli oyk. *sada*. Salyan r-nunun Qaracala qəsəbə i.e.v -də kənd. Cənub-Şərqi Şirvan düzündədir Yaşayış məntəqəsi XIX əsrin 70-ci illərində Pirsat çayı yaxınlığında yaşaymış 22 ailədən ibarət *qubalı bəşirbəyli* tirosinin məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır Bəşirbəyli hamın tirosin başçısının adı olmuşdur Etnotoponimdir

Bəyşəbələr oyk. *sada* Ağdam r-nunun Xındırıstan i.e.v -də kənd Qarabəg düzündədir Yerli əhəlinin verdiyi məlumata görə, yaşayış məntəqəsinin əhalisi Bəyşəbə adlı bir bəyin rəyisliklərindən ibarət olduğu üçün belə adlandırılmışdır. Etnotoponimdir

Bəyşəmirli oyk. *sada* Gədəbəy r-nunun Çay Resululu i.e.v -də kənd Dağ yamacındadır. Yerli əhəlinin məlumatına görə, kənd vaxtilə Qazax r-nundan gəlmiş Bəyşəmir oğlu Ali tərəfindən salınmış, onun adı ilə adlandırılmışdır Etnotoponimdir

Bəydavil b a x Bədevil

Bəydilli oyk. *sada* 1. Salyan r-nunun Sarvan i.e.v -də kənd Bala Kür çayının sahilindədir. Tam adı Puta Bəydilli ("Putadlanan ərazidə yaşayan beydillilər") olmuşdur Çox vaxt Bəydilli variantında da yazılı almışdır; 2. Yevlax r-nunun Aşağı Bucaq i.e.v -də kənd Kürsəhli düzənlikdədir Mənsəpə Səlcuq oğuzlarının *bydilli* tayfasının adı kimi etdirir 1 Şah Abbas dövründə beydillilərin bir qismi Kürməna və Şirəzə köçürülmüş, hal-hazırda da bu şəhərlərin ətrafında yaşayan, maldarlıq və əkinçiliklə məşğul olan beydillilər öz adlarını regionun toponimiyasında və Bəydilli familiyasında yaşada bilmisdir 1933-cü ildə Biləsuvar r-nunun Xırmandalı, Ağdas r-nunun Havarlı i.e.v -lərində də Bəydilli yaşayış məntəqələri qeydə alınmışdır

Bəyşəhmədyurd oyk. *mür* Xızı r-nunun eyniadlı i.e.v -də kənd Xızı yaylasındadır XIX əsrdə Xızı kəndindən çıxmış ailələrin məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır 1933-də Bəyşəhməd Yurdu kimi qeydə alınmışdır *Bəyşəhməd* (ş a) və *yurd* komponent-

lorindən düzölüb "Boyxəmədin yurdu, Boyxəmədə n:oxsus yaşayış yeri" mənasındadır.

Boyl oyk *sada* Kürdəmir r-nunun Qocalı i o v -də kənd Şirvan düzündədir 1917 və 1933-cü illərdə Boy variantında qeydə alınmışdır. Tədqiqatçıların fikrincə, "bəyə mexsus, boy mültü" mənasındadır. Xakas vilayətində Bəy, Daşkənddə Bekabad, Türkmənistanında Bekdaş, Penza vilayətində Bekovo adlı yaşayış məntəqələri var.

Boylımdağ or, *mür* Dəvəçi r-nu ərazisində, Zarat kəndindən c -q -də dağ. Hün 936 m. *Boyim* (Xeyran Nise boyim - Səfəvi dövlətinin siyasi həyatında mühüm rol oynamış, Səfəvi hökmdarı Məhəmməd Xudabəndənin arvadı, I Şah Abbasın anası olmuşdur. Mənbələrdə Mədi-i Ülya kimi adı çəkilən bu qadın 1578/79-cu illərdə Şirvana hücum etmiş Kırım xanının vəliheddi Adil Girey və Osmanlı qoşunlarına qarşı vuruşan Səfəvi ordusuna bilavasitə rəhbərlik etmiş və Səfəvilər bu döyüşdə qələbə çalmışdır. Bu hadisədən sonra Şirvanda bir çox yer adları bu qadından adı ilə bağlanmışdır) və *dağ* komponentlərindən ibarətdir. Memorial toponim sayılır.

Boylımlı or, *sada* İsmayıl r-nu ərazisində dağ. Ağasovqat dağının q tərəfindədir. Burada Birinci və İkinci Boyımlı adlanan yay otlaqları vardır. Keçmişdə Ağsu r-nundakı Boyımlı kəndinin əhalisi bu dağdan yay otlağı kimi istifadə ediyindən dağ homin kəndin adını daşıyır.

Boylımlı oyk, *düz* 1. Ağsu r-nunun Ərəbsarvan i o v -də kənd Girdiman çayının sahilində, düzənlikdədir. Kəndin ərazisi keçmişdə Boyımlı ictimaiyyətə yaylaq yeri olmuşdur. 1917-ci ildə Boyımxanımli variantında qeydə alınmışdır; 2. Zərdab r-nunun eyniadlı qəsəbə i o v -də qəsəbə Şirvan düzündədir. Yaşayış məntəqəsi keçən əsrin 20-ci illərində Boyımlı adı ərazidə salınmışdır. Kəndin ərazisi əvvəllər Ağsu r-nunun Boyımlı kəndinə mexsus qışlaq yeri olmuşdur.

Boylımsarova oyk, *mür* Tərtər r-nunun eyniadlı i o v -də kənd İncəçayın sağ sahilində, Qarabağ düzündədir. XVIII əsrə aid sənədlərdə kəndin adı Sarov kimi qeydə alınmışdır. Yerli əhalinin verdiyi məlumata

görsə, yaşayış məntəqəsini Cənubi Azərbaycan Sərab əyalətindən gəlmiş ailələr saldıqları üçün belə adlandırılmışdır. Sonralar bu kənd Qarabağ xanı Mehdiqulu xanın bacısı Azad boyime cəhiz olaraq verdiyi toprak kəndin adının əvvəlinə *boyim* sözü əlavə edilmişdir.

Boyqışlaq oyk, *mür*. Xaçmaz r-nunun Hülövlü i o v -də kənd Samur-Dəvəçi ovalığındadır. Oykonom *bay* və *qışlaq* komponentlərindən ibarət olub, "bəyə mexsus qışlaq", "bəyin qışlağı" deməkdir.

Boyllı oyk, *düz* Qəbələ r-nunun Quşlar i o v -də kənd Şəki yaylasındadır. Yerli əhalinin dilində Boyllı kimi işlənir. Keçmiş adı Yemişanlı olmuşdur. Oykonom "bəyə mexsus kənd" mənasında izah olunur. 1933-cü ildə Kürdəmir r-nunun Axtaç i o v -də Boyllı kəndi qeydə alınmışdır.

Boyllıq oyk, *düz* Saatlı r-nunda kənd Muğan düzündədir. Yerli əhalinin verdiyi məlumatla görə, kəndin əhalisi keçmişdə bəy rəisiyyəti olduğu üçün kənd belə adlanır. *Bay* (titul) və *-lik* (mənsubiyyət bildiren şəx.) komponentlərindən ibarət olan bu oykonom "bəyə mexsus kənd" mənasındadır. 1933-cü ildə Kəlbəcər r-nunun Əsnək i o v -də də Boyllıq adlı kənd qeydə alınmışdır.

Boytapa or, *mür* Füzuli r-nu ərazisində dağ. R-n mərkəzindən şm.-ş -də yerləşir. Hün 275 m. Əsli Boytəpəsidir. "Bəyə mexsus təpə", "hündür təpə" mənalarındadır.

Bozırğan or, *sada* Qarabağ silsiləsində aşırım. Laçın və Şuşa r-nları sərhədində, Bozırğan su çayının (Həkeri çayının qolu) mənbə hissəsindədir. Hün 1633 m. Yamacları meşəlikdir. *Bəzirğan* orta əsrlərdə Şərqi ölkələrində ticarətlə məşğul olan adamlara verilən addır. Fars *bəzargan* "tacir, sövdəgər" deməkdir. Çox güman ki, vaxtla bu aşırımın karvan yolunun üstündə olmuş və ticarətə xidmət ediyindən bu adı almışdır.

Bozırğan su hıdr, *mür* Laçın r-nunda çay. Həkeri çayının sol qoludur. Uzunluğu 9 km. Çay öz mənbeyini Bozırğan aşırımından aldığı üçün belə adlandırılmışdır.

Bozırxana oyk, *mür* Kəlbəcər r-nunun Zər i o v -də kənd Qarabağ yaylasının ətəyindədir. Bəzən səhvan Vəzirxana şəklində də qeydə alınmışdır. Azərbaycan dilinin qərb

qrupu dialektlərində *bəzir* "kətan yağı, kətan toxumu" mənasında işlənir. Oykonom "kətan yağı və ya toxumu istehsal edən yer" kimi izah oluna bilər. 1917-ci ildə Cavanşir qəzasında Birinci və İkinci Bozırxana adlı iki kənd olmuşdur.

Bıçaqçı oyk, *sada* Zərdab r-nunun eyniadlı i o v -də kənd Kürün sol sahilində, Şirvan düzündədir. 1917-ci ildə Bıçaqçı variantında qeydə alınmışdır. Toponim qacarların *bıçaqçı* (pıçaqçı) tirasının adını əks etdirir. Hazırda pıçaqçılar Cənubi və Şərqi İranın dağ və yarımsəhra r-nlarında yaşayırlar.

Bıqır oyk, *sada* Göyçay r-nunun eyniadlı i o v -də kənd Yuxarı Şirvan kanalının sol sahilində, Şirvan düzündədir. 1917 və 1933-cü illərdə Buğur variantında qeydə alınmışdır. Tədqiqatçılara görə, Şamaxı r-nundakı Niyalıdağın ətəyində yerləşən Buğurt qalası 1537-ci ildə dağıldıqdan sonra əhali köçüb indiki yerdə məskunlaşmışdır. Azərb dilində və dialektlərdə *buğır* "üç-yaşar erkək dəvə", *buğur* "kök, qüvvətli, güclü", "birlik" mənalarında işlənir.

Bılıx oyk, *sada* Qəbələ r-nunun Məlikli i o v -də kənd Qaraçayın (Göyçayın qolu) sahilində, Alazan-Əyriçay çökeklindədir. Oykonom təhriş olunmuş toponimlərdən sayılır. Belə güman edilir ki, bu ad qədim türk dillərindəki *balıx* (şəhər, divarla əhatə olunmuş qala) sözündəndir. Bu mülhazimən müəlliflərin kəndin ərazisindəki qədim tikili xarabalıqlarına əsaslanaraq Azərb dənşiq dilində *bılıx* "bala, balaca, yeni doğulmuş" mənalarında da işlənir.

Bızzov or, *mür* 1 Şahbuz r-nunun şm -q -ində, Ermənistanla sərhəddə dağ. Hün. 2470 m, 2. Dəvəçi r-nu ərazisində dağ. Oronim "şiş uclu, it uclu" mənasındadır. 1933-cü ildə Naxçıvanda Bızzov adlı yaşayış məntəqəsi də qeydə alınmışdır.

Bilibəybəy oyk, *sada* Balı şəhən, Səbəyl r-nunda ştq. Ağsəron yarmadasında, Xəzər dənizi sahilindədir. Keçmiş adı Şıx və ya Şıxlardır (buradakı məscidin yanında şeyxlər məskən saldıqları üçün belə adlandırılmışdır). Sonralar bu ərazidə dəfn olunmuş fəhlə bolşevik Xanlar Səfəriləyevin şərifinə Xanlar (1939-1991-ci illər) adlandırılıb. 1991-ci

ildən buradakı Bilibəybəy (Heybətin xanımı) türbəsinin adı ilə adlandırılmışdır. Türbədə şüərlərin yeddinci imamı Musəyi Kazımın qızı Həkimə və onun Heybat adlı nəkən dəfn olunmuşdur.

Bilibəni oyk, *sada* Lənk r-nunun Çayrud i o v -də kənd Pəşləsə silsiləsinin yamaclarında Tədqiqatçılara görə, qismən təhrif uğramış bu toponimin əslı Bıbəhənidir. Toponim təliş dilindəki *bib* (heyva) və *həni* (bulaq) sözlərindən ibarət olub, "heyvəli bulaq" mənasındadır. Kənd ərazidəki eyniadlı bulağın adını daşıyır. Bıbiyanı (1917, Bıbiyoni (1961) variantlarında da) qeydə alınmışdır. Hidronimin *bibi* (fars "xanım"), *və həni* (təliş "bulaq") sözlərindən ibarət olub, "xanım bulağı" mənasında olduğunu da ehtimal etmək olar. Qazax r-nunun Xanlıqlar kəndi ərazisində Xanım bulağı adlı su obyektı məlumdur.

Bico oyk, *sada* Ağsu r-nunun eyniadlı i o v -də kənd Longəbiz silsiləsinin ətəyindədir. Bıcov variantında da işlənir. Kəndin yaxınlığında küklüdlü mineral bulaqlar var. Bu bulaqlara istinad edən tədqiqatçılara görə, kəndin adı tat dilindəki buc (qoxulu) və ov (su) sözlərindən düzölüb, "iyli su" mənasındadır.

Bico or, *sada* Ağsu r-nu ərazisində dağ. Longəbiz silsiləsində zirvə. Yerli əhali arasında Saqalan (Alan daşı) dağı da adlanır. Dağın adının eyniadlı yaşayış məntəqəsindən alındığı ehtimal olunur. Azərb. dilinin dialektlərində *bico* sözü "gödəkboylu, qısa, alçaq" mənalarında işlənir. Bu da oronimin "alçaq dağ" kimi izah olunmasına əsas verir. Yaxınlıqdakı kənd də öz adını bu dağdan ala bilər.

Bıcovdərsəli hıdr, *mür* Şamaxı və Ağsu r-nları ərazisində çay. Dərədə mineral su bulaqları var. Çay axdığı Bıcov dərəsinin adını daşıyır. Başqırdıstanda Bıjbıbulak yaşayış məntəqəsi və su obyektı qeydə alınmışdır.

Bıçnək oyk, *sada* Şahbuz r-nunun eyniadlı i o v -də kənd Naxçıvan çayının (Araxın qolu) sahilində, Zəngəzur silsiləsinin ətəyindədir. Yaşayış məntəqəsinin XIX əsrin ikinci yarısında Rusiyadan köçürülmiş niələr salmış və 1919-cu ildəki Karmalınovka ad-

landırılmışdır. Ruslar 1919-cu ildə başqa yerə köçürdükdən sonra kənddə erməni-azərbaycanlı milli münaqişəsi nəticəsində keçmiş İrəvan qəzasının Almalı və b kəndlərindən qovulmuş azərbaycanlı məskunlaşmışlar. Bezi tədqiqatçılara görə, kənd həmin vaxtdan etibarən kənd icmalarının *biçənək* yeri olan BİÇƏNƏK dağına adı ilə adlandırılmışdır. Tədqiqatçıların eksişməyi isə toponimi *peçenək* etnonimi ilə bağlayır.

BİÇƏNƏK *or. sada* Şəhbuz r-nunda, Ermənistanın Sisyan r-nu ilə sərhəddə, Zəngəzur silsiləsindən aşırım Hün 2423 m Ətrafı yaylaqdır. Ermənistanın Sisyan aşırımı adlanır. Qədim və orta əsrlərdə Naxçıvandan Arana gedən yol BİÇƏNƏK aşırımından keçirdi. Etnotoponim hesab edilir.

BİÇƏNƏKƏDƏ HİDR. mür Quba r-nu ərazisində çay Ağçayın sağ qoludur. Çay BİÇƏNƏK kəndinə adlanan dərədən axdığı üçün həmin dərənin adı ilə adlandırılmışdır. Etnotoponim hesab edilir.

BİÇƏRƏBİLƏ OYK. mür Balakən r-nunun Püştələri i ə v -də kənd Oykunum *biçiqər* (avə "balaca, kiçik") və *bina* komponentlərindən düzəlib, "kiçik bina" mənasındadır. *BİDEYİZ OYK. sada* Şəki r-nunun Baş Küngüt i ə v -də kənd. Küngüt çayının (Əynçayın qolu) sahilində, Alazan-Əynçay çökəkliyindədir. Baş Küngüt kəndindən çıxmış aیلərlə tərəfindən BİDEYİZ adlı yerdə salınmışdır. Yerli əhalinin dilində *bidey* "xəm yer, əkilməmiş yer" mənasındadır, -iz formantını isə qədim cəmlik əlaməti kimi qəbul etmək olar. 1917-ci ildə BİDEİZ variantında qeydə alınmışdır.

BİĞÜL OY. sada Şəki r-nu ərazisində dağ Yerli əhalinin məlumatına görə, toponim BİĞÜL adının təhrif olunmuş formasıdır. *Bi* komponenti qədim abidələrin dilində "iti uclu, üçlüc" mənasında, *gül* komponenti isə türkdilli xalqların toponimiyasında *qul* variantında "yarğan, qaya" mənasında işlənir. Bu baxımdan oronim "iti uclu qaya" kimi izah oluna bilər.

BİLƏBƏND/BİLƏBƏND OYK. mür Lerik r-nunun cənubunda i ə v -də kənd Gəncəvi çayının (Lenkəran çayının qolu) sol sahilindən bir qədər aralı, Peştəser silsiləsinin ete-

yindədir. 1933-cü ildə BİLƏBƏND variantında qeydə alınmışdır. Türkdilli xalqların toponimiyasında *bil/bil/bile/bila* variantlarında rast gəlinən birinci komponent "xuntı", "silindirmə", "uçurum", "yarğan" mənası daşıyır. Bu söz bir çox Qafqaz dillərində də işlənir. *Bənd* komponenti isə müxtəlif fonetik variantlarda (*band/bend/benr*) Qafqaz, Orta Asiya, Balkanlar və Yaxın Şərq regionlarında geniş yayılmışdır. "Sədd", "istehkam", "dağ" (İtaliya), "zirvə", "luman", "tersana" (fars), "topo" və s. mənaları bildirir.

BİLƏVƏR/BİLƏVƏR OYK. mür Lerik r-nunun Osyedərə i ə v -də kənd. Peştəser silsiləsinin ətrafındadır. Oykunum tələs dilindəki *bil* (bataqlıq, gölməçə) və *var* (yer) sözlərindən düzəlib, "bataqlıq yer" mənasındadır.

BİLƏDƏ HİDR. mür Dəveçir r-nu ərazisində, Taxtaköprü çayının aşağı axını hövzəsində göl. Bu hidronim *bil* (təhlil dillərində "axmalı çökəklik") -*dağ* (*dax/lax/lag*) komponentlərindən ibarət olub, "çuxur, çökəklik, gölməçə" mənasındadır. Tat dilinin materialları əsasında da eyni mənanı ifadə edir (*bil* "gölməçə, bataqlıq").

BİLDİRCİNLİ OYK. sada Tərtər r-nunun Sarov i ə v -də kənd. İncəçayın sahilində, Qarabağ düzündədir. Yerli əhalinin verdiyi məlumata görə, kənd BİLDİRCİNLİ adlanan ərazidə salınmışdır. Ərazidə çoxlu *bildircin* quşu olduğuna görə belə adlandırılmışdır. Tədqiqatçılar isə BİLDİRCİNLİ toponiminin etnotoponim olduğunu ehtimal edirlər.

BİLƏCƏRİ OYK. sada Bakı şəhəri, Binəqədi r-nunda qəsəbə Ağbəron yarımadasındadır. 1936-cı ildə yaranmışdır. Tərkibi mənbələrin məlumatına əsaslanan tədqiqatçılara görə, yaşayış məntəqəsinin adı etnotoponim olub, türkdilli xəzərlərin *bəlcərc* tayfasının adıdır. Əks etdirir Bəlcərcilərin Azərb -na muqəssasiyə Sasanı şahı Xosrov Ənuşirəvanın (531-579) Azərb -na köçürdüyü xəzərlərlə və VIII əsrin əvvəllərində erməni Cərrah ibn Abdullahun Xəzər dənizinə hücum edərkən onun üç paytaxt şəhərindən biri olan Bəlcərc şəhərindən Arana xeyli əhali köçürməsi ilə əlaqələndirilir. Yaşayış məntəqəsinin coğrafi mövqeyinə əsaslanan digər tədqiqatçılar isə bu toponimi qədim türk

dillərindəki *belen* (aşırım, alçaq dağ) və *car/cari* (sıldırım, yarğan) komponentlərinin birləşməsi kimi "aşırımlı yarğan" mənasında izah edirlər. Zəngilan r-nu ərazisində BİLƏCƏRİ (Bilencer) adlı yaylaq da vardır.

BİLƏGƏN OYK. sada Ağcabədi r-nunun Boyat i ə v -də kənd 1917-ci ildə BİLƏGƏN, 1933-cü ildə isə BİLƏGƏN variantında qeydə alınmışdır. Oykunum BİLƏGƏN toponiminin variantı olub, "düzlənlik, çöl" deməkdir.

BİLƏSƏR OYK. mür Lenkəran r-nunun cənubunda i ə v -də kənd. Peştəser silsiləsinin yamacındadır. Təhlil dilində BİLƏSƏR şəklində tolofluz olunur. Toponim təhlil dilindəki *bil* (bataqlıq, göl) və *sar* (baş) sözlərindən birləşməsindən (-ə bitişdirməci səddir) ibarət olub, "gölmə baş tərəfində və ya کنارında olan kənd" kimi izah olunur.

BİLƏSƏR HİDR. sada 1. Lenkəran r-nunun BİLƏSƏR kəndi yaxınlığında mineral bulaq Suyu soyuq, küürdürüldür; 2. Lenkəran r-nu ərazisində çay Bəşərdi çayının qoludur. BİLƏSƏR kəndinin adındandır.

BİLƏSUVAR OYK. mür 1. Azərb -da mızabət r-n. Muğan düzündən c. hissəsində İran sərhədi boyunca yerləşir. Mərkəzi BİLƏSUVAR şəhərdir; 2. Azərb -da şəhər, cənubunda mızabət r-n. mərkəzidir. Muğan düzündə yerləşir. İlk dəfə XIII əsrdə ad mənbələrində adı çəkilir. Mənbələrin verdiyi məlumata görə, Sasanı şahı Xosrov Ənuşirəvan (531-579) Kür-Araz ovalığına 10 min *suvar* yerləşdirmişdi. Bu məlumat toponimin ikinci komponentinin etnonim olmasını təsdiqləyir. *Bila* komponenti toponimiya "çöl", "səhra", "düzlənlik" mənalarında da işlənir. Bu baxımdan BİLƏSUVAR toponimi etnotoponim olub, "Suvar düzü, suvarların yaşadığı düzlənlik yer" deməkdir. Yaşayış məntəqəsi 1938-ci ildə rus şairi A. S. Puşkinin şərəfinə Puşkin adlandırılmışdır. 1992-ci ildən ərazinin qədim adı BİLƏSUVAR özünə qaytarılmışdır.

BİLƏSUVAR OY. sada BİLƏSUVAR r-nu ərazisində dağ. Adını yerləşdiyi ərazidən almışdır.

BİLƏV HİDR. mür Ordubad r-nunun BİLƏV kəndində min bulaq. Suyu soyuq və içməlidir. Hidronim yerli əhalinin dilindəki *bil* (ovuc) və *avəv* (su) sözlərindən düzəlib,

"ovuc/a içilən su, bulaq suyu" mənasındadır.

BİLƏV OYK. sada Ordubad r-nunun cənubunda i ə v -də kənd. Gilan çayının (Arazın qolu) sahilində, Zəngəzur silsiləsinin ətrafındadır. Oykunim kəndin ərazisindəki cənubda bulagın adındandır. Tədqiqatçılar kəndin adının ərazidəki dağlarda olan *biləv* daşlarından götürüldüyünü ehtimal edirlər. Lakin belə olduqda kəndin adı BİLƏV deyil, BİLƏVLİV olmalı idi. Oykunim mənbələrində də BİLƏV kimi qeydə alınmışdır.

BİLƏVƏPƏ OY. mür Babək r-nu ərazisində dağ. Naxçıvan şəhərinin şm.-indədir. Hün 1033 m. Oronim *BİLƏV* (ərazidəki cənubda) bulagın adı və *təpa* (müsbət rəlyef forması) komponentlərindən düzəlib, "BİLƏV təpəsi" deməkdir. Tədqiqatçılar vulkanik süxurlu bu dağda keçmişdə guya *biləv* daşı ədəd edildiyi üçün belə adlandırılmış ehtimal edirlər. 1933-cü ildə r-nun ərazisində BİLƏVƏPƏ, BİLƏVA adlı yaşayış məntəqələri qeydə alınmışdır.

BİLƏGƏH OYK. mür Bakı şəhəri, Sabunçu r-nunun cənubunda i ə v -də şəh. (1937-ci ildən) Ağbəron yarımadasının şm.-ində, Xəzər dənizini sahilindədir. XI-XV əsrlərdə Xəzər dənizinin lumanlarından olmuşdur. Keçmiş BİLƏGƏH kəndi indiki yaşayış məntəqəsinin q.-ində, Amburan burnunda yerləşirdi. Odu ki, bu burnun ındı da Köhnə BİLƏGƏH adlanır. Köhnə kəndin ərazisi bataqlıq, qamışlıq olduğuna görə əhali XIX əsrin əvvəllərində indiki yere köçüb məskunlaşmış və yeni məntəqəyə də BİLƏGƏH adı vermişdir. BİLƏGƏH toponimi təhlil dilindəki *bil* (bataqlıq, sucaq yer) və *gəh* (yer) sözlərindən ibarət olub, "bataqlıq, qamışlıq, gölməçə" deməkdir. Bu toponim müxtəlif mənbələrdə BİLƏ, BİLƏGƏH, BİLƏGƏH, BİLƏ (bataqlıq kənd) variantlarında qeydə alınmışdır. Keçən əsrin 60-cı illərində Quba r-nunun Rük i ə v -də də BİLƏGƏH (BİLƏGƏH) adlı kənd olmuşdur.

BİLİ OYK. sada Astarə r-nunun Siyaku i ə v -də kənd. Dağətəyi ərazidədir. Toponim təhlil dilindəki *bil* (sucaq, bataqlıq sözündən) və -i topoformantının birləşməsindən ibarət "bataqlıq yerlə salınmış kənd" mənalı söz kimi izah olunur. Yerli əhalinin dilində

bili "ördek" mənasında işlənir. Bu baxımdan oykonim Zəngilan r-nundakı Ördəkli oykonimin sinonimidir.

Bilici Qorqan oyk, *mür* Dəvəçi r-nunun Pınəbədi i.ə v -də kənd. Dağətəyi ərazidedir. 1917-ci ildə Bilicə şəklində qeydə alınmışdır. 1933-cü ildə ərazidə Bilici qəznə adlı kənd də olmuşdur. Yaşayış məntəqəsi 1783-cü ildə Qubalı Fətəli xanın Qarabağdan gətirdiyi bilici tayfasının məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. Kəngərliyə bir qolu olan bilicilərin adı ilə ərazidə dörd yaşayış məntəqəsi qeydə alınmışdır. Dağ Bilici, Düz Bilici, Bilici Sursur və Bilici Qorqan Bunlardan bir (Bilici Sursur) hal-hazırda mövcud deyil. Kənd Qorqan kəndinin yaxınlığında yerləşdiyinə görə bu adı almışdır. Etnotoponimdir. Dağstanda Bilici adlı qəsəbənin olduğu da məlumdur.

Bilici dağ or, *mür* Dəvəçi r-nu ərazisində dağ. Öronim kəngərliyə bilici tayfasının adını əs etdirir.

Bilistan oyk, *mür* İsmayilli r-nunun Keyvəndi i.ə v -də kənd. Baş Qafqaz silsiləsinin c. eteyindədir. Toponim tət. dilindəki *bil* (sucaq yer, bataqlıq, çökəklik) və *-stan* (yer, məkan) komponentlərinin birləşməsi kimi "çökəklik yer" mənasında izah edilir.

Bilne oyk, *düz* Yardımlı r-nunun Vərdəli i.ə v -də kənd. Peşəsar silsiləsinin eteyindədir. Lenk r-nunda da Aşağı və Yuxarı Bilne kəndləri var. Toponim tət. dilindəki *bil* (bataqlıq, sucaq yer) sözlü və *-ne* topoformantının birləşməsindən əmələ gəlib, "bataqlıqda yaşayış yeri" mənasındadır.

Bilneçay hıdr, *mür* Lenk r-nu ərazisində çay. Lenkeran çayının mənbə hissəsinin adıdır. Ərazisindən axdığı Bilne kəndinin adı ilə adlandırılmışdır.

Bilneçay or, *sada* I Bakı şəhəri, Əzizbəyov r-nunun cəmiyyəti i.ə v -də kənd və qəsəbə (1936) Abşeron yarımadasındadır. Yaşayış məntəqəsinin ərazisi kəçmişdə Nardaran kəndinin əkin sahəsi və heyvan saxladığıları yer olmuşdur. Sonralar müxtəlif ərazilərdən köçüb gəlmiş ailələrin burada məskunlaşması nəticəsində kənd yaranmışdır. 1917-ci ildə kəndin adı Bine-Kürkənd şəklində

qeydə alınmışdır. *Bine* sözü toponimiya da həm ayrılıqda, həm də topoformant kimi geniş yayılaraq "kənddən kənarda, mövsümi təsərrüfat məqsədilə salınan müvəqqəti yaşayış yeri, yurd", müvəqqəti yaşayış yerləri böyüklük kəndə çevrildikdə isə "daimi yaşayış yeri" mənalarında işlənir; 2. Xocavənd r-nunun Domi i.ə v -də kənd Dağ eteyindədir. 1992-ci ilədək Domi adlandırılmışdır. *Dom* sözü də *bine* sözlünə yaxın "oturmaq, ayağını qatlayıb aşağı çökəklik" mənaları ilə bağlıdır.

Bine or, *sada*. Şərur r-nu ərazisində dağ. Ehtimal etmək olar ki, etraf kəndlərdə yaşayan əhali dağdan yaylaq, bine yer kimi istifadə etdiyindən dağ bu adı almışdır.

Bine Xocavər oyk, *mür* Masallı r-nunun Banbaşı i.ə v -də kənd. Lenkeran ovalığındadır. Yaşayış məntəqəsi kəçmişdə Xocavər (indiki mövcud deyil) kəndinin bine yeri olmuşdur. XIX əsrin axırlarında kəndin əhalisi bina yerində məskunlaşaraq yeni yaşayış məntəqəsinin əsasını qoymuşdur. Toponim "Xocavər kəndinə məxsus bine" mənasındadır.

Binebəy oyk, *mür*. Astarı r-nunun Siyaku i.ə v -də kənd. Peşəsar silsiləsinin eteyindədir. Kəndin adının "bəy məxsus bine, yurd, məskən" mənasında olduğu ehtimal olunur. Bu baxımdan oykonim Böyüklük (Saati) oykoniminin sinonimidir.

Binebərsi oyk, *mür*. Xocavənd r-nunun cəmiyyəti i.ə v -də kənd. Dağətəyi ərazidedir. XIX əsrdə gəlmə emənlikləri burada məskunlaşdıqdan sonra kəndin adı təhrif olunaraq Banazır adlandırılmış, 1992-ci ildən isə indiki adı bərpa olunmuşdur. Keçən əsrin əvvəllərində Qubalı qəzasında Binebərsi kəndi qeydə alınmışdır. Oykonim "müvəqqəti yaşayış məntəqəsi olan dərə" mənasındadır.

Binələr oyk, *sada*. Ağdas r-nunun Gülvəkəndi i.ə v -də kənd. Şirvan düzündədir. Mənbələrin verdiyi məlumata görə, kəçmişdə yayı Şək r-nunun Dəşəli və Gəldək kəndləri arasındakı Ağcaqla adlı yerdə, qışı isə Kür sahilində, Abad və Pirezo Qaraağlan kəndləri arasındakı ərazidə kəçmiş *binələr* adı elatin adındandır. Sonralar həmin elat Muncuqlu, Qaraağac və Tava adlı yataqların etrafında məskunlaşıb indiki kəndin əsasını qoy-

muşdur. Yeni salınmış yaşayış məntəqəsi də həmin elatın adı ilə adlandırılmışdır. Etnotoponimdir. 1933-cü ildə oykonim Bineqedi variantında qeydə alınmış. Kürdəmür r-nunun Padar i.ə v -də isə Bineqedi adlı kənd olmuşdur.

Bineqedi oyk, *mür* I Bakı şəhərində inzibati r-n Abşeron yarımadasının c. hissəsində yerləşir. Bilecen, Xocason, Bineqedi, Dəməgöl yaşayış məntəqələri r-nun ərazisindədir. Mərkəzi Bineqedi qəsəbəsində Keçən əsrdə bir müddət Kurov r-nu da adlanmışdır; 2. Bineqedi r-nunun cəmiyyəti i.ə v -də ştq Abşeron yarımadasındadır. Bineqedi Abşeronun ən qədim yaşayış məntəqələrindən, eyni zamanda ən qədim neft rayonlarından XIX əsrə aid mənbələrdə Bineqazi variantında da qeydə alınmışdır. Tədqiqatçıların fikrincə, həmçinin yerli əhalinin məlumatına görə, toponim *bine* və *qaduqadi* (ərəb dilində "qazi") *Yqazi* sözlərinin birləşməsindən ibarət olub, "qazının binesi, qazıya məxsus bine" mənasındadır. Lakin toponimin ikinci komponenti *qadi* gedik sözünün fonetik variantı kimi "dağda çökək yer, aşırım, dağlar arasında düzəngah", *qazi* isə *gaz(i)* sözünün fonetik variantı kimi "gediyin ən alçaq hissəsi" mənalarında da qəbul edilir.

Bineqədgölü hıdr, *mür*. Abşeron yarımadasının şm -q. hissəsində, Bineqedi kəndi ilə Masazır kəndi arasında yerləşir. Axarsız şor göldür. Bineqədgölü da adlanır. *Bineqədi* və *göl* komponentlərindən (-ü mənsub şəkl) ibarət olub, "Bineqedi ərazisində olan göl" deməkdir.

Bloq or, *mür*. Şəki r-nu ərazisində dağ. Baş Qafqaz silsiləsinin c. yamacındadır. Hün 2204 m. Öronim düzgün variantı Bioyqudır. Tədqiqatçılar türk dillərindəki *bi* (mədan) və Azərb. dilindəki *oyuq* (mağara, kəh, quyu) komponentlərinin birləşməsindən əmələ gəlmiş bu söz "mədan mağarası, mədan quyu" kimi izah edilir.

Bir May oyk, *mür*. İmişli r-nunda ştq B a x Behramtəpə

Bir nüməli Mayak oyk, *mür*. Neftçala r-nunun Banko qəsəbə i.ə v -də qəs. Cənub-Şərqi Şirvan düzündədir. Yaşayış məntəqəsi Banko Balıq Kombinatının əsas vologosi yer-

leşon I Nəli Mayak yaxınlığında salındığı (1966) üçün belə adlandırılmışdır.

Bircincəy hıdr, *mür*. Şərur r-nunda çay. Arpaçayın (Aras hövzəsi) qoludur. Bircəy variantında da qeydə alınmışdır. Hidronim *bira* (toponimiya idki və daha artıq çay və ya çay qolunun birləşməsindən yaranan çay adlarında özünü göstərən topoformant) və çay sözlərindən düzəlib, "birləşmiş, qovuşub birlikdə axan çay" deməkdir. Rusiyanın Xarəbov vilayətində Bira və Böyük Bira (Amurun sol qolu, Kuldur və Sutar çaylarının birləşməsindən əmələ gəlmişdir) çayı və bu çayın sahilində Bira, Biraqan qəsəbələri, Ermənistanın Birekavan, Xakəs vilayətində Birkçul qəsəbələrinin adları da bu sözə bağlıdır. 1933-cü ildə İsmayilli r-nunun Həftəsiyah i.ə v -də Biraçır, Salyan r-nunun Çuxanlı i.ə v -də Buratman adlı yaşayış məntəqələri də qeydə alınmışdır.

Bircinci Ağal oyk, *mür*. Zəngilan r-nunun Ağah i.ə v -də kənd. Həkəri çayının sol sahilində, dağətəyi düzənlikdədir. Kənd yerli əhali arasında Böyük Ağal, yaxud Ağal Ağal kimi də tanınır. Azərb. toponimiya-sında "bircinci" komponenti "əvvəlinci", "ilkın", "baş", "aşağı" və ya yuxarı", "böyük" mənalarını verir. Ağal komponenti isə burada məskunlaşmış nəslin adıdır. Etnotoponimdir.

Bircinci Alxasova b a x. Alxasova **Bircinci Alibeyli oyk**, *mür*. Zəngilan r-nunun Alibeyli i.ə v -də kənd. Həkəri çayının sahilində, Bərgüşad silsiləsinin eteyindədir. Kəndin ərazisi əvvəllər Ağdam r-nunun Alibeyli kəndinin yaylaq yeri olmuşdur. Sonralar həmin kənddən köçüb gəlmiş ailələr yaylaq yerində məskunlaşmış, yeni kəndə də öz əvvəlki adlarını vermişlər.

Bircinci Alıcanlı oyk, *mür*. Zərdəb r-nunun Calı i.ə v -də kənd. Şirvan düzündədir. Kəndin əkinlə vaxtilə Ağsu r-nundakı Təklə kəndindən goldiklərinə görə Təklə Alıcanlı adlı ilə də tanınır. Soponkova adlanan bu yer XIX əsrdə Alıcan adlı ilki sahibinə məxsus olmuş, sonralar bu ərazidə salınan yaşayış məntəqəsi də Alıcanlı adlandırılmışdır. "Bircinci" komponenti isə oykonimi eyniadlı kənd adından fərqləndirmək üçün əlavə olunmuşdur.

Birinci Aral

Birinci Aral oyk. *mür* Ağdaş r-nunun Xosrov i o v -də kənd Şıvan düzündədir. Yaşayış məntəqəsi XIX əsrin ikinci yarısında yaxınlıqdakı Şəmsabad kəndindən ayrılmış ailələrin xəzinə (dəvət) torpağı sayılan Aral adı, torpaq sahəsində məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. Əvvəllər Təzəkənd, bir qədər sonra Təze Şəmsabad adlandırılan bu kənd yerli əhəlin dilində Aral Bir (yeni Birinci Aral) de adlanır. Aral sözü türkdilli xalqların toponimiyasında "bitkili torpaq sahəsi", "quru", "ada" və s. mənələrdə işlənmişdir. Sözü "ayrılmış", "kənar" mənaları da vardır. Qazaxıstan və Özbəkistan ərazisində yerləşən dəniz və Amudərya çayının mənsəbindəki adalı sahilə də Aral adlanır.

Birinci Aratkend oyk. *mür* Ağsu r-nunun Ərəbuşağı i o v -də kənd Şıvan düzündədir. Keçmişdə Şıvanadək Gorus mahalının tərkibində olduğu üçün Gorus Aratkend adlanırdı. XIX əsrin 30-cu illərində həmin kənddən çıxan bir qrup ailə İkinci Aratkend yaşayış məntəqəsini saldıqdan sonra Gorus Aratkend Birinci Aratkend adlandırıldı. Burada "birinci" komponenti "ilk, mənbə" mənalarını daşıyır. Bəzi tədqiqatçılar bu toponimin ikinci komponentini moqol mənşəli *oyrat* tayfa adının fonetik dəyişikliyə uğramış forması hesab edirlər. Azərb -də xalq coğrafi terminini olan *arar* rəlyefin nüfusi hissələrində olan şorlaşmış torpaqların yuyulub təmizlənməsi prosesinə, dağıdıcı rayonlarda isə dincə qoyulmuş, ekilməyən torpaqlara deyirlər. Deməli, kənd yaxınlıq Gorus mahalının dincə qoyulmuş torpaq sahələrində salındığı üçün belə adlandırılmışdır. 1992-ci ilədək kəndin adı Masdaqanlı olmuşdur.

Birinci Aşıqlı oyk. *mür* Beyləqan r-nunun Əlincəzərli i o v -də kənd. Yuxarı Qarabağ kanalından 4 km aralı, Mil düzündədir. Müləhizələrə görə, kəndin adı keçmişdə Mil-Qarabağ düzlərində yaşamış xələc tayfasının *aşıqlı* tərsinin adı ilə bağlıdır. Birinci komponenti isə yaşayış məntəqəsinin adını digər kənd adlarından fərqləndirmək üçün əlavə edilmişdir.

Birinci Biləcik oyk. *mür* Şəki r-nunun Aşağı Göynük i o v -də kənd. Alazan-Əyrəçay çökəkliyindədir. Keçmişdə Biləcik adlanan

Birinci İpək

bu kənd XVIII-XIX əsrlərdə İran əsarətinə və çarizmə qarşı mübarizə mərkəzlərindən biri olmuşdur. Kollektivləşmə illərində buradan köçmüş ailələr undakı İkinci Biləcik kəndini saldıqdan sonra Birinci Biləcik adlandırılmışdır. Biləcik kəndinin ilk sakinləri məntəqə Türkiyənin *Biləcik* mahalından çıxmış və orta əsrlərdə burada məskunlaşmış ailələr hesab olunurlar.

Birinci Çəğan oyk. *mür* Şamaxı r-nunun Dədəgünəş i o v -də kənd. Dağətəyi ərazidir. Kənd Çəğan mineral bulağının yaxınlığında *məmmədrəlimli* nesli tərəfindən salındığı üçün əvvəllər Çəğan Məmmədrəlimli adlanmışdır. Sonralar bu kənd yalnız bulağın adı ilə adlandı. Çəğan türk-moqol dillərində "ağsu" deməkdir.

Birinci Dərəşəm oyk. *mür* Babək r-nunun Nəhrəm i o v -də kənd. Araz çayı dərəsindədir. Toponimin ikinci komponenti Dərəşəm X əsrə aid mənbələrdən məlumdur. Dərəşəm adlanan yerdə sonralar *çay* stansiyası və yaşayış məntəqəsi yaranmışdır. *Dərə* və *şəm* komponentlərindən düzəlmis bu söz "qəmliş dərə" mənasındadır. Toponimin birinci komponenti isə onu eyniadlı digər kənd adlarından fərqləndirməyə xidmət edir.

Birinci Ərəbcəbirli oyk. *mür* Göyçay r-nunun Şəhadət i o v -də kənd. Bozdağ silsiləsinin ətəyindədir. Kəndin adı 1917-ci ildə Ərəb Cəbrili, 1933-cü ildə Ərəb Cəbrili şəklində qeydə alınmışdır. Oykonimin ikinci komponenti Ərəbsamalı tayfasının XIX əsrdə 12 ailədən ibarət *arəbcəbirli* tərsinin adı ilə bağlıdır. Birinci komponent isə onu eyniadlı digər yaşayış məntəqəsindən ayırmağa xidmət edir. Etmotoponimdir.

Birinci İmamverdi oyk. *mür* Beyləqan r-nunun Bünyadlı i o v -də kənd. Mil düzündədir. Keçmişdə İmamverdi adlanan yaşayış məntəqəsinin İkinci İmamverdi kəndi ayrıldığı üçün bu adı almışdır. Etmotoponimdir.

Birinci İpək oyk. *mür* Laçın r-nunun Təzəkənd i o v -də kənd. Dağətəyi ərazidir. 1933-cü ildə ərazidə Birinci, İkinci və Üçüncü İpək adlı üç kənd qeydə alınmışdır. Sonralar iki kəndin adı dəyişdirilmiş, yalnız Birinci İpək saxlanılmışdır.

Birinci Qaradəmirçi

Birinci Qaradəmirçi oyk. *mür*. Berdo r-nunun Qaradəmirçi i o v -də kənd. Tərtər çayından 3 km aralı, Qarabağ düzündədir. Oykonimin birinci komponenti onu eyniadlı ikinci yaşayış məntəqəsinin adından fərqləndirməyə xidmət edir. İkinci komponent isə burada məskunlaşmış *qaradəmirçi* elatının adındandır. Etmotoponimdir.

Birinci Qaralı oyk. *mür* Nəftçala r-nunun Aşağı Qaramanlı i o v -də kənd. Salyan düzündədir. Sonralar İkinci Qaralı kəndi ayrıldıqdan sonra Birinci Qaralı adlandırılmışdır (1917) Etmotoponimdir.

Birinci Mahmudlu oyk. *mür* Füzuli r-nunun Əhmədboyli i o v -də kənd. Düzenlikdədir. Etmotoponimdir. Üç kənddən ibarət olan eyniadlı yaşayış məntəqələrini bir-birindən fərqləndirmək məqsədilə *birinci* komponentdən istifadə edilmişdir.

Birinci Meyniman oyk. *mür* Hacıqabul r-nunda kənd. Kür çayının sahilində, Şıvan düzündədir. XIX əsrə aid mənbələrdə Mejnəym, 1933-cü ildə Mejnəym şəklində qeydə alınmışdır. Yaşayış məntəqəsi Kür çayının üstündə balıq vətəəsi əsasında yaranmışdır. İlk sakinlər Cənubi Azərb -dən buradakı balıq vətəələrində işləməyə gəlmiş azərb ailələr olmuşlar. Sonralar ondan yeni məntəqə yaranmış və toponimin əvvəlinə *birinci* sözü əlavə edilmişdir. Meyniman komponentinin fars dilindəki "məhman" (qonaq, gəlmə) sözünün fonetik variantı olduğuunu çinməli etmək olar.

Birinci Milli oyk. *mür* Kəlbəcər r-nunun Simqitlə i o v -də kənd. Tərtər çayının sahilində, Qocdaş dağının ətəyindədir. Tədqiqatçılara görə, toponimin ikinci komponenti yürüklərin (Türkiyə) tərkibindəki *milli* tayfasının adı ilə bağlıdır. Yaşayış məntəqəsi 1920-ci illərdə İkinci Milli kəndindən ayrılmış ailələr tərəfindən salınmışdır.

Birinci Nügədi oyk. *mür* Quba r-nunun eyniadlı i o v -də kənd. Qarabağın sol sahilində, Qusar məli düzənliyindədir. XVIII əsrə aid sənədlərdən məlumata görə, Quba şəhərinin əhalisinə mənsub bağ ərazilərində ailələrin məskunlaşması nəticəsində yaranan yaşayış məntəqəsi Nügədi (tat dilində "yeni kənd, təzə kənd") adlandırılmışdır. Sonralar kənd böyüyərək iki yeri ayrılmış və onları

Birinci Tığq

bir-birindən fərqləndirmək üçün adlarının əvvəlinə *birinci* və *ikinci* sözləri artırılmışdır.

Birinci Paşalı oyk. *mür* Hacıqabul r-nunun Udullu i o v -də kənd. Pirsat çayının sahilində, dağətəyi sahədədir. Keçmişdə Paşalı kənd de adlanmışdır. Etmotoponim hesab olunur. 1876-cı ildə 36 ailədən ibarət olan bu kənd XIX əsrin axırlarında böyüyərək iki yeri ayrılmışdır. Bu kənddən İkinci Paşalı kəndi ayrıldıqdan sonra kəndin adının əvvəlinə *birinci* sözü artırılmışdır.

Birinci Səmədxanlı oyk. *mür* Masallı r-nunun Şərəf i o v -də kənd. Kənkərən ovalığında. Etmotoponimdir. Əvvəllər Səmədxanlı adlandırılan bu kənddən sonralar başqa bir yaşayış məntəqəsi - İkinci Səmədxanlı ayrıldığı üçün kənd Birinci Səmədxanlı adlandırılmışdır.

Birinci Şahsevan oyk. *mür* Beyləqan r-nunun Şahsevan i o v -də kənd. Araz çayından 3 km aralı, Mil düzündədir. Daşburun stansiyası buradadır. Birinci komponent eyniadlı yaşayış məntəqələrini fərqləndirir. İkinci komponent isə etmotoponim olub, şahsevan tayfalar birliyin adıdır. Əks etdirir.

Birinci Şıxlı oyk. *mür* Qazax r-nunun eyniadlı i o v -də kənd. Kür çayının sağ sahilində, Gəncə-Qazax düzənliyindədir. Kəndin adındakı birinci komponent onu ərazidəki İkinci Şıxlı kəndindən fərqləndirmək üçün artırılmışdır. İkinci komponent isə qazaxların *şıxlı* qolunun adını əks etdirir. Mənbələrdə 1537-ci ildə Şəmkirdən köçüb Qazax mahalına gələn Ağdolaqlı Məhəmməd ağanın oğlu Şıxlı və onun övladları haqqında məlumat vardır.

Birinci Şordəhnə oyk. *mür* Ağdaş r-nunun Qosil i o v -də kənd. Şıvan düzündədir. Toponimin ikinci komponenti *şor* (göl, şoran yer) və *dəhnə* (çayın dərənin dar hissəsindən düzənliyə çıxdığı yer) sözlərindən düzülüb, "şoran yerdə çay ağsı və yaxud çayın gölə töküldüyü yer" mənasındadır. Kəndin adındakı *birinci* sözü onu eyniadlı digər yaşayış məntəqəsindən fərqləndirmək üçün artırılmışdır.

Birinci Tığq oyk. *mür* Laçın r-nunun Qarıkəh i o v -də kənd. Dağətəyi ərazidir. Adını ərazidəki eyniadlı (Tığik) dağdan

Birinci Tiyaqam

almışdır Yaşayış monteəsi bu dağın otayında yerləşir Sonralar Tiyaq adlı ərəzədə İkinci Tiyaq kendi yararmış və Tiyaq kəndlərini fərqləndirmək üçün əvvəlinə *birinci* sözü artırılmışdır

Birinci Uduilla oyk. *mür* Masallı r-nunun Hişşədə i.e v -də kənd Lenkəran ovalığında Kəndin yaxınığında İkinci Tiyaqamı yaşayış monteəsi bu kəndin ətəsinə yararmışdır Toponimin ikinci komponenti *tiyaqamı* talış dilində "təkanlı" mənasındadır

Birinci Uduilla oyk. *mür* Hacıqabul r-nunun Uduilla i.e v -də kənd Pırsat çayının sol sahilində, Ləngəbiz silsiləsinin (Böyük Qafqaz) ətəyindədir Əvvəlki adı Cəngən olmuşdur Yaşayış monteəsinin adının şəhərlərinin *uduilla* və ya xəzərlərin *edilli* tayfa adları ilə bağlı olması haqqında mülahizələr var Hər iki halda etnotoponimdir

Birinci Yeddiyoymaq oyk. *mür* Masallı r-nunun Yeddiyoymaq i.e v -də kənd Vileş çayının sahilində, Lenkəran ovalığında Yaşayış monteəsi şəhərlərinin *yeddiyoymaq* qoluna Talış xanlığı dövründə burada məskunlaşması nəticəsində yararmışdır Etnotoponimdir Oykonimin birinci komponenti "baş, əsas, mənbə" mənasını bildirir

Birinci Yeniyoğ oyk. *mür* İsmayilli r-nunun Təzəkənd i.e v -də kənd Dağətəyi ərəzəsidir Keçmiş adı Nügədi (tat "yeni kənd") olmuşdur 1935-ci ildən Yeni Yöl (Sovet hakimiyyəti illəri üçün xarakterik adlardandır) adlandırılmışdır Sonralar həmin kənddən ayrılmış ailələr tərəfindən yeni yaşayış monteəsi (ikinci Yeniyoğ) yararmış və bu oykonimin əvvəlinə *birinci* sözü artırılmışdır

Birinci Yüzbaşılı oyk. *mür* Ağdam r-nunun Xundristan i.e v -də kənd Qarabağ düzündədir Keçmişdə Yüzbaşılı adlanan bu kənddən XIX əsrdə başqa bir yaşayış monteəsi (ikinci Yüzbaşılı) ayrıldıqdan sonra kənd Birinci Yüzbaşılı adlandırılmışdır

Birinci Zabrat oyk. *mür* Bakı şəhəri, Sabuncu r-nu ərəzəsində i.e v -də yaşayış monteəsi Oykonim "Zabrat adlı yaşayış monteəsinin gürüş hissəsi" mənasındadır

Bist oyk. *sada* Ordubad r-nunun cəyniadlı i.e v -də kənd Gilan çayı (Arazın qolu) ilə

Bobləbend

ona soldan birləşən Nəsuravaz çayı arasında, Zəngəzur silsiləsinin yamacındadır Oykonim *fars best* sözündən olub, "dəre, dağ" mənasında, təsərrüfatla əlaqədar yararmışdır, "karvansara sahibli" mənasında işlənməsi haqqında mülahizələr var Lenkəran toponimiyada *Bist* adının *fars* "iyirmi" mənalı söz kimi kəndin yararması ilə bağlılığı haqqında fikir daha ağıqlatandır. Bu fikrə görə, kəndin əsası 20 ailə tərəfindən qoyulduğu üçün ona *Bist* (iyirmi ailə) adı verilmişdir

Bist hidr. *sada* Ordubad r-nunda min su bulaqları *Bist* kəndindən şm -də, Ələhi çayının sol sahilindədir İki bulaqdan ibarətdir Suyu soyuq və içməlidir Adını yaxınığında yerləşdiyi kəndin adından almışdır

Biu oyk. *sada* Astara r-nunun Siyaku i.e v -də kənd Lenkəran ovalığında Kənd öz adını yaxınıqlıqda min su bulağından almışdır Əslə Büyüç ovan bu hidronim talış dilindəki *büy* (iy, qoxu) və *ov* (su) sözlərindən ibarət olub, "iyli, qoxulu su" mənasındadır

Bizəylir oyk. *mür* Lerik r-nunun Pırsat i.e v -də kənd Dağətəyi ərəzəsində Toponim talış dilindəki *biz* (keçi) və *zeyid* (saxlamaq) sözlərinin birləşməsindən eməle gəlib, "keçi saxlanılan yer" mənasında izah olunur Əslində *buz* (dağ) və *yer* komponentlərindən ibarət toponim "dağətəyi sahə" mənasını bildirir

Bizlan oyk. *mür* İsmayilli r-nunun Turcan i.e v -də kənd Baş Qafqaz silsiləsinin c -ş ətəyindədir Bəzi tədqiqatçılara görə, toponim İran dillərindəki *viz* (ev) və *lan* (həsar, divar) sözlərinin birləşməsindən eməle gəlib "divarla əhatə olunmuş ev, həsarlı ev" mənasındadır Əslində *Bizlan* "dağla əhatə olunmuş" kimi izah edilə bilər

Bobla oyk. *sada* Lerik r-nunun Dəstər i.e v -də kənd Dağlıq ərəzədədir Kəndin ərəzindəki Bobla türbəsi pir hesab edilir Kənd öz adını pırn adından almışdır Talış dilindəki *baba/boba* (pir) və *-la* (şək) komponentlərindən düzəlmiş bu oykonim "pir yeri" mənasındadır

Bobləbend or. *mür* Lenkəran r-nunda dağ Lenkəran çayının sağ sahilindədir Hün

Boblaçay

664 m. Boboləbend variantında da qeydə alınmışdır Oronim talış dilindəki *baba/boba* (pir), *-la* (-lı şək.) və *bənd* (topa, kiçik dağ) komponentlərindən ibarət olub, "müqəddəs topa, bəbə dağı" mənasındadır

Boblaçay hidr. *mür* Lenkəran r-nunda çay Lenkəran çayının qoludur. Adını ərəzədəki cəyniadlı dağdan almışdır

Boğaz düzənliyi or. *mür* Samur-Dəvəçi ovalığının Aşğeron yarımadasına qovuşan və ondan Sumqayıt çayı ilə ayrılan hissədir Buradakı *boğaz* sözü "keçid" mənasında işlənməlidir Düzənlik Böyük Qafqazın c -ş qurtaracağı ilə dəniz arasında dar keçid təşkil etdiyinə görə belə adlandırılmışdır Boğaz düzənliyi suzuz olub, bəzi yerləri şoranlıdır Qış otlaqları kimi istifadə edilir

Boğboğa or. *sada* Aşğeron yarımadasında, Sabuncu ştq.-nin c -də palçıq vulkanı Hün 87 m Palçıq vulkanları püskürərkən yer səthine çıxan su, palçıq və qaz müxtəlif səslər çıxarır Belə vulkanlar əhali arasında *boğ-boğa* və ya *pilpila* adlandırılır Boğboğa sözü vulkanın çıxardığı səsə müvafiq olaraq təqəddir təkrar xarakterdən daşıyır

Boğda or. *sada* Daşkəsən r-nunda dağ Şahdağ silsiləsinin şm yamacında, Səmkər çayının sahilindədir Hün 3102 m Boğdağ variantında da qeydə alınmışdır Oronimin türk dilindəki "şiş papaq" mənalı boğdağ sözündən olması ehtimal etmək olar *Baq* komponenti toponimiyada əsasən oronimiyada geniş yayılmışdır Dağıstanda Boğdağ dağ silsiləsinin, Buryat Muxtar Vilayətində Bəxan r-nunun adı da bu komponentlə bağlıdır

Boğurxan or. *sada* Əsgəran r-nu ilə Xoçavənd r-nu sərhədində dağ Köndələnçayın yaxınığındadır Hün 1584 m Boğurxan, Bağurxan da adlanır Oronim orada müqəddəs sayılan Boğurxan qayasının adı ilə bağlıdır Qırmızı rəngli, vulkan mənşəli süxurdan ibarət olan bu qayanın başında qədim məbəd xarabalığı var Bu pıro suzuz qadınlar müraciət edirlər Tədqiqatçılar bəla güman edirlər ki, Boğurxan din xadimi olmuş və orada dəfn edildikdən sonra qəbrı sitayiş yənnə çevrilmişdir

Bolludərə

Boladı oyk. *mür* Lenkəran r-nunun cəyniadlı i.e v -də kənd Boladı çayının sahilində, Lenkəran ovalığında Yeri tələffüz forması Boledirdir Tədqiqatçılara görə, oykonim *bol* və talış dilindəki *d* (kənd) sözlərindən ibarət olub (-ə bitirdirici saidır), "boluq kəndi, varlı kənd" mənasındadır Yaşayış monteəsi həqiqətən də r-nun ən varlı və böyük kəndlərindən bəndir

Boladı hidr. *sada* Lenkəran və Masallı r-nlarında çay Mənbəyini Alaşar-Buovur silsiləsindən (860 m hündürlükdən) alır Əsas qolu Boradığah (Seydan) çayındır Xəzər dənizinə tökülür Suvarmada istifadə olunur Yuxarı axımında Ölümrü, aşağı axımında Qumbəşi adlanır. Hidronim cəyniadlı yaşayış monteəsinin adından yararmışdır

Bolçalı oyk. *mür* Xanlar r-nunun cəyniadlı i.e v -də kənd Qoşqar çayının (Kürün qolu) sol sahilində, Qafqaz silsiləsinin ətəyindədir Oykonim *bol* (yükseklik), *çal* (ətək) və *-i* (mənsub şəkl) komponentlərindən düzəlir, "dağətəyi" deməkdir

Boldan or. *mür* Lerik r-nunda, Limer çayının mənbəyi yaxınığında dağ Talış silsiləsinin zirvələrindən bəndir Hün 1980 m Oronim "böyük dağ, yüksək dağ" mənasındadır İran yarasının c -şində, Pakistanda Bolan dağ keçidi (hün 1792 m), Xəbarovsk vilayətində Bolon gölü, Gürcüstanda Bolnisi şəhəri, Türkiyədə Bolu ili və s. qeydə alınmışdır

Bolqar hidr. *sada* Yardımlı, Cəlilabad və Bileşuvur r-nlarının ərəzəsindən axan çay İran ərəzəsində Qaracadağın şm yamacından başlayıb Bileşuvur r-nunda Mahmudçala gölüne tökülür Orta axarında İranla sərhəd xəttini təşkil edir Yay fəslində suyu quruyur Suvarmada istifadə olunur. Üzərində Bolqarçay su anbarı yaradılmışdır (1965) Talışlar arasında Bolharı, VII əsrə aid mənbələrdə Baranur, XIV əsrdə Bəcrəvançay formasında qeydə alınmışdır Bolqarçay isə onun yuxarı axımının adıdır Toponimin ərək orta əsrlərdə Azərb.-də məskunlaşmış türkdilli *bulgar* tayfasının adı ilə bağlılığı güman olunur

Bolludərə oyk. *sada* Şəki r-nunda qəsbə Düzənlikdədir Yaşayış monteəsi

Bolobani

Bolludərə adlı ərəzide salındığı üçün belə adlandırılmışdır. Dərənin torpağı məhsuldar, bərəkətli olduğu üçün ona belə ad verilmişdir.

Bolobani or. *mür* Lənkeran r-nu ərəzində dağ Balabənd variantında da qeydə alınmışdır. Oronim "hündür dağ" kimi izah olunur.

Bolsulu oyk. *sadə* Boyloqan r-nunun Təzəkənd i o v -də qəsəbə Oronikidze adına kanaldan 4 km aralı, Mül düzündədir. Qəsəbə kanalın yaxınlığında, Bolsulu adlanan ərəzide salındığı üçün belə adlandırılmışdır. Bəzi mənbələrdə Bolsulu variantında da qeydə alınmışdır. Gürcüstanın Bolnisi r-nu 1948-ci ildə Bolus adlandırdı.

Bomadın or. *mür* Lənkeran r-nu ərəzində, Limer çayının mənbəyi yaxınlığında dağ Talış silsiləsinin zirvələrindən bündür. Oronim türk dilindəndəki *bom/bam* (yüksek) və *dın/dın* (düşərgə) sözlərindən düzəlib ("a bitişdirici sahil", "yüksek yerdə dayanacaq, düşərgə" deməkdir).

Bondurcan or. *düz* Abşeronda dağ Əslı Bondurcadır. Oronim "təpə, dikdir" deməkdir.

Bonuşqaya or. *mür* Qobustanda, Cəngi çayının aşağı axanından c -də dağ Hün 503 m. Oronim *bonuşqat* (tat *bünkuşt* "o tərəfdəki, o taydakı") və *qaya* (müsbət rəlyef forması) komponentlərindən düzəlib, "o tərəfdəki qaya" deməkdir. Bozen Boşuş qaya variantında da qeydə alınmışdır.

Boradığah oyk. *mür* Masallı r-nunun cəyniədlı i o v -də ştq. Boradığah çayının sahilində, Lənkeran ovalığında. Toponim talış dilində Bırdıqo şəklində tələffüz olunur. Tədqiqatçıların fikrincə, *bir* (böyükdən kolu) və *diqah* (su çıxmayan əkin yeri, yüksəklik) sözlərindən ibarət olub, "böyükdənli yüksəklikdə su çıxmayan əkin yeri" mənasındadır. Lakin toponimin *bor/bor* (bitkisiz sahə) və *digah* (yaşayış yeri) komponentlərindən ibarət olub, "boşqır yerdə yaşayış məntəqəsi" mənasında olduğunu da düşünmək olar.

Boradığah hidr. *sadə* Lənkeran r-nunda çay. Bolad çayının sol qoludur. Yuxarı axarında Seydan çayı adlanır. Çay adını ərəzi-

Borsunlu

sindən axdığı cəyniədlı yaşayış məntəqəsinin adıdır.

Boranikənd oyk. *mür* Salyan r-nunun Şorsulu i o v -də kənd Bala Kür (Aqşa) çayının sahilində, Salyan düzündədir. Tədqiqatçıların fikrincə, toponim *borani* (etn) və *kənd* sözlərindən düzəlib, etnotoponim hesab olunur. Yaşayış məntəqəsini qaragöynülülərin *boranilər* tayfasına mənsub ailələrindən saldıqı güman edilir. Oykonimi *borani* (tərevəz növü) və *kənd* sözlərinin birləşməsi kimi "borani əkilən, yetişdirilən kənd" mənasında da izah edilir.

Borbor oyk. *sadə* Dəveçi r-nunun Rəhmli i o v -də kənd Samur-Dəveçi ovalığında. 1917 və 1933-cü illərdə Burbur variantında qeydə alınmışdır. 1917-ci ildə Şamaxı ərəzində də Borbor kəndinin olması haqqında məlumat verilir. Tədqiqatçıların fikrincə, kənd XVIII əsrin axırlarında Qubalı Fətəli xanın Cənubi Azərb -dən köçürüb gətirdiyi *borborlar* (bəharlı tayfasının qolu) tərəfindən salınmışdır. Abşeronda qeydə alınmış Borborşor göl adı, Cənubi Azərb -də, Urmıya şəhəri yaxınlığındakı Borbor yeri adı da bu oykonimin paralelləridir.

Borispəl b a x Sərkerli.

Borsunlu oyk. *sadə* 1 Goranboy r-nunun cəyniədlı i o v -də kənd Gəncə-Qazax düzündədir. Yerli əhali tərəfindən Borsunlu kimi tələffüz olunur və belə bir məlumat verilir ki, guya vaxtilə Türkiyə ərəzində mövcud olmuş Borus mahalından gələnlər bu kəndi bina etmişlər. Türkiyənin Diyarbəkər əyalətində Borsunqala adı kənd də qeydə alınmışdır. Tədqiqatçıların fikrincə, kəndin adı türkdillə *barsil* tayfasının adı ilə bağlıdır. V-VIII əsrlərə aid mənbələrin məlumatına görə, IV əsrdən Xəzər dənizinin şm -q sahillərində yaşayan və Xəzər xaqanlığının siyasi həyatında mühüm rol oynayan barsilərin bir qismi sonralar Azərb -na köçmüş, Kür çayı boyunca Aranda məskunlaşmış kəçinçilik və maldarlıqla məşğul olmuşlar. 2. Törtər r-nunun Sarov i o v -də kənd İncəçay (Kürün sağ qolu) sahilində, düzənlikdədir. Etnotoponimdir. Keçən əsrdə Şəmşür r-nu ərəzində də Barsum adlı yaşayış məntəqəsi qeydə alınmışdır.

Bostançı

Bostançı oyk. *sadə* Xaçmaz r-nunun Dədəli i o v -də kənd Samur-Dəveçi ovalığında. Oykonimi etnotoponim hesab edən tədqiqatçıların fikrincə, toponim *bostan* (qırğızlarda və özbəklərdə *boston*) tayfa adından və -çi mənsəbiyyət şəkilçisindən düzəlib Bostançı oykonimi bu kənddə yaşayan əhəlinin qədim məşğuliyyəti (tərevəz yetişdirmə) ilə də bağlı ola bilər. Ermənistanın Bostançı Xaraba, Gürcüstanın Bostançı, Özbəkistanın Bostanlıq, Bostan, Tacikistanın Bostankala toponimləri qeydə alınmışdır.

Boşağadərəçay hidr. *mür* Masallı r-nunun Babəser kəndi ərəzində çay. Hidronim *başağ* (talış dilində *boşak* "qırğı"), *dərə* (məni rəlyef forması) və *çay* (su hövzəsi) komponentlərindən düzəlib, "qırğı dərəsindən axan çay" deməkdir.

Boşçalı oyk. *sadə* Yevlax r-nunun Tanrıqulular i o v -də kənd Düzenlikdədir. Yaşayış məntəqəsinin XVIII əsrdə Gürcüstanın *Boşçalı mahalından* gəlmiş ailələrin saldıqı güman edilir. Etnotoponim olması da mümkündür.

Boşçalı aryk. *sadə* İmişli r-nunun Sarıxanlı i o v -də kənd Mül düzündədir. Əslı Boşçalılardır. Toponim özündə təklə tayfasının *boşçalı* tərsinin adını əks etdirir.

Bətor hidr. *sadə* Balakon r-nunda çay. Avar dilində *bətor/bəter* "mənbə, çayın mənbəyi" deməkdir.

Boyaqlı oyk. *düz* Kəlbəcər r-nunda kənd. Törtər çayının sahilində, dəgətəyi ərəzindədir. XIX əsrdə Kəlbəcər kəndinin əhəlinin yaylaq yurdu olmuşdur. Boyaqlı bitkiləri çox olduğu üçün yurd belə adlandırılmışdır. Sonralar kəndin kəlbəcləri və mərdanlı nəsilorına mənsub bir qrup camaatı yaylaq yurdunda məskunlaşmış, yeni yaşayış məntəqəsi yurdu adını saxlamışdır.

Boyanata or. *sadə* Şamaxı r-nunda dağ. Keçmişdə qaracüzlü tayfasına mənsub qışlaqlardan birinin adı olmuşdur. Deyilənlərə görə, dağın adı oradakı *Boyan Ata* pınnın adı ilə bağlıdır.

Boyat oyk. *sadə* 1 Ağcabədi r-nunun cəyniədlı i o v -də kənd Qarabağ düzündədir. 1747-ci ildə Qarabağ xanı Pənəhəli xan burda Bayat qışasını tikdirmişdi. Toponim və-

Boynəgər

cuq oğuzların *boyat/bayat* tayfasının adını əks etdirir. Dədə Qorqud, M Füzuli bayat tayfasından olmuşlar; 2. Neftçala r-nunun cəyniədlı i o v -də kənd Salyan düzündədir. Toponim XIX əsrin axırlarında Şorsulu kəndindən köçüb pay torpaqlarında məskunlaşmış *boyat* tayfasına mənsub ailələrin adındandır. 3. Ucar r-nunun cəyniədlı i o v -də kənd Keçmişdə Boyat Məlik Umud adlanmışdır. Məlik Umud orada məskunlaşmış *boyatların* başçısının adı olmuşdur. Həmin ailələr 1846-cı ildə Çalıqışlaq adlı qışlaq yerində məskunlaşmış və yaşayış məntəqəsinə də öz adlarını vermişlər. 4. Şamaxı r-nunun Cəhən i o v -də kənd. Kənd *boyat* tayfasının adını daşıyır. Etnotoponimdir.

Boyahmedli oyk. *sadə* Culfa r-nunun Ərəfə i o v -də kənd Zəngəzur silsiləsinin ətəyindədir. Oykonim qazaxların *boyahmedli* tayfasının adındandır. Etnotoponimdir.

Boyahmedli oyk. *sadə* Ağdam r-nunun cəyniədlı i o v -də kənd Əvvəllər Qavartu Boyahmedli adlandırdı. 1795-97-ci illərdə baş vermiş siyasi hadisələrlə əlaqədar Qazax mahalından Qarabağa köçüb gəlmiş tayfalarından biri *boyahmedli* idi. Kənd həmin tayfanın adını daşıyır. Etnotoponimdir.

Boyahmedli or. *sadə* Ağdam r-nunun Boyahmedli kəndi yaxınlığında dağ. Həl 386 m. Etnotoponimdir.

Boyxanlı oyk. *sadə* Colilabədi r-nunun cəyniədlı i o v -də kənd Burovar silsiləsinin ətəyindədir. Etnotoponimdir. 1917, 1933-cü illərdə Boyxanlı variantında qeydə alınmışdır.

Boykəndli oyk. *mür* Lənkeran r-nunun Kırav i o v -də kənd Pəstəsor silsiləsinin şm -ş ətəyindədir. Müxtəlif mənbələrdə Boykonil, Boykondli, Boykanil, Boyqandul variantlarında qeydə alınmışdır. Oykonim türk dilindəndəki *boqan/bokvan* (uzun) və *dul* (doro) sözlərindən düzəlib, "uzun doro" mənasındadır.

Boynəgər oyk. *mür* Qubadlı r-nunun Həl i o v -də kənd Bəzərçayın sahilindədir. Boyunəgər variantında da qeydə alınmışdır. Kənd Boyunəkərlə yeri adlı şəhərdə salındığı üçün həmin şəhərin adını götürmüşdür. Oykonim *boyn* (burada kotuna qoşulan bir cüt ökür) və *əgər* (şumlanmış asan olən, mumbit

Boyundağ

torpaq sahəsi) sözlərdən düzəlib, "kotana qoşulan öküzle şumlanan saha" mənasındadır.

Boyundağ or. mür Şəki r-nun orazısında dağ. Küngül çayının yuxarı axarındadır. Hün 2191 m. Oronim *boyun* (dağ aşırımı) və *dağ* (müsbət relyef forması) komponentlərindən düzəlib, "aşırımı dağ" deməkdir.

Bozur oyk. sada Kelbəcər r-nunda kənd. Dağətəyi ərəziddir. Toponim qədim türk sözü olan və "dağ döşü", "dağ yamacı" mənalarını bildiren *bair* sözünün yerli teleffüz formasıdır. Ərazini relyef cəhətdən təsvir edir.

Bozəğl or. mür Şərir r-nunun şm.-q. -ində dağ. Hün 1174 m. Oronim *boz* (bitkisiz saha, yovşanlıq, boş görünən yer) və *əğil* (tələffüz, qoyun saxlanılan yer) sözlərindən ibarət olub, "bitkisiz yerdə qoyun yatağı" mənasındadır.

Bozalqanlı oyk. sada Tovuz r-nunun cənubunda, Gəncə-Qazax düzənliyindədir. Etnotoponimdir. Toponim Azərbaycan xalqının etnoqenezində iştirak etmiş qədim türkdilli *bozal/bızal* və *qanlı/kanlı* tayfalarının adı ilə əlaqədardır. Mənbələrdə bu oykonim Boz Bozalqanlı variantında da qeydə alınmışdır. Eyni zamanda, *bozalğan* yabanı bitki adıdır.

Bozayran oyk. sada. 1. Cəlilabad r-nunun Gülməmmədli i o v -də kənd. Düzənlikdədir. XIX əsrə aid mənbədə Bozayranlı formasında qeydə alınmışdır. Sovet hakimiyyəti illərində Böyük Bozayran və Balaca Bozayran kəndlərinə ayrılmışdır. Böyük Bozayran kəndi ləğv edildikdən sonra 1972-ci ildə Balaca Bozayran kəndi rəsmi olaraq Bozayran adlandırılmışdır. Etnotoponim olduğu güman edilir. 2. Yardımlı r-nunun Yardımlı qəs. i o v -də kənd. Vileş çayının sağ sahilindən bir qədər aralı, Pestəsoy silsiləsinin əyənindədir. Yaşayış məntəqəsinin Cəlilabad r-nunun Böyük Bozayran kəndindən köçüb gəlmiş ailələr salmışdır.

Bozayran hıdr. mür Yardımlı r-nunda soyuq sulu min bulaqdır. *Boz* sözü hidronimlərin tərkibində "soyuq", "bulanaq" mənalarında, *ayran* komponenti isə "bulanaq su, turş su" mənalarında işlənir. Bozayran oykonimlərinin möhür bu bulağın adından

Bozdağ

törədiyini də ehtimal etmək olar. Özbəkistanın Daşkənd vilayətində Bozsu toponimi qeydə alınmışdır.

Bozavənd oyk. mür Ağsu r-nunda kənd. Ağsu çayının sahilindən 2 km aralı, Şirvan düzündədir. Yaşayış məntəqəsinin adı XIX əsrdə Şamaxı r-nu orazısında ki Pir İsfahan dağında yaşamış 64 ailədən ibarət *bozavənd* tayfasının adı ilə bağlıdır. İsmayılı r-nunun Mol্লাisəqli kəndi ilə Göyçay çayı arasında Bozavənd meşəsi adlı yer də vardır.

Bozbinə oyk. mür. Zaqatala r-nunun Əli Bayramlı i o v -də kənd. Alazan-Əyriçay çökəkliyindədir. Keçmişdə Yuxarı Tala kəndindən çıxmış ailələrin *Bozbinə* adlı yerdə məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. Oykonim "boza çalan, boş görünən sahədə bina" mənasındadır.

Bozdağ or. mür. 1. Ağsəon yarımadasının q. hissəsində, Qobu qəsəbəsindən şm.-də böyük palçıq vulkanı Hün 243 m. Qobu Bozdağı da adlanır; 2. Ağsəon yarımadasında, Hökməli qəsəbəsindən q.-də palçıq vulkanı Hün 255 m.; 3. Ağsəon yarımadasının c.-q.-ində Güzdək qəsəbəsi yaxınlığında palçıq vulkanı Hün 309 m. Güzdək Bozdağı, Qanlıtepe də adlanır; 4. Ağdam r-nunda, Xaçın çayının sağ sahilində dağ. Hün. 710 m.; 5. Goranboy r-nunun Qızıltəhlik kəndindən şm.-s.-də dağ. Hün 196 m.; 6. Əli Bayramlı r-nunda, Bəndovan kəndindən şm.-də dağ. Hün. 113 m.; 7. Şəki r-nunun Şün kəndindən şm.-s.-də Baş Qafqaz silsiləsinin zirvələrindən bir. Hün 3032 m.; 8. Mingəçevir su anbarından c.-də, Gəncə çayından sağ tərəfdə dağ silsiləsi, 9. Gəncə şəhərindən başlayaraq əvvəlcə Kür çayının sağ sahilı boyunca, sonra isə Şirvan düzündən şm. şərhədi üzrə emilik istiqamətində Girdim çayının dərəsinə qədər 150 km məsafədə uzanan dağ silsiləsidir. Qocaşen-Göyçay silsiləsi də adlanır. Bu silsilə Kür, Əlican, Tıryan, Göyçay çaylarının dərələri ilə ayrı-ayrı hissələrə parçalanmışdır. Silsilənin orta hündürlüyü 350-400 m. olub, ən hündür zirvəsi Göyçay şəhəri yaxınlığında Qarğadərə zirvəsidir (1725 m.); 10. Şəki r-nunda Daşlız silsiləsinin zirvəsi. Palçıq vulkanları ağımtıl rəngə çaldığına görə, dağlar scyrok büküli,

Bozdoğan

boz torpaq örtüyünə malik olduğuna görə, zirvələr isə şükurlarının ağımtıl-boz rəngdə olduğuna görə Bozdağ adını almışdır.

Bozdoğan oyk. sada Laçın r-nunun Şamkənd i o v -də kənd. Dağlıq ərəziddir. Tədqiqatçılar belə güman edirlər ki, toponim eyniadlı etnik qrupun adı ilə (*bozdoğan* şahin quşunun bir növüdür) bağlıdır. 1933-cü ildə Bozdoğan variantında qeydə alınmış bu toponim "otsuz, bitkisiz yer" mənasında da ola bilər. Türkiyədə Boz-Dogan, Ermənistanda Boztoğan adlı yaşayış məntəqələri qeydə alınmışdır.

Bozlı or. sada Goranboy r-nunda dağ. Oronim *boz* (açıq rəng, qonur rəng, ala) və *fi* (on qədim topoformantlardan olub Yerli və b. oronimlərdə olduğu kimi, nadir hallarda təsadüf olunur və "şis", "çıxıntı", "yükseklik" mənalarını bildirir) komponentlərindən ibarət olub, "boz dağ" mənasındadır.

Bozğünəy oyk. mür Laçın r-nunun Vaqazın i o v -də kənd. Qarabağ silsiləsinin yamacındadır. Kənd Bozğünəy adlı sahədə salındığına görə həmin yerin adı ilə adlandırılmışdır. Toponim *boz* (bitkisiz, quru yer) və *günəy* (cənub, gün tutan yer) komponentlərindən düzəlib, "gün tutan quru yer" mənasındadır. *Boz* komponenti toponimlər ümumtürk toponimiyasında geniş areala malikdir. Özbəkistanda Boz, Bozatau, Bozsu, Qazaxıstanda Bozşakol, Bozbiən, Boz tepəsi, Boz qır tepəsi, Gökbəza, Cənubi Azərb.-də Boz, Kırnıda Boz, Bozqana, Ermənistanda Bozqala, Bozyoxuş və s. toponimlər bu areala daxildir.

Bozlu oyk. sada. 1. Kelbəcər r-nunun Lev i o v -də kənd. Murovdag silsiləsinin yamacındadır. Kənd XIX əsrin sonlarında Babəş kəndindən çıxmış *bozlu* adlı nəslin məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır; 2. Laçın r-nunun Mink i o v -də kənd. Minkond çayının (Hökən çayının qolu) sol sahilində, Qarabağ yaylasındadır. Keçmiş adı Bozlu Ağca kənd olmuşdur. XVIII əsrdə Doreləyoz mahalından gəlib burada məskunlaşmış *bozlu* (bozlu) tayfasının adındandır. XIX əsrdə kəndin əhalisi hazırda Bozlu gövsünü, Bozlu çöpü (Minkondin q.-ində) adlanan yerdən Minkond çayının sol sahilindəndi indiki yeri köçmüşdür. Etnotoponimdir.

Böyük Böyli

Bozpapaqlar oyk. sada Ağdam r-nunun Seyidli i o v -də kənd. Qarabağ düzündədir. Tədqiqatçıların fikrincə, oykonim cavanşir tayfasına mənsub *bozpapaqlar* tirosinin adını daşıyır və etnotoponimdir.

Bozzer or. mür Goranboy r-nunda yük-soklik. Xəlf arasında Bozaran da adlanır. Yamacları yağışlara parçalanmışdır. Hün 194 m. Oronim *boz* (yarımsəhə, zəif bitki örtüklü, bozqır) və *yer* (əslində *yar* qədim türk mənşəli söz olub "yarğan", "dərə" mənalarında işlənir) komponentlərinin birləşməsindən düzəlib, "bozqır torpaqlı yarğan" mənasındadır.

Böyük Ağdaş or. mür Gədəbəy r-nunun c. hissəsində dağ. Hün. 3031 m. Coğrafi ad "ağ rəngli böyük qaya" deməkdir.

Böyük Alagöl hıdr. mür Kelbəcər r-nunda, 2750 m. hündürlükdə şirin sulu, axarlı göl. Alagölün qrupunda ən böyük göldür. Sahəsi 5 kv. km. Azad çayı bu gölə tökülür. Kiçik bir qolla Kiçik Alagöl birləşir. Məl-qararı suvarmaq üçün istifadə olunur. Eyniadlı digər göllər fərgəndirmək üçün, eyni zamanda həcmnin boyuqluğunu görə belə adlandırılmışdır. *Ala* komponenti burada ətrafda ki qaya və yamacların sudakı əksini bildirir.

Böyük Alagöl or. sada Kelbəcər r-nu ərazisində dağ. Dağ öz adını eteyindəki eyniadlı gölün adından almışdır.

Böyük Alatəmər oyk. mür Qax r-nunun Xaxingloy i o v -də kənd. Dağətəyi ərəziddir. Yerli əhalinin məlumatına görə, yaşayış məntəqəsinin Xaxingloy kəndindən çıxmış ailələr vaxtilə *Alatəmər* adlı şəkse məxsus torpaq sahəsinə ki bina yerində saldıqına görə belə adlanmışdır.

Böyük Bohmənl oyk. mür Füzuli r-nunun cənubunda i o v -də kənd. Qurucayın (Araxın qolu) sahilində, düzənlikdədir. 1917-ci ildə Böyük Boyımanlı şəklində qeydə alınmışdır. Etnotoponimdir. *Bəhmanlır* Qarabağ xanlığının hoyatında mühüm rol oynamış cavanşirlerin bir qoludur. *Boylik* sözü kəndin adına onu cənubda oykonimdən fərqləndirmək üçün əlavə edilmişdir.

Böyük Böyli oyk. mür Ağdam r-nunun Çoxgəli i o v -də kənd. Qarabağ düzündədir.

Böyük Dəhə

Əsl *Böyükbaydır* Keçmiş adı Böyükbey Törəkome oymuşdur XIX əsrin sonunda Üç-öglən kənd icmasına mənsub bir qrup törəkome elat özləyirlər adları ilə Törəkome Abdullbəy, Törəkome Böyükbey, Törəkome Mirzəbəy və Törəkome İmamqulubəy adlanırdı Sonralar toponimin tərkibindən törəkome sözü düşmüş və kənd bəyən adı ilə adlandırılmışdır Etnotoponimdir

Böyük Dəhə oyk. *mür* Şəki r-nunun cənıadlı i o v -də kənd Acınohur gölündən 10 km aralı, Turut çölündədir. Oykonom böyük (ölçü bildirir) və *dəhə* (fars "çay ağzı, keçid, suyun əsas mənbədən ayrıldığı yer, suvarma kanalınn ağzı, sukeçirən yer, arx başı, arx başında bənd") komponentlərdən düzəlib, "böyük arx başı" mənasındadır

Böyük Dəktə oyk. *mür* Zardab r-nunun İsaçbağı i o v -də kənd. Şirvan düzündədir Yaşayış məntəqəsinin hacıəsədli nəslinə mənsub ailələr salmışlar Kənd böyük olduğuna görə və Bala Dəktə kəndindən (hazırda Təzəkəndə birləşdiyinə görə kənd loğv olmuşdur) fərqləndirmək məqsədilə belə adlandırılmışdır "Böyük oba, oymaq" mənasındadır

Böyük Əmli oyk. *mür* Qəbələ r-nunun Hacıalı i o v -də kənd Qaraçayın çayından 2 km aralı, Əmirvan silsiləsinin c etəyindədir Birinci komponent oykonimi indi mövcud olmayan Kiriç Əmli kəndindən fərqləndirmək üçündür *Əmli* komponenti isə toponimiya türk mənşəli kəmləklər (qaymaqların) yeddi qolundan bir olan *imi* (imək) etnonimi ilə əlaqələndirilir

Böyük Gədək oyk. *mür* Qazax r-nunda dağ Cəğaz çayının sol sahilində yerləşir Hün 130 m Oronim *böyük* (ölçü bildirir) və *gədək* (silsilənin bəliq hissəsi, hündür dağarası yol) komponentlərdən düzəlib

Böyük Gərdin oyk. *mür* Qazax r-nunun q -ində, Ermonistanla sərhəddə dağ Hün 1137 m Oronimin ikinci komponenti *gərdənə* termininin təkrir olunmuş formasıdır *Gərdənə* uca dağ silsilələri arasında mali sahəyə deyilir Oronimin birinci komponenti isə obyekt ölçü cəhətdən təsvir edir

Böyük Giletağ oyk. *mür* Zəngilan r-nunun Giletağ i o v -də kənd Oxçu çayının

Böyük Həsən Nanoy

(Arazın qolu) sol sahilindən 10 km aralı, Bərgüşad silsiləsinin etəyindədir Keçmiş adı İydeli Giletağ olmuşdur Bəzən Böyük Giletağ variantında da təsadüf edilir XIX əsrə aid mənbələrdə isə Kiretağ variantında qeydə alınmışdır Kəndin ərazisi keçmişdə Xocahan (Qubadlı r-nu) bəylərinə məxsus olmuşdur Kiretağ kəndinin əkin sahəsi az olduğu üçün onun camaatı bu ərazini Xocahan bəylərindən almış və əkin yerinə çevirmişdir XIX əsrin ortalarında Kiretağdan bəzi ailələr köçərək burada həmişəli məskunlaşmışlar Yeni yaşayış məntəqəsi da keçmiş kəndin adı ilə adlandırılmışdır *Böyük* sözü cənıadlı yaşayış məntəqələrini fərqləndirmək üçün artırılmışdır Toponimik termin *kun gila/kira* komponenti "bəlkəməş sahə", "daş-kəsəli yer", *tağ* sözü isə "gilli yer, bitkiz, otsuz yer" mənalarında işlənir

Böyük Göl hidr *mür* Kəlbəcər r-nu ərazisində göl Tərtər çayının mənbə hissəsində, Sarımsaqlı dağının c -y -indədir Göl sahəsinin böyüklüyünə görə belə adlandırılmışdır

Böyük Göylü oyk. *mür* Bərdə r-nunun Kolayır i o v -də kənd Qarabağ düzündədir Etnotoponimdir Kəndin *göylü* nəslə törəfinə salınması güman edilir 1933 -cü ildə kəndin adı Böyük Göyüc kimi qeydə alınmışdır Birinci komponent yaşayış məntəqəsini Kiriç Göylü kəndindən fərqləndirmək üçün əlavə edilmişdir

Böyük Həmyə oyk. *mür* Siyəzən r-nunun Həmyə i o v -də kənd Samur-Devoçi ovalığında Kiriç ərəb dilindəki *hamyən* sözündən olub, "himayə edən" deməkdir *Böyük* fərqləndirici sözdür

Böyük Hərami or. *mür* Şamaxı r-nunda dağ Pirsəad çayının orta axarlarından sağda yerləşir, yarpaqlarla parçalanmışdır. *Hərami* (oğru, soyğunçu, qəçək) deməkdir Görünür, dağda qəçək-quldurların gizlənməsi ilə bağlıdır Oronimin birinci komponenti isə dağın sahəsinin həcmiini ifadə edir

Böyük Həsən Nanoy or. *mür* Şəmkir r-nunun ərazisində dağ Şahdağ silsiləsinin şm yamacında, Şəmkir çayı ilə onun sağ qolu Qoşqar çayının suayırıcısında yerləşir Hün

Böyük Xınıslı

2672 m. XIX əsrdə bu ərazidə cənıadlı kənd də qeydə alınmışdır Oronim Həsənnəyə vərnamında əpqi ədəbiyyatında tərənnüm olunmuşdur. Həsənnə Həsənəbə oronimi ilə birlikdə vəsf edilmişdir *Nanoy* dialektlərdəki *nanak/naniy/nanax* (acı, zəif, kiçik) sözünün yerli tələffüz formasıdır Həsənəbə - "böyük Həsən", Həsənnənanoy isə "kiçik Həsən" deməkdir Oronimin birinci komponenti isə, görünür, iki hissədən ibarət olan bu dağın böyük hissəsinin adlandırılmasında iştirak edir

Böyük Xınıslı oyk. *mür* Şamaxı r-nunun Şamaxı şəhəri i o v -də kənd Xınıslı çayının (Zəğalavay çayının qolu) sağ sahilində, Mey-sən silsiləsinin (Böyük Qafqaz) etəyindədir. Əvvəllər r-nun ərazisində Kiçik Xınıslı (və ya Dərə Xınıslısı) kəndi də olmuşdur İndi bu kənd Şamaxı şəhərinin bir məhəlləsidir Orta əsrlərdə Türkiyədə Xınıslı adlı şəhər və vilayət olmuşdur Səlcuqlar, Səfəvilər dövlətlərinin siyasi həyatında mühüm rol oynamış *xınıslıların* adını daşıyır Etnotoponimdir

Böyük Xoşdarlı oyk. *mür* Tovuz r-nunun Yanıqlı i o v -də kənd Çınqlı silsiləsinin etəyindədir Yaşayış məntəqəsi dağlıq ərazidə, Zəyəm çayının hər iki sahilində vaxtilə mövcud olmuş karvan yolunun üstündə Xan körpüsünün üstündəki keçid yolu ağzında yerləşir. Qədim mənbələrdə *qoş/qoş/qoş* fonetlik tərkibləri iki mənada qeydə alınmışdır "kəç, köçəri" və "ağıl" (isti hava şəraitində qoyun-quzu saxlanan yer), -*dar* fars mənşəli olub, ismərlə qoşularaq vəzifə bildiren substantiv isimlər yaradan şəkilçidir -*li* isə varlıq bildirir Toponimin izahı yaşayış məntəqəsinin karvan (kəç) yolunun ağzında yerləşməsi ilə bağlıdır

Böyük İşıqlı or. *mür* Laçın r-nunun c -q -ində, Ermonistanla sərhəddə dağ Qarabağ yaylasında ən yüksək zirvələrdən biridir Hün 3552 m Yamacında İşıqlı Qaragözü yerləşir *İşıqlı* komponenti dağın (başlı daim qarlı örtülü olduğundan) işıq səcdəgini, parıldadığını bildirir

Böyük Kəhrizli oyk. *mür* Ağcabədi r-nunun Kəhrizli i o v -də kənd Qarabədi çayının sol sahilindən 2 km aralı, Qarabağ düzündədir Ərazidəki Bala Kəhrizli kəndindən

Böyük Qafqaz

fərqləndirmək üçün belə adlandırılmışdır *Kəhriz* "içməli suyu olan quyu, bulaq" deməkdir

Böyük Kəngərli oyk. *mür* Kürdəmir r-nunun cənıadlı i o v -də kənd Yuxarı Şirvan kanalınn sahilində, Şirvan düzündədir Etnotoponimdir Birinci komponent ərazinin sahəsinin genişliyini bildirir

Böyük Kəsik or. *mür* Qazax r-nunda Qarazayı çölünə doğru uzanmış alçaq sıra dağlardır Ən hündür nöqtəsi 330 m Oronim *böyük* və *kəsik* (dağ sırasının alçaq hissəsi, təbii kəsilmə yer) komponentlərindən düzəlib, "Kəsik dağının hündür hissəsi, zirvəsi" deməkdir

Böyük Kəsik oyk. *sada* Ağstafa r-nunun Sadıqlı i o v -də qəsəbə Yaşayış məntəqəsi adını cənıadlı dağın adından almışdır

Böyük Kirs or *mür* Laçın, Xocavənd və Şuşa r-nlarının sərhədində dağ Hün 2725 m Qarabağ silsiləsində ən yüksək zirvələrdən biridir Ali çayı Böyük Kirsdən başlanır Kiçik Kirs oronimindən fərqləndirmək məqsədilə belə adlandırılmışdır *Kirs* toponimik termin kimi "şiş təpə, sıldırım dağ" mənalarında işlənir

Böyük Kolatan oyk *mür* Masallı r-nunun cənıadlı i o v -də kənd Viloş çayının sağ sahilindən 6 km aralı, Lənkəran ovalığında Külütan variantında da qeydə alınmışdır Əvvəllər bu ərazidə bir Kolatan kəndi mövcud idi Sonralar indiki Kiçik Kolatan yaşayış məntəqəsi yarandıqda keçmiş Kolatan kəndi Böyük Kolatan adlandırılmışdır Talış dilində "məşədo təmizlənmiş, açılmış sahə" (tala) *külat* adlanır

Böyük Qacar oyk *mür* Bərdə r-nunun Şirvanlı i o v -də kənd Qarabağ düzündədir Oykonom *qacar* tayfa adı ilə bağlı yaranmışdır *Böyük* sözü toponimi digər cənıadlı yaşayış məntəqələrindən fərqləndirmək üçün əlavə edilmişdir 1933 -cü ildə Böyük Qacar variantında qeydə alınmışdır

Böyük Qafqaz or. *mür* Qafqazda dağ sistemi Qara dənizlə Xəzər dənizi arasında Şimali Qafqazı Cənubi Qafqazdan ayırır *Böyük* burada fərqləndirici, cənı zamanda ölçü bildirən sözdür

Böyük Qaladərəsi

Böyük Qaladərəsi oyk. *mür.* Şuşa r-nunun cinyadı i o v -də kond Qarabağ silsiləsinin ətəyindədir Keçmiş adı Köhnəkond, Sovet hakimiyyət illərində Kirov, Metsqaladərəsi olmuşdur 1992-ci ildən bu adla rəsmiləşdirilmişdir Oykönim "Qala (Şuşa nəzərdə tutulur) dərəsindəki böyük kond" deməkdir

Böyük Qaramurad oyk. *mür.* Gədəbəy r-nunun cinyadı i o v -də kond Qaramurad çayının (Zəyəm çayının qolu) sahilində, Şahdağ silsiləsinin ətəyindədir Toponim *Qaramurad* söxs adı ilə bağlıdır Birinci komponent yaşayış məntəqəsini höcm cəhətdən cinyadı digər yaşayış məntəqəsindən fərqləndirir

Böyük Qarasa hıdr. *mür.* Kürdəmir və Ucar r-nları ərazisində Göyçay çayının daşqın sularından eməle gəlmiş göl-bəlağlıq *Böyük* (rı) və *qarasa* (yeraltı sular) sözlərindən düzəlib "Yeraltı suların qidalanan böyük göl" deməkdir

Böyük Qarabəy oyk. *mür.* Tovuz r-nunun cinyadı i o v -də kond. Əsnik çayının (Axınca çayının qolu) sol sahilində, Murguz silsiləsinin (Küçik Qafqaz) ətəyindədir Yerli əhəlinin verdiyi məlumata görə, kəndi XVIII əsrin sonu, XIX əsrin əvvəllərində Qarabağdan köçüb gəlmiş ailələr *qışlaq* yerində salmışlar Ona görə də kənd belə adlandırılmışdır *Böyük* sözü isə kəndi cinyadı digər yaşayış məntəqələrindən fərqləndirməyə xidmət edir

Böyük Qəbu hıdr. *mür.* Şəki r-nu ərazisində çay Hidronim "böyük dərə" mənasındadır

Böyük Qoşqar hıdr. *mür.* Daşkəsən r-nu ərazisində çay Şəmkir çayının sağ qoludur Çay öz adını Qoşqar dağının adından almışdır Birinci komponent isə cinyadı iki su hövzəsi bir-birindən fərqləndirmək, cəmi zamanda hövzənin uzunluğunu, həcmi bilirmək məqsədilə artırılmışdır

Böyük Qubəh or. *mür.* Balakən r-nu ərazisində, Baş Qafqaz silsiləsinin qolu üzərində zirvədə Balakən çayı ilə Mazım çayının suayrıcını təşkil edir Hün. 2101 m Oronim "böyük qubəh, böyük yüksəklik, bürc" deməkdir

Böyük Pirelli

Böyük Mərcanlı oyk. *mür.* Cəbrayıl r-nunun cinyadı i o v -də kond. Araz çayının sol sahilindən 2 km aralı, düzənlikdədir Keçmiş adı Mərcanlı olmuşdur Yaşayış məntəqəsini XIX əsrdə Qarabağ xanı İbrahimxəlil xanın oğlu Cəfərqulu xanın mülkü olmuş Lənbəran kəndindən (Bərdə r-nu) köçürülmüş *mərcanlı* nəslinə mənsub ailələr Maralyan kəndinin ərazisində salmışlar Sonralar Mərcanlı kəndindən köçən bir qrup ailə Yuxarı Mərcanlı kəndinin əsasını qoydular Qarşılığı Cocuq Mərcanlı olmuşdur

Böyük Mişovdağ or. *mür.* Əli Bayramlı r-nunun c -ş. hissəsində dağ. Hün. 292 m Türk dillərində *mış* "eyn", "arakesmə" mənalarında işlənmişdir Oronim "uzun arakesmə dağ" deməkdir

Böyük Murovdağ or. *mür.* Balakən r-nu ərazisində dağ. R-n mərkəzindən şm -ş -də yerləşir Hün 3381 m Böyük Murov variantında da qeydə alınmışdır *Murov* komponenti toponimiya "suayrıcı" mənasında işlənir *Böyük* komponenti isə dağı cinyadı digər dağ adından fərqləndirmək üçün əlavə edilmişdir Oronim "böyük suayrıcı dağı" deməkdir

Böyük Murov oyk. *mür.* Qusar r-nunun cinyadı i o v -də kond Yan silsiləsinin (Böyük Qafqaz) ətəyindədir Yerli əhali arasında Cəxi Murov da deyilir Güman etmək olar ki, *murov-muxur* sözünün fonetik dəyişikliyi uğramış formasıdır Toponimiya *Muxur* "keçə alaçıq" mənasında işlənir Oykönim "böyük oba, böyük aul" mənasındadır

Böyük Orıyat oyk. *mür.* Neftçala r-nunun cinyadı i o v -də kond Düzənlikdədir 1933-cü ildə Böyük Orıyat variantında qeydə alınmışdır Keçmişdə Kürün sağ sahilində Köhnə Orıyat, sol sahilində isə Yeni Orıyat adlı iki kənd olmuşdur Köhnə Orıyat sonralar Balıq Orıyat adlı ilə əvəz olunmuşdur Etnotoponimdir Mongolların *uryat* tayfasının adındadır Keçmiş Şəki və Quba xanlıqlarında da Orıyat adlı yaşayış məntəqələri olmuşdur

Böyük Pirelli oyk. *mür.* Qəbələ r-nunun cinyadı i o v -də kond. Topalançayın (Türayn çayının qolu) sahilində, Alazan-Höfləran vadisindədir 1933-cü ildə Böyük Pirelli va-

Böyük Siyökl

rianlında qeydə alınmışdır Keçmiş adı *Pirətli* olmuşdur Etnotoponimdir XIX əsrdə bu kənddən çıxmış ailələr Küçik Pirelli (Cocuq Pirelli de adlanır) kəndini saldıqdan sonra əvvəlki kənd Böyük (əsas) Pirelli adlanmışdır

Böyük Siyökl or. *mür.* Ağsəron yarımadasında dağ. Sumqayıt şəhəri ərazisində Kənd çayı ilə Çilçil çayı arasında yerləşir. Hün 792 m. Dağın adı tat dilində "böyük qara dağ" kimi izah olunur

Böyük Söyüdlü oyk. *mür.* Oğuz r-nunun cinyadı i o v -də kond Türayn çayının sağ sahilindən 6 km aralı, Dağüstü silsiləsinin ətəyindədir XIX əsrin əvvəllərinə aid sənədlərdə Söyül formasında qeydə alınmışdır XIX əsrin ortalarında həmin kənddən Bəla Söyüdlü (hazırda mövcud deyil) adlı başqa bir yaşayış məntəqəsi yarandığından sonra əvvəlki kənd Böyük Söyüdlü adlandırılmışdır Bəzi tədqiqatçıların fikrincə, toponim *uyğurların soyat* tayfasının adındadır

Böyük Suval or. *mür.* Qusar r-nunda, Qusar çayının sol sahilində dağ. Hün 1906 m Oronim *böyük* və *suval* (ləzgı dilində "dağ") sözlərindən ibarət olub, "böyük dağ" deməkdir

Böyük Şəmbək oyk. *mür.* Tovuz r-nunun Qərblı i o v -də kond Küçik Qafqaz dağlarının yamacındadır Kəndin yaxınlığındakı Şəkərbəy dağlarının yamacıan şam ağacları ilə zəngin olduğu üçün belə adlandırılmışdır Buradakı *böyük* sözü ərazinin həcmcə genişliyini bildirir

Böyük Tağlar oyk. *mür.* Xocavənd r-nunun cinyadı i o v -də kond Dağətəyi ərazidədir XIX əsrdə burada gəlmə ermənilər yerləşdikdən sonra kəndin adı tədricən erməniləşdirilərək Metstağlar (*met* erməni "böyük" deməkdir) kimi rəsmiləşdirilmişdir Toponimin əsasını təşkil edən *tağlağ* sözü türk dillərində "səbə", "məhəllə", "yer" mənasındadır, *-lar* cəm şəkilçisi, *böyük* isə fərqləndirici sözdür 1992-ci ildən kəndin adı özünə qaytarılmışdır

Böyük Tava or. *mür.* Xəzər dənizində Ağsəron arxipelaqı adalarından bındır Pırlalrı adası ilə Çilov adası arasında yerləşir Uzunluğu 550 m, eni 180 m -ə yaxındır Şm hissəsi daşlıq, c hissəsi qumluqdur *Tava*

Böyükdaş

cəğrafi termin olub, "sal daş, yastı daş" mənasında işlənir Adaya ad onun relyef xüsusiyyətinə görə verilmişdir *Böyük* komponenti fərqləndirici xüsusiyyətə malikdir

Böyük Turut or. *mür.* Şəki yaylasının q hissəsində dərə. Dərədən Turut çayı axdığı üçün belə adlanır Tədqiqatçıların fikrincə, Turut, Tortor, Sərsur, Turtu, Turtur variantlarında qeydə alınmış bu toponimin iki min illik tarixi var Qarabağın böyük çayı sayılan Tortor Turutun paralellərindən bındır *Tortor* qıpqcaq tayfalarından bındır adlıdır

Böyük Umalla or. *mür.* Balakən r-nunda dağ Oronim *böyük* və *umalla* (umumal/umumal Qafqaz dillərində "ata" deməkdir) komponentlərindən düzəlib, "böyük ata" mənasındadır

Böyük Zırə or. *mür.* Xəzər dənizində, Bakı arxipelaqında ada. Bakı bxtasına dənizdən ayrıan adalardan ən böyüyüdür Toponimin tərkibindəki *zırə* komponenti ərəb dilində *cazirə* (ada, yarımadə) sözündəndir XVIII əsrin əvvəllərində Xəzərin q sahilinə, Bakı üzərinə yürüş edən I Pyotrun gəmiləri Bakı arxipelaqına daxil olduqda topoqraflar adanı Nəqran (Baltik dənizində Fin körfəzindəki cinyadı adanın adı) adlandırmışdılar Sonralar bu ad ilə də rəsmiləşdirilmişdir

Böyükdaş or. *mür.* Ağdərə r-nunda, r-n mərkəzindən c -da dağ Hün 833 m Mənbələrdə Böyükdaş variantında da qeydə alınmışdır Oronim birinci variantda cinyadı iki dağın həcmcə böyüklüyü, ikinci variantda isə dağın (daşın) böyüklüyünü göstərir

Böyükçay hıdr. *mür.* Zaqatala r-nu ərazisində çay Çay ərazidəki su obyektlərinə nisbətən uzunluğu ilə fərqləndiyinə görə bu ad almışdır

Böyükdaş or. *mür.* Qaradağ (Bakı) r-nunda, Qobustan qəs -də və Duvannı d y stansiyaşından 4 km q -də, Ağsəron yaşlı əhəngdaşı ilə örtüldü dağ və tunc dövrü yaşayış yeri Zirvəsi yastıdır, hər tərəfdən 10-15 m hündürlükdə qurumlaşmış obəto olunmuşdur Əhəmiətli qodım qobustanlılar Böyükdaşın zirvəsindən vohmiş heyvanları qovub qurumlaşmaq üçün tobbi tolo, sonralar qonşu qobilərlərin hücumundan qorunmaq məqsədilə

Böyükdağ

yaşayış yeri - qala kimi istifadə etmişlər Kiçikdaş dağından hündür olduğu üçün belə adlandırılmışdır

Böyükdağ or. mür 1. Abşeron yarımadasının mərkəzi hissəsində palçıq vulkanları Hün 110 m Kiçik dağ palçıq vulkanından çökekliliklə ayrılır; 2 Lənk r-nu ərazisində dağ Dəyüksək, böyük olmasına görə belə adlandırılmışdır

Böyükdağ or. mür Babək r-nu ərazisində düz. Araz çayının sol sahilı boyu uzanır Düzenliyin ümumi meyli Arazın yatağına doğrudur Yarımsehra təbiəti malik olan bu ərazidən qış ıllağı kimi istifadə edilir Oronim düzün sahəsinin genişliyi bildirir Ərazide Böyükdağ dağı da vardır Hün. 957 m Coğrafi obyekt geniş ərazini əhatə etdiyi üçün belə adlandırılmışdır.

Böyükdağ oyk. sada Babək r-nunda kond. Böyükdağ adlı sahədə salındığı üçün belə adlandırılmışdır

Böyüknohur hidr. mür Quba r-nu ərazisində göl *Böyük* və *nohur* (monqol "göl") sözlərindən ibarət olan bu hidronim obyektin sahəsinin böyüklüyünü bildirir

Böyükşor hidr. mür Abşeron yarımadasının mərkəzi hissəsində axarsız çay göldür Soviyyəsi sabit deyildir Sahəsi 10 kv km Yod istehsal edir Keçən esrın 40-cı illərdəkdə gəldən döz çıxarılırdı Abşeronda bütün düzlü sahələrə, göllərə şor deyilir Sahəsinin nisbətən genişliyinə görə bu adı almışdır

Böyükşor oyk. sada Bakı şəhərində qəbəbə Böyükşor gölünün yaxınlığındadır Adını eyniadlı göldən almışdır

Böyükatala oyk. mür Balakən r-nunun Hənifə i.ə v -də kond Alazan-Əyrçay çökəkliyindədir Böyük Tala adlı sahədə salındığına görə kond həmin yeri adı ilə adlandırılmışdır *Tala* "məşədə ağacsız yer, açıqlıq" deməkdir *Talan* sahəsinin böyüklüyü oykonimə oks olunmuşdur

Brazmançay hidr. mür Colilabad r-nunda çay Hidronim bir (talis dilində "qol", "budaq"), *azman* (böyük) və *çay* (su hövzəsi) komponentlərindən ibarət olub, "böyük çayın qolu" deməkdir

Brne hidr. sada Yardımlı r-nu ərazisində çay Hidronim bir ("qol", "budaq") və -ne

Buduq

(Azərbaycan toponim yaradıcılığında iştirak edən topoformant Mütə et Xılınca, Kırna, Bılno, Zərno, Zerdəno və s.) komponentlərindən düzəlib, "qol" (burada çay qolu) deməkdir Altayda qeydə alınmış Barnaul toponiminin birinci komponenti bu hidronimlə paralellik təşkil edir.

Bucaq hidr. sada Oğuz r-nu ərazisində çay Etnohidronimdir. Türkdilli bulaqların bir qolu olan *bucaqların* adındandır. Qax r-nunun İlisu kəndində *bucaq tabun* adlı neşil qeydə alınmışdır

Bucaq oyk. sada Oğuz r-nunun eyniadlı i.ə v -də kond Daşqışıl çayının sol sahilində, Baş Qafqaz silsiləsinin eteyindədir XIX əsrdə kəndin ərazisində Güllü Bucaqlı adı icma olmuşdur Sonralar onların bir hissəsi Daşqışıl kəndi yaxınlığında yerləşdiyinə görə Bucaq Daşqışıl, digər hissəsi isə Muxas kəndi yaxınlığında olduğuna görə Muxas Bucaqlı adlanmışdır Kənd Qozluçay sahilində yerləşdiyinə görə Qozlu Bucaq da adlanmışdır Etnotoponimdir Türkiyədə Bucaq, Moldovada Bucaq çölü və Bucaq adlı yaşayış məntəqəsi var

Bucaqdərəsə hidr. mür Oğuz r-nu ərazisində çay Hidronim bu (qədim türk dillərində "buxar", "su buxarı", "suyun üzərində duman"), *çay* (su hövzəsi) və *dərə* (mənlı relıyef forması) sözlərindən düzəlib, "dumanlı çay dərəsi" deməkdir

Budaqdərəsə oyk. sada Laçın r-nunun Şəlvə i.ə v -də kond Qarabağ yarımadasında Kənd Budaqdərəsi adı yerdə salındığı üçün belə adlandırılmışdır Etnotoponimdir 1933-cü ildə İmişli (Qaradonlu) r-nu ərazisində Budaqlı adı kənd də qeydə alınmışdır

Buduq or. sada Quba r-nunun Buduq kəndi yaxınlığında dağ Hün 2045 m Etnotoponimdir

Buduq oyk. sada Quba r-nunun eyniadlı i.ə v -də kond Qarçayın sol sahilindən 2 km aralı, Yan silsiləsinin yamaclarında Azərbaycan qafqazdilli etnik qruplarından biri olan *buduqluların* məskun olduğu kəndlərdən biridir Etnotoponimdir

Buduq hidr. sada Quba r-nunun Buduq kəndi yaxınlığında min bulaq Kükürd qoxulu 2 istı bulaqdan ibarətdir Etnotoponimdir

Buxovludağ

Buxovludağ or. mür Zaqatala r-nu ərazisində dağ Türk dillərində *buk/bux* "məşə", *bukov* "məşə ilə örtülmüş" mənalarında işlənir Oronim "məşə ilə örtülmüş dağ" deməkdir

Buğadaş or. mür Şuşa r-nunun Zarişli kəndindən c -da dağ Hün 2154 m Türşu qəşəbəsi ilə Zarişli kəndinin sərhədindədir Oronim *buğa* (erəkkə maral və ya ümumiyyətlə inbunmzulu heyvanların erkəyi) və *daş* (qaya, dağ) komponentlərindən düzəlib Dağ ətrafında tez-tez buğa görünməsinə görə bu adı almışdır Özbəkistanda Buqa, Rusiyanın Çita vilayətində Buxaça, Ukraynada Buxaçaçay toponimləri qeydə alınmışdır

Buğadaşu hidr. mür Gədəbəy r-nu ərazisində çay Mənbəyini Daşkəsən r-nundakı Boğda dağının eteyindən aldığına görə çay belə adlandırılmışdır Hidronimə dağın adı bir qədər təhrifə uğramışdır (o - u)

Bulaqəştə oyk. sada Ağdaş r-nunun Qəsil i.ə v -də kond Şirvan düzündədir 1917-ci ildə oykonim Bulaqçayatağı şəklində qeydə alınmışdır. Güman etmək olar ki, coğrafi adın esli cəle budur Oykonim *bulaq* (yeraltı suların yeri üstünə təbii çıxışı) və *yataq* (mənbə) sözlərindən düzəlib, "bulağın mənbəyi, çıxdığı yer" deməkdir

Bulanıq hidr. sada Goranboy r-nu ərazisində çay Çayın suyu tutqun, bulanıq olduğu üçün belə adlandırılmışdır

Bulanıqçay hidr. mür 1 Dəvəçi r-nu ərazisində çay, 2 Balakən r-nu ərazisində çay Hidronim *bulanıq* (tutqun, çirkli) və *çay* (su hövzəsi) sözlərindən düzəlib, çay suyunu keyfiyyətini, rəngini bildirir

Bulanıqsu hidr. mür 1 Qax r-nu ərazisində çay Qurmux/Kürmük çayını əmələ gətirən qollarından biridir; 2 Ağdərə r-nunda çay Keşikənd çayı da adlanır Bozi mənbələrində Bulanıqsu variantında da qeydə alınmışdır Suyu bulanıq, tutqun, qeyri-şəffaf olduğu üçün belə adlandırılmışdır

Bulduq oyk. sada Sabirabad r-nunun Ulaçalı i.ə v -də kond Kür çayının sahilində, Muğan düzündədir Kəndin adı türk dillərindəki *bulunluq* sözünün təhrif formasıdır Oykonim *bulun* (kənc, çay körfəzi, buxta, çay döngəsi) və -duq (-luq) komponentlə-

Bunud

indən ibarət olub, "çay döngəsi" mənasındadır Kənd həqiqiyyət Çay çayının sahilində, onun bulundugu, buralıduğu yerədir

Bulla or. sada Bakı arxipelaqında ən böyük adadır Adla palçıq vulkanının püskürməsinə əmələ gəlmişdir və hazırda burada fəaliyyətdə olan vulkan var Adada qoruq təşkil edilmişdir Digər adı Xəro Zirədir Oronim XVIII əsrdən etibarən Xəzər sahilində kəşfiyyatla məşğul olmuş avropalıların adaya verdiyi addır *Bulla* latın dilində "gürda yer, halqa" deməkdir

Buludlu oyk. sada İmişli r-nunun Təklə i.ə v -də kond Düzenlikdədir Kənd təklətilerin *buludlu* (*bulutlu*) nəslinin adını daşıyır Etnotoponimdir

Buludyeri/Buludyeri or. mür Quba r-nunda dağ Qarçay və Babacay çaylarının suayrıcında yerləşir Hün 2254 m Dağın adı zirvəsinin tez-tez buludla örtülməsi ilə əlaqədardır Etnotoponim də ola bilər

Bulutan oyk. sada Xocavənd r-nunun eyniadlı i.ə v -də kond Qarabağ silsiləsinin eteyindədir 1823-cü ilin məlumatına görə, kənd cəmi bir ailedən ibarət məntəqə olmuşdur Etnotoponimdir

Bum hidr. sada 1 Qəbələ r-nunda çay Türyan çayının sol qoludur. Baş Qafqaz silsiləsinin c yamaclarında (3400 m hündürdürkən) başlanır Uzunluğu 51 km Suvarına üçün istifadə olunur Çayda bəzən güclü sel hadisələri də olur; 2 Qəbələ r-nunun Qəmərvan kəndindən 5 km şm -də Bum çayı dərəsində min bulaq Kükürd qoxuludur Mənlıca üçün istifadə edilir

Bum oyk. sada Qəbələ r-nunun eyniadlı i.ə v -də kond Bum çayı sahilində, Kuma dağının eteyindədir Türk dillərində *bum/bom* "çayın dərəsi, çətin keçilən yer" kimi izah olunur Yaşayış məntəqəsi yerləşdiyi ərazinin adını daşıyır

Bunud oyk. sada Qəbələ r-nunun Vondam i.ə v -də kond Baş Qafqaz silsiləsinin eteyindədir XIX əsrin əvvəllərində Vondam kəndindən yaranmış dörd kiçik məntəqədən (Nohurqışlaq, Seyidqışlaq, Hozro və Bunud) biridir Yerli əhali oykonimi *Bulud* kimi tələffüz edir Kənd ovçullar *Buludun suyu* adlı kiçik çayın sahilində salınmış, sonralar bunuya

Buratopo

köçürülmüşdür Adını kəndə vermiş çay da öz adını *buludlu* nəslindən almışdır

Buratopo or, mür Gədəbəy r-nu ilə Ermənistanın Vardenis r-nu sərhədində, Şahdağ silsiləsində aşırım Hün 2880 m Şəmkir çayının hövzəsində Gölçü gölü hövzəsinə gedən quru yolu bu aşırımın keçir Azərb. dilinin dialektlərində *bura* sözü "döngə, aşırım" mənalarında işlənir, *təpə* isə müsbət relief formasıdır Başqırdıstanda Bura, Ermənistanda Burakan adlı yaşayış məntəqələri qeydə alınmışdır.

Burkandul oyk, sada Lenk r-nunun Nüvədi i o v -də kənd. Peştosor silsiləsinin ətəyindədir 1508-ci ildə Burkandul, 1917-ci ildə Burxandul, 1933-cü ildə Burqandul, 1961-ci ildə Brkandul variantlarında qeydə alınmışdır Tədqiqatçılar kəndin adını talış dilindəki *bir* (böyütkən kolu) və *kandul* (mağara, oyuk) sözləri əsasında "böyütkənli dora, oyuk" kimi izah edirlər Rusiyanın Maqadan vilayətində də Burkandya adlı yaşayış məntəqəsi var

Burovar oyk, sada Cəlilabad r-nunun Ləkin i o v -də kənd Burovar silsiləsinin yamacındadır Kənd ərazidəki cəynadlı silsilənin adını daşıyır

Burovar or mür Lenkəran və Cəlilabad r-nları ərazisində, Talış dağ sistemində silsilə Oronim talış dilindəki *bur* (hündür, yüksək) və *var* (yer) sözlərindən düzəlib, "hündür yer, yüksəklik" mənasındadır

Burovdal or mür İsmayilli r-nu ərazisində dağ Adını ərazidəki cəynadlı yaşayış məntəqəsindən almışdır

Burovdal oyk, sada İsmayilli r-nunun Həftəsov i o v -də kənd Babadağın ətəyindədir Yerli əhali arasında Babadosov və ya Pirodərə də adlanır Oykonom *burov* (yük-səkkə) *dal* *dul* (dora) sözlərindən düzəlib, "dağın dərəsi" deməkdir

Bursut oyk, sada Astara r-nunun Asxanəkaran i o v -də kənd Dağotəyi ərazisində Oykonomi tədqiqatçılar "alış-veriş yeri, bazar" mənasında izah edirlər Bursol adlı yaşayış məntəqəsi, Türkiyədə Bursal şəhəri var

Buruc oyk, sada Tərtər r-nunun Sarcalı i o v -də kənd Dağotəyi düzənlikdədir İlk

Burunlu

defe XVI əsrə aid mənbələrdə Buruncu variantında təsadüf olunur 1917-ci ildə Cavanşir qəzasında Təze Bruc və Bruc Həsəngəy adlı iki yaşayış məntəqəsi, Lenkəran qəzasında Burçalı, 1933-ci ildə Zəngilanda Burcalılar adlı kəndlər qeydə alınmışdır Mənbələrin məlumatına görə, kənd əvvəllər Ağdərə r-nunun Şorbuluq adlı ərazisində olmuşdur 1918-ci ildə erməni qüvvələri zamanı əhali indiki əraziyə köçmüş, yeni yaşayış məntəqəsinə əvvəlki adı verilmişdir. Ərazidə Buruc adlı ekən yeri də var Kəndin əhəli kolani tayfasına mənsub ailələrdən ibarətdir Azərb. dilinin yerli dialektlərində *burusux* "əyni, tutqun", *buruz* "ədəvat, kim", "acıqlı, künli" mənalarında işlənəlməkdədir.

Buruq oyk, sada Lenk r-nunun Kərəvud i.o.v -də kənd Burovar silsiləsinin yamacında Türkdilli komanların *buruk* türəsinin adı ilə əlaqələndirilir. XIX əsrdə Şimali Qafqazda Üç Buruqlu kəndi qeydə alınmışdır

Burunkl or, sada Xəzər dənizinin adalarında biri "Çıxıntı" mənasındadır

Buruqovaq oyk, sada Xanlar r-nunun Poylu i o v -də kənd Qabırnı çayının sahilində, ovalıqdadır. XIX əsrin sonunda in mülkədar nəslə olan Şahməhəyverlən tabeliyindən çıxan Samux əhalisinin bir hissəsi Qabırnı çayının aşağı axarında, çayın burulduğu yerdəki Buruqovaq adlı yerdə məskən salmışdır Qovaqlıq indi də qalır Kənd həmin yeri adı ilə adlandırılmışdır *Burun* komponenti toponimiyada "çıxıntı" mənasında işlənir 1917-ci ildə oykonom Burun Qonçaq variantında qeydə alınmışdır Ukraynada Burun, Qazaxıstanda Burunday, Şimali Osetiyada Burun adlı yaşayış məntəqələri də mövcuddur

Burunlu oyk, sada I Zəngilən r-nunun Şayılı i o v -də kənd Oxçu çayının (Arazın qolu) sahilində, dağotəyi ərazisində Zəngəzur silsiləsində Xütbə dağının tərlərindən birinin şərqi döngəli çıxıntısında yerləşdiyi üçün belə adlanır Kəndi dərzi tayfasına mənsub ailələr salmışlar Yerli əhali tərəfindən Büründü kimi teleffüz edilir; 2 Zərdəb r-nunun Melikli i o v -də kənd Şirvan düzündədir Yaşayış məntəqəsi Burunlu adlı yerdə salındığı üçün belə adlandırılmışdır

Burunsaval

Kür çayı ovqallər bu ərazidən keçirmiş və onun şərqi öydüyü yeri Burunlu deyilmişdir Kəndi XIX əsrdə müskürli ictimaiyyəsinə mənsub ailələr saldıqlına görə Burunlu Müskürlüsü də adlanmışdır

Burunsaval/Burunoval or, mür İsmayilli r-nu ərazisində dağ Dəvəbətan çayının sol sahilindədir Hün. 1110 m. Oronim *burun* (çıxıntı) və *saval* (lay daş, tava, dağ) komponentlərindən düzəlib, "dağ burnu" deməkdir

Burvənd oyk, sada Sabirabad r-nunun Xiləmirzeli i o v -də kənd. Kürün sol sahilində, Şirvan düzündədir XIX əsrdə xiləmirzeli tayfasının burada *Burvənd* adlı oymağı olmuşdur. Sonralar oymaq böyüyərək kəndə çevrilmişdir 1917-ci ildə kəndin adı Buravənd kimi qeydə alınmışdır Etnotoponimdir

Burzubənd oyk, sada Astara r-nunun Kijəbə i o v -də kənd. Lenkəran ovalığındadır Əsl adı Barzabənd olmalıdır Toponim talış dilindəki *barz* (uca, hündür, yüksək) və *bənd* (dağ, təpə) sözlərindən ibarət olub, "kiçik dağ", "təpə" mənasındadır Kənd öz adını cəynadlı dağdan almışdır Başqırdıstanda Burzyan adlı r-n da mövcuddur

Burzumbul/Bürzünbül oyk, sada Yarıdımli r-nunun Hamarkənd i o v -də kənd Viləş çayının sahilində, Peştosor silsiləsinin yamacında Yerli əhalinin verdiyi məlumata görə, kənd orada mövcud olmuş Pırzumbul piriin ədndədir Müxtəlif illərdə Burzumbul (1917), Bürzünbül (1933) variantlarında qeydə alınmışdır

Buynuz oyk, sada İsmayilli r-nunun Topçu i o v -də kənd Buynuz dağının ətəyində, Alazan-Ərtəçay çökəkliyindədir Yaşayış məntəqəsi keçmişdə Qızır və Qərəcə kəndlərindən köçüb gəlmiş ailələrin məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır Kənd adını Buynuz dağının adından almışdır Türk dilində *buynuz* sözü "ön, qabaq hissə, çıxıntı" mənalarında işlənmişdir Dağın adı mal buynuzuna oxşaması ilə də əlaqələndirilir

Buzbuluq or, sada İsmayilli r-nu ərazisində dağ Dağ öz adını buradakı buluğın adından almışdır Belə ehtimal edirlər ki, buluğa ad suyunun soyuq olması ilə əlaqədardır

Bülbülə

venilmişdir *Buz/bus* sözü qədim türk dillərində "dağ çıxıntısı", "burun" mənalarında da işlənmişdir

Buzduzqar oyk, mür Kəlbəcər r-nunda qəsbə Adını ərazidəki dağın adından almışdır

Buzluq hidr, sada Goranboy r-nu ərazisində çay Kürək çayının sağ qoludur Mənbəyini Murovdag silsiləsinin şm yamacından (3360 m hündürlükdən) Buzluq adı yerdən alır Uzunluğu 33 km Bala Kürək çayı da adlanır Adını öz mənbəyinin adından almışdır Rusiyada Xopyor və Samara çaylarının sol qolları da Buzluk adlanır

Buzluq oyk, sada Goranboy r-nunun cəynadlı i o v -də kənd Buzluq çayı sahilində, Murovdag silsiləsinin ətəyindədir Kənd adını Buzluq çayının adından almışdır Başqırdıstanda Buzdak, Rusiyanın Orenburq vilayətində Buzluk adlı yaşayış məntəqələri qeydə alınmışdır

Buzluq or sada Kəlbəcər r-nu ərazisində dağ Hün 2390 m Dağın quruy yerlərində, qayalar arasında yay fəslində də buz olduğu üçün belə adlandırılmışdır Keçmişdə dağ yaylaq yeri olmuşdur Dağın ərazisində Buzxana adlı yer də var

Buzovdağ or mür Şəmkir r-nunda dağ Cəyir çayı ilə Şəmkir çayının suayırıcında yerləşir Hün 1671 m Dağda keçmişdə buzoqlar üçün ayrılmış otlaq sahəsi olduğuna görə belə adlandırılmışdır Oronim rus dilində tərtib edilmiş xəritələrdə *Telvacı buğor* (Buzov Təpəsi) kimi qeydə alınmışdır

Buzovna oyk, sada Bakı şəhəri, Əzizbəyov r-nunda şiq (1937-ci ildən) Xəzər dənizi sahilindədir Azərb -nün qədim yaşayış məntəqələrindən biri Toponimi qədim *bozakların* (bozoğuzların) adı ilə əlaqələndirilir Ehtimal etmək olar ki, dəniz sahilində yerləşən yaşayış məntəqəsi "çıxıntı, burun" mənali *buz* sözü ilə bağlıdır

Bülbülə oyk, sada Bakı şəhəri, Saraxanı r-nunda şiq (1936-cı ildən). XIX əsrə aid mənbədə Bilbilo kimi qeyd olunur Şor gölünün kənarında *Pilpili* (nefli) qazın köpükünə bənzədiyi yer, pələnc vulkanı) sürünən tohri forması hesab olunur Pirsat çayı sahi-

İlde Pəlipə adlı palçıq püskürən kiçik dağ da var.

Bülbüldüz *or. mür* Şəki r-nun ərazisində dağ 1917-ci ildə Lənkəran qəzasında Bülbül adlı yaşayış məntəqəsi qeydə alınmışdır. Oronim "palçıq vulkanı" mənasında ola bilər. Bu söz *bülbül* formasında "ilgün" mənasında da işlənir.

Bülbültasov *hidr., mür* Ağdərə r-nunda göl. Gölün ilgünə bağlı olması güman edilir. **Bülbülbulaq** *oyk., sada* Xızı r-nunda kənd. Baş Qafqaz silsiləsinin ətəyindədir. Vaxtilə burada gəlmə molokan ailələri yaşamış və yaşayış məntəqəsini buradakı bulağın adı ilə *Cıstıy klyuç* adlandırmışdır. Sonralar əhəli yaşayış məntəqəsini tərk edib ətraf ərazilərə yayılmışdır. 1988-1989-cu illərdə Ermənistan dan dördgün salınmış azərbaycanlı ailələr burada yerləşdirilmiş və keçmiş dağ kəndi yenidən abadlaşdırılmışdır. Kənd öz adını ərazidəki saf bulaqdan almışdır.

Bülbül/Bülbüldül *oyk., mür* Lenk r-nunun Osyedərə i.e.v.-də kənd. Peşteser silsiləsinin ətəyindədir. Tədqiqatçıların toponimi *Bol* (şəxs adı) və *dul* (hündür tepələr arasında çökəklik) komponentlərinin birləşməsi kimi "Bolun çökəklik sahəsi" mənasında izah edilir. Azərbaycan dağ yetişən *bülbül* adlı lob-yaya oxşar bitki növü də vardır. Güman ki, *bülbül* və *dul* (dəre) sözlərindən ibarət olan oykonim "bülbül yetişən dəre" mənasında da izah etmək olar.

Bülbüldüz *oyk., mür* Laçın r-nunun Təzəkənd i.e.v.-də kənd. Qarabağ silsiləsinin ətəyindədir. Yaşayış məntəqəsi Aynabazır və keçmiş İpək kəndindən çıxmış ailələrin Bülbüldüz adlı yerdə məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. Toponim haqqında söylənilən fikrlərdən onun "hamar düzənlik" mənasında olduğu anlaşılır. Lakin bu, fitotoponim də ola bilər. Oykonim 1933-cü ildə Bülbüldüz variantında qeydə alınmışdır.

Bülbüldüz *oyk., düz* Laçın r-nunun Qoşası i.e.v.-də kənd. Mixtəken silsiləsinin (kiçik Qafqaz) ətəyindədir. Bəzi tədqiqatçıların fikrincə, oykonim *bülbül* (kəsicilə ailələri itiləyən daş) sözündən və çoxluq, yer, məkan bildirən *-lük* şəkilçisindən düzəlib, "bülbül daşı

olan yer" mənasındadır. Lakin dağlarda bitən ağ çiçəklə yabanı dərman bitkisinin adı da *bülbüldür*. Xırda heyvanların ayaqlarındakı xəstəliyi bu otla müalicə edirlər. Güman ki, dağətəyi zonada yerləşən kəndin ərazisində *bülbüldü* otunun zəngün olduğuna görə kənd belə adlandırılmışdır.

Bünyadabad *oyk., mür* Yevlax r-nunun Nemətəbad i.e.v.-də kənd. Qarabağ düzündədir. 1926-cı ildən kəndin qurulması vaxtilə (1918) Ermənistanın qovulmuş bir qrup azərbaycanlı məskunlaşmışdır. Yaşayış məntəqəsi keçmiş inqilabçı Bünyad Sərdarovun (1889-1919) adını daşıyır. Kənd bir müddət burada təşkil edilmiş Təlimat adına kolxozun adı ilə Təlimkənd də adlanmışdır.

Bünyadlı *oyk., sada* 1 Beyləqan r-nunun eynadlı i.e.v.-də kənd. Yuxarı Qarabağ kəndlərindən 25 km aralı, Mil düzündədir. Keçmiş adı Molla Bünyadlıdır. *Mollabünyadlı* Mil düzündə yaşamış evvazalılar (yaxud emrəllilər) adlı nəslin bir tərsinin adındır. Etnotoponimdir; 2 Xocavənd r-nunda kənd. Qarabağ silsiləsinin ətəyindədir. Yaşayış məntəqəsi 1840-cı ildə Cənubi Azərbaycan Qaradağ mahalından köçüb gəlmiş ailələrin məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. Etnotoponimdir. 1917-ci ildə Binyatlı variantında qeydə alınmış bu yaşayış məntəqəsi ilə yanaşı Lənkəran qəzasında Bünyatallı kəndinin olması haqqında da məlumat verilir.

Bürgütü *or., sada* Şəki r-nu ərazisində dağ. Daşlı silsiləsinin şm. konarındadır. Oronim *Berkutlu* adının təhrif olunmuş forması hesab edilir, "berkut quşu olan dağ" kimi izah olunur.

Büsbülüm *oyk., mür* Lenk r-nunun eynadlı i.e.v.-də kənd. Limer çayının (Lənkəran çayının qolu) sağ sahilində, Peşteser silsiləsinin yamacındadır. Yaşayış məntəqəsi XIX əsrin sonlarında Anzolu, Təngəbin və b. kəndlərdən çıxmış ailələrin onlara məxsus qışlaq yerində məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. Oykonim *büsbülüm* (qatılmaq) və *sülüm* (tikanlıq) sözlərindən düzəlib Oykonim qışlaq yerinə xas olan "kollu, tikanlı saho" deməkdir.

Cc

Cabani *oyk., sada* Şamaxı r-nunda kənd. Dağətəyi ərazidedir. Oykonim oğuz tayfalarından birinin adıdır. Etnotoponimdir. Çepni, Çəbni, Cabani variantlarında Azərbaycan ərazisində geniş arealda yayılmışdır. Şərqi Avropa düzənliyində də rast gəlinir.

Cabani *hidr., sada* Şamaxı r-nunda, Cabani kəndinin c.-unda min. bulaqlar. Suyu soyuq və kükdürlü olub, 12 bulaqdan ibarətdir. Yerli əhali tərəfindən müalicə məqsədilə istifadə edilir. Adını yerləşdiyi kəndin adından almışdır.

Cabalıq *or., düz* Oğuz r-nu ərazisində dağ. Əslə Caballıx *Cabalıx* "çəkiliş", "cır tut ağacları olan yer" deməkdir. Fitotoponimdir.

Cadar *oyk., sada* Quba r-nunun Rustov i.e.v.-də kənd. Baş Qafqaz silsiləsinin ətəyindədir. Kənd Rustov kəndinin keçmiş məhəllələrindən birinin adı ilə adlanır. Etnotoponimdir. Zaqatala r-nu ərazisində də Cadar nesli qeydə alınmışdır.

Cafalı *hidr., düz* İsmayilli r-nu ərazisində çay. Girdiman çayının sol qoludur. Bəzən Qədiçlə, bəzən də Cəfələ adlanır. Xalq etimologiyasına görə, leysan zamanı çay daşaraq ətraf əhaliyə əzab-əziyyət verdiyi üçün Cəfəli adlandırılmışdır. Azərbaycan dilinin bir çox dialektlərində *cabal/caval* (*cafal*) cır tut ağacına deyilir. Güman ki, çay öz adını ətrafındakı çəkilişlərdən və ya cır tut ağacları olan sahədən almışdır.

Cağadüz *oyk., sada* Xocavənd r-nunun eynadlı i.e.v.-də kənd. Dağətəyi ərazidedir. Sonralar burada məskunlaşmış ermənilər onu Sərkisəşən (Sərkis kəndi) kimi rəsmiləşdirmişdir. 1992-ci ildən kəndin keçmiş adı bərpa edilmişdir. Kənd öz adını ərazidəki eyniadlı düzənlikdən almışdır. *Cağ/cağa* (kiçik) və *düz* (monfi relyef forması) sözlərindən düzəlib, "kiçik düz" deməkdir.

Cağaqaya *or., mür* Oğuz r-nunda dağ. Etnotoponimdir. Ağsəron dağları (kənd), Qəzaxistan ərazisində Cağan, Sarıcağan (qəbə), Dağlıq Altayda Şaqani (göl), Şimali

Cində Tsaqan və s. toponimlər bu etnonimlə bağlıdır.

Cağazur *oyk., sada* 1 Laçın r-nunun Məlibey i.e.v.-də kənd. Qarabağ yaylasındadır; 2 Şərur r-nunun Yaycı i.e.v.-də kənd. Dərələyəz silsiləsinin ətəyindədir. 2003-cü ildən Şahbulaq adıyla rəsmiləşdirilmişdir. *Cağa* (kiçik) və *zur* (yükseklik) komponentlərindən ibarət olan bu oykonimlərin ərazinin coğrafi mövqeyini əks etdirir.

Cahangirbəyli *oyk., düz* Zəngilan r-nunun eynadlı i.e.v.-də kənd. Oxçu çayının sahilindədir. Yaşayış məntəqəsi XIX əsrdə Tərekəmə (indiki Məmmədbəyli) kəndindən köçüb gəlmiş Cahangirbəyli adı şəxs tərəfindən salındığı üçün belə adlandırılmışdır. Oykonim "Cahangir bəyə məxsus kənd" deməkdir. Antropotoponimdir.

Cahanlı *hidr., sada* Dəvəçi r-nunda çay. Gülü çayının sağ qoludur. Hidronim *cahanlı* nəslinin adını daşıyır.

Cabanlarx *hidr., mür* Zaqatala r-nunda çay. Tala çayından ayrılıb sol tərəfdən Qanıx çayına tökülür. Hidronim *cahanlı* (etn.) və *arx* (çay qolu) komponentlərindən düzəlib.

Cahidli *oyk., sada* Tovuz r-nunun Vahidli i.e.v.-də kənd. Etnotoponimdir.

Cahud *hidr., sada* Quba və Xaçmaz r-nlarında çay. Etnotoponimdir.

Cağar *oyk., sada* Qusar r-nunun Zindanmurux i.e.v.-də kənd. Qızıqlıq dağının (Böyük Qafqaz) yamacındadır. Bəzi tədqiqatçıların fikrincə, toponim türk dillərindəki *cağar* (qaladan kənarda divarla əhatə olunmuş, möhkəmləndirilmiş yer) sözü ilə bağlıdır. Lakin *cağar* sözü dilimizdə "cadarlanmaq" mənasında da işlənir. R-nun ərazisində çəkiliş və 1973-cü ildə istifadəyə verilmiş Cağar-Cibir kanalı bu ərazilərin həqiqətən də suuz olduğunu göstərir. Samur çayından başlanan bu kanal 45,6 km uzunluğa malik olub, Qusar r-nu ərazisində 4 min ha torpaq sahəsinin suvarılmasına xidmət edir.

Cağarqışlaq *oyk., mür* Qusar r-nunun Zindanmurux i.e.v.-də kənd. Dağətəyi düzənlikdədir. Oykonim *Cağar* (kənd adı) və *qışlaq* komponentlərindən düzəlib. Kənd Cağar kəndinə məxsus keçmiş qışlaq yerində salındığı üçün belə adlandırılmışdır.

Calair/Celair *or sada* Quba r-nunda dağ Baş Qafqaz silsiləsinin zirvəsidir. Hün 2800 m Etnotoponimdir

Calut *oyk. sada* Oğuz r-nunun Oğuz şəhəri o v -də kənd Alazan-Höhran vadisindədir. Caluq variantında da qeydə alınmışdır *Callic* Azərb.-də "sucaq yer", "otlu bataqlıq", "çay qollarının birleşdiyi yer"ə deyilir. Toponim coğrafi obyektin landsaftı haqqında məlumat verir

Camal *or, mür* Şahbuz r-nunda dağ Zəngəzur silsiləsində, Şahbuz və Səlvərdi çaylarının mənbə hissəsində zirvədir. Hün 3200 m Dağda Camal qalası adlanan xarabalıq var. Yerli əhəlinin verdiyi məlumata görə, bu qalada Camal adı bir igid səngər düzəldib yadelli işğalçılara qarşı vuruşmuşdur

Camaldin *oyk. mür* Culfə r-nunun Ərəzin i o v -də kənd Əlimcə çayının sahilində, dağ etəyində yerləşir. Kəndə XII əsrə aid Əliməddin ibadətگاهی var. Camaldin Caməlməddin şəxs adının təhrifə uğramış forması hesab olunur. Əslində, *Camal* (ş a) və *din* / *din* (düşərgə, yaylaq) komponentlərindən ibarət olub, adı: Camal yaylağının adından alınmışdır

Caməşənlər *oyk., mür* Lenk r-nunun Əliabad i o v -də kənd Oykönim *caman* (yaşıl, əkin sahəsi) və *şair* (er "arpa") sözlərindən düzəlib, "arpa sahəsi, arpa əkilən yer" deməkdir

Camış talası *or, mür* Tovuz r-nunda tala Otlaq kimi camışlar üçün ayrıldığından belə adlandırılmışdır

Camışdağ *or, mür* Kəlbəcər, Xanlar və Goranboy r-nları sərhədində dağ Murvdağ silsiləsinin ən yüksək zirvəsidir. Hün 3722 m Zirvənin şm yamacında qədim buzlaşmanın izlərini bildiren moren qalıqları vardır. Əhali tərəfindən *qayma* adlanan bu daşlar uzaqdan nohurda oturmış camışlara oxşayır. Metafor oronimdir

Camlar *hadr. sada* Xaçmaz r-nunda çay Vəlvə çayından ayrılıb Xəzər dənizinə tökülür. Uzunluğu 7 km Suvarma üçün istifadə edilir. Əsl adı Comalarlır. Keçmişdə çayın sahilində *comalar* (bir qrup təsərrüfatçı qohum ailələrin müvəqqəti yaşayış yeri) yerləşdiyini görə belə adlandırılmışdır

Cəmpara *hadr. mür* Zaqatala r-nunda çay. Muxax çayından ayrılaraq şm tərəfdən Qanıx (Alazan) çayına tökülür. Suvarma üçün istifadə edilir. Hidronim fars *çəmpənpira* sözündən olub, "gözlə, çəməni bəzəyən" deməkdir

Canaxır *oyk. sada* Xaçmaz r-nunun Hürlüv i o v -də kənd. Samur-Dəvəçi ovalığındadır. Yaşayış məntəqəsini Quba r-nunun Əlik kəndindən çıxmış ailələr Canaxır adlanan yerdə salmışlar. Kənd əvvəllər Aşağı Əlik də adlanmışdır. Azərb dilinin ekser dialektlərində *cana* sözlü "yararsız, pis", *xır* isə "əkin sahəsi" mənalarında işlənir. Oykönim "əkin sahəsi üçün yararsız yer" mənasındadır

Canalla *oyk. sada* Qazax r-nunun Əzizbəyli i o v -də kənd. Gəncə-Qazax düzənliyindədir. Qazax tayfalarından bir olan *canalırlar* adını daşıyır. Etnotoponimdir

Canavarlı *oyk. düz* Bərdə r-nunun Məhdixanlı i o v -də kənd. Qarabağ düzündədir. Kəndin ərazisi keçmişdə məşəlik olmuşdur. Gülmən edildiyinə görə, ərəzədə çoxlu canavar olduğundan kənd bu adı almışdır. Zootoponimdir

Canbar *oyk. sada* Zəngilan r-nunun cymadlı i o v -də kənd. Dağ etəyində yerləşir. Canbar variantında da qeydə alınmışdır. Oykönimi *çənbər* (daire) sözlü ilə əlaqələndirilir

Canbaz *or, sada* Goranboy r-nu ərəzində dağ Kükək və Buzluq çaylarının suayrıcında yerləşir. Hün 1896 m Fars *canbaz* "oyunbaz, kəndirbaz, at minicisi, at dəlləli" deməkdir

Cəndər *hadr. sada* Ağstafa r-nunun Gürcüstan sərhədində şirin sulu göldür. Dəniz səviyyəsinə 289 m yüksəklikdədir. Gürcüstan ərazisində çəkilmiş kanalla Kürdən qidalanır. Suvarmada istifadə edilir. Gölün yeri əvvəllər Cəndər dərəsi adlanırdı. 1883-cü ilədək Cəndər dərəsi və ətrafındakı Kiçik Kosik, Böyük Kosik adlı yerlər Şıxlı kəndinin qışlaq yeri olmuşdur. XIX əsrə Gürcüstanda Cəndər adlı iki kənd, Səliyan r-nunda keçmiş Cındırlı (iniki Abadkənd), Türkiyədə Cəndər oğulları və s. bu toponimin yayılma arealından xəbər verir. Cəndər orta əsrlərdə Şərqi, o cümlədən Azərb -də

uzun müddət saray vəzifələrindən biri olmuş, "keşikçi, mühafizəçi, cəngüden" mənasında işlənmişdir. Sərsəydağı xidmətlərinə görə cəndərlərə verilən pay torpaqları onların vəzifə adları ilə də adlandırılmışdır

Cənhesən *oyk. mür* Xocalı r-nunun Kosalar i o v -də kənd. Qarabağ silsiləsinin yamacındadır. Antropotoponimdir

Cənqulu *or, sada* Füzuli r-nunda dağ Kəndələncəyin aşağı axarından şm tərəfdə yerləşir. Hün 292 m *Mərcəngulu* (balıqçılıq) sözünün qusaldılmış forması olub, dağ süxurunu təyin edir

Cənayət *oyk. mür* Tərtər r-nunun cymadlı i o v -də kənd. Dağətəyi ərəzidedir. Tədqiqatçıların fikrincə, bu toponim türk dilindəki *can/cona* (iki çayarası çöl) və *yataq* sözlərindən düzəlib, "iki çay arasındakı sahədə yerləşən yataq" mənasındadır. Keçən əsrin əvvəllərində bu toponim Cənayət variantında qeydə alınmışdır. Güman ki, maldarlıqla məşğul olan Cənə adlı şəxs məxsus olan bu yataq onun adını daşımışdır

Car *oyk. sada* Zaqatala r-nunun cymadlı i o v -də kənd. Silban və Bekməz çayları sahilində, dağətəyi ərəzidedir. Toponim qədim türk mənşəli söz olub, "sıldırım", "sahil", "sıldırımlı dik qaya", "uçurum", "yarğan", "dərə" mənalarında işlənən yar sözünün dialekt formasını mühafizə edir. Qədim Azərb toponimlərindədir. Kənd öz adını cymadlı qayadan almışdır. Yaşayış məntəqəsi XVI əsrdə avarların Car adlı yerdə məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. Mənbələrdə Cingizçala adı ilə də verilməmiş. Kəndin yaxınlığında XIII əsrdə tikilmiş bu qalənin bərpası Murtuzəli Cingiz oğlu (XVIII əsr) olmuşdur. Qala onun adı ilə tanınır. XIX əsrə aid məlumata görə, kənd 14 məhəllədən ibarət olmuşdur

Cardam *oyk. mür* Ağdaş r-nunun Nəhrəxol i o v -də kənd. Şirvan düzündədir. Yerli əhəlinin məlumatına görə, kənd Zaqatala r-nunun Car kəndindən köçüb gəlmiş ailələr salmışlar. Oykönim "Carlıların evi" deməkdir

Carxaçı *ba x* *Çarxaçı*

Carlı *oyk. düz*. Kürdəmir r-nunun cymadlı i o v -də kənd. Şirvan düzündədir. Zaq-

tala r-nunun Car kəndindən köçüb gəlmiş ailələr tərəfindən salındığı üçün belə adlandırılmışdır

Cavad *oyk. sada* Sabirabad r-nunun cymadlı i o v -də kənd. Kar çayının sahilində, Şirvan düzündədir. Kənd orta əsrlərdə keçid məntəqəsi rolunu oynayıb və Cavad keçidi adı ilə qeydə alınmışdır. Mənbələrdən Şəhər yeri adı ilə də məlumdur. Oykönim XVI əsrdə Kür və Araz çaylarının qovşağında yerləşən tarixi Cavad şəhərinin adını yadsdır. Tədqiqatçılar bu toponimi ərəb dilindəki "cavas" (keçid) sözlü ilə əlaqələndirirlər

Cavadəla *hadr. mür* Muğan düzündün c-unda bataqlıq göldür. 1896-cı ildə Araz çayının daşması nəticəsində Ağcala və Mahmudçala gölləri ilə birlikdə yaranmışdır. Göl keçmiş *Cavad qəzasının* ərazisində yerləşdiyi üçün belə adlandırılmışdır

Cavədlər *oyk. sada* Xocalı r-nunun Kosalar i o v -də kənd. Dağətəyi ərəzidedir. Etnotoponimdir

Cavahirlər *oyk. düz* Ağdam r-nunun Göytəpə i o v -də kənd. Kəci Qafqaz dağlarının etəyindədir. Qarabağ xanı İbrahim Xəlil xanın arvadı *Cavahir xanuma* bağışlanmış (1828) mülklərdən olan bu kəndin adı "Cavahir xanuma məxsus" mənasındadır

Cavidabad *oyk. mür* Babək r-nunun cymadlı i o v -də kənd. Arazboyu düzündədir. 1963-1964-cü illərdə burada Araz çayı üzərində su qovşağı tikilirdən r-nun Qaraçuq və Bulqan kəndləri də əvvəlki yerlərdən o vaxta qədər əkin sahələrinə olan indiki əraziyə köçürülmüş və qəsbə tipli kənd salınmışdır. Azərb şairi və dramaturqu *Hüseyn Cavidin* (1882-1941) şəfərinə kəndə Cavidabad adı verilməmiş. Memorial toponimdir

Cek *oyk. sada* Quba r-nunun Əlik i o v -də kənd. Baş Qafqaz silsiləsinin yamacındadır. Qrız etnik qrupunun bir qolunun adındandır. Etnotoponimdir

Cerabert *ba x* *Çiloburt*

Ceyranbatan *hadr. sada* Abşeron r-nu ərazisində su anbarı Ceyranbatan gölü əsasında 14 m hündürlükdə bənd vasitəsilə yaradılmış, 1956-cı ildə istifadəyə verilmişdir. Suyunu Samur-Dəvəçi kanalından alır. Abşeron kanalı buradan başlanır. Suvarmada,

Bakı və Sumqayıt şəhərlərinin su təchizatında istifadə edilir. Hidronim "ceyrən keçə bilməyən" mənasında olub, su hövzəsinin dərinliyinin səviyyəsini göstərir.

Ceyranbata *or. sada* Abşeron r-nunda ştq Ceyranbata su anbarının کنارında salınmışdır (1959) Aqını ceynədi, göldən almışdır.

Ceyrançöl *or. mür* 1 Kür çayının sol sahili boyunca, Gürcüstanla sərhəddə sıra dağlar; 2 Ceyrançöl silsiləsinin şm -də dərə; 3 Kür və Qəbirn çaylarının arasında, Çobandağ, Palantökən, Gödək Qılınc silsilələri ilə əhatə olunmuş düzənlikdir. Düzənlikdə axar su yoxdur və qış otlağı sahəsi kimi istifadə olunur. Keçmişdə burada çoxlu *ceyrən* olduğu üçün belə adlandırılmışdır.

Ceyrançöl *or. sada* Ağstafa r-nunun Poylu i e v -də qəsəbə. Ağstafa qoyunçuluq sovxozunun malikanəsi yanında salınmış bu yaşayış məntəqəsi 1965-ci ildən ərazidəki ceynədi düzənliyin adı ilə adlandırılmışdır.

Ceyrandag *or. mür* Şuşa r-nu ərazisində dağ. Qarqar çayının yaxınlığında yerləşir. Hün 713 m. Zootoponimdir. Dağın adı oradakı meşədə yerləşən *Ceyran pirtinin* adındandır. Rəvayətə görə, bu yerdə ceyran bir uşağa süd verərək onu xilas etmişdir.

Ceyrankeçməz *hidr. sada* Qobustan və Xızı r-nları ərazisində çay. Xəzər dənizinə töküldür. Uzunluğu 100 km. Yağış suları ilə qidalanır. İlin çox vaxtı quru olur. R-nun ərazisində ceynədi min bulaq da var. Hidronim "ceyrən keçə bilməyən" mənasında olub, çayın dərinlik səviyyəsini bildirir.

Ceyrankeçməz *or. sada* Qobustan r-nunun Dərekeçli i.e.v -də kənd. Kəndin ərazisi ovçullar Kilmilli kəndinin qışlaq yeri olmuş, sonralar daimi yaşayış məntəqəsinə çevrilmişdir. Kənd adını ceynədi çaydan almışdır.

Ceyranlar *or. sada* Qobustanda Kiçikdağ sahəsində Daş dövrünə aid düşərgə. Ceyran r-nlarının çoxluğuna, həmçinin real və nofis cəkiləsinə görə Ceyranlar adlanır.

Ceyranlı *or. sada* Dəvəçi r-nunun Əmirxanlı i.e.v -də kənd. Əmirxanlı çayının sahilində, Yan silsiləsinin ətəyindədir. Keçmiş adı Aşağı Əmirxanlı olmuşdur. Kənd *Ceyranotlayan* adlı tələdə salındığı üçün

1965-ci ildən adı dəyişdirilmiş və Ceyranlı kimi rəsmiləşdirilmişdir.

Cəbrayıl *or. sada*, 1 Azərb.-nın c -q -ində, Araz çayının sol sahilində inzibati r-n Mərkəzi Cəbrayıl şəhəridir; 2 Azərb.-da şəhər. Eyniadlı r-nun mərkəzidir. Qarabağ silsiləsinin ətəyindədir. R-nun ərazisində *Cəbrayıl ata* adlı məşhur pır var. Deyilənlərə görə, əfsanələr nüfuzlu şəxslərdən biri olan Cəbrayıl XVI əsrdə yaşamış və bu pırda dəfə olunmuşdur. R-ndakı kəndlərdən altısı da Cəbrayıl atanın oğlanlarının adları ilə adlandırılmışdır (Mürzəcan, Məşən, Alikəyxalı, Yəzəhməd, Xubər, Hasan). Antropotoponimdir.

Cəbrayıl *or. sada* Cəbrayıl və Füzuli r-nlarında, Araz çayı dərəsi boyunca yerləşən təpəli düzənlik. Adını yerləşdiyi ərazinin adından almışdır.

Cəfərabad *or. mür* 1 Cəbrayıl r-nunun Qarxun i e v -ində kənd. Arazboyu düzənlikdədir. Yaşayış məntəqəsi 1806-cı ildə Rusiya himayəsinə keçmiş Xəy hakimi Cəfərgulu xana məxsus ailələr salmış və kəndi da xanın adı ilə adlandırmışlar; 2 Şəki r-nunun ceynədi i.e.v -də kənd. Alazan-Əyriçay çökəkliyindədir. Kəndin əsasını çar I Aleksandr tərəfindən Şəki xanı təyin edilmiş xoylu Cəfərgulu xan qoymuşdur. XIX əsrin sonunda kənd icmasına Cəfərabad-Xoy və Cəfərabad-Şəki adlı iki yaşayış məntəqəsi daxil idi. Hal-hazırda bu kəndlərdən biri Cəfərabad, digəri isə Xoylu adlanır. Bu kəndlərin bünövrəsini əslən dumbulit tayfasından olan Cəfərgulu xanla birlikdə buraya gələn ailələr (əsasən şəkəki tayfasına mənsub idilər) qoymuşdular. Oynokim *Cəfər* (Cəfərgulu xana işadər) və *abad* (kənd) komponentlərindən düzəlib Antropotoponimdir.

Cəfərbayıl *or. sada* Ağcabədi r-nunun Hacıbədielli i.e.v -də kənd. Düzənlikdədir. Tam adı Tərkəmə Cəfərbayıldır. Keçmişdə Qiyambalı (Qiyambalı, Genbolu) da adlanmışdır. Oynokim kobirli r-nın *cəfərbayıl* türsinin adı ilə bağlıdır. Etnotoponimdir.

Cəfərxan *or. sada* Səali r-nunun Sarıcalar i e v -də kənd. Muğan düzündədir. Oynokim *cəfərxanlı* nəslinin adı ilə bağlıdır. Bu nəslin nümayəndələri Babək r-nunun Hacı-

var, Ordubad r-nunun Üstüpi kəndlərində də qeydə alınmışdır. Etnotoponimdir.

Cəfərxanlı *or. sada*, Cəlilabad r-nunun Öçtəpə i e v -də kənd. İncəçayın sahilindədir. Oynokim *cəfərxanlı* nəslinin adı ilə bağlıdır. Etnotoponimdir.

Cəfərli *or. sada* 1 Ağsu r-nunun Kəndoba i e v -də kənd. Şirvan düzündədir; 2 Cəlilabad r-nunun Astanlı i e v -də kənd. Burovar silsiləsinin ətəyindədir. Yaşayış məntəqələri muğanlı tayfasının *cəfərli* türsinin məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır; 3 İmşli r-nunun Eyniadlı i e v -də kənd. Mili düzündədir. Yaşayış məntəqəsi sarıxanlı tayfasının *cəfərli* türsinin məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır; 4 Gədəbəy r-nunun Əlismayılı i e v -də kənd. Şahdağ silsiləsinin ətəyindədir. Keçmiş adı Mollacəfərlidir. Yaşayış məntəqəsinin XIX əsrin sonlarında Kiçik Qaraxanlar kəndindən köçüb gəlmiş *Molla Cəfər* adı şəxs tərəfindən salındığı haqqında məlumat verilir; 5 Qazax r-nunun Eyniadlı i e v -də kənd. Dağətəyi ətəzindədir. Yaşayış məntəqəsi qazaxların qafarlı tayfasının bir qolu olan *cəfərli* elinin məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. Etnotoponimdir.

Cəfəryaylaq *or. mür* Qəbələ r-nu ərazisində, Dəmiraparan çayı ilə Bum çayı arasında şm -dən c -a doğru uzanan sıra dağlar. Cəfərabad kəndinin və ya Cəfərgulu xanın şəxsi yaylaq yerləri olduğu üçün bu adı almışdır. Oronim *Cəfər* (Cəfərgulu xan) və *yaylaq* (yay düşərgəsi) sözlərindən düzəlib. Antropotoponimdir.

Cəhri *hidr. sada* Gədəbəy və Şəmkir r-nları ərazisində çay. Kürün sağ qoludur. Çay varantında da işlənmişdir. Hidronim "çay yatağı" mənasındadır.

Cəhri *or. sada* Babək r-nunun ceynədi i e v -də kənd. Cəhri çayının sahilində, dağətəyi ərazidədir. Oynokim xalq toponimik termini olan *cəhri/cühri* sözünün fonetik dəyişməsi olub, "çayın alçaq sahilini" deməkdir.

Cəhri *hidr. sada* 1 Babək r-nu ərazisində çay. Naxçıvan çayının sağ qoludur. Mənbəyini Ermonistan ərazisindəki Golinçaya dağından (2320 m yüksəklikdən) alır.

Qar və yağış sularından qidalanır. Suvarma üçün istifadə edilir. Çay adını ərazisində axdığı kəndin adından almışdır; 2 Babək r-nunun Cəhri kəndindən ş -də min bulaq. Suyu soyuq, dadı tərzəməkdir. Yerli əhali tərəfindən müalicə üçün istifadə edilir. Bulaq adını yerləşdiyi kəndin adından almışdır.

Cəlair *or. sada* Quba r-nu ərazisində dağ. Baş Qafqaz silsiləsinin zirvəsidir. Hün. 2800 m. Etnotoponimdir.

Cəlair *or. sada* 1 Ağsu r-nunun Kəndoba i e v -də kənd. Şirvan düzündədir; 2 Qax r-nunun Sarıbaş i e v -də kənd. Qafqaz silsiləsinin yamacındadır; 3 Cəlilabad r-nunun ceynədi i e v -də kənd. Burovar silsiləsinin ətəyindədir. Yaşayış məntəqələri türkdilli *cəlair/cəlayir* tayfasının adını daşıyır. Etnotoponimdir.

Cəlib *or. sada* Ağsu r-nu ilə İsmayılı r-nu sərhədində, Niyalıdağ silsiləsinin c -unda dağ. Hün. 2318 m. Yerli əhali arasında Cəlib dağı da adlanan bu dağın Qafqaz Albaniyasına məxsus qədim cəliblərin adı ilə bağlı olması ehtimal edilir. Azərb. dilinin bezi dialektlərində *cəlib/cəlib* sözü "tək, yalqız" mənasında işlənir. Oronimin bu mənada olmasını da güman etmək olar.

Cəlilabad *or. mür* 1 Azərb.-da inzibati r-n Q -dən İranla həmsərhəd olub, Muğan düzündən c hissəsinə və uluq dağlarının ş -ş hissəsinə tutur. Mərkəzi Cəlilabad şəhəridir. Keçmiş adı Astraxanbazar olmuşdur; 2 Azərb.-da şəhər, ceynədi r-nun mərkəzidir. Mışar çayının sahilində, Muğan düzündədir. İkən adı Hasılı (Asılı) olmuşdur. Vaxtilə bu ərazidə həftədə bir dəfə təşkil olunan böyük mal-qara bazarı olduğuna görə sonralar yaşayış məntəqəsi Asılıbazar adlandırılmışdır. 1945-ci ildə buraya Həştərxandan keyli rus ailəsi köçürüldü və homin vaxtdan yaşayış məntəqəsi Astraxanbazar adlanmağa başladı. 1967-ci ildə *Cəlil Məmmədquluzadənin* (1866-1932) անան olmasının 100 illiyi münasibətilə yaşayış məntəqəsinə Cəlilabad adı verildi. Memorial toponimdir.

Cəlilkənd *or. mür* Şorur r-nunun ceynədi i e v -də kənd. Şorur düzündədir. Keçmiş adı Baş Nəraşen olmuşdur. 1961-ci ildə görkəmli mütəfəkkir *Cəlil Məmmədquluzadənin*

şərifinə bu kəndə Celilkənd adı verilmişdir Memorial toponimdir

Celilli oyk, sada 1 Tovuz r-nunun Düz Cırdaxan i.e.v.-də kənd Gence-Qazax düzənliyindədir Keçmiş adı Haqverdibəyli olmuşdur; 2 Kəlbəcər r-nunun Seydilər i.e.v.-də kənd. Yaşayış məntəqəsinin Gədəbəy r-nunun Ağcakənd kəndindən köçmüş ailələr salmışlar *Cəlil Məmmədşadlızadənin* şərifinə adlandırılan kəndlərdir Memorial toponimdir

Cəməməli oyk, sada Qobustan r-nunun Məroze i.e.v.-də kənd Dağətəyi ərazisindədir Etnotoponimdir

Cəmilər oyk, sada Şuşa r-nunun Şırlan i.e.v.-də kənd. Dağətəyi ərazisindədir Kəndin yaxınlığında eyniadlı göl də var Yaşayış məntəqəsi XVIII əsrin axırlarında Qazax mahalından Qarabağa köçmüş *cəmil* tayfasına mənsub ailələr tərəfindən salınmışdır Etnotoponimdir

Cəmilli oyk, sada 1 Xocalı r-nunun Balıca i.e.v.-də kənd Dağətəyi ərazisindədir Kənd 1991-ci ildə ermənilər yandırmışlar; 2 Tərtər r-nunun Dəmirçilər i.e.v.-də kənd Qarabağ düzündədir Etnotoponimdir

Cəmiyyəti oyk, sada Xocavənd r-nunun eyniadlı i.e.v.-də kənd. Dağətəyi ərazisindədir Vaxtilə gəlmə ermənilər burada məskunlaşdıqdan sonra kəndin adını dəyişdirib Ninkə adlandırmışdılar 1992-ci ildən yaşayış məntəqəsinin keçmiş adı bərpa edildi *Cəmiyyəti* or "birlik", "cəməat", "yığın" deməkdir

Cəngən oyk, sada 1 Cəlilabad r-nunun eyniadlı i.e.v.-də kənd. Burovər silsiləsinin ətəyindədir, 2 Neftçala r-nunun eyniadlı i.e.v.-də kənd Kür çayının sahilində, Cənub-Şərqi Şirvan düzündədir, 3 Sabirabad r-nunun Muğan Gəncəli i.e.v.-də kənd Kür çayının sahilindədir; 4. Salyan r-nunun Kür Qaraqəşli i.e.v.-də kənd Kür çayının sahilində, Salyan düzündədir Mustafabeyli, Birinci Rənçiborlar adları ilə də tanınır Qaradolaqların *cəngən* türüsünün adı ilə bağlı olduğu ehtimal edilir *Cəngən* sözü "döyüş meydanı, vuruş yeri" mənalarında da işlənir

Cəngəmlən oyk, mür Lenk r-nunun Lenik qəs i.e.v.-də kənd Dağlıq ərazisindədir Yeri ohalı tərəfindən Cəngəmiyən adlandırılır, *cəng* (vuruş, döyüş) və *miyən* (talış

"meydan") komponentlərinin birləşməsi kimi "döyüş meydanı" mənasında izah edilir *Cəngəvud oyk, mür* Lenk r-nunun Vızazəmni i.e.v.-də kənd. Peşəkar silsiləsinin yamacındadır Oykönim *cəngən* (etn) və talış dilindəki *vut* (yer) sözündən ibarət olub, "cəngənlərin yeri" kimi izah olunur

Cəngi or, sada Qobustan ərazisindədir Cəngi və Kəndə çayları arasında Hün 581 m Etnotoponimdir

Cəngi hidr, sada Sumqayıt çayının orta axarının adıdır Etnotoponimdir

Cənglər or, mür Lenk r-nunda dağ Peşəkar silsiləsinin zirvəsində Hün 1925 m Oronim *cəngi* (etn) və tat dilindəki *sər* (baş, zirvə) sözlərindən düzəlib, "cəngi zirvəsi" deməkdir Etnotoponimdir

Cənubi oyk, sada Bakı şəhəri, Əzizbəyov r-nunda qesebə Xəzər dənizi sahilindədir Keçmiş adı Şüvəlan mayakı yanında qesebə olmuşdur 1965-ci ildən Cənubi Azərb.-nın şərifinə Cənubi adlandırılmışdır

Cəyirli oyk, sada 1 Bərdə r-nunun Güloğlular i.e.v.-də kənd Qarabağ düzündədir; 2 Göyçay r-nunun Çəreke i.e.v.-də kənd Şirvan düzündədir Yaşayış məntəqəsinə Şamaxı r-nunun eyniadlı kəndindən ayrılmış ailələr salmışlar; 3 Şamaxı r-nunun eyniadlı i.e.v.-də kənd Dağətəyi ərazisində; 4 Şəki r-nunun Suçma i.e.v.-də kənd Şəki yaylasındadır Etnotoponimdir

Cəyirli or, sada Şamaxı r-nunda, Cəyirli kəndi ərazisində palçıq vulkanı Adını yerləşdiyi kəndin adından almışdır

Cəyli oyk, sada Kürdəmir r-nunun eyniadlı i.e.v.-də kənd Şirvan düzündədir Boz Ulus tayfalarından *cəklər*in adı ilə əlaqələndirilir və etnotoponim hesab edilir Azərb dilinin bezi dialektlərində isə *cey* sözü "tayfa, nəsil" mənasında işlənir

Cıdır düzü or, mür Şuşa şəhərinin ş.-ında dağın üstündə düz. Cıdır düzü Ağzıyısı qayına, Üçmür, Qurxpilleken, Gəlin qayası, Xəzinə qayası, Topxana adlı sıldırım qayalar və meşəliro əhatə olunmuş mənzərəli yerdedir Vaxtilə (1935-ci ildək) burada müntəzəm olaraq *cıdır* yarışları keçirilirdi üçün bəlo adlandırılmışdır

Cığatelli oyk, sada Qəbələ r-nunun Həmzeli i.e.v.-də kənd Alazan-Əyrçay çökəkliyindədir Oykönim 1917-ci ildə Cığataylı, 1933-ci ildə isə Cığatelli şəklində qeydə alınmış, tədrəcən Cığatelli variantına düşmüşdür Əslində *Cığataylı* olan bu coğrafi ad etnotoponimdir və "cığataylıların məskunlaşdığı kənd" deməkdir

Cıldır oyk, sada Qubadlı r-nunun Göyərçin i.e.v.-də kənd Bərgüşad silsiləsinin yamacındadır Yaşayış məntəqəsi XIX əsrin sonlarında Göyərçin kəndindən köçmüş ailələr tərəfindən Cıldır meşəsi adlanan ərazidə salınmışdır Kənd həmin meşənin adını daşıyır Azərb dilinin dialektlərində *cıldır* "cəngəllik, kol-koslu yer" deməkdir

Cırdaxan oyk, sada Yevlax r-nunun Varvarı i.e.v.-də kənd Qarabağ düzündədir XIX əsrdə Tovuz r-nunun Əsnik Cırdaxan kəndindən gəlmiş bir qrup ailə indiki ərazidə Cırdaxanlı adı məntəqə salmışdır Kollektivləşmə illərində Məşədialılar və Naibli məntəqələri ilə birləşdirildikdən sonra yaranmış kənd Cırdaxan adlandırılmışdır Etnotoponimdir Qızılbəş tayfalarından biri olan *cırdaxanlıların* adından Təponimün areal Azərb.-də Tovuz, Bərdə, Xanlar, Şəmkir, Qazax r-nlarını əhatə edir

Cırnəpə or, mür Tovuz r-nu ərazisində dağ. Yarıqlı kənddən şm.-dədir Hün 1082 m Əsl adı Cırnəpədir Etnotoponimdir Oronim *cırnək* (etn) və *təpə* (məbüt rel'yef forması) sözlərindən düzəlib Azərb şair M.V. Vidadi də *cırnək*lindən olmuşdur Görünür, dağ *cırnək* elinə məxsus yaşlaq yurdu olduğundan Cırnəpə adlandırılmışdır

Cirkürd oyk, mür Göyçay r-nunun Biğir i.e.v.-də kənd. Şirvan düzündədir Yaşayış məntəqəsinə Türkmən kəndindən köçüb gəlmiş ailələr salmışlar Oykönim *cır* (kiçik) və *kürd* (etn) komponentlərindən ibarət olub, "kürlərlən az hissəsi", "kiçik kürd kəndi" mənasındadır Etnotoponimdir

Citbir oyk, sada Qusar r-nunun Pıral i.e.v.-də kənd Dağətəyi ərazisindədir Yaşayış məntəqəsi Dağıstanın Axtı r-nundakı Çepər kəndindən köçüb gəlmiş ailələrin məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır Kəndin sa-

kinləri yeni yaşayış məntəqəsinə öz köhnə adlarını vermişlər

Cicimli oyk, sada Laçın r-nunun Cıynadlı i.e.v.-də kənd Həkan çayının sahilində, Qarabağ yaylasındadır Yaşayış məntəqəsi əslində Aşağı Cibikli və Yuxarı Cibikli adlanan iki hissədən ibarətdir Kənd Yuxarı Cibikli-dəki *Cicim ocağı* adı pınn adı ilə adlandırılmışdır Ermənistanın Siysan r-nunda Cicimli kəndi qeydə alınmışdır

Cicimli hidr, sada Kəlbəcər r-nu ərəzi-sində çay Çay öz adını ərazidəki *Cicim ocağı* adlanan pırdən almışdır

Cidəliş hidr, sada Oğuz r-nunda çay Ağçayın qoludur Hidronim "qarşısı alınmış, bəndə salınmış, cıdarlanmış" mənasındadır

Cığatay oyk, sada Xaçmaz r-nunun Qaraçı i.e.v.-də kənd Ağçayın sahilində, dağətəyi düzənlikdədir Toponim türkdilli *çığatay/cığatay* tayfasının adından XVIII əsrin sonlarında Qubalı Fətəli xanın Qarabağdan bezi elli, o cümlədən *çığatayları* Quba xanlığına yerləşdirməsi nəticəsində yaranmışdır Etnotoponimdir

Cikədi or, mür Quba r-nu ərazisində dağ Dağda qədim yaşayış məntəqəsinin xarabalıqları var Oronim *cik* (qədim türk dillərində "dar dərə", "yarğan", "sıldırım") və *di* (tat dilində "kənd") sözlərindən düzəlib, "yarğanda, dar dərədə kənd" mənalı qədim yaşayış məntəqəsinin adı daşıyır

Cil hidr, sada 1 Lənkəran r-nu ərazisində göl Gəmişovan mərdosuna bitişik olan bu göl hazırda qurudulmuş və çay okın sahəsinə çevrilmişdir; 2 Lənkəran r-nu ərazisində çay Mənbəyini Lənkəran dağlarından alır, Gəmişovan mərdosuna tökülür Adını ərazidəki keçmiş gölün adından almışdır Hidronim "bataqlıq" mənasındadır

Cil oyk, sada Lənkəran r-nun Şagləsər i.e.v.-də kənd Cil çayının sahilində, Lənkəran ovalığındadır Oykönim "bataqlıq yer", "sucaq yeri" mənasındadır Kənd öz adını hazırda qurudulmuş eyniadlı göldən almışdır

Cilən oyk, sada Xocavənd r-nunun Arakül i.e.v.-də kənd Qarabağ silsiləsinin ətəyindədir Yaşayış məntəqəsinə 1840-cı ildə Ermənistanın Qafan r-nunun Balx kəndindən və Cənubi Azərb.-nın Qaradag mahalından

köçüb gəlmiş erməni ailələr Cilan adlı yerdə salmışdılar *Cilan* "bataqlıq, sucaq" yeri deməkdir. Kənd öz adını salındığı yerin adından almışdır.

Cillik oyk. *sada* Balakən r-nunun Qazma i.e.v.-də kənd Alazan Əynçay çökəkliyindədir. Yaşayış məntəqəsi Cillik adlanan yerin yaxınlığında salındığı üçün belə adlandırılmışdır. *Cil* bataqlıqda, rütubətli yerdə bitən bitkilin adıdır. Ərazi bu bitki ilə örtüldüyü üçün belə adlandırılmışdır.

Cilovdarlı oyk. *sada* Tovuz r-nunun Xatunlı i.e.v.-də kənd Genca-Qazax düzənliyindədir. Etnotoponimdir. *Cilovdarlılar* vaxtilə şahsevəmlər hərbi ittifaqına daxil olmuş, I Şah Abbasın hakimiyyəti illərində (XVII əsrin əvvəlləri) Gəncəbasara gəlmişlər. *Cilovdarlı*q səfəvlər dövründə xüsusi vəzifə olmuş və bu vəzifənin icrası ayrılıqda bir tayfa tapşırılmışdır. Mənbələrdə *cilovdarlılar* oğuzların böyüklə tayfasının bir qolu kimi qeyd olunur. *Cilovdar* "cilov tutan, cilov verən", "ordunun ön hissəsində gedən" deməkdir. Füzuli r-nundakı Qazaxlar kəndinin məhəllələrindən biri də Cilovdarlı adlanır.

Cilovxanlı oyk. *sada* Zərdab r-nunun Çalı i.e.v.-də kənd Şirvan düzündədir. Cilovxan variantında da qeydə alınmışdır. Etnotoponimdir. Yaşayış məntəqəsi muğanlı tayfasının *cilovxanlı* törəsinin məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. Yerli əhlinin verdiyi məlumata görə, bu nəsil Salyan r-nu ərazisindən gəlmişdir. Babək r-nunun Cəhri kəndi ərazisində Cilovxanlı məhəlləsi qeydə alınmışdır. XVIII əsrdə Qarabağda İbrahim xana məxsus mülkətlərdən birinin adı, İrəvan quberniyasının Aleksandropol qəzasında bir kəndin adı da Cilovxan olmuşdur.

Cimcimax oyk. *sada* Zaqatala r-nunun Gözbəraq i.e.v.-də kənd. Alazan-Əynçay çökəkliyindədir. Qax-Zaqatala zonasında *cimcimax/cimcimey* sözü "bataqlıq" mənasında işlənir. Kəndin adı onun coğrafi mövqeyi ilə bağlıdır.

Cimcimli oyk. *sada* Bordo r-nunun Mehdişanlı i.e.v.-də kənd. Qarabağ düzündədir. Cimcimli variantında da qeydə alınmışdır. Kəndin ərazisi Laçın r-nunun Cimcimli kəndinə aid qışlaq yeri olmuşdur. XX əsrin əvvəllərində

runda bu kənddən köçüb gəlmiş ailələr qışlaq yerində məskunlaşmışlar. *Cecim* Azərb.-nin bir çox zonalarında, o cümlədən Qarabağda toxunan parça, yaxud xovsus xalça növüdür. Qədimdən azərb.-ların məişətində geniş istifadə olunan cecimin istehsalı ilə məşğul olanların adındanadır.

Cimli hidr. *sada* 1 Quba r-nunda çay Baş Qafqaz silsiləsindən başlanır. Babəçayla birləşərək Volvəle çayını əmələ gətirir; 2 Quba r-nunda min. bulaqlar. Cimi çayının mənbə hissəsində yerləşir. İki ısı və bir soyuq bulaqdan ibarətdir. Suyu kövrüldür. Yerli əhali isti bulaqlardan müalicə məqsədilə istifadə edir. *Cimi* xalq dilində "nərin, nazik su şırnağı" mənasında işlənir.

Cimli oyk. *sada* Quba r-nunun Qonaqkənd qəsəbə i.e.v.-də kənd. Cimi çayının (Volvəle çayının qolu) sahilində, dağətəyi ərazidədir. Yerli əhlinin məlumatına görə, kənd XVI əsrdə bur neçə dağ kəndindən köçmüş ailələrin bir yerdə cəmləşməsi nəticəsində yaranmış və orob dilində *cəm* sözü ilə Cəmi adlandırılmışdır. Əslində isə kənd öz adını ərazidəki min bulaqların adından almışdır.

Cincər hidr. *sada* Zaqatala r-nu ərazisində çay Tala çayının sağ qoludur. Çayın adı ətrafında bitən bitkinin adındanadır. *Cincər* yarpağının formasına görə cikitəoxaşayan çoxillik ot bitkisi. *Cincər* bitkisi. *Cincər* bitkisi.

Cincərtala oyk. *mür* Balakən r-nunun Henifə i.e.v.-də kənd. Balakən çayının sahilində, Alazan-Əynçay çökəkliyindədir. Toponim *cincər* (bitki) və *tala* (ətrafa nisbətən fərqli sahə) sözlərindən düzəlib, "cincər otu bitən tala" mənasındadır. Kənd salındığı ərazinin adını daşıyır.

Cindəğ or. *mür* Ordubad r-nu ərazisində dağ. Parağa kəndinin c.-undadır. Hün 1774 m. Etnotoponimdir. *Cinçen* (erkin orta osrlorda Ermonistan və Gürcüstan ərazisində yaşayış türkdilli tayfa) və dağ (müsbət relyef forması) sözlərindən düzəlib. Tovuz r-nunun Düz Qırxılı kəndindən 4-5 km aralı kiçik tepeliklərin əhatəsində Cinlidoro adlanan qədim yaşayış yeri var. Gürcüstanın Baş keçid r-nunda da Cinlibino adlı yer qeydə alınmışdır. Mənbələrin verdiyi məlumata görə, ilkin türk dövründən bağlanmış XVIII əsrdə qədr Gürcüstan

ərazisindən Şəmkirə qədər Kür boyunca *cimli* tayfaları yaşamış, XVIII əsrin sonlarında isə gürcü çarının təbəliyinə çıxaraq kəngərlilərlə birlikdə Qarabağ mahalına köçmüşlər.

Cindəğ oyk. *sada* Quba r-nunun Rustov i.e.v.-də kənd. Baş Qafqaz silsiləsindən ələyindədir. Etnotoponimdir. Rustov kəndinin keçmiş məhəllələrindən birinin adı olmuşdur. Müharibədən sonrakı illərdə məhəllə böyüyərək kəndə çevrilmişdir.

Cinli Boluslu oyk. *mür* Goranboy r-nunun cəmi adlı i.e.v.-də kənd. Genca-Qazax düzənliyindədir. Etnotoponimdir. XVIII əsrdə Gürcüstan Qarabağ köçmüş cəmilərin adı ilə bağlıdır. Toponim "Bolnisidən gəlmiş *cinli*" mənasındadır.

Cinli Zeynalı oyk. *mür* Goranboy r-nunun Cinli Boluslu i.e.v.-də kənd. Etnotoponimdir.

Cindəğ or. *mür* Goranboy r-nunun c.-s.-də kənd. Hün 145 m. Etnotoponimdir.

Cinlik oyk. *düz.* Ağdam r-nunun Əliməddəli i.e.v.-də kənd. Xaçın çayının sahilində, dağ ətəyindədir. Yaşayış məntəqəsi XVIII əsrin sonlarında Qazax mahalından Qarabağa köçmüş *cimli* tayfasına mənsub ailələrin məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. Etnotoponimdir.

Cirdək oyk. *düz* Tovuz r-nunun Çatax i.e.v.-də kənd. Dağlıq ərazidədir. *Cir* (qədim türk dillərində *çir*) dialekt və şivələrində "kiçik, balaca" mənasında işlənmişdir. *-dək* məkan, yer bildirən şəkilçidir. Oykonim "kiçik, balaca yaşayış yeri" mənasını bildirir. Kənd həqiqətən də sahəsinə görə çox kiçikdir.

Cirimbəl oyk. *sada* Yardımlı r-nunun Şəfqəli i.e.v.-də kənd. Pəstəzor silsiləsinin ətəyindədir. Oykonim *pirembəl* etnoniminin tohrişə uğramış formasıdır.

Coqara oyk. *sada* Lenk r-nunun Qosmalan i.e.v.-də kənd. Oykonim *coğa* (Azərbaycan dilinin bir çox dialektlərində "nəsil, tayfa") və *-ra* (-lar) şəkilçisinin tohrişə uğramış forması) komponentlərindən düzəlib, "tayfalar, nəsil" deməkdir. Kənd, güman ki, bir neçə nəsilin məskunlaşdığı yerdir.

Coğaz hidr. *sada* Ermonistan və Azərb.-də çay. Ermonistan ərazisindən 2000 m. hündür-

lükdən başlayıb, Qazax r-nundan keçərək sol tərəfdən Ağstafa çayına tökülür. Qazax r-nunun Əşkəpara kəndi yaxınlığından axdığına görə Əşkəpara çayı da adlanır. Qədim Azərb. dilindəki *coğa* (qol, tayfa, nəsil) sözündən olub "qollar" deməkdir. Burada "z" qədim cəmilik əlamətidir. Coqas, Coğas variantlarında da qeydə alınmışdır.

Comerd oyk. *sada* Kəlbəcər r-nunun Kilsəli i.e.v.-də kənd. Tutunçayın (Tərtər çayının qolu) sahilində, Qonqur dağının ətəyindədir. Kəndin ərazisi XX əsrin əvvəllərindəki Ermonistanın Sisyan r-nundakı *Comerdli* kəndinə məxsus bina olmuşdur. Sonralar həmin kənddən ayrılmış ailələr bina yerində məskunlaşaraq kəhnə yaşayış məntəqəsinin adını yeni yaşayış məntəqəsinə vermişlər. Comerdli sözündəki *-li* komponenti düşmüşdür.

Conl oyk. *sada* Lenk r-nunun Tülüconi i.e.v.-də kənd. Pəstəzor silsiləsindən ətəyindədir. Talış dilində *coni* "yersiz, torpaqsız" kimi izah olunur. Oykonim kəndin ərazisində əknə yararlı torpağın olmaması ilə bağlıdır.

Corat oyk. *sada* Sumqayıt şəhəri i.e.v.-də qəsəbə. Xəzər dənizi sahilindədir. Toponim XIII əsrdə monqolların tərkibində Ən Asiyanın işğalında iştirak etmiş *cuyrat* tayfasının adındanadır. Etnotoponimdir. XIX əsrdə Şəmsəddin mahalında (indiki Tovuz r-nu ərazisində) Coratlı adlı kənd qeydə alınmışdır.

Corlu oyk. *sada* Qəbələ r-nunun Mürzəbəyli i.e.v.-də kənd. Alazan-Əynçay çökəkliyindədir. Kəndin adı pəçenəqlərin *cor* tayfa adı ilə əlaqələndirilir və "corlar yaşayan kənd" kimi izah edilir. Toponimi Çovurlu çayının adı ilə bağlayanlar da var. Hər iki halda etnotoponimdir. Şəki r-nunun Kış kəndinin məhəllələrindən biri də Cor adlanır.

Coryurd or. *mür* Yardımlı r-nu ərazisində dağ. Tədqiqatçılara görə, toponim *cor* (pəçenəqlərə aid tayfa) və *yurd* komponentlərindən düzəlib "corlara məxsus yurd yeri" deməkdir. Azərb. dilinin dialektlərində *cor* sözü cəmi zamanda "topa" mənasında da işlənir. Odur ki, oronim yaşlaq yeri kimi istifadə olunan bu dağda insanların toplaşması ilə də bağlı ola bilər.

Coşqun hidr. *sada* Culfa r-nunda min bulaqlar Göynük kəndindən q.-dədir Suyu şəffaf, dadı şor-tuş olan bu bulaqlar yerli əhali tərəfindən geniş istifadə olunur XIX əsrdə Coşanbulaq kimi qeydə alınmışdır Bulaqlar gur, qaynar, coşqun olduğu üçün belə adlandırılmışdır

Cucanlı oyk. *düz* Gədəbəy r-nunun İslah i.e v -də kend. Axınca çayının sahilində Şahdağ silsiləsinin etəyindədir Keçmiş adı Cucanbəyli olmuşdur Yerli əhəlin verdiyi məlumata görə, yaşayış məntəqəsini XIX əsrdə Tovuz r-nundakı Əlibeyli kəndindən köçüb gəlmiş *Cücanbəy* adlı şəxs salmış və kend de onun adı ilə adlandırılmışdır 1917-ci ildə bu kend Cüncübəy şəklində qeydə alınmışdır Oykonim *çəcanlı* və ya *cəncanlı* etnonimi ilə də bağlı ola bilər

Cuğa oyk. *sada* Culfa r-nunda kənd Araz çayının sahilindədir V əsr mənbələrində Naxçıvana köçürülmüş müdaiyalıların yaratdığı yaşayış məntəqələrindən biri kimi qeyd olunub Kend indi Gülistan da adlanır Qədim Culfa şəhəri bu kəndin ərazisində, Araz çayı boyunca uzanan karvan yolu üzərində yerləşmişdir Bura Cənubi Qafqaz, İran, eləcə də şərqə qərb arasında mühüm ticarət əlaqələrinin keçid məntəqəsi olub Culfa adının qədim variantıdır

Culfa oyk. *sada* Azərb -da inzibati r-n Nax MR-ir tərkibindədir. Mənbələrdə Cuğa, Culax, Caluk, Cülax, Cüləho, Culf, Culha kimi də adı çəkilir VI əsrdə salındığı güman edilir Ehtimala görə, *culfa* sözü "toxucu" mənası ilə bağlıdır Toponim orta əsrlərdəki tacir təşkilatının adı ilə əlaqədardır Qədim Culfa'nın xarabalığı indiki şəhərdən 3 km aralıdır Transzit karvan yolu üzərində yerləşir 1604-cü ildə Osmanlı qoşunlarının hücumu zamanı Culfa'nın əhalisi zorla İsfahana köçürüldü İsfahan yaxınlığında Yeni Culfa adlı şəhər salındı Culfa'nın bir hissəsi İranın şm -q -ındə - Cənubi Azərb -da yerləşir R-n kimi 1930-cu ildə təşkil olunmuş və Əbrəqunis r-nu adlandırılmışdır Culfa rayonu adı ilə 1930-cı ildən məlumdur.

Cumay oyk. *sada* Şəki r-nunun Baş Göynük i.e v -də kend Əynçayın sahilində Daşüz (Daşyüz) silsiləsinin etəyindədir Cuma va-

rantında da qeydə alınmışdır XIX əsrin sonlarında Şın çayı daşaraq Baş Göynük və Aşağı Göynük kəndlərində böyük dağıntılar törətdiyindən həmin kəndlərdən keyli əhali buraya köçmüş və Təzəkənd adlı yaşayış məntəqəsinin əsasını qoymuşdur Ətəyində yerləşdiyi dağın adı ilə Daşüz Təzəkənd də adlandırılmışdır 1966-cı ildə el sənətləri əşiq *Molla Cumanın* (1855-1920) şərəfinə Cuma adlandırılmışdır 1933-cü ildə Bərdədə Cumalar kəndi qeydə alınmışdır

Cumut oyk. *sada* Şəki r-nunun Baş Layslı i.e v -də kend. Baş Qafqaz silsiləsinin etəyindədir Kend bezen Zunut da adlandırılır Oykonimin XIII əsrdə moqolların tərkibində olmuş türkdilli *sunnit* tayfasının adından olması ehtimal edilir

Cumut hidr. *sada* Şəki r-nu ərazisində min bulaqlar Adını eyniadlı yaşayış məntəqəsindən alınmışdır

Cuvarlı oyk. *sada* Füzuli r-nunun eyniadlı i.e v -də kend. Dağətəyi ərazidir. Etnotoponimdir Azərb.-ların *cuvarlı* tayfasının adındandır Keçmişdə Azərb -da su bölgüsünə nəzarət edən şəxslər də *cuvar* (suçu) adlanırdı Azərb -da Cuvarlı toponimindən və etnonimindən yaranmış Cuvarlı və Cuvarlinski familiyaları ilə bir çox tanınmış görkəmli şəxsiyyətlər olmuşdur

Cücük oyk. *sada* Ağdaş r-nunun Qaradagli i.e v -də kend Şırvan düzündədir Tədqiqatçıların fikrincə, toponim *cuy* (arx) və *-cik* (kiçiltmə bildiren şəkilçi) komponentlərindən düzəlib, "kiçik arx" mənasındadır *Cücük* sözü elə bütövlükdə də dilimizdə "kiçik, balaca, bala" mənalarında işlənir. Oykonim "kiçik kənd, balaca yaşayış məntəqəsi" deməkdir

Cüdələr or. *sada* Laçın r-nunun Çorman kəndindən c -da dağ Şəlvə və Piçonis çayları arasındadır Hün 2076 m Dağ evvəllər *cüdələr* adlı bir nəslin yaylaq yurdu olduğundan həmin nəslin adını daşıyır Etnotoponimdir

Cüllyan oyk. *sada* İsmayilli r-nunun 1 Müdn i.e v -də kend, dağətəyi ərazidir; 2 Talışan i.e v -də kend, dağətəyi ərazidir Tədqiqatçıların ehtimalına görə, kəndlərin adı XVI əsrdə Qızılbaş tayfa itifaq-

larına daxil olmuş, kürd və lur dili *qulian* tayfasının adındandır Cilen toponiminin variantı olması da mümkündür

Cüllyan hidr. *sada* İsmayilli r-nunda çay Əynçayın sağ qoludur Suvarmada istifadə edilir Adını ərazidəki eyniadlı kəndin adından almışdır

Cümşüdlü oyk. *sada* Xanlar r-nunun Bolçalı i.e v -də kend. Xeyrə çayının yaxınlığındadır Yaşayış məntəqəsi XIX əsrin sonlarında *cümşüdlü* nəslindən salınmışdır. Etnotoponimdir

Cünzəli oyk. *sada* Cəlilabad r-nunun Ağdaş i.e v -də kend 1917-cı ildə r-nun ərazisində Canşa adlı bina yer qeydə alınmışdır Güman ki, oykonim *canşalı* (*cahanshahli*) adlı tayfanın adından təhrifdir Etnotoponimdir

Cütçü oyk. *sada* Xocavənd r-nunda kənd Dağətəyi ərazidir Keçmişdə kəndin ərazisi bina yer və xırmanlıq olmuşdur XIX əsrdə ermənilər burada məskunlaşdırdıqdan sonra damı yaşayış məntəqəsinə çevrilən bina Maçkaləşen (erm "cütçü, oluncu kənd") adlandırıldı 1992-ci ildən kəndin adı Cütçü kimi rəsmiləşdirilmişdir. Oykonim peşə adı ilə bağlı olub, "torpağı becərən, sürən" deməkdir

Cüvə oyk. *sada* Ağdaş r-nunun Pürkeke i.e v -də kend. Şırvan düzündədir Azərb -na ilk gelişlər XII əsrdən hesablanan, Səfəvilər dövründə qacarların tərkibində Azərb -nın iqtisadi-siyasi həyatında fəal iştirak etmiş yivə/yıvə tayfasının adından olduğu ehtimal edilir Toponimin Cüvə variantı da işlənməkdədir

Çç

Cadırdere *hidr. mür* Gədəbəy r-nunda çay Hidronum *cadır* (reyfeli müvafiq əşyaya oxşatmaq yolu ilə) və *dərə* sözlərindən düzəlib, "üstü örtülü çay" mənasındadır.

Çağacıq *oyk., sada* Quba r-nunun Talabı-qışlaq i.ə v.-də kənd Çağacıq çayının sahilində, düzənlikdədir. Kənd öz adını sahilində yerləşdiyi çayın adından almışdır.

Çağacıqay *hidr. mür* Quba və Xaçmaz r-nları ərazisində çay. Çağacıq variantında da qeydə alınmışdır. Yan silsiləsindən, Bulud dağının yamacından (1780 m hündürlükdən) başlanır və Xəzər dənizinə tökülür. Yağış və yeraltı suları qidalanır. Suvarmada istifadə olunur. "çağlayan, gur axan çay" deməkdir. Ağcaqay hidronumunun sinonimidir.

Çağadüz b a x Çagadüz.

Çağan *hidr. sada* Şamaxı r-nu ərazisində min bulaq Qırxbulaq çayının sol sahilində, Çağan kəndi yaxınlığındadır. Küklüdlü və istı bulaqdır. Yerli əhali tərəfindən yel və dənə xostalıklarının müalicəsində istifadə olunur. Hidronum monq dilindəki *çağan* (sağan) sözündən olub, "ağ, qaynayan" deməkdir. Suyun keyfiyyətini təyin edir.

Çəhar *oyk., sada* İmişli r-nunun Qaradonlu i.ə v.-də kənd Araz çayının sahilindədir. 1933-cü ildə r-nun ərazisində Çəhar adlı iki yaşayış məntəqəsi qeydə alınmışdır. *Çəhar* fars "dörd" deməkdir. Əfqanıstanda Çəharoymaq, Dağıstanda Çəharaul, İranda Çəharçöl və s. mövcuddur.

Çəhar dağ *or. mür* Quba rayonu ərazisində dağ. Dörd zirvədən ibarət olduğu üçün belə adlanmışdır.

Çəxaxlı *oyk., düz* Xaçmaz r-nunun Su-sayqışlaq i.ə v.-də kənd Samur-Dovəçi ovalığında. Oykonim *çaxxax* (ağac çəpər) sözündən və -lı şəkilçisindən düzəlib, "ağac çəpərlə bağlanmış yer" mənasındadır. Cərgə ilə okılmış ağaclardan çəpər kimi istifadə etmək r-nun ərazisi üçün xarakterikdir.

Çaxıl *or. sada* Şəki r-nu ərazisində dağ. Dağın səthi xirda daşlarla (çaqıl daşı) örtül-

düyündən bu adı almışdır. Türkmənistanın Krasnovodsk vilayətində Çaqlı adlı yaşayış məntəqəsi qeydə alınmışdır.

Çaxırlı *oyk., sada* 1 Cəbrayıl r-nunun Mehdihi i.ə v.-də kənd. Arazboyu düzənlikdədir. 2 Göyçay r-nunun cymadı i.ə v.-də kənd Şıvan düzündədir. 3 İmişli r-nunun Məzrəli i.ə v.-də kənd Mil düzündədir. 4 Masallı r-nunun cymadı i.ə v.-də kənd Lənkəran ovalığında. Oykonim qədim bulqar tayfa birliyinə daxil olan *çakarlıçakar* tayfasının adını daşıyır. Çaxırlı qobusu (İmişli), Çaxırlı tepəsi (Masallı), Çaxırlı dağı (keçmiş Şuşa qəzası), Çaxırlı (Ermənistanın Vardenis r-nunda Sovetlərin kəndinin 1978-ci ildəki adı) və s. coğrafi adlar da bu tayfanın adı ilə bağlıdır.

Çaxmaq *or. sada* Şuşa r-nu ərazisində, Qarabağ silsiləsinin şm.-ş. yamacında zirvə Hün 1554 m ərazisində qılıbcım türədən xüsusi *çaxmaq daşının* çoxluğu ilə əlaqədar olaraq dağ belə adlandırılmışdır. Qəzax r-nunun İkinci Şıxlı kəndindən c.-də qədim dərsərgə də oradan tapılmış çoxlu daş alətlərə görə Çaxmaqlı adlanır. 1991-ci ildəki Ermənistan ərazisində Çaxmaq adlı yaşayış məntəqəsi olmuşdur.

Çaxmaqçay *hidr. mür* Cəbrayıl r-nu ərazisində çay. Arazın sol qoludur, Arazı Çəhar Dığar adı Quruçaydır. Mənbəyini Ziyarət dağının c. yamacından (1770 m hündürlükdən) alır. Başlıca olaraq yağış sularından qidalanır. Suvarma üçün geniş istifadə edilir. Çay Şahvəlili kəndinin ş.-indəki *Çaxmaq-dərə* adlı dərədən axdığı üçün həmin dərənin adı ilə adlandırılmışdır. Dərənin adı isə oradakı çoxlu çaxmaq daşının olması ilə bağlıdır. Kiçik Həkəri çayı da yuxarı axarında Çaxmaqçay adlanır.

Çaxmaqçöl *or. mür* Cəbrayıl r-nunda, Araz çayının sahilində düzənlik. Oronim *Çaxmaq* (ərazidəki eynüadlı çayın və dərənin adından) və *çöl* (mənfii relyef forması) komponentlərindən düzəlib, "Çaxmaq çayının axdığı çöl" mənasındadır.

Çaxmaqlı *oyk., sada* Xaçmaz r-nunun Qaraçı i.ə v.-də kənd. Ağcaqay sahilində, dağətəyi düzənlikdədir. Etnotoponimdir. Mənbələrin verdiyi məlumata görə, *çaxmaqlılar*

Qubalı Fətəli xanın dövründə (1758-89) tayfa başcısı şahsevən Mehəmməd xanın tabeliyində Ərdəbil ətrafından Quba xanlığına köçüb Mışkür və Şəbran məhəllələrində məskunlaşmış səkkiz şahsevən tayfasından biri olmuşdur.

Çaxmaqlıdağ *or. mür* Ordubad r-nu ərazisində dağ. Ələhi kəndindən c.-də yerləşir. Hün. 2013 m. Oronim *Çaxmaqlı* (dağ süxurlarının çaxmaq daşından ibarət olması göstərir) və *dağ* (müsbət relyef forması) komponentlərindən düzəlib, "çaxmaq daşı olan dağ" mənasındadır. Etnotoponim olması da mümkündür.

Çələbərti *oyk., mür*. Goranboy r-nunda eynüadlı i.ə v.-də kənd. Oykonim *çələ* (çuxur, dərə) və *bert* (er. "qala") sözlərindən düzəlib (-i mənsub, şək.), "dərə qalası" deməkdir. 1998-ci ildən kənd Veyisti adı ilə rəsmiləşdirilmişdir.

Çələgöl *hidr. mür* Saatlı və Sabirabad r-nları ərazisində göl. Hidronim *çələ* (çökeklik, çuxur, dərə) və *göl* (su hövzəsi) komponentlərindən düzəlib, "çuxur göl" mənasındadır.

Çələğançay *hidr. mür* Oğuz r-nu ərazisində çay. Çələqayın qoludur. Başlanğıcını Çələğan yaylağından alır. Hidronim *Çələğan* (yaylağın adı) və çay (su hövzəsi) komponentlərindən düzəlib, "Çələğan yaylağından axan çay" mənasındadır. Yaylağın adı isə orada *çələğan* adlı yurtcu quşun çox olması ilə əlaqədar yaranmışdır. Zootoponimdir.

Çələgəntəpə *or. mür* Ağdam r-nunun Əfətli kəndi yaxınlığında qədim yaşayış yeri. Sayılan təpə. Burada *çələğan* quşlarının çoxluğuна görə belə adlandırılmışdır. Zootoponimdir.

Çələbir *or. mür* Ləçin r-nunun şm.-ində dağ silsiləsi. Səlvə və Piçməz çayları arasında. Çələbir variantında da qeydə alınmışdır. Oronim *çal* (boz rəng) və qədim *bayır/bair* (türk dillərində "dağ döşü, yamac, təpə") sözlərindən düzəlib, "boz rəngli dağ yamacı" mənasındadır.

Çəlbürün *oyk., mür* Gədəbəy r-nunun Rüstəm Əliyev i.ə v.-də kənd. Dağətəyi ərazidədir. Keçmiş adı Govlu olmuşdur. 1903-cü ildə Govlu kəndi *Çəlbürün* adlanan dağ turo-

sinin ələyinə köçürülmüş və yeni yaşayış məntəqəsi də Çəlbürün adlandırılmışdır. Toponim *çal* (boz rəng) və *burun* (dağın çıxıntılı hissəsi) komponentlərindən düzəlib, "boz rəngli çıxıntı" mənasındadır.

Çaldag *or. mür* Tovuz r-nu ərazisində dağ. Həsənsu və Tovuz çaylarının suayırıcında yerləşir. Hün. 544 m. Oronim *çal* (boz rəng) və *dağ* (müsbət relyef forması) sözlərindən düzəlib, "boz dağ" deməkdir. Dağın süxurlarının rəngini təyin edir.

Çaldas *or. mür* Oğuz və Qəbələ r-nları ərazisində dağ. Baş Qafqaz silsiləsindən ayrılan qolun zirvəsidir. Hün. 3447 m. Oronim *çal* (boz rəng) və *daş* (dağ, qaya) sözlərindən düzəlib, "boz qaya" mənasındadır.

Çaldas *oyk., sada* Gədəbəy r-nunun eynüadlı i.ə v.-də kənd. Dağətəyi ərazidədir. Yerli əhalinin verdiyi məlumata görə, yaşayış məntəqəsini Qazax r-nunun Burcu Şıxlı və İkinci Şıxlı kəndlərindən köçüb gəlmiş cıvazlılar nəslinin aşığı türəsinə mənsub ailələr saxmışlar. Kəndin ərazisində Böyükçal və Balacaçal adlı in böz daşlarla örtülü səhərlər vardır. Kənd öz adını bu ərazinin adından almışdır.

Oronim *çal* (boz rəng) və *daş* sözlərindən düzəlib, "boz daşlıq" mənasındadır.

Çaldas *hidr. sada* Kiçik Qafqazda min bulaq. Bulaq öz adını yerləşdiyi yüksəkliyin adından almışdır.

Çəlxanqala *oyk., sada* Babək r-nunun eynüadlı i.ə v.-də kənd. Cəbrayıl çayının sağ sahilində, Dəroləyz silsiləsinin ətrafındadır. XIX əsrdə gəlmiş ermənilər orada yerləşdirdikdən sonra 1990-cı ildəki Əznəbir (türk və er. "yüksək qala") adlandırılmışdır. 1990-cı ildən kənd yaxınlığında tunc dövrünə aid iri qaya daşlarından tikilmiş *Çəlxanqala* adlı qalanın adı ilə adlandırılmışdır.

Oykonim *Çəlxan/çelkan* (ett.) və *qala* (tikili) sözlərindən düzəlib, "çelkanların qalası" deməkdir. Etnotoponimdir. Qalanın yerləşdiyi Komardağ da bozon Çəlxanqala dağı adlanır.

Çəlli *oyk. düz*. Zordab r-nunun eynüadlı i.ə v.-də kənd. Kür-Araz ovalığında. Yaşayış məntəqəsi ovqollar boz küdn sahədə salınmış, sonralar isə indiki yeri köçmüşdür. Yerli əhalinin məlumatına görə, kənd ovqollar *Çal pırı* (dağ döşündə olan piri), indi i.ə v.

Çalıqlı

Çalı piri adlanan müqəddəs yern yaxınlığında salındığı üçün belə adlandırılmışdır. Çox güman ki, bu oykonim Azərb toponimiyasında "bozqırışmış, landsaftı pozulmuş yer" mənasında işlənən *çalıq* sözünün sonundakı samitim düşməsi ilə yaranmışdır. Dəvoçi r-nunda da Çalıq adlanan yer mövcuddur.

Çalıqlı hidr. *mür* Xocavənd r-nunun q-ündə göl Qarabağ bəlgəsində "dağın kol-kosu olan aşağı hissəsi" *çallar* adlanır. Güman ki, göl yerləşdiyi ərazinin landsaftına uyğun adlandırılmışdır.

Çələv oyk. *düz* Şamaxı r-nunun Ceyirli i o v -də kənd Dağətəyi ərazisindədir. Çələv variantında da qeydə alınmışdır. Keçmişdə Sündü kənd icmasında birləşən Tələv kəndinin adı da Çələvli olmuşdur. Yaşayış məntəqəsi üç tərəfdən dağ və dağ turları ilə əhatə olunduğundan oykonim "çalada olan, çalada yerləşən" mənasını daşıyır.

Çamanəncür hidr. *mür* Xocalı r-nunda çay Hidronim *çaman* (dələlərin dilində *çam* "güc", *çaman* "tənbəl" mənalarında işlənir) və *cür* (arx, su, çay) komponentlərindən düzəlir, "gücdən düşmüş, sakitləşmiş, ram olmuş çay" mənasındadır.

Çamrədəre hidr. *mür* Balakan r-nunda çay Hidronim *çamır* (bulanmış, lilli) və *dərə* (burada "çay, axar su") komponentlərdən düzəlir, "bulanmış çay, lilli su" deməkdir.

Çanaxbulaq oyk. *sadə* 1 Qəbələ r-nunun Kürd i o v -də kənd. Baş Qafqaz silsiləsinin etiyindədir; 2 Yarıdamlı r-nunun Astanlı i o v -də kənd Burovar silsiləsinin etiyindədir. Çanaxbulaq variantında da qeydə alınmışdır. Yerli əhalinin məlumatına görə, yaşayış məntəqəsinin Cənubi Azərb -dəki Çanaxbulaq kəndindən gəlmiş üç qardaş bina etmişdir. Sonralar ətraf ərazilərdən də əhali buraya köçüb məskunlaşmışdır. Çanaxbulaq hidronimində *Çanaq* (taxta qab, çökək, çuxur) və *bulaq* (su hövzəsi) komponentlərindən düzəlmiş bu hidronim "çuxur yerdə qaynaayan bulaq" mənasındadır. Kəndlərin ərazisində cəmiyyətlilik bulaqlar olduğundan kəndlər də Çanaxbulaq adlandırılmışdır.

Çanaqqı oyk. *sadə* Xocalı r-nunun cəmiyyətlilik i o v -də kənd Çanaqqı çayının sahilində, dağətəyi ərazisindədir. Kənd haqqında belə bir

Çapağan

məlumat verilir ki, yaşayış məntəqəsini XIX əsrin ortalarında keçmiş Qaradağ kəndindən köçmüş dörd ailə salmışdır. Həmin ailələr övvəllər ağacdan çanaq qablar düzəldib satmaqla məşğul olduqları üçün onlar çanaqqı adlanmışlar. Etnotoponimdir. Keçən əsrə aid ədəbiyyatlarında məlum olur ki, Daşkəsən r-nunun Zinzəhal i o v -də Çanaqqı adlı kənd olmuşdur. Ermənistanın Ararat r-nundakı Sovetlər kəndinin adı da 1948-ci ilə qədər Çanaqqı olmuşdur.

Çanaqqı hidr. *sadə* Ermənistan və Azərb -də (Şəhur r-nu) çay Arazın sol qoludur. Mənbəyini 2520 m. hündürlükdən alır. Yağış və qar sularından qidalanır. Tez-tez sel hadisələri baş verəndən *Çahannamə* də adlanır. Suvarmada istifadə edilir. Xocalı r-nu ərazisində də cəmiyyətlilik çay var. Etnotoponimdir.

Çanarlıs hidr. *mür* Qax r-nu ərazisində çay Toponimik termini kimi *çana*, çan "çayın ayrı yeri", "dağ tirsəsi", *ris/rus* "çay" mənalarında işlənir. Hidronim "əyri çay" mənasındadır.

Çandahar or. *mür* İsmayilli r-nu ərazisində dağ *Çan* (dağ tirsəsi) və *dahar* (alçaq dağ) komponentlərindən düzəlir, "alçaq dağ tirsəsi" mənasındadır.

Çandahar oyk. *mür* 1 Dəvoçi r-nunun Zarat i o v -də kənd Dağətəyi ərazisindədir. 1917-ci ildə Çandalar variantında qeydə alınmışdır; 2 İsmayilli r-nunun Həftəsoy i o v -də kənd. Niyalıda silsiləsinin yamacındadır. Yaşayış məntəqəsi yaxınlığında salındığı qayanın adını daşıyır. Çandahar variantında da qeydə alınmışdır. *Çan* (dağ tirsəsi) və *dahar* (Abşeronda "daşlı, çınqıllı yer") komponentlərindən düzəlir, "daşlı, çınqıllı dağ tirsəsi" deməkdir.

Çanur hidr. *sadə* Şamaxı r-nunda min bulaq Yerli əhalinin dilində *çanur* "bulanıq" mənasındadır.

Çapağan hidr. *sadə* Şəki r-nu ərazisində çay Hidronim "sürelə axan" mənasındadır. Çapağansı variantında da işlənir.

Çapağan oyk. *sadə* Şəki r-nunun Ağşi Kəngüt i o v -də kənd Alezan-Əyriçay çökəkliyindədir. Oykonim cəmiyyətlilik çayın adındandır.

Çapar

Çapar oyk. *sadə* Kəlbəcər r-nunun İmamət Qorvənd i o v -də kənd Qarabağ silsiləsinin yamacındadır. Yaşayış məntəqəsini 1887-ci ildə keçmiş Zəngəzur mahalının Qarışlaqlı, Zəmrur və Tatev kəndlərindən çuxmuş ailələr *Çaparxana* adlanan poçt məntəqəsinin yerində salmışlar. Keçmişdə poçtu aparan dövlət qulluqçularına *çapar* deyilirdi.

Çaparlı oyk. *sadə* 1 Ağsu r-nunun cəmiyyətlilik i o v -də kənd Ləngəbiz silsiləsinin etiyindədir. Keçmiş adı Gorus Çaparlı olmuşdur; 2 Şemkür r-nunun cəmiyyətlilik i o v -də kənd Gəncə-Qaxaz düzənliyindədir. XIX əsrdə Yelizavetpol (Gəncə) qəzasında maldarlıqla məşğul olan tayfalarından biri də *gorus çaparlı* adlandırılırdı. Kənd həmin nəslə mənsub ailələr tərəfindən salındığına görə belə adlandırılmışdır. Etnotoponimdir.

Çaparlı hidr. *sadə* Ağcabədi r-nu ərazisində çay Ağcaqoşun çayının qoludur. Şapartı variantında da qeydə alınmışdır. *Çaparlı* tayfasının adından olması ehtimalı var.

Çapayevka oyk. *sadə* Ordubad r-nunun Vənənd i o v -də kənd Vətəndaş mühəndisi qəhrəmanı Vasilı İvanoviç Çapayevin (1887-1919) xatirəsinə ebediləşdirmək məqsədilə adlandırılmışdır. Memorial toponimdir.

Çapılmış or. *sadə* Qobustanda pəlinci vulkanı Oronim təbii kəsilmis, çapılmış şəkildə olduğu üçün belə adlandırılmışdır.

Çardaqlı oyk. *sadə* 1 Qubadlı r-nunun cəmiyyətlilik i o v -də kənd Dağətəyi ərazisindədir. Yaşayış məntəqəsi həmin r-nun ərazisində mövcud olmuş Korcalanlı kəndindən köçüb gəlmiş ailələrin *Çardaqlı* düzü adı yerdə məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. Yerli əhalinin verdiyi məlumata görə, toponim keçmişdə orada gözətçi məntəqəsi kimi mövcud olmuş *çardəğin* adı ilə bağlıdır; 2 Törtər r-nunun cəmiyyətlilik i o v -də kənd Dağətəyi ərazisindədir. XIX əsrdə keçmiş Zəngəzur qəzasındakı cəmiyyətlilik kənddən gəlmiş cəmiyyətlilik yaşayış məntəqəsini Maqavuz kimi rəsmiləşdirmişdir. 1992-ci ildə kəndin keçmiş adı bərpa olunmuşdur. Bilosvar r-nunun Ağşi Cəmiyyətlilik kəndindən sm -q -də, Araz çayının keçmiş yatağının sol sahilində yeddi topodan ibarət Çardaqlı adlanan qədim

Çarlartapa

yaşayış yeri də mövcuddur. *Çardaqlı* "üstü örtülü, bağlı" deməkdir.

Çarhan oyk. *düz* Şamaxı r-nunun cəmiyyətlilik i o v -də kənd. Ləngəbiz silsiləsinin etiyindədir. Tədqiqatçıları bu çayın qədim baş Orta Asiyada yaşamış türkdilli *çarhan* tayfasının adı ilə bağlayır, gah da "dörd karvansara" mənasında izah edirlər. Əslində, kəndin adı İran dillərindəki *çarhan* (dördlər) sözünün fonetik variantıdır və Azərb toponimiyasında Dördlər adlanan yaşayış məntəqələrinin (Gədəbəy, Neftçala) sinonimidir.

Çarhan or. *sadə* Şamaxı r-nunun Çarhan kəndi ərazisində pəlinci vulkanı Yerləşdiyi kəndin adını daşıyır.

Çarxaçu hidr. *mür* Quba r-nu ərazisində çay Gilgil çayının sağ qoludur. Hidronim *çarx* (su üzərində qurulmuş dəzgah) və *çu* (tat dilində "ağac") sözlərindən düzəlir "üzərində ağacsləmə dəzgahı qurulmuş çay" mənasındadır.

Çarxaçu oyk. *sadə* Quba r-nunun Xaltan i o v -də kənd Baş Qafqaz silsiləsinin yamacındadır. XIX əsrin əvvəllərində Xaltan kəndindən ayrılmış ailələr tərəfindən salınmış bu kənd sahilində yerləşdiyi *Çarxaçu* çayının adını daşıyır.

Çarxana oyk. *mür* 1 Qəbələ r-nunun Hacıallı i o v -də kənd Qaraxayın sahilində, Hacıallı düzündədir. 1846-cı ildə məlumatına görə, yaşayış məntəqəsini XIX əsrin əvvəllərində maldarlıqla məşğul olmuş və sonralar oturaq həyata keçmiş *çarxana* (dörd evli) tayfası salmış və kənd də onların adı ilə adlandırılmışdır; 2 Siyozən r-nunun Ağbaş i o v -də kənd Dağətəyi ərazisindədir. Əsl adı Çaparxana olmuşdur. Yerli əhalinin verdiyi məlumata görə, övvəllər burada *çaparxana* (poçt məntəqəsi) var idi. Sonralar yaranmış yaşayış məntəqəsi ərazinin övvəlki adını saxlamışdır. Çarxana *çaparxana* sözünün fonetik variantıdır.

Çarxi oyk. *sadə* Xaçmaz r-nunun cəmiyyətlilik i o v -də kənd Cəqəçay çayından çökəlmiş arxin sahilində, Samur-Dəvoçi ovalığında. Oykonim *çayxırı* sözünün toponimdir.

Çarlartapa or. *mür* Cəlilabad r-nu ərazisində dağ *Çar* komponentinin İran mənşəli *çahar* (dörd) sözünün fonetik variantı olması

Çartəpə

ehtimal edilir və oronim "dördler tepəsi" və ya "dörd tepə" kimi izah olunur

Çartəpə oyk. *sada* Quba r-nunun Xucbala i o v -də kond. Baş Qafqaz silsiləsinin eteyində, Qusar məli düzənliyindədir Oykonom *çar/çahar* (dörd) və *təpə* (müsbət relyef forması) komponentlərindən düzəlib, "dörd tepə" deməkdir. Kend salındığı ərazinin adı ilə adlandırılmışdır 1933-cü ildə Çahartəpə variantında qeydə alınmışdır

Çartəxtəpə oyk. *mür* Şəmkir r-nu ərazisində dağ *Çaharlıq* (dördlük) sözünün fonetik variantı olduğu ehtimal edilir. *Çar/çahar* (dörd), *-lıq* (türk mənşəli *-lıq* şəx -sinin fonetik variantı *-düz/-tuz*) və *təpə* (müsbət relyef forması) komponentlərindən düzəlib, "dörd zirvəli tepə" mənasındadır

Çatax oyk. *sada* Tovuz r-nunun cənubunda i o v -də kond Əsrək çayının sahilində, Şahdağ silsiləsinin (Kiçik Qafqaz) eteyindədir Yaşayış məntəqəsini Yuxarı Quşçu kəndindən çıxmış ailələr iki dağın arasında yerləşən Çatax adlı yerdə salmışlar *Çataq* Azərb toponimiyasında "yolayıcı", "suayıcı", "dağ-ayıcı" mənalarında işlənir Oykonom kendin yerləşdiyi coğrafi mövqeyi təyin edir

Çatalarx hıdr *mür* Ağdam r-nu ərazisində çay Hidronim çatı (azərb "qoşa", "bitişik", "siddətli") və *arx* (su hövzəsi) sözlərindən düzəlib, "qoşa arx, gur axan arx" deməkdir

Çataltəpə oyk. *mür* Mül düzündə, Beyləqan r-nu ərazisində tepə Böyük Çatal (Hün 29 m) və Kiçik Çatal (Hün 21 m) adlanan iki süni topodən ibarətdir Oronim *çatal* (həca, buynuz) və *təpə* (müsbət relyef forması) komponentlərindən düzəlib, "həca tepə" deməkdir

Çatandaş oyk. *mür* Cəbrayıl r-nunda dağ Çaxmaq və Kiçik Həkor (Əkorə) çaylarının suayırıcında yerləşir Hün 1536 m Oronim *çatan/çatal* (qoşa, həca) və *daş* (qaya, dağ) komponentlərindən düzəlib, "həca qaya" deməkdir

Çataşox hıdr *mür* Yardımlı r-nu ərazisində çay *Çat* (ayrılmış, bölünmüş) və *şox* (təli, "budag", "buynuz", burada "qol") komponentlərindən düzəlib (-a bitişdirici sətidir), "qollara ayrılmış" mənasındadır

Çay Qurbançı

Çatmaçöl or. *mür* Qazax r-nunda, Kür çayının yatağı ilə Gürcüstan sərhədi arasında çöl Qış otlaqları kimi istifadə edilir *Çatma* (aync) və *çöl* (mənfii relyef forması) komponentlərindən düzəlib, "ayncda, sərhəddə yerləşən çöl" deməkdir

Çaundur hıdr. *sada* Arazın qollarından bındır Tədqiqatçılara görə, çayın adı qədim türk tayfalarından olan *çavudurlar*ın adının tələffüz olunmuş formasıdır Ehtimal edilir ki, *çavudurlar* XI-XII əsrlərdə Səlcuq oğuzlarının tərkibində Cənubi Qafqazın ıqğalında iştirak etmiş və müəyyən hissəsi bu çayın axdığı ərazidə yaşamışdır Çay həmin tayfa-nın adı ilə adlandırılmışdır Etnotoponimdir Azərb. toponimiyasında bu etnonimin Çəvdar (Daşkəsən) variantı da işlənməkdədir Şərqi Sibir dənizinin ş -ində Çəun qubası adlı körfəz, Maqadanda Çəun çayı və Çəun adlı r-n da mövcuddur

Çay Qaraqaşlı oyk. *mür.* Dəvəçi r-nunun Cöl Quşçu i o v -də kond. Samur-Dəvəçi ovalığında Etnotoponimdir Çay və qaraqaşlı (etn) komponentlərindən ibarət olan toponim "çay کنارında yerləşən Qaraqaşlı kəndi" mənasındadır Xaçmaz r-nu ərazisindəki Qaraqaşlı kəndindən fərqləndirmək üçün belə adlandırılmışdır *Qaraqaşlı* tayfasının məskunlaşması nəticəsində yaranmış məntəqələrindədir

Çay Qaraqayunlu oyk. *mür* Şəki r-nunun Suçma i o v -də kond İncəçayın sahilində, dağətəyi ərazilərdədir Etnotoponimdir Vaxtilə bu düzəli mədərliqlə məşğul olan *qaraqayunlu* tayfasının səkkiz yatağı olmuşdur XIX əsrn ortalarında *qaraqayun-lular* bu yataqlarda yaşayış məntəqələrinin osasını qoymuşlar *Çay* və *qaraqayunlu* komponentlərindən düzəlmış toponim "çay کنارndaki Qaraqayunlu kəndi" mənasındadır

Çay Qurbançı oyk. *mür* Qobustan r-nunun Qurbançı i o v -də kond Baş Qafqaz silsiləsinin eteyindədir Etnotoponimdir Oykonom *çay* və *Qurbançı* (etnotoponim) komponentlərindən düzəlib, "çay کنارndaki Qurbançı kəndi" mənasındadır

Çay Qurbançı or. *sada* Qobustan r-nunun Çay Qurbançı kəndi ərazisində palçıq vulkanı Qaz və neftli palçıq çıxır Adını ora-

Çay Tumas

zisində yerləşdiyi cəmiadlı yaşayış məntəqəsindən alınmışdır

Çay Tumas oyk. *mür* Qubadlı r-nunun Hənzəli i o v -də kond Həkor çayının sahilindədir Keçmiş adı Tumas olmuşdur Kond XIX əsrdə Dağ Tumas kəndindən (indiki Cəbrayıl r-nu) köçmüş ailələrin Həkor çayı sahilində məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır Oykonom "çay کنارında yerləşən Tumas kəndi" deməkdir

Çay Üzü oyk. *mür* Yardımlı r-nunun cənubunda i o v -də kond Vileş çayının sahilində, Təliş dağlarının eteyindədir Toponim *çay* və *Üzü* (kənd adı) komponentlərindən düzəlib, "çay qırağındakı Üzü kəndi" deməkdir

Çayarx oyk. *sada.* Göyçay r-nunun Qarabəqal i o v -də kond Düzənlikdədir. Kend Göyçay çayından ayrılan *Çayarx* adlı arxın sahilində salındığı üçün belə adlandırılmışdır Oykonom "çayın kəçik qolunun sahilində salınmış kənd" mənasındadır

Çayırılı oyk. *düz* Göyçay r-nunun Qızılağac i o v -də kond Şirvan düzündədir Oykonom *çayır* (sürünən yeraltı zoğlan olan otur) və *-lı* (bolluq bildiren şəx) komponentlərindən düzəlib, "çayırılı zəngin olan yer" deməkdir

Çaykənd oyk. *mür.* 1 Xanlar r-nunun cənubunda i o v -də kond. Kürəkçayın کنارında, dərədə yerləşir, 2 Kəlbəcər r-nunun cənubunda i o v -də kond Tərtər çayının sahilində, dağətəyi ərazidədir Keçmiş adı Alxaslı olmuşdur Yaşayış məntəqəsi Alxaslı kəndindən kəçib gəlmiş ailələr tərəfindən onlara məxsus bino yərində salınmışdır, 3 Şəki r-nu ərazisində kond Alazan-Əyriçay çökəkliyindədir, 4 Şuşa r-nunun Şırlan i o v -də kond Dağətəyi ərazidədir Yaşayış məntəqələri çay کنارında yerləşdiyinə görə Çay-kənd adlandırılmışdır

Çayqarax hıdr. *mür* Godoboy r-nunda mın bulaq Çayların qarışdığı yerdə qaynağı üçün bu adı almışdır

Çayqıraç oyk. *mür* Masallı r-nunun Bərdəli i o v -də kond Lonkoran ovalığında Etnotoponimdir *çay* (su hövzəsi) və *qıraç* (konar, sahil) sözlərindən düzəlib, "çayın qırağı, çay کنارında salınmış kənd" mənasındadır

Çaylıx

Çayqoşa hıdr. *mür* Oğuz r-nu ərazisində çay Dəşəgil çayının sol qolu olub, 10 km -ə qədər uzanaraq əsa çayla qoşa axdığı üçün belə adlanır

Çayqovuşan oyk. *mür* 1 İsmayıl r-nunun Qalacıq i o v -də kond Baş Qafqaz silsiləsinin eteyində, Qalacıq çayının (Göyçayın qolu) sol, Başnov çayının isə sağ sahilindədir Kond həmin çayların qovuşduğu ərazidə salındığı üçün belə adlandırılmışdır, 2 Kəlbəcər r-nunun Ağdaban i o v -də kond Murvodağ silsiləsinin eteyindədir Yaşayış məntəqəsi XIX əsrn əvvəllərində Dəmirçidən kəndindən çıxmış ailələr Buzluq (Qaraçay da adlanır) və Qurdulusu çaylarının qovuşduğu sahədə salmışlar Toponim kendin coğrafi mövqeyini təyin edir

Çaylağ hıdr. *sada* Xocavənd r-nu ərazisində çay Çaylıx variantında da qeydə alınmışdır R-nun Qarəkənd və Muğanlı kəndlərində da Çaylağ yeri adlı mikrotoponimlər mövcuddur Dilimizdə *çaylaq* müvəqqəti axarı çay yatağına deyilir

Çaylaqqaya oyk. *mür* Xocavənd r-nunun cənubunda i o v -də kond XIX əsrdə burada ermənilərin məskunlaşması ilə olaqadər kəndin adı Xisabert (erm "çay daşından qala") adlandırılmışdır 1992-ci ildən kəndin adı özünə qaytarılmışdır Oykonom *çaylaq* (çay yatağı) və *qala* (tikili) sözlərindən düzəlib, "çay yatağı yaxınlığında qala" deməkdir

Çaylaqçay hıdr. *mür* Cəbrayıl r-nu ərazisində çay Araz çayının sol qoludur Araz çatır Başlıca olaraq yağış sularından qidalanır Suvarma üçün geniş istifadə edilir *Çaylaq* (burada "quru çay yatağı") və *çay* (su hövzəsi) sözlərindən düzəlib, "yatağı quru olan çay" deməkdir

Çaylax hıdr *sada* İsmayıl r-nu ərazisində çay Çayın yatağı yay fəslində quru olduğu üçün belə adlandırılmışdır Hidronimin sonunda q səsli yerli tolofüzə uyğunlaşaraq x səsli ilə ovoz olunmuşdur

Çaylaxlı hıdr. *düz* Göyçay r-nu ərazisində çay Hidronim "müvəqqəti axarı olan, yatağı quruyan çay" deməkdir

Çaylıx hıdr *sada* Xocavənd r-nu ərazisində çay Çaylıx hidroniminin variantıdır "Çay yatağı" deməkdir

Çaylı *oyk.*, *düz.* 1 Qazax r-nunun eyniadlı i o v -də kənd Coğaz çayının sahilində, Gence-Qazax düzənliyindədir. Kendin ərəzi evvəllər Qaraq Kesəmen kondının qışlaq yeri olmuşdur. Sonralar bu kənddən çıxmış qüzetləri nəslinə mənsub ailələr Çaylı kondının bündövrəsi qoymuşlar, 2 Şamaxı r-nunun Göylər və Dzerjovka i o v -də kənd Pirsat çayı sahilində, dağətəyi ərəzidedir. Bu kəndlər 1846-cı ildə baxşibəyli və ağa-kışibəyli adlı elatları mənsub ailələrin məskunlaşması nəticəsində yaranmışlar; 3 Şankir r-nunun Seyfəli i o v -də kənd Şəmkür çayının sahilindədir. Yerli əhalinin məlumatına görə, yaşayış məntəqəsini Qazax r-nunun Çaylı kondından gəlmiş ailələr salmışlar; 4 Törtər r-nunun eyniadlı i o v -də kənd. Kürəçayının sahilində, dağətəyi ərəzidedir. Kend XIX əsrdə gölmə cəmenilər orada məskunlaşdıqdan sonra Verin Çaylı (erm "Yuxarı Çaylı") adlandırılmışdır 1992-ci ildən bu oykonim Çaylı kimi rəsmiləşdirilmişdir. Çaylı adlı bütün yaşayış məntəqələri çay کنارında yerləşdikləri üçün belə adlandırılmışdır

Çaylı Kommuna *oyk.*, *mür* Qazax r-nunun Çaylı i o v -də kənd. Düzənlikdədir. Kend XIX əsrin 30-cu illərində Qaraq Kesəmen və b kəndlərdən köçüb gəlmiş ailələrin məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. Coğaz çayının sahilində yerləşən və Çaylı adlanan bu kəndin adına kollektivləşmə illərində rəsmi olaraq *Kommuna* (lat "ümumi") mənasında olan bu söz burada "icma" mənasında işlənmişdir) komponenti artırılmışdır

Çayrəb *hidr.*, *düz* Balakən r-nu ərəzində çay Balakən çayının qoludur. Yerli əhalinin verdiyi məlumata görə, çayın adı çay (su hövzəsi) və arab (etn.) sözlərindən düzülüb "Ərəb çayı" mənasındadır. Əslində, çay (su hövzəsi) və -rəb (avar -lı şəkilçisi) komponentlərindən düzəlmiş bu hidronim "çaylı, çay yatağı" deməkdir

Çay Resullu *oyk.*, *mür* Gədəbəy r-nunun eyniadlı i o v -də kənd. Axınca çayının sahilində, dağətəyi ərəzidedir. Yaşayış məntəqəsini Düz Resullu kondindən ayrılmış ailələr salmışlar. Oykonim çay və Resullu (etnotoponim) komponentlərindən düzülüb, "çay کنارındaki Resullu kondi" mənasındadır

Çayrud *oyk.*, *mür* Lenk r-nunun eyniadlı i o v -də kənd. Pəstəsar silsiləsinin ətəyindədir. Oykonim çay (su hövzəsi) və rud (təliş "çay") komponentlərindən düzülüb, "çay kəndi, çaylı kənd" mənasındadır. Toponimiyada təsadüf olunan müxtəlif dillərə məxsus iki eynimənəli sözün birləşməsidir

Çəmən *oyk.*, *düz* Lenk r-nunun Oşçəderə i o v -də kənd. Dağətəyi ərəzidedir. Oykonim fars dilindəki çəmə (çəmə, göz, bulaq) və -an (mekan və cəmiyyət bildiriş) komponentlərindən düzülüb, "bulaq yeri, bulaqlar" deməkdir

Çəməbasar *oyk.*, *mür* Babək r-nunun Nəhrəm i o v -də kənd. Arazboyu düzənlikdədir. XIX əsrin əvvəllərinə qədər kəndin ərəzişi Küznüt kəndinin əkin sahəsi olmuşdur. Çəməbasar "su basan yer" deməkdir. Yerli sakinlər kəndin əsl adının Çəməsarə olduğunu söyləyirlər. Çəməli (bulaq) və sarə (xalis, saf) sözlərindən düzəlmiş bu coğrafi ad isə "saf su" kimi izah olunur və vaxtilə ətəf zonada karbonat bulaqların çox olması ilə əlaqələndirilir

Çəməli *oyk.*, *sada* Tovuz r-nunun eyniadlı i o v -də kənd. Dağlıq ərəzidedir. 1959-cu ilədək adı Çirkunli olmuşdur. Çirkunli türk-moqol mənşəli bir tayfanın adıdır. XIX əsrdə moqolların tərkibində Azərb.-a gəlmiş çirkunlilər sonralar qızılbaş hərbi ittiqatına girmişlər. 1959-cu ildən kənd adının monası guya pis yozulduğundan kəndin ərəzindəki Çəməli adlı bulağın adı ilə rəsmiləşdirilmişdir. Oykonim "gözlü bulaq, bulaqlar" deməkdir

Çeylaxtarma *or.*, *mür* Qobustanda palçıq vulkanı. Umbaki neft yatağından şm -də, Ceyrankeçməz çayının sahilində, dəniz səviyyəsindən 270 m yüksəklikdədir. Oronim çeyil (xırda daş) və axtarma (palçıq vulkanı) komponentlərindən düzülüb, "xırda daşlı palçıq vulkanı" mənasındadır

Çeylidağ *or.*, *mür* Qobustanda palçıq vulkanı. Umbaki neft yatağından şm -dədir. Oronim çeyil (xırda daş) və dağ (müsbət relyef forması) komponentlərindən düzülüb, "xırda daşlı dağ" deməkdir

Çeylidağ *oyk.*, *sada* Bakı şəhəri, Qaradağ r-nunda ştq Qobustandır. Neft yataqları

nın kəşfi ilə əlaqədar salınmış bu yaşayış məntəqəsi adını eyniadlı dağdan almışdır

Çəderəvta *oyk.*, *mür* Balakən r-nunun Şəmbul i o v -də kənd. Mazım çayının sahilindədir. Əsl adı Çəderəvta adlı Oykonim çəderəb (avar "dar, ensiz") və tala (ətəfə nisbətən fərqli yer) sözlərindən düzülüb, "dar, ensiz tala" mənasındadır

Çələbi *hidr.*, *sada* Tovuz r-nunda çay. Axınca çayının qoludur. Etnotoponimdir

Çələbilər *oyk.*, *sada* Bərdə r-nunun Otuzikilər i o v -də kənd. Qarabağ düzündədir. Yaşayış məntəqəsini çələbi (mövləvi dərviş ordeninin başçısı) adı ilə tanınan bir qrup alədən ibarət nəsil salmış üçün kənd bu nəslin adı ilə adlandırılmışdır. Etnotoponimdir. 1933-cü ildə Cəbrayıl r-nunun Dağtumas i o v -də də Çələbilər adlı kənd qeydə alınmışdır. İranda Çələbi, Krımda Çələbiler (Plo-dova), Rusiyada Çelyaba (Çelyabinsk) adı yaşayış məntəqələrinin olduğu da məlumdur

Çəmbərek *or.*, *sada* Kiçik Qafqazda aşırım. Çəmbərek "halqa, dairə, qövs" deməkdir

Çəmbərkənd *oyk.*, *mür* Bakı şəhərində coğrafi ərəzi və keçmiş yaşayış sahəsi. Çəmbəre (dairə, əyr, qövs, halqa) və kənd (yaşayış məntəqəsi termini) komponentlərindən düzülüb, "dairəvar, qövsvar kənd" mənasındadır. Kend həqiqətən də ətəfə nisbətən bir qədər yüksəklikdə, dairəvi sahədə yerləşmişdir

Çəmbərzac *oyk.*, *sada* Laçın r-nunun Köhnəkənd i o v -də kənd. Qarabağ silsiləsinin yamacındadır. Yaşayış məntəqəsi bay-sülülər nəslinə mənsub ailələrin Çəmbərox adlı yerdə məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. Yerli əhalinin verdiyi məlumata görə, burada üstündə çay şəklində çəmbəre (yumru) formalı daş var imiş. Oykonim "üzərində xaç olan yumru daş" mənasındadır. Qəbələ r-nu ərəzində Çəmbərov (dairəvi su) bulağı adı su obyektinə qeydə alınmışdır

Çəmən *or.*, *sada* Xocavənd r-nu ərəzində dağ. Etnotoponimdir. Türkdillə xələc tayfasının çəmənlı tirosinin adını daşıyır. 1933-cü ildə Füzuli r-nunun Qoçqəmodli i o v -də Cimon adlı yaşayış məntəqəsi qeydə alınmışdır

Çəmənlı *oyk.*, *sada* Ağdam r-nunun eyniadlı i o v -də kənd. Dağətəyi düzənlikdədir. Əsası 1918-ci ildə qoyulmuş bu kənd əvvəllər Qara Çəmənlı adlanırdı. Yaşayış məntəqəsi türkdillə xələclərin çəmənlı tirosinin adını əks etdirir. Etnotoponimdir. XIX əsrin ortalarında 59 ailədən ibarət, Mil-Qarabağ düzlərində maldarlıqla məşğul olmuş çəmənlilər sonralar oturaq həyata keçərək bu ərəzidə Qara Çəmənlı, Ağsağı Çəmənlı və Yuxarı Çəmənlı kəndlərinin əsasını qoymuşdular

Çəmənlıçay *hidr.*, *mür* Laçın r-nu ərəzində çay. Qozlu kəndin c -undan axaraq Şəlvə (Həken çayının qolu) çayına tökülür. Çay öz başlanğıcını Çəmənlı adlı yerdən aldığı üçün belə adlanır. Bəzən İpekçay da adlanırlar. Bu da Birinci İpek kəndinin yaxınlığından axdığı üçündür

Çəmərdərə *hidr.*, *mür* Balakən r-nu ərəzində çay. Kətx çayının qoludur. Çay öz adını axdığı eyniadlı dərədən almışdır. Hidronim çəməra/çəməra (duman, çiskin, tutqun, bulanıq) və dəra (məniy relyef forması) komponentlərindən düzülüb, "dumanlı, tutqun dərə" mənasındadır

Çəməneb *oyk.*, *mür* Ordubad r-nunun eyniadlı i o v -də kənd. Dağ ətəyindədir. Çəmənbə variantında da qeydə alınmışdır. 2003-cü ildən Çəmənbə kimi rəsmiləşdirilmişdir. Türk dillərində çən "çəngəl, ağzi, haçalanmış bir şey" mənasında işlənir. Yaşayış məntəqəsi də Arazın qollarından birinin ikiye bölünmüş, haçalandığı yerdə yerləşir. Oykonim "suyun haçalandığı yer, suayrıcı" mənasındadır

Çəngələr *or.*, *mür* Şəki r-nu ərəzində dağ. Daşız silsiləsinin zirvəsidir. Həfn 672 m. Yerli əhalinin məlumatına görə, dağın adı çən (duman, çiskin) və gələr (gəlmək fəlin-dən) sözlərindən düzülüb "çənli, dumanlı" mənasındadır

Çəplı *oyk.*, *sada* Kolbəcər r-nunun Lev i o v -də kənd. Lev çayının sahilində, dağlıq ərəzidedir. Todqatçıların fikrincə, toponim oğuz tayfalarından çəplıların (ç-şm/cəhəni) adı ilə bağlıdır. Etnotoponimdir

Çərçiboğan *oyk.*, *sada* Şorur r-nunun Dərvişli i o v -də kənd. Çərçiboğan çayı sahi-

Çərəcə

İndodur Oykönim cıniadı çayn adı ilə bağ-
lıdır Hidronim *çərcə* (xırdavatçı xırdavat al-
verçisi) və *boğan* (*boğca* felindən) kompo-
nentlərindən düzülüb, "xırdavatçı boğulan
çay" deməkdir

Çərəcə oyk. *sədə* Göyçay r-nunun Çə-
rəkə i o v -də kənd. Düzenlikdədir XVIII əs-
rın birinci yarısında Nadir şahın Hindistana
yürüşü zamanı vətənlərdə işləmək üçün
Çərəcə əyalətindən göndərildi türkmənmiş
seyidlor Azərb -nın müxtəlif r-nlarına yayıl-
mışdır Güman edilir ki, yaşayış mənəqə-
sini həmin əyalətdən köçürülmüş ailələr sal-
dığı üçün kənd belə adlanmışdır

Çərəkə or. *sədə* Quba r-nu ərazisində
dağ Buduq kəndindən şm -q -dədir Hün
2394 m Dağın adının fars dilindəki *çərəgah*
(otlaq, örüş yer) sözündən olması güman edi-
lir Dağ keçmişdə maldarların örüş və otlaq
yeri olmuşdur

Çərəkə oyk. *sədə* Göyçay r-nunun cıni-
adı i o v -də kənd Şirvan düzündədir Kənd
ərazişi keçmişdə örüş yeri olduğundan
belə adlandırılmışdır

Çərəkən oyk. *mür* Cəbrayıl r-nunun Ho-
rovlu i o v -də kənd Düzenlikdədir Kənd
Çərə adlı sahədə salınmışdır *Çərə* (örüş yeri)
və *kənd* (d s) oisi sonralar düşmüşdür kompo-
nentlərindən düzülüb bu oykonim "örüş ye-
rində salınmış kənd" mənasındadır 1933-cü
ildə kəndin adı *Çərəkənt* variantında qeydə
alınmışdır

Çərəkən oyk. *sədə* Füzuli r-nu ərazi-
sində çay Arazin sol qoludur Çay ərazisin-
dən axdığı *Çərəkən* kəndinin adını daşıyır

Çərəkatər oyk. *sədə* Kolbəcər r-nunun
cıniadı i o v -də kənd. Dağotayı ərazidədir
Yaşayış mənəqəsinə kolanı tayfasına mon-
sub ailələr *Çərəkatər* adlı yerdə saldıqları üçün
belə adlandırılmışdır *Çərəkatər* "icarçı" de-
məkdir Görünür, kəndin ərazisi əvvəllər
əkin sahəsi kimi icarəyə verilmiş

Çərəkatər oyk. *sədə* Kolbəcər r-nu ərazi-
sində min bulaq Bulaq adını ərazisində
yerləşdiyi cıniadı yaşayış mənəqəsinə
almışdır

Çərəll oyk. *sədə* Qubadlı r-nunun Hal
i o v -də kənd Dağlıq ərazidədir Yaşayış
mənəqəsinə ofulu tayfasına monsub ailələr

Çetirdağdərəsi

Çərəli adlı ərazidə salınmış Etnotoponimdir
Qazax r-nunun İkinci Şıxlı kəndində *çərəli-
lər* nəslə yaşayır Ağstafa r-nunun Sədixli
kəndində Çərəlinin deyirimi: adlı mikrotopo-
nim qeydə alınmışdır. Cənubi Azərb -də
da cıniadı kənd mövcuddur.

Çərəllər oyk. *sədə* Berde r-nunun Mol-
lalı i o v -də kənd Qarabağ düzündədir
Yaşayış mənəqəsinə Qubadlı r-nunun *Çərəli*
kəndindən gəlmiş ailələrən saldığı haqqında
məlumat verilir Etnotoponimdir

Çərəmdəğər or. *mür* Abşeron r-nu ərazi-
sində dağ Qanlıgölün c -q -ündədir Hün
1379 m *Çərəm* (toponimik termin kimi "du-
man zolağı") və *dağar* (*dahar* sözünün yerli
tələffüz forması olub, "daşlıq", "alçaq, yastı
dağ" deməkdir) komponentlərindən düzül-
müş bu oronim "dumanlı dağ" mənasındadır

Çərəmdin or. *mür* Göyçay r-nunun Qa-
rımçay kəndindən c -da dağ Hün 351 m
Oronim *çərəm* (duman zolağı) və *din* (*din*
(dağ, düşərgə) sözlərindən düzülüb, "üstü
dumanla örtülmüş alçaq dağ" deməkdir

Çərətyay oyk. *mür* Kürdəmir r-nunun
Mollakənd i o v -də kənd Kür çayının sahi-
lində, Şirvan düzündədir Oykönim *çərt* (mon-
bələrde "suvarılma üçün xüsusi qurğu") və
yaz (*yazı* sözünün təhəff olunmuş forması
olub, "çöl, düzən" mənasındadır) kompo-
nentlərindən düzülüb, "suvarılma üçün qur-
ğusu olan çöl" deməkdir

Çetkün oyk. *sədə* Qusar r-nunun Zıdan-
murq i o v -də kənd Dağotayı ərazidədir
XIX əsrdə Quba qəzasının Qırz icmasına
məxsus oba kimi yaranmış, sonralar daimi
yaşayış mənəqəsinə çevrilmişdir *Çetkün*
avar dilində "buruli" deməkdir

Çetirdəğərçay hidr. *mür* Gədəbəy r-nu
ərazisində çay Zəyom çayının sol qoludur
Mənboyini 2600 m hündürlükdən alır Sel
hədsələrlə müşahidə edilir Çay öz adını Zə-
yom çayının yuxarı hövzəsindəki cıniadı
dərədən almışdır Dərə isə Şahdağ silsiləsi-
nin şm -q tərəfində, gediş-gəliş çətin olan
Qanlı dağın şm yamacında yerləşdiyi üçün
Çetirdəğər adlanmışdır

Çetirdəğərçay hidr. *mür* Şəhbuz r-nu
ərazisində çay Nurs kəndi ərazisindəki cıni-
adı yerdən axdığı üçün belə adlandırılmışdır

Çığırğan

Yerli əhalinin məlumatına görə, homin yerdə
iki böyük çadıra oxşar daş olduğu üçün ora
Çadırdəğərçay deyilir Hidronim sonralar
Çetirdəğərçay formasına düşmüşdür

Çığırğan oyk. *sədə* Sabirabad r-nunun
Azadkənd i o v -də kənd Muğan düzündədir
Bezi tədqiqatçıların ehtimalına görə, toponim
çığır (keçmişdə suvarma məqsədilə Kür çayı
sahilində qurulan suqaldıran çarxın adı) sö-
zündən və məkən bildiren *-qan* şəkilçisin-
dən ibarət olub, "çığır yeri" mənasındadır
Çığırğan eyni zamanda bir tayfanın adıdır.

Çuxmansu hidr. *mür* Laçın r-nu ərazisində
çay Şəlvə çayının sol qoludur Hidronim *çux-
man* (qalxan, piləkən) və *su* komponentlə-
rindən düzülüb, "qalxan su" mənasındadır

Çıldırən oyk. *sədə* Kolbəcər r-nunun
cıniadı i o v -də kənd Dağotayı ərazidədir
Yaşayış mənəqəsinə 1828-ci ildə Türkiyə-
nin Çıldırın adlı ərazisində köçüb gəlmiş
cənubi ailələr salmışdır Türkiyədə Çıldırın
adlı kənd indi də qalmışdır Türk dillə-
rində *çıldırçıldır* "çay, şələle, suyun çırpıl-
ması, otafa yayılması, qozəblənmə" mənə-
sində işlənir Oykönim "şələli yer" və ya
"mccrasından çıxan çay" mənasındadır

Çılpaqdağ or. *mür* Ağdam r-nu ərazi-
sində dağ Qazancı kəndindən şm -q -də
yerləşir Hün 1202 m Dağın yamacları aşın-
dığından orada bitki örtüyünün olmamasına
görsel belə adlanmışdır Keçəldəğ oroniminin
smonimidir

Çıngıldağ or. *mür* Tovuz r-nu ərazisində
dağ silsiləsi Murguz dağının qoludur Zəyom,
Əsnik və Fındıqlı çaylarının suayırıcısıdır
Dağın adı onun sothində vulkan mənşəli çın-
qıllıqların olması ilə bağlıdır

Çıraç oyk. *sədə* 1 Dəvəçi r-nunda kənd
Dağotayı ərazidədir Yaşayış mənəqəsi er-
kon orta əsrlərə aid *Çıraqqala* adlı qalının
yaxınlığında yerləşdiyi üçün belə adlandırıl-
mışdır Qala qədimdə düşmənin yaxınlaş-
masını atəftəfəklərə xəbər vermək üçün baş
bürcün üstündə toqpal yandırılması ilə ola-
qadar olaraq belə adlanmışdır Bu müdafiə
qalası erkən orta əsrə aid mənbələrdə Xurs,
Xursən, Xursəngəy kimi qeydə alınmışdır.
2 Kolbəcər r-nunda kənd Tortor çayının
sahilindədir Əsl adı Çıraqlıdır Yaşayış mən-

Çırqalıbino

teqəsi XIX əsrdə Laçın r-nunun Çıraqlı kən-
dindən köçüb gəlmiş ailələr tərəfindən salı-
nmış, keçmiş yaşayış mənəqəsinin adı ilə
adlandırılmışdır

Çıraqqaya or. *mür* Dəvəçi r-nu ərazi-
sində, Əmirxanlı kəndindən c -da, Yan silsi-
lesinin c -ş -ində dağ Hün 1232 m Keçmiş
adlı Xursəngəy olmuş, sonralar qayanın üst-
ündəki erkən orta əsrlərə aid Çıraqqalanın
adlı ilə Çıraqqaya adlanmışdır Ətraf kənd-
lərin əhalisi bu dağı Səngi Xurs (Xurs qə-
yası) adlandırırlar Oronim VII əsrdə Xorsvəm,
IX-X əsrlərə aid erob mənbələrinə Xurs
(Xors, Xirs) qayası şəklində qeydə alınmış-
dır Fars xurs "ayı" deməkdir

Çıraqdərə oyk. *mür.* Xanlar r-nunun cıni-
adı i o v -də qəsəbə Qəsəbə 1930-cu ildə
təşkil olunarkən bu adı almışdır Sonralar
cənənilər toponimi öz dillərinə çevirərək
Çırağıdör (çıraqlı dərə) kimi rəsmiləşdir-
mişdir 1992-ci ildən qəsəbənin keçmiş adı
yendən özünə qaytarılmışdır Etnotoponimdir

Çıraqlı oyk. *sədə* 1 Ağdam r-nunda
kənd Dağotayı ərazidədir. 2 Daşkəsən
r-nunda kənd Murovdag silsiləsinin etəyən-
dədir. 3 Laçın r-nunda kənd Qarabağ silsi-
lesinin etəyindədir Toponim özümdə qızıl-
başların *çıraqlı* tayfasının adını eksi eiddir
Etnotoponimdir Səfovilərin hakimiyyəti
dövründə *çıraqlıların* bir hissəsi Şirvana kö-
çürülmüşdü XIX əsrdə onların bir qolunun
Cavad qəzasında yaşaması haqqında məlu-
mat verilir Dağıstanda Çıraqlı (kənd, çay),
İrəvan quberniyasında Çıraqlı (iki kənd və
bir kənd xarabalığı), Cənubi Azərb -də Çı-
raxlı (kənd) toponimlərinin qeydə alınması
bu etnotoponimin yayılma ərazisinin genişli-
yindən xəbər verir

Çıraqlıbaşı or. *mür* Laçın r-nu ərazi-
sində dağ Dağ r-ndakı Çıraqlı kəndinin baş
tərəfində (yuxarı hissəsində) yerləşdiyi üçün
belə adlandırılmışdır

Çır-çır bulaq hidr. *mür* Oğuz r-nunda
bulaq Bulaq suyun səsinə uyğun olaraq belə
adlandırılmışdır

Çırpılıbino oyk. *mür* Zaqatala r-nunun
Yuxarı Tala i o v -də kənd Alazun-Çirçay
çökəkliyindədir Kənd Çırpılı adlı yerdə sa-
lınmış bino əsasında formalaşmış, adını da

Çiçəkl

buradan almışdır *Çirpılı* "quru kol-kos", "ağacın budağını nazik çubuqlar" mənasındadır.

Çiçəkl or, düz 1 Kəlbəcər r-nunda dağ, 2 Babək r-nunda dərə Oronim "çiçəklə örtülmüş" mənasındadır Fitotoponimdir.

Çiçəkl oyk, düz 1 Gədəbəy r-nunun İnekboğazı i.e v.-də kənd Haçaqaya dağının ətəyindədir. Kəndin əhalisi keçmişdə Fındıqlı kəndi yaxınlığında Antəpə adlı yerdə yaşamış, XIX əsrin əvvəllərində isə Anqiran çayının sahilində yerləşən indiki əraziyə köçmüşdür. Kənd çayın adı ilə Anqiran adlandırılmışdır. Yaşayış məntəqəsinin ilk sakinləri keçmiş Qazax qəzasından, Ermənistanın Qaraqoyunlu, Gəncə qəzasının Qarasağad kəndlərindən köçüb gələn olmuşdur. 1991-ci ildən rəsmi olaraq *Çiçəkl* adlandırılmışdır; 2 Sabirabad r-nunun Muğan Gənceli i.e v.-də kənd Muğan düzündədir. Keçmiş adı Çullu olmuşdur. Yaşayış məntəqəsinin adı guya yaxşı səslənmədiyinə görə dəyişdirilmişdir. Rəsmi mənə dəyişir.

Çiçi hidr, sada Quba r-nu ərazisində çay Şəbran çayının sol qoludur. *Çiçi* türk dillərində "təzə, təz" mənasındadır.

Çiçi oyk, sada Quba r-nunun cənubunda i.e v.-də kənd Dağətəyi ərazisindədir. Adını ərazidəki cənubda çaydan almışdır. Bəzi tədqiqatçılara görə, toponim tat dilindəki *çu* (ağac) və Azərbaycan dilindəki *-çi* (peşə-sənət bildiren şəx) komponentlərindən düzəlib, "oduncu, ağac məmulatı hazırlayan" mənasındadır.

Çiçibinə oyk, mür Zaqatala r-nunun Matseix i.e v.-də kənd "Təzə binə, təzə kənd" mənasındadır.

Çidibaz or, mür Zaqatala r-nu ərazisində dağ. Əsl adı Çədidəzər R-nun Sabuncu kəndinin şm-q.-ində Çədi adlı yer var. Çədi saxur dilində bitki (qıjı bitkisi) adıdır. Oronim "Çədiyə yennin başı, yuxarısı" mənasındadır.

Çiğli hidr, sada Şamaxı və Xızı r-nları ərazisində çay Sumqayıt çayının sol qoludur. Mənbəyini Dabrar dağından yamandan (1650 m hündürlükdən) alır. Başlıca olaraq, yağış və yeraltı suların qidalanır. Hidronim

Çiləz

karlıqların tərkibinə daxil olan türkdilli *çilgi* tayfasının adı ilə bağlıdır. Etimotoponimdir. Türkmən oğuzları Amuderyadan Çinə qədərki ərazidə yaşayan şorq türkləri *çilgilar* adlandırılmışdır.

Çilgi or, sada 1 Xəzər dənizində, Bakı arxipelaqında ada Bəndovan burunundan c.-ş.-də, Səngi Muğan adasından c.-q.-dədir. Pəlçiq vulkanları nəticəsində yaranmışdır. Sahilləri dəniz ləpələri ilə müntəzəm yuyulduğu üçün nıslar adaya Oblivnoy (şirəli, şürelənmiş) adı vermişdirlər. 2 *Çilgi* adasında eyniadlı pəlçiq var. Oğuzların tərkibində Azərbaycan gəlməmiş *çilgilar*ın adı ilə bağlıdır. Etimotoponimdir.

Çiləbürt oyk, mür Tərtər r-nunun Çaradağ i.e v.-də kənd Dağətəyi ərazidədir. Çarabərd, Çəbərd variantlarında da qeydə alınmışdır. Oykonim *çila* (topa, yığın, nesil) və *bürt/bərd/bərd* (əslə or olan bu söz "qala, hasar, divar" mənalarında başqa dillərə də keçmişdir) komponentlərindən düzəlib, "unsanlara aid qala və ya icma, kənd" mənasındadır. Ermənilər bu kəndi Çəbərd kimi rəsmiləşdirmişdirlər. 1992-ci ildən kəndin indiki adı bərpa edilmişdir.

Çiləgir oyk, sada 1 Qusar r-nunun Urva i.e v.-də kənd. Qusar çayının sahilində, Qusar maili düzənliyindədir; 2 Xaçmaz r-nunun Aşağı Zeyd i.e v.-də kənd Samur-Deveçi ovalığında; 3 Xaçmaz r-nunun Nəreçan i.e v.-də kənd Məzarçayın sol sahilində, Samur-Deveçi ovalığında; 4 Tədqiqatçıların ehtimalına görə, kəndin adı XVI əsrdə Anadolu yaranmış Boz Ulus tayfa ittifaqına daxil olan *çiləzir* tayfasının adı ilə bağlıdır. Etimotoponimdir.

Çiləgir or, sada Quba r-nu ərazisində dağ. Çəğəciq çayı ilə Qaracayın suyasında yerləşir. Hün 993 m. Etimotoponimdir.

Çiləgir hidr, sada Quba r-nu ərazisində çay. Etimotoponimdir.

Çilət or, sada Kəlbəcər r-nunun Çıldiran kəndindən c.-da dağ. Hün 1561 m. *Çilət* variantında da qeydə alınmışdır. *Çilət* "çiskun, siç, qatı duman" mənasındadır.

Çiləz or, mür Ləçin və Kəlbəcər r-nları ərazisində dağ. Mixtəkon silsiləsinin ş. hissəsində zirvədir. Hün 2362 m. Toponim *çil/cil* (sucaq yer, bataqlıq) və *gəz* (gədiyin ən alçaq yeri, dağ belində aşırım) sözlərindən düzəlib, "ətəyində sucaq yer, bulaq olan aşırım" mənasındadır. Dağın ətəyində, Ləçin r-nu ərazisində eyniadlı bulaqlar var.

Çiləz

Çiləz hidr, sada Ləçin r-nu ərazisində, *Çiləz* dağının ətəyində min. bulaqlar Adını eyniadlı dağdan almışdır.

Çilə/Çiləş or, sada Şəki r-nu ərazisində dağ. Baş Qafqaz silsiləsinin zirvəsidir. Hün 3242 m. *Çilə/çiləş* dialektlərimizdə "sürüş-kən", "şirəli" mənalarında işlənir. Azərbaycan -da *çiləş* adlı bitki növü də var.

Çiləgöl hidr, mür Xanlar r-nu ərazisində göl. Hidronim *çilli* (su səbəsinin ümumi zahiri görünüşü) və *göl* (su obyekt) komponentlərindən düzəlib, "səthi çilli, xalı görünən göl" deməkdir.

Çilov or, sada Xəzər dənizində, Abşeron arxipelaqında ada. Tədqiqatçıların verdiyi məlumata görə, keçmiş adı Ronis, sonralar isə Şahilan olmuşdur. Xəzər dənizi səviyyəsinin enməsi nəticəsində Ördək (Urnos) adası ilə birləşmişdir. Üç tərəfdən sualtı niferlə ehatələnmiş adanın səthi esən qumluq və daşlıdır. Yerli əhalinin verdiyi məlumata görə, Abşeron bəliqçiləri, xüsusilə Zire və Türkan kəndlərinin əhalisi buradan bəliq tutmaqla yanaşı, yaxşı vaxt otlaq kimi də istifadə edir. Orta əsr ərəb səyyahları bu adada ov heyvanlarının (xüsusilə ceyran) zənginliyindən və adanın qış otlağı kimi istifadə olunmasından söhbət açır. Oronim "çilli, xalı" mənasındadır. Bu da adadakı heyvanların zahiri görünüşünü əks etdirə bilər. Ada keçən yüzlükdə Jiloy da adlanmışdır.

Çilov oyk, sada Bakı şəhəri Əzizbəyov r-nu ərazisində ştiq Çilov adasında yerləşdiyi üçün adanın adı dəyişir.

Çimən oyk, sada Füzuli r-nunun Cuvarlı i.e v.-də kənd Dağətəyi ərazisindədir. Əsl adı Cəməndir. Yaşayış məntəqəsi *çəmənlidə* (yaşıl otla örtülmüş sahədə) salındığı üçün belə adlandırılmışdır. Oykonim *çəmənl*ı tayfasının adından da ola bilər. Şahbuz r-nunun Biçənək və Keçili kəndlərində Çimənyurd adlı yerlər qeydə alınmışdır.

Çinartala

Çimkar or, mür Xanlar r-nu ərazisində dağ. Gəncə və Kürək çaylarının suyasında yerləşir. Hün 1400 m. Oronim *çim* (tamam, tamamilə) və *kar* (dağ) komponentlərindən düzəlib, "daşlıq" mənasındadır.

Çinar oyk, sada Cəlilabad r-nunun Cəngən i.e v.-də kənd. Oykonim *çinar* ağacının adı ilə bağlıdır. Kəndin ərazisində çinar ağaclarının zəngin olduğunu bildirir.

Çinar hidr, sada Cəlilabad r-nu ərazisində min. bulaq. Eyniadlı kəndin ərazisində olduğu üçün bulaq kəndin adı dəyişir.

Çinarlar oyk, sada Dəvəçiy r-nunun Düz Bilici i.e v.-də kənd. Dağətəyi ərazidədir. Yaşayış məntəqəsinin XIX əsrdə Quba qəzasının Gülmür kənd icmasına mənsub ailələr *Çinarlar* adı yerdə əvvəlcə ola kimi salmış, sonralar isə daimi yaşayış məntəqəsinə çevirmişdir. Oykonim "çinar ağacı ilə zəngin" deməkdir.

Çinarlı oyk, sada 1 Bilosuvər r-nunun Mirçələli i.e v.-də kənd. Muğan düzündədir. Yaşayış məntəqəsi XIX əsrin sonlarında Rusiyanın mərkəzi quberniyalarından köçürülmüş rus ailələrinin məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. Kənd əvvəllər Vəlikonayevka, bir qədər sonra Novorajdanovka adlandırılmışdır. Ərazisindəki çinar ağaclarının çoxluğuna görə 1991-ci ildən *Çinarlı* adı ilə rəsmiləşdirilmişdir; 2 Qax r-nunun Qum i.e v.-də kənd. Baş Qafqaz silsiləsinin yamacındadır. Yaşayış məntəqəsi XVII əsrdə Dağstanın Saxur mahalından köçüb gəlmiş əhalinin *Çinarlı* adlanan yerdə məskunlaşması nəticəsində yaranmış və salındığı ərazinin adı ilə adlandırılmışdır; 3 Şəmkir r-nunun Cənub i.e v.-də qəribə Dağətəyi düzənlikdədir. Yaşayış məntəqəsi XX əsrin əvvəllərində Azərbaycan-ın köçürülmüş almanlar salması və 1931-ci ildəki Yelencendorf, sonralar Georgiyevsk, 1941-ci ildən Ləninfil, 1962-ci ildən isə Lənin adlandırılmışdır. 1947-49-cu illərdə Ermənistanla zorla qovulmuş azərbaycanlı burda yerləşmişdir. 1992-ci ildən *Çinarlı* adı ilə rəsmiləşdirilmişdir. Rəsmi mənə dəyişdiyi guman edilir.

Çinartala oyk, mür Xaçmaz r-nunun Qusarçay i.e v.-də kənd. Samur-Deveçi ovu-

Cinqar

liğindədir Yaşayış monteəsi Quba r-nunun Oriz kendindən gəlmiş ailələr tərəfindən *Cınarlı tala* adlanan yerdə salınmışdır Oykonom "cınar ağacları olan tala" mənasındadır *Cinqar or mür* Böyük Qafqazda dağ Oronim *çin* (sıra, cərgə) və *qar/kar* (yükseklik, dağ) sözlərindən düzəlib, "dağ silsiləsi" deməkdir

Cinqar hidr, *sada* Zaqatala r-nu ərazisində çay Adını eyniadlı dağdan almışdır *Çırağıdır b a x* Çırağdərə

Çıraqlı oyk, *sada* Şamaxı r-nunun Sabir i o v -də kənd. Longobiz silsiləsinin eteyində, Pursaat çayının sahilindədir Ouzılbaşların *çıraqlı* tayfasının adını əks etdirir Etnotoponimdir

Çıraquz oyk, *sada* Xocavənd r-nunun eyniadlı i o v -də kənd Qarabağ silsiləsidir Oykonomi Çıraqlı, Çıraqlar toponimlərinin variantı olub, "çıraqlı tayfası yaşayan kənd, çıraqlılara məxsus kənd" deməkdir

Çirğilçay hidr, *mür* Zaqatala r-nu ərazisində çay Əliabad çayının şm -ündən başlayıb, Qanux çayına çatmamış itir Qafqaz dillərində (lak dili) *çir* "kiçik, balaca" deməkdir, *gil* Azərbaycan dilinin dialektlərində "arx, çay qolu" mənalarında işlənir Hidronim "kiçik arx, kiçik çay qolu" mənasındadır

Çirvalıq hidr, *sada* Xocalı r-nu ərazisində çay Azərbaycan dilinin dialektlərində müxtəlif variantlarda işlənən bu söz "su şımağı", "şəfalə" mənasındadır

Çitaxlı oyk, *düz* 1 Ağdam r-nunun Qorvənd i o v -də kənd Qarabağ silsiləsinin eteyindədir 2 Daşkəsən r-nunun eyniadlı i o v -də kənd Murovdag silsiləsinin eteyindədir 3 Laçın r-nunun Axtaşlı i o v -də kənd Hocaşu çayının sahilində, dağətəyi ərazidir Oykonomi "qarğıdan hörlümüş çəpərlə əhatələnmiş" və ya "qarğıdan hörlümüş daxmalan olan kənd" mənasındadır

Çitəq oyk, *sada* Siyozon r-nunun Ağbaş i o v -də kənd *Çitəq* "qarğıdan hörlümüş çəpər"dir Azərbaycan -nın bir çox kəndlərində belə çəpərlərdən indi də istifadə olunur

Çiyli oyk, *sada* 1 Ağsu r-nunun Ərəb-sarvan i o v -də kənd Şirvan düzündədir, 2 Ucar r-nunun Qaradağ i o v -də kənd,

Çobangərəhməz

3 Ucar r-nunun Kığık Qaladərəsi (keçmiş Kurovkənd) i o v -də kənd Şirvan düzündədir Oykonom *çiyli* tayfasının adını əks etdirir Etnotoponimdir XVI əsrdə qızılbaş tayfalarından biri olan və mənşəcə qazar tayfasına mənsub *çiynilər* Səfəvi Şah Təhmasib (1524-76) üsyankar xarakterlərinə görə ölkənin müxtəlif ərazilərində yerləşdirmişdi İran ərazisində *çiynilər* daha geniş yayılmışdır

Çoban Abdallı oyk, *mür* Samux r-nunun eyniadlı i o v -də kənd. Kürəkçayın sahilində, Genca-Qazax düzənliyindədir. Etnotoponimdir. Yaşayış monteəsi *çobanlar* və ya *çobanların abdallı* təresinin məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır

Çobanbaba or, *mür* Qeblə r-nu ərazisində dağ Baş Qafqaz silsiləsinin ayrılmış qollarından biridir Dağda *Çobanbaba* adı pir mövəddur Dağ keçmişdə sitayış yeri olan bu piri adını daşıyır Oronim "müqəddəs çoban" mənasındadır

Çobançəsmədağ or, *mür* Qobustan ərazisində yüksəklik. Ceyrankeçməz çayının orta axarından soldadır. Hün 315 m Oronim *Çobançəsmə* (dağda olan buluğun adı) və *dağ* (müsbət relyef forması) sözlərindən düzəlib, "Çoban bulacağı olan dağ" mənasındadır

Çobançuxur or, *sada* Babək r-nu ərazisində dağ. Dağ sahəsindəki *Çoban çuxuru* (dərsi) oroniminin adı ilə bağlıdır

Çobandağ or, *mür* 1 Ağdam r-nunun Qi-yaslı kəndindən şm -q -də dağ. Hün 627 m, 2 Gədəbəy r-nunun c -unda dağ. Şəmkir çayı ilə onun qolunun suayrıcında yerləşir Hün 2502 m ; 3 Gədəbəy və Şəmkir r-nlarının sərhədində dağ. Hün 1734 m, 4 Qazax və Tovuz r-nları arasında sıra dağlar Gür-cüstanla sərhəddə, Kür və Qəbirin çaylarının suayrıcında yerləşir Ən hündür zirvəsi Çobandağdır (894 m) Ursoğlu da adlanır Dağın ərazisi keçmişdə Qazax qozasında yaşayan ellərin yaylaq yerləri olmuşdur Çobandağ oronimləri bu dağlarda çobanların yayda qo-yun sürürləri saxlaması ilə bağlıdır

Çobangərəhməz oyk, *sada* Kolbəcar r-nunun Ərik i o v -də kənd. Tutunçayın (Tortor çayının qolu) sahilində, Qonqar du-

Çobankənd

ğın eteyindədir Kəndin ərazisi keçmiş İrəvan quberniyasının *Çobangarəhməz* kəndinin qışlaq yeri olmuşdur Yaşayış monteəsi son-larə hemin kənddən ayrılmış ailələrin daimi məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır R-nun ərazisində eyniadlı mün bulaq da var-dır Hidronim *Çobangörükəz* variantında da qeydə alınmışdır Oykonomi "çoban gərə-k olmayan" mənasındadır

Çobankənd oyk, *mür* Gədəbəy r-nunun eyniadlı i o v -də kənd Dağətəyi ərazisindədir Yerli əhalinin məlumatına görə, inqiləbdən əvvəl Novoivanovka kəndində şəxsi təsərrüfatlarda çobanlıq edənlərə 1925-ci ildə Alagəz adlanan bu yerdə torpaq sahəsi verilmişdi 1925-1926-cı illərdə bir neçə çoban öz ailələri ilə birlikdə burada məskun-laşmaq kəndin əsasını qoydular Ona görə də kənd *Çobankənd* adlandırılmışdır

Çobankol oyk, *sada* Zaqatala r-nunun eyniadlı i o v -də kənd *Çobankol* və ya *çob-ançəkürdər* adlı kol bitkisinin adındanır Kənd bu bitki ilə zəngin olan ərazidə salın-dığı üçün belə adlandırılmışdır Fitotoponimdir

Çobanaşnaq oyk, *mür* Tovuz r-nunun Santala i o v -də kənd. Kığık Qafqaz dağları-nın eteyindədir Yaşayış monteəsinin *Sığ-naq dağında* çobanların yurd yeri olmuş ərazi-də salındığı üçün belə adlandırılması ehti-mal olunur Oykonomi *çobanilər* tayfa adı ilə başlayanlar da var Kəndin adının qədim yaşayış məskəni kimi qala tikililəri ilə zəngin olan *Sığnaq dağının* və ərazidəki *Çobandağ silsiləsinin* adından olması da mümkündür

Çəbəz hidr, *sada* Oğuz r-nu ərazisində çay Hidronim *çopuz* (gödəkçə, qışa yapıcı) sözünün fonetik variantı olub, "gödək çay" mənasındadır

Çəxmərcəanlı oyk, *mür* Cəbrayıl r-nunun Çaxurlı i o v -də kənd Yaşayış monteəsi XIX əsrdə Cavadəğa Cavanşirə məxsus ərazi salındığıdır Etnotoponimdir *Marcanlı* tayfa adını özündə əks etdirir Burada *çəmcəq* sözü yaşayış monteəsinə Böyük Morcanlı kəndindən fərqləndirməyə xidmət edir Oykonomi "kiçik Morcanlı kəndi" mənasındadır

Çəxqar or, *mür* Şəki r-nu ərazisində dağ Əyrinçayın yuxarı axarından vəlaidir Hün

Çəpaqansı

739 m Tədqiqatçıların fikrincə, əslində Çıx-qar olan bu oronim qədim türk dillərindəki *çik* (kənar, qırıq) və *kar* (dağ) sözlərindən düzəlib, "kənar dağ" mənasındadır

Çəladag or, *mür* Ağdam r-nu ərazisində dağ Qi-yaslı kəndindən q -dədir Hün 904 m. Oronimin etnotoponim olması və II əsrdə hunların tərkibində Qafqazda məskunlaşmış türkmənsəli *çolçul* tayfasının adı ilə bağlı-lığı ehtimal edilir Azərbaycan dilinin dialektlərində *çola* "hamar olmayan", "kələ-kötür yer", "təpəlik" mənalarında işlənir Oronim "səthi hamar olmayan dağ" mənasındadır

Çələxlı oyk, *sada* Şəki r-nunun Cəfər-abad i o v -də kənd Əyrinçayın sahilindədir Əsl adı Çələqlidır Etnotoponimdir

Çəlpən or, *sada* Gədəbəy r-nu ərazisində dağ Azərb -nın qərb r-nlarından *çəlpən* sözü "təpəlik, kiçik dağlıq" mənasında işlənir R-nun Eymür kəndində Çəlpən qayası, Daş-kəsən r-nunda Çəlpən yalı, Tovuz r-nunda Çəlpən dərəsi kimi mikrotoponimlər qeydə alınmışdır Türkdilli xalqlarda *çəlpən* dan ulduzu Zöhrənin (Veneranın) adıdır Etnoto-ponim olması da mümkündür Qırğızstanın Koçkar r-nunda Çəlpən kəndi, İssik-Kul vilayətində Çəlpən-Ata şəhəri var

Çəlpən hidr, *sada* Gədəbəy r-nu ərazi-sində çay Şəmkir çayının qoludur Arıqdam kəndinin ərazisində axdığı üçün Arıqdam çayı da adlanır Çay başlanğıcını Çəlpən da-ğından aldığına görə belə adlandırılmışdır

Çəmaxur oyk, *mür* Şəmr r-nunun Yen-gicə i o v -də kənd Şəmr düzündədir Çə-maxurdır, Çəmaxur variantlarında da qeydə alınmışdır Güman ki, əsl *Çəmaxurd* olan bu oykonomi "sədarəçi" deməkdir

Çəmrədə hidr, *mür* Zaqatala r-nu ərazi-sində çay Katex çayı hövzəsindədir Hidronim *çəmrə* (bulamçı) və ya *çəmrə* (dumanlı, çişkinli) və *dərə* (çay dərəsi) komponentlə-rindən düzəlib, "bulamçı çay dərəsi" və ya "dumanlı, çişkinli dərə" kimi izah olunur Çay axdığı dərənin adı ilə adlandırılmışdır *Çəpaqansı hidr*, *mür* Oğuz r-nunda çay Əsl *Çəpaqansı*dur Şəki r-nu ərazisində çay Çəpağın adlanır Hidronim "sürotlu axan su" mənasındadır

Çopurlu

Çopurlu oyk. *sada* Kelbəcər r-nunun Lev i ə v -də kənd. Lev çayının sahilində, Murovdag silsiləsinin ətəyindədir. Keçmiş adı Çopur Həyənlidir. Yerli əhalinin məlumatına görə, yaşayış məntəqəsini Daşkəsən r-nunun Qabaqtepe kəndindən köçmüş Çopur Hüseyn adlı şəxs saldıqına görə belə adlandırılmışdır. Qazax r-nunun Qaymaqlı kəndində *çopurlular* tayfası qeydə alınmışdır. Bu səbəbdən oykonimin etimotoponim olması da mümkündür.

Çorçəbinə oyk. *mür* Balakən r-nunun Quilar i ə v -də kənd. Mazım çayının sahilində, dağətəyi ərəzədədir. Kənd əvvəllər Şorşor adlanan bənənin ərəzəsində salınmışdır. Oykonim *çorçor* (avar "kiçik şələle") və *bina* komponentlərindən ibarət olub, "kiçik şələləli bina" deməkdir.

Çorman oyk. *sada* 1 Kelbəcər r-nunun Əsrək i ə v -də kənd. Qonqur dağının ətəyindədir. Yerli əhalinin verdiyi məlumata görə, kəndi vaxtilə idəni Xanlar r-nunun Balçılı kəndindən çıxmış ailələr Çorman meşəsi adlanan sahədə saldıqlarına görə meşənin adı adlandırılmışdır. 2 Laçın r-nunun Şamkənd i ə v -də kənd. Qarabağ silsiləsinin ətəyindədir. Oykonimin türk mənşəli *orman* (meşe) sözününə varanmış olduğu ehtimal edilir. Bəzi tədqiqatçılara görə, Çorman etimotoponimidir, *çor* tayfasının adını əks etdirir.

Çormanlı oyk. *sada* Kobocər r-nunun Vanklu i ə v -də kənd. Xaçın çayının sahilində, Qarabağ silsiləsinin ətəyindədir. XIX-XX əsrlərdə Dovşanlı və Vəng kəndlərindən gəlmiş ermənilər burada məskunlaşdıqdan sonra kəndi Qarnakar (erm *qarna* oyuq, şərhed nişəngahı və *kar*-dağ) adlandırmışdır. 1992-ci ildən kəndin adı Çormanlı kimi rəsmiləşdirilmişdir. Etimotoponimidir.

Çovdar oyk. *sada* Daşkəsən r-nu ərəzəsində dağ. Çovdar kəndindən c -dədir. Hün 1733 m. Oronim haqqında tədqiqatçılar müxtəlif mülahizələr irəli sürürlər. Bəzi tədqiqatçılardan fərqli olaraq, dağ vaxtilə burada osasən *çovdar* bitirisi əkilirdiyinə görə belə adlandırılmışdır. Tədqiqatçıların bir qismi isə belə hesab edirlər ki, oronim *çovdar* (davar silvərcisi) sözü ilə bağlıdır. *Guya* yaylaq yeri olan bu

Çöl Ağaməmmədli

dağa əvvəllər tez-tez çovdarlar gələmiş. Tədqiqatçıların böyük əksəriyyəti oronimi salıq-oguzların *çavdar/çovdarlar/çavdar* tayfa adları ilə bağlayırlar. Zəngilan r-nunda Araza tökülən Oxçuçayın keçmiş adı da Çavdır olmuşdur. Bu çayın ətəfi keçmişdə Çavdır mahalı adlanmışdır.

Çovdar oyk. *sada* 1 Daşkəsən r-nunun eyniadlı i ə v -də kənd. Çovdar dağının şm yamacındadır. Yaşayış məntəqəsinin 1869-cu ildə yaranması haqqında məlumat verilir. Adını ərəzədəki eyniadlı dağdan almışdır. Etimotoponimidir. 2 Kelbəcər r-nunun Başlıbel i ə v -də kənd. Çovdar çayının (Tartar çayının qolu) sahilindədir. Etimotoponimidir. **Çöllügöl hıdır.** *mür* Laçın r-nu ərəzəsində göl. Hidronim *çöllü* (otlu) və *göl* komponentlərindən düzəlib, "otlu (yosunlu) göl" mənasındadır.

Çöhranlı oyk. *düz* Kürdəmir r-nunun Xırdapay i ə v -də kənd. Şirvan düzündədir. Yerli əhalinin verdiyi məlumata görə, vaxtilə burada çoxlu ceyran sürülən olduğundan kəndin adı *Ceyranlı* imiş, sonralar təhrif olmuşdur. Əslində, kəndin adı *Çöhranlı* olmalıdır. Oykonim *çöhr* (biçilmiş taxılın yerdə qalan hissəsi), *-an* (məkan bildirən şəkl), *-lı* (şək) komponentlərindən düzəlib. Güman ki, kənd vaxtilə biçilmiş taxıl zəmininin və ya biçənəyin yerində salınmışdır.

Çökək Xuluf oyk. *mür* Şəmkür r-nunun Plankend i ə v -də kənd. Dağətəyi ərəzədədir. 1917-ci ildə Gəncə qəzasında Xuluf adlı yalnız bir yaşayış məntəqəsi qeydə alınmışdır. Oykonim "çökəkde yerləşən Xuluf kəndi" mənasındadır.

Çökəkoba oyk. *mür* Zaqatala r-nunun Göyem i ə v -də kənd. Alazan-Əyrıçay çökəkliyindədir. Vaxtilə *kar* kəndinə məxsus olan bu oba kollektivləşmə illərində daimi yaşayış məntəqəsinə çevrilmişdir. Kənd çökəkda yerləşdiyi üçün belə adlandırılmışdır.

Çöl Ağaməmmədli oyk. *mür* Sabirabad r-nunun Əhilambeyli i ə v -də kənd. Muğan düzündədir. Yaşayış məntəqəsinin gəlişi r-nunun Ağaməmmədli kəndindən ayrılmış ailələr salmışlar. Oykonim *çöl* (bayır, əsas kənddən aralı) və *Ağaməmmədli* (əvvəllər

Çöl Beşdəli

yaşayış yerinin adı) komponentlərindən düzəlib, "kənardakı Ağaməmmədli kəndi" deməkdir.

Çöl Beşdəli oyk. *mür* Sabirabad r-nunun eyniadlı i ə v -də kənd. Muğan düzündədir. Oykonim *çöl* və *Beşdəli* (etimotoponim) komponentlərindən düzəlib, "kənardakı Beşdəli kəndi" deməkdir. Burada *çöl* komponenti yaşayış məntəqəsinin r-nun ərəzəsindəki Beşdəli adlı kənddən fərqləndirməyə xidmət edir.

Çöl Dələk oyk. *mür* Sabirabad r-nunda kənd. Muğan düzündədir. Oykonim *çöl* (düzənlik) və *Dələk* (etimotoponim) komponentlərindən düzəlib, "çöldə, düzənlikdə yerləşən Dələk kəndi" mənasındadır. Toponimin birinci komponenti yaşayış məntəqəsinin r-nun ərəzəsindəki Yaxa Dələk kəndindən fərqləndirməyə xidmət edir.

Çöl Ərəb oyk. *mür* Kürdəmir r-nunun Muraxan i ə v -də kənd. Şirvan düzündədir. Oykonim *çöl* (düzənlik) və *Ərəb* (etimotoponim) komponentlərindən düzəlib, "düzənlikdə yerləşən Ərəb kəndi" mənasındadır. Toponimin tərkibindəki birinci komponent yaşayış məntəqəsinin keçmişdə bu ərəzədə mövcud olmuş çoxsaylı *arəb* komponentli (Ərəb Qaradağ, Ərəb Çeltikçi, Ərəb Sarvan, Ərəb Məhdibay və b.) kəndlərdən fərqləndirməyə xidmət edir.

Çöl Qubalı oyk. *mür* Kürdəmir r-nunun Ərəbqubalı i ə v -də kənd. Şirvan düzündədir. Toponimin birinci komponenti keçmişdə burada mövcud olmuş Çarı Qubalı kənd adının birinci komponentinin qarşılığıdır və "kənar" mənasındadır. Toponimin ikinci komponenti isə, müxtəlif səsli və fəvriyyəli *arəb* etimotoponiminin təhrif olunmuş formasıdır. Ərəb işğalları dövründə (VII əsr) İraqın Kufə mahalından köçürülmüş tayfalarından biri olan *arəb-kufalı* bu ərəzədə məskunlaşmışdır.

Çöl Quşçu oyk. *mür* Dovçəci r-nunun eyniadlı i ə v -də kənd. Samur-Dovçəci ovalığında. Keçmişdə Aşağı Quşçu da adlanmışdır. Dağ Quşçu toponiminin qarşılığıdır. Oykonim *çöl* (düzəngah, aşağı) və *Quşçu* (etimotoponim) komponentlərindən düzəlib, "düzənlikdə olan Quşçu kəndi" mənasındadır.

Çudulubinə

Çəpədere oyk. *mür* Zəngilan r-nunun eyniadlı i ə v -də kənd. Dağətəyi ərəzədədir. Çəpədere variantında da qeydə alınmışdır. Yerli əhalinin məlumatına görə, yaşayış məntəqəsi Cənubi Azərb -nün Çəpədere kəndindən köçüb gəlmiş ailələr tərəfindən salınmışdır. Tədqiqatçılara görə, toponim *çap* (türk dillərində "xırd daşlı və qumlu, bitiksiz dağ yamacı") və *dərə* (məni rəyləy forması) sözlərindən düzəlib, "xırd daşlı, qumlu, bitiksiz dərə" deməkdir.

Çörəkli oyk. *sada* Xocavənd r-nunun Güneşli i ə v -də kənd. Dağətəyi ərəzədədir. Yaşayış məntəqəsi XIX əsrin əvvəllərində İrandan gəlmiş erməni ailələrinin Çörəkli adlı yerdə məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. Ermənilər kəndi Həzi (erm. "çörəkli") adlandırmışdır. 1992-ci ildən kəndin adı yenidən özünə qaytarılmışdır.

Çubuqlu oyk. *düz* Qusar r-nunun Qusar şəhər i ə v -də kənd. Qusar çayı sahilində. Qusar maili düzənliyindədir. Yaşayış məntəqəsi 1965-ci ildə Təcürbə (bağcılıq) stasiyası yanında salınmışdır. Oykonim *çubuq* (burada "şitil", "tığ") sözündən və *-lu* şəklindən ibarət olub "şitillik, tinglik" deməkdir.

Çudulu oyk. *düz* Qax r-nunun Turacılı i ə v -də kənd. Tədqiqatçıların oykonimi *çudul* (avar dilində "xarabalıq, sahibsiz yer") sözü əsasında "sahibsiz yer" kimi izah edirlər. Əslində, *çu* (at) və *dul* (yer, dərə) komponentlərindən ibarət olan bu oykonim "at-xana", "at saxlanan yer" mənasındadır. Qəbələ r-nundakı Tövli oykoniminin sinonimidir. Kənd vaxtilə salındığı ərəzinin adını daşıyır. 1728-ci ildə İravan quberniyasının lqdir nəhiyəsində eyniadlı kənd qeydə alınmışdır.

Çudulubinə oyk. *mür* Zaqatala r-nunun Yuxarı Tala i ə v -də kənd. Alazan-Əyrıçay çökəkliyindədir. Kəndin ərəzi keçmişdə Yuxarı Tala kəndinin bino yeri olmuşdur. Sonralar homin kənddən köçən obalı bino yerində məskunlaşmışdır. Oykonim yerli əhalinin dilində Çudulubinə kimi telofludur. Oykonim *Çudul* bu ərəzədə bitən bitkinin adıdır. "Çudulu kəndinə məxsus bino" mənasındadır.

Çuxadurmaz

Çuxadurmaz or, mür Şəki r-nu ərazisində dağ. Baş Qafqaz silsiləsinin zirvəsidir. Hün 3597 m. Oronim *çuxa* (kişi üst geyimi) və *durmaz* (sürüşən, düşən) komponentlərindən düzəlib "istində çuxa durmayan, yeni yamacları sürüşən, sıldırım dağ" deməkdir.

Çuxadurmaz hidr. sada. Şəki r-nu ərazisində çay. Kiş çayının sol qoludur. Mənbəyini Baş Qafqaz silsiləsinin c yamacından (3280 m yüksəklikdən) alır. Tez-tez sel hadisələri olur. Adını eyniadlı dağdan almışdır.

Çuxanlı oyk, sada 1 Salyan r-nunun eyniadlı i ə v -də kənd. Kür çayının sahilində, Cənub-Şərqi Şirvan düzündədir. Keçmiş adı Süleymankeş olmuşdur. 1872-ci ildə baş vermiş zəlzələ nəticəsində Şamaxı qəzasının Çuxanlı kəndindən köçmüş ailələr burada məskunlaşmışdılar. Bu vaxta qədər kəndin ərazisi Şirvanın dağlıq zonasında yaşayan *çuxanlı* tayfasının qışlağı olmuşdur; 2 Qobustan r-nunun Təklə i ə v -də kənd. Acıçayın mənbə hissəsində, dağlıq ərazidədir. *Çuxanlı* tayfasının adı ilə bağlıdır. Etnotoponimdir.

Çuxur Qəbələ oyk, mür Qəbələ r-nunun Mürəbəyli i ə v -də kənd. Yaşayış məntəqəsi qədim Qəbələ şəhərinin xarabalıqlarının yaxınlığında çökək yerdə yerləşdiyi üçün Çuxur Qəbələ adlanır. Qədim şəhərin xarabalığı nisbətən yüksəkdedir.

Çuxurəzəml oyk mür Dovaçı r-nunun eyniadlı i ə v -də kənd. Dağətəyi ərazidədir. Oykonom *çuxur* (çökək) və *əzəml* (fars "yer") sözlərindən düzəlib (-ə burada bitişdirci sa- itdir), "çuxur yer, çökək yer" deməkdir. Kənd həqiqətən də çökək yerdə salınmışdır.

Çuxurməhlə oyk, mür Ağdam r-nunun Xıdırli i ə v -də kənd. Dağətəyi ərazidədir. Oykonom *çuxur* (çökək) və *məhlə* (məhəllə, kəndin bir hissəsi) komponentlərindən düzəlib, "çuxurda, çökəkdə olan məhəllə" mənasındadır.

Çuxuroba oyk, mür Xaçmaz r-nunun Qımılqışlaq i ə v -də kənd. Samur-Dovaçı ovalığındadır. Oykonom *çuxur* (çökək) və *oba* (kəndin bir hissəsi) komponentlərindən düzəlib, "çuxurda olan oba" mənasındadır. Kənd həqiqətən də çökəkdə yerləşir. Kollektivləşmədən sonra oba daimi yaşayış məntəqəsinə çevrilmişdir.

Çuruxçuqke

Çuxurtumas or, mür Qəbələ r-nu ərazisində dağ. Baş Qafqaz silsiləsinin zirvəsidir. Hün 3576 m. Dağ vaxtilə burada mövcud olmuş eyniadlı kəndin adı ilə adlandırılmışdır. Oykonom Dağ Tumas (Cəbrayıl r-nu) adının qarşılığıdır.

Çuxuryurd oyk, mür Şamaxı r-nunun eyniadlı i ə v -də kənd. Çuxuryurd çökəkliyindədir. Yaşayış məntəqəsi XIX əsrin birinci yarısında rus ailələrinin köçürülməsi nəticəsində yaranmışdır. Əvvəllər yaylaq yer olmuş bu ərazi çuxurda, çökəklikdə yerləşir. Oykonom "çökəklikdə yurd yeri" mənasındadır.

Çuxuryurd hidr. sada Şamaxı şəhərindən 3m -də, Çuxuryurd kəndinin yaxınlığında min bulaqlar. Müləcə üçün istifadə olunur. Adını yaxınlığındakı yaşayış məntəqəsindən almışdır.

Çuqak or, sada Balakan r-nu ərazisində dağ. Baş Qafqaz silsiləsinin zirvəsidir. Hün 2761 m. Avar *çuqak* "bünövrə", "osəs", "başlangıç" deməkdir.

Çullu oyk, sada 1 Ağdam r-nunun Quzanlı i ə v -də kənd, 2 Ağdam r-nunun Maqsudlu i ə v -də kənd. Qarabağ düzündədir; 3. Cəbrayıl r-nunun Dağ Tumas i ə v -də kənd. Gəyən çölündədir. Tədqiqatçıların fikrincə, oykonomun düzgün variantı Çolludur və bu ad özündə hun mənşəli *çol* tayfasının adını eks etdirir. Cənubi Azərbaycan ərazisində də Çullu adlı kənd qeydə alınmışdır.

Çullutəpə or, mür Ağsəronda dağ və palçıq vulkanı. Etnotoponimdir.

Cumalar oyk, sada Bərdə r-nunun Qaradəmirçi i ə v -də kənd. Qarabağ düzündədir. Əsl adı Cumalardır. Yaşayış məntəqəsi *cumalar* nəslindən salındığına görə həmin nəslin adını daşıyır. Etnotoponimdir.

Çurki or, sada Ağsəron arxipelaqında ada. Toponimiya *çur/çuru* "çinqil", "qum" və çinqilla örtülmüş dayaz yer" mənalarında işlənmişdir, ki isə tat "yüksəklik, dağ" deməkdir. Oronim adanın süxurlarını təyin edir.

Çuruxçuqke or, mür Dağlıq Qarabağda aşırım. Oronim *çurux* (çurka - çilpaq qayalıq) və *çuqke* (qırğız dilində *çoku*, özbək dilində *çukki* "zirvə, dağın başı" deməkdir).

Çutovay

komponentlərindən düzəlib, "çilpaq zirvə" mənasındadır.

Çutovay hidr, mür Qusar r-nu ərazisində çay. *Çutor* (buz, qarlı örtülmüş) və *vas* (baş sözünün fonetik variantı) komponentlərindən ibarət olan bu hidronim ərazidəki dağın adındandır, "buzla örtülür zirvə" deməkdir.

Çuturdağ or, mür Quba r-nu ərazisində dağ. Oronim *çutur* (buzlu, qarlı örtülmüş) və *dağ* (müsbət rəlyef forması) komponentlərindən düzəlib, "zirvəsi qarlı örtülür dağ" mənasındadır.

Çuvaldağ or, mür Bakı şəhərində dağ. Qədim məişət əşyası olan *çuvala* benzodiyinə görə belə adlandırıldığı güman edilir. Etnotoponim olması da mümkündür.

Çünzəli

Çuvaş oyk, sada Astara r-nunun Siyaku i ə v -də kənd. Lənkəran ovalığındadır. Etnotoponimdir.

Çükəş oyk, sada Astara r-nunun Pəlikəş i ə v -də kənd. Dağətəyi ərazidədir. Talış dilindəki *çü* (ağac, taxta) və *kaş* (qoşqu lova-zimatı) sözlərindən düzəlib. Görünür, qoşqu lova-zimatının taxtadan olan hissəsi bu kənddə düzəldiyi üçün kənd belə adlandırılmışdır.

Çünəxanlı oyk, sada Cəlilabad r-nunun Astanlı i ə v -də kənd. Burovar silsiləsinin ətəyindədir. Əsl adı Çumaxanlıdır. Yaşayış məntəqəsi XIX əsrin sonlarında muğanlı tayfasına mənsub *çumaxanlı* nəslinin məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır.

Çünzəli b a x Çünzəli

Dd

Dabaqlı or. sada Culfə r-nu ərazisində dağ silsiləsi Şahbuz r-nu ilə sərhəddədir. Dağın zirvəsinin *tabağa* (meşədən işlidlən ağac qab) oxşarlığı ilə əlaqədar olaraq belə adlandırılmışı ehtimal edilir. Güman etmək olar ki, dağın adı vaxtilə ərazidəki *dabaq-xanədan* (dən aşılana emalatxana) əndən yaranmış, yaxud vaxtilə burada Dabaqlı adlı yaşayış məntəqəsi olmuş, dağ da həmin kəndin adı ilə adlandırılmışdır.

Dabaltıçay hıdr. mür Zaqatala r-nu ərazisində çay *Dabaltı* (dialektlərimizdə *davall* *dabal* sözü "cəld, iti" mənalarında işlənir) və çay (su hövzəsi) komponentlərindən ibarət olan hidronim "sürətlə axan çay, iti çay" mənasındadır.

Dabanbulaq hıdr. mür Şamaxı r-nu ərazisində bulaq. *Daban* (dağın, qayının aşağı hissəsi) və *bulaq* (su obyektı) komponentlərindən düzəlib, "dağın aşağı hissəsində qayınayan su" mənasındadır. *Daban* komponenti toponimiyada geniş yayılmışdır. Ağdaban, Ağdabançay, Qaynaqdaban (Kelbecər), Dabansar (Ermonistan), Daken-Daban, Ulan-Daban, Türgen-Daban (Çin) və s.

Daçılqan-Çaylaq hıdr. mür Cəbrayıl r-nu ərazisində çay. Hidronim *daçılqan-daçılqan* (daşan, su basan) və *çaylaq* (çaybasan yer) komponentlərindən düzəlib, "daşan, ətəfi basan çay", "məcrasından çıxan çay" mənalarındadır.

Dağdaşbəyli oyk. sada Saburabad r-nunun Qara Güneyi i e v -də kənd Kür çayının sahilində, düzənlikdədir. Yaşayış məntəqəsi XIX əsrdə Yuxarı Dağdaşbəyli və Aşağı Dağdaşbəyli adı ilə iki müstəqil hissədən ibarət olmuş, Sovet hakimiyyəti illərində birləşmişdir. Oykonomi ərəbbəlləşən tayfasının *dadaşbəyli* tərsini əks etdirir. Kənddə bu tirəyə mənsub ailələr məskunlaşmışlar. Etnotoponimdir.

Dadaşlı oyk. sada Ağdam r-nunun Xındinstan i e v -də kənd. Dağoteyi düzənlikdədir. Yaşayış məntəqəsi *dadaşlı* nəslinin məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. Etnotoponimdir.

Dağ Kolanı

Dadurlı or. mür Dəvəçi r-nu ərazisində dağ. Tədqiqatçılara görə, oranın Dadahan adının təhrifə uğramış formasıdır. Dağın adı tat dilindəki *du* (iki) və *dahar* (qaya) sözlərindən düzəlib (-i mənsub, şəkilçisidir), "iki qayalı dağ" mənasındadır.

Dağ Bilici oyk. mür Dəvəçi r-nunun Düz Bilici i e v -də kənd. Dağlıq ərazidədir. Oykonomin birinci komponenti (*dağ*) onu digər eyniadlı oykonimdən (Düz Bilici) fərqləndirməyə xidmət edir, ikinci komponent isə kəngərlilərin *bilici* tayfasının adını əks etdirir, "dağlıq ərazidə olan Bilici kəndi" deməkdir.

Dağ Cəyir oyk. mür Şəmkir r-nunun eyniadlı i e v -də kənd. Cəyir çayının (Kür çayının qolu) sahilində, dağlıq ərazidədir. Yerli əhəlinin məlumatına görə, yaşayış məntəqəsini XIX əsrin əvvəllərində Ermonistan ərazisində və Qarabağdan köçüb gəlmiş ailələr salmışlar. Yaşayış məntəqəsi adını yerləşdiyi dağlıq ərazidən və Cəyir çayının adından almışdır.

Dağ Xile oyk. mür Salyan r-nunun Nevahi i e v -də kənd. Salyan düzündədir. XX əsrin əvvəllərində Şamaxı qəzasında *xile* adlı köçəri maldar tayfa yaşayırdı. 1933-cü ildə Dağ Xile və Xilemürzəli adlı iki daimi yaşayış məntəqəsi qeydə alınmışdır. Oykonomin birinci komponenti onu eyniesəli digər oykonimdən (Xilemürzəli) fərqləndirməyə xidmət edir.

Dağ Kəsəməni oyk. mür Qazax r-nunun eyniadlı i e v -də kənd. Ağstafa çayının sağ sahilində, Gence-Qazax düzündüyündədir. Kənd dağa yaxın ərazidə yerləşdiyi üçün və ərazidəki Qıraq Kəsəməni kəndindən fərqləndirmək məqsədilə belə adlandırılmışdır. *Kəsəməni* qazaxların bir tayfasının adıdır. Oykonom "dağ eteyində olan Kəsəməni kəndi" mənasındadır.

Dağ Kolanı oyk. mür Qobustan r-nunun Quşçu i e v -də kənd. Pirsat çayından 3 km aralı, dağoteyi ərazidədir. Yaşayış məntəqəsi *kolanı* tayfasının dağlıq ərazidə məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. Kəndin ərazisində XI-XII əsrlərə aid qədim yaşayış yerinin xarabalığı qalır. Oykonom "dağlıq ərazidə yerləşən Kolanı kəndi" mənasındadır.

Dağ Qılıçı

Dağ Qılıçı oyk. mür Kelbecər r-nunda kənd. Dikyard yaylasının eteyindədir. Oykonomin birinci komponenti (*dağ*) kəndin yerləşdiyi coğrafi mövqeyi bildirir, ikinci komponent isə etnotoponimdir. "Dağlıq ərazidə, dağ eteyində olan Qılıçı kəndi" mənasındadır.

Dağ Quşçu oyk. mür Dəvəçi r-nunun eyniadlı i e v -də kənd. Gilgilçayın sağ sahilindən 6 km aralı, Baş Qafqaz silsiləsinin eteyindədir. Oykonomin birinci komponenti (*dağ*) onu digər eyniadlı oykonimdən (Cöl Quşçu) fərqləndirməyə xidmət edir. İkinci komponent isə *quşçu* tayfa adını əks etdirir. "Dağlıq ərazidə olan Quşçu kəndi" mənasındadır. Kənd Qələnov dağının yaxınlığında yerləşir.

Dağ Məşənli oyk. mür Cəbrayıl r-nunun Dağ Tumas i e v -də kənd. Qarabağ silsiləsinin eteyindədir. Yaşayış məntəqəsi *məşənli* (və ya *maçənli*) tayfasının dağlıq ərazidə məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. Oykonom "dağlıq ərazidə yerləşən Məşənli kəndi" mənasındadır. Kənd bu adla r-nun ərazisindəki Məşənli və ya Araz Məşənli kəndlindən fərqlənir.

Dağ Tumas oyk. mür Cəbrayıl r-nunun eyniadlı i e v -də kənd. Qarabağ silsiləsinin eteyindədir. Keçmiş adı Tumas olmuşdur. Sonralar bu kənddən ayrılmış ailələr Tumaslı (Bərdə və Şəur r-nları), Çaytumas (Qubadlı r-nu) kəndlərinə saldıqdan sonra, birni digərindən fərqləndirmək məqsədilə dağ yamaçında yerləşən bu kənd Dağ Tumas adlandırılmışdır.

Dağ Tumas or. sada Cəbrayıl r-nu ərazisində dağ. Qarabağ silsiləsinin c -q. ətəklərində zirvədir. Hün. 1579 m. XX əsrin əvvəllərində Tumaslı dağı adı ilə qeydə alınmışdır. Sonralar Dağ Tumas kəndinin adı ilə adlandırılmışdır. Dağın yüksək yerində Tumasata adlı sərdabə - pır də var.

Dağ Üzü oyk. mür Yardımlı r-nunun Çay Üzü i e v -də kənd. Pəstəsər silsiləsinin yamaçındadır. Keçmiş adı İkinci Üzü olmuşdur. İnqilabdan əvvəl burada Üzü adlı bir kənd olmuşdur. Bu kənddən çıxmış ailələr sonralar çay sahilində yeni yaşayış məntəqəsi salmış və onu Çay Üzü adlandırmışdılar.

Dağı

Dağ yamaçındakı əvvəlki Üzü kəndi isə Dağ Üzü adını almışdır.

Dağ Üzü hıdr. sada Yardımlı r-nunda çay. Dağ Üzü kəndinin ərazisindən axdığı üçün bu kəndin adı almışdır. Dağüzçay variantında da qeydə alınmışdır.

Dağaralı or. mür Xızı r-nu ərazisində, Baş Qafqaz silsiləsində zirvə. Hün. 1276 m. Oronim "aralıda, kənarda yerləşən dağ" mənasındadır.

Dağayataq hıdr. sada Abşeron yarımadasının şm -q. hissəsində axarsız şor göl. Alçaq dağlıq ərazidədir. Keçmişdə həmin ərazidə qışda qoyun yataqları olmuşdur və ərazi də Dağayataq (yeni "dağ döşündə yataq") adlanmışdır. Göl öz adını yerləşdiyi ərazidən almışdır. Hidronim Dağayataq, Dağayatağı variantlarında da qeydə alınmışdır.

Dağdağan oyk. sada Xocalı r-nunun Harov i e v -də kənd. Qarabağ silsiləsinin eteyindədir. Toponim Azerb -da bitən və qədimdən müqəddəs, pis qüvvələrdən qoruyucu hesab edilən dağdağan ağacının adı ilə bağlıdır. Fitotoponimdir. Azerb -da bu bitkinin adı ilə Dağdağan dağı (Xanlar və Şahbuz r-nları), Dağdağanlı dərə (Oğuz, Qəbələ, Qubadlı, Zəngilan, Qazax, Cəlilabad r-nları), Dağdağanlı Qobu (Şəki), Dağdağanlıdüz (Cəbrayıl), Dağdağan təpəsi (Xocavənd) və s. oronimlər də qeydə alınmışdır.

Dağdağan hıdr. sada Ağcabədi və Ağdam r-nları ərazisində çay. Qarqar çayının qoludur. Adını ərazidəki eyniadlı kəndin adından almışdır.

Dağdöşü oyk. sada Xocavənd r-nunda kənd. Dağoteyi ərazidədir. XIX əsrə aid səndərlərdə Tağ kimi qeydə alınmış bu kəndin adı XX əsrdə Tyak variantında işlənmişdir. Bəzi tədqiqatçılar bu coğrafi adı türk dilində "sığınacaq", "kəçəbə", "oba" mənasında işlidlən rövqə sözü ilə əlaqələndirirlər. 1992-ci ildən coğrafi mövqeyinə görə Dağdöşü adını almışdır.

Dağılı oyk. sada Quba r-nunun Qırımtızı Qəsəbə i e v -də kənd. Qudyal çayının sahilində, dağoteyi ərazidədir. Yaşayış məntəqəsi Böyük Votən müharibəsindən sonrakı illərdə dağlıq ərazidə alma bağlarının salınması ilə əlaqədar sovxoz işçiləri üçün varudılmışdır.

Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayəti

Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayəti (DQMV) Azərbaycan, Kiçik Qafqazın ş. hissəsində yerləşir. 1923-cü il iyulun 7-də təşkil edilmişdir. Beş inzibati r-nu (Laçın, Xocalı, Şuşa, Xocavənd, Kəlbəcər), iki şəhəri, iki yüz ictimai kənd və qəsəbəni əhatə edən dağlıq ölkədir. Dəniz səviyyəsindən orta hündürlüyü 1100 km -dir. Şm.-dən və q.-dən ölkənin böyük bir hissəsini tutan Murovdag (ən hündür zirvəsi Böyük Kürsür Hün. 2725 m.) sıra dağları ilə əhatə olunmuşdur. Həmin sıra dağlar ş.-ə doğru tədricən alçalır və çay dərələri ilə çox parçalanmış yüksəkliklər (150-500 m) şəklində Kür-Araz ovalığına qovuşur. DQMV-də tez-tez zəlzələ hadisələri baş verir. Çayları tropik dağ çayları olub, Kürün hövzəsinə daxildir. İn çayları Tərtər, Xaçın, Qarqar, Quruçay, Kəndələncaydır. **Dağüstü oyk.** *mür* Quba r-nunun Buduq i.e.v.-də kənd Yan silsiləsinin (Böyük Qafqaz) yamacındadır. Oykonom "dağ üstündə salınmış kənd" mənasında olub, kəndin yerləşdiyi coğrafi mövqeyi bildirir.

Dağyurd oyk. *mür* Xocalı r-nunun eyniadlı i.e.v.-də kənd XIX əsrin 90-cı illərində İrandan köçüb gəlmiş erməni ailələrindən Dağyurd kəndində məskunlaşmasından sonra Sarušen/Soruşen (dağkənd) adlandırılmış, 1992-ci ildən kəndin əvvəlki adı bərpa edilmişdir. Oykonom "dağda salınmış yurd" mənasındadır.

Dahar oyk. *sada* İsmayilli r-nunun Müdn i.e.v.-də kənd Girdimən çayının sahilində, dağətəyi ərazidədir. Keçmiş adı Dahar Muxol olmuşdur. Yaşayış məntəqəsi Muxol kəndindən cümüşü ailələrin Dahar adlı yerdə məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. Tat dilində *dahar* "qaya", xalq terminologiyasında isə coğrafi termin kimi "daşlı, çinilliyi yer", "təpə", "alçaq və yastı dağ" mənalarında işlənir. Dahar komponentli toponimlər r-nun ərazisində geniş yayılmışdır. Kəhndəhar, Sərdəhar, Dahardag, Dahardag dərəsi və s.

Dalnakadzor hidr. *mür* Xocavənd r-nu ərazisində çay Kiçik Həkeri (Əkəri) çayının qoludur. Dənizdən variantında da qeyd alınmışdır. Hidronim *dalnak* (*daylak* sözünün təhrif forması) və *dzor* (erm. "dərə") komponentlərindən düzəlib, "daylak dərəsi" mənasındadır. Azərbaycan, dilində *daylaq* birlilik

Damçılı

atı balasıdır. Görünür, keçmişdə bu çayın yaxınlığında dağlaq yetişdirilirdi. Üçün çay bu adı almışdır.

Dal Dikqal or. *mür* Şəki r-nu ərazisində dağ Oronim dal (arxa tərəf, dal tərəfi), *dik* (şaquli istiqamətdə olan, hündür yer, yüksəklik) və *qal* (qədim türkdilli yazılı abidələrin dilində "dik" sözünün sinonimi kimi işlənmişdir. Qafqaz dillərində "təpə" mənalı *kval* sözünün də bu sözəndən törədiyi güman edilir) komponentlərindən düzəlib, "arxada olan dik, hündür yer" və ya "arxası hündür dağ" deməkdir.

Dalaq oyk. *düz* Quba r-nunun Gilezi i.e.v.-də qəsəbə Yaşayış məntəqəsi eyniadlı qışlaq yerində salınmışdır. Oykonom *dala* (Azərbaycan dilindəki "tala" sözünün tat dilində teleffüz forması) komponentindən və məkan bildiren *-qo* şəkilçisindən düzəlib, "talaq, tala yeri" mənasındadır.

Dalıqlı oyk. *düz* Xaçmaz r-nunun Nəbran i.e.v.-də qəsəbə Xəzər dənizinin ləpədən çıxan sahilində yerləşdiyi üçün belə adlandırılmışdır.

Dalıqaya oyk. *mür* Quba r-nunun Rük i.e.v.-də kənd Dağətəyi ərazidədir. Oykonom "arxası qaya olan" mənasındadır.

Damarçın hidr. *düz* Şəki r-nu ərazisində çay Aşağı axarında Kış çayı adlanır. Çayda tez-tez sel hadisələri baş verir. Şəki şəhəri yaxınlığında çayın üzərində iki SES tikilmişdir. Aşağı axarında suvarma üçün geniş istifadə olunur. Hidronim *damar* (toponimik termin kimi "çay yatağı, axar su hövzəsi, çay, çay qolu, arx" mənalarında işlənir) və *-çın* (qədim element olub, *-cıq* şəklində uyğun) komponentlərindən düzəlib, "kiçik çay", "çay qolu", "çay yatağı" deməkdir.

Dambulaq oyk. *sada* Laçın r-nunun Şəlvə i.e.v.-də kənd Muxtökən silsiləsinin yamacındadır. Oykonom eyniadlı bulacağın adı ilə adlandırılmışdır. Bulacağın adı isə dam (üstü örtülü, tikili) və bulaq (su obyektini) termini komponentlərindən düzəlib, "üstü bağlı bulaq", "üstündə tikili olan bulaq" deməkdir.

Damçılı oyk. *sada* Xanlar r-nunun Qızılca i.e.v.-də kənd Dağətəyi ərazidədir. Kənd qonşu Qızılca kəndi ilə birləşməyi Yaşayış məntəqəsi adını kəndin ərazisindəki Damçılı

Damğalı

bulacağının adından almışdır. Bulacağın adı suyunun damcı-damcı axması ilə əlaqədardır. Qazax r-nunun Daş Salahlı kəndi ərazisində, Avey dağının lap dibində damcı-damcı axan və Damçılı adlanan bulaq da mövcuddur.

Damğalı oyk. *sada* Kəlbəcər r-nunun Xolstəg i.e.v.-də kənd. Dağətəyi ərazidədir. XIX əsrdə monqol yürüşlərində iştirak etmiş, sonralar Azərbaycan ərazisində məskunlaşmış *damğalı* tayfasının adı ilə bağlı olduğu ehtimal edilir. Etnotoponimdir.

Damlamaca oyk. *sada* Qobustan r-nunun Dərekənd i.e.v.-də kənd. Kəndin ərazisində Damlamaca adlı mağara var. Yaşayış məntəqəsi həmin mağaranın adını daşıyır. Dili-mizdə *damlama* sözü "daldalanacaq", "sığ-nacaq" mənalarında işlənir. Mağaranın adı da bu mənə ilə bağlıdır.

Danaçı oyk. *sada* Zaqatala r-nunun eyniadlı i.e.v.-də kənd. Qarasu çayının (Qarux çayının qolu) sahilində, Alazan-Əyrıçay çökekliliyindədir. Oykonom XII əsrin ortalarında Solcuq oğuzlarının tərkibində Azərbaycan gəlmiş türk mənşəli *dana* (özbək, qaraqalpaq, qazax, qırğız və türkmənlərdə *tana*) tayfasının adından və mənsubluq bildiren *-çı* şəkilçisindən ibarət olub, "dana tayfasına mənsub olanlar" deməkdir.

Danaçıbaşı or. *mür* Oğuz r-nu ərazisində dağ. Danaçılı çayı ilə Xalxal çayının hövzələri arasında yerləşir. Hün 2726 m. Oronim *Danaçı* (kənd adı və baş (yuxarı tərəf) sözlərindən düzəlib (burada *-ı* mənsub şəklidir), "Danaçı kəndinin yuxarı tərəfi" deməkdir.

Danaqırançıl or. *mür* 1. Qazax r-nunun şm.-q. hissəsində dağ. Ermənistanla sərhəddə Hün 608 m. 2. Danaqırançıl dağının əyində cəl. Dağ öz adını əyindəki çöllən adından almışdır. Çöllən adı isə burada bitən *danaqıran* otunun adından *danaqıran* soğanlağı bitkidir. Tərkibində zəhərli alkaloid olduğundan heyvanlar onu yemir.

Danaqurt oyk. *sada* Ordubad r-nunun Dırıns i.e.v.-də kənd. Vənənd çayının (Arazın qolu) sahilində, dağətəyi ərazidədir. Danaqurt variantında da qeyd alınmışdır. *Danaqurt* xırda yabanı otudur. Kənd öz adını ora-zının bütü örtüyündən almışdır.

Dardoqqaz

Danayerçay hidr. *mür* Xanlar r-nu ərazisində çay R-nun ərazisindədir. Danayeri kəndindən axdığı üçün kəndin adı ilə adlandırılmışdır.

Danayerli oyk. *mür* Xanlar r-nunun Qızılcı i.e.v.-də kənd. Gəncə-Qazax düzənliyindədir. Yaşayış məntəqəsi əvvəllər *dana* saxlanılan və Danayeri adlandırılan yerdə salındığı üçün həmin sahənin adı almışdır. Oykonomi türkdilli *dana* (*tana*) tayfasının adı ilə də bağlıdır.

Dandux oyk. *sada* Qəbələ r-nunun Tıkanlı i.e.v.-də kənd. Zəngəzayda dağın ətəyindədir. Yaşayış məntəqəsini XIX əsrin əvvəllərində Tıkanlı kəndindən köçüb gəlmiş ailələr Dandux adlı yerdə salmışlar. *Danlıq* coğrafi termin kimi "bozqır, otsuz yer", "quru yer", "çilpaq yer" mənasındadır. *Dan* sözünün "quru" mənasına Abşeron yarımadasındakı Dənşor gölünün adında da rast gəlmək olar.

Danquılı hidr. *sada* Xəzər hövzəsində çay. Azərbaycan dilində dialektlərdə *danquılı/danquılı/danquılı* "boş", "başdansaovdu", "bərdənbir", *danqır* "daz", *danqar* "böyük vanna, hövzə" mənalarında işlənir (burada *-i* mənsubluq bildirir). Hidronim "arabur axan, mün-təzəm axmayan çay" və ya "böyük hövzəyə tökülən çay" kimi izah oluna bilər.

Darçay hidr. *mür* Xocalı r-nu ərazisində çay. Qarqar çayının sol qoludur. Çay yuxarı axımında dar dərələrdən keçdiyi üçün belə adlandırılmışdır. Hidronim dar (ənsiz) və çay (su obyekt) komponentlərindən ibarət olub, "ənsiz çay" mənasındadır.

Dardərə oyk. *sada* Daşkəsən r-nunun Əhmədli i.e.v.-də kənd. Dəstəfur çayının (Gəncə çayının qolu) sol sahilindən 2 km aralı, dağ ətəyindədir. Keçmiş adı Mollalı və ya Molla Məmməd olmuşdur. Kənd Dardərə adlanan yerdə salınmışdır. Oykonom kəndin yerləşdiyi ərazinin coğrafi mövqeyini təyin edir, "Dardərədə salınmış kənd" mənasındadır.

Dardoqqaz oyk. *sada* Zaqatala r-nunun Göyom i.e.v.-də kənd. Düzənlikdədir. Keçmiş adı *Ulam* (qod türk "keçid" mənasındadır) olmuşdur. Yaşayış məntəqəsi XVIII əsrdə Dağıstandan gəlmiş ağır ağılların Dardoqqaz adlı yerdə məskunlaşması nəticə-

Darğalar

sində yaranmışdır. Toponim *dar* (keçirməsi çətin olan) və *doğqaz* (qapı, keçid) sözlərindən düzəlib, "dar keçid" deməkdir.

Darğalar oyk *sada* Berdə r-nunun Kələntəri i e v -də kənd. Qarabağ düzündədir. Yaşayış məntəqəsini *darğalar* nəslinə mənsub ailələr salmışdır. Üçün belə adlandırılmışdır. Nəsil isə adın keçmişdə nəslə vəzifə sayılan "darğalıq" adn almışdır. *Darğal/darğalıq/darğalıq* (monqol *daruxu* "sıxmaq", "daraltmaq", məcazi mənada "möhrələmək") orta əsrlərdə monqol istilasına məruz qalmış ölkələrdə, o cümlədən Azərb -də monqol xanının vergi toplayan və əhalini siyahıya alan nümayəndəsi, inzibati məmur olmuşdur. Əsasən hökmdar tərəfindən təyin edilən *darğalar* lazım gəldikdə yerli əhəlinə yardımçı hərbi hissələr təşkil edir, əsəyişi qoruyurdular. Qızıl Ordada onlar *baskak*, bəzi Şərqi ölkələrində isə *şahna* adlanırdılar. Vəzifə adı kimi *Darğaməlik* (Ordubad r-nu) oykonimində saxlanmışdır.

Darıdağ or, *mür* 1 Cəbrayıl r-nunun c-q hissəsində dağ. Hün 765 m, 2 Culfə r-nu ərazisində dağ. Əlincə və Gilan çaylarının suayrıcında yerləşir. Hün 1923 m; 3 Gədəbəy r-nu ərazisində dağ. Güman edilir ki, toponimiyada *Darı* qobusu (İmişli), *Darə* (Füzuli), *Darı* düzü (Ovuz), *Darı* yeri (Berdə, İmişli, Yevlax, Göyçay, Şəki) və s. mikrotoponimlər də daxil olmaqla *darı* komponentli toponimlər denli bitki adı ilə əlaqədardır. Lakin dilimizdə "qumdaşı", "su ayrılan, su bölünən yer" mənasında da *darı* sözü işlənir ki, bu da xüsusilə oronimlərə xas xüsusiyyətlərdir.

Darıdağ hidr, *sada* Culfə r-nu ərazisində, Culfə şəhərindən şm -şə, Şorlu çay dərəsində min bulaqdan Deniz səviyyəsinə 800-900 m hündürlükdə, Darıdağ mərgümlü yatağı yaxınlığında Yüksək minerallaşmış, karbon qazlı suyunda mərgümlü vardır. Əsəb, dən və s. xəstəliklərin müalicəsində istifadə edilir. Hidronim ərazidə yerləşən eyniadlı dağın adından yaranmışdır.

Darılıq oyk, *düz* Cəlilabad r-nunun Ağdaş i e v -də kənd. Burovay silsiləsinin ətrafındadır. Yaşayış məntəqəsi XIX əsrdə maldarlıqla məşğul olan bir qrup ailənin Darlıq adlı

Daryurd

yerdə məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. Oykonim "darı ekilən yer" mənasındadır. Fitotoponimdir. Qax r-nunun Güllük kəndində də Dənliq sahəsi adlı yer qeydə alınmışdır.

Darquba oyk, *mür*. Lenkeran r-nunun Kərgəlan i e v -də kənd. Bəşəri çayın sahilində, Lenkeran ovalığında. Kəndin adı XIX əsrə aid sənədlərdə Darqakənd, 1917-ci ildə Darqabə, 1933-cü ildə isə Darquba və nantında qeydə alınmışdır. Talış dilində Darqova kimi tələffüz edilir. Oykonim *darğa* (etnonim) və *oba* (el, nəsil, kənd) komponentlərindən düzəlib, "darğalar kəndi" deməkdir. Emotoponimdir.

Darvadağ or, *mür*. Gədəbəy r-nunda dağ. Şahdağ silsiləsinin şm yamacındadır. Hün 1756 m. Əslə Tavuzdağdır. Tədqiqatçılar bu oronimin qəd türk dillərindəki *tavur/tavur* (köç arabalarının düşərgə yer, dayanacaq) sözündən olduğunu söyləyirlər. Qədim türklər uşaqlar, qadınlar və qocaların mindikləri arabaları, habelə sağmal heyvanları nisbətən yüksək yerdə, çay və ya bulaq kənarında açır və arabaları dairəvi surətdə bir-birə bənd edirdilər. Belə düşərgə *tavur/tavur* adlanır və qəfil hücumlardan müdafiə xarakteri daşıyırdı.

Darvazbinə oyk, *mür*. Balakən r-nunun Qazma i e v -də kənd. Alazan-Əynçay çökəkliyindədir. Oykonim *darvaz* ("keçid", "açıq yer", "körpü", "iki bəz arasında çəpərdən keçid yer") və *binə* ("məvqəqəti yaşayış yer", "aləqə", "kənd") komponentlərindən düzəlib, "keçiddə olan binə" mənasındadır. XX əsrin əvvəllərində Gürcüstan ərazisində Darvaz (Darbaz) adlı iki yaşayış məntəqəsi, Cavanşir qəzasında (Qarabağ) isə Darvaz adlı xarabalıq qeydə alınmışdır.

Darvin Bankesi or, *mür*. Bakıdan 45-50 km şm -şə, Pirallahı adasından şm -də, Xəzər dənizinin q. sahilindədir. İngilis alimi, təbiətşünas Çarlz Darvinin (1809-82) şərfinə adlandırılmışdır. Memorial toponimdir.

Daryurd oyk, *mür*. Gədəbəy r-nunun Əlismayılı i e v -də kənd. Şahdağ silsiləsinin dağ tirolərindən birinin üstündədir. Kənd əvvəllər Salahlı adı ilə Novosaratovka kəndinin yaxınlığında olmuşdur. XIX əsrin ortalarında Novosaratovka kəndi salındıqdan

Daş Göytəpə

sonra əhali həmin yerdən köçərək buradakı yurd yerləşməyə məskunlaşmışdır. Tədqiqatçılar oykonumu "darsal, dar yurd" kimi izah edirlər. Yerli əhalinin məlumatına görə, kəndin eə adı Töryürddür. Tör qəd türk dilində "Yüksək dağlıq ərazidə yerləşən otaq" mənasındadır. Bu söz Azərb dilinin qərb dialektində "yuxarı, baş" mənasında saxlanmışdır.

Daş Göytəpə or, *mür*. Məl düzündün q. hissəsində süni quruluş tepədir. Hün 36 m. Oronim *daş* (təpənin sızurlarını bildirir) və *Göytəpə* (eynədlil başqa oronimin adı) komponentlərindən düzəlib, "daşlı Göytəpə" deməkdir.

Daş Salahlı oyk, *mür*. Qazax r-nunun eynədlil i e v -də kənd. Avey dağının ətrafındadır. Oykonim *daş* (ağ rəngli, əhəng tərkibli daşlıq sahədə yerləşdiyinə görə) və *Salahlı* (emotoponum) komponentlərindən düzəlib, "daşlıq sahədə yerləşən Salahlı kəndi" mənasındadır.

Daş Vəysəlli oyk, *mür*. Cəbrayıl r-nunun Mınbaşılı i e v -də kənd. Gəyən çölündədir. Oykonim *daş* (qayalıq, daşlıq) və *Vəysəlli* (emotoponum) komponentlərindən ibarət olub "daşlıq, qayalıq ərazidə olan Vəysəlli kəndi" deməkdir. Oykonimin birinci komponenti kəndin relyefini təyin etməklə bərabər yaşayış məntəqəsini r-nun ərazisindəki Göyçəyin Vəysəlli kəndindən fərqləndirməyə də xidmət edir.

Daş Zirə or, *mür*. Xəzər dənizində ada. Bakı arxipelaqına daxildir. Böyük Zirə və Qum adaları yaxınlığında. Vulf adı da adlanır. Oronim *daş* (ərazisi daşlıq olduğuna görə) və *zirə* (or *cazira* sözündən olub "ada" deməkdir) komponentlərindən ibarət olub, "daşlı ada" mənasındadır.

Daşdağı hidr, *sada* 1. Abşeron yarımadasının q. -ində şor göl. Gölün adı keçmişdə onun sahilindəki qışlaq yerində qoyunların salındığı daş ağillərin olması ilə bağlıdır, 2. Oğuz və Şəki r-nları ərazisində çay. Yerli əhali tərəfindən *Uluçay* (qədim çay) da adlanır. Çay Başı Daşdağı kəndinin yaxınlığında axdığı üçün belə adlandırılmışdır.

Daşdağı oyk *sada* Şuşa r-nunun eynədlil i e v -də kənd. Daşdağı (Zənsli) çayının (Qar-

Daşbulaq

qar çayının qolu) sahilində, Qarabağ silsiləsinin ətrafındadır. Daşdağı ətrafında yaşayan əhalinin Xəznədağ adlandırdığı mağaranın adıdır. Kənd XVIII əsrdə Qarabağ xanı İbrahimxəlil xanın Zəngəzur qəzasının Düzəbud kəndindən gəlmiş erməni və azərbaycanlı Şuşa qəzasının c. divarlarının ətrafındakı dərədə, *Daşdağı* ("qayalıq" mənasında) adlanan yerdə məskunlaşdırılması nəticəsində yaranmışdır. Kənd yerləşdiyi obyektin adını daşıyır.

Daşdağı hidr, *sada*. Şuşa r-nu ərazisində çay. Qarqar çayının əmələ gətirir. Zənsli çayı da adlanır. Çayın adı ərazisindən axdığı eyniadlı kəndin adı ilə bağlıdır.

Daşqar oyk *sada* Şorur r-nu ərazisində d y stansiyası və qəsəbə Stansiya ərazidəki eyniadlı arxın adındandır.

Daşbaşı oyk, *mür* 1. Xocalı r-nunda kənd. Dağətəyi arazidedir. Oykonim *daş* (burada "qaya" mənasındadır) və *başı* (üstü) sözlərindən düzəlib, "qaya üstündə kənd" deməkdir, 2. Xocavənd r-nunda kənd. Qarabağ silsiləsinin ətrafındadır. Yerli əhalinin verdiyi məlumata görə, yaşayış məntəqəsini Xocalı r-nunun Daşbaşı kəndindən köçmüş gəlmiş ailələr salmışdır. Üçün kənd onların keçmiş yaşayış məntəqələrinin adını daşıyır.

Daşbaşı or, *mür*. Ordubad r-nu ərazisində dağ. Bilev kəndindən c -də, Düylün və Vənənd çaylarının suayrıcında yerləşir. Hün 1707 m. Çılpaq qayalıq dağdır. Dağın zirvəsi bütöv sal daşdan ibarət olduğuna görə belə adlanmışdır. Oronim "başı, zirvəsi daş" mənasındadır.

Daşbulaq hidr, *sada* Xocalı r-nu ərazisində çay. Çay öz adını eyniadlı bulaqdan almışdır. Hidronim *daş* (daşlıq) və *bulaq* (su obyekt) sözlərindən düzəlib, "daşlı yerdən çıxan bulaq" mənasındadır.

Daşbulaq or, *sada* Xocalı r-nu ərazisində dağ. Dağ öz adını eyniadlı bulaqdan almışdır.

Daşbulaq oyk *sada* 1. Xocalı r-nunun eyniadlı i e v -də kənd. Bərdə çayının (Silsilə çayının qolu) sahilində, Qarabağ silsiləsinin ətrafındadır. Kənd yaxınlığında eyniadlı coğrafi obyektlərin adı ilə adlandırılmışdır, 2. Şəki r-nunun Qaradaglı i e v -də kənd.

Daşburun

Daşüz silsiləsinin ötəyindədir XIX əsrin əvvəllərində Qarabağdan çıxmış ailələrin Daşbulaq adlı yerdə məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır, 3 Şəmkir r-nunun İrmaşlı i o v -də kənd Daş ötəyindədir; 4 Şəmkir r-nunun Dəllər Ceyri i o v -də kənd Gəncə-Qaxaz düzənliyindədir Yaşayış məntəqələri ərazilərindəki eyniadlı bulaqların adı ilə adlandırılmışdır

Daşburun oyk. *sada* Beyləqan r-nu ərazisində d.y. stansiyasıdır Adını ərazidəki eyniadlı yüksəklikdən almışdır. Türkiyə ərazisində də Daşburun adlı kənd var

Daşburun or. *mür* Şənur r-nu ərazisində dağ Sədərək ştq -ndən şm -dədir Hün 1240 m Oronim *daş* (qaya) və *burun* (dağın ırlı çıxması hissəsi) komponentlərindən düzəlib, "daşlı, qayalı dağ çıxıntısı" və ya "ırlı çıxmış qaya" mənasındadır

Daşbülə or. *mür* Qobustan c -ş hissəsində düzənlik Qaradağ d.y. stansiyasının şm -ində yerləşir Ərazisi daşlı olduğu üçün bu adı almışdır

Daşdımlərbaylı oyk. *sada* Ağsu r-nunun Çapalı i o v -də kənd Şirvan düzündədir Kəndin adı keçmişdə Kür çayı sahilində və Şirvan düzündə maldarlıqla məşğul olmuş mərzili tayfasının *daşdımlərbaylı* tirosinin adındandır XIX əsrin 70-ci illərində 10 ailədən, əsrin sonlarında isə cəmi 7 ailədən ibarət kiçik icma olan *daşdımlərbaylıların* adı ilə bağlı 1933-cü ildə Kürdəmir və Quba r-nları ərazisində iki kənd qeydə alınmışdır

Daşduz oyk. *sada* Naxçıvan şəhəri i o v -də qəsəbə Dağətəyi ərazindədir Daimi əhəli yoxdur Naxçıvan daş duz mədəni burada olduğu üçün qəsəbə belə adlanmışdır

Daşgöl or. *mür* Abşeron yarımadasında, Ələt d.y. stansiyasından şm -də püskürən palçıq vulkanı Püskürmə zamanı çoxlu gil və xırda qumdaşı çıxdığına görə vulkan belə adlandırılmışdır

Daşkənd oyk. *mür* 1 Xocalı r-nunun eyniadlı i o v -də kənd Qarabağ silsiləsinədir XIX əsrdə İrandan gəlmiş erməni ailələr burada məskunlaşdırdıqlarıq sonra kənd Daşuşen (daşlıq kənd) adlandırıldı 1922-ci ildən kəndin keçmiş adı özünə qaytarılmışdır; 2 Yardımlı r-nunun Yardımlı qəs. i o v -də

Daşkəsen

kənd. Peşəkar silsiləsinin ötəyindədir Oykonom *daş* (burada "qaya") və *kənd* (yaşayış məntəqəsi) komponentlərindən düzəlib, "qaya yerləşən kənd" mənasındadır Özbəkistanda Daşkənd adlı vilayət və yaşayış məntəqəsi var

Daşkəsen or. *mür* 1 Cəbrayıl r-nu ərazisində dağ. Yerli əhali bu dağı Daşkəsen təpəsi adlandırır Dağın (təpənin) üstü daşlıq və qayaqlıdır Ətraf kəndlərin əhəli əvvəllər cv tikmək üçün bu daşlardan kəsib aparırmış. Bu səbəbdən də dağ Daşkəsen adlandırılmışdır; 2 Salyan r-nu ərazisində dağ Böyük Mişov dağından ş -də yerləşir Hün 129 m Oronim *daş* və *kesən* (kəsilən, çıxarılan) sözlərindən düzəlib, "daş kəsilən, çıxarılan yer" mənasındadır

Daşkəsen oyk. *mür* 1 Azərb.-da inzibati r-n 1930-cu ildə təşkil edilmişdir 1956-cı ilədək Dəstəfur r-nu adlanmışdır 1963-cü ildə ləğv edilərək ərazisi Xanlar r-nuna verilmis, 1965-ci ildən isə yenidən müstəqil r-n olmuşdur. C -q -də Ermənistanla həmsərhəddir. Səthi şm -dən c -ə doğru yüksək daşlı sahnədən ibarət olub, dərni dərələrlə çox parçalanmışdır Ən hündür nöqtəsi Hınaldaqdağ (3373 m) Faydalı qazıntıları çox zəngindir Bütün Qafqazda ən böyük dəmir filizi yataqları bu r-nda yerləşir Daşkəsen şəhəri yaxınlığında kobalt, Zəylik kəndi yaxınlığında alümin və bənt çıxarılır R-nun ərazisindən Kür çayının sağ qolları olan Gəncə, Şəmkir, Qoşqar çaylarının yuxarı axarları keçir Adını ərazidəki eyniadlı yaşayış məntəqəsindən almışdır; 2 Azərb.-da şəhər, eyniadlı r-nun mərkəzi Qoşqar çayının sol sahilində, dəniz səviyyəsindən 1600 m hündürlükdə yerləşir 1930-cu ildə burada dəmir filizi çıxarılması ilə əlaqədar salınmışdır Daşkəsen kəndi əsasında yaranmışdır Oykonom "daş (dəmir filizi) çıxarılan yer" mənasındadır; 3. Daşkəsen r-nunun eyniadlı qəsəbə i o v -də ştq Qoşqar çayının (Kürün qolu) sahilində, Murovdağ silsiləsinin ötəyindədir 1937-ci ildə Qoşqar çayının sahilində kobalt işləməsi ilə əlaqədar salınmış və Kobalt qəsəbəsi adlandırılmışdır 1942-ci ildən r-nun Daşkəsen adlanır; 4 Cəbrayıl r-nunun Süleymanlı i o v -də kənd Qarabağ

Daşkəsen

silsiləsinin ötəyindədir Yaşayış məntəqəsi Daşkəsen təpəsi adlı yerin ş -ində salındığına görə belə adlandırılmışdır

Daşkəsen hidr. *sada* Daşkəsen r-nu ərazisində çay Qoşqar çayının qoludur Daşkəsen kəndinin yaxınlığından axdığı üçün belə adlandırılmışdır

Daşlı or. *düz* 1. Xəzər dənizində, Bakı arxipelaqında Adə Səngi-Mugan adasından c -ş -dədir XVIII əsrin birinci yarısında 1 Pyotrın Xəzərsahili əyalətlərə hərbi səfəri zamanı rusların tərəf etdiyi xəritədə adə Kamen Svvyatoqo İqnatiya (Müqəddəs İqnati dağı) adlandırılmışdır Adə müqəddəs İqnati günündə tədqiq edildiyindən həmin adla adlandırılmışdır Sonralar oronimin tərkibindəki "müqəddəs" sözü düşmüşdür Daşlı adı adanın relyefi ilə əlaqədardır; 2 Gədəbəy r-nu ərazisində dağ Yerli əhali arasında Daşidəğ kimi tələffüz olunur Dağın ərazisi daşlı, qayalı olduğuna görə belə adlandırılmışdır; 3. Şamaxı r-nu ərazisində dağ Yerli əhəlinin dilində Daşdı variantında səslənir Dağın adı onun ərazisinin daşlı olması ilə əlaqədardır

Daşlı oyk. *düz* Laçın r-nunun eyniadlı i o v -də kənd Şəlvə çayının (Həkorı çayının qolu) sahilində, Çalbayır silsiləsinin ötəyindədir Kəndin ərazisi XIX əsrdə Zəngəzur qozasında yaşamış qaraçorlu tayfasının eliyarı qolunun qışlaqlarından biri olmuşdur Sonralar həmin tayfa mənsub ailələrin məskunlaşması nəticəsində qışlaq daimi yaşayış məntəqəsinə çevrilmişdir Kənd daşlı ərazidə salındığına görə belə adlandırılmışdır

Daşlı Çalğan oyk. *mür* Siyezon r-nunun Yenikənd i o v -də kənd Baş Qafqaz silsiləsinin ötəyindədir Oykonom *daşlı* və *Çalğan* (etnotoponim) komponentlərindən düzəlib, "daşlıq ərazidə olan Çalğan kəndi" mənasındadır Oykonomun birinci komponenti kəndi r-nun ərazisində olan Orta Çalğan kəndindən fərqləndirilməyə xidmət etməklo yənəsi, kəndin ərazisini relyef cəhətdən təyin edir

Daşqaya or. *mür* Abşeron arxipelaqında Adə Adə osason qaya süxurlarından ibarət olduğu üçün belə adlandırılmışdır Digər adı Rıdır Rıf (alm "sualtı qaya, topo") dəniz dəyazlığında bir qədər üzə çıxan sualtı qaya-

Daşlıcaır

dır Bu ad adaya rus donizçiləri tərəfindən verilmişdir

Daşlıbəre or. *mür* Şəki r-nu ərazisində dağ Baş Qafqaz silsiləsinin yamacındadır Hün. 2225 m Şəki r-nundan Dağıstana gedən keçidlərdən biridir Oronim *daşlı* (daşlıq) və *bəre* (keçid, çıxacaq yol, aralıq) komponentlərindən düzəlib, "daşlı yol, daşlıq ərazidə olan keçid" deməkdir

Daşlıca oyk. *düz* Qəbələ r-nunun Zəranı i o v -də kənd Qaraqobu çayı sahilində, Dağətəyi ərazidədir Çox vaxt Daşca variantında işlənir Kəndin ərazisi xırda daş və çınqıldan ibarət olduğu üçün belə adlandırılmışdır

Daşlıçay hidr. *mür* Şəki r-nu ərazisində çay Adını ərazidəki *daşlı* komponentli oronimlərdən almışdır

Daşlıbəre or. *mür* Şəki r-nu ərazisində dağ Oronim dağı relyef cəhətdən təyin edir

Daşlıtəpe or. *mür* 1. Bakı şəhəri, Qaradağ r-nu ərazisində yüksəklik Zirvəsi sal daşlarla örtülü olduğundan bu adı almışdır; 2. Xocalı r-nu ərazisində dağ Zirvəsi daşlı olduğuna görə dağa bu ad verilmişdir Relyeflə bağlı olan *daşlı* komponenti türkdilli xalqların toponimiyasında geniş yayılmışdır

Daşlıyataq oyk. *mür* Döveçi r-nunun Beynəlmiləl i o v -də kənd Baş Qafqaz silsiləsinin ötəyindədir Kəndin ərazisi keçmişdə qoyun yatağı olmuşdur Oykonom yatağın daşlıq ərazidə yerləşdiyini bildirir Sonralar yaranmış yaşayış məntəqəsi yatağın adı ilə adlandırılmışdır

Daşmordən or. *mür* Qobustanda palçıq vulkanı Pirsat çayının sol sahilində, Umbakı neft yatağı yaxınlığındadır Hün 513 m Vulkan mənsəli daşlıq sahnədən yerli əhali də karxanası kimi istifadə etdiyi üçün Daş mədəni adlandırılmışdır Daşmordən Daş mədəni adının təhrif forması hesab edilir

Daşlıcaır oyk. *mür* Lənkəran r-nunun Məməstə i o v -də kənd Lənkəran ovalığında Tədqiqatçıqlar bu oykonimi Daşlıcaır adının təhrif uğramış variantı hesab edir Oykonom təlim dilindəki *daşlı* (çöl), *hə* (çöl, bataqlıq) və *car* (yer) sözlərindən ibarət olub (-) bitişdirmə vardır. "çillik, bataqlıq olun çöl" mənasındadır

Daştatürk

Daştatürk oyk, *mür* Lenkeran r-nunun Biləsr i ə v -də kond Peşəsr silsiləsinin ötəyindədir. Bəzən Daştutak variantında da qeydə alınan bu oykonim düzgün variantı Daştatürkədir. Kendin adı talış dilindəki *daşt* (çöl, düzən) və *türk* (çəltik sahəsi) sözlərindən düzəlib (-ə bitirdinci səitr), "çəltik əkilən çöl" deməkdir. Keçmişdə çəltik həyotıyını, yaxud da kendin کنارında ekinə yararlı sahələrdə becərilirdi. Əhali belə sahələri *daştatürk* adlandırdı. Tədrəcə hemmakin sahəsi yayışın məntəqəsinə çevrilməmiş və kond də əkin sahəsinin adı ilə adlandırılmışdır.

Daştəpə or, *mür* Xocalı r-nu ərazisində dağ. Oronim *daş* və *təpə* sözlərinin birləşməsindən düzəlib, "coxlu daş olan yüksəklik" deməkdir.

Daşuən or, *mür*. Şəki r-nu ərazisində dağ. Baş Qafqaz silsiləsinin zirvəsində. Hün 3192 m. Oronim *daş* və *uən* (*uçmaq* felindən) komponentlərindən düzəlib, "daş düşən" mənasındadır. Görünür, dağın adı aşınma və sürüşmə nəticəsində zirvədən daşların qoparaq yerə düşməsi, aşağıya yuvarlanması ilə bağlıdır.

Daşuən b a x Daşkənd **Daşüz or**, *mür* Acınohur ün dağılığında, Alazan-Əynçay vadisinin c hissəsi boyunca enlik istiqamətində uzanan tırədr Hün. 600-1110 m. Tırənir ota hissəsindən Mingəçevir su anbarına tökülən Qanıx (Alazan) çayının dərəsi keçir. Qanıx və Göçəy çayları arasında yerləşən silsilənin sothi daşlıq olduğu üçün Daşüz adını almışdır. Oronim "üzü daşlı, sothi daş olan" deməkdir.

Daşüz oyk, *sada* Şəki r-nunun Qaradaglı i ə v -də qəsbə Əynçayın (Qanıx çayının qolu) sol sahilində, Daşüz silsiləsinin ötəyindədir. Adını orazidəki Daşüz (bəzən Daşyüz kimi də qeydə alınır) silsiləsinin adından almışdır. XX əsrin əvvəllərində kendin ərazisində Əhli xanın at ılıxının tövyləri olmuşdur. 1923-cü ildə burada 71 nömrəli açılıq zavodu təşkil edilmiş, 1951-ci ildən isə buraya Samux r-nunun Qırımtı Samux sovxozundan cəmləşlər gətirilərək cəmləşçilik sovxozu yaradılmışdır. Müxtəlif illərdə Tovla, Tavla, Orconikidze adına sovxozun nəzdində qəsbə də adlandırılmışdır.

Davudoba

Davaradibi oyk, *mür* Lerik r-nunun Tika-bənd i ə v -də kond Peşəsr silsiləsinin ötəyindədir. Oykonim *Davar* (*Tavar*)/*Davar* dağının ötəyində olduğu üçün hemmakin dağın adından və *dib* (etək, aşağı hissə) komponentlərindən düzəlib (burada -a bitirdinci səit, -i mənsub şəkk -sidir), "Davar dağının ötəyi, dibi" mənasındadır. Davaradibi variantında da qeydə alınan bu oykonim yerli əhalinin dilində Dəvrəbin kimi tələffüz olunur. *Bin* talış dilində "etək, dib" deməkdir.

Davaradibi hıdr, *sada*. Lerik r-nu ərazisində çay. Lenkeran çayının sağ qoludur. Başlıca olaraq yağış sularından qidalanır. Aşağı axarında qismən suvarmada istifadə edilir. Davaradibi, Davardış variantlarında da qeydə alınmışdır. Davaradibi kendinin ərazisindən axdığı üçün kendin adını daşıyır. Azərb dilində *davar* "qoyun, keçi", "mal-qara", həmçinin "qoyunçuluqla, maldarlıqla məşğul olan adam" mənasında işlənir. Dilimizdə bu sözün Tavra variantına da təsadüf edilir.

Davarlı oyk, *sada* Daşkəsən r-nunun Qabaqəpə i ə v -də kond. Qabaqəpə çayının sahilində, dağətəyi ərazidədir. Kendin adı bu ərazidə qoyunçuluq və maldarlıqla məşğul olan əhalinin yaşaması ilə bağlı yaranmışdır.

Davidonu oyk, *sada* Lerik r-nunun Nüci i ə v -də kond. Peşəsr silsiləsinin ötəyindədir. Oykonim David (Davud şəxs adının yerli tələffüz formasıdır) və talış dilindəki *honi* (bulaq) sözlərindən düzəlib. Yaxınlığındakı bulağın adını (Davud bulağı) daşıyır.

Davudlu oyk, *düz* I Ağdaş r-nunun Güvəkənd i ə v -də kond. Şirvan düzündədir. Yaşayış məntəqəsinin Səfəvi hökmdarı I Şah Abbasın (1587-1629) vəzir Allahverdi xanın oğlu Qarabağ boylorboyisi Davuda məxsus ailələrin məskunlaşması nəticəsində yaranmış ehtimal olunur; 2 Qubadlı r-nunun Novlu i ə v -də kond. Gorus çayının (Bərgüşad çayının qolu) dərəsində, dağətəyi ərazidədir. Yaşayış məntəqəsi Qarabağ boylorboyisi olmuş Davuda məxsus ailələrin məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. Sonralar burada sofulu tayfasına mənsub ailələrdə məskunlaşması haqqında məlumat verilir.

Davudoba oyk, *mür* Quba r-nu ərazisində kond. Düznəlikdədir. Yaşayış məntə-

Davyanni

qəsi XIX əsrin ortalarında Quba qəzasının Yergük kəndində Davud adı şəxs məxsus qışlaq yerində yaranmışdır. Oykonim "Davuda məxsus oba" mənasındadır.

Davyanni or, *düz* Şəki r-nu ərazisində dağ. Oronim *dabanlı* sözünün yerli tələffüz forması olub, "aşırnı", "astanalı" mənasındadır.

Dayıqazımlı oyk, *sada* Kürdəmir r-nunun Axtaç i ə v -də kond. Şirvan düzündədir. Yaşayış məntəqəsi keçmişdə Şirvan düzündə yaşamış *dayıqazımlı* nəslinin məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. Etnotoponimdir.

Dayikənd oyk, *mür* Salyan r-nunun Sarvan i ə v -də kond. Salyan düzündədir. Ədəbiyyatında Dayikənd variantında verilməmiş Tədqiqatçıların fikrincə, kendin əsl adı Dayəkənddir. Azərb dilində *dayə* "daxma, koma, yablaq" və ya "qışlaqda müvəqqəti yaşayış evi, alacaq" mənasındadır. Belə ehtimal edilir ki, kend köhnə deyələr olan qış yurd yerində salındığına görə Dayəkənd adlanmış, sonralar isə toponim dəyişikliyə uğrayaraq indiki şəklində düşmüşdür. Lakin keçən əsrin əvvəllərində Azərb ərazisində Dayikənd və Daylaxlı adlı bir neçə kond qeydə alınmışdır ki, bunlar da atıcılıqla bağlı yaranan coğrafi adlardır. Dayikənd oykonimini də bu coğrafi adlardan biri hesab etmək olar. Day birliktə at bələsdir.

Deqadı oyk, *mür* Astara r-nunun Şuvi i ə v -də kond. Lenkeran ovalığındadır. Tədqiqatçıların fikrincə, oykonim talış dilindəki *de* (iki), *qatka* (ev) və *di* (kənd) komponentlərindən düzəlib, "iki evli kənd" mənasındadır. Kendin əsasını iki ailə qoyduğu üçün belə adlandırılmışdır.

Deqəvov or, *sada* Abşeronda dağ. Oronim rus dilindəki *deqəvov* sözündən olub, "qəbranlı" mənasını ifadə etməsi ehtimal olunur.

Delevənbənd or, *mür* Astara r-nu ərazisində dağ. Talış dilinin materiallarına əsasən "dağın dibi, dağın otoyı" kimi izah olunur.

Değədaht oyk, *mür* Qubadlı r-nunun Başarat i ə v -də kond. Qarabağ silsiləsinin ötəyindədir. Yaşayış məntəqəsinin vaxtilə Böyük Hat (indiki Hat) kəndindən ayrılmış ailələr Dəst adlanan yerdə saldıqlarına görə belə ad-

Dədəgünəş

landırılmışdır. Oykonim *daşı* (İran dillərində "çöl") və *Hat* (toponim) komponentlərindən düzəlməmiş bu coğrafi ad "cəldə yerləşən Hat kəndi" mənasındadır. Dəştəhat variantında da qeydə alınmışdır.

Deyindəğ or, *mür* Gədəbəy r-nu ərazisində dağ. Kəçədağın yaxınlığındadır. Tədqiqatçıların ehtimalına görə, oronimin birinci komponenti qədim türk dillərindəki *reğin* (şahzadə) sözünün fonetik dəyişikliyə uğramış formasıdır, "şahzadə dağı" mənasındadır. Azərb dilinin qərb qrupu dialektində "deyin" sözü "arzu, dilek", "günah, təqsir", "borc" mənalarında işlənir. Görünür, qədim türklərdə olduğu kimi, mütəqəddəs sayılan dağa hər hansı diləklə müraciət olunduğundan dağ bu adı almışdır.

Deyran hıdr, *sada* Şamaxı r-nu ərazisində çay. Çay başlandığı yerni adı ilə adlandırılmışdır. *Deyri-muğan* (zərdüştülər və atəspəstülərin ibadət yeri) sözünün qışaldmış forması olduğunu ehtimal etmək olar. Ərəb sözü olan *deyr* "monastir, kilisə", məcazi mənada "şorab satılan yer" mənalarında da işlənir. Tədqiqatçıların hidronimi "məbəd yen" kimi izah edirlər.

Dəburçay hıdr, *mür* Lerik r-nu ərazisində çay. Hidronim *dəburidəbir* (talış "əyilmək, çönmək") və *çay* (su obyektii) komponentlərindən düzəlib, "döngəli çay, ayrı çay" deməkdir.

Dəcel oyk, *sada* Cəbrayıl r-nunun Şükürbəyli i ə v -də kond. Düznəlikdədir. Yerli əhalinin verdiyi məlumata görə, kondi Şıx-alagəzən qardaşı Əhməd xan salmışdır. Kendin adı 1917-ci ildə *Dejaq* variantında qeydə alınmışdır. *Dayək* sözü dialektlərimizdə "nişangah" mənasında işlənir.

Dədəgünəş oyk, *sada*, Şamaxı r-nunun cəmiadlı i ə v -də kond. Ağsı çayının sol sahilindən bir qədər aralı, dağətəyi ərazidədir. Kend adını oradakı *Dədəgünəş pirinin* adından almışdır. Yerli əhali bu piri Piri-Sultan Dədəgünəş adlandırdı. Dədəgünəş türbəsinin 1602-1603-cü illərdə tikilməmiş. Türbənin kitabəsinə görə, orada Dədəgünəş (Əfrəzod-din Xaqaninin omissinin ləqəbi) nəslindən Şeyx Dəvəqulunun oğlu Şeyx Məhəmməd döfə olunmuşdur. Rəvayətə görə, Dədəgünəş

quduza tutulmuş xostalar müalicə edirmiş Odur ki, vəfatından sonra türbəsi müqəddəsləşdirilmişdir. Zəngin təbiəti və müalicə suları ilə məşhur olan Dədəgünəş orta əsrlərdə məşhur elm mərkəzlərindən biri olmuşdur və Xaqanının emisi Kəfəddin Ömər Osman oğlu bu mərkəzin hörmətli alimlərindən idi.

Dədəli oyk, sada 1 Ağsu r-nunun Ərəbmehdiyə i ə v -də kənd Şirvan düzündədir. Yaşayış məntəqəsini XIX əsrin ortalarında *ərəbdədəli* tayfasına mənsub ailələr keçmiş qışlaq yerində salmışlar. Sonralar toponimin tərkibindəki ərəb komponenti düşmüşdür, 2 Füzuli r-nunun eyniadlı i ə v -də kənd Qarabağ silsiləsinin ətəyindədir. Yaşayış məntəqəsi *dədəli* nəslinə mənsub ailələr tərəfindən salındığı üçün belə adlandırılmışdır, 3 Xaçmaz r-nunun eyniadlı i ə v -də kənd Qusar çayının sahilində, Samur-Dəvəçi ovalığında Oykönim ilk dəfə XVIII əsrə aid mənbədə qeyd olunmuşdur. Əsl adının *Ərəbdədəli* olduğu deyilən 1933-cü ildə Astara r-nunun Şüvi i ə v -də Dədəli adı yaşayış məntəqəsi qeydə alınmışdır.

Dəhna hıdr, sada 1. Quba r-nu ərazisində çay Gümrü çayının qoludur, 2 Şəki r-nunun c hissəsində çay Aşağı axarında Qarasu adlanır. XIX əsrdə Dəşəgil çayından Acınohur çölünə çəkilmiş kanalın başlanğıcının (*Dəhna*) adı ilə adlandırılmışdır. Tədqiqatçılar toponimiyada dəhne sözünü fars dilindən Azərb dilinə keçmiş "ağz, başlanğıc" mənalı söz kimi qəbul edirlər. Dilimizdə *dəhna* sözü coğrafi termin kimi "dərənin dar hissəsindən çayın düzənliyi çıxdığı yer", "çayın dənizə, gölə və ya digər su obyektlərinə töküldüyü yer" mənalarında da işlənir.

Dəhne or, sada 1 Dəvəçi r-nu ərazisində dağ. Dağın adı ərazidəki Ağzıbirçala (Dəvəçi, Şəbran, Taxtaköprü) çayları bu gölə tökülür və gəldən dənizə Qaradəhne çayı axır) gölü ilə bağlıdır, 2 Şəur r-nunun q -ində, Arazın yağı yaxınlığında dağ. Hün 1152 m. Dağ Şərqi Arpa çayının dar dərələrdən axaraq Şəur düzünə çıxdığı yerdə yerləşdiyini görə bu adı almışdır.

Dəhna oyk, sada 1 Dəvəçi r-nunun Çuxurəzəmi i ə v -də kənd Oykönim ərazidəki

Ağzıbirçala gölünün mövqeyi və ya eyniadlı dağın adı ilə bağlıdır, 2 Quba r-nunun Rustov i ə v -də kənd Rustov çökəkliyindədir. Kəndin tam adı Dəhne Püştəqasım olmuşdur. Kənd Rustov kəndinə gedən yolum başlanğıcında, iki dağ arasından keçən yeganə keçiddir. Bu keçid eyni zamanda Qələsəv enişinin başlanğıcıdır. Kəndin adı da onun coğrafi mövqeyi ilə bağlı yaranmışdır.

Dəhnəxəlil oyk, mür Ağdaş r-nunun eyniadlı i ə v -də kənd Türyançayın sahilində, Şirvan düzündədir. Oykönim *dəhna* (ağz, başlanğıc) və *xəlil* (Şirvan zonasında geniş ərazidə yayılmış xəlilli tayfasının adından) komponentlərindən düzülür. Türyançay Ağdaş şəhəri yaxınlığında, Bozdağdan dənizə çıxdıqdan sonra sağa burularaq indiki yatağı ilə axır. Köhnə yatağından çayın düzünə çıxdığı yer vaxtilə *Dəhna* adlanmış, oykönim buncu komponenti də buradan yaranmışdır. Kəndin adı "dəhnədə yerləşən Xəlilli kəndi" mənasındadır.

Dəhrəv oyk, sada Xocalı r-nunun Daşbulaq i ə v -də kənd. Qarabağ silsiləsinin yamacındadır. Keçmiş adı Qayabası olmuşdur. Kənd coğrafi mövqeyi ilə əlaqədar olaraq belə adlandırılmışdır. XIX əsrin əvvəllərində Cənubi Azərb -nün Dəhrəv kəndindən gələn erməni ailələri burada məskunlaşdıqdan sonra yaşayış məntəqəsini Dəhrəv (*daharav* sözündən olub, "təpəlik" deməkdir) adlandırmışdılar. 1992-ci ildən kəndin adı Qayabası kimi rəsmiləşdirilmişdir.

Dəhrəz oyk, sada Xocalı r-nunun Ağbulaq i ə v -də kənd. Qarabağ silsiləsinin yamacındadır. Keçmiş adı Qayabası olan bu kənd XVIII əsrdə Qarabağ xanlarına məxsus mülk idi. XIX əsrin əvvəllərində Cənubi Azərb -dan gələn erməni ailələri burada məskunlaşdıqdan sonra yaşayış məntəqəsi bu adı almışdır. Oykönim fars dilindəki *dəhriz* sözünün variantı kimi "ensiz, dar keçid" mənasındadır.

Dəkkəoba oyk, mür Zərdab r-nunun Dəli Quşçu i ə v -də kənd. Şirvan düzündədir. Əvvəlki adı Məcidoba olmuşdur. Yaşayış məntəqəsi XIX əsrdə indiki Böyük Dəkkə kəndindən ayrılmış ailələrin məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. Oykönim "Dəkkə

kəndinin obası" mənasındadır. "Oba, oymaq" mənasında olan *dəkkə* sözü Bənzəliyanın ən qədim şəhərlərindən biri və paytaxtı olan Dəkkə şəhərinin adında da qorunub saxlanmışdır.

Dələli oyk, düz Cəlilabad r-nunun Qaraxızlı i ə v -də kənd. Burovar silsiləsinin ətəyindədir. Oykönim türk mənşəli *tele* tayfasının fonetik dəyişikliyə uğramış adından və mənasıbiyyət bildirmə -li şəkilçisindən ibarət Etnotoponimdir.

Dələyəniz or, sada Qobustan r-nunda Duvannı d y stansiyasından c -q -də fəaliyyətə olan palçıq vulkanıdır. Konusunun hündürlüyü 25 m -ə çatır. *Dələ* (Azərbaycan dilində "ayran", "pinti", "pis", "in", "kəbud", "acıq" mənalarında işlənir) və *yəniz* (bənzərlik bildirir, *qarayəniz* sözündə olduğu kimi) komponentlərindən ibarət olan bu oronim "ayrana bənzər" mənasında olub, yer altından püskürüb çıxan palçıqı təyin edir. Dəliyanız variantında da qeydə alınmışdır.

Dələçay hıdr, mür Şamaxı və Xaçmaz r-nlarındakı cəyir Hidronim *dəli* (burada suyun sürətini, gürultusunu göstərir) və *çay* (su obyektini) komponentlərindən ibarət olan hidronim "coşqun, esəbi, gürultulu çay" mənasındadır.

Dələdağ or, mür 1 Kəlbəcər r-nunda dağ. Mixtökən silsiləsinin zirvəsidir. Hün 3618 m. Zirvənin şm yamaclarında qədim buzlaşmanın izləri vardır, 2. Laçın r-nunda, Mixtökən silsiləsinin c hissəsində zirvə. Hün 2246 m, 3 Zəngilan r-nu ilə Cəbrayıl r-nu sərhədində dağ. Hün 428 m. Bu dağlar və bu adla adlandırılmış digər yüksəkliklər dağın ərazisində tez-tez havanın dəyişməsi, gözənilmədən yağış və qar yağması, tufan və dağ uçuqlarının olması ilə əlaqədar belə adlandırılmışlar.

Dələdağsu hıdr, mür Kəlbəcər r-nu ərazisində çay. Başlıbel çayının qoludur. Aşağı axarında Qaraxançay adlanır. Hidronim *Dələdağ* (mənbeyini bu dağın ərazisindən aldığı üçün) və su (çay) komponentlərindən düzülür, "Dələdağdan başlayan çay" deməkdir.

Dələkdağ or, mür Xocalı r-nunun c -ində dağ. Qarabağ silsiləsinin q yamacında zirvədir. Hün 2304 m. Vulkan mənşəlidir.

Qayaların təbii oyulaşmaları ilə əlaqədar dağ belə adlandırılmışdır. *Dağ* komponenti burada "qaya" mənasındadır. Türkdilli xalqların toponimiyasında *dələlik* komponentini əvəz edən *deşik* sözüne təsadüf edilir. Dəşikdağ (Özbəkistanın Surxandarya vilayətində Barsuqtəq dağında paleolit dövrünə aid mağara), Dəşikqala (Qaraqalpaq Respublikasının Turtul r-nunda qədim dövrə aid qəbirxarabası) və s.

Dələkdağ or, mür 1 Qobustan c -ş -ində dağ. Ceyrankeçməz çayının orta axarından solda yerləşir. Hün 328 m. Dələkdağda da adlanır, 2 Ordubad r-nu ərazisində dağ. Yamaclarında təbii oyulaşmalar (*dələliklər*) olduğu üçün dağlar belə adlandırılmışdır.

Dəlləqarıştape b a x Dilağardatəpe

Dəlləqobu hıdr, mür Xaçmaz r-nu ərazisində çay. Yaz ayları sel hadisəsi ilə əlaqədar qobuda güclü daşqınlar olduğuna görə yerli əhali çayı *dəli* (coşqun) adlandırdı. Hidronim "qobudan axan coşqun çay" mənasındadır.

Dəlləquşçu oyk, sada Zərdab r-nunun eyniadlı i ə v -də kənd. Kür çayından 3 km. aralı, Şirvan düzündədir. Kəndi quşçu tayfasının *dəlləquşçu* tiyəsinə mənsub ailələr salmışdır. Üçün kənd onların adı ilə adlandırılmışdır. Hazırda kəndin məhəllələrindən biri Dəlləquşçu döngəsi adlanır. Etnotoponimdir.

Dəlləqoşqar hıdr, mür Daşkəsən r-nu ərazisində çay. Hidronim *dəli* (burada "coşqun") və *Qoşqar* (çay adı) komponentlərindən düzülür, "coşqun Qoşqar" deməkdir.

Dəlləmməmodli oyk, düz Goranboy r-nunda şəhər. Gəncə-Qazax düzənliyindədir. Şəhər 1958-ci ildəki mövcud olan eyniadlı şt. əsasında yaranmışdır. Tədqiqatçıların məlumatına görə, toponim *dəli* (burada "igid, qoçaq"), *Məmməd* (şəxs adı) və -li (mənsubluq şəkl -si) komponentlərindən düzülür, "igid Məmmədin nəslindən olanlar" mənasındadır. Müxtəlif ödəbiyyatlarda Dəlləmməmodli variantında da qeydə alınmışdır.

Dələliklər oyk, sada Yevlax r-nunun Qaramanlı i ə v -də kənd. Qarabağ düzündədir. Keçmiş adı Vəliboylı olmuşdur. R-nun İsmayılbad kəndində Dələliklər məhəlləsi. Qaradaglı kəndində isə Dələlik oymağı.

coğrafi adlarının olması güman etməyə əsas verir ki, kənddə həmin oymaqdan və ya məhəllədən gəlmiş ailələrin məskunlaşması nəticəsində yaşayış məntəqəsi bu adı almışdır. Etnotoponimdir.

Dəhləkl öyk. *sadə*. 1 Quba r-nunun Vladimirovka i ə v -də kənd. Qusar malı düzənliyindədir. Çarın kəçürmə siyasəti nəticəsində Rusiyanın mərkəzi quberniyalarının XIX əsrin birinci yarısında köçürülmüş rus ailələri burada məskunlaşdıqdan sonra kəndə Petropavlovka adı verilmişdi. 1992-ci ildən kəndin keçmiş adı bərpa edilmişdir; 2. Masallı r-nunun Qarğalı i ə v -də kənd. Lənkəran ovalığındadır; 3. Tovuz r-nunun Qorbuli i ə v -də kənd. Kiçik Qafqaz dağlarının yamacındadır; 4. Yardımlı r-nunun Yardımlı qəsəbə i ə v -də kənd. Yardımlı çökəkliyindədir; 5. Zəngilan r-nunun Çepedərə i ə v -də kənd. Dağətəyi ərəzədir. Yaşayış məntəqələrini *dəhləkl* nəslinə mənsub ailələr saldıq üçün belə adlandırılmışdır. Etnotoponimdir. Keçmişdə mərzili və ərəbbal-oğlan icmalarının tərkibində *dəhləkl* tiresi qeydə alınmışdır.

Dəllər or *sadə* Şərr r-nu ərəzəsində dağ. Keçmişdə maldar tayfaların yaylaq yerli olmuşdur. Etnotoponimdir. Dağın adı *dəlləri* *dəllər* tayfasının adı ilə bağlıdır.

Dəllər hidr. *sadə* Xızı r-nu ərəzəsində çay. Tuğ çayının sağ qoludur. Çayın adı *dəllər* tayfasının adı ilə bağlıdır. Etnotoponimdir.

Dəllər öyk. *sadə* 1 Ağsu r-nunun Qaraqoyunlu i ə v -də kənd. Şirvan düzündədir; 2. Saati r-nunun Nərimanov i ə v -də kənd. Arazın sahilində, Mil düzündədir. Keçmiş adı Əlimirzəbəyli olmuşdur; 3. Şəmkir r-nunun eyniadlı qəsəbə i ə v -də ştq. Gəncə-Qazax düzənliyindədir. Keçmiş adı Tərs Dəllər (Tərsçayın sahilində yerləşdiyinə görə) olmuşdur. Keçmişdə Qubadlı r-nundakı Həməzoli kəndi də Dəllər Həməzəli adlanmışdır. Oykonimlər özündə qədim türk tayfalarından olan *teletör*ün adını ehs etdirir. Teletör VII-VIII əsrlərdə tokuz-oğuz adı ilə də adlanmışdır. Oçpaqların və xəzərlərin tərkibində Axtor -na gəlmiş *teletör* *dəlləri* *dəllər* variantında bir çox coğrafi adlarda öz izlərini saxlamışlar. Gürcüstanda Dəllər, Telavi, Er-

mənistanda Dalar (Dəllər) oykonimləri də bu tayfaların adı ilə bağlıdır.

Dəllər Cəyr öyk. *mür* Şəmkir r-nunun eyniadlı i ə v -də kənd. Cəyr çayının sahilində, Gəncə-Qazax düzənliyindədir. Kəndi Cəyr çayının yuxarı axarı boyunca, dağlıq ərəzədə yerləşən Dağ Cəyr kəndindən fərqləndirək məqsədilə yaxınlıqda Dəllər kəndinin adından istifadə olunmuşdur. Oykonim "Dəllər kəndi yaxınlığındakı Cəyr kəndi" mənasındadır.

Dəllər Cirdaxan öyk. *mür* Şəmkir r-nunun eyniadlı i ə v -də kənd. Gəncə-Qazax düzənliyindədir. Keçmiş adı Hacıələkbərlilikmişdir. Cirdaxan kəndini keçmiş Qazax qəzasında eyniadlı kəndlərdən fərqləndirmək məqsədilə yaxınlıqda Dəllər kəndinin adından istifadə olunmuşdur. Oykonim "Dəllər kəndi yaxınlığındakı Cirdaxan kəndi" mənasındadır.

Dəlmətalı öyk. *mür* Ağcabədi r-nunda kənd. Kür-Araz ovalığındadır. Oykonim *dəlmə* (yerli əhalinin dilində "quzu saxlanılan yer") və *talə* (ətəfa nisbətən fərqli yer) komponentlərindən düzəlib, "quzu saxlanılan talə" mənasındadır.

Dəmbəlov öyk. *mür* Masallı r-nunun Qodman i ə v -də kənd. Dağətəyi ərəzədir. Yerli əhali oykonimi Dəmbəlovu kimi tələffüz edir. Yaşayış məntəqəsi XIX əsrin əvvəllərində Cənubi Azərbaycan gəlmiş kəşkilərin (talışların qolu) Dəmbəlovu adı yerdə məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. Oykonim talış dilindəki *dəmbə* (xoş iy), *lev* (kənar) və *ov* (su) sözlərindən ibarət olub, "xoş iyli su kənarı" kimi izah olunur. Kəndin adı, sözsüz ki, ərəzədəki istiliyi 50 dərəcə olan bu-laqla bağlıdır. Oykonimi "yerdən qaçınaylı çıxan su kənarı" kimi də izah etmək olar.

Dəmiraparaçay hidr. *mür* Qəbələ r-nu ərəzəsində çay. Türyan çayının sol qoludur. Mənbəyini Baş Qafqaz silsiləsinin c yamacından (3850 m yüksəklikdən) alır, bir hissəsi Türyan, digər hissəsi Göyçay çaylarına axıdılır. Təz-təz çayda sel hadisələri baş verir. Çay Qəbələ şəhəri yaxınlığında Xan yolu adı yerdə qədimdə mövcud olmuş dömir körpünü dağıtdığına görə belə adlandırılmışdır. Yerli əhali arasında Kərpəpəran, Fil

dərəsində Vəndam çayına birləşdikdən sonra Fil çayı adlanır. Şəki və Qusar r-nlarında da eyniadlı çaylar vardır.

Dəmirçik hidr. *düz* Şəki r-nu ərəzəsində çay. Əslində Dəmirçiqür Hidronim *damar* (burada "çay qolu") və -*çiq* (kiçiltmə bildiren şəki) komponentlərindən düzəlib, "kiçik çay qolu" deməkdir.

Dəmirçi öyk. *sadə* 1 Sədərək r-nunun eyniadlı i ə v -də kənd. Şərr düzündədir. Oykonim türk dilli *dəmirçilər* tayfasının adı ilə bağlı olması ehtimal edilir; 2. Şamaxı r-nunun eyniadlı i ə v -də kənd. Pirsaat çayının sahilində, Baş Qafqaz silsiləsinin ətəyindədir. Kənd əvvəllər Künəçayın (Dibçay) sahilində salındığına görə *Künəçay* adlanmışdır. Əhən kəndindən gəlmiş *dəmirçi* ailələr əvvəlcə mövsümi xidmətlə ətəqədar el yolunun kənarında müvəqqəti yurd, sonralar isə daimi yaşayış məntəqəsi salmışdılar. Kəndin adı sakinlərin məşğuliyyəti ilə ətəqədarlıdır.

Dəmirçi or *sadə* Şamaxı r-nu ərəzəsində palçıq vulkanı. Dəmirçi kəndindən 2.5 km c -ş -də yerləşir. ərəzəsində yerləşdiyi kəndin adını daşıyır.

Dəmirçəy hidr. *mür* Şamaxı r-nu ərəzəsində çay. Pirsaat çayının qollarından biridir. Dəmirçi kəndinin yaxınlığından axdığı üçün belə adlandırılmışdır.

Dəmirçidam öyk. *mür* Kəlbəcər r-nunun Seydlər i ə v -də kənd. Dağətəyi ərəzədir. Yaşayış məntəqəsini XIX əsrin əvvəllərində Gədəbəy r-nunun Şıxur kəndindən gəlmiş ailələr keçmiş *dəmirçi* *damının* (dəmirçixananın) yanında saldıqları üçün belə adlandırılmışdır. Kəç yolunun kənarında yerləşən dəmirçixanada dəmirçilər yaylağa qalxan və qışlağa qaçıdan ətəllərə mövsümi xidmət göstərirdilər.

Dəmirçidərəsi hidr. *mür* Yardımlı r-nu ərəzəsində çay. Hidronim Talış silsiləsinin c yamacındakı Dıman çökəkliyində müvəqqəti axarı olan dərənin adı ilə bağlıdır. Çayın sahilindəki Qaravuldağ adı yerdə kənd xarabalığı (keçmişdə mövcud olmuş Dəmirçi kəndi) var. Çayın və dərənin adları da həmin kəndin adındandır.

Dəmirçilər öyk *sadə* 1 Xocalı r-nunun Qarabulag i ə v -də kənd. Qarabağ silsiləsinin ətəyindədir; 2. Qazax r-nunun Birinci Şıxlı i ə v -də kənd. Gəncə-Qazax düzənliyindədir; 3. Qazax r-nunun eyniadlı i ə v -də kənd. Cəzayr çayının sahilində, dağ ətəyindədir; 4. Qubadlı r-nunun Dondarı i ə v -də kənd. Bazarçay sahilində, dağətəyi ərəzədir; 5. Tərtər r-nunun eyniadlı i ə v -də kənd. Qarabağ düzündədir. Yaşayış məntəqəsini 1918-ci ildə baş vermiş erməni-azərbaycanlı qırğını ilə ətəqədar olaraq indiki Xocalı r-nunun Dəmirçilər kəndindən köçüb gəlmiş ailələr salmışdılar. Yaşayış məntəqələri *dəmirçilər* nəslinə mənsub ailələrin məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. XVI əsrdə qızılbaş tayfaları arasında adları çəkilən *dəmirçilər* sonralar qazax tayfa birləşiminin ən qüdrətli tərələrdən biri olmuşdur.

Dəmirçitəpə or. *mür* Quba r-nu ərəzəsində dağ. Qaraçayla Qudyal çayı arasında kiçik dağlar üstündəki zirvələrdən biridir. Tədqiqatçılar oronimi buradakı təpələrdən birinə yaylağa gedən elat camaatına mövsümi xidmət göstərmək üçün dəmirçilərin müvəqqəti yurdu olması ilə ətəqələndirirlər. Etnotoponim olması da mümkündür.

Dəmirli or *sadə* 1 Ordubad r-nu ərəzəsində dağ. Ermənistanla sərhəddə, Zəngəzur silsiləsində zirvədir. Hün 3364 m, 2. Şamaxı r-nu ərəzəsində sıra dağlar. Pirsaat çayının aşağı axarında, Səbət düzündən c -dədir. Oronimləri dağ süxurlarının *damirə* oxşaması, orada bitən *damirə* bitkisinin adı və ya *damirli* nəslinin adı ilə ətəqələndirirlər.

Dəmirli öyk *sadə* Tərtər r-nunda kənd. Dağətəyi ərəzədir. Yerli əhali arasında Dəmirli kimi də işlənir. Digər adı Xoruzlu (kongorilərin bir qolu olan xoruzlu kongoriləsinin adı) olmuşdur. Oykonim orada məskunlaşmış *damirli* nəslinin adı ilə adlandırılmışdır.

Dəmirildag or. *mür* 1 Cəlilabad r-nu ərəzəsində dağ. 2. Gədəbəy r-nu ərəzəsində dağ. Yerli əhali arasında Dəmirlik dağı adlanır. Dağın ərəzəsində *damir* qırntılarının olması və ya burada *damirə* bitkisinin bütünlüyünə görə belə adlandırılmışı ehtimal olunur.

Dəmirtepe *or.* *mür* Qazax r-nun ərazisində dağ Oronimin birinci komponenti "məhkəm, bərk" mənasındadır. Tədqiqatçılar dağın adını *Dəmir* şəxs adı ilə əlaqələndirirlər.

Dəmlər or. *düz* Şorur r-nu ərazisində dağ Oronim *dam* (Azərbaycan Naxçıvan dialektində "dəlik, deşik" mənasında işlənir) və *-lar* (cəmlik şəx -si) komponentlərindən düzəlib, "qayalarından çoxlu deşik olan dağ" mənasındadır. Bu baxımdan Dəmlər Deşik-daş, Dəlidaş, Dəlidağ oronimlərinin sinonimidir.

Dənizkənarı *oyk.* *mür* Bakı şəhəri Qaradağ r-nunun cənıadlı qəsəbə i o v -də şit Xəzər dənzi sahilindədir. Sahil qəsəbəsi adlanır. Yaşayış məntəqəsi 1930-cu ildə Qaradağ Sement Zavodunun tikintisi ilə əlaqədar salınmışdır. Qəsəbə dəniz sahilində yerləşdiyi üçün belə adlandırılmışdır.

Dər oyk. *sada.* Ordubad r-nunun Aza i o v -də kənd Gilan çayının sağ sahilində, Zəngəzur silsiləsinin ətəyindədir. Tədqiqatçılar bu oykonimi ərəb dilindəki *dəyr* (məbəd, monastır) sözü ilə əlaqələndirir və güman edirlər ki, bu coğrafi ad kəndin ərazisində qədim məbəd xarabalıqlarının olduğunu bildirir. Əslində, Zəngəzur silsiləsinin ən yüksək zirvəsi olan Qapıcıq dağının r-nun ərazisində yerləşməsi "qapı", "keçid" mənalı Dər toponiminin də yaranmasına səbəb olmuşdur. Fars dilində *dər* "qapı" deməkdir.

Dərə Cənətlı oyk. *mür* Şəki r-nunun Suçma i o v -də kənd Daşız silsiləsinin yamacındadır. R-nun ərazisində *cənətlı* tayfa adı ilə bağlı digər kənd adından (Təpə Cənətlı) fərqləndikdən məqsədilə nisbətən çökək olan bu kənd Dərə Cənətlı adlandırılmışdır.

Dərə Gılatağ oyk. *mür* Zəngilan r-nunun Gılatağ i o v -də kənd Bərgüşad silsiləsinin ətəyindədir. Yaşayış məntəqəsi 1918-ci ildə Böyük Gılatağ kəndindən çıxmış ailələr salmışdır. Oykonim *dərə* (çökək) və *Gılatağ* (kənd adı) komponentlərindən düzəlib, "dərədə yerləşən Gılatağ kəndi" mənasındadır. Toponimin birinci komponenti onu cənıadlı digər yaşayış məntəqəsindən fərqləndirmək məqsədilə olavə edilmişdir.

Dərə Zarat oyk. *mür* Siyəzen r-nunun Zarat i o v -də kənd. Atəçayın sağ sahilindən 3 km aralı, Yan silsiləsinin (Böyük Qafqaz) yamacındadır. XIX əsrdə Zarat kəndindən çıxmış ailələrin dərədə saldıq yaşayış məntəqəsidir. Bəzən Yenikənd də adlandırılmışdır. Oykonim "dərədə salınmış Zarat kəndi" deməkdir.

Dərəkənd oyk. *mür* 1. Xocavənd r-nunun cənıadlı i o v -də kənd Qarabağ silsiləsinin ətəyindədir. XIX əsrdə ermənilər burada məskunlaşdırdıqdan sonra kəndin adı *Zamzur* (zamlıcam qədim türk dillərində "bataqlıq" və *zur* İran dillərində "dərə") kimi rəsmiləşdirilmişdir. 1992-ci ildən kənd yerləşdiyi mövqeyə görə Dərəkənd adlandırıldı. 2. Qobustan r-nunun cənıadlı i o v -də kənd Dağətəyi ərazisində. Keçmiş adı Mərzəli Dərəkənd olmuşdur. Yaşayış məntəqəsi keçmiş Mərzə (indiki Nərməyan kəndi) kəndindən köçmüş ailələrin Zəngidərə çayının (Pirsat çayının qolu) dərəsində məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır, 3. Şorur r-nunun Siyaqut i o v -də kənd. Şorur düzindədir. Oykonim *dərə* (çökək) və *kənd* (yaşayış məntəqəsi) komponentlərindən düzəlib, "dərədə yerləşən kənd" deməkdir. Kəndin XIX əsrdə salınması haqqında məlumat var.

Dərəqazma or. *mür* Quba r-nu ərazisində dağ Oronim dağın ətəyindəki dərədə keçmişdə yay mövsumində müvəqqəti yaşayış evlərinin (qazmaların) olması ilə bağlı yaranmışdır, "dərəsində qazmalar olan dağ" deməkdir.

Dərəqışlaq oyk. *mür* Kəlbəcər r-nunun Kəlbəcər qəsəbə i o v -də kənd. Dağlıq ərazidə. Kəndin ərazisi keçmişdə Dağlıqlı kəndinin qışlaq yerli olmuş və dərədə yerləşdiyinə görə Dərəqışlaq adlandırılmışdır. Yerli əhalinin verdiyi məlumata görə, kənd XIX əsrdə qılıçlı tırasından olan Hüseynalı adlı şəxs saldıqına görə bəzən Hüseynalılar da adlanır.

Dərələyəz or. *mür* Nax MR-in şm -ş hissəsində, Azərbaycan-Ermənistanla sərhəddə dağ silsiləsi Bəzaçay (Bərgüşad), Şərqi Arpaçay və Naxçıvan çayı hövzələrini suayırıcısıdır. Silsilənin ən hündür zirvəsi Qalınqaydır (2789 m). Dağlardan tarıxən

yay otlaqları kimi geniş istifadə olunmuşdur. Tədqiqatçıların fikrincə, dağın adı *dərə* və *Alagöz* oroniminin təhrif variantı *tayaz* komponentlərindən düzəlib, "Alagöz dərəsi" mənasındadır. Vaxtilə dağın ətəklərində yaşamış Azərbaycan *alagöz*lül adlanırdı. Ermənistan ərazisində Aytədzor və ya Vayk silsiləsi adlanır.

Dərəmirzlik hidr. *mür* Daşkəsən və Xanlar r-nları ərazisində çay Gəncə çayının sol qoludur. Mirzəkəndin dərəsindən axdığı üçün çay bu adı almışdır.

Dərəşəm hidr. *mür* Culfa r-nu ərazisində min bulaqlar Araz çayının sahilində Dərəşəm d v stansiyası yaxınlığındadır. Üç böyük və bir neçə kiçik bulaqdan ibarət olub, suyu tırs-şordur. Hidronim *dərə* (çuxur) və *şəm* (sucay, yer, bataqlıq) komponentlərindən düzəlib, "dərədə sucay yer, bataqlıq" mənasındadır.

Dərəşəm or sada Culfa r-nu ərazisində dağ, Adını ərazidəki cənıadlı bulaqlardan almışdır.

Dərənaxmaz hidr. *mür* Zərdab r-nu ərazisində göl Mənbələrdə Dəriaxmaz variantında da qeydə alınmışdır. Tədqiqatçılar bu hidronimi *dərın* və *axmaz* (axarsız göl) komponentlərinin birləşməsi olaraq "dərın göl, gölməçə" kimi izah edirlər.

Dərək hidr. *sada* 1. Quba r-nunda çay Vəlvələ çayının sol qoludur. Azərbaycan dilinin dialektlərində *dər* "dər keçid", *dərgə* "çay üzərində ağacdan düzəldilmiş keçid, körpü", İran dillərində *dərg* "bənd, bari" mənasında işlənir. Hidronim "bənd, körpü" mənasındadır. 2. Quba r-nunun Dərək kəndinin c -q hissəsində min. bulaq Suyu soyuq və küldürülür. Adını ərazidəki cənıadlı çaydan almışdır.

Dərək oyk. *sada* Quba r-nunun Yərli i o v -də kənd Dərək çayı sahilində, Yan silsiləsindədir. Çox vaxt Dərgavar variantında qeydə alınır. Oykonim *dərək* (bənd, körpü) və *varlar* (qarşı tərəf) komponentlərindən düzəlib, "körpünün, bəndin qarşı tərəfi" mənasındadır.

Dərnəgöl or. *mür* Bakı şəhəri Binoqedi r-nu ərazisində coğrafi ərazi. Tədqiqatçıların bu oronimi Dərnəgöl (uzaqda, konarda məlqara saxlanılan yer) sözünün təhrif olunmuş

variantı hesab edirlər. Əslində isə bu coğrafi ad mənbələrdə qeydə alınmış Dələnəmrə toponiminin Dərnəgöl/Dərnəgöl variantıdır və ərazidəki çoxlu göllərin olması ilə əlaqədar yaranıb, "böyük göl" deməkdir.

Dərvişlər oyk. *sada* Şərur r-nunun cənıadlı i o v -də kənd. Araz çayının sahilində, Şərur düzündədir. Etnotoponimdir. *Dərvişlər* nəslinin bu kənddə məskunlaşması ilə bağlı yaranmışdır.

Dərvişli oyk. *sada* Biləsuvar r-nunun Amankənd i o v -də kənd. Düzenlikdədir. Keçmişdə r-nun ərazisində Ağdam adlı qala xarabalıqlarının adı ilə Ağdamkənd adlanmışdır. Kəndin ərazisi əvvəllər *Dərvişbəyli* tayfasına məxsus qışlaq olmuşdur. Sonralar həmin tayfa mənsub ailələr qışlaq yerində məskunlaşaraq buranı daimi yaşayış məntəqəsinə çevirmiş, kəndə də öz adlarını vermişlər. Tədqiqatçıların əzındakı *bəy* sözü düşmüş və Dərvişli şəklini almışdır.

Dəryavar oyk. *mür* Yarıdmlı r-nunun Yarıdmlı qəsəbə i o v -də kənd. Peşəkar silsiləsinin ətəyindədir. Yerli əhali oykonimi Dəryəyovə kimi tələffüz edir, XIX əsrə aid ədəbiyyatda isə kəndin adı Dərki formasında qeydə alınmışdır. Tədqiqatçılara görə, kəndin adı Talış zonasında XIII əsrdən məlum olan qədim *Drik* mahalının adından, yəni birləşdirmə hissəsindən və *var* (yer, məskən) sözlərindən ibarət olub, "Drik mahalından gələnlərin məskəni" mənasındadır. Kəndin ilk sakinləri də elə Drik mahalından köçüb gəlmiş ailələr olmuşlar.

Dərzili oyk. *sada* Cəbrayıl r-nunun Qumlaq i o v -də kənd. Goyan çölündədir. Oykonim XIX əsrin ikinci yarısında Zəngəzur qəzasında maldarlıqla məşğul olmuş *dərzili* tayfasının adını əks etdirir. Etnotoponimdir. XIX əsrə aid məlumatlara əsasən, *dərzili* tayfası: Boyalı, Bormik, Gümrəli, Gün, Çənsər, Qaragöl, Kırıxlı, Quşilər, Pirveysli, Razgah, Şərokan adlı yaşayış məntəqələrində yaşamışlardır.

Dəstə oyk. *sada* Ordubad r-nunun cənıadlı i o v -də kənd. Vənoned çayının (Arazın qolu) mənsəbində, Zəngəzur silsiləsinin ətəyindədir. Tədqiqatçıların fikrincə, oykonim fars dilindəki *dəstə* sözündən olub, "kənd,

Dosta

bağ, mülk" deməkdir. Kənd adını ərazidəki cəmiyyətli bulağın adından almışdır.

Doste hidr. *sada* Ordubad r-nunda min bulaqlar Dosta kəndindən 2 km. q.-də, Arazın sol sahilində iki qrup bulaqdır. Suyu soyuq, dadı şor-türməzdir. Azərb dilinin dialektlərində *dastamal* *dastamal* *dastamal* "su arxı", "su novu" deməkdir.

Dostefur hidr. *mür* Daşkəsən r-nunda çay Gəncə çayının sol qoludur. Monbeyni Qoşqar dağının şm yamacından (2800 m yüksəklikdən) alır. Dərin dar dərələrlə axır. Suvurma və dəyirmanların hərəkatına gətirilməsi üçün istifadə edilir. Hidronim *dasta* (su arxı, çay) və *fur* (şəlalə, gur su, fısqırıltı ilə çıxan çay) komponentlərindən düzəlib, "gur sulu çay" mənasındadır.

Dostefur oyk. *sada* Daşkəsən r-nunun cəmiyyətli o v -də kənd Dostefur çayının sahilində, Başkənd-Dostefur çökəkliyindədir. Digər yerli adı Qızıltaşçadır. Adını sahilində yerləşdiyi cəmiyyətli çaydan almışdır. Dostefur variantında da qeydə alınmışdır. XIX əsrdə kəndi ayrımlar tərəfindən salınması haqqında məlumat verilir. Daşkəsən r-nu 1956-cı ildə Dostefur adlanmışdır.

Dostəgöl oyk. *mür* Tortor r-nunun Çaylı o v -də kənd Qarabağ silsiləsinin ətəyindədir. Keçmiş adı Dostahir kimi rəsmiləşdirilmişdir. Yerli əhali kəndin adını Tahir adlı şəxsə bağlayır. Tədqiqatçıların bir qismi toponimi XIX əsrdə qeydə alınmış qaraxorlu tayfa birliyinə daxil olan *dostagır* tirəsinin adı ilə, digər qismi isə alban hökmdarı Vaçaganın (V əsr) qızı *Dostagülün* adı ilə əlaqələndirir və guya kəndin vaxtilə bu şahzadənin yay iqamətgahı olduğunu söyləyirlər. Əslində, oyxonim *dasta* (su arxı) və *hır* (axar) komponentlərindən ibarət olub, "axar su کنارında kənd" mənasını daşıyır. Kəndin Kürəkçayın qollarından birinin کنارında yerləşməsi və Çaylı adından sovetliyin tərkibində olması da bu fikri təsdiqləyir.

Dastamaçay hidr. *mür* Qobolu r-nu ərazisində çay Vəndəm çayının qoludur. Keçmiş adlarından biri Qaracay olmuşdur. Hidronimi Dostomaz variantında qəbul edənlərin fikrincə, keçmişdə ziyarətə gedənlər çayın sahilindən dostomaz əldəkləməyə görə çay belə

Dəvəboyun

adlandırılmışdır. Əslində, hidronim *dasta* (ax, çay) və *maz* (aynı, ayrılan yer, səhəd) komponentlərindən düzəlib, "çaydan ayrılan qol" deməkdir. Sonralar çayın adına yenidən "çay" sözü artırılmış, bu sözün təsiri ilə "z" səsi düşmüş, "ə" səsi isə "a" səsinə keçmişdir.

Dəstər oyk. *sada* Lenk r-nunun cəmiyyətli o v -də kənd. Ləmor çayının (Lənkəran çayının qolu) sahilində, Pəstəser silsiləsinin yamacındadır. Yerli əhali Dəstər kimi tələffüz edir. Kəndin ilk sakinləri Cənubi Azərb -dən gəlmiş tayfələr olmuşlar. Tədqiqatçıların məlumatına görə, kəndin əhalisi oturaq həyat keçdikdən sonra maldarlıq məhsullarını taxıla dəyişir, taxılı əl dəyirmanında üydürdülər. Hər ailedə əl dəyirmanı olduğundan onların məskunlaşdığı ərazi də Dəstər (tayf "əl dəyirmanı, kirkirə") adlandırılmışdır.

Dəstər oyk. *sada* Astara r-nunun Asxanəkerən o v -də kənd. Dağətəyi ərazidedir. Tədqiqatçıların ehtimalına görə, oyxonim kəndin ilk sakinlərinin Zərdüşt dininə mənsubiyyəti ilə əlaqədardır və fars dilindəki *dəstər* (çalma, emmame) sözündəndir. Əslində, toponim Dəstər coğrafi adının yerli tələffüz formasıdır.

Dəvəbatan hidr. *mür* İsmayilli və Gəyçay r-nları ərazisində çay. Çay dərəsi kəllüq və bataqlıq olmuş, sonralar üstündə Aşağı Bayramlı su anbarı tikilmişdir. Suvurma məqsədilə suyu tamamilə anbara axıdılır. Vaxtilə karvan yolu ilə Qəbələ tərəflərinə gedən dəvələrin burada batması çayın belə adlandırılmasına səbəb olmuşdur. Şəki r-nu ərazisində isə Dəvəbatan adı gəl qeydə alınmışdır.

Dəvəboyun o. *sada* 1 Qax r-nunun şm -ş -ində dağ. Hün 2888 m, 2 Ordubad r-nunda dağ. Ermonistanla sərhəddə Zəngəzur silsiləsinin zirvəsidir. Hün 3560 m, 3 Yardımlı r-nunda dağ. Tayf sıra dağlarının ən ayrılan qolun üstündə yerləşir. Hün 2088 m. Dağlara ad xarici görünüşünə (dəvə boynuna oxşadığına) görə verilmişdir. Oroxun tərkibindəki *boynuboyun* sözü coğrafi termin kimi "dağ aşırması" mənasını bildirir.

Dəvəboyun or. *sada* Acməhür ön dağı. Qocaçen silsiləsinin şm -q hissəsində asırım. Hün 235 m. Oronim "dağ aşırması" mənasındadır.

Dəvəçi

Dəvəçi oyk. *sada* 1 Azərb -də inzibati r-n Şm -dən Xaçmaz r-nu, q -dən Quba r-nu, c -dən Sumqayıt, ş -dən Xəzər dənizi ilə həmsərhəddir. Samur-Dəvəçi kanalı r-nun ərazisindən keçir. R-n 1930-cu ildə təşkil edilmiş, 1963-cü ildə ləğv edilərək ərazi Şəki r-nuna verilmiş, 1965-ci ildən yenidən müstəqil r-n olmuşdur. Mərkəzi Dəvəçi şəhəridir; 2 Azərb -də şəhər. Eyniadlı r-nun mərkəzidir. Dəvəçi çayının sahilində, dağətəyi ərazidedir. Bu ərazi keçmişdə dəvə karvanlarının dayanacaq yeri olmuş və burada həftəbəzən keçirilirdi. Dəvə alveri yeri olduğu üçün 1944-cü ildə Dəvəçi-bazar da adlanmışdır. Şəhər 1944-1961-ci illərdə mövcud olmuş cəmiyyətli ştq əsasında yaranmışdır.

Dəvəçi hidr. *sada* Dəvəçi r-nundan axıb Ağzıburçala göllünə tökülən çay. Monbeyni Yan silsiləsindəki Gümürdağın yamaclarından (1530 m. hündürlükdən) alır. Pirebədil və Zəhlük çaylarının birləşməsindən əmələ gəlir. Suvurma üçün istifadə edilir. Çay adını ərazisindən axdığı cəmiyyətli yaşayış məntəqəsindən almışdır.

Dəvəçuxur or. *sada* Goranboy r-nu ərazisində dağ. Adını ərazidəki cəmiyyətli göldən almışdır.

Dəvədaşı oyk. *sada* Keilbəcər r-nunun Çıldıranı o v -də kənd. Yaşayış məntəqəsini qonşu Dəvəşanlı kəndindən çıxmış ailələr Dəvədaşı adlı yerdə salmışlar. Kənd ermənilər tərəfindən Poqosqomər (erm "Poqosun tövlələri, pəyələri") adı verilmişdir. 1992-ci ildən kəndin keçmiş adı bərpa edilmişdir. *Dəvəgözü daşı* mineralının adı ilə bağlı olması ehtimal edilir.

Dəvalıdağ or. *mür* Qobustanda palçıq vulkanı. Sonqocal d y stansiyasının şm -q tərəfindədir. Hün 235 m. Dəvalıdağ variantında da qeydə alınmışdır. Zahir görünüşünə ikihüdəgüclü dəvəyə oxşadılmasına görə vulkan belə adlandırılmışdır. Qacarların bir qolu *dəvalılar* adı ilə bağlı etnonimin olması da mümkündür.

Dəyqəqarabulaq oyk. *mür* Gədəbəy r-nunun cəmiyyətli o v -də kənd. Şahdağ silsiləsinin (Kiçik Qafqaz) ətəyindədir. Yerli əhəlinin məlumatına görə, kəndi XVIII əsrin

Dəyirmanyanı

axırlarında yaxınlıqdakı keçmiş Qarabulaq (indiki Rüstəm Əliyev) kəndindən ayrılmış ailələr yurd yerində saldığına görə belə adlandırılmışdır. *Dəy* sözü "koma, dəxmə, yaylaq" və ya qulaqla müvəqqəti yaşayış evi" mənasında olub, kəndi r-nun ərazisindəki Qarabulaq adlı bağça bir kənddən fərqlənir. Dəyirəyə xidmət edir.

Dəyirli or. *düz* Quba r-nu ərazisində dağ. Azərb dilində və dialektlərində "dəyir" sözü "yumru, girdə, gödəkboylu, düyün" mənasında işlənir. *Dəyir* və *-li* (şək) komponentlərindən düzəlməsinə oronim "yumru, girdə" başlı dağ" mənasındadır.

Dəyirmandağ o. *mür* Gədəbəy r-nu ərazisində dağ. 1940-cı illərdəki burada dəyirman daşları çıxarılmışdır. Dağın adı da buradan yaranmışdır. Yerli əhali arasında Mədəndə dağ adı ilə də tanınır.

Dəyirmandağ oyk. *sada* Gədəbəy r-nunun Gərgər o v -də kənd. Dəyirmandağın ətəyindədir. Keçmiş adı Korusu olmuş və ərazidəki cəmiyyətli bulaqla birlikdə korusu noslinin adı daşmışdır. Sonralar Dərələyəz mahalından mürəddi nəslinə mənsub, Qarabəkdən qaracayuntululara mənsub, Dağıstandan gülmüşlü nəslinə mənsub ailələr gələrək bu kənddə məskunlaşmışlar. Kənd ətəyində yerləşdiyi dağın adını daşıyır.

Dəyirmanlı oyk. *düz* Kürdömr r-nunun Yenikənd o v -də kənd. Şirvan düzündədir. Oyxonim "dəyirman olan yer" mənasındadır.

Dəyirmanlı o. *mür* Füzuli r-nu ərazisində dağ. Araz çayının sahilindədir. Dağın ətəyində əvvəllər dəyirman olduğundan belə adlandırılmışdır. Dağın adı buradan aparılan in dəyirman daşları ilə də bağlı ola bilər. Xaçmaz r-nunun Məsioba və Çuxurba kondları arasında iki məntəqədən ibarət orta oxlarla aid yaşayış yeri də Dəyirmanlıtopo (digər adı Xırmantopo) adlanır.

Dəyirmanlı oyk. *mür* Laçın r-nunun Mığdoro o v -də kənd. Qarabağ silsiləsinin ətəyindədir. Keçmiş adı Dəyirmanlıdərəsi olmuşdur. Kəndi XIX əsrdə Mollıqpaşay kəndindən dənkanlı əmirvərdiyyəti və Məxolof kəndindən İbrahimovşağı noslinlərinə mənsub ailələr Dəyirman çayının (Hakon çayının qolu) dərəsində, kəhnə dəyirmanın

Daymedağı

yanında saldıqları üçün yaşayış məntəqəsi əvvəlcə Deyirman dərəsi, sonralar isə Deyirmanyanı adlandırılmışdır.

Daymedağı oyk. *sada* 1 Berde r-nunun Şirvanlı i o v -də kond. Qarabağ düzündədir Cəq vaxt Daymedağıdağı variantında işlənilir Todqiqatçıların ehtimalına görə, oykonum XIX əsrdə Cavad qoçasında yaşamış köbirilərin anıməhməmmədi tayfasının eyniadlı tirsinin adı ilə bağlıdır 16 ailədən ibarət olan bu tirə Ağburun adlı yerdə yaşamışdır XIX əsrdə Azərb -də bu tirənin adını daşıyan 6 kond olmuşdur; 2 Qax r-nunun Almalı i o v -də kond Alazan-Əyrıçay çökəkliyindədir Oykonum *daymedağı* tirsinin adı ilə bağlıdır Etnotoponimdir, 3 Oğuz r-nunun Sincan i o v -də kond. Alazan-Əyrıçay çökəkliyindədir Keçmiş adı Daymedağı Molla Veli olmuşdur Yaşayış məntəqəsi Mollalı (əsl adı Mollavəli) kəndindən çıxmış *daymedağı* tayfasına mənsub ailələrin məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır Etnotoponimdir Mənbələrdə bu etnonimin *damyadağı* variantına da təsadüf olunur *Damyə* (əkilmiş, xam, yüksək mehsuldarlıqlı) və *dağı* (dağılıq ərazidə yaşayan) komponentlərdən ibarət olan bu etnonim "xam torpaqlı dağılıq ərazidə yaşayanlar" mənasındadır Todqiqatçılar bu sözü *dəymə* (dağ otoyında mal-qaranın saxlandığı yer) və *dağ* komponentlərinin birləşməsi kimi qəbul edirlər

Daymedərə oyk. *sada* Oğuz r-nunun Fədar i o v -də kond Daymedərə çayının (Qalaçayın qolu) sahilində, Alazan-Əyrıçay çökəkliyindədir Kənd Daymedərə adlı yerdə salındığı üçün həmin dərənin adını daşıyır Oronim *dəymə* (mal-qaranın saxlandığı yer) və *dərə* (mənfəi relyef forması) komponentlərdən düzəlib, "mal-qara saxlanan dərə" mənasındadır

Dırnas oyk. *mür* Ordubad r-nunun eyniadlı i o v -də kond Vonənd çayının (Arazın qolu) sahilində, Zəngəzur silsiləsinin otoyunda XIX əsrdə əl ədobiyyatda Dərnə variantında qeydə alınmışdır Oykonim ərəb dilindəki *deriyə* (məbəd, mənasız) və *naus* (zərdüştü qəbirəlin üstündə tikilisi) komponentlərinin birləşməsi kimi izah olunur Əslində, oykonim r-nun ərazisindəki Qapıcıq adlı dağ

Dibağı

asırımı ilə bağlı yaranmış çox qədim dil vahididir Bir çox qədim dillərdə *dura* (yunan), *duar* (gürcü və osetin), *divaras* (hind), *drunk* (qədim fars) və s. sözlər "qapı", "qapılar", "dağ keçidi" mənalarında işlənmişdir

Diryan oyk. *mür* Lenkoran r-nunun Gərgan i o v -də kond. Düzenlikdədir Kəndin adı yerli əhali tərəfindən Dıron kimi tələffüz edilir Talış dilindəki *değiran* sözündən olub, "dağa gedən yollar" və ya "iki yol" mənasında olduğu güman edilir

Düzüdlüq or. *mür* Lenk r-nu ərazisində dağ. Ven kəndindən c-q -dədir Hün. 2328 m Oronim Düzüdlüq sözünün təhrifə uğramış formasıdır Talış dilində *düz* (qala), *di* (kənd) *linqline* (yükseklik, dağ) komponentlərindən düzəlib, "qala kəndinə olan dağ" mənasındadır Dağda doğrudan da qədim qala xarabalıqları var

Düzüdpək oyk. *sada* Lenk r-nunun Dəstər i o v -də kond Talış silsiləsinin yamacında Oykonom həmin ərazidəki Düzüdlüq dağının adının təhrif olunmuş formasıdır

Diadın oyk. *mür* Şərr r-nunun İbadulla i o v -də kond Düzenlikdədir Todqiqatçıların ehtimalına görə, oykonim *tey* (qədim türk dillərində "təpə") və *din* (istirahət yeri, dincəlmək üçün yer) komponentlərindən düzəlib, "yaşlaq təpə" mənasındadır 1933-cü ildə kəndin adı Diyadin variantında qeydə alınmışdır

Dib oyk. *sada* Siyozan r-nunun Zarat i o v -də kond Samur-Dəvoçi ovalığında Kənd Bəşbarməç (Xıdırzində) dağının otoyunda (dibində) yerləşdiyinə görə belə adlandırılmışdır *Dib* sözü toponimiyada "ayaq", "aşağı" komponentlərinin sinonimi kimi işlənilir Müqayisə et DİB Anzır-Baş Anzır (Naxçıvan, 1933).

Dibanaçay hıdr. *mür* Oğuz r-nu ərazisində çay Hidronim "dəyaz çay, dibi görünən çay" mənasındadır

Dibənbl or. *mür* Lenkoran r-nunda, Öl-yasa silsiləsində aşırım Hün 1890 m Divənbl variantında da qeydə alınmışdır Oronim *dib* (etok, aşağı) və *ənbl* (göl) sözlərindən düzəlib, "otoyunda göl olan dağ" deməkdir

Dibağı or. *mür* Lenkoran r-nunda dağ Oronim talış dilindəki *dibaldıbo* (tekiz, ikili)

Dibətli

və *şil* (çıxıntı, buynuz, bığ) sözlərindən düzəlib, "iki çıxıntı, haça dağ" deməkdir

Dibətli or. *düz* Xocavənd r-nu ərazisində dağ Böyük Kirs dağının c.-q.-ində yerləşir Hün 2140 m Əslil DİBEKLİDİR *Dibək* dağ, yama, çəltik və s. döymək üçün içi oyulmuş dağ və ya kötürüldür Yaylaqda dağlardakı oyuqlardan heyvanlar üçün yem qabı kimi də istifadə edildir Dağda belə təbii oyuqlar olduğuna görə DİBEKLİ adlandırılmışdır

Dleo oyk. *mür* Lenk r-nunun Tükəbinə i.e.v -də kond Pəstəzor silsiləsinin otoyunda Oykonom talış dilindəki *di* (kənd) və *colgo* (yer) sözlərindən düzəlib, "kənd yeri" mənasındadır

Didivan or. *sada* Qazax r-nu ərazisində dağ və həmin dağdakı pırn adıdır. Todqiqatçıların ehtimalına görə, dağın adı Didivan qalasının adındandır Qalanın adı isə qədim İran dillərindəki *didi* (qala) və *ban* (gözetçi, keşikçi, qoruqçu) sözlərindən ibarət olub, "gözetçi qalası" mənasındadır Lakin dağın aşağısında Didivan gölü yerləşir və dağın adı və qalanın adı da bu gölün adından ola bilər Qədim dillərdə *di* "böyük", *van* isə "göl" mənasındadır Hidronim "böyük göl" kimi izah oluna bilər

Didivar oyk. *mür* Babək r-nunun Şıx-mahmud i o v -də kond Naxçıvan çayı ilə Cəhrıçayın qovuşduğu yerdədir Kəndin adı XVIII əsrin əvvəllərində DİDƏBƏD variantında qeydə alınmışdır Todqiqatçıların bir qismi belə hesab edir ki, oykonim qədim İran dillərindəki *didi* (qala) və *var* (məhkəmə) sözlərindən ibarət olub, "qala kənd" mənasındadır Bozi todqiqatçılar isə oykonimi fars dilindəki *dibi* (görüş, görüşmə) və *var* (yer, yurd, məskən) komponentlərinin birləşməsi kimi "iki çayın görüşüdüğü yerdə kənd" mənasında izah edirlər

Digah oyk. *mür* 1 Ağşeron r-nunda şıq Ağşeron yarmadağındadır; 2 Quba r-nunun Amsar i o v -də kond Yan silsiləsinin otoyunda Ağç Digah da adlanır; 3 Quba r-nunun Xucbəla i o v -də kond Quruçay və Qudyal çayı arasında, DİRÖNLİKDİR, 4 Lenkoran r-nunun Kərgəlan i o v -də kond Ovalıqda Kəndin ərazisi XIX əsrdə Şilvar kəndinə bəsləmişdir 1870-ci il əld əmədlərdə

Dikpilləkən

burada üç ev olduğu haqqında məlumat verilir Oykonim tət dilindəki *di* (kənd) və *gah* (yer) sözlərindən düzəlib, "kənd, kənd yeri" mənasındadır

Digah hıdr. *sada* Quba və Xaçmaz r-nları ərazisində çay Adını ərazisindən axdığı eyniadlı yaşayış məntəqəsindən almışdır

Digahoba oyk. *mür* Xaçmaz r-nunun Köhnə Xudat i o v -də kond Samur-Dəvoçi ovalığında Oykonom *Digah* (kənd adı) və *oba* sözlərindən ibarət olub, "Digah kəndinə obası, digahlılara məxsus oba" mənasındadır Oba kollektivləşmə illərindən sonra daimi yaşayış məntəqəsinə çevrilmişdir

Dığo hıdr. *sada* Astara r-nu ərazisində çay Çayın adı talış dilindəki *diyo* sözünün fonetik variantı olub, "dənz, dorya" deməkdir Hidronimi fars dilindəki *digo* (qazan, qazıyan) sözü ilə də əlaqələndirirlər

Digov oyk. *mür* Lenk r-nunun Mistan i o v -də kond Pəstəzor silsiləsinin otoyunda Oykonom *Digah* coğrafi adının yerli tələffüz forması olub, "kənd yeri" mənasındadır

Dıgovdə hıdr. *mür* Lenk r-nu ərazisində çay Dıgovdə variantında da qeydə alınmışdır Hidronim *Dıgov* (kənd adı) və *dərə* (çay dərəsi) komponentlərindən düzəlib, "Dıgov kəndinin dərəsindən axan çay" mənasındadır

Dikdəş or. *mür* 1 Gədəbəy və Ağdərə r-nları sərhədində dağ Hün 2520 m; 2 Kolbəcər r-nu ərazisində dağ. 3 Tovuz r-nunun c -unda, Böyük Qışlaq kəndindən c -də dağ Hün 1722 m Oronimlər dağların başındakı şaquli voziyyotda olan qaya parçaları ilə bağlı yaranmışdır

Dikdəş oyk. *sada* Gədəbəy r-nunun Böyük Qaramurad i o v -də kond Şahdağ silsiləsinin otoyunda Kəndin əhəlisinin Qazax r-nunun Dağ Kəsmənin kəndindən və Ağsıla r-nundan gəlmiş burda məskunlaşması haqqında məlumat var Kənd öv adını ərazidəki eyniadlı dağdan almışdır

Dikpilləkən or mür Kolbəcər r-nunun q -ində, Ermonistanla sərhəddə dağ Hün 3449 m Dik pilləli qayalıqdan ibarət Dik yoxşulu dağ pilləkəna oxşadığına görə bu adı almışdır

Diqo

Diqo oyk. *mür* Astara r-nunun Polikos i o v -də kənd. Dağətəyi ərəzidedir. Oykonomi talış dilindəki *di* (kond) və *qo* (yer) sözlərindən düzülüb, "kond yeri" deməkdir.

Dilağarda oyk. *sada* Füzuli r-nunun eyniadlı i o v -də kənd. Kəndəliçayın (Arazın qolu) sol sahilindən bir qədər aralı, Qarabağ silsiləsinin ətəyindədir. Oykonomi qaraqoyunlu tayfa ittifaqına daxil olan *dilağarda* tiresinin adı ilə bağlıdır. Etnotoponimdir. Əsasən maldarlıqla məşğul olan *dilağardalı*lar əvvəllər Cənubi Azərb. və Talış zonasında yaşayırdılar. Sonralar onların bir hissəsi Azər -nunun şm.-ində məskunlaşmışdı. Yayıl silsiləsində, qışı isə Muğanda keçirən *dilağardalı*lar Araz Dilağarda, Qobu Dilağarda kəndlərinin də bünövrəsini qoymuşlar.

Dilağardatəpə or. *mür* Füzuli r-nun ərəzində dağ. Hün 162 m. Bəzən səhv olaraq Dilağardatəpə variantında da qeyd olunur. Dilağarda kəndi ərəzində olduğu üçün topo kəndin adı ilə adlandırılmışdır.

Diləli Müskənli oyk. *mür* Qubadlı r-nunun Dondarlı i o v -də kənd. Bergüsdə çayının sahilində, dağətəyi ərəzidedir. R-nun ərəzindəki iki Müskənli kəndini fərqləndirmək üçün Diləli və Teymur komponentlərindən istifadə olunmuşdur. Tədqiqatçıların fikrincə, *Diləli* kürd mənşəli cəldəli tayfasının adını, *Müskən* isə orta əsrlərdə Özbəkistanda mövcud olmuş əyalətin adını əks etdirir. Ehtimal olunur ki, monqol işğalları və Teymurun yürüşləri zamanı Müskən əyalətinin əhalisinin bir qismi Azərb.-na köçərək burada məskunlaşmış, əyalətin adını da özələn ilə götürmüşdür.

Diləncilər oyk. *sada* Bərdə r-nunun Yeni Daşkənd i o v -də kənd. Qarabağ düzündədir. Yaşayış məntəqəsinin keçmiş Cıraqlı Qorvənd kəndindən köçmüş ailələr 1860-cı ildə xəzine torpağına məxsus *Diləncilər yeri* adlı ərəzidə saldıqları görü belə adlandırılmışdır.

Diləvi or. *sada* Lənk. r-nun ərəzində dağ. Lənk. kəndindən c-q-də Peşosor silsiləsindədir. Hün 1662 m. Etnotoponim hesab olunur.

Dilman oyk. *sada* Ağsu r-nunun Kalva i o v -də kənd. Niyalıdağ silsiləsinin ətəyindədir. Kənd Türkmənçay sülh müqavilə-

Diridağ

sindən (1828-ci ildən) sonra Cənubi Azərb.-nın Dilmar mahalından köçüb gəlmiş 200 ailənin məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. Gözə belə adlandırılmışdır.

Dilmançay hıdr. *mür* Ağsu r-nun ərəzində çay. Dilman kəndinin ərəzindən axdığı üçün həmin kəndin adı ilə adlandırılmışdır.

Dindilçay hıdr. *mür* Zaqatala r-nun ərəzində çay. Hidronim ərəzidedi cımadlı dağın adından yaranmışdır. *Dindi* (ərəzidəki aşırım və zirvənin adı) və *çay* (su obyektini) komponentlərindən düzəlmiş bu hidronim "Dindi dağından axan çay" mənasındadır.

Dindidağ or. *mür* Zaqatala r-nunda dağ və dağ aşırımı. Baş Qafqaz silsiləsindən keçir və Dağıstanla sərhəddə yerləşir. Hün 2318 m. Bu aşırından Muxax çayının dərəsindən keçərək Samur çayının yuxarılarına quru yol gedir. Bu əlamətinə görə tədqiqatçılar dağın adını "tintləri olan dağ" kimi izah edirlər. Əslində, oronim *din* (dincəlmək üçün yer, dərəcə), *-di* (-li şəklində variantı) və *dağ* (müsbət relyef forması) komponentlərindən düzəlib, "dincəlmək üçün yer olan dağ" deməkdir. Komido Din, Dinyu, Vojdin coğrafi adları qeydə alınmışdır.

Diridağ or. *mür* Cəbrayıl r-nun ərəzində dağ. Araz çayının sahilindədir. Dağda Din kəndinin və qədim xarabalıqlar qalıqlarının məlumatına görə, XVIII-XIX əsrlərdə Din kəndinin əhalisi Cənubi Azərb.-nın Qaradağ mahalına köçmüşdür. Lakin sonralar onların bir qismi geri qayıdaraq indiki Zəngilan r-nun ərəzində Dinli adlı yaşayış məntəqəsinin əsasını qoymuşdur. Hazırda həmin kənd Muğanlı kondino birləşmişdir. Tədqiqatçıların fikrincə, toponim özündə Qafqaz Albaniyasında erkən orta əsrlərdə mövcud olmuş Trn əyalətinin və eyniadlı qalanın, yaxud monastırın adını əks etdirir. Zəngilan r-nunda, Oxçu çayının Arazla tökülüyü yerdə Tin adlı qala var. Sonralar burada salınmış kənd də qalanın adı ilə adlandırılmışdır. XIX əsrdə aid monbələrə həmin kənd Din kimi qeyd olunmuşdur. Trn, Tin və Din toponimləri eyni mənşəlidir. Suriya dilindəki *deyr* (kilə, monastır, Albaniyada xristianlığa da suriyalı legionerlər yaymışdılar) və

Disor

zindən olması ehtimal olunur. Moroz r-nun ərəzindədir. Diribabə türbəsi mövcuddur. Şirvan-Abşeron memarlığına aid edilən türbə Diribabə piri də adlanır. Türbə 1402-ci ildə qeydə alınmış mağarada ohəngdəsindən tikilmişdir. Xalqın dilində bu türbə ilə bağlı müxtəlif rəvayətlər göyür. Diridəğ və Diribabə oronimləri sinonim toponimlərdir.

Disor oyk. *sada* Ordubad r-nunun Vənənd i o v -də kənd. Vənənd çayı sahilində, Zəngəzur silsiləsinin ətəyindədir. Kəndin adı onun ş.-ində bir-birinə yaxın 300 m. hündürlükdə olan və Disor adlanan iki kiçik dağın adından yaranmışdır. Oronim isə İran dillərindəki *dildo* (iki) və *sar* (baş, zirvə) sözlərindən düzəlib, "iki baş, iki zirvə" deməkdir.

Divağac oyk. *mür* Lənk. r-nunun Qosmalıyan i o v -də kənd. Əsl adı Divağacıdır. Oykonomi *dib* (təpə, dağın aşağı hissəsi) və *agac* (meşə, ağac) komponentlərindən düzəlib, "dağ ətəyində meşə" deməkdir.

Divanlı oyk. *sada* Bərdə r-nunun Güllüqulular i o v -də kənd. Qarabağ düzündədir. Etnotoponimdir. Oykonomi türkdilli *divanlı* tayfasının adı ilə bağlıdır.

Divanahılar oyk. *sada* Füzuli r-nunun Qacar i o v -də kənd. Qarabağ silsiləsinin ətəyindədir. Etnotoponimdir. Qacarların *divanahılar* tiresinin adını əks etdirir.

Divaşlı or. *mür* Astara r-nunda dağ. Talış silsiləsinin zirvəsindədir. Hün 2013 m. Təngərud çayı hövzəsində qədim vulkanik günbəzvarı dağdır. Ehtimal etmək olar ki, Dibaşlı oroniminin variantıdır.

Diyallı oyk. *mür* İsmayilli r-nunun eyniadlı i o v -də kənd. Niyalıdağ silsiləsinin ətəyindədir. Oykonomi *di* (lat. "iki") və *yal* (dağ belə) komponentlərindən ibarət olub, "iki yallı yerə salınan kənd" mənasındadır. Kənd höqiqətdən də iki qışa zirvəsi olan dağın ətəyindədir. Cənubi Azərb. ərəzində də eyniadlı yer və vadi qeydə alınmışdır.

Diyallı hıdr. *sada* İsmayilli r-nunun Diyalı kəndindən 1 km şm-q.-də min bulaq Suyu soyuq, dadı acı-şərdür. Bulaq 67 adını ərəzində yerləşdiyi yaşayış məntəqəsinin adından alınmışdır.

Dizavar hıdr. *sada* Abşeron r-nun ərəzində çay. Tuğ çayının sağ qolu olub Sum-

Dizədağ

qayıt ərəzindən axır. Dizəvar, Dizavar variantlarında da qeydə alınmışdır. Tədqiqatçılar çayın adını Xızı yaxınlığında mövcud olmuş və VII əsrdə oronimləndirilmiş qədim Dizavar qalasının adı ilə bağlayırlar. Toponim *diza* (qədim İran dillərində "qala") və *var* (yer, məskən) sözlərindən ibarət olub, "qala kənd" mənasındadır.

Dizaxlı oyk. *düz* Qəbələ r-nunun cıyadi i o v -də kənd. Alazan-Əyriçay çökəkliyindədir. Oykonomi ilk dəfə Cəfərqulu xan Xoylunun 1806-cı ilə aid fərmanında qeydə alınıb. Dizaq/Dizak Qarabağın qədim əyalətlərindən birinin adı olmuşdur. N. Gencevlin əsərlərində Dizakmak kəmi xatırlanır. Orta Asiya ərəzində də Dizak (Cizak) adlı şəhər var. Oykonomi "Dizak mahalından çıxanlar, dizaxlılar məskunlaşan kənd" mənasındadır.

Dizdoni or. *mür* Lənk. r-nun ərəzində dağ. Alaşar-Burovar silsiləsinin q. yamacında zirvədir. Hün 1058 m. Tədqiqatçıların fikrincə, oronim *dizdizdiz* (oğruq, gəlib) və *hani* (bulaq) komponentlərindən əmələ gəlir, "gizli bulaq" mənasındadır. Bu izah dağın ətəyindəki bulağın yerni tez-tez dəyişməsi, itib yemədən üz çıxması ilə əlaqələndirilir.

Dizo oyk. *sada* 1. Culfa r-nunun Yəyici i o v -də kənd. Düzənlikdədir. Keçmiş adı Korimqulu Dizo olmuşdur; 2. Ordubad r-nunun Vənənd i o v -də kənd. Zəngəzur silsiləsinin ətəyindədir. Keçmiş adı Cəfərxan Dizi olmuşdur; 3. Şorur r-nunun Cəlikənd i o v -də kənd. Arpa çayının sahilində, Şorur düzündədir. Vaxtilə Baş Dizo, Kələnter Dizo, Qoşa Dizo, Kərimqulu Dizo, Oruc Dizo coğrafi adlarının əsasında təşkil edən dizi sözü qədim İran dillərində "divar, hasar", "məhkəmə komitəsinin şəhəri", "qala divarı", "qala", "işchikam" mənalarında, bir sıra türklərdə, o cümlədən Azərb. dilinə keçərək "kənd" mənasında işlənir. Oykonomilərə əlavə edilən *baş* *Kəlimar qoşa Kərimqulu Oruc* və s. komponentlər həmin yaşayış məntəqələrini bir-birindən fərqləndirməyə, coğrafi məvqelərini müəyyən etməyə və vaxtilə kimo mənsab olduğunu göstərməyə xidmət edir.

Dizədağ or. *mür* Kolhəcor r-nun ərəzində dağ. İstisu qəbələsinin c.-ş.-indədir. Dizədağ oroniminin qismən təhrifə uğramış

Dodustarı

formasidir Oronim *diza* (fars "qala") və *dağ* sözlərindən düzəlib, "qala dağ, qalası olan dağ" mənasındadır

Dodustarı or. mür. Lonkora r-nunda dağ. Alasır-Burovar silsiləsinin c-ş qurtaracağında zirvədir. Hün 492 m Oronim talış dilindəki *dodo* (yüksək, böyük) və azərb dilindəki *üstləri* sözünün yerli toloffuz forması olan *ustarı* komponentlərdən düzəlib, "dağların başı, üstü, zirvəsi" mənasında olduğunu ehtimal etmək olar

Doquzal or. mür. Qusar r-nunda sıra dağlar Baş Qafqaz silsiləsinin Tufandağ zirvəsindən ayrılıb Qusar və Qudyal çaylarının suayırıcını emələ gətirir. Oronim avar dilindəki *tahrızul* sözündən olub, "zirvə, baş" deməkdir

Dolanay or. sada. Şorur r-nu orazisində dağ. Tədqiqatçıları oronimi "dolanbac, dolama, oyn-üyrü" mənasında izah edirlər. Oronim dağın relyef quruluşunu təyin edir. Etnotoponim olması da mümkündür

Dolanlar oyk. sada. Xocavənd r-nunun eyniadlı i o v -də kond Qarabağ silsiləsinin yamacındadır. Keçmiş adı Ərgünəş (Argünəş) olmuşdur. Kond 1828-ci ildən sonra Cənubi Azərb -dən köçüb gəlmiş ailələrin Ərgünəş adlı yerdə məskunlaşması noticosında yaranmışdır. Ərgünəş orazidəki dağın adıdır. Dolanlar oykonimi etnotoponim olub, XIII əsrdə monqol işğallarında iştirak etmiş *dolan* tayfasının adını oks etdirir. Bu tayfanın adı qırğızlar və özbəklər arasında da yayılmışdır

Dolanlarçay hıdr. mür. Xocavənd və Cəbrayıl r-nları arasında çay. Hidronim *Dolanlar* (etnotoponim) və çay (su hövzəsi) komponentlərdən düzəlib, orazisindən axdığı Dolanlar kəndinin adı ilə bağlıdır

Dolu oyk. sada. Astara r-nunun Polikəs i o v -də kond Dağoteyi orazidədir. Yerli əhlinin dilində Dəlev adlanır. Tədqiqatçıları oykonimi "zəminin hündür yerindən su axıtmaq üçün açılan yer" kimi izah edirlər, *doliv* sözü ilə olaqlandırılır "ağac yarpağı" mənasında izah edənlor da var

Dombabəno oyk. mür. Zaqatala r-nunun Əli Bayramlı i o v -də kond Alazan-Çirçay çökəkliyindədir. Oykonim *domba* (oyn, topo, qovsvari relyef forması) və *bəno* (yaşayış

Donuzütən

məntəqəsi) komponentlərdən düzəlib, "qovsvari relyef formasına malik olan yaşayış məntəqəsi" mənasındadır

Dəmi hıdr. sada. Xocavənd r-nu orazisində çay. Ali çayının sağ qoludur. Suvarma üçün istifadə edilir. Azərbaycan dilinin qərb qrupu dialektlərində *damıdomu* "qışa, gö-dəkboy", "oyn, qozbel" mənalarda işlənir

Dəmi oyk. sada. Xocavənd r-nunun eyniadlı i o v -də kond Ərazisindən axdığı eyniadlı çayın ayıldığı, burluduğu yerdə yerləşdiyi üdün yaşayış məntəqəsi bu adı almışdır

Dəndar Quşçu oyk. mür. Tovuz r-nunun eyniadlı i o v -də kond Gəncə-Qazax düzündədir. 1968-ci ilədək r-nun orazisində Dəndar Azaflı adlı yaşayış məntəqəsinin olması məlumdur. Oykonim *Dəndar* (etnotoponim) və *Quşçu* (etnotoponim) komponentlərdən düzəlib, orazidəki Quşçu adlı kəndlərin bir-birindən fərqləndirmək məqsədilə belə adlandırılmışdır

Dəndarlı oyk. sada. 1 Qubadlı r-nunun eyniadlı i o v -də kond Bərgüşad çayının (Bazarcay) sahilində, Bərgüşad silsiləsinin otoyindədir, 2 Tovuz r-nunun Sarıtala i o v -də kond Dağoteyi orazidədir. Oykonim qədim türkdilli *dəndar* tayfasının adı ilə bağlıdır. Qədim yunan müəlliflərinin məlumatına əsasən, *dəndarlar* Şimali Qafqaz çöllərində, Azov dənizi sahillərində yaşayırlar. Sonrakı mənbələrdə *dəndarların* Kuban çöllərində məskən salmaları haqqında məlumat verilir. Tədqiqatçıların ehtimalına görə, *dəndarlar* hunların tərkibində Albaniyaya gələrək orada məskunlaşmışlar "Kitabi-Dədo Qorqud" dastanlarında personajlardan birinin adı Dəli Dəndardır. Qazax r-nunda Dəndarəbə, Qubadlı r-nunda Dəndarəbə oronimlor da bu etnonimlə bağlıdır. Türkmənistan, Özbəkistan, Qazaxistan, Türkiyə toponimiyasında da bu etnonimlə bağlı coğrafi adlara təsadüf olunur. Udmurt MR-in Qlazov r-nunda X-XII əsrlərdə ad edilən şor xarabalığı da Dəndikar adlanır

Donuzütən hıdr. sada. Masallı r-nu orazisində min bulaqlar. Viləş çayının sağ sahilində yerləşən 22 küçürdü bulaqdan ibarətdir. Tədqiqatçıların ehtimalına görə, hidronim keçmişdə isti bulaqlardan birinə çöl donuzunu

Doğrçal

nun (qabənin) düşüb ütlməsi ilə olaqadər yaranmışdır. Əslində, hidronim bulaq suyunun hərəkətinin yüksəkliyini bildirir. Tədqiqatçıların məlumatına görə, Azərb orazisində donuz komponentli oronimlərin sayı 300-dən artıqdır

Doğrçal or. mür. Balakən r-nu orazisində dağ. Baş Qafqaz silsiləsinin c yamacında, Balakən və Kateç çaylarının suayırıcında yerləşir. Hün 2041 m. Doğrçalda variantında da qeydə alınmışdır. Azərb. dilinin dialektlərində *dor* "yuxarı baş", "dudkeş", *dorbal* *dorcabala* "camışın ikitilik balası" mənalarda işlənir. Bütün hallarda oronim "yuxarı baş, zirvə" mənası ilə bağlıdır

Dostalı oyk. sada. Cəlilabəd r-nunun Bayxanlı i o v -də kond Dağoteyi orazidədir. Oronim yaşayış məntəqəsinin əsasını qoymuş *dostalı* nəslinin adı ilə bağlıdır. Etnotoponimdir

Dostluq oyk. sada. Xaçmaz r-nunun Müqtədər i o v -də qəsbə. Samur-Dovəçi ovalığında. 1965-ci ildə 6 nömrəli bəliq vətəgosi yanında salınmış və rəmzi olaraq belə adlandırılmışdır

Dəstəbuz or. mür. Sumqayıt şəhəri orazisində dağ. Sumqayıt çayından sağdağdır. Hün 473 m. Tədqiqatçıları oronimi *Dəstu* (şəxs adı) və *bəzi* (topo) sözlərinin birləşməsi hesab edir, "Dəstu topesi" kimi izah edirlər. Dilimizdə coğrafi termin kimi "bitkisiz saho, yovşanlıq, boş görünən yer" mənasında *bəz* sözü də işlənir

Doşulu oyk. düz. Cəbrayıl r-nunun Bəlyənd i o v -də kond Dağoteyi orazidədir. Yerli əhlinin verdiyi məlumata görə, vaxtilə Cənubi Azərb -dən gəlmiş Doşu və Şoyboy adlı iki qardaş burada məskunlaşaraq indiki Doşulu və Şoyboy yaşayış məntəqələrinin əsasını qoymuşlar. Oykonim *Doşu* (şəxs adı) və *-lu* (mənsub şəx -si) komponentlərdən düzəlib, "Doşuya məxsus kond, doşulur" deməkdir

Dəvralı oyk. düz. Düşkəvan r-nunun Qabaqtopo i o v -də kond Qabaqtopo çayının sahilində, dağoteyi orazidədir. Azərb dilinin qərb qrupu dialektlərində *dəvral* *təvralı* *üyr*, "özlən" *topo*, "yuxarı", "həş" mənalarda işlənir. Oykonim "topo" mənasında olub Qabaqtopo coğrafi adı ilə bağlıdır

Dördlər

Dəvşanlı oyk. sada. Kolbəcar r-nunun eyniadlı i o v -də kond Xaçın çayının sahilində, Qarabağ silsiləsinin otoyindədir. XIX əsrdə bu kondda yerləşmiş ermənilər onun adını dəyişib Araçdər (ayı dərəsi) kimi rəsmiləşdirmişdilər. 1917-ci ildə Dəvşanlı altı qışlaqlı olan böyük kond kimi qeydə alınmışdır. Gülmən etmək olar ki, bu coğrafi ad *dəvşanlı* nəslinin adı ilə bağlı olub, etnotoponimdir. 1992-ci ildə kondin keçmiş adı yenidən bərpa edildi. *Dəvşan* komponentli coğrafi adlar ümumtürk toponimiyasında, o cümlədən Qafqazda geniş yayılmışdır. Dəvşan dağı (Qəbələ), Dəvşan düzü (Şəki r-nunun Orta Zeytin kəndi), Dəvşan dərəsi (Qəbələ, Zəngilan, Laçın və Masallı), Dəvşan yaylağı (Ağsu), Dəvşan topesi (Ağsərən, İmişli, Gədəbəy), Dəvşanlı (Türkiyə), Dəvşanlı (Ermenistan) və s.

Dəzular oyk. sada. Xənlər r-nunun Çaylı i o v -də kond Kürəkçayın sahilində, dağoteyi orazidədir. Keçmiş adı Birgöz Dəzular olmuşdur. XIX əsrdə alı sonədərlə Yelizavopol (Gəncə) qəzasında *birgöz-dəzular* adlı məkdlər elatın adı çəkilir. Oykonim mənsəbə solulu tayfasının tirolorndan birin olan *dəzular*ın adını oks etdirir

Dənizli Qırıqlı oyk. mür. Tovuz r-nunun eyniadlı i o v -də kond Gəncə-Qazax düzündədir. Yerli əhlinin verdiyi məlumata görə, yaşayış məntəqəsinin XVIII əsrin axırlarında Düz Qırıqlı kondindən köçüb gəlmiş ailələr salmışlar. Oronimin ikinci komponenti (*qırıqlı*) oğuz tayfalarından birinin adı ilə bağlıdır. *Dənizli* komponenti isə düz sözünün qarşılığı kimi "öks torf" və ya qədim dilimizin dıl vahidi olan *təniz* sözünün ifadə etdiyi "dik" mənası ilə olaqadər 1917-ci ildə homin komponent Danuk variantında qeydə alınmışdır

Dördçinar oyk. sada. Füzuli r-nunun Horadiz i o v -də kond Kəndələnçayın sahilində, düzənlikdədir. Kond ovqolları dörd uca çinar ağacı olan orazidə salındığı üçün belə adlandırılmışdır. 1917-ci ildə r-nun orazisində Dördçinar Qazey və Dördçinar İngülül adlı iki yaşayış məntəqəsi qeydə alınmışdır

Dördlər oyk. sada. 1 Cəldubov r-nunun Kəli i o v -də kond Axınca çayının sahilində,

Dördtəpə

Şahdağ silsiləsinin etəyindədir. Yerli əhali-nin verdiyi məlumata görə, yaşayış məntə-qəsi dörd qardaşa (Sadiq bəy, Cəlal bəy, Ali bəy, Əmiraslan ağa) məxsus ailələrin məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. Bəzən Duray variantında da qeydə alınmışdır. 2 Neftçilə r-nunun Xol-qarabucacq i o v -də kənd. Salyan düzündədir; 3 Neftçilə r-nunun Boyat i o v -də kənd. Salyan düzündədir. XIX əsrdə Xolqarabucacq kəndindən çıxmış bir qrup ailənin həmin kəndə məxsus pay torpağında məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. Məskunlaşmış ailələr Mehdi, Zeynal, Kəlbəli Nəcəf və Xansu-var adlı dörd qardaşa məxsus olduğuna görə yaşayış məntəqəsi belə adlandırılmışdır. Oykonimin etimotoponim olması da mümkündür. Tatanstanda Dört Öylə, Kırmda Dört, Dört Sakal və b. coğrafi adlar qeydə alınmışdır.

Dördtəpə or. *mür* Ağdam r-nunun Cava-hirli kəndi yaxınlığında yüksəklik Hün 301 m. Dağ onu əhatə edən təpələrin sayına görə Dördtəpə adlandırılmışdır.

Dördüncü Barək oyk. *mür* Ağcabədi r-nu ərazisində kənd Yuxarı Qarabəg kəna-lından bir qədər aralı, Mül düzündədir. Oyko-nim *dördüncü* və *barək* (taxtadan tikilmiş ev) komponentlərindən düzəlib Sovet hakimi-yeti illərində yaranmış Qırmızı Budka tipli oykonimlərdəndir.

Dövlətəlibəyli oyk. *düz* Cəlilabad r-nu-nun Kürdlər i o v -də kənd. Dağətəyi ərazi-dədir. Yaşayış məntəqəsini XIX əsrdə maldarlıqla məşğul olmuş, sahibkar *Dövlətəli* bəyə məxsus ailələr saldıqları üçün belə adlandırılmışdır. "Dövlətəlibəyə məxsus olan-lar" deməkdir.

Dövlətyarlı oyk. *sadə* Füzuli r-nunun eyniadlı i o v -də kənd. Kəndolcaçayın (Ara-zın sol qolu) sahilində, Qarabəg silsiləsinin etəyindədir. Kəndi *dövlətyarlı* nəslindən olan ailələr saldıqları üçün belə adlandırılmışdır. Etimotoponimdir.

Dərbən b a x Heyvalı

Dülyamçay hıdr. *mür* Masallı r-nu əra-zisində çay Dülyam hidroniminin variantı-dır. Hidronim *Dülyam* dağının adından və *çay* komponentindən düzəlməmişdir.

Dunay oyk. *sadə* Xaçmaz r-nunun Nab-ran i o v -də kənd. Avropaın ikinci böyük

Duvannı

çay olan Dunay çayının adı ilə adlandırılmışdır. Coğrafi ad Sovet hakimiyyəti illərində rəmzi olaraq verilmiş adlardan olub, 1960-cı illərdən məlumdur. Bəzən Duray variantında da qeydə alınmışdır.

Durandağ or. *mür* Qobustanda dağ. Pirsəat çayının aşağı axarından solda yerləşir. Hün. 308 m. *Duran* (dik) və *dağ* (müsbət relyef forması) komponentlərindən düzəlməmiş bu oronim toponimiyadakı Dikdağ oronimlərinin sinonimidir.

Durğan oyk. *sadə* Lerik r-nunun Şingə-dulan i o v -də kənd. Alaçay çayının sahilində, Burovar silsiləsinin etəyindədir. Bəzi tədqiqatçılar bu oykonimi Dügen toponiminin təfə-qil forması hesab edir, *düg* (Zərdüşt dininin təpəni davamçılarına verilən ad) və *on* (cəmlilik bildirən şəkl) komponentlərinə ayraraq izah edirlər. Əslində, bu coğrafi ad həmin ərazi üçün yad olmayan *dolanıdulan* tayfa adı ilə bağlı etimotoponimdir.

Durovdağ or. *mür* Cənub-Şərqi Şirvan düzündün c hissəsində fəaliyyətdə olan palçıq vulkanıdır. Hün 30 m. Oronim *durov* (di-binə palçıq çökmüş) və *dağ* (müsbət relyef forması) komponentlərindən düzəlib, "dibinə palçıq çökmüş, eteyinə palçıq axmış dağ" mənasındadır.

Durubahar or. *sadə* Kəlbəcər r-nunda dağ. Dağın eteklərində çox vaxt gül-çiçək olduğu üçün, "təmiz bahar, yaz" məna-lı ad almışdır.

Duruca hıdr. *düz* 1 Qobəle r-nu ərazi-sində çay Demiraparan çayının sağ qoludur. Suvarma üçün istifadə edilir. Hidronim Du-ruğa variantında da qeydə alınmışdır; 2 Şəki r-nu ərazisində çay. Ətrəfçiyarı sağ qoludur, 3 Qax r-nu ərazisində çay. *Duru* (saf, soffaf) və *-ca* (siddətləndirmə bildirir) komponent-lərindən düzəlib bu hidronim "suyu soffaf olan çay" mənasındadır.

Duruca or. *sadə* Oğuz r-nu ərazisində dağ. Oronim ərazisindən axan Duruca çayın adı ilə adlandırılmışdır. Durucaçay van-antında da qeydə alınmışdır.

Duvannı or. *sadə* Xəzər dənizində, Bakı arxipelaqında ada. Səngəç burunundan şə-dədir. Vulkan mənşəli yüksəkliyin hün-dürlüyü 45 m -dir. Zənbil adası da adlanır

Duvannı

Oronim orta əsrlərdə qıpçaqların tərkibində Azərb -na gəlmiş türkdilli *duvan* tayfasının adını əks etdirir. İndiki Qobustan qəsəbəsinin adı da evvelər Duvannı (Duvanlı) olmuşdur. Etnonim Qərbi Sibir, Moqolustan, Altay, Qazaxıstan, Qırğızıstan, Özbəkistan, Krım to-ponimiyasında çox geniş arealda yayılmışdır.

Duvannı b a x. Qobustan

Duvaryan oyk. *mür* İsmayılı r-nunun Axan i o v -də kənd. Girdiman çayının sahi-lində, Qabandağın şm -q hissəsindədir. Oron-im tat dilindəki *duvar* (yoxuş, yamac) və *-an* (yer) komponentlərindən düzəlib, "yo-xuşlu yer, maili yer" mənasındadır. Coğrafi ad obyektin relyefi haqqında məlumat verir.

Duzan or. *sadə* Şamaxı r-nu ərazisində dağ. Qozluçayla Çigil çayının suayırıcısıdır. Hün 1238 m. Əsl adı Böyük Düzəndəkdir. Dağa səthi düz, hamar olduğuna görə belə ad verilmişdir.

Duzdağ or. *mür* 1. Babək r-nu ərazisində dağ. Zəngəzur silsiləsinin dağətəklərində yerləşir. Hün 1173 m. Bu dağda böyük duz yataqları var. Arxeoloji materiallar burada hələ e ə 1 minilliyin əvvəllərində duz çıxarıldığını göstərir. Dağın adı buradakı duz ya-taqları ilə əlaqədar yaranmışdır; 2 Salyan r-nu ərazisində püskürən palçıq vulkanı. Kür çayının sağ sahilindədir. Hün 12 m. Adını ərazidəki cəmiyyətli göldən almışdır; 3 Yevlax r-nu ərazisində dağ. Bir neçə alçaq, hamar, çox aşınmış yüksəklikdədir. Hün 275 m. Bəzi ədəbiyyatlarda Duzdağ variantında verilməmişdir. Dağın ətrafı düməğ şoran torpaq-dır. Yerli əhalinin verdiyi məlumata görə, keçmişdə həmin torpağın şoran üzünü yığır və xüsusi üsulla duz oldurmuşdular. Buna görə də dağ Duzdağ adlandırılmışdır.

Duzdağ oyk. *sadə* Yevlax r-nunun Ne-motabad i o v -də qəsəbə. Düzənlikdədir. 1924-cü ildə salınmış bu qəsəbədəki ilk mü-vəqqəti evlər neft kəşfiyyatı dösiyinə məxsus olmuşdur. Sonralar burada yerləşən 8 nömrəli sovxozun malikanəsi əsasında abad yaşayış məntəqəsi yaranmışdır. 1965-ci ildən qəsəbə yaxınlığında Duzdağın adı ilə adlandırılmışdır.

Duzdağ hıdr. *düz* Salyan r-nu ərazisində şor göl. Gölün ətrafı ağ şoran torpaq örtüyün-

Düldül

dən ibarətdir. *Duzdağ* "duzlu, duzlaq, şor" məna-lı *Duzlaq* coğrafi adının yerli tələffüz formasıdır.

Duzlaşmaz hıdr. *mür* Ağdaş r-nunun c -unda axarı olmayan göldür. Hidronim *duzlu* (şor sulu) və *axmaz* (axarı olmayan göl) komponentlərindən düzəlib, "suyu şor axarsız göl" deməkdir.

Dübandı oyk. *mür* Bakı şəhəri Əzizbə-yov r-nunun Zire qəsəbə i o v -də qəsəbə. Keçmiş adı Təkişlaq olmuşdur. Adını əra-zidəki cəmiyyətli yerdən almışdır. Oykonim tat dilindəki *dü* (iki) və *bandı* (sədd, bağlanmış yer, qarşısı alınmış yer) komponentlərindən düzəlib, "iki sədd" deməkdir.

Dübir hıdr. *mür* Lerik r-nu ərazisində çay. Lənkəran çayının sağ qoludur. Hidro-nim tələf dilindəki *dü* (iki) və *bir* (kəsik, ya-nıq) sözlərindən düzəlib, "iki yataqlı olan çay" mənasındadır.

Dübrar or. *mür* Xızı r-nunun Altıağac kəndinin şm -q hissəsində, Baş Qafqaz sil-siləsinin iki çıxıntından ibarət zirvəsidir. Hün 2209 m. Bu zirvə şə -ə doğru gedikcə qollar ayrılır. Oronim tat dilindəki *dü* (iki) və *brar* (qardaş) sözlərindən düzəlib, "iki qardaş" mənasındadır. Zirvənin qoşa çıxıntısı bir-birinə bənzədiyi üçün belə adlandırılmışdır.

Dübrar hıdr. *sadə* Xızı r-nu ərazisində çay. Qızılcayın sağ qoludur. Çay öz adını əra-zisindən axdığı Dübrar dağından almışdır.

Düdəngə oyk. *mür* Şəur r-nunun Cəlil-kənd i o v -də kənd. Arazboyu düzənlikdədir. Oykonim İran dillərindəki *dü* (iki) və *dəngə* (məhəllə, şəhərin hissəsi) sözlərindən düzə-lib, "iki məhəlləli kənd" mənasındadır.

Düdükcü oyk. *sadə* Xocavənd r-nunun Edilli i o v -də kənd. Qarabəg silsiləsinin etə-yindədir. Keçmiş adı Kalatag olmuşdur. Yerli əhalinin verdiyi məlumata görə, yaşayış məntəqəsində *düdükcü* nəslinə mənsub ailələr məskunlaşdığı üçün belə adlandırılmışdır.

Dükamlar oyk. *sadə* Şuşa r-nunun Xol-fəli i o v -də kənd. Dağlıq ərazidədir. Yerli əhalinin verdiyi məlumata görə, vaxtilə yaşayış məntəqəsində bir neçə dükən olduğu üçün belə adlandırılmışdır.

Düldül or. *sadə* Şəmkir r-nu ərazisində dağ. Hün 975 m. Dağın adı oradakı al ya-a-

ğının izine oxşayan daşla və həmin daşın guya Həzrət Əlinin Duldül atının izi olması inamı ilə əlaqədardır

Dülyam or, mür Lerik r-nu ərazisində dağ Oronim talış dilindəki *dü* (iki) və *lyam* (yaylaq) komponentlərdən düzəlib, "iki yaylaq" mənasındadır

Dünyamalılar oyk, sada Beyləqan r-nunun eyniadlı i o v -də kənd. Mil düzündədir Yaşayış məntəqəsi Mil düzündə yayılmış xələc tayfasının *dünyamalılar* nəslinin məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır Kəndin keçmiş adı da Xələc olmuşdur

Dürriyə oyk, mür Astara r-nunun Pəlikəş i o v -də kənd Dağətəyi ərazidədir Talışca Dınyə kimi tələffüz olunur Tədqiqatçıların fikrincə, bu oykonim talış dilindəki *dü* (iki) və *riyə* (yol, çıxır) sözlərindən ibarət olub, "iki yol ayrıcında salınmış kənd" mənasındadır

Düyerli oyk, sada 1 Tərtər r-nunun Səhəabad i o v -də kənd Qarabağ düzündədir; 2 Şəmkur r-nunun eyniadlı i o v -də kənd. Zəyəm çayının (Kürün qolu) sahilində, Gəncə-Qazax düzənliyindədir Oykonim oğuzların *dügar/düyar* tayfasının adını əks etdirir Səlcuq oğuzlarının yürüşlərində fəal iştirak etmiş *düyarlar*ın adı Türkiyə və Türkmənistan toponimiyasında da əks olunmuşdur

Düyün oyk, mür Ordubad r-nunun Aza i o v -də kənd Düyün çayının (Arazın qolu) sahilində, dağətəyi ərazidədir XIX əsrin ortalarında burada Düyün və Düyündizə adlı iki kənd vardı Düyündizə kəndi hazırda Diza adı ilə mövcuddur Tədqiqatçıların fikrincə, oykonim *dü* (fars "iki") və *Gilan* komponentlərindən ibarət olmalıdır Ehtimal ki, kəndin əhalisi Gilandan gəlmişdir Ordubadın 20 km -liyində Xarabagilan (yerli əhali Xarabacilan adlandırr) adlı xarabalıq var Arazın sol qollarından biri Düyün, digər Gilan adlanır

Düyün hidr, sada Ordubad r-nunda çay Arazın sol qoludur Monboyni Zəngəzur silsiləsinin c -q yamaclarından (2400 m hündürlükdən) alır Aşağı hissəsində suvarma üçün istifadə edilir Düyün kəndinin yaxınlığından axdığı üçün belə adlandırılmışdır

Düz Biliç oyk, mür Dəveçi r-nunun eyniadlı i o v -də kənd Dəveçi çayının sahilində, Yun silsiləsinin (Böyük Qafqaz) ətəyindədir Yaşayış məntəqəsi vaxtilə Quba xanı Fətəli xanın Qarabağdan köçürüb gətirdiyi kəngərlilərin *biliçi* tayfasının məskunlaşdığı kəndlərdəndir Kənd düzənlik sahədə yerləşdiyindən və eyniadlı digər kənd (Dağ Biliçi) adından fərqləndirmək üçün belə adlandırılmışdır

Düz Cirdaxan oyk, mür Tovuz r-nunun eyniadlı i o v -də kənd Gəncə-Qazax düzənliyindədir R-nun ərazisində Cirdaxan adlı iki kəndi fərqləndirmək üçün Əsrək çayının sahilindəki kənd Əsrək Cirdaxan, düzənlikdəki kənd isə Düz Cirdaxan adlandırılmışdır

Düz Qırıqlı oyk, mür Tovuz r-nunun eyniadlı i o v -də kənd Gəncə-Qazax düzənliyindədir Oykonim *düz* və *Qırıqlı* (oğuz tayfalarından biri olan *qırıqlar*ın adını əks etdirən etnotoponim) komponentlərindən düzəlib Kənd düzənlikdə salındığına görə və Döndük Qırıqlı kəndindən fərqləndirmək məqsədilə belə adlandırılmışdır

Düz Resullu oyk, mür Gədəbəy r-nunun Çay Resullu i o v -də kənd Kiçik Qafqaz dağlarının şm yamacındadır Oykonim *düz* və *Resullu* (r-nun ərazisində məskunlaşmış resullu nəslinin adını əks etdirən etnotoponim) komponentlərindən düzəlib, "düzənlikdə salınmış Resullu kəndi" mənasındadır Toponimin birinci komponenti kəndin relyefini təyin etməklə onu ərazidəki Çay Resullu kəndindən fərqləndirməyə xidmət edir

Düzəğ or, sada Xocavənd r-nunun şm hissəsində, Xocavənd və Xocalı r-nlarının sərhədi boyunca uzanan dağ silsiləsi Ən hündür zirvəsi 1397 m -dir Oronimin Qarabağın qədim Dızaq məbəlinin adından olduğu ehtimal edilir

Düzbilic hidr, sada Salyan r-nu ərazisində min bulaqlar Düzbilici kəndindən c və ş -də iki qrup bulaqdır Suyu soyuqdur Hidronim eyniadlı kəndin adından yaranmışdır

Düzdağ or, mür Şarur-nu ərazisində dağın səthi hamar olduğu üçün bu adı almışdır

Düzənlik oyk, sada Salyan r-nunun Qarabala i o v -də qəsəbə Cənub-Şərqi Şirvan düzündədir Yaşayış məntəqəsi 1 nömrəli sovxozun 6-cı şöbəsinin malikanəsi əsasında yaranmışdır Qəsəbə düzənlik ərazidə yerləşdiyinə görə belə adlandırılmışdır

Düzqışlaq oyk, mür Ağstafa r-nunun eyniadlı i o v -də kənd. Gəncə-Qazax düzənliyindədir Keçmişdə Kor Xəlfəli də adlanırdı. Yaşayış məntəqəsi XIX əsrdə xəlfəli nəslinin Düzqışlaq adlı yerdə məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır Oykonim *düz* (düzənlik) və *qışlaq* komponentlərindən düzəlib, "düzənlikdə yerləşən qışlaq" mənasındadır və ərazidəki Köhnəqışlaq kəndindən fərqləndirmək məqsədilə belə adlandırılmışdır

Düzyard oyk, mür Gədəbəy r-nunun Dəyə Qarabulag i o v -də kənd Gədəbəy çayının sahilində, Başkənd-Dəstəfər çökəkli-

yindədir Yaşayış məntəqəsi XX əsrin əvvəllərində həmin r-ndakı Gerger (əslı Qarqar) kəndindən köçüb gəlmiş huydumlu və qırdanlı nəsilərinə mənsub ailələr *Düzyard* adlı ərazidə salmışlar Coğrafi ad obyektı relyef cəhətdən təyin edir

Dzerjınovka oyk, sada. Şamaxı r-nunun eyniadlı i o v -də kənd Dağətəyi ərazidədir Keçmiş adı Cabanı olmuşdur Kənd Cabanı yaylasının yamacında yerləşdiyi üçün belə adlandırılmışdır XIX əsrin 30-cu illərində burada Rusiyadan gələn rus ailələri məskunlaşmış, rəsmən Nikolayevsk adlandırılsa da, yerli əhali arasında Rus Cəbanısı kimi tanınmışdır Sovet hakimiyyəti illərində dövlət və partiya xadimi F E Dzerjınskinin (1877-1926) şərəfinə belə adlandırılmışdır Memorial toponimdir

Ee

Eçərə oyk, sada Cəlilabad r-nunun Kürd-
ləri i.e.v.-də kənd Burovar silsiləsinin şm -q
ətəyindədir. Tədqiqatçıları bu oykonim "üzü-
aşağı yol" mənasında izah edirlər

Edillə oyk, sada Xocavənd r-nunun Edilli
i.e.v.-də kənd Qarabağ silsiləsinin c -ş
ətəyindədir. Etnotoponimdir. Toponim qırğızla-
rın edilli tayfa adını özündə əks etdirir. Xə-
zərlərin üç paytaxtı şəhərindən birinin adı
İdil, Volqa çayının keçmiş adlarından biri İtil
olmuşdur. Hal-hazırda Türkiyənin Qars əya-
letində Edilli adlanan kənd mövcuddur.

Edişə oyk, sada 1 Cəlilabad r-nunun
Hovuzbulağı i.e.v.-də kənd Burovar silsilə-
sinin ətəyindədir, 2 Xocavənd r-nunun Xoc-
avəndi i.e.v.-də kənd Dağətəyi ərazisindədir.
Etnotoponimdir. Keçən əsrdə Şimali Qaf-
qazda Edişə adlı dörd kənd qeydə alınmışdır.
Edişə adlı tayfanın XII-XIII əsrlərdə qıpçaqlar
türkibində Şimali Qafqazdan Azərb.-na
gəlmələri ehtimal olunur. XIX əsrdə Qars
əyalətində Edişə adlı yaşayış məntəqəsi ol-
muşdur. Gürcüstan ərazisindəki Edişə topo-
nimi də bu etnonimlə bağlıdır.

Egeryurd or, mür. Kolbəcər r-nu ərazi-
sində dağ Hün 2167 m Oronim haqqında
tədqiqatçıların bir qismi xalq etimologiya-
sına əsaslanaraq belə ehtimal edirlər ki, dağ
uzaqdan ad yehərnə oxşadığına görə Yehər-
dağ adlanmış, rüsdillər xəritələrdə isə təhni
olunaraq Egeryurd kimi qeydə alınmışdır.
Tədqiqatçıların digər qismi isə bu fikirdədir
ki, toponim qədim türk dillərindəki *eğer*
(yayda və heyvanların saxlandığı düşərgə)
və *yurd* (komponentlərdən düzəlib, elatların
yaylaq yurdları ilə bağlı yaranmış coğrafi ad-
lardandır).

Elabad oyk, mür. Ağsu r-nunun Gürcü-
van i.e.v.-də kənd Gürcüvan platosundadır.
Oykonomi *el* və *abad* componentlərindən dü-
zəlib, "el yurdu" mənasındadır.

Elidar or, düz. Samux r-nu ərazisində
Elidar adı ilə paralel işlənir. Mənası "elli,
ellən olan" deməkdir. Açıqstanda Elidar,
Ermonistanda Elidar, Elli coğrafi obyektləri
qeydə alınmışdır.

Eldarçöl or mür. Azərb.-də (Xanlar r-nu)
və Gürcüstan dağ çölü. Mingeçevir su anbarın-
dan şm -q -də Qabırn (lon) və Qanix (Ala-
sesi) çaylarının aşağı axarında yerləşir. Q. hü-
sesi Gürcüstan ərazisinə daxildir. Qış otlaq-
ları kəmi istifadə edilir. Çöl öz adını ərazidəki
eynidlə dağdan almışdır.

Eldəydaş or, mür. Tərtər r-nu ərazisində
dağ Murovdag silsiləsindədir. Hün 2150 m
Elbəydaş variantında da qeydə alınmışdır.
Tədqiqatçıların ehtimalına görə, dağ Elbəy
adlı şəxsin yurd yeri olduğundan belə adlan-
dırılmışdır. Oronim *el* (camaat, kökür bir ne-
sildən olan əhali qrupu, regional əhali), -*daş*
(gəzdek, güzdek tipli terminlərə olduğu kimi
-*lağ*-*lıq* şəkilçisinə uyğundur) və *daş* (bu-
rada "dağ, qaya") componentlərindən düzə-
lib, "elini cəmləşdiyi dağ", "yaylaq yurdu"
mənasındadır. Qazaxıstanda Eltay, Kırmda
Ellək, Elteğ toponimləri qeydə alınmışdır.

Elgədik or, mür. İsmayıl r-nu ərazisində
dağ Oronim *el* (camaat) və *gədik* (hündür
dağlar arasında yol, dağ keçidi, aşırım) kom-
ponentlərindən düzəlib, "dağlar arasında,
aşırımdan keçən el yolu" və ya "el yolunun
üstündə olan dağ keçidi" deməkdir.

Ellec or, düz. Xocavənd r-nu ərazisində
dağ. Tədqiqatçıların fikrincə, oronim gismən
təhrifə uğramış Ellice coğrafi adıdır. Keç-
mişdə burada maldarlıqla məşğul olmuş el-
lərə məxsus yaylaqlar yerləşdiyi üçün dağ
belə adlandırılmışdır. Toponim *el* (camaat)
-*li* (varlıq, mənsubluq bildirən şəkil) və -*cə*
(burada bolluq bildirir) componentlərindən
düzəlib, "ellərin yurdu", "ellərə aid yurd"
mənasındadır.

Elləröyüğü or, mür. Tovuz r-nu ərazi-
sində dağ. Ceyrançöl, Kür və Qabırn (lon)
çayları arasında dağ. Hün 610 m. Tədqiqatçı-
lara görə, oronim *Eldaröyüğü* adının təhni
olunmuş formasıdır. Dağ oradakı nadir eldar
şamı ağacının bitməsi ilə məşhurdur. *Oyug*
komponentini tədqiqatçıları "sərhəddə qoyul-
muş nişangah" mənasında izah edirlər. Dağ
höqiqətdən də Azərb.-la Gürcüstanın sərhə-
dində təbiətin yaratdığı dik qoyulmuş nişan-
gahdır.

Elvar or mür. Xanlar r-nunda dağ. Qonca
çayından sağ tərəfdə yerləşir. Hün 1251 m

Elyasahlar

Keçmişdə yaylaq yeri olmuşdur. Oronim *el*
(camaat) və *var* (burada "yer, məskən") sözlər-
indən düzəlib, "el-anın məskəni", "elini
cəm olduğu, yığıldığı yer" mənasındadır.

Elyasahlar oyk, sada. Kolbəcər r-nunun
Seyidilər i.e.v.-də kənd Murovdag silsiləsinin
ətəyindədir. Yerli əhalinin dilində Ellasahlar
variantında işlənən bu oykonim haqqında
belə ehtimal edilir ki, Elyasah (Ellasah)
adlı bir şəxs XIX əsrdə indiki Gədəbəy r-nu-
nun Anqam kəndindən gələrək Güncəydam
adlanan bu yerdə kəndin bünövrəsini qoy-
muşdur. Kənd də onun adı ilə adlanmışdır.
1917-ci ildə kəndin adı Ellazallar variantında
qeydə alınmışdır. Qeyd edək ki, qazax tay-
falarının içindəsi Ellazal nəslinin adına
təsəvvüf edilir. Gürcüstanın Bolnisi r-nunda
keçmiş El kəndinin 1948-ci ildən adı Elias
Sopeli adlanır. Oykonim bütün hallarda etno-
toponimdir.

Emir oyk, sada. Gədəbəy r-nunun Poladlı
i.e.v.-də kənd Dağətəyi ərazisindədir. Bəzən
Əmir variantında qeydə alınmışdır. Oykonim
eymur tayfasının adı ilə bağlıdır, etnotopo-
nimdir.

Engelskənd b a x. İrmaşlı

Enli or, düz. Goranboy r-nu ərazisində
dağ. Dağ üzərindəki fərqləndirici əlamətə
gərə belə adlandırılmışdır. Azərb. dilinin
qərb qrupu dialektlərində *en* "nişan, mənsir,
işarə" mənasında işlənir və heyvanların qu-
laqlarına vurulan *dəmgəy* deyilir. Oronim
"dəmgəli dağ" mənasındadır. Qazaxıstanda
Enbek, Mari Respublikasının Şəmsürşen
r-nunda Enröl toponimləri qeydə alınmışdır.

Erkoc/Erkeç oyk, sada. Goranboy r-nu-
nun eynidlə i.e.v.-də kənd Murovdag silsiləsinin
ətəyindədir. Tədqiqatçıların fikrincə,
oykonim türk dillərindəki *erkeç/arsac* (dağın
yamacı, ətəyi) sözünün fonetik şəklə olub,
"dağ yamacında, ərxaçda salınmış kənd"
mənasındadır. Azərb. dilinin dialektlərində
sürünən qabağını çoxon yaşlı erkək keçiyə
də *erkeç* deyilir.

Ermonli Boris b a x. Borli

Esurql or, sada. Dovoçi r-nunda Gilgil-
çayın sağ sahilində zirvədir. Hün 1420 m.
Oronim, güman ki, dilimizin qədim dii vahid-
lənəndən sayılan *esuruk/asrük* sözünün fone-

Eymur

tik variantıdır və "qızgın, coşğun, ağzın" mə-
nasındadır.

Eşlə oyk, sada. Lənkəran r-nunun Rvo
i.e.v.-də kənd Lənkəran çayının sahilində,
Talış dağlarının ətəyindədir. 1917-ci ildə Ağsa
variantında qeydə alınmışdır. Tədqiqatçıların
ehtimalına görə, *əşlə/aşla* nasil, tayfa adıdır.
Eşşəkmeydan or, mür. Zəngəzur silsilə-
sində dağ aşırımı. Azərb.-nin Ordubad r-nu
ilə Ermənistanın Qacar r-nu arasında sərhəd
təşkil edir. Keçmişdə maldar elatların
yaylaq kimi istifadə edikləri aşırımın üstü
meydanı xatirlədən böyük hamar sahədən
ibarətdir. Yerli əhalinin verdiyi məlumata
gərə, yaylağa gələnlərin çoxu heyvanlarını
əsasen eşşək təşkil ediyi üçün aşırım belə
adlandırılıb. Eşşəkləri adətən müəyyən müd-
dətə burada dincə buraxırdılar və həmin ərazi-
yə də Eşşəkmeydan deyirdilər. Oronim
burada bitən *əşşəkatu* adlı yabarı bitki ilə də
bağlı ola bilər.

Etlilər or, sada. Quba r-nu ərazisində dağ.
Əsl adının Yeddlilər olduğu söylənilir. Deyi-
lənlərə görə, dağ öz adını vaxtilə oradakı
sitayış yeri olan Yeddlilər pinnin adından al-
mışdır.

Evoğlu oyk, sada. 1 Ağdam r-nunun Qa-
radağlı i.e.v.-də kənd Qarabağ düzündür;
2 Tərtər r-nunun eynidlə i.e.v.-də kənd
Qarabağ düzündür. Etnotoponimdir. Selçuk
oğuzlarının *iva/yiwa* tayfa adından və etnonim
yaradıcılığında iştirak edən *oğlu* (nəsil) kom-
ponentindən ibarətdir. 1823-cü ilə aid bir
sonədə yalnız Ağdam r-nundakı Evoğlu
kəndinin adı çəkilir və bildirilir ki, bu nəsil
Qaradağlı tayfasına mənsubdur. Qaradağlı-
lar isə kongorillərin qaraxanlı tayfasının bir
qoludur. Bu sonoda əsasən məlum olur ki,
Tərtər r-nundakı Evoğlu kəndini sonralar
Ağdamın eynidlə kəndindən köçmüş ailələr
salmışlar. Vaxtilə qızıllaşlar, sonralar isə
şahsevən tayfa birləşməsinə daxil olan *evö-
lülər* Sovetlər dövlətinin siyasi və ictimai
həyatında müəyyən rol oynamışlar. Odur
ki, hazırda Cənubi Azərb.-nin Xoy şəhrista-
nında 32 kəndi ohətə edən Evoğlu dehistası
mövcuddur.

Eymur oyk, sada. Ağdış r-nunun eynidlə
i.e.v.-də kənd Qərbi çayının sahilində, Çir-an

düzündədir. Oykonom türkdilli *eymur* tayfasının adı ilə bağlıdır. Etnotoponimdir. *Eymur-lar* və ya *emirlər/imirlər* XII əsrdə selçuq yürüşlərində fəal iştirak etmiş, Səfəvilər dövlətinin ictimai və siyasi həyatında müəyyən rol oynamışdır. Gədəbəy r-nunda yaşayan cüməliklərin (emirlərin) adı ilə bağlı Emir çayı, Emir kəndi, Emir Bozdağı və s. coğrafi adlara rast gəlmək mümkündür.

Eynalı oyk. *sada* Ağstafa r-nunun Kəçəsgər i o v -də kənd. Hesənsu çayının sahilində, Gonca-Qazax düzənliyindədir. Oykonom *inalı* etnoniminin təhrif olunmuş formasıdır və özündə XII-XIII əsrlərdə Kiçik Asiyada yaranmış *inalı* (Selçuq İbrahim İnalın adından) tayfasının adını eksi etdirir. Etnotoponimdir.

Eynaltaxta or. *mür* Daşkəsən r-nu ərazisində dağ. Şahdağ silsiləsindən ayrılan qoldur. Gonca çayı ilə Dəstəfur çayının suayırıcındadır. Yay otlaqları kimi istifadə olunur. Beynəlxalq variantında da qeydə alınmışdır. Tədqiqatçılar oronimi *Eynalı* (ş a) və *taxta* (dağlıq ərazidə düz yer) sözlərinin birləşməsi kimi "Eynalı yaylaq yurdu" mənasında izah edirlər. Əslində, oronim *eynallı/inalı* tayfa adı ilə bağlı olub, "inallılara məxsus yaylaq yurdu" deməkdir. Etnotoponimdir.

Eynılulaq oyk. *sada* Siyəzen r-nunun Ağdaş i o v -də kənd. Samur-Dəvəçi ovalığındadır. Kənd adını ərazidəki cınıadlı bulaqdan almışdır. Hidronim *iso cını* (or "göz, çeşmə") və *bulaq* (azərb "çeşmə, qaynaq") komponentlərindən düzəlib, "gözlü bulaq" deməkdir.

Eyvazlılar oyk. *sada* 1 Beyləqan r-nunun cınıadlı i o v -də kənd. Mil düzündədir, 2 Goranboy r-nunun Cimli Bolusu i o v -də kənd. Gonca-Qazax düzənliyindədir. Bezi ədəbiyyatlarda səhvən Eyvazlılar variantında qeydə alınmışdır. Yerli əhalinin məlumatına görə, yaşayış məntəqəsini XIX əsrin axırlarında indiki Qazax r-nunun ərazisindən gəl-

miş Eyvazlı adlı şəxs saldığına görə belə adlandırılmışdır. Lakin qazax tayfalarının bir qolu olan *eyvazlılar* (yerli tələffüz formasında *ayvazlılar*) Qazax r-nunun Xanlıqlar kəndində bu gün də yaşamaqdadır. Oykonom etnotoponim olub, *eyvazlılar* nəslinin adını əks etdirir. 1933-cü ildə Qaradonlu (İmişli) r-nu ərazisində də Eyvazlılar adlı kənd qeydə alınmışdır.

Eyvazxanbeyli oyk. *sada* Ağdam r-nunun Məqsudlu i o v -də kənd. Dağətəyi ərazidədir. 1835-ci ildə Ərəb Eyvazxan adlı ilə qeydə alınmışdır. *Eyvazxan* yerli bəylərdən Məmmədşahbəy oğlu olmuşdur (hazırda kənddəki nəsilərdən bir məmmədşahbəyli adlanır). 1826-cı ildə İrana qaçan Eyvazxan sonralar geri qayıtmış və çar hökuməti ona məxsus olan Şəlvə, Tərnəküt, Əliməmməd kəndlərini, İsaq Pənəh Sərkər köçünü yenidən özünə qaytarmışdır. Bundan sonra kənd Eyvazxanbeyli ("Eyvazxan bəyi məxsus kənd" mənasında) adlandırılmışdır.

Eyvazkəsdi or. *sada* Masallı r-nunun ərazisində dağ. Alaşar-Burovar silsiləsinin ş. yamaqdadır. Hün 485 m. Dağın adını yaxınlıqdakı cınıadlı meşənin adı ilə bağlayan tədqiqatçıların ehtimalına görə, Eyvaz adlı bir şəxs meşəni kəsib təmizlədiyindən meşə belə adlandırılmışdır. Əslində Eyvazkəsdi oronimi eyvazşağı, eyvazşuğullar etnoniminin sinonimi olan *eyvazkəsli* (eyvazın törəməsi) nəslinin adıdır. Oronim etnotoponimdir.

Eyvazlı oyk. *sada* 1 Ağdam r-nunun Qızanlı i o v -də kənd. Düzənlikdədir, 2 Qubadlı r-nunun Novlu i o v -də kənd. Dağlıq ərazidədir. Tədqiqatçılar bu oykonomləri oğuz tayfa ittifaqına daxil olan təklələnin (sonralar şahsevənlərin) türkibinə daxil olmuş eyvazlı tirosinin adı ilə bağlayırlar. Etnotoponimdir. Şorur r-nunun Tənənmə kəndində Eyvazlı məhəlləsi, Ağstafa r-nunun Səloğlu kəndində ayvazlı nəsil qeydə alınmışdır.

Əə

Əbilə oyk. *düz* Qubadlı r-nunun Kavdağ i o v -də kənd. Qara çayın sahilindədir. Toponim *Əbil* şəxs adına -ca şəkləsinə əlavə etmək yaranmışdır, "Əbilə məxsus yer" mənasındadır.

Əbilçay hıdr. *mür* Qusar r-nunda çay. Hidronim *Əbil* (ş a) və çay (su hövzəsi) komponentlərdən düzəlib. Xüsusi müliyyətiliklə bağlı yaranan toponimlərdəndir.

Əbiliyataq oyk. *mür* Xaçmaz r-nunun Niyazoba i o v -də kənd. Samur-Dəvəçi ovalığındadır. Quba r-nunun Giləzi kəndinə məxsus yataq olmuş, sonralar daimi yaşayış məskəninə çevrilmişdir. Oykonom *Əbil* (ş a) və *yataq* (məl-qaranın saxlanması üçün müxtəlif tikililən olan xüsusi sahə) sözlərinin birləşməsindən əmələ gəlmişdir.

Əbrəquəns oyk. *mür* Culfə r-nunun cınıadlı i o v -də kənd. Ədinə çayının (Araxın qolu) sağ sahilində, Zəngəzur silsiləsinin şm.-q. ətəyindədir. Kənddə orta əsrlərə aid qəbiristan, kilsə, qəbiristanda XV-XVI əsrlərə aid daş qoç fiqurları var. Əbrokəniz variantında da qeydə alınmışdır. Bezi tədqiqatçılara görə, toponim fars dilindəki *bura* (qala, iç qala) və orob dilindəki *kunis* (kəmsə sözündən təhrif olub, "məbəd, kilsə" mənasındadır) sözlərindən ibarətdir.

Əcoxur oyk. *mür* Qusar r-nunun cınıadlı i o v -də kənd. Kəpərcayın sahilində, dağətəyi ərazidədir. Əcoxur variantında da qeydə alınmışdır. Bezi tədqiqatçılara görə, kənd lozgi dilində *əca* (hündür) və *xur* (kənd) sözlərindən ibarət olub, "hündürlükdə olan kənd" mənasındadır. Digər tədqiqatçılara görə, kənd şəxs adı ilə (Həcixur) bağlıdır və yaşayış məntəqəsinin vaxtı ilə konkret olaraq hansı şəxsə məxsus olduğunu göstərir.

Əcoxurəbə oyk. *mür* Qusar r-nunun cınıadlı i o v -də kənd. Yan silsiləsinin ətəyindədir. Əcoxur kəndinə məxsus oba yerində alınmışdır. Oykonom "Əcoxur kəndinin obası" deməkdir.

Əçaldəğ or. *mür* Qobolə r-nunda dağ. Dağdan yaylaq kimi istifadə olunur. Oronim

burada baş vermiş bəd xəbər hadisə ilə əlaqədar adlandırılmışdır.

Əcəmi oyk. *sada* Yevlax r-nunun Xaldan i o v -də kənd. Ər *əcəmi* "ərəb olmayan adam, iranlı" deməkdir. Etnotoponimdir.

Ədili b a x Edili.

Əfəndilər oyk. *sada* 1 Cəbrayıl r-nunun Horovlu i o v -də kənd. Düzənlikdədir. Yaşayış məntəqəsi Qubadlı r-nunun *Əfəndilər* kəndindən ayrılmış səyidlər nəslinə mənsub ailələrin Külülyataq adlı bina yerində məskunlaşması nəticəsində yaranmış və əvvəllər Külülyataq adla adlandırılmışdır; 2 Qubadlı r-nunun Həmzəli i o v -də kənd. Həmə çayının sahilində, İnce düzündədir. Keçmiş adı Türk Əfəndilər olmuşdur. XIX əsrdə kəndin yaxınlığında Kürd Əfəndilər adlı kənd də mövcud olmuşdur. Yerli əhalinin verdiyi məlumata görə, vaxtilə Türkiyədən gəlmiş Məmməd Əfəndi adı bir nəfər bu kəndin bünövrəsini qoyduğunu görə onun adı ilə adlanmışdır. Etnotoponimdir. Bu nəslin nümayəndələrinə Qazax r-nu ərazisində də rast gəlmək olar.

Əfətli oyk. *sada* Ağdam r-nunun cınıadlı i o v -də kənd. Qarqar çayının sol sahilindən 2 km aralı, Qarabağ düzündədir. Keçmiş adı Məşədilər olmuşdur. Kəndin adı *əvətli* tayfa adının təhrif olunmuş formasıdır. XIX əsrdə r-nun ərazisində *əfətli*ların adı ilə bağlı Əfətli Böyükböy, Əfətli Müqəddəməy və Əfətli Əyniyataq adlı üç yaşayış məntəqəsi qeydə alınmışdır.

Əhən oyk. *sada* İsmayıl r-nunun cınıadlı i o v -də kənd. Niyaldag silsiləsinin ş. ətəyində, Lahic çökəkliyindədir. Kəndin əhalisi Lahic kəndindən çıxmış ailələrdən ibarətdir. *Əhən* təl dilində "dəmir" deməkdir. Tədqiqatçılar kəndin adını onun əhalisinin qədimdən dömriliklə məşğul olması ilə əlaqələndirirlər.

Əhmədabad oyk. *mür* 1 Goranboy r-nunun Muzdurlar i o v -də kənd. Gonca-Qazax düzənliyindədir. Keçmiş adı Tatlar olmuşdur. Yerli əhalinin verdiyi məlumata görə, Avazlı kəndində Hovon boy və Moşodi Məhəmməd boyo Cənubi Azərbaycan -dan gəlmiş rəncorlik edənləri 1924-26-cı illərdə dəmir məskunlaşmaq üçün torpaq sahəsi ayrılmışdır. Bu tor-

Əhmədağalı

pəq sahəsində salınmış yeni yaşayış məntəqəsi həmin rəhbərlərdən biri olan Seyid Əhmədini adını daşıyırdı, 2 Səbirabad r-nunun cənubunda i. v. -də kənd Mugañ düzündədir; 3 Tovuz r-nunun Yanıqlı i. v. -də kənd Çingilqad silsiləsinin ətəyindədir Oykönimlər "Əhmədini saldığı kənd, Əhmədə aid kənd" mənasındadır

Əhmədağalı oyk. *sada* Ağdam r-nunun Qarvənd i. v. -də kənd Dağətəyi düzənlikdədir Keçmiş adı Əhmədağalı Mugañlı olmuşdur Kənd Xəlil, Səday və Əvəz adlı bəylərə məxsus olduğundan keçmişdə *Baylık* de adlanmışdır *Əhmədağalı* həmin bəylərin mənsub olduğu nəslin adıdır.

Əhmədəhalar oyk. *sada* Füzuli r-nunun cənubunda i. v. -də kənd Mugañ düzündədir Etnotoponimdir Kəndin ərazisində Əhmədəhalar türbəsi yerləşir

Əhmədavar oyk. *mür* Ağdam r-nunun Qəsimsli i. v. -də kənd Dağətəyi düzənlikdədir Toponim *Əhməd* şəxs adına var topoformantını əlavə etməklə yaranmışdır (-a mənsəblük bildirir), "Əhmədə məxsus yurd" deməkdir

Əhmədağbəyli oyk *düz* Füzuli r-nunun cənubunda i. v. -də kənd Kəndələncayın (Araz çayının qolu) sol sahilində, düzənlikdədir Kənd *Əhməd* adlı bəyin adı ilə adlandırılmışdır

Əhmədcan or. *sada* Şamaxı r-nunda dağ. Longəbiz silsiləsinin c. -q. -ındadır Dağ keçmişdə *Əhmədcan* adlı şəxsin yaşayış olmuşdur Dağda Əhmədcan çadırı adlı yer də var **Əhmədli oyk** *sada* 1 Daşkəsən r-nunun Əmirvan i. v. -də kənd Murovdağ silsiləsinin ətəyindədir, 2 Daşkəsən r-nunun cənubunda i. v. -də kənd Murovdağ silsiləsinin ətəyindədir Şahsevənlərin *əhmədli* tirosinin adı ilə bağlıdır, 3 Beyləqan r-nunun cənubunda i. v. -də kənd Mül düzündədir Şahsevənlərin *əhmədli* tirosinə mənsub ailələrin məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır, 4 Bakı şəhəri Xətai r-nunda ştq Abşeron yarımadasındadır 1936-cı ildə təşkil edilmişdir Tədqiqatçıların görə, XVIII əsrdə mugañlı tayfasının *əhmədli* tirosinin qorbuluq adı yerdə məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır, 5 Laçın r-nunun cənubunda i. v. -də kənd

Əkbərməhlə

Ağdağ çayının (Həkəri çayının qolu) sahilində, Qarabağ yaylasındadır Keçmiş adı Molla Əhmədli olmuşdur Kənd XIX əsrin ikinci yarısında Vərazğun yeni adlanan ərəzindən buraya köçmüşdür. Kəndin adını *Molla Əhməd* şəxs adı ilə bağlayırlar; 6 Masallı r-nunun Təpə Alvardı i. v. -də kənd Lənkəran ovalığında Kəçmiş adı Sultan Əhmədli olmuşdur Şahsevənlərin *əhmədli* tirosinin adı ilə bağlıdır; 7 Şamaxı r-nunun Hacı i. v. -də kənd Pirsat çayının sahilində, Cəbəncəlladın dağının ş. -indədir. XIX əsrdə salınmış olan bu kəndin adını *Əhməd* şəxs adı ilə bağlayırlar; 8 Şəmkir r-nunun Qardağlı i. v. -də kənd Dağ yamacındadır Yaşayış məntəqəsi XIX əsrdə Şiştepe kəndindən ayrılmış *əhmədli* nəslinə mənsub ailələr tərəfindən salınmışdır

Əhmədli hıdr. *sada* 1 Laçın r-nunun Əhmədli kəndi yaxınlığında min bulaq 1635-1655 m hündürlükdə, çoxdəbətli 7 bulaqdan ibarətdir; 2 Laçın r-nunda çay Ota axarında Ağdağ və ya Minkənd, aşağı Axarında isə Zabux adlanır Etnotoponimdir

Əhmədoba oyk *mür* Xaçmaz r-nunun cənubunda i. v. -də kənd Samur-Devəçi ovalığında Oykönim "Əhmədə məxsus oba" mənasındadır Oba sonralar daimi yaşayış məntəqəsinə çevrilmişdir

Əşqam oyk. *sada* Yevlax r-nunun Havarlı i. v. -də kənd Şirvan düzündədir Əl adlı Aşxamdır *Aşxam* türkdilli xalqlarda "düşərgə, dayanacaq" deməkdir Ərəb dilində işləyən *aşxam* sözü isə "kəçən tayfa, aləqəyə yaşayan tayfa" mənasındadır

Əjdaha dağ or. *mür* Şərur r-nunda dağ Mifozoonim osasında formalaşmışdır

Əjdaha qayası or. *mür* Qubadlı və Kolbəcər r-nlarında qaya Mifit varlığı oxşarlığına görə adlandırılıb

Əjdaha yalı, Əjdaha kəbəsi or *mür* Laçın r-nunda yarıqlaşan bu coğrafi obyektlərin adı mifozoonim osasında yaranmışdır

Əkbərməhlə oyk. *mür* Aslara r-nunun Asxanəkoran i. v. -də kənd Dağlıq ərəzindədir Oykönim *Əkbər* (ş. a) və *məhlə* (kəndin bir hissəsi) komponentlərindən düzəlib, "Əkbərə məxsus məhlə, yer" deməkdir

Ələcl

Ələcl oyk. *düz* Kürdəmir r-nunun Topalhasanlı i. v. -də qəsəbə, Şirvan düzündədir Sovet hakimiyyəti illərində salınmış bu qəsəbə Azərb. -nin maarifçisi, tobiostünası alimi H Zərdəbinin (1842-1907) nəşr etdiyi "Ələcl" qəzetinin (1875-77) şərəfinə adlandırılmışdır

Ələli oyk. *düz* Ordubad r-nunun Bist i. v. -də kənd Zəngəzor silsiləsinin yamacındadır Tədqiqatçıların fikrincə, toponim qədim türk dillərində işləyən *əlik* (çəkəklik) sözü ilə əlaqədar yaranmışdır və kəndin coğrafi mövqeyi ilə bağlıdır Kəndin ərazisində cənubda bulaq da var

Ələli hıdr. *düz* Yardımlı r-nunda min bulaq Suyu soyuq, azdəbətli bulaqdır Hidronimi *əlik* (çəkəklik) sözü ilə əlaqələndirilir

Ələkl oyk. *sada* Laçın r-nunun Şəmkir i. v. -də kənd Dağətəyi ərəzindədir Kənd XIX əsrdə qasımışdır (digər adı kürdəcl) adlı tayfanın oturaqlaşması nəticəsində yaranmışdır. Kəndin adı həmin tayfa məxsus olan *əlakçi* nəslinin adı ilə bağlıdır

Ələkl hıdr *sada* Kelbəcər r-nunda çay Etnotoponimdir

Ələkl oyk. *sada* Şərur r-nunun Xanlıqlar i. v. -də kənd Şərur düzündədir Etnotoponimdir

Ələsgər oyk *sada* Zaqatala r-nunun Gözparaç i. v. -də kənd Qaraçayın sahilindədir Yaşayış məntəqəsi XVII əsrdə Dağıstandan gəlmiş saxur ailələrinin məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır Kəndin adı *Ələsgər* şəxs adı ilə bağlıdır

Ələsgərli oyk. *sada* 1 Füzuli r-nunun Mürzəcalı i. v. -də kənd. Dağətəyi ərəzindədir Toponim "Ələsgərin nəslindən olanlar" mənasındadır; 2 Şəmkir r-nunun cənubunda i. v. -də kənd Zəyov çayının sahilində, Kiçik Qafqaz silsiləsinin ətəyindədir Keçmiş adı Badakənd ("samanlıq olan kənd") olmuşdur 1990-cı ildə kəndin adı Aşıq Ələsgərin şərəfinə Ələsgərli adlandırılmışdır Məmonə toponimdir

Ələt oyk. *sada* Bakı şəhəri Qaradağ r-nunun cənubunda i. v. -də ştq Xəzər dənizi sahilində, düzənlikdədir Toponim türk-məngol

Əli Bayramlı

mənzeli oyrat tayfasının *əli* qolunun adından yaranmışdır Etnotoponimdir

Əliat burnu or. *mür* Bakıda dağ tiresi Sənqəçal və Pirsat burunları arasında, Qaradağ ərəzində yerləşir Dağ tiresi Xəzər dənizinə doğru uzanır, *əliat*dan Dilyon adı alpaçı vulkanı var Oronim *əli* cətonimlə *burnu* (qurunun, dağın və ya qayanın sırtı bucaq şəklində uzanmış hissəsi) sözünü əlavə etməklə yaranmışdır

Ələtli oyk. *düz* Hacıqabul r-nu ərazisində kənd Kəndin ilk sakinləri *Əliat* qəsəbəsindən köçüb gəlmələrdir Oykönim "Ələtdən olanlar, Ələtdən gələnlər" mənasındadır

Ələzəpən oyk *mür* Lənkəran r-nunun Biləser i. v. -də kənd Pəstəzor silsiləsinin yamacındadır Oykönim tələs dilində *ələzə* (göy ot, göyortı, yaşılıq) və *pin/bün* (ətək, dib) komponentlərindən düzəlib, "yaşıl dağ ətəyi" mənasındadır

Əli Bayramlı oyk. *mür* 1 Azərb. -də şəhər Kür çayının sahilində, Şirvan düzündədir Keçmişdə ərazidəki kəndlərdən birinin adı ilə Ərəb Şahverdi, 1796-cı ildə Qafqaza hücum etmiş Rusiya qoşunlarının komandanı, çar generalı V Zubovun şərəfinə Zubovka adlandırılmışdır 1938-ci ildə ətəfdəki kəndlər və kiçik yaşayış məntəqələr birləşdirilərək ştq elan edilmişdi Zubovka adı da dəyişdirilərək inqləbi bolşevik *Əli Bayramovun* (1889-1920) adı ilə adlandırılmışdır; 2 Kolbəcər r-nunun Zər i. v. -də kənd Keçmiş adı Mollabayramlı olmuşdur İnqləbi *Əli Bayramovun* adı ilə adlandırılmışdır, 3 Qazax r-nunun cənubunda i. v. -də kənd Düzənlikdədir Keçmiş adı Aslanbəyli olmuşdur Yaşayış məntəqəsi inqləbi *Əli Bayramovun* adı ilə adlandırılmışdır; 4 Samux r-nunun cənubunda i. v. -də kənd Keçmiş adı Əhmədboyli olmuşdur; 5 Samux r-nunun Lək i. v. -də kənd Gəncə-Qazax düzənliyindədir Keçmiş adı Şəmçizadə olmuşdur Yaşayış məntəqəsinə keçən əsrin 20-ci illərində Cənubi Azərb. -dən köçüb gəlmiş ailələr salmışdır İnqləbi *Əli Bayramovun* adı ilə adlandırılmışdır, 6 Zaqatala r-nunun cənubunda i. v. -də kənd Alazan-Əyriçay çökəkliyindədir XX əsrin 30-cu illərində iki çay sovxozunun təşkilatı ilə əlaqədar olaraq

Əliabad

Rusiyadan və etraf kəndlərdən köçüb gələn ailələrin məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. İqlibabı *Əli Bayramovun* adı ilə adlandırılmışdır. Memorial toponimdir.

Əliabad oyk. *mür* 1 Babək r-nunun cəmiyyəti adı ilə v -də kənd. Dağ etəyindədir. Sovet hakimiyyəti illərində bir müddət erməni bolşeviki A F Myasnikovun adı ilə adlandırılmışdır. 1991-ci ildən Əliabad adı ilə rəsmiləşdirilmişdir. 2 Bileşuvər r-nunun Xırmandalı iəv -də kənd. Muğan düzündədir. 3 Cəlilabad r-nunu Kürdlər iəv -də kənd. Buruvər silsiləsinin etəyindədir. 4 Lənk r-nunun Nüvədi iəv -də kənd. Dağotayı ərazisindədir. 5 Lənk r-nunun Vən iəv -də kənd. Peştosor silsiləsinin yamacındadır. Oykonomimlər "Əlinin kəndi, Əliyə məxsus yaşayış məntəqəsi" mənasındadır. 6 Zaqatala r-nunun cəmiyyəti adı ilə v -də kənd. Alazan-Göyçay çökəkliyindədir. Kənd İlisu hakimi *Əlibay Sultanın* adını daşıyır. Sultan bu kəndin əsası qoymuş və ingiloy ailələrini buraya yerləşdirmişdir. Sonralar azərbayclırlar da burada məskunlaşmışlar.

Əliagəli oyk. *sada* Ağdam r-nunun Əlimədədi iəv -də kənd. Xaçın çayının sahilində, dağotayı düzənlikdədir. Yaşayış məntəqəsi *Əliagəli* nəslinin məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. Etnotoponimdir.

Əlibənd or. *mür* Astarə r-nunda dağ. Oronim *Əli* (ş a) və *bənd* (kiçik dağ, təpə) komponentlərindən düzəlib, "Əli təpəsi" mənasındadır.

Əlibayqışlaq oyk. *mür.* Quba r-nunda kənd. Qusar məlii düzənliyindədir. XIX əsrdə kəndin orası Zizik kəndinin bəylərindən biri olan *Əlibay Zizikşiyə* məxsus qışlaq yeri idi. Kəndin ilk sakinləri də Zizik kəndindən köçmüş ailələr olmuşdur.

Əlibaylı oyk. *sada* 1 Qax r-nunun cəmiyyəti adı ilə v -də kənd. Kürmük çayının sahilində, Alazan-Həftoran vadisindədir. İlisu sultanı *Əlibay Sultanın* (XVII əsrin sonu-XVIII əsrin əvvəli) adı ilə adlanır. Yaşayış məntəqəsi Əlibəy məxsus orazıda ingiloy ailələrinin məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. Kəndin yaxınlığındakı dağ da Əlibaylı adlanır. 2 Tovuz r-nunun cəmiyyəti iəv -də kənd. Tovuz çayının sahilində, dağotayı ərazisindədir.

Əlik

Kənd Qışlaq və Topobaşı adlanan iki hissədən ibarətdir. Yerli əhalinin verdiyi məlumata görə, yaşayış məntəqəsi *Əlibay* adlı şəxsə aid qışlaq yerində salındığı üçün belə adlandırılmışdır. 3 Zərdab r-nunun Gəlmə iəv -də kənd. Kür çayının sahilində, Şirvan düzündədir. Əsl adı Abbaslibəydir. Etnotoponimdir.

Əlilən hıdr. *sada* Oğuz, Şəki, Yevlax r-nlarında çay. Kürün sol qoludur. Baş Qafqaz silsiləsinin c yamacından (3500 m hündürlükdən) başlanır. Xalxal və Oğuz çaylarının birləşməsindən emələ gəlir. Çayın qədim adı *Avant* olmuşdur. *Əlilən*, tođiqatçıların fıkırına, XIII əsrdə monqolların yürüşündə işıqlatmış *elcikin* tayfa adınına təhriş olunmuş variantdır. Hər iki halda hidronim etnotoponimdir.

Əlilənli oyk. *sada* Sabirabad r-nunun Cavad iəv -də kənd. Kür çayının sahilində, Şirvan düzündədir. Etnotoponimdir.

Əlisdag or. *mür.* Ağsəron r-nunda dağ. Dağın adı ərəb əlifbasındakı *əlf* hərfinə görə *Əlisdag* Ehtimal ki, dağın quruluşu ilə bağlıdır.

Əlismayılı oyk. *düz* Gədəbəy r-nunun cəmiyyəti adı ilə v -də kənd. Şahdağ silsiləsinin etəyindədir. Keçmiş adı *Alınabat* olmuşdur. 1930-cu ilin qışında həmin kənddə öldürülmüş *Əli İsmayilovun* (bolşevik Qasım İsmayilovun qardaşı) adı ilə adlandırılmışdır. Memorial toponimdir.

Əlik oyk. *sada* Quba r-nunun cəmiyyəti iəv -də kənd. Ağçayın (Qudyal çayının qolu) sağ sahilində, Yan silsiləsinin c -q etəyindədir. Zərdab -nın qafqazdilli etnik qruplarından biri olan qızların məskunlaşdığı qədim kəndlərdən biridir. Kür adlandırılan kiçik dağ çayının sahilindəki çökəklikdə salınmışdır. Tođiqatçıların fıkırına, oykonim *akəs*, *tuvin*, *şor* və *Sibir* türklərinin dilində "kənd, aul, ulus" mənalarında işləyən *al* sözünə kiçiltmə bildirən *-ik* şəx -sini əlavə etmək, yaxud "hündürlük, yüksəklik, zirvə" mənasında işləyən *əlik* sözündən yaranmışdır. Digərlərinə görə, Əlik kənd adı türk dillərində "dağlarda çuxur, çökək" mənalarında işləyən *əlik* sözü ilə bağlıdır. Bu fikir kəndin coğrafi mövqeyinə uyğundur.

Əlik

Əlik hıdr. *sada* Quba r-nu orasında çay. Çay öz adını orasındakı axdığı Əlik kəndinin adından almışdır.

Əlikənd oyk. *mür* 1 Göyçay r-nunun Mırtı iəv -də kənd. Şirvan düzündədir. 2 Ucar r-nunun cəmiyyəti iəv -də kənd. Şirvan düzündədir. 3 Ucar r-nunun Qazıqumlaq iəv -də kənd. Şirvan düzündədir. Oykonomimlər "Əliyə məxsus kənd, Əlinin kəndi" mənasındadır.

Əlikökək təpəsi or. *mür* Cəlilabad r-nunda Cəpə kəndində, İncəçayın sağ sahilində (ç.ə IV minilliyə aid) qədim yaşayış yeri. Oronim *Əlikökək* (ş a), *təpə* (müsbət rəyif forması) və *-si* (mənsub şəx) komponentlərindən düzəlib.

Əlikəsəmlı oyk. *sada* Cəlilabad r-nunda kənd. İncəçayın sağ sahilində 4 km aralı, Buruvər silsiləsinin şm -ş. etəyindədir. Etnonim osasında formalaşmışdır.

Əliqulu oyk. *sada* Laçın r-nunun Pircahan iəv -də kənd. Şəlvə çayının (Hökər çayının qolu) sahilində, Mixtəkon silsiləsinin yamacındadır. Keçmiş adı Əliqulukənd olmuşdur. *Əliqulular* nəslinin adı ilə bağlıdır. Etnotoponimdir.

Əliqulular oyk. *sada* İmişli r-nunun cəmiyyəti iəv -də kənd. Mül düzündədir. Yaşayış məntəqəsinin adı məşhərə şahsevənlərin tođle tayfasının *əliqulular* nəslinin adı ilə bağlıdır. Etnotoponimdir.

Əliqulusağı oyk. *sada* Qubadlı r-nunun Teymurməskənli iəv -də kənd. Dağotayı ərazisində. Keçmiş adı Qarabaşı olmuşdur. Kənd əvvəllər bir qədr aralıda yerləşirdi. Sonralar Qarabaşı kəndindən *əliqulusağı* nəslinə mənsub ailələr indiki orazıda kəndin bünövrəsini qoymuşlar. Kənd hətmin nəslin adını daşıyır. Etnotoponimdir.

Əliləbəyli oyk. *düz* Sabirabad r-nunun cəmiyyəti iəv -də kənd. Muğan düzündədir. Kənd XIX əsrdə *Əliləbəyli* adlı şahbəkə məxsus ailələrin məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır.

Əlimədədi oyk. *sada* 1 Ağdam r-nunun cəmiyyəti iəv -də kənd. Qarabağ silsiləsinin etəyindədir. 2 Xanlar r-nunun Qusqara iəv -də kənd. Gəncə-Qazax düzənliyindədir. Yaşayış məntəqələrin kəlmə tayfasına

Əlinəçay

mənsub *əlimədədi* obasının məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. Etnotoponimdir.

Əliməmmədəba oyk. *mür.* Quba r-nunun Hacıhüseynli iəv -də kənd. Qusar məlii düzənliyindədir. Yaşayış məntəqəsi Künənd kəndindən olan *Əliməmməd* adlı şəxsə məxsus oba yerində salınmışdır. Oykonomimlər "Əliməmmədə məxsus oba" mənasındadır.

Əlimərdanlı oyk. *sada* 1 Ağdam r-nunun Şuxbaba iəv -də kənd. Qarax çayının sahilində, Qarabağ düzündə yerləşir. 2 Tovuz r-nunun cəmiyyəti iəv -də kənd. Tovuz çayının sahilində, Xunan düzündədir. 1925-ci ildə Səmədəb, 1939-cu ildə isə Mansurlu kəndlərinin əhalisi bu kəndə köçürülmüşdür. Oykonomimlər *əlimərdanlı* nəslinin adını əks etdirir, etnotoponimdir.

Əlinəqlar oyk. *düz* Gədəbəy r-nunun Çaldas iəv -də kənd. Yerli əhalinin verdiyi məlumata görə, yaşayış məntəqəsinə XIX əsrin əvvəllərində Sədiqlı (indiki Ağstafa r-nunda) kəndindən gəlmiş *Əlinəqlı* adlı şəxs salmışdır. Oykonomimlər "Əlinəqları məxsus kənd" mənasındadır.

Əlince or. *düz.* Culfa r-nunun orasında cəmiyyəti çayın sağ sahilində dağ. Hün 1811 m, vulkan mənşəlidir. Dağda yerləşən Əlince qalası da silindrin qayalıq üstündədir. Qalanın Şahxatı adlanan sahəsində bişmiş kərpicdən tikilmiş binələrin xarəbəliqlər qalmışdır. VII əsrdə aid monbələrə qalının adı *Erneək*, XIII əsrdə aid monbələrə isə *Alınca* variantlarında çökilib. Qala Eldigəzilər dövründə mühüm hərbi istehkəm olmuşdur. "Kutabi-Dədə Qorqud" dastanlarında da Əlince qala-istehkəm kimi göstərilir. Elxanilərin, Cəlairlərin, Teymurların, Qaraqoyunluların, Ağqoyunluların, Səfəvilərin hakimiyyəti dövründə baş verən hadisələrə bağlı qalının adı tez-tez çökilib. Feodal çöküşünə və müharibələr nəticəsində qala dağıdılmışdır. Bozi tođiqatçıları dağın adının monqolların yürüşündə işıqlatmış *elcikin* tayfasının adı ilə bağlı olduğunu yuzyırlar. Bir qrup alimlərin fikrinə görə, toponim türk dillərindəki *aluncik* (meydana dağ) sözündəndir. Oronim *alan* tayfa adı ilə də bağlıdır.

Əlinəçay hıdr. *mür* Culfa r-nunda çay. Araxın sol qoludur. Zəngəzor silsiləsində

Əlinəzərli

Demirli dağın yamacından (2800 m hündürlükdən) başlanır Xəznədərə və Ləkətəksu çaylarının birləşməsindən emələ gəlir Çay adını yaxınlığındakı *Əlinəzərli* dağının adından almışdır

Əlinəzərli oyk, sada Bəyləqan r-nunun cəynadlı i o v -də kənd Mül düzündədir Oykonom *əlinəzərli* neslinin adı ilə bağlı yaranmışdır Etnotoponimdir

Əlilsətanlı oyk, düz Saatlı r-nunun cəynadlı i o v -də kənd Araz çayının sağ sahilində, Muğan düzündədir Kəndin adının *Əlibəy Sultanın* (İlisu sultanı) adı ilə bağlı olması ehtimal edilir

Əliuşağı oyk, sada Xanlar r-nunun Zazalı i o v -də kənd. Gəncə-Qazax düzənliyindədir Yerli əhali kəndin adını Aliuşağı kimi tələffüz edir və bəmin formada da işlədir Oykonom *əliuşağı* neslinin adını əks etdirir, etnotoponimdir

Əliyanlı oyk, sada Bərdə r-nunun Kələntərli i o v -də kənd Yaşayış məntəqəsi Qubadlı r-nunda yaşayan qaraçorlu tayfasının *əliyanlı* qolunun məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. Əliyanlı etnonimi hələ XII əsrdən məlumdur Orta əsrlərdə Arazbar mahalında da bu adda kənd mövcud olmuşdur

Əliyar oyk, sada Şəki r-nunun Aydinbulaq i o v -də kənd Şəxs adı əsasında formalaşmışdır

Əliyətəzərli oyk, sada İmişli r-nunun Məmmədli i o v -də kənd Oykonom muğanlı tayfasının *əliyətəzərli* tıresinin adı ilə bağlıdır Etnotoponimdir

Əliyoxuşu or mür Laçın r-nunda dağ Oronim *Əli* (ş a) və *yoxuşu* (coğrafi nomen) komponentlərindən düzəlib (-u mənsub şəx -si), "Əlinin yoxuşu" mənasındadır

Əlilər xidr, mür Bərdə r-nunda arx Hidronim *əlli* miqdar sayına *arx* coğrafi nomenini əlavə etməklə yaranmışdır, çay qollarının sayının çoxluğunu bildirir

Əlməkelu oyk, mür Siyozon r-nunun Dağ Quşçu i o v -də kənd Əlməkelu dağının otoyındadır Oykonom *əlməkelu* bitkisinin adındandır

Əlvənd oyk, sada Zorab r-nunun cəynadlı i o v -də kənd Kür çayı sahilində, Şirvan düzündədir Keçmiş adı Böyükənd olmuşdur

Əmirərx

dur Yaşayış məntəqəsi keçmişdə Bəyləqan şəhəri ətrafında yaşayış *əlvənd* nesli tərəfindən salınmışdır

Əmberçay xidr, mür Qax r-nunda çay Türk dillərində *ambar* "su anbarı", "məhsuldar torpaq" və s. mənalarında işlənir Tədqiqatlar *ambar* sözünü etnonim hesab edirlər Azərb dilinin bezi dialektlərində *əmbəra* "kiçik, dayaz arx", *əmbərçu* "bostan sulamaq üçün su şüvü" mənalarında işlənir Hidronim *ambar* (dayaz arx) və *çay* (su hövzəsi) komponentlərindən düzəlib, "dayaz çay, suyu az olan çay" deməkdir Bu fikri hazırda Əmberçayın quruyaraq Qanlı Qobu adlanması faktı da təsdiq edir XIX əsrdə Qafqazda Kulaitsi quberniyasının Rəcəv qəzasında Ambar, Tiflis quberniyasının Tiflet qəzasında Ambarsxevi, Tiflis quberniyasının Bərcalı qəzasında Ambarlı, Zaqatala dairəsində Əmberçay və s. toponimlər qeyd olunmuşdur Dağlıq Altayda Ambarlı adı çay vardır

Əmberçay oyk, mür Qax r-nunun Muğanlı i o v -də kənd Dağətəyi ərəzindədir Oykonom hazırda Qanlı Qobu adlanan keçmiş *Əmberçayın* adı ilə bağlıdır

Əmbilgöl xidr, mür Dəvəçi r-nunda göl Şabran çayının yuxarı axını hövzəsindədir Gölün adı ərəb dilindəki *əm* (cəmaat, icma), tat dilindəki *bil* (bataqlıq) və Azərb dilindəki *göl* sözlərindən ibarət olub, "icməyə məxsus göl" mənasındadır

Əminalı oyk, düz Masallı r-nunun Qarğalıq i o v -də kənd Lənkəran ovalığındadır Oykonom *əminləminalı* neslinin adı ilə bağlı olub, etnotoponimdir

Əmir b a x Emir

Əmiranlar oyk, sada Xocavənd r-nunun Xocavənd qəbəbə i o v -də kənd Əsli Əmiralılar Yaşayış məntəqəsini *əmiranlı* neslinə mənsub olan ailələr saldıqları üçün belə adlandırılmışdır

Əmirərx oyk, sada Ağdaş r-nunun Güvəndəli i o v -də kənd Kond XIX əsrin sonlarında Əmirərx adlı arxın کنارında bir qrup ailənin məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır Arxın adı Şirvan düzündə yaşayış türkdilli *cəmür* tayfasının adı ilə bağlıdır Etnotoponimdir

Əmiraslanlı

Əmiraslanlı oyk, düz Gədəbəy r-nunun Şəkərbəy i o v -də kənd Dağətəyi ərəzindədir Yaşayış məntəqəsini keçən əsrin 20-ci illərində Emir kəndindən çıxmış cinaboy neslinin olan Əmiraslan adlı şəxs salmışdır Oykonom *Əmiraslan* (ş a) və -lı (mənsubluq bildirir) komponentlərindən düzəlib, "Əmiraslanla məxsus kənd" mənasındadır

Əmircan oyk, sada 1 Bakı şəhəri Suraxanı r-nunda şıq Abşeron yarımadasındadır Yaşayış məntəqəsi XX əsrin əvvəllərinə qədər Xile adlandırılmışdır Tədqiqatçılar bu oykonimi ərəb işğalları dövründə İraqın Xile omarlıyından Azərb -na köçürülmüş ərəb tayfasının adı ilə bağlayırlar Əmircan oykonimini isə tədqiqatçılar orta əsrlərdə Şirvan dövlətində yüksək vəzifələrdən biri olan *əmirxanla* əlaqələndirirlər Qəbəbə XIV əsrə ad abidələrindən biri olan Nizameddin məcəsinin kitabəsində Şirvan dövlətində yüksək mənsəb sahibli olmuş Əmir Nizameddin Əmirxan adlı şəxs haqqında məlumat verirlər Dövlət tərəfindən təsdiq olunan *əmirxan* vəzifəsinin sahibi Məkkəyə ziyarətə gedənlərə başçılıq edərmiş, 2 Qax r-nunun Muğanlı i o v -də kənd Dağətəyi ərəzindədir XIX əsrə ad mənbələrdə Əmircanlı vaxlarında qeydə alınmışdır Yaşayış məntəqəsi XVIII əsrdə İlisu və Sarıbaş kəndlərindən çıxmış ailələrin məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır *Əmircanlı* orada məskunlaşmış bir nəslin adıdır

Əmircan xidr, sada Bakı şəhəri Suraxanı r-nunda mülkiçiyə min bulaq Bulağın adı Əmircan kəndindən adından götürülüb

Əmirxanlı oyk, sada Zəngilan r-nunun Bartaz i o v -də kənd Keçmiş adı Püşonli olmuşdur Yerli əhəlinin məlumatına görə, yaşayış məntəqəsini XIX əsrdə püşonli tayfasına mənsub *Əmirxan* adlı bir nəfər salmışdır Əslində, *əmirxanlı* şahsevən tayfa itifaqına daxil olan tayfalarından birinin adı olub, Dəvəçi r-nu ərəzindəsi də qeydə alınmışdır Etnotoponimdir

Əmirxanlı or, sada Dəvəçi r-nu ərəzindəsi də yüksəklik Baş Əmirxanlı kəndində yerləşdiyi üçün belə adlandırılmışdır Etnotoponimdir

Əncirdağ

Əncirxanlı xidr, sada Dəvəçi r-nunda çay Baş Əmirxanlı kəndi yaxınlığından axdığı üçün belə adlandırılmışdır Etnotoponimdir *Əncirli oyk, düz* Bərdə r-nunun Xanəbəh i o v -də kənd. Qarabağ düzündədir, *Əncirli* tayfasının adındandır. Etnotoponimdir

Əncirməhmud oyk, sada Ağdaş r-nunun Şəmsabad i o v -də kənd. Şirvan düzündədir Yerli əhəlinin verdiyi məlumata görə, yaşayış məntəqəsi XVIII əsrdə *Əncirməhmud* adlı şəxs tərəfindən salınmışdır

Əncirtürbə oyk, sada Masallı r-nunun Güllütəpə i o v -də kənd Burovar silsiləsinin otoyundadır Kənd *Əncir türbəsi* adlı türbənin yaxınlığında yerləşdiyi üçün belə adlandırılmışdır

Əncirvan oyk, mür Qəbələ r-nunun Məlikli i o v -də kənd Qaraçay və Göyçay çaylarının sahilindədir Oykonom *Əncir* (ş a) və *van* (burada "ev, yer" mənasındadır) komponentlərindən düzəlib, "Əncirə məxsus yer, kənd" deməkdir

Əncirvar oyk, mür Daşkəsən r-nunun cəynadlı i o v -də kənd Qabaqlar çayının sahilində, dağətəyi ərəzindədir Oykonom *Əncir* (ş a) və *var* (yer) sözlərindən düzəlib, "Əncirin yeri" mənasındadır Belə güman edilir ki, kəndin orazisi əvvəllər Əncir adlı şəxsin köç yeri olmuş, sonralar isə daimi yaşayış məntəqəsinə çevrilmişdir

Əncirvar xidr, sada Daşkəsən r-nunda çay Çay Əncirvar kəndinin ərəzindən axdığı üçün kəndin adı ilə adlandırılmışdır *Əncirvarlı oyk, sada* Cəbrayıl r-nunun Şükürbəyli i o v -də kənd Yaşayış məntəqəsini keçmiş adı Hüseynbəyli olmuşdur Kənd *əncirvarlı* neslinin məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır

Əncirzeydli oyk, bəyləqan r-nunun Bircinci Şahsevən i o v -də kənd Əsl adı Əncirseyidli Toponim kəndin osasını qoymuş *əncirzeydli* neslinin adı ilə bağlıdır Etnotoponimdir

Əncirgöl b a x Əmbilgöl

Əncir qayası or mür Zəngilan r-nunda qaya Fətonimik oronimdir

Əncirdağ or mür Dəvəçi r-nunda dağ *Əncir* (meyvə ağacı) və *dağ* (məhsul rəylət forması) komponentlərindən düzəlib, "əncir

bitən dağ" mənasındadır. Fitonimik oronimdir.

Əncirli dəre *or. mür.* Qaradağ r-nunda dəre, Qubadlı r-nunda dəre, Zəngilan r-nunda dəre; Cəbrayıl r-nunda dəre. Fitonimik oronimdir.

Əncirli dəş *or. mür.* Cəbrayıl r-nunda dağ. Oronim bitki adına *dəş* ("dağın, topunun yuxarı hissəsi ilə ələyi arasındakı saho", "dağ yamacının yuxarı və orta hissələrinin arasında qalan hissə", "yamacın yuxarı hissəsi") sözünü əlavə etməklə yaranmışdır.

Əngəxaran *oyk. sada.* Şamaxı r-nunun Dzevinovka i.e.v.-də kənd. Baş Qafqaz silsiləsinin ətəyindədir. Əngəxaran kəndinin ərazisində orta əsrlərə aid yaşayış yeri və qəbiristanlıq mövcuddur. Kəndin əhalisi indiki əraziyə təq. 300-400 il əvvəl Şamaxının 50 km şm.-q.-ındakı eyniadlı kənddən köçüb gəlmişdir. Yerli əhali arasında keçmiş Əngəxaran kəndinin ərazisi Bine Əngəxaran adı ilə tanınır. Zərar Xeybən kəndindən şm.-q.-də, Yeddı qardaş platosunda. Toponim, ehtimal ki, *ahəngəran* sözündən olub, "dəmircilər" mənasını daşıyır. Toponimi tə dilindəki *əng* (ar) sözündən və *-an* şəkl-sindən ibarət "arı saxlanılan yer" mənasında da yozurlar. Kəndin ərazisində eyniadlı dağ və min bulaqlar var.

Əngəxaran hıd, *sada.* Şamaxı r-nunda min bulaq. Köhnə Əngəxaran kəndinin xarabalığı yaxınlığında yerləşir. Suyu soyuq və kükürdüli olub, iki bulaqdan ibarətdir. Hidronim bulağın yerləşdiyi kəndin adından yaranmışdır.

Əngəxaran or, *sada.* Şamaxı r-nunun Əngəxaran kəndi ərazisində dağ. Hünd. 1380 m. Dağın adı yerləşdiyi kəndin adından götürülmüşdür.

Əngəvül *oyk. sada.* Yardımlı r-nunun Vərgədüz i.e.v.-də kənd. Peştəser silsiləsinin ətəyindədir. Bozi tədqiqatçıları Əngəvül toponimini İran illərində "üzümlük", "üzümlü topo" anlamında izah edirlər. Oykonim *əng* (İran dillərində "arı", "bal arısı") və təliş dilindəki *vil* (çiçək, gül) sözlərindən ibarət olub (-a bitişdirici sədirdi), "arıçığıy (güllü) olan yer" mənasını bildirdiyini də yazırlar.

Əniq *oyk. sada.* Qusar r-nunun eyniadlı i.e.v.-də kənd. Qusar çayının sahilində, Yan

silsiləsinin ətəyindədir. 1843-cü ilə aid sonəddə Anuxkənd formasında qeyd olunmuşdur. Oykonimin ləzg "məskən" mənasında olan *əniq* sözündən yaranmış ehtimal olunur. **Əniqoba** *oyk. mür.* Qusar r-nunun Əniq i.e.v.-də kənd. Baş Qafqaz silsiləsinin ətəyindədir. Yaşayış məntəqəsinin vaxtı ilə Əniq kəndindən ayrılmış ailələr oba yerində salmış üçün belə adlandırılmışdır.

Ərcivan *oyk. Astara* r-nunun eyniadlı i.e.v.-də kənd. Ərcivan çayının sahilində, Lenkoran ovalığında. Toponimi tədqiqatçıları müxtəlif cür izah edirlər: 1. *Arçion* (*arçion*) toponiminin dəyişilmiş variantı olub, "mişçəkənlər yeri" deməkdir; 2. Təliş dilindəki *arc* (deyirman) və *van* (məskən, ev, yaşayış yeri) sözlərindən (-i bitişdirici sədirdi) ibarət olub, "deyirman yeri" mənasını bildirir; 3. Türk dillərindəki *arça* (ardıc ağacı) və məkan bildirən *van* sözlərindən əməli gəlib, "ardıc ağacı bitən yer" mənasındadır. **Ərcivan hıd**, *sada.* Astara r-nu ərazisində çay. Çay adını eyniadlı kəndin adından almışdır.

Ərçimər b a x. Arçıman. **Ərdəblle** *oyk.* Lenk r-nunun Kirovd i.e.v.-də kənd. Burovar silsiləsinin yamacındadır. Kəndi Cənubi Azərbaycan Ərdəbil mahalından gəlmiş ailələr salmışlar. Toponim Ərdəbil sözünə təliş dilindəki -ə cəm şəkl-sini əlavə etməklə yaranmışdır, "ərdəbililər" deməkdir. Bozi tədqiqatçıları Ərdəbil toponimini "müqəddəs su" (İran dillərində *artalar* - müqəddəs) mənasında izah edirlər. Qədimdə Ərdəbildə müalicə ohoımıy-yotli su olmuşdur. Başqa ehtimalla görə, Ərdəbil qədim türk dillərində "dağ", "dağlıq", "dağ kəndi" mənasında işlənən *ar* sözünə təliş dilində "bataqlıq" mənasında işlənən *bil* sözünü əlavə etməklə yaranmışdır.

Ərdəşəvə *oyk. mür.* Laçın r-nunun Tozəkənd i.e.v.-də kənd. Tədqiqatçıları toponimi kürd dilində *ardəş* (ardıc ağacı) və *və* (yer) sözlərindən ibarət olduğunu yazırlar. Toponim "ardıcıl yer" mənasını daşıyır.

Ərdəşəvi b a x. Ardaşəvə.

Ərdəşəvə b a x. Ardaşəvə.

Ərəb *oyk. sada.* Ağdas r-nunun Küköl i.e.v.-də kənd. Şirvan kanalının sahilində, düzənlikdədir. Yaxınlığında XVIII əsrə aid

Surxay qalasının qalıqları var; 2. Xaçmaz r-nunun Qalağan i.e.v.-də kənd. Samur-Dəvəçi ovalığında. 3. Laçın r-nunun Fətəlipoye i.e.v.-də kənd. Dəgəteyi ətəzindədir. Yaşayış məntəqəsinin bəgərbəyli tayfasına mənsub ailələr *Ərəbdüzü* adlanan yerdə salmışlar; 4. Masallı r-nunun Xırməndəli i.e.v.-də kənd. Lenkoran ovalığında. Yaşayış məntəqələrində *arəb* etnonimini əks etdirir. VII əsrdən ərəb işğallarının başlaması ilə olaqadər Xilafətin tərkibinə daxil olan ərazilərə, o cümlədən Azərbaycan-na xeyli *arəb* tayfası köçürülmüşdür. Mənbələrin məlumatına görə, təkcə xəzər-ərəb müharibələri dövründə Hısaq ibn Mervan 731-ci ildə şm. sərhədlərini qorumaq üçün Azərbaycan-da Şəmdan (Surya) gəlmiş 40 min *arəb* ailəsi yerləşdirmişdi. Ərəblərin Azərbaycan-na köçürülməsi sonralar kütəvli həl almışdı. Gələn ərəblərin oksonyovti Şam, Mosul, Diyar, Rəbiə, Yemən, Xeybər, Xille, Kufə, Bəsrə və s. daırolardan idi. XIX əsrə aid məlumata görə, Zaqafqaziyada *arəb* komponentli kənd adlarının 29-undan 19-u Bəki quberniyasında idi.

Ərəbsərrə *oyk. mür.* Yevlax r-nunun Şiyan i.e.v.-də kənd. Şirvan düzündədir. Keçmiş adı İkinci Ərəbsəki olmuşdur. Toponim *arəb* etnonimindən və *Bəsrə* (indiki İraqda şəhər) sözlərindən ibarət olub, "bəsrəli *arəb*, Bəsrədən olan *arəblər*" mənasındadır.

Ərəbcəbirli *oyk. mür.* Göyçay r-nunun Şəhadət i.e.v.-də kənd. Şirvan düzündədir. Kənd orta əsrlərdə *arəb* monşolı ailələrin məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. Etnotoponimdir.

Ərəbxana *oyk. mür.* Kürdəmir r-nunun Mollakənd i.e.v.-də kənd. Şirvan düzündədir. Əsl adı Ərəb Xanodandır. Oykonim *arəb* etnonimində *xanadan* (İran dillərində "ev, mənzil", "nəsil") sözünü əlavə etməklə yaranmışdır, "ərəb nəsl, *arəb* evi" mənasındadır. Ermonistanın Gorus r-nunda da Ərəbxana adı kənd olmuşdur.

Ərəbqardaşbəyli *oyk. mür.* Neftçala r-nunun Congan i.e.v.-də kənd. Onub-Şorqi Şirvan düzündədir. VIII əsrdə Azərbaycan-na köçürülmüş *arəb* tayfalarından biri sonralar *arəbqardaşbəyli* adlanmışdır. Əvvəlcə Şirvanda yaşamış *arəbqardaşbəyli*lərin bir hissəsi

XIX əsrin ortalarında bura gəlib məskunlaşmışlar.

Ərəbqədım *oyk. mür.* Qobustan r-nunun eyniadlı i.e.v.-də kənd. Zəngidərə çayının (Pirsat çayının qolu) sol sahilində 4 km aralıda yerləşir. Keçmiş adı Köhnə Ərəb olmuşdur. XIX əsrdə Şirvanda yaşamış 205 ailədən ibarət *arəbqədım* tayfasının adı ilə adlandırılmışdır. Etnotoponimdir.

Ərəbqubalı *oyk. sada.* Kürdəmir r-nunun eyniadlı i.e.v.-də kənd. Şirvan düzündədir. Tədqiqatçıların fikrincə, oykonim Ərəbqubalı adından təhəfirdir. Mənbəyə VIII əsrdə İraqın Kufə mahalından Azərbaycan-na köçürülmüş *arəb* ailələrinin bir hissəsi burada *arəbqubalı* (Kufədən çıxmış *arəblər*) adı ilə adlanmışdır. Yaşayış məntəqəsi bu ailələrin məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. Üçün belə adlanır.

Ərəblər *oyk. düz.* 1. Bərdə r-nunun Güllüqanlı i.e.v.-də kənd. Qarabağ düzündədir; 2. Dəvəçi r-nunun Gandov i.e.v.-də kənd. Samur-Dəvəçi ovalığında. Yaşayış məntəqələrində vaxtilə Azərbaycan-da məskunlaşmış *arəblərin* adı ilə bağlıdır. Oykonim *arəb* etnonimində *-lar* şəkl-sini əlavə etməklə yaranmışdır.

Ərəbməhdibəyli *oyk. mür.* Ağsu r-nunun eyniadlı i.e.v.-də kənd. Yuxarı Şirvan kanalının sahilində, Şirvan düzündədir. XIX əsrdə Şirvanda maldarlıqla məşğul olmuş və *Məhdibəy* adlı şahbuzca mousus *arəbməhdibəyli* ailələrin məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır.

Ərəbcəqay *oyk. sada.* Ağdas r-nunun Qoşağovaq i.e.v.-də kənd. Bozdağ silsiləsinin ətəyindədir. Oykonim *arəb* etnonimində *ocay* (pir, müqəddəs yer) sözünü əlavə etməklə yaranmışdır. Yaşayış məntəqəsi Ərəbcəqay adlı piri yanında salındığına görə belə adlanmışdır.

Ərəbsarvan *oyk. sada.* Ağsu r-nunun eyniadlı i.e.v.-də kənd. Yuxarı Şirvan kanalından 4 km aralı, Şirvan düzündə yerləşir. Toponim *arəb* və *sarvan* (dəvə saxlayan, dəvəçi) sözlərindən yaranmışdır, "dəvə saxlayan *arəblər*" mənasındadır. *Ərəbsarvan* eyni zamanda keçmişdə dəvəçiliklə məşğul olmuş *arəb* monşolı kiçik icmalardan birinin adı olmuşdur.

Ərəbşalbaş

Ərəbşalbaş oyk, *mür* Qobustan r-nunun Təklə i.e.v -də kənd Baş Qafqaz silsiləsinin ətəyində, Sündü yaylasındadır. Keçmiş adı Ərəbcəbirləri olmuşdur. 1853-cü ildə 50 ailədən ibarət olmuş *ərəbcəbirləri* tayfası *Şalbaş* adlı xəzinə torpağında məskunlaşdıqna görə belə adlandırılmışdır.

Ərəbşahverdi oyk, *sada* 1 Güycay r-nunun Yeniarı i.e.v -də kənd Şirvan düzündədir, 2 Qobustan r-nunun Qurbançı i.e.v -də kənd Dağətəyi ərəzindədir. Keçmiş adı Ərəbşahverdi XIX əsrdə ərəb mənşəli böyük tayfalarından birinin adı idi. 1870-ci ildə 250 ailədən ibarət olan bu tayfa sonralar üç hissəyə parçalanmışdı. Kiçik hissədən ibarət olan *ərəbşahverdi* tayfasının 70 ailəlik bir hissəsi həmin illərdə Güycay qəzasına köçərək indiki Ərəbşahverdi kəndinin əsasını qoymuşdu.

Ərəbşəkl oyk, *mür* Ağdaş r-nunun Eymur i.e.v -də kənd, Şirvan düzündədir. Keçmiş adı Qənbi olmuşdur. XIX əsrdə Nuxa qəzasında maldarlıqla məşğul olmuş, qışı Kür sahilində, yayı isə Şəki ətrafında keçirmiş *ərəb* mənşəli tayfaya mənsub ailələrin məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır.

Ərəbşəki oyk, *sada* Ağsu r-nunun cənubi i.e.v -də kənd Ağsu çayının sahilində, Şirvan düzündədir. Tədqiqatçılar yaşayış məntəqəsinin XIX əsrdə Cavad qəzasında maldarlıqla məşğul olmuş 58 ailədən ibarət *ərəbşəki* adlı elin məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. Yazırlar Etnotoponimdir.

Ərəbyatağı or, *mür* Cəbrayıl r-nunun c.-unda, Göyçərin Veysellə kəndindən q.-da sira dağlar Oronim *ərəb* etnonimindən *yataq* (mal-qaranın saxlanması üçün müxtəlif tikililərlə olan sahə) sözünün birləşməsindən yaranmışdır. Güman edilir ki, dağdakı tikililərdən ərəb mənşəli ailələr yataq kimi istifadə etmişlər.

Ərəbyengləc oyk, *mür* Şərur r-nunun İbadulla i.e.v -də kənd Düzənlikdədir. Oykonom *ərəb* etnonimindən *yengləc* (yeni, təzə) sözündən ibarət olub, "təzə ərəb kəndi, yaxud yeni salınmış ərəb kəndi" mənasındadır.

Ərəfsə oyk, *sada* Culfa r-nunun cənubi i.e.v -də kənd Əlinəç çayının sahilində, Zəngəzur silsiləsinin ətəyindədir. Ermenistanın

Ərik topası

Sisyan r-nunda azərbaycanlıların yaşadığı Ərəfsə adlı kənd olmuşdur. Tədqiqatçılar bu toponimin eradan əvvəl XIV əsrdə Kəpək Asiyada Xett (Het) dövlətinin hökmdarı II Murşilinin bir qayəsü yazısında kiçik ölkə və qala kimi adı çəkilən *Aripşa* ilə əlaqədar olduğunu və Anpşa adının yerli forması Ərəfsə (orta ərəb emeni mənbələrində Arevis) adının Naxçıvan bölgəsinə gətirildiyini ehtimal edirlər. Digər tədqiqatçılara görə, Ermenistanın Sisyan r-nunda yerləşən Ərəfsəli kənd adı kəngərli tayfasının *ərəfsalı* tiyresinin adından eməle gəlmişdir.

Ərəfsə hıdr, *sada* Culfa r-nunda min bulaq, Əlinəç çayının sağ sahilində yerləşir. Az debitli içməli soyuq suyu olan bulaqdır. Hıdronim Ərəfsə kəndinin adından yaranmışdır.

Ərəkdə oyk, *mür* İsmayıl r-nunun Lahic qəsəbə i.e.v -də kənd Niyalıdağın ətəyindədir. Tədqiqatçılar toponimin türki dilində *ərə* (daş, qaya) və *ərk*-fars mənşəli *kə* (taraf, yer, səmt) sözlərinin fonetik formalarının birləşməsindən eməle gəlmiş "qaya tərəfi, qayalıq, qaya səmti" mənasını bildirdiyini yazırlar. Lahic qəsəbəsində Ərək adlı məhəllə olduğundan kəndin həmin məhəllədən çıxmış ailələrin məskunlaşması nəticəsində yaranması güman edilir.

Ərəzi oyk, *düz* Culfa r-nunun cənubi i.e.v -də kənd Əlinəç çayının (Arazın qolu) sağ sahilindən 2 km aralı, dağətəyi düzənlikdədir. Mənbələrdə Arajkan, Arajank, Arospjan, Arasank variantlarında qeydə alınmışdır. Tədqiqatçıların fikrincə, oykonim *Araz* hıdronimi və *-an* şəkilçisi (fonetik dəyişikliyə uğrayaraq *-in* formasına düşmüşdür) əsasında yaranmışdır. XIX əsrdə İran və Türkiyədən buraya ərəbi etnonim ailələrindən köçürüldüyü haqqında məlumat verilir.

Ərik dərəsi or, *mür* Şəmkir r-nunda dərə. Toponim fitonim əsasında yaranmışdır.

Ərikli oyk, *sada* Laçın r-nunun Kürdəhacı i.e.v -də kənd Qarabağ silsiləsinin yamacındadır. Yaşayış məntəqəsinin qəşməşgəli (və ya kürdəhacı) tayfasına mənsub ailələr keçmişdə ərək bağları olmuş *Ərikli* adlı yerdə salıqları üçün belə adlanmışdır.

Əriknaz b a x Hərknaz

Ərik topası or, *mür* Xocavənd r-nunda topo. Fitonim əsasında yaranmışdır.

Əriktağa

Əriktağa or, *mür* Tovuz r-nu ərəzində qay dərəsi Əriktağ adının təhrif olunmuş forması olduğu güman edilir.

Ərgünəş b a x Argünəş

Ərdivan oyk, *mür* Masallı r-nunun cənubi i.e.v -də kənd Lənkeran ovalığında. Oykonom İran dillərindəki *ər* (qala) və *van* (məskən, ev, yaşayış yeri) sözlərindən düzəlib, "qala yeri" mənasındadır.

Ərdivan hıdr, *sada* Masallı r-nunda min bulaq. Viləş çayının hər iki sahilində yerləşir. 27 isti bulaqdan ibarətdir. Qədim zamanlardan müalicə üçün istifadə edilir. Hıdronim ərəzdəki cənubi kənd adından yaranmışdır.

Ərməki oyk, *düz* Quba r-nunun Amsar i.e.v -də kənd Düzənlikdədir. Toponim türk dillərindəki *irmək* (çay) sözüne *-i* şəklə əlavə etməklə yaranmışdır.

Ərməkiçiləq oyk, *mür* Quba r-nunun Hacıbəyli i.e.v -də kənd. Oykonom *Ərməki* (kənd adı) və *çiləq* sözlərindən düzəlib, "Ərməki kəndinin qışlağı" deməkdir.

Ərmənət oyk, *düz* Oğuz r-nunun Xalxal i.e.v -də kənd Qala dağının ətəyindədir. Keçmiş adı Oğuz yeri olmuşdur. Məşhur Oğuzlar qəbri bu ərəzidə yerləşir. Kəndin əhalisi keçmiş Yazıqıraq kəndindən çıxmış ailələrdən ibarətdir. Oykonom, ehtimal ki, *orman* (meşə) sözüne *-ət* şəkilçisini əlavə etməklə yaranmışdır.

Ərnək oyk, *sada* Laçın r-nunda kənd. Türk dillərində *ərin/ern* "dincəlmək üçün yer" mənasında işlənmişdir. Oykonomin *-ik* sonluğu isə *-lik* şəkilçisinin ixtisara uğraması formasıdır.

Ərsilə oyk, *düz* Yardımlı r-nunun Ərus i.e.v -də kənd Burovar silsiləsinin ətəyindədir. Tədqiqatçıların fikrincə, oykonim keçmişdə Lənkeran qəzasında maldarlıqla məşğul olmuş *ərus* adlı icmanın adından və tələs dilində kiçiltmə bildiren *-lə* şəklə *-indən* ibarətdir.

Ərsəli oyk, *sada* Kürdəmir r-nunun Pınlı i.e.v -də kənd Şirvan düzündədir. Yaşayış məntəqəsinin adı *ərsəli* tayfasının adı ilə əlaqədar yaranmışdır. Ərsəliyə keçmişdə Quba və Şirvan zonasında yaşamışlar Cənubi Azərbaycan -da Ərsə adlı tarixi mahal (Ərdəbilin şm.-q.-ında Qaraxu çayı hövzəsində) möv-

Əsədabad

cuddur. Şirvanda yaşayan ərəslilərin həmin tarixi mahaldan köçüb gəlmələri güman edilir.

Ərtəpə b a x Artəpə

Ərus oyk, *sada* Yardımlı r-nunun cənubi i.e.v -də kənd Burovar silsiləsinin ətəyindədir. XIX əsrin II yarısına aid mənbələrdə Lənkeran qəzasında *ərus* tayfasının yaşadığı göstərilir. Həmin tayfanın adı qıpçaqların arasında *ərus* (uruz) şəklində çəkilir. Tədqiqatçılar Dədə Qorqud dastanlarının baş qəhrəmanlarından bir olan Aruz qocanı *ərus* tayfasından hesab edirlər.

Ərziküş oyk, *sada* Siyəzən r-nunun cənubi i.e.v -də kənd Dağətəyi ərəzindədir. Ərziküş variantında da qeydə alınmışdır. Kəndi XIX əsrin əvvəllərində Köhnə Quşçu kəndindən köçmüş ələlər özlərinə məxsus Ərsəküş adlı torpaq sahəsində salmışlar. Yerli əhəlinin məlumatına görə, *Ərsəküş* "gəlin öldürülən yer" mənasındadır. Ərziküş, oykonim *ərz* (yer, məkan) və *küş* (yaxın) komponentlərdən ibarət olub, "yaxın yer" mənasındadır.

Ərziküş hıdr, *sada* Siyəzən r-nunda çay. Gilgil çayının sağ qoludur. Ərazisindən axdığı kəndin adındandır.

Əsəbkəf or, *mür* Babək r-nunda dağ. Hün. 1661 m. Oronim *Asəbkəhv* adından təhrif olunmuşdur. Əsəbkəf variantında da qeydə alınmışdır. Tədqiqatçıların fikrincə, *Asəf* (or "büt") və *kəf* (or *kəli* "təbii məğara") sözlərindən yaranan toponim "büt mağarası" mənasını ifadə edir. Yerli əhali dağdakı mağaraya qədimdən ziyarətə gedir, qurbanlar kəsir. Dağdakı mağara ilə bağlı belə bir rəvayət vardır: Yunis peyğəmbərin dövründə üç nəfər müqəddəs şəxs bir ilə həmin mağaraya girmiş və orada ölmüşdür. Uzun müddətdən sonra dirilərək mücüzə sahibi olmuşdur. Digər rəvayətə görə, islamı qəbul etmiş toqib olunan bir qrup şəxs mağaraya girmiş, 300 il yuxurya gedikdən sonra ayrılmışdır. Əslində, oronim ərəb dilindəki *asəb* (bir qrup adam) və *kəf* (mağara) komponentlərdən düzəlib, "mağara adamları" mənasındadır.

Əsədabad oyk, *mür* Yardımlı r-nunun Yardımlı qəsəbə i.e.v -də kənd. Dağətəyi ərəzindədir. XX əsrin əvvəllərində kəndin adı

Əsədkənd variantında qeyd alınmışdır. Mənbələrdə XIX əsrin axırlarında burada Talış dağlarında yaşamış *pirəmbel/perimbel* tayfasına mənsub bir türkün məskunlaşması haqqında məlumat verilir. Oykönim bu türkün başçısı *Əsəd* adını ilə adlandırılmışdır.

Əsədli oyk. *sada* 1. Cəlilabad r-nunun Lökün i ə v -də kənd Burovar silsiləsinin ötəyindədir. Yaşayış məntəqəsinin XIX əsrin axırlarında sahsevənlərin *asədli* türəsi salmışdır. 2. Sabirabad r-nunun Qaralar i ə v -də kənd Muğan düzündədir. Yerli əhalinin verdiyi məlumata görə, yaşayış məntəqəsinin XIX əsrdə Məmişlər (indiki Qaralar) kəndindən çıxmış *Əsəd* adlı şəxs və onun övladları saldıqı üçün belə adlandırılmışdır.

Əsgərabad oyk. *mür* Bilesuvar r-nunun Aşağı Cürəli i ə v -də kənd Bolqar çayının sahilində, Muğan düzündədir. Yaşayış məntəqəsi 1920-ci ildə Cənubi Azərbaycan gəlməmiş bir qrup ailənin məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. Güman edilir ki, bu ailələrin başçısı *Əsgər* adlı şəxs olmuşdur.

Əsgəran oyk. *sada* Xocalı r-nunda şəhər Qarqar çayının sahilində, Qarabağ silsiləsinin ötəyindədir. Toponim XVIII əsrdə Qarabağ xanlarından birinin (Pənəhəli xan və ya Mehralı xan) tikdirdiyi Əsgəran qalasının adındandır. Qala keçmişdə Əsgəran adlanan yerdə tikilmişdir. Yerni adı isə qədim mənbələrdən məlum olan *aski* (köhnə, qədim) və *Aran* (Arran toponimi) komponentlərindən ibarət olub, "köhnə Aran, qədim Aran" deməkdir. "Alban tarixi" əsərində bu yerni adı Mets Aran (Böyük Aran) kimi çəkilir.

Əsgərbətan məhuz hidr. *mür* Ağsəron-dakı Ataçayın mənbəyi. Hidronim baş vermiş hadisə ilə əlaqədar adlandırılıb.

Əsgərbəyli oyk. *düz* Sabirabad r-nunun Qasimbəyli i ə v -də kənd Mül düzündədir. Yaşayış məntəqəsi XIX əsrdə *Əsgərbəy* adlı şəxsə mənsub ailələrin məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır.

Əsgülmür or. *mür* Zəngilan r-nunda dağ Beşdölü kəndinin şm-ində, Oxçu çayının sahilindədir. El arasında Ərzurum dağı da adlanır. Bezi tədqiqatçılara görə, toponim Azərbaycan dilindəki *aski* (qədim, köhnə) və *ulm/ulam* (keçid) sözlərindən ibarət olub, "köhnə keçid" mənasındadır.

Əskid ləng oyk. *mür* Quba r-nunun Quba şəhəri ə v -də kənd Qusar məli düzənliyindədir. Oykönim *aski* (köhnə, qədim) və *ləng* (kənd adı) komponentlərindən düzəlib, "köhnə ləng kəndi" deməkdir.

Əskipara oyk. *sada* Tərtər r-nunun Qarabəy i ə v -də kənd Dağətəyi düzənliyindədir. Keçmiş adı Əskiparalı olmuşdur. XIX əsrdə bu kənd Birinci Əskiparalı və İkinci Əskiparalı adlı iki hissədən ibarət idi. Yerli əhalinin məlumatına görə, yaşayış məntəqəsinin Qazax r-nunun Əskipara kəndindən köçüb gəlmiş ailələr salmışlar.

Əskipara hidr. *sada* Qazax r-nu ərazisində çay Coğaz çayının (Ağstafa çayı hövzəsi) sol qoludur. Quqares çökəkliyinin yamacından (1850 m hündürlükdən) başlanır. Hidronim Əskipara adlı yaşayış məntəqəsinin adından alınmışdır. Həl-hazırda Aşağı Əskipara və Yuxarı Əskipara adlı iki kənddən ibarət olan qədim Əskipara kəndinin ərazisində XIV əsrə aid şəhər və ikicərgili qala divarının xarabalıqları var. Tədqiqatçılara görə, Qafqaz Albaniyasının qədim Xalxal şəhəri burada olmuşdur. Toponim *aski* (köhnə, qədim) və *para* (hissə, kənd) komponentlərindən düzəlib, "köhnə kənd" mənasındadır.

Əspərəstli b a x. Asperəstli

Əsrək hidr. *sada* Tovuz r-nu ərazisində çay Axınca çayının qoludur. Mənbəyini Şahdağı silsiləsinin c yamacından (1750 m. hündürlükdən) alır. Çaydan suvarma və doymaların hərəkatə gətirilməsi üçün istifadə olunur. *Əsrək* qədim türk dillərində "coşğun, kükrəyən; sərcoş" mənalarında olub, çayın sürətli axımını oxşadır.

Əsrək oyk. *sada* Kəlbəcər r-nunun eyniadlı i ə v -də kənd Dağətəyi ərazisindədir. XX əsrin əvvəllərində r-nun ərazisində Böyük Əsrək və Kiçik Əsrək adlı iki kənd qeydə alınmışdır. Yerli əhalinin məlumatına görə, yaşayış məntəqəsinin keçmişdə Tovuz r-nunun Əsrək Cirdaxan kəndindən köçüb gəlmiş dörd ailə salmışdır.

Əsrək Cirdaxan oyk. *mür* Tovuz r-nunun eyniadlı i ə v -də kənd Əsrək çayının sahilində, dağətəyi ərazisindədir. Oykönim "Əsrək çayı konarındakı Cirdaxan kəndi" mənasındadır.

Əşlə b a x. Əşlə

Əşlələr oyk. *sada* 1. Cəlilabad r-nunun Gülməmmədli i ə v -də kənd Burovar silsiləsinin ötəyindədir. 2. Masallı r-nunun Şorfo i ə v -də kənd Lənkəran ovalığında; 3. Sabirabad r-nunun Həşimxanlı i ə v -də kənd Muğan düzündədir. Yaşayış məntəqəsi XIX əsrdə Abdulyan kəndindən çıxmış bir qrup ailənin məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. Tədqiqatçılara fiktirco, oykönim Azərbaycan ərazisində yaşamış *atçılar* adlı tayfanın adının təhrif formasıdır. Etmotoponimdir.

Ətyeməzli b a x. Atyeməzli

Əvəcək oyk. *düz* Qusar r-nunun Köhnə Xudat i ə v -də kənd. Qusar məli düzənliyindədir. Tədqiqatçıların fikrincə, toponim *ova* (türk dillərində "düzən") və *-cığ* kəçilmə bildiren şəx -dən ibarət olub "kiçik düzən yer" mənasındadır. Kəndin adının *əvəyivə* tayfa adına *-cək* şəx -sini artırmaqla yaranmışdır. Ehtimal etmək olar.

Əvcədulan oyk. *mür* Yardımlı r-nunun Vərgədüz i ə v -də kənd. Pəstəsar silsiləsinin ötəyindədir. Oykönim monqol işğalları dövründə (XIII əsr) Azərbaycan köçürülmüş türkdilli *dolan* tayfasının adı ilə bağlıdır. Oykönim birinci komponenti *əvçə* Lənkəran zonasında "aile, qohum, nəsil" mənasında işlənen *avlad* sözündən; Beləliklə, *Əvcədulan* "dolanlar, dolan nəsl" deməkdir.

Əvcədulan hidr. *sada* Yardımlı r-nu ərazisində göl Eyniadlı kənd ərazisində yerləşdiyi üçün belə adlandırılmışdır.

Əvəyli or. *mür* Lənk r-nunda dağ. Azərbaycan dilinin dialektlərində *əvə* "şiş, yumru" və *vili* "tiro" mənalarında işlənir. Oronim "başı şiş, yumru dağ tirsisi" deməkdir.

Əvliyə oyk. *sada* Lənk r-nunun Livodirgö i ə v -də kənd Dağətəyi ərazisindədir. Yerli əhalinin məlumatına görə, oykönim talış "qızi" və ya "aydıqsoyi" bitkisinin adı olan *əvliyə* sözündən; Tədqiqatçıların fikrincə, *əvliyə* talış dilində "toplu, çoxluq, cəmlilik" mənalarını bildirir.

Əyərək oyk. *sada* Laçın r-nunun Köhnə-kənd i ə v -də kənd Qarabağ silsiləsinin yamacından; Əyrək, Əkorək, Aqaraq, Akurək variantlarında da qeydə alınmışdır. Tədqiqatçıların fikrincə, oykönim monqolcu şümlər

dilində aid olan *aqarlarak* (əkin yeri, əkilən sahə) sözü ilə bağlı olub, "sahibkar mülkü", "sahibkar təsərrüfatı" mənasındadır.

Əyin oyk. *sada* Qubadlı r-nunun Çardaxlı i ə v -də kənd Dağətəyi ərazisində. R-nun ərazisindəki Songer dağı keçmişdə Əyin dağı adlanırdı. Dağ adı burada kiçik bulğun adından alınmışdır. Əyin sözü eyn (ər "göz, bulaq, çəsmə") sözünün təhrif olunmuş formasıdır. Yaşayış məntəqəsi keçmiş Hacılı kəndindən köçmüş ailələrin Əyin dağının ötəyində məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır.

Əyilis hidr. *sada* Ordubad r-nu ərazisində çay Arayın sol qoludur. Mənbəyini Zəngəzor silsiləsinin c -q yamacından (Dəbəxli-dağdan 3100 m yüksəklikdən) alır. Çayda güclü sel hadisələr baş verir. Hidronim *Əyilis* adlı qədim yaşayış məntəqəsinin (indiki Aşağı Əyilis və Yuxarı Əyilis) adından yaranmışdır.

Əyriçə oyk. *düz* Bərdə r-nunun Yeni Əyriçə i ə v -də kənd Tərtər çayının sahilində, Qarabağ düzündədir. Əsli Ayrıçad kəndi ərazisi Ağdam r-nunun Xırdılı kəndinə məxsus əkin yeri olmuşdur. Yaşayış məntəqəsi homin kənddən çıxmış ailələrin ayrılaraq əkin yerində məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. Ayrıca "kənddən ayrılmış, xüsusi icma təşkil etmiş" deməkdir.

Əyriçayşor hidr. *mür* Ağsəron yarımadasının q hissəsində şor sulu göl Xırdalan qəsəbəsinin q -indədir. Əyn formalı çalada (çökəklikdə) yerləşdiyi üçün göl belə adlandırılmışdır. Şor komponenti Ağsəron göllərinin adları üçün xarakterik olub, "göl" mənasındadır.

Əyriçay hidr. *mür* 1. Oguz, Şəki və Qax r-nları ərazisində çay Qanux çayının sol qoludur. Yuxarı hissəsində Dəşəgil adlanır. Böyük Qafqazın c yamaclarından axan Kış, Mürdal, Şin, Kungüt və s. dağ çayları bu çaya tökülür. İlk dəfə VII əsrə aid mənbələrdə Kn adı ilə qeydə alınmışdır. 2. İsmayilli r-nunda çay Göyçay çayının sol qoludur. Mənbəyini Baş Qafqaz silsiləsinin c ötəyində (720 m yüksəklikdən) alır. Hidronimlər çayların oyn formada qorbo təvəfıxması ilə bağlı olanq yaranmışdır.

Əyridağ *or. mür* Ordubad r-nunda dağ Relyef quruluşuna görə adlandırılıb

Əyridərə *ok. sada* Gədəbəy r-nunun Hacılar i o v -də kond. Dağotayı ərəzidədir. Keçmiş adı Hacımürzələr olmuşdur. Yaşayış məntəqəsi Əyridərə adlı yerdə Məşədi Məmməd Hacı Mirzə oğlu tərəfindən salınmışdır

Əyridənəy *or. sada* Şəki r-nu ərazisində dağ silsiləsi R-nun şm -ından c -a doğru uzanır. Hün 1658-2066 m. Dağ silsiləsi öz sahəsindəki Əyridənəy adlı yerni adı ilə adlandırılmışdır. Oronim Əyri və gənəy (gün düşən tərəf) sözlərindən düzəlib

Əyrik b a x Əyrek

Əyriqaya *or. mür* Şəmkir r-nunda dağ. Oronim quruluşuna görə adlandırılmışdır

Əyritəla *ok. mür* Balakan r-nunun Hənifə i o v -də kond. Alazan-Əyriçay çökəkliyindədir. Yaşayış məntəqəsi XIX əsrin sonlarında Əyriçayın sahilində yerləşən talada salındığı üçün belə adlandırılmışdır

Əyriyaylaq *or. mür* İsmayilli r-nunda sıra dağlar. Baş Qafqaz silsiləsindən ayrılıb Göycay və Pirsat çaylarının suayırıcını təşkil edir. Ən yüksək zirvəsi Qovdağ (2435 m) və Əyriyaylaqdır (2285 m) Oronim relyef cəhətdən təyin olunur

Əyrivang *ok. mür* Gədəbəy r-nunun İnekboğan i o v -də kond. Şahdağ silsiləsinin ətəyindədir. Yerli əhalinin məlumatına görə, kond. çıxmış, zəng qülləsi oylmış köhnə vən-gin (kilsənə) yaxınlığında salındığına görə belə adlandırılmışdır

Əyryubəyli *ok. sada* İsmayilli r-nunun Qubaxəllisi i o v -də kond. Gonco yaylasının c-q ətəyindədir. Keçmiş adı Bədəlli olmuşdur. Yerli məlumata görə, bədəlli nəslinə mənsub ailələr Əyryubəy adlı şəxsin rəyyəti olduğuandan kond. sonralar belə adlandırılmışdır

Əzgilli *ok. düz* 1. Xanlar r-nunun Toğanlı i o v -də kond. Kürəkçayın sahilində, Murovdag silsiləsinin yamacındadır; 2. Zaqatala r-nunun Əli Bayramlı i o v -də kond. Baş Qafqaz silsiləsinin yamacındadır. Yerli məlumata görə, oykonimlər bu kondonun ərazisində əzgil ağacının çox olması ilə bağlı yaranmışdır. Tədqiqatçılar belə güman edir-

lər ki, toponim erkən orta əsrlərdə qədim bulqar tayfa birligini dəxil olan türkdilli *eskil/eqkil* tayfasının adı ilə bağlıdır

Əzgilli *burun or. mür* Kəlbəcər r-nunda dağ. Fitoni-mik oronimdir

Əzgilli dağ *or. mür* Qubadlı, Qobelo, Laçın, Xocavənd r-nlarında dağ. Fitoni-mik oronimdir

Əzgilli dərə *or. mür*, Ağsu, Qobelo, Gədəbəy, Tovuz, Şəmkir, Şuşa r-nlarında dərə. Fitoni-mik oronimdir

Əzgilli dərə boğazı *or. mür* Gədəbəy r-nunda dağ. Fitoni-mik oronimdir. Oronim "Əzgilli dərə keçidi" mənasındadır

Əzgilli düz *or. mür* Qubadlı r-nunun Göyercik kəndi ərazisində düz. Fitoni-mik oronimdir

Əzgilli təpe *or. mür*, Qobelo r-nunun Nic kəndi ərazisində yüksəklik. Fitoni-mik oronimdir

Əznəbad *ok. mür* Masallı r-nunun Qodman i o v -də kond. Lənkəran ovalığındadır. Oykonim Əzn (ş a) və abad (kənd) komponentlərindən düzəlib, "Əznə məxsus kənd" mənasındadır

Əznəbəyli *ok. sada* Qazax r-nunun cymı-adlı i a v -də kond. Ağstafa çayının sol sahilində, Gəncə-Qazax düzənliyindədir. Kond. Məşədi Əznəbəyovun şərəfinə adlandırılmışdır

Əznəbəyov *ok. sada* 1. Goranboy r-nunun cymı-adlı i o v -də kond. Gəncə-Qazax düzənliyindədir. Keçmiş adı Böyük Dolı-mommodli olmuşdur; 2. Xanlar r-nunun Yeni Əli Bayramlı i a v -də kond. Gonco-Qazax düzənliyindədir. Keçmiş adı Hacımoli olmuşdur; 3. Şahbuz r-nunun Sələsüz i o v -də kond. Naxçıvan çayının sahilində, dağ yamacında-
dır. Keçmiş adı Daylaqlı olmuşdur. Yaşayış məntəqələri Məşədi Əznəbəyovun şərəfinə adlandırılmışdır. Memorial toponimdir

Əznəbürd *ok. mür* Babək r-nunun cymı-adlı i o v -də kond. Arasboyu düzənlikdədir. Əznəbürd variantında da qeydə alınmışdır. Oykonim *əznəbəznə* (türk dillərində "dər ke-çid") və *bürd/bird* (or "qala") komponentlərindən düzəlib, cymı-adlı qala xarabəliyinin adıdır

Ff

Fadıli *ok. sada*, Xanlar r-nunun Lahıc i o v -də kond. Pand silsiləsinin yamacında-
dır. Yerli əhalinin məlumatına görə, yaşayış məntəqəsinin əsasını *fadili* nəslinə mənsub ailələr qoymuşlar. Oykonim 1917-ci ildə Fətəli variantında qeydə alınmışdır. Krımın Kuybışev r-nunda ıki Fətəli Sala yaşayış məntəqəsi var

Faxralı *ok. sada*, Goranboy r-nunun cymı-adlı i o v -də kond. Gəncə-Qazax düzənliyindədir. Mənbələrin məlumatına görə, yaşayış məntəqəsi XVIII əsrdə baş vermiş siyasi hadisələrlə əlaqədar Gürcüstanın Borçalı mahalından *Faxralı* kəndindən köçüb gəlmiş ailələr salmışlar. Köçüb gələnlər köhnə yaşayış məntəqəsinin adını məskunlaşdıqları yeni kəndə vermişlər. Azərb. dilinin dialektlərində *faxralı* "ağıllı, bilikli, savadlı" deməkdir

Fəldər *ok. sada*, Zaqatala r-nunda çay. Tala çayından ayrılıb sol tərəfdən Qanux çayına tökülür. Suvarma üçün istifadə edilir. Çay ərazisindən axdığı *Fəldərli* kəndinin adını daşıyır. Kəlbəcər r-nunda da cymı-adlı çay qeydə alınmışdır

Fəldərli *ok. sada*, Zaqatala r-nunun Qandax i o v -də kond. Alazan-Əyriçay çökəkliyindədir. Müxtəlif illərdə gah Fəldər, gah da Fəldərli variantında qeydə alınmış bu oykonim, tədqiqatçıların ehtimalına görə, *fəldərli* adlı nəslin burada məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır

Fərməştəpe *or. mür*, Laçın r-nu ərazisində, Qarabağ yaylasında dağ. İldırımso (Hocəzu çayının qolu) və Minkond (Zəbux) çaylarının suayırıcısıdır. Hün 2330 m. Yay otlağıdır. Yerli əhali bu dağı Fərməştəpe adlandırır. Dağın zirvəsi *fərməştə* (*məfrəş, düşənək*) oxşadığı üçün belə adlandırılmışdır

Farux *ok. sada*, Xocalı r-nunda kond. Dağotayı ərəzidədir. Yaşayış məntəqəsinin əsasını *Farux* adlı şəxs qoyduğu üçün belə adlandırılmışdır. Ehtimal edilir. Kondin yaxınlığında Farux gölü və Farux yeri adlı obyekt-lor da qeydə alınmışdır. Oykonim 1907-ci və 1918-ci illərdə fəaliyyət göstərmiş müt-

talif millətlərin zəhmətkeşləri arasında bəy-nəlmilçiliyi məhkəmələndirmək məqsədi güdən *Farıq* (horfi mənası "Ədəlet tərəf-darı") sosial-demokrat qrupunun adı ilə də bağlı ola bilər

Fətməbəl *hidr. mür* Abşeronda göl. Hidronim Abşerondakı *Fətməy* kəndinin adı-nan və bil ("çuxur" burada "kiçik göl" məna-sındadır) komponentlərindən düzəlib, "Fətməy gölü" deməkdir

Fətməyi *ok. sada*, Abşeron r-nunun cymı-adlı i o v -də kond. Abşeron yarımadasında-
dır. Bəzi mənbələrdə yaşayış məntəqəsinin XVIII əsrdə Salyan hakiminin di qəlmış qadı-nı *Fətmə xanımın* tabeliyində olan ailələr tərəfindən salındığı üçün belə adlandırılması fikri ürolü sürülür. Oykonimin səfəvilər döv-ründə siəliyin geniş yayılması ilə bağlı yaranması da mümkündür. Məlumdur ki, ərəb xəlifələri sülaləsindən bir islam dininin şei-məzəbindən olan və Məhəmməd peyğə-mbər qızı, İmam Əlinin arvadı Fətimənin nəslindən hesab edilən *Fətimilər* idi. İmam Əlini özəlronə rəhbər tutan qizilbaşların döv-ründə belə toponimlərin yaranması mümkün-dür. Kəndin ərazisində XVIII əsrə aid Hacı Heybət məscidinin olması da bu versiyanın mümkünlüyünü təsdiqləyir. Krımın Baydar vədisində Fətməkəbə adlı mağara düşərgəsi qeydə alınmışdır

Fəzəl *ok. sada*, Şəki r-nunun Aşağı Künküt i o v -də kond. Əyriçayın sahilində, Alazan-Əyriçay çökəkliyindədir. Oykonim 1917-ci ildə Fəzilli, 1933-cü ildə isə Fəzil-kont variantında qeydə alınmışdır. Yerli əha-linin verdiyi məlumata görə, yaşayış məntə-qəsinin əsasını *Fəzil* adlı şəxs qoyduğuna görə kond. onun adını daşıyır

Fəxrəküş *hidr. sada*, Şamaxı r-nu ərazi-sində gol. Saqiyan kəndi yaxınlığında yer-ləşdiyi üçün Saqiyan gölü də adlanır. 730 m. hündürlükdə yerləşir. Şirın sulu axarızı ki-çik göldür. Məl-qarını suvarmaq üçün istif-adə edilir. Vaxtilə bu gölün kənarında Fəx-rəküş adlı köç olmuş, sonralar dağılmışdır (1917-ci ilin məlumatına görə) Göl (həm-köçün adını daşıyır. Coğrafi ad *Fəxr* (fox-ralı) və *küş* (bir hissə, parça) komponent-lərindən düzəlib, "foxralılardan bir hissəsi" de-məkdir

Fərəc *oyk.* *sadə* Qubadlı r-nunun eyni adı ilə v -də kənd Dağətəyi ərəzidir Əsl adı Fərəcadır Keçmiş adı Sarallı Fərəc olmuşdur Kənd sarallı tayfasının qışlaq yerində *fərəc* nəslinə mənsub ailələr tərəfindən salındığı üçün belə adlandırılmışdır

Fərəc *oyk.* *düz* Laçın r-nunun Aşağı Fərəc i v -də kənd Dağətəyi ərəzidir Tədqiqatçıların məlumatına görə, kənd keçmişdə Fəroc adlanmışdır və Sofiyan kəndindən Fəroc adlı bir şəxsın yaxın adamları ilə köçüb məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır Sonralar *Fəroc* şəxs adının sonuna cəmlik bildiren *-an* şəkl.-si əlavə olunmuşdur Oykönüm "fəreclər" və ya "Fəroc yeri" mənasındadır

Fərocullalı *oyk.* *düz* Cəlilabad r-nunun Cəngan i v -də kənd Dağətəyi ərəzidir Keçmişdə Lənkəran qəzasında maldarlıqla məşğul olmuş pəmbəl tayfasının 5-ci qoluna məxsus yeddi ailənin başçısı sahibkar *Fəroculla* olmuşdur XIX əsrin axırlarında həmin ailələrin oturaqlaşması nəticəsində yaranmış yaşayış məntəqəsi Fərocullanın adı ilə adlandırılmışdır

Fərəhli *oyk.* *sadə* Qazax r-nunun Alpout i v -də kənd Gəncə-Qazax düzənliyindədir Yaşayış məntəqəsi XIX əsrin II yarısında r-nun Ağköynək kəndindən köçüb gəlmiş ailələrin məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır Bəzi tədqiqatçılar oykönimin əslinin Fərəhli olduğunu güman edirlər XX əsrin əvvəllərində Qazax qəzasında Faxrallı adlı qışlaq və Fərəhli adlı kənd qeydə alındıqdan bunlar ayrı-ayrı toponimlərdir Türk dillərində *fərəhli* sözü "genişlik, açıq yer" mənasında işlənir 1917-ci ildə Cavanşir qəzasında Fərohqanlı adlı yaşayış məntəqəsi də qeydə alınmışdır

Fərraş *oyk.* *sadə* Laçın r-nunun Vaqazin i v -də kənd Dağlıq Əzizəddir Yaşayış məntəqəsi XIX əsrdə Zəngəzur qəzasında maldarlıqla məşğul olmuş sarallı tayfasına məxsus ailələrin məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır Tədqiqatçılar bu oykönimi *Fərraş* şəxs adı və ya orta əsrlərdə saray xidmətçisi vəzifəsi ilə əlaqələndirirlər Əslində, *fərraş* sözü Azərb dilinin qərb qrupu dialektlərində heyvanlara və bitkilərə aid olub "tez

böyüyən, inləşən, vaxtından əvvəl yetişən" mənasında işlənir

Fərraş *hidr.* *sadə* Laçın və Kəlbəcər r-nları ərəzində çay Adını ərəzisdən axdığı eyniadlı yaşayış məntəqəsindən almışdır

Fərzəli *oyk.* *sadə* Gədəbəy r-nunun Arıbaçı i v -də kənd Dağlıq Əzizəddir Yeri əhalinin məlumatına görə, yaşayış məntəqəsini Qarabağdan gəlmiş *Fərzəli* adlı şəxs saldığına görə kənd onun adı ilə adlandırılmışdır 1917-ci ildə Cavanşir qəzasında Fərzəlibeyli (1933-cü ildə Berdə r-nunda Fərzəli), Qazax qəzasında Fərzəli, (1933-cü ildə Şəmkir r-nunda Fərzəli Quşçu) kəndlər də qeydə alınmışdır Oykönüm Xələc tayfaının bir tirsəsi olan *fərzəllilərin* adını əks etdirir Etimotoponimdir

Fərzəli *oyk.* *sadə* Cəlilabad r-nunun Astanlı i v -də kənd Fərzəli çayının sahilində, düzənlikdədir Tam adı Kərbəlayi Fərzəli olmuşdur Yerli əhalinin məlumatına görə, *Kərbəlayi Fərzəli* həmin kənddə məskunlaşmış maldar ailələrin başçısının adı olmuşdur XIX əsrin axırlarında həmin ailələrin qışlaq yerində oturaqlaşması nəticəsində yaranmış yaşayış məntəqəsi Fərzəlinin adı ilə adlandırılmışdır Oykönüm 1917-ci ildə Fərzəli variantında da qeydə alınmışdır Kəndin adı 2003-cü ildən Fərzəli kimi rəsmiləşdirilmişdir

Fərzəli *hidr.* *sadə* 1 Berdə r-nu ərəzində göl Keçmiş Fərzəlibeyli kəndinin ərəzində yerləşdiyi üçün göl belə adlandırılmışdır, 2 Cəlilabad r-nunun Fərzəli kəndi ərəzində çay. Adını ərəzisdən axdığı kənddən almışdır

Fərzəlioba *oyk.* *mür* Xaçmaz r-nunun Köhnə Xudat i v -də kənd Samur-Dəvoçı ovalığında 1917-ci ildə Hacı Fərzəlioba variantında qeydə alınmışdır Oykönüm *Fərzəli* (ş a) və *oba* komponentlərindən düzəlib, "Fərzəlinin obası, Fərzəliyə məxsus oba" mənasındadır Keçmiş oba sonralar daimi yaşayış məntəqəsinə çevrilmişdir

Fətəllilər *oyk.* *düz* Kəlbəcər r-nunun Abdullaşağı i v -də kənd Moz çayının sahilində, dağətəyi ərəzindədir Keçmiş adı Qaraçanlı olmuşdur Yerli əhalinin məlumatına görə, yaşayış məntəqəsini Laçın r-nunun Qaraçanlı kəndindən köçüb gəlmiş *Qara Fə-*

talı adlı bir şəxs saldığına görə belə adlanmışdır

Fətəllikənd *oyk.* *mür* Saath r-nunun eyniadlı i v -də kənd Muğan düzündədir Yaşayış məntəqəsini XIX əsrin sonlarında çarizm köçürmə siyasəti nəticəsində rus kəndliləri *Severskoye* (şumalı) adı ilə salmışdır 1977-ci ildən yazıçı-dramaturq *Mirza Fətəli Axundovun* şərəfinə Fətəllikənd adlandırılmışdır Memorial toponimdir

Fətəlipəyə *oyk.* *mür* Laçın r-nunun cınıadlı i v -də kənd Dağətəyi ərəzidir Yaşayış məntəqəsi *Fətəli* adlı şəxsə məxsus *pəyə* (tövle) yerində salındığı üçün belə adlandırılmışdır "Fətəlinin pəyesi, tövləsi" mənasındadır Kənddə indiye qədər əsas təsərrüfat heyvandarlıqdır

Fətəliqışlaq *oyk.* *mür* Cəlilabad r-nunun Şiəvəngə i v -də kənd 1917-ci ildə Fətəllilə qışlaq adı ilə qeydə alınmışdır *Fətəllilə* XIX əsrdə talış zonasında yaşamış canşalı (cahanşahlı) tayfasının tirlələrindən biri olmuş, kəndin ərəzisi də həmin tirləyə mənsub qışlaq yeri olmuş. Sonralar daimi yaşayış məntəqəsinə çevrilən kənd köhnə adını saxlamışdır

Fındıqan or. *sadə* Xızı r-nu ərəzindədir Dağ cınıadlı yaşayış məntəqəsinin ərəzində yerləşdiyi üçün belə adlandırılmışdır

Fındıqan *oyk.* *düz* Xızı r-nunun Xızı i v -də kənd Ataçayın sahilində, dağətəyi ərəzindədir. Tat dilində Fındıqan kimi tələffüz edilir Oykönüm *fındıq* (meyvə ağacı) və *-an* (cəmlik, çoxluq bildiren şəkl.) komponentlərindən düzəlib, "fındıq ağacları çox olan yer, fındıqlıq" deməkdir

Fındıqlı *oyk.* *düz* Zaqatala r-nunun Maqov i v -də kənd Qəbəbə Qala və Katex çayları sahilindədir. 1965-ci ildə təşkil olunmuş I nömrəli fındıqlıqlıq sovxozu fəhlələrin üçün salındığına görə belə adlandırılmışdır

Fındıqlı *hidr.* *sadə* Gədəbəy r-nu ərəzində çay Babacan (Becan, Bacanka da adlanır) çayının qoludur Rustar tərəfindən qeydə alınarkən Fındıqlı, Fındıqlı kimi də yazılmışdır Çay həmin r-nun ərəzisdəki Fındıqlı yeri adlı sahədən (Novosaratovka kəndi yaxınlığındadır) axdığı üçün belə adlandırılmışdır XIX əsrdə çayın sahilində salınmış Novosaratovka yaşayış məntəqəsi də

bir müddət Fındıqlı adı ilə tanınmışdır Kəndin rus əhalisi bu yere *Orexovaya qora* da deyir

Fındıqlıqışlaq *oyk.* *mür* Yardımlı r-nunda kənd Pəstəşər silsiləsinin yamacında, Salavat çayı sahilindədir Yaşayış məntəqəsi keçmişdə Fındıqlı adlanan qışlaq yerində salındığına görə belə adlandırılmışdır

Fırıq *oyk.* *sadə* Quba r-nunun Güləzi i v -də kənd Baş Qafqaz silsiləsinin yamacındadır Yaşayış məntəqəsi XIX əsrin ortalarında Aşurca kəndindən çıxmış ailələrin indiki yerdə məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır Tədqiqatçılara görə, oykönüm *er* "təriqət", "məzhəb", "kütlədən ayrılmış bir qrup" və ya "böyük" mənasında işlədilən *fəraq* sözü ilə bağlıdır Fırıq variantında da qeydə alınmışdır Əslində, oykönüm RSDFP-nın Bakı Komitəsi yanında bələvçiləri qabaqcıl dağstanlı fəhlələrlə birlikdə təşkil etdikləri *Fəraq* (ədalət tərəfdarları) sosial-demokrat qrupunun (1907) adı ilə bağlıdır Bu qrupa rəhbərlik edən Qazıməmməd Ağasıyevin və Müqtəddir Aydınbəyovun adları da Azərb toponimiyasında əks olunmuşdur

Fıstıqlı *oyk.* *düz* Qax r-nunun Qum i v -də kənd. Qəpiçayın sahilində, Alazan-Əyrinçay çökekiyindədir Kənd *fıstıq* ağacı çox olan ərəzidə salındığı üçün belə adlandırılmışdır

Fılıllı *oyk.* *sadə* Oğuz r-nunun cınıadlı i v -də kənd. Dağətəyi ərəzindədir Yerli əhalinin məlumatına görə, keçmişdə zəlzələ nəticəsində Qaladağ yaşayış məntəqəsi dağıdıqdan sonra əhali Fılıllı adlı yere köçüb məskunlaşmış və sonralar burada yaranmış kənd də həmin yerin adı ilə adlandırılmışdır Tədqiqatçıların fikrincə, oykönüm *fılıllı* (udın dilində "yabanı istiot") sözündən və -li mənsəbiyyət şəkilsindən ibarət olub, "istiotluq" mənasındadır

Fılıllı *hidr.* *sadə* Oğuz r-nu ərəzində çay Turyançayın qoludur Ağçay, Qalaçay, Xaçmaz çayı da adlanır Çay öz adını yaxınlığındakı eyniadlı kəndin adından almışdır

Filtçay *oyk.* *mür* Balakən r-nu ərəzində çay Balakən çayının qoludur Keçmiş adı Qarabçay olmuşdur Çayın hövzəsində zəngin *filit* *vətəği* aşkar edildikdən sonra Filtçay adlandırılmışdır

Finge oyk. *düz* Laçın r-nunun Təzəkənd i ə v -də kənd. Dağətəyi ərazidədir. Fingen variantında da qeydə alınmışdır. XIX əsrdə Finge dağ və qışlaq adları kimi qeydə alınmışdır. Kənd eyniadlı dağın eteyində salındığı üçün belə adlandırılmışdır. Oykonomi bütü əvə kəmi də izah edir. Tədqiqatçıların bir qismi bu fikirdədir ki, oykonim kürd dilindəki *fin* (soyuq, sərin) və *ga/gah* (yer, məkan) komponentlərindən düzəlib, "soyuq yer, sərin yer" deməkdir.

Fioletovka oyk. *düz* Bileşvar r-nunun Bileşvar qəsəbəsi ə v -də kənd. Muğan düzündədir. Yaşayış məntəqəsinin XIX əsrin əvvəllərində Rusiyanın mərkəzi quberniyalarından kəçürülmüş rus ailələr salmışlar. İnqilabçı İ. T. Fioletovun (1883-1918) şərəfinə adlandırılmışdır. Memorial toponimdir.

Firuzabad oyk. *mür* Xanlar r-nunun Quşqara i ə v -də qəsəbə. Gəncə-Qazax düzənliyindədir. Yaşayış məntəqəsi qoyunçuluğun inkişafı ilə əlaqədar 1949-cu ildə yaranmışdır. Qəsəbəyə akademik Firuz Məlikovun (1902-65) adı verilmişdir. Memorial toponimdir.

Fitdağ or. *mür* İsmayilli r-nu ərazisində dağ. Başqal kəndindən şm.-ş.-də yerləşir. Hün 1810 m. Orta əsrlərdə Şirvanşahların yay iqamətgahı və sığınacağı olmuşdur. Dağın döşündə daşdan müdafiə səddi çəkilmişdir. Dağa qalxmaq üçün Haramçayın yatağınından təq. 1 km piyada və ya atla qalxmaq lazımdır. Burada Qanlıqaya adlanan ərazidə Şirvan xanı Mustafa xanın (1791-1829) tikdirdiyi qalının qalıqları var. Bəzi tədqiqatçıların oronimi İran mənşəli *pət* (qoruyan, müdafiə edən) sözü ilə bağlayırlar. Qalının adının dağın adından olması da ehtimal edilir. Oronim *füt* (uğultu, fışıl) və *dağ* (müsbət relyef forması) komponentlərindən düzəlib, "uğultudan, fışıldayan dağ" deməkdir.

Fly or. *sada* Oğuz r-nu ərazisində dağ. Asırnı Azərb.-la Dağıstan arasındakı sərhəddə, Baş Qafqaz silsiləsindədir. Hün 3156 m. Bu aşırımdan keçən yol Xalxal və Samur (Dağıstanda) çaylarının hövzələrini birləşdirir. Asırnı Dağıstanın Fuy kəndi istiqamətində olduğu üçün belə adlandırılmışdır. Avar dilində *puy* "üfürmə, üfləmə, boran, çovğun" deməkdir. Kəndin mövqeyi onun adı ilə uyğundur.

Fuqanlı oyk. *düz* Cəbrayıl r-nunun Şükürbəyli i ə v -də kənd. Düzənlikdədir. Keçmiş adı İmambağı olmuşdur. Bəzən İmambağ variantında da qeydə alınmışdır. Yaşayış məntəqəsinin əlverişli, alüvial, rüstənilər və şamşadlı neşillərinə mənsub ailələr salmışlar. Belə ehtimal edilir ki, Naxçıvanda XV əsrdən məlum olan *Fəqan* qalasından köçüb gəlmiş ailələrin məskunlaşması nəticəsində yaranmış bu kəndin adı "Fəqan qalasından gələnlər" mənasındadır.

Füzuli oyk. *sada* 1 Azərb.-nin c.-ş.-ində, İranla sərhəddə inzibati r-n Mərkəzi Füzuli şəhəridir. R-nun ərazisi çay dərələri və yarıqlardan, hündür hamarlanmış tepeliklərdən ibarətdir. Arızın sol qolları olan Kündələncay, Quruçay, Qozluçay r-nun ərazisindən axır. R-nun keçmiş adı Qaryagın olmuşdur; 2 Azərb.-də şəhər, eyniadlı inzibati r-nun mərkəzi Kündələncayın sahilində, Qarabağ silsiləsinin eteyindədir. Qədim adı: Qarabulaq olmuşdur. XIX əsrin 30-cu illərində çar hökumətinin köçürmə siyasəti nəticəsində mərkəzi quberniyalardan köçüb gələn malakanlar Zəngəzur qəzasının Bazarçay kəndində yerləşmişdirlər. Lakin çəyirtkə onların məhsullarını məhv etdiyi üçün sonralar kütləvi olaraq Cəbrayıl qəzasının Qarabulaq kəndi ərazisində məskunlaşdılar və yaşayış məntəqəsi Malakan adlandırıldı. 1905-ci ildə kənd 1826-1828-ci illər Rusiya-İran müharibəsindən iştirakçı, çar ordusu polkovnik Qaryagının adı verilmişdir. 1959-cu ildən Məhəmməd Füzulinin (1494-1556) şərəfinə Füzuli adlandırıldı. 3 Xanlar r-nunun Kəlağır i ə v -də kənd. Gəncə-Qazax düzənliyindədir. Sovet hakimiyyəti illərində bir müddət inqilabçı B. Sərdarovun adı ilə Sərdarabad, sonralar M Füzulinin şərəfinə Füzuli adlandırılmışdır; 4 Şəmkir r-nunun Təzəkənd i ə v -də qəsəbə. Gəncə-Qazax düzənliyindədir. Keçmiş adı Əzizbəyov adına sovxozun 2 nömrəli mülkətinə olmuşdur. Yerli əhali arasında İkinci şöbə də adlanırdı. Yaşayış məntəqəsinin 1925-ci ildə həmin r-nun Qaracəmər kəndindən və Cənubi Azərb.-dən gəlmiş ailələr salmışlar. 1965-ci ildə M Füzulinin adı ilə adlandırılmışdır. Memorial toponimdir.

Gg

Gaftoni b a x Haftoni.

Gamsıdağ b a x Camışdağ

Gamsıovan hidr. *mür*. Lənkəran r-nunda şirin sulu göl. Cil və Gamsıovan adlanan iki hissədən ibarətdir. Qumbası çayı vasitəsilə Qızılağac körfəzi ilə birləşir. Ləgər, Sudaşarı və Boradigah çayları bu gölə tökülür. Göldə balıq yetişdirilir. Kəpən əsrdə çay əkin sahəsini artırmaq məqsədilə gölün, demək olar ki, yarısı qurudulmuşdur. Hidronim "Camış gölü" mənasındadır.

Garger or. *sada* Quba r-nu ərazisində dağ. Qrız kəndi yaxınlığında, Qudyal çayının sahilindədir. Dağın yolu 92 döngədən keçib gedir. Oronim qrız dilindəki *karkar* (döngə, dolama yolu) sözündən olub, "dolama dağ yolu" mənasındadır.

Garsavan oyk. *mür* Yardımlı r-nunun Kürəkçi i ə v -də kənd. Ağdaşyurdu dağının eteyindədir. Yerli əhali kəndi Gərsava adlandırdı. 1917-ci ildə kənd Gərsava variantında qeydə alınmışdır. Belə ehtimal edilir ki, oykonim talış dilindəki *qars* (əkən yeri) və *ava* ("oba" sözünün təhrif variantı) sözündən düzəlib, "əkən yeri yanında salınmış oba" mənasındadır. Yaşayış məntəqəsinin adının etimotopim kəmi "gorus oba" mənasında olması da ehtimal edilir.

Gavahin oyk. *mür* Xocavənd r-nunun eyniadlı i ə v -də kənd. Qarabağ silsiləsinin eteyindədir. Kəndin adı 1992-ci ilədək Gavahan variantında qeydə alınmışdır. XIX əsrdə Şuşa qəzasında eyniadlı dağ və yaşayış məntəqəsi olmuşdur. Oykonom qədim türk dillərindəki *gav* (dağ yamacı, eniş, sürüşkən yer) və *ahın/arın* (yükşöklük, zirvə) komponentlərindən düzəlib, "dağ etəyi" deməkdir.

Gavan or. *sada* Ordubad r-nu ərazisində dağ. Bilev kəndindən şm.-də yerləşir. Hün 1716 m. Tədqiqatçılar dağın adını orada bitən *gavan* bitkisindən alırlar. Olaqələndirirlər. Azərb. dilinin qərb qrupu dialektlərində *gavan* sözü "uçurum", "sıldırım yer" mənasında işlənir. Dağın mövqeyi bu mənə ilə uyğun gəlir.

Gavran oyk. *mür* Yardımlı r-nunun Şiləvəngi i ə v -də kənd. Moran və Pərməli dağlarının eteyindədir. Oykonom müxtəlif illərdə Qovran (1917), Govxan (1933), Kəvrən (1979) variantlarında qeydə alınmışdır. Tədqiqatçılara görə, kəndin adı İran dillərindəki *gav* (öküz, mal) və *ran* (mal-qaya saxlanılan yer) sözlərindən düzəlib, "maldacların yeri" mənasını bildirir. Lakin ehtimal etmək olar ki, yaşayış məntəqəsi "atəşperestlər" mənasında olan *Govuran* adı ilə bağlıdır.

Gecəgözlü oyk. *sada* Füzuli r-nunun Aybasanlı i ə v -də kənd. Dağətəyi düzənlikdədir. Oykonom Qarabağda yaşamış cavanşir tayfasına mənsub *gecəgözlü* tirosinin adını əks etdirir. Etimotoponimdir.

Gecəzur oyk. *mür* Şahbuz r-nunun Gömrü i ə v -də kənd. Tepeliklərdədir. Tədqiqatçılara görə, kəndin adı *geca* (qaranlıq) və *fars* dilindəki *zur* (dərə) sözlərindən düzəlib, "qaranlıq dərə" mənasındadır. 2003-cü ildə kəndin adı Ağbulaq kimi rəsmiləşdirilmişdir.

Gedemliş oyk. *düz* Daşkəsən r-nunun Zinzəhal i ə v -də kənd. Murovdağ silsiləsinin eteyindədir. Yerli əhalinin verdiyi məlumata görə, kəndi vaxtilə Qazax mahalından gəlmiş ailələr salmışlar. Ehtimala görə, oykonim "çılpaq tappeyə, gədiyə çevrilmiş yer" mənasındadır. 1992-ci ildən kəndin adı dəyişdirilərək Suqovuşan olmuşdur.

Gendərə oyk. *sada* 1 İsmayilli r-nunun Həftəsoy i ə v -də kənd. Girdiman çayının sahilində, dağlıq ərazidədir. Girdiman çayının hövzəsi kəndin yerləşdiyi sahədə daha da genişləndiyi üçün çayın həmin hissəsi Gendərə adlanır. Kəndin adı da buradandır; 2 Yardımlı r-nunun Astanlı i ə v -də kənd. Dağətəyi ərazidədir. Yaşayış məntəqəsi XIX əsrdə mövcud olmuş Çunduz kəndindən bino yeri olmuşdur. Sonralar bino təcridkən bəzə çevrilmişdir. Kənd Gendərə (geniş dərə) adlı yerdə yerləşdiyi üçün belə adlandırılmışdır.

Gendərəgəv hidr. *mür* Daşkəsən r-nu ərazisində çay. Çay axdığı geniş çay dərəsinin adını daşıyır.

Genişkənd oyk. *mür* Saatlı r-nunun Məmmədabad i ə v -də kənd. Düzənlikdədir. 1964-cü ilədək Ağayevka adlanırdı. Oykonom *geni* və *kənd* komponentlərindən düz-

lib, "böyük, geniş ərazidə yerləşən kənd" mənasındadır.

Genilik oyk. *sada* Zəngilan r-nunun Zəngilan şəhəri və -də kənd Oxçu çayının sahilində, dağətəyi ərazidədir. Kənd salındığı Genilik adlı yerin adını daşıyır Oykönim "geniş yer" mənasındadır.

Gədəbəy oyk. *sada* 1 Azərb.-nin q.-ində inzibati r-n Şahdağ silsiləsinin şm. yama-cında, Ermənistanla sərhəddədir. Mərkəzi Gədəbəy qəsəbəsidir. Səthi dağlıqdır. Ən hündür yeri c.-də Şahdağ silsiləsinin suayrıcında Qocadağ zirvəsidir (3317 m). R-nun ərazisində mis filizi yataqları var. Ərazisindən Şəmkir, Zəyəm çayları axır, 2 Eyniadlı r-nun mərkəzi, ştq Şahdağ silsiləsinin şm. etəyində, 1460 m yüksəklikdə, Mis çayının sahilində yerləşir. Yaxınlığındakı Mağara dağının etəyində XIX əsrdən mis filizi çıxarılır. İlk dəfə XIII əsrə aid mənbədə, qədim erməni dilində Qetabak qalası şəklində qeydə alınmışdır. Həmin qalanın xarəbəliqləri endüki Gədəbəy yaxınlığındadır. Yaşayış məntəqəsi öz adını həmin qaladan almışdır. Toponim qədim türk dillərindəki *ket*, *gedik* (təpə) və *bək* (keşikçi, gözetçi) sözlərindən düzəlib, "müəssisə məntəqəsi", "keşikçi məntəqəsi" mənasındadır. Yaşayış məntəqəsi 1863-cü ildə Qazaxdan çıxış əsli tərəfindən salınmışdır.

Gədəbəy hidr. *sada* Gədəbəy r-nu ərazisində çay Şəmkir çayının sol qoludur. Mənbəyi Şahdağ silsiləsinin yamaclarında, 1770 m yüksəklikdən alır. Çay adını cəynadlı yaşayış məntəqəsindən almışdır.

Gədəyli b a x Gidəyli

Gədəzeyxur oyk. *mür* Qusar r-nunun cəynadlı i.e.v.-də kənd Qusar məli düzənliyindədir. Yaşayış məntəqəsi XIX əsrin əvvəllərində Məhərrəmkənddən çıxış əsli ilə otkonim məntəqəsində yaranmışdır. Oykönim *sada* (çubuqdan hörülmüş əlaq) və lozgi dilindəki *zeyxur* (yeni kənd, təzə kənd) komponentlərindən düzəlib, "çubuqdan hörülmüş əlaqıqları olan yeni kənd" mənasındadır. R-nun ərazisində Çubuqlu adlı kənd də var.

Gədi or. *sada* Abşeron r-nu ərazisindədir. Baş Qafqaz silsiləsinin zirvələrindən bəzilər Hün 1223 m Dağ adını yaxınlığında

məvcud olmuş cəynadlı yaşayış məntəqəsindən alınmışdır. Əhəmət ki, kəndin adı Giyuda olmuş, tədricən indiki şəkildə teleffüz edilmişdir. Oykönim tat dilindəki *giyo* (ot, çəmən) və *di* (kənd) sözlərindən düzəlib, "çəmənli kənd" mənasındadır.

Gedik oyk. *sada* Quba r-nunun Vəlvəli i.e.v.-də kənd. Gedük çayının (Vəlvəli çayının qolu) sahilində, dağətəyi düzənlikdədir. Keçmiş və di (kənd) Seyidlər olmuşdur. Sonralar oykönimin ikinci komponenti ixtisara uğramışdır. Toponimik termin kimi *gedik* türk dillərində, o cümlədən Azərb. dilində "hündür dağ, dağ keçidi, aşırım" deməkdir. Kənd belə bir coğrafi mövqedə yerləşdiyi üçün Gedik adlandırılmışdır. Oykönim "gedikdə yerləşən Seyidlər kəndi" mənasındadır.

Gedikdağ or. *mür* Zəngəzur silsiləsinə, Şəhbuz r-nu ilə Ermənistanın sərhəddində aşırım Hün 2700 m Oronim *gedik* və *dağ* komponentlərindən ibarət olub, "beləndə keçid, aşırım olan dağ" deməkdir.

Gedikdərə hidr. *mür* Yardımlı r-nu ərazisində çay Çayın mənbəyi gedikdən alındığı üçün belə adlandırılmışdır.

Gedikqışlaq oyk. *mür* Quba r-nunun Vəlvəli i.e.v.-də kənd. Qusar məli düzənliyindədir. Yaşayış məntəqəsi Gedük kəndinə məxsus qışlaq yerində salındığı üçün belə adlandırılmışdır. Oykönim "Gedük kəndinin qışlağı" mənasındadır.

Gəgəli oyk. *sada* Ağsu r-nunun cəynadlı i.e.v.-də kənd. Ləngobuz silsiləsinin etəyindədir. Yerli əhali arasında Gəyeli kumu teleffüz olunur. Göyeli variantında da qeydə alınmışdır. Keçmişdə yayı Dağlıq Şırvanda, qış isə bu kəndin ərazisində keçirmiş *gəgəli* tayfasına mənsub ailələrin XIX əsrdə burada məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. Əhalinin əsli Göylər kəndindəndir.

Gəgiran oyk. *düz* Lənkəran r-nunun cəynadlı i.e.v.-də kənd. Burovar silsiləsinin etəyindədir. Gəgərli variantında da qeydə alınmışdır. Tədqiqatçıların ehtimalına görə, oykönim XIII əsrdə moqolların tərkibində Azərb.-na gəlmiş türk mənşəli *kukur* tayfası- nın adından və talış dilində cəmlik və məkan bildirən *-an* şəkilçisindən ibarət olub, "ku-

kurların məskəni" mənasındadır. Etnotoponim Talış dilində Gəgiran kimi teleffüz edilən oykönimi "əyni-üyrü yollar" mənasında da izah edilir. Muğanda kəsilmiş ağacdan qalxan pöhrəyə də *gəgir* deyirlər. Güman ki, meşə zolağı ilə zəngin olan ərazidə yerləşən bu kənd kəsilmiş meşənin yerində salındığından belə adlandırılmışdır. *Gəgir* və *-an* (burada yer) komponentlərindən düzəlişib bu oykönim "kəsilmə meşə yeri" mənasında da ola bilər.

Gəl oyk. *sada* Culfa r-nunun Kırnə i.e.v.-də kənd. Dağlıq ərazidədir. XIX əsrə aid mənbələrdə Gəl Carucur (Kiçik Gəl), sonrakı ədəbiyyatlarda Qal, Hal kimi də qeydə alınmışdır. Azərb. dilinin dialektlərində *gəl*, *gal*, *qal*, *hal* sözlərinin hamısı qoynuculuqla bağlı işlənilir. Gal daşdan tikilmiş qoyun tövsiyədir.

Gələbədi oyk. *mür* Ağcabədi r-nunun cəynadlı i.e.v.-də kənd. Qarabağ düzündədir. Tədqiqatçılara görə, oykönim *qala* və *badiya* (or "çöl, düzən") komponentlərindən ibarət "qala düzü" və ya *kal* (ekindən sonra dincə qoyulmuş sahə) və *badiya* komponentlərindən düzəlişib "dincə qoyulmuş əkin sahəsi" mənasındadır. Oykönim Azərb. dilindəki *galaba* (ağıl, tövlə, yataq) və *din* (düşərgə, yaylaq) komponentlərindən ibarət olub, "yataq, tövləsi olan yaylaq" mənasında da ola bilər.

Gəlinqaya or. *mür* 1. Dəşkəsən r-nu ərazisində qaya, 2. Kəlbəcər r-nu ərazisində dağ, 3. Ləçin r-nu ərazisində dağ; 4. Şənur r-nu ərazisində dağ. Ermənistanla sərhəddədir. Hün 2970 m. Salvartı dağının yaxınlığında, Salvartı gölünün ş.-ində günbozvarı dağdır. Qalınqaya variantında da qeydə alınmışdır. Tədqiqatçılara görə, bu qayalar zahiri formasına görə gəlinə oxşadığından və ya keçmişdə bir gəlinin özünü bu qayadan atması ilə əlaqədar belə oronimlər yaranmışdır. Lakin Azərb.-də *gəlin*/kəlin buynuzlu qoyun növüdür. Uzaq keçmişdən bəri maldar ellərə yaylaq olmuş bu dağların həmin qoyun növünün adı ilə adlandırılması mümkündür.

Gəlinqaya oyk. *sada* Dəşkəsən r-nunun Qabaqtope i.e.v.-də kənd. Dağətəyi ərazidədir. Kənd Gəlin qayası adlı dağın yaxınlığında salındığı üçün belə adlandırılmışdır.

Gəlmə oyk. *sada* Zərdab r-nunun cəynadlı i.e.v.-də kənd. Qarasu çayının sahilində, Şirvan düzündədir. Keçmişdə Zərdab Gəlmə, Gəlməkənd də adlandırılmışdır. XIX əsrin ortalarında Zərdab kənd icmasıdan çıxış rəncbər (çütcü, əkinçi) ailələrin məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. Oykönim "Zərdabdan gəlmə, Zərdabdan gələnlər" mənasındadır.

Gəlməqaya or. *mür* Ordubad r-nu ərazisində dağ. Nesirvaz kəndindən 7 km şm.-ş.-dədir. Qədim zamanlardan Arazın sol sahilindəki düzən və dağətəyi ərazilərdə yaşamış tayfaların yaylaq yeri olmuşdur. 1968-ci ildə dağda e.ə. III-I minilliklərə aid qayadüsti rəsmlər aşkar olunmuşdur. Oronim Naxçıvan zonasında geniş yayılmış "Nuhun gəmisi" haqqındakı əfsanə ilə əlaqədar olaraq yaranmışdır.

Gəmir or. *sada* Oğuz r-nu ərazisində dağ aşırımı. Oğuz və Daşdağ çaylarının hövzələri arasında. Tədqiqatçılar oronimi türk dillərində "dağ başında dar yarıq, uçurum yeri" mənasında işlənen *kömrü* sözü ilə əlaqələndirirlər. Azərb.-nin şm. r-nlarında da *gəm* sözü "dar, kiçik" mənasında işlənilir.

Gəncə oyk. *sada* 1 Azərb.-də şəhər. Kiçik Qafqazın şm. ş.-ə etəyində, Gəncə-Qazax düzənliyindədir. 1804-cü ildə Gəncə rus qoşunları tərəfindən işğal edildikdən sonra şəhərin adı dəyişdirilərək çar P Aleksandrın arvadının şərəfinə Yelizavetpol (Yelizaveta şəhəri) adlandırılmışdır. Çar generalı P D Siyansov Gəncə adını işlədionlərə xəbərsizcəsinə kəsmişdi. 1918-ci ildə Azərbaycan Demokratik Respublikası dövründə şəhərin keçmiş adı Gəncə bəpə edilmişdi. 1935-ci ildə sovet partiyə və dövlət xadimi S M Kirovov şəfərinə Kirovabad adlandırılmış, Azərb. Respublikası Ali Sovetinin 30 dekabr 1989-cu il fərmalı ilə şəhərin qədim adı yenidən bəpə edilmişdir. Azərb.-nin qədim şəhərlərindən biri olan Gonconin adı orta əsr ərəb mənbələrində Conzo, erməni mənbələrində Qandzak, gürcü mənbələrində Qandza kimi işlənmişdir. Gonconin adı ilk dəfə 712/713-cü ildə kəsilməş metal pl. üzərində zəpə edilmişdir. Mühüm ticarət-karvan yolu üzərində yerləşən Gonco Bərdədən

sonra Arranın ikinci şəhəri hesab olunurdu X əsrn ortalarında Arranın paytaxtı Bərdədən Gəncəyə köçürülmüşdü XVIII əsrn ortalarında şəhər Gəncə xanlığının mərkəzi olmuşdur Gəncə toponiminin mənşəyi haqqında müxtəlif fikirlər mövcuddur Tədqiqatçıların bir qismi toponimi pəhləvi dilində "xəzinə, məhsul saxlanılan yer" mənasında olan *kaznaka* sözü ilə, digər qismi isə dilimizdəki *gəncə* (gənşlik) sözü ilə bağlayırlar Son tədqiqatçılara görə, Gəncə qədim türkdilli *gəncək* tayfasının adını eksi etdirir. Gəncək tayfası haqqında ilk dəfə Mahmud Kəşgəri (XI əsr) məlumat vermişdir Bu tayfaın adı qırğızlarda *kenje*, türkmənlərdə *gəncik*, qazaxlarda *gəncə* şəklində əks olunur Bu xalqların dillərində *gəncə* sözünün "yeni", "yenicə, yeni gələn" mənaları vardır Orta Asiyada Gəncək şəhəri, Gəncəlu çayı, Gəncə çayı, Şimali Qafqazda Gəncəaul, Gürcüstanda Gənceti, Kabarda-Balkarda Gəncə çayı, Gəncə yaşayış məntəqəsi, Tacikistanda Gəncə, Qazaxıstanda Kenje ərək, Gəncə Kançay, Türkmənistanda Gəncə Qarabağ və s bu etnonimin daha çox su obyektləri ilə bağlı olduğunu göstərir Zəngilan r-nunun Rəzdərə kəndi yaxınlığında Gəncəbert adlı qala xarabalığı da mövcuddur Gəncək tayfasının sakları tərkibində yaranmaları güman edilir Gəncə-Qazax zonasının qədim adı da Sakasena olmuşdur; 2 Xənlər r-nunun Zurnabad i ə v -də qəsəbə Azbiokombinatın yanında salınmışdır 1966-cı ildən Gəncə adlandırılmışdır Qəsəbə adını yaxınlığından axan Gəncəçayın və qədim Gəncə şəhərinin adından almışdır 2003-cü ildən qəsəbənin adı dəyişdirilərək Nizami olmuşdur

Gəncəçay *hidr*, *mür* Dəşkən, Xənlər r-nları və Gəncə şəhəri ərazisində çay Kürün sağ qoludur Murovdağ silsiləsinin şimal yamacından (2814 m hündürlükdən) başlanır Mingəçevir su anbarına tökülür Zivlon və Dəstəfor çayları Gəncəçayın qollarıdır Çayın üzərində Zurnabad SES var XIII əsrdə aid monbolorə osason Gəncəçayın qədim adı Daruran olmuşdur Bu hidronimin bəzi tədqiqatçıların İran dillərindəki *darya* (çay) və *Arran* sözlərinin birləşməsi kimi "Arran çayı" mənasında olduğunu ehtimal edirlər

Hidronimin qədim türk dillərindəki "qəzəblənmiş, kükrəyən" mənalı *darılan* sözündən olduğunu da düşünmək olar Müsiri Azərb dilində həmin söz "darıxan, sıxılan" mənasında işlənməkdədir. Gəncəçayın adı qədim *gəncək*lərin adı ilə bağlıdır Etnotoponimdir Gəncəll *oyn*, *düz* 1 Xaçmaz r-nunun Niyazoba i ə v -də kənd Samur-Deveçi ovalığındadır, 2 Salyan r-nunun Çuxanlı i ə v -də kənd Cənub-Sərqi Şirvan düzündədir Oykonom *Gəncə* (şəhər adı) və mənsubluq bildirən -li komponentlərindən düzəlib, "Gəncədən olanlar" mənasındadır Yaşayış məntəqələrini Gəncə şəhərindən kəçib gəlmiş ailələr saldıqına görə belə adlandırılmışdır

Gəncəvi *hidr*, *sada* Lənk r-nu ərazisində çay Lənkəran çayının sağ qoludur Mənbəyini Kömürçü dağının ş yamacından (200 m hündürlükdən) alır Gəncəvi variantında da qeydə alınmışdır Tədqiqatçıların çayın adını ərəb dilindəki *kənisa* (atəspərəst məbədi) və talış dilindəki *vü* (yer) sözləri ilə bağlayıb, "atəspərəstlərin məbədi olan yer" kimi izah edirlər Əslində, hidronim "gəncəkərin yen" mənalı *Gəncəvi* adlı ərazinin adından yaranmışdır

Gəncələr *oyn*, *sada* Quba r-nunun Hacıhüseynli i ə v -də qəsəbə Qusar məli düzənliyindədir Yaşayış məntəqəsi 1965-ci ildə Samur-Deveçi kanalının 2-ci məntəqəsi yanında, orada çalışan fəhlə və qulluqçular üçün salınmışdır Qəsəbə kanalın çəkilişində emək fəallığı göstərmiş Azərb gənclərinin şərafətinə belə adlandırılmışdır

Gəndəbil *oyn*, *sada* Zərdab r-nunun Şıxbəgi i ə v -də kənd Şirvan düzündədir XIX əsrn ortalarında Zərdab kəndindən çıxmış ailələrin Gəndəbil adı yerdə məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır Gəndəbil eyni zamanda bu ərazidəki gölməçənin adıdır Bu coğrafi ad *gənd* (fars "pis qoxulu, iyli") və *bil* (bataqlıq, gölməçə) komponentlərindən düzəlib, "pis qoxulu gölməçə" deməkdir

Gəndov *hidr*, *mür* İsmayilli r-nunda min bulaqlar Gəndov kəndi yaxınlığında, Girdimançayın sağ sahilində yerləşir Suyu soyuq və kükrəldürür Yerli əhali arasında Gəndov kimi tolofluz edilir Hidronim fars dilindəki

gənd (pis iyli, pis qoxulu) və *ovab* (su) sözlərindən düzəlib, "pis iyli su" deməkdir

Gəndov *oyn*, *sada* 1. Doveçi r-nunun cymadı i ə v -də kənd Samur-Deveçi ovalığındadır Tədqiqatçıların kəndin adını gah yaxınlığındakı çayın suyunu yaratdığı pis qoxulu gölməçələrə, gah da çod sulu, içməyə yararlı, zəif acı dadlı bulağın suyu ilə bağlayırlar 2 İsmayilli r-nunun Təzəkənd i ə v -də kənd Girdiman çayının sahilində, dağəyalı ərazidədir Yaşayış məntəqəsi yaxınlığındakı kükrəldür suyu olan Gəndov min bulağının adı ilə adlandırılmışdır; 3 Lənk r-nunun Oseydərə i ə v -də kənd Pəstəser silsiləsinin ətəyindədir Kənd öz adını yaxınlığındakı kükrəldür qoxulu bulaq suyundan almışdır Gəndov *hidr*, *mür* Abşeronda çay Hidronim tat dilindəki *gənd* (pis qoxulu, iylənmiş) və -u (ab sözünün yerli tolofluz forması) komponentlərindən düzəlib, "pis qoxulu su" deməkdir Bu da çay suyunun ətrafda yaratdığı gölməçələrə bağlıdır

Gəndə *hidr*, *sada* Ordubad r-nu ərazisində çay Arazın sol qoludur Mənbəyini Zəngəzur silsiləsinin c-q yamacından (2700 m yüksəklikdən) alır Çayda güclü sel hadisələri baş verir Mənbələrdə Qazna variantında da qeydə alınmışdır Tədqiqatçıların hidronimi ərəb dilindəki *kənisa* (atəspərəst məbədi, kilisə) sözünün təhrif olunmuş forması hesab edirlər Hidronimin *Qazna* variantı isə qədim Azərb dilində "coşan", "məcraasından çıxan, qəzəblənən" mənalıdır işlənməmişdir Azərb dilinin şimal qrupu dialektlərində *qazna* turşumuş qatığa deyirlər

Gəncə *oyn*, *sada* 1. İsmayilli r-nunun Qəşəkənd i ə v -də kənd Girdiman çayının sahilində, Çilbiki dağının c-undadır Kənd öz adını yaxınlığındakı Gəncədağın adından almışdır Dağın başında qədim məbəd xarabalıqları qalmışdır XIX əsrdə aid mənbələrin məlumatına görə, r-nun ərazisindəki Ximran və Həfəsəbiab kəndləri yaxınlığında yanar odlar olmuş və əhali bu yeri siləyş etmişdir Tədqiqatçıların oykonomi ərəb dilindəki *kənisa* (atəspərəst məbədi) sözünün təhrif olunmuş forması hesab edirlər; 2 Ordubad r-nunun Ordubad şəhəri i ə v -də kənd Gəncə çayının sahilində, Zəngəzur silsiləsinin ətəyindədir Konzo variantında da qeydə

alınmışdır Kəndin ərazisində qədim məbəd qalıqları var Oykonominin məbəd qalıqları ilə bağlı yaranmış güman edilir

Gəncək *hidr*, *düz* Kür çayının qollarından bəzidir "Küçik Gəncə" mənasındadır Qazax adı ilə də qeydə alınmışdır

Gəray *oyn*, *sada* Quba r-nunun Alpan i ə v -də kənd Qusar məli düzənliyindədir Keçmiş adı Grey olmuşdur Keçən əsrn 20-ci illərinə qədərki ədəbiyyatlarda Gəray variantına da təsadüf olunur Tədqiqatçılara görə, oykonomi türk dillərindəki *gıra* (ekilen, şumlanan yer) sözündəndir Əslində, oykonomi *gəraybaylı* nəslinin adını eksi etdirir, etnotoponimdir

Gəraybaylı *oyn*, *sada* İsmayilli r-nunun Qubaxolili i ə v -də kənd Qaraməryəm tənəsinin ətəyindədir Digər adı Müskürli olmuşdur Yaşayış məntəqəsi *gəraybaylı* nəslinin məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır Gəraybaylılar Müskürli kənd sakinlərinin təmsil olunduğu nəslin adıdır Keçmiş Quba qəzasının dairələrindən biri də Müskür adınrdı və Qubadakı Gəray kəndi də bu dairəyə aid idi

Gərcəbulaq *or*, *sada* Şəmkir r-nunun c-unda dağ. Dağ Cəyir kəndindən ş -də yerləşir Hün 1472 m Gərcəbulaq variantında da qeydə alınmışdır Dağ ətrafındakı cymadı bulağın adını daşıyır Bulağın adı isə *Gər(cə)* (cır tutacağı) və *bulaq* (su obyekti) komponentlərindən düzəlib, "cır tutacağı və ya cır tut meşəsi olan yerdeki bulaq" deməkdir

Gərəkli *oyn*, *sada* Balakən r-nunun Qul-lar i ə v -də kənd Balakən çayının sahilində, Alazan-Əyriçay çökəkliyindədir 1992-ci ilədək kəndin adı Poştəbne olmuşdur Yaşayış məntəqəsini XIX əsrdə Dağıstandan gəlmiş *Gərəkəhacı* adlı şəxs saldıqına görə belə adlandırılmışdır Hazırda kondokki məhəllələrəldən biri *gərəkəhacılar* adlanırlar Etnotoponimdir Poştəbne oykonomi su vaxtına burada olan poştə məntəqəsinin adındandır

Gərənə *oyn*, *sada* Bordo r-nunun Güllüğü i ə v -də kənd Qarabağ düzündədir Əsl adı Qarabüyükdür Gərənə bu adın təhrif forması hesab olunur Oykonomi *qara* (burada "sıx" mənasındadır) və *nir* (Azərb dilinin dialektlərində "çaysahtı meşəlik" deməkdir)

sözlerinden düzelib, "çaysahili sux meşelik" mənasındadır XIX əsrin məlumatlarına görə, əkin və bağ üçün təmizlənmiş meşə yeri də yerli əhali arasında *nüy* adlanırdı.

Geregozan or. mür Qusar r-nu ərazisində dağ. Baş Qafqaz və Yan silsiləsində, orta dağlıq qurşaqdır. Bezon Kerkəzə variantında da qeydə alınmışdır. Yerli əhəlinin verdiyi məlumata görə, oronim lezgi dilindəki *gerger* (vələmir) sözündəndir. Lakin dağın vələmir bitkisi ilə heç bir əlaqəsi ola bilməz. Oronim əslində, *gara* (cərgə, sıra), *gaz* (gədiyin, dağ keçidinin ən alçaq hissəsi) və *-an* (burada cəmlilik bildirir) komponentlərdən düzəlib, "alçaq keçidləri olan dağ silsiləsi" deməkdir.

Gergar oyt. *sada* Gədəbəy r-nunun cənubunda i.e.v.-də kənd. Orta dağlıq qurşaqdır. XIX əsrdə Qarqar variantında da qeydə alınmışdır. Yaşayış məntəqəsinin eramızın əvvəllərində Qafqaz Albaniyasında yaşamış türkdilli *qarqar* tayfasının adı ilə bağlılığı ehtimal edilir.

Germəçatax hidr. *mür* Ermənistan ərazisində başlayaraq Şahbuz və Naxçıvan r-nlarından axan çay. Cənub çayının sol qoludur. Əslində Germəçataxdır. Hidronim *girma* (çayın keçid yeri) və *çatax* (ikiabaşlı, qoşa, bir-birine bitişik) komponentlərdən düzəlib, "keçid yerində qoşalaşan çay" mənasındadır.

Germəşöylü oyt. *düz* Gədəbəy r-nunun Çay Resullu i.e.v.-də kənd. Şahdağ silsiləsinin (Küçük Qafqaz) şm yamacındadır. Əsl adı Germəşöylüdür. Yerli əhali arasında Germəşöylü kimi tələffüz edilir. Yerli əhəlinin məlumatına görə, kəndi Düzresullu kəndinin bünövrəsinə qoymuş Rəzul adlı şəxsin oğlu Məşədi Nəbi salmışdır. Kənddəki nəsilərdən biri də resullu adlanır. Yaşayış məntəqəsi vaxtilə *garməşov* ağacının çoxluq təşkil etdiyi şx meşəsinin talasında salındığından belə adlandırılmışdır. Həzrədən kəndin ərazisində tok-tok garməşov ağacına təsadüf olunur. Tovuz r-nunda Germəşöylü dağ, Germəşövlü qobu oronimləri qeydə alınmışdır.

Gərmətük oyt. *mür* Lənkəran r-nunun cənubunda qəribə i.e.v.-də şiq. Lənkəran çayının sahilində, Lənkəran ovalığında Oyk-

nim yerli əhali tərəfindən Qərmətük şəklində tələffüz edilir. Yaşayış məntəqəsinin adı tələffüz edilən *gərm* (isti) və *tük* (bıcaqlı, çeltik əkilən yer) sözlərindən düzəlib (burada *-ə* bitişdirici səitdir), "isti yerdə çeltik sahəsi" deməkdir.

Gəvlik b a x. Göyçük **Gayan or. düz** Cəbrayıl r-nu ərazisində, Araz çayı sahilində düzənlik, Mil düzündən bir hissəsidir. Göyən çölü, Gayən düzü də adlanır. Çölün q hissəsi İnceçöl, ş hissəsi isə Çaxmaçqöl adlanır. Bir fikrə görə, oykonimin əslisi Göyən olmuşdur. Kəndin ərazisi yazda və payızda göy otla zəngin olduğundan keçmişdə maldar tayfaların köç vaxtı da yamaqları olmuşdur. Oronim *göy* ("yaşıl ot" mənasında) sözündən və məkan bildirən *-an* şəkilçisindən eməle gəlib, "göy otluq, göylük" mənasını bildirir. Başqa bir fikrə görə, *göyan* sözü coğrafi termin olub, "tepəliklərin üstündəki geniş sahə, çöl, düz" mənasındadır. Cənubi Azərb.-də da Göyən kəndi qeydə alınmışdır.

Gəyçöl oyt. *sada* Masallı r-nunun Musaküçə i.e.v.-də kənd. Lənkəran ovalığında Oyk-
Yaşayış məntəqəsinin təq. XVIII əsrin ortalarında Ərkivan kəndindən çıxmış ailələr özlərinə məxsus otlaq sahəsində salmışlar. Kənd salındığı ərazinin adı ilə adlandırılmışdır. Oykonim *gəyçəgə* (etn.) və *çöl* (düz, otlaq sahəsi) komponentlərindən düzəlib, "gəyələrə məxsus otlaq sahəsi" deməkdir.

Glean oyt. *düz* Qusar r-nunun Düztahtir i.e.v.-də kənd. Qafqaz silsiləsinin yamacındadır. Gecan variantında da qeydə alınmışdır. Oykonim *gic* (sərt tirə, dərin yağışın, burluğun) sözündən və *-an* (məkan bildirir) şəkilçisindən ibarət olub, "sərt tirlərdən, dərin yağışlardan ibarət yer" mənasındadır.

Gileck or. mür Bakı şəhəri, Qaradağ r-nunun q.-ində dağ. Qobustan ərazisindədir. Hün 1050 m. Hicəki, Hicəki variantlarında da qeydə alınmışdır. Tədqiqatçılara görə, oronim İran dillərinə məxsus *gic* (doli), *-ə* (bitişdirici səit) və *kuk/kuh* (dağ) hissələrindən ibarət olub, "doli dağ" deməkdir. Azərb. oronimiyasında *gicə* "dolanmaq, burluq" mənalarında işlənir. Dağın ərazisində cənubi palçıq vulkanı da vardır.

Gileci or. sada Qax r-nu ərazisində dağ. İhsu kəndindən şm.-ş.-də, Baş Qafqaz silsiləsinin c. yamacındadır. Hün. 2680 m. Oronim Gice variantında da qeydə alınmışdır. Yerli əhali arasında *gilec* kəndəlaş bitkisinə deyilir. Tədqiqatçılar oronimi bu sözə əlaqələndirərək "kəndəlaş bitən dağ" kimi izah edirlər.

Gileyli oyt. *sada* İsmayıl r-nunun Hacıbəhməli i.e.v.-də kənd. Kəndin adı XIX əsrdə Haputlu Gideyli kimi qeydə alınmışdır. Haputlu adlı kəndin əhalisi Quba qəzasından gəlmələrdir. Sonralar oykonumun birinci komponenti ixtisara uğramışdır. *Gideyli* komponenti isə etnotoponimdir. Tədqiqatçılar göstərirlər ki, Orta Asiya və ş.-ində qırğız buqa qəbiləsində, həmçinin Altayda xəmcik tuva tayfası tərkibində *gedey* tayfa adına rast gəlinir.

Gilezirve or. mür Qax r-nu ərazisində dağ. Azərb. dilinin bir çox dialektlərində *gigil* (*kükə*) sözü "yaşillıq, otluq, əlaqotu" mənasında işlənir. Oronim "zürvəsi otluq olan dağ" mənasındadır.

Gigidağ or. mür Qobustanda palçıq vulkanı. Hün. 176 m. Qədim türk dillərində *gıgı* (*kı*) "uğultu, xırıltı" mənasında işlənmişdir. Dağın adı onun vulkan mənşəli olub, vaxtaşırı müəyyən səslər çıxarması ilə bağlıdır.

Gil or. sada Xəzər dənizində, Bakı arxipelaqında ada. Palçıq vulkanının püskürməsindən eməle gəlmişdir. Gil Zirə, Süxtək, Qlınıyan (rus. "gil") adı ilə də qeydə alınmışdır. Ada gilli süxurlardan ibarət olduğundan belə adlandırılmışdır.

Gil Zirə b a x. Gil adası **Gillah oyt.** *sada* Qusar r-nunun cənubunda i.e.v.-də kənd. Qusar məili düzənliyindədir. Yaşayış məntəqəsi lozgilorin məskunlaşdığı kəndlərdəndir. Oykonim *gilək* emoniminin bir qədər təhrifə uğramış formasıdır.

Gilahoba oyt. *mür* Qusar r-nunun Gilah i.e.v.-də kənd. Qusar məili düzənliyindədir. Kəndin ərazisi Gilah kəndinə məxsus oba yeri olmuşdur. Keçən əsrin 30-cu illərində Gilah kəndindən çıxmış bir qrup ailənin məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır.

Gilan hidr. *sada* Ordubad r-nunda çay. Arazın sol qoludur. Zəngəzur silsiləsinin

c.-q. yamacı ilə axır. Əsl dağ çaydır. Əsas qolu *Parağadur*. Mənbələrin məlumatına görə, Sasani şahı I Xosrov Ənşirvan (531-579) indiki Aşağı Aza, Yuxarı Aza və Dər kəndləri ərazisində İran Gilanından gətirilmiş əsrləri məskunlaşdırmışdır. Sonralar bu ərazidə (Ordubaddan 16-17 km q.-də) Gilan şəhəri yaranmışdır. XIV əsrin sonunda Teymur Gilanı dağıtmış, I şah Abbas dövründə (1587-1629) isə şəhər tamamilə təməzülə uğramış, əhalisi Yuxarı Aza, Aşağı Aza və Dər ərazisinə köçmüşdür. Gilanın Xarabalığı xalq arasında Xarabalığın adı ilə tanınır. Çayın adı da Gilan şəhərinin adı ilə bağlıdır. Gilançay variantında da qeydə alınmışdır. *Gilanlılar* və ya *giləklilər* İranda, Xəzər dənizinin c. sahillərində yaşayan xalqın adıdır.

Gilançay oyt. *sada* Ordubad r-nunun Parağa i.e.v.-də kənd. Dağətəyi ərazidədir. Yaşayış məntəqəsi adını ərazidəki Gilan çayının adından almışdır.

Gilar oyt. *sada* Yarıdım r-nunun Şofeqli i.e.v.-də kənd. Vileş çayının sol sahilində İran sərhədi arasında dağətəyi ərazidədir. Yaşayış məntəqəsinin irəndilgi gil tayfasına məxsus ailələr salmışlar. Oykonimin tərkibindəki *-ar* cəmlilik, nəslə mənsubiyyət bildirən sonluqdur. Etnotoponimdir. Qədim Volqa Bulqarıstanında XIII-XIV əsrlərdə Gilan şəhəri və gilan tayfası qeydə alınmışdır.

Gilədere oyt. *mür* Lənk r-nunda köç yeri. Oykonim *gil* (gəllor) və *dərə* (məni) rəlyef forması) komponentlərindən düzəlib (-ə bitişdirici səitdir), "gəllorə məxsus dərə" deməkdir.

Giləpərçə oyt. *mür* Astara r-nunun Siyoku i.e.v.-də kənd. Lənkəran ovalığında Yeri əhəlinin məlumatına görə, yaşayış məntəqəsi XIX əsrin əvvəllərində salınmışdır. Oykonimi tədqiqatçılar *giləpərçə* (təlis "qoyun sürüsü otlayan yer, sürüş") və ya *viləpərçə* (gül kimi yunmaşq, gül kimi toz) sözlərinin təhrif olumusu forması hesab edirlər. Əslində, oykonim *giləklər*in adı ilə bağlıdır.

Gileşə oyt. *sada* Astara r-nunun Siyaku i.e.v.-də kənd. Lənkəran ovalığında Oyk-
yoniminin Azərb. dilindəki *kilış* sözünün tələffüzü "saman, kəmənlilik" mənasını verən *ilış* variantında olması ehtimal edilir. Yerli

ehalinin məlumatına görə, yaşayış məntəqəsi xırman olan səhə, samanlıqda salındığı üçün belə adlandırılmışdır. Ərazidəki evlərin tikilməsində saman qarışdırılmış gil kerpiclərdən istifadə olunur. Başqa bir fikrə görə, oykonim *Nilavəz* adının təhni forması olub, "nil meşəsi" mənasındadır.

Gilezi oyt. *mür* Xızı r-nunun cınıadı 1 o v -də kənd. Düzlənlikdədir. Əsl adının Gil-yazı olduğu göstərilir. Tədqiqatçıların fikrincə, oykonim *gil* və yazı (düzen) sözlərindən düzülüb, "gil torpaqlı düzen" mənasındadır. XIV əsrdə Barmaq dağına yaxınlığında Gilezi adlı yer olduğu göstərilir. 1870-ci ildə kəndi yenidən poçt məntəqəsi (çaparıxana) verdi. Sonralar poçt məntəqəsi d y stansiyasına, daha sonralar isə yaşayış məntəqəsinə çevrilmişdir. Oykonim "gellərin çölü, gellərin düzü" kimi də izah etmək olar.

Gilezi dili or mür Xəzər dənizinin q sahilində, Samur-Dəvəçi ovalığının c -ş hissəsində çıxıntıda. Gilezi düzlünün adı ilə adlandırılmışdır.

Gilgil hidr. *mür* Siyazan və Quba r-nları ərazisində çay. Mənbəyini Gülməstə dağının yamacından (1980 m yüksəklikdən) alır, Xəzər dənizinə tökülür. Suyu çox gilliləşir, minerallaşmışdır. Çayın hövzəsində istəvə soyuq min bulaqlar vardır. Əsl adının Gilgil olduğu söylənilir. Hidronim *gil* və *ger* (tat. "olan", "saxlayan") sözlərindən düzülüb "bulanaqlı, gilliləşən" mənasındadır.

Gilgilçay oyt. *sada* Siyazan r-nunun Həməyi i o v -də fəhlə qəsəbəsi Samur-Dəvəçi ovalığında. Keçən əsrin ikinci yarısında yaranmışdır. Yaşayış məntəqəsinin adı Gilgilçayın adı ilə bağlıdır.

Gillikdağ or. *mür* Xanlar r-nu ərazisində dağ. Hün 772 m. Dağın ərazisində qədim yaşayış məskəni aşkar edilmişdir. Oronim *gillik* (gilədən ibarət) və *dağ* (müsbət relyef forması) komponentlərindən düzəlmişdir. Dağın adı Kilikdağ variantında da qeydə alınmışdır.

Gilvar oyt. *mür* Dəvəçi r-nunun Pirobodil i o v -də kənd. Yan silsiləsinin sm -ş ötəyindədir. V əsrə aid erməni mənbəyində Qıvar və ya Qıvar adlı yer və onun qıvarlar

adlanan əhalisi haqqında məlumat verilir. Tədqiqatçıların oykonimi eramın əvvəllərində Gilandan köçmüş *gellərin* adı ilə bağlayırlar.

Gilyanov oyt. *sada* Quba r-nunun Zəqova i o v -də kənd. Şəbran çayının sahilində, Baş Qafqaz silsiləsinin ötəyindədir. Kəndin ərazisi keçmişdə Dərk kəndinin qışlağı olmuşdur. Qışlağın adı oradakı *Kəlanov* bulağının adındandır. Sonralar Dərk və ətraf kəndlərdən köçüb gəlmiş ailələr burada məskunlaşmışlar. Toponim tat dilində *kəla* (böyük) və *nov* (quyu, gölməçə) sözlərindən düzülüb, "böyük quyu, böyük göl" deməkdir.

Girdabad or. *mür* Quba r-nu ərazisində dağ. Qaraçay və Babacayın suayırıcısıdır. Hün 2406 m. Oronim *girda* (yumru) və *bad* (yükseklik, yamac, dağ döşü, dağ ötəyi) komponentlərindən düzülüb, "yumru dağ yamacı" mənasındadır.

Girdado or. *mür* Lankəran r-nunda, Alışar-Burovar silsiləsinin ş yamacında zirvə. Hün 824 m. Tədqiqatçılara görə, oronim talış dilindəki *girda* (yumru, dəyirmi) və *do* (ağac) sözlərindən düzülüb, "dəyirmi meşəlik" mənasındadır. Dağ ərazisindəki yumru, girdə formalı hündürlükdə ağacları olduğu görə belə adlandırılmışdır.

Girdatmlik or. *mür* Oğuz r-nu ərazisində dağ. Baş Qafqaz silsiləsinin c yamacındakı zirvələrdən biridir. Hün 2186 m. Oronim *girda* (tamamı, bütövlükdə, başdan-baş) və *almalıq* (alma ağacları olan yer) komponentlərindən düzülüb, "başdan-baş almaliq olan yer" deməkdir. Oronim dağın ötəyində cır alma meşəsinin olduğunu göstərir.

Girdə oyt. *sada* Ağsu r-nunun Gürcüvan i o v -də kənd. Dağ yaylasındadır. Kənd yaxınlığında Girdə dağın adı ilə adlandırılmışdır.

Girdə or. *sada* Şamaxı r-nu ərazisində, Ləngəbiz sıra dağlarının c -ş -ində zirvədir. Dağ *girda* (yumru, dəyirmi) formalı olduğuna görə belə adlandırılmışdır.

Girdəce or. *düz* Qəbələ r-nu ərazisində dağ. Baş Qafqaz silsiləsinin c yamacındadır. Qum və Tikanlı çaylarının suayırıcısıdır. Hün 1584 m. Oronim *girda* (yumru, dəyirmi) sözündən və *-ca* şəklindən düzülüb, "yumru relyef formalı yüksəklik" deməkdir.

Girdəni oyt. *düz* Lankəran r-nunun cınıadı i o v -də kənd. Lankəran ovalığında. Keçmiş adı Rəzi Girdəni olmuşdur. *Rəzi* talış "təneklik, təzəlik" deməkdir. Oykonim talış dilində Qirdəni şəklində teleffüz edilir. Bəzi tədqiqatçıların kəndin adını *qirda* (yığılmış, yığcam) sözündən və *-ni* (-ma, -mə inkarıq edən) şəklindən ibarət "evlərin dağınıq, pərakəndə kənd" kimi izah edir. Lakin Azərbaycan toponimiyasında *girda* coğrafi termin kimi dairəvi relyef formasında olan hündürlüklərə deyilir. *-ni* şəkilçisi *-li* (mənsubluq bildirir) şəkl -sinin yerli teleffüz formasıdır. R-nun ərazisində cınıadı çay da var.

Girdiman hidr. *sada* İsmayilli, Ağsu və Kürdəmir r-nları ərazisində çay. Kürün sol qoludur. Baş Qafqaz silsiləsinin, Babadağın c yamaclarından (2900 m yüksəklikdən) başlanıb, Qaraməryem yaylası qarşısında bir neçə qola ayrılır və Şirvan düzünə çıxır. Aşağı axınında suyu kanalla Ağsu çayına axıdılır. Çayda səl hadisələri olur. Hidronim erkən orta əsrlərdə mövcud olmuş, Qafqaz Albaniyasının tərkibinə daxil olan Girdiman tarixi vilayətinin adıdır. Vilayətin adı isə Girdiman qalasının adından alınmışdır. Tədqiqatçıların ehtimalına görə, bu qala İsmayilli r-nunun Talışın kəndi yaxınlığında, Ağçayın sahilində, sıldırım qaya üzərində yerləşən Cavanşir qalasındır. Fəleki Şirvani (XII əsr) bu qalanı Gindimanqala adlandırmışdır. Erməni mənbələrində Qardman kimi adı çəkilən bu əyalət Uti nahiyyəsinin 6 əyalətindən biridir. Girdiman hökmdarlığının mərkəzi idi. Bəzi tədqiqatçıların toponim İran mənşəli *karta* (qala) sözündən və məkan bildirən *-man* şəkilçisindən olduğunu söyləyirlər.

Girgican hidr. *mür* Şuşa r-nu ərazisində çay. Qarqar çayının sol qoludur. Hidronim *gir* (keçilməsi çətin olan, burulğan) və *gican* (suyun donan yeri) komponentlərindən düzülüb, "donan və ya burulğanlı çay" deməkdir.

Girlik oyt. *sada* Qusar r-nunun Hozro i o v -də kənd. Samur çayının sahilindədir. Yerli əhalinin məlumatına görə, oykonim lozgi dilindəki *küygu* sözündən olub, "çay-ıkanı" deməkdir. *Girlik* sözü Azərbaycan dialektlərində "çayın keçid yeri", türk dil-

lərində isə "gənilmiş, dərilmiş, uzanmış" mənaslarında işlənir.

Girovdag or. *mür* Əli Bayramlı r-nu ərazisində dağ. Kür çayından sol tərəfdə yerləşir. Hün 128 m. Qirovdag, Kurovdag, Gurovdag variantlarında da qeydə alınmışdır. Tədqiqatçıların oronimi "qırovlu dağ" kimi izah edirlər. Əslində, dağın adı Kür çayının adı ilə bağlı olub "Kür çayının sahilindəki dağ" deməkdir.

Gomuşçu oyt. *sada* 1 Saatlı r-nunun Vaxan i o v -də kənd. Muğan düzündədir; 2 Salıyan r-nunun Qarabağ i o v -də kənd. Kürün sahilində, Şirvan düzündədir. Tədqiqatçıların oykonimlərin səhəvənlərin *gomuşçu* tayfasının adı ilə əlaqələndirirlər.

Gomuşdərə hidr. *mür* Lenk r-nu ərazisində çay. Yerli əhalinin dilində Gomuşdərə adlanır. Hidronim *gomuş* (camış), *-dərə* (cəmlik şəkl -si) və *dərə* (burada "çay dərəsi") komponentlərindən düzülüb, "camışlar dərəsi" mənasındadır. Çay öz başlanğıcını eyniadlı dərədən alır. Etimologiya olması da mümkündür.

Goradil or. *mür* Abşeron r-nunda dağ. Abşeron yarımadasındadır. Horadil variantında da qeydə alınmışdır. Tədqiqatçılara görə, oronim tat dilindəki *oura* (qala) və ərəb dilindəki *tel* (təpə) sözlərindən ibarət olub, "qala təpəsi" mənasındadır.

Goradil oyt. *sada* Abşeron r-nunun Fatmayı i o v -də kənd. Abşeron yarımadasındadır. Yaşayış məntəqəsi vaxtilə Bilecen və Masazirdən köçüb gəlmiş ailələr yaylaq yerində salmışlar. Oykonim ərazidəki eyniadlı dağın adındandır.

Goran hidr. *sada* Goranboy və Yevlax r-nları ərazisində çay. Kürək çayının sağ qoludur. Mənbəyini Gəmiş dağının sm -ş yamacından (3100 m yüksəklikdən) alır. Aşağı hissəsində iki qola ayrılır, qollar Qaracay və Quru Goran adlanır. Suvarma və dərmanların həvəyə gətirilməsi üçün istifadə edilir. Üzərində SES vardır. Çay adını ərazisindən axdığı qədim Goran yurdunun adından almışdır. Tədqiqatçılara görə *goran* türk dilindəki *qurruq/qurğun* sözündən olub "düşərgə" mənasındadır.

Goran oyk. *sada* Goranboy r-nunun Cıntı Boluslu i o v -də qəsəbə və d y stansiyası Düzenlikdədir Yaşayış məntəqəsi öz adını d y stansiyasından, stansiya isə yaxınlığındakı çaydan almışdır

Goranboy oyk. *sada* 1 Azərb -də inzi bəti r-n Kür-Araz ovalığının q -ındə yerləşir R-n şm -dən alçaq Bozdağ silsiləsi, c -dən Kiçik Qafqazın otokləri arasında Mərkəzi Goranboy şəhəridir R-nun c -unda böyük müalicə əhəmiyyəti olan yanmayan neft mədəni (Naftalan) yerləşir R-nun ərazisindən Goran və Kürək çayları axır R-n 1938-91 -ci illərdə Qasım İsmayilov adlandırılmışdır, 2 Azərb -də şəhər, cəmiyyəti r-nun mərkəzi Gəncə-Qazax düzənliyindədir Keçmiş adı Boyahmedli olmuşdur Əvvəllər Goran Boyahmedli adı ilə də tanınmışdır Toponim Goran (coğrafi ad) və boyahmedli (əhmədli tayfası) komponentlərindən düzəlib, "boyahmedli tayfası məskunlaşdığı Goran" deməkdir Sonralar toponimin tərkibindəki əhmədli komponenti düşmüş və Goranboy kimi rəsmiləşdirilmişdir

Goranqala or mür Şorur r-nu ərazisində dağ Şorqi Arpaçayının sahilindədir Keçmişdə maldar ellərin yaylaq yeri olmuş bu dağın adı köbirli tayfasına məxsus *goran* tirosinin adı ilə bağlıdır Goranboy r-nundakı Goran düzü, həmin r-nun Qarqıçqəndi ərazisindəki Goran dərəsi, Daşkəsən r-nunun Qaraqullar kəndi ərazisindəki Goranlının düzü, Şamaxı r-nunun Kolani kəndi ərazisindəki Goran yurdu yer adları da bu tirosin adı ilə bağlı olur, etnotoponimdir

Goranlı oyk. *düz* Goranboy r-nunun cəmiyyəti i o v -də kənd Gəncə-Qazax düzənliyindədir XIX əsrdə Qarabağ düzündə maldarlıqla məşğul olmuş *goran* tirosinin adı ilə bağlıdır XIX əsrdə Goran çayının sol sahilində, indiki Qayadadı deyilən yerdə yerləşən kənd Goran adlanırdı XX əsrin əvvəllərində həmin kənd Kürəkçayın sağ sahilinə köçmüş və Goranlı (Gorandan gələn) adlanmışdır

Gorazılı oyk. *sada* Füzuli r-nunun Qarakulu i o v -də kənd Dağolay düzənlikdədir Tədqiqatçıların ehtimalına görə, oykonim

etnotoponim olub, *gorazılı* nəslinin adını əks etdirir

Gorus Ayrıbənd oyk. *mür* Kürdəmir r-nunun Kəməri o v -də kənd Şirvan düzündədir Mənbələrin məlumatına görə, maldar tayfaların bir olan *goruslar* XVI əsrdə qızılbaş tayfalarının tərkibində olmuş, Səfəvi şahları onların bir hissəsini Şirvanda yerləşdirdikdən sonra onların müxtəlif zonalarına yayılmışlar XVIII əsrdə Şirvan xanlığında Sulut, Nuran və Zərqava kəndlərini əhatə edən Gorus mahalı olmuşdur XIX əsrdə isə bu mahalın tərkibində Çaparlı, Abbasxanlı, Ağarx kəndlərinin adı köçürülür Gorusların adına Gorus toposu (Ağcabədi r-nu, Hındarx kəndi), Gorusqum dağı (Qazax, İmişli) və s. oronimlərdə rast gəlmək mümkündür Oykonim *gorus* (etn.) və *Ayrıbənd* (kanal adı) komponentlərindən düzəlib, "Ayrıbənd kənarında yaşayan goruslar" mənasındadır

Gorusqum or mür 1 Qazax r-nu ərazisində dağ, 2 İmişli r-nu ərazisində dağ Oronim *gorus* (etn.) və *qum* (dağın duxuru) komponentlərindən düzəlib, "goruslara aid qum dağı" mənasındadır

Govurax hıdr. *mür* 1 Mil düzündə qədim suvarma kanalı Araz çayından Qarqar çayına qədər uzanır E o l minilliyin sonuna aid edilən bu arx monqol hücumları zamanı dağıdılmış, XVI əsrin sonunda Teymur tərəfindən bərpa edildiyindən onun mənsub olduğu tayfanın adı ilə bərləşdirilmişdir XVIII əsrdə Nadir şahın dövründə yenidən dağıdılmış bu arxın yatağında Sovet hakimiyyəti illərində Orconikidze adına kanalı çəkilmişdir Kanal Mil düzündən suvarılmasına xidmət edir, 2 Muğan düzündə qədim suvarma kanalı Araz çayından başlayıb indiki Biləsuvar r-nu ərazisində keçirdi Sasanlı dövründə çəkildiyi ehtimal edilir Kanallın kənarında salınmış bir neçə qədim yaşayış məskəninə qalın qayalar və Əvvəllər atəşporastlora verilən *kəbr* adı sonralar türkdillə xalqlarda *kəfir* və ya *gavur* kimi işlənərək, ümumiyyətlə "dinsiz" hesab edilən xalqlara aid edilirdi Hidronimlər "gavurların çəkdiyi arx" mənasındadır Azərb -də islam dən əvvəl tikilmiş bir çox qalələr, qurğular tikililər gavurların adı ilə adlandırılmışdır

Gavurqala (Naxçıvan, Ağdam, Oğuz, Şəki, Qəbələ), Gavurxana (Qəbələ r-nun Vəndam kəndi) və s. Türkmənistan, Qaraqalpaq Respublikasının Bıruni r-nunda da Gavurqala adı toponimlər qeydə alınmışdır

Göbəktala oyk. *sada* İmişli r-nunun Rəsullu i o v -də kənd. Düzenlikdədir Keçmiş adı Talibxanlı olmuşdur Yaşayış məntəqəsi daşqın nəticəsində Araz çayı sahilindəki Talibxanlı kəndindən köçmüş ailələr Göbəktala adlanan ərəzidə salmışlar Oykonim *göbək* (burada "orta, mərkəz" mənasındadır) və *tala* (ətrafa nisbətən fərqli yer) komponentlərindən düzəlib, "orta tala" deməkdir

Gökək or sada Tovuz r-nunun şm hissəsində sıra dağlar Ən yüksək zirvəsi Güzün dağıdır Hünd. 609 m Sıra dağlar çox hündür olmadığından belə adlandırılmışdır

Gökəkdaş or mür Tovuz r-nunun şm hissəsində, Kür çayından solda sıra dağlar Oronim *gökək* (qışa, alçaq) və *daş* (burada "dağ, qaya") komponentlərindən düzəlib, obyektin hündürlüyünü təyin edir Sıra dağlar öz adını buradakı Gökəkdaş adlı qayanın adından almışdır

Gökəkdərə oyk. *sada* Gədəbəy r-nunun Şəkərbəy i o v -də kənd Dağlıq ərəzidedir Yaşayış məntəqəsini XIX əsrin ortalarında yaxınlıqdakı Sarıhəsənli kəndindən qarqarlı nəslinə mənsub ailələr Gökəkdərə adlı yerdə salmışlar Sonralar Şəmki r-nunun Qapanlı (indiki Məmmədşanlı) kəndindən dənəçilər nəslinə mənsub ailələr bu buraya köçüb məskunlaşmışlar Kənd salındığı yeri adını daşıyır Güman etmək olar ki, bir zamanlar *gödəkli* nəslinə mənsub maldar ellər bu ərəzidən otlaq kimi istifadə etmişlər

Gökəkgöbə oyk. *mür* Zordab r-nunun Məmmədşanlı i o v -də kənd Şirvan düzündədir Keçmiş adı Gökəkgöbə Müskürüslü olmuşdur Yaşayış məntəqəsini XIX əsrdə qış Gökəkgöbə adlanan yerdə, yayı isə İsmayılı r-nunun Qabandağ yaylağı ərazisində keçirən müskürüslü tirosinə mənsub ailələr salmışlar Kənd salındığı qışlaq yurdunun adı ilə adlanmışdır Oykonim *gödək* (qışa, balaca) və *göbə* (su yığılan çökək yer, kiçik dərə) sözlərindən düzəlib "kiçik dərə, kiçik göbə" mənasındadır Gökək komponentini xələc-

lərin digər tirosi olan *gödəklilərin* adı ilə də əlaqələndirmək olar

Gödəklər oyk. *sada* 1 Bəyləqan r-nunun Bünyadlı i o v -də kənd Düzenlikdədir Yaşayış məntəqəsi keçmişdə yayı Bazarçay sahilindəki Güney adı yerdə, qışı isə Mil düzündə keçmiş xələclərin *gödəkli* tirosindən kolbəlilər və nəzərli nəsilərinin özlərmə məxsus qışlaq yerində məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır, 2 Qubadlı r-nunun Qubadlı qəsəbə i o v -də kənd Bərgüşad çayının sol sahilindədir Yaşayış məntəqəsi keçmiş Mil düzündə yaşamış *gödəklilər* mənsub bur qrup ailənin burada məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır 1933-cü ildə İmişli r-nunun Xələc i o v -də Gökəklər adlı yaşayış məntəqəsi qeydə alınmışdır Gökəklilər Şəkildə və Zaqatalada məhəllə adlarıdır Etnotoponimdir

Gödəklilə oyk. *sada* Xaçmaz r-nunun cəmiyyəti i o v -də kənd Samur-Dəvoçı ovalığındadır XX əsrin əvvəllərində Rusiyanın mərkəzi quberniyalarından köçürülmüş ruslar burada məskunlaşdıqdan sonra yaşayış məntəqəsi Aleksyeyevka adlandırıldı 1992-ci ildə kəndin adı dəyişdirilərək xələclərin *gödəkli* tirosinin adı ilə adlandırılmışdır

Gödəncəy hıdr mür Qəbələ r-nu ərazisində qay Hidronim *gödənc* (burada "acgöz, ləməhər, qarınqulu" mənasındadır) və çay komponentlərindən düzəlib, çayın daşaraq oturdakıları yuyub aparması ilə bağlı yaranmışdır

Göhranlı oyk. *sada* İmişli r-nunun Qaradonlu i o v -də kənd Muğan düzündədir Yaşayış məntəqəsi 1826-28-ci illərdə Rusiya-İran müharibəsindən sonra Cənubi Azərb -dən gəlmiş şəhsevənlərin məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır Kəndin adı XII-XIII əsrlərdə Ən Asiyada yaşamış, XVI əsrdə Anadoluda Buz Ulus tayfa ittifaqına daxil olmuş, sonralar şəhsevənlərə qatılmış *göhranlı* tayfasının adını əks etdirir Görünür, burada məskunlaşmış şəhsevənlərin tərkibində göhranlılar da olmuşdur

Gölolan oyk. *sada* Xaçmaz r-nunun Qamçı i o v -də kənd Samur-Dəvoçı ovalığındadır Keçmiş adı Gölolançay olmuşdur Quba xanlarının formalarında bu kəndin

tam adı qeydə alınmışdır. Qışlağın ərazisində kiçik göl olduğundan belə adlandırılmışdır. Sonralar burada yaranmış daimi yaşayış məntəqəsi qışlağın adını almışdır.

Gölyeri oyk. *mür* Yardımlı r-nunun Bercan i o v -də kənd. Burovar silsiləsinin yamacındadır. Yaşayış məntəqəsi vaxtilə qurumuş gölün yerində salındığı üçün belə adlandırılmışdır.

Gömlür hıdr. *sədə* 1 Şahbuz r-nu ərazisində min bulaqlar Soyuq, şor-turş sulu ("Narzan" tipli) 7 bulaqdır; 2 Şahbuz r-nunda çay Naxçıvan çayının sol qoludur. Güclü sel hadisələrlə baş verir; 3. Quba r-nu ərazisində çay Hidronimlər "pik", "zirvə", "hündürlük"de olan yer" mənaşi *gömlür* (*Kömlür/Gömlür/Qomur/Qumur* variantlarında da qeydə alınmışdır) sözündəndir. Bu coğrafi obyektlərin hamısı yüksəklikdə yerləşir.

Gömlür oyk. *sədə* Şahbuz r-nunun cəmiyyəti i o v -də kənd. Ota dağılıq ərazisində Oykönim "dağ başında, hündürlükdə olan yer" mənasındadır.

Gömlürdə hıdr. *mür* Abşeron yarımadasının şm-q -ində şor sulu göl Hidronim "Gömlür çayı: tökülən göl" deməkdir.

Gömlürdə or. *mür* 1 Kəlbəcər r-nunun q hissəsində dağ İstisu qəsəbəsi yaxınlığındadır. Hün 3037 m. Vulkan mənşəlidir; 2 Zəngəzur silsiləsinin mərkəzi hissəsində dağ. Naxçıvanla Ermənistan sərhədində Qapçıca dağından şm -dədir. Hün 3364 m. Oronimlər Kömürdağ variantında da qeydə alındığından tədqiqatçıları çox vaxt bu dağları *kömür* (yanacaq) əlaqələndirirlər. Əslində, bu oronimlər "pik, zirvə" mənası ilə bağlıdır və bunu həmin coğrafi obyektlərin malik olduğu yüksəklik də təsdiq edir.

Gömlürdə hıdr oyk. *mür* Quba r-nunun Qonaqkənd i o v -də kənd. Kömürçayın sahilində, dağətəyi ərazisindədir. Kənd əvvəllər Dəhno adlanırdı. Yaşayış məntəqəsi Gömlürçayın düzənə çıxdığı ağır hissədə salınmışdır. Oykönim *Gömlür* (çayın adı) və *dəhna* (çayın dar yerdən axaraq düzənə çıxdığı saho, ağır) komponentlərindən düzəlib, "Gömlürçayın dəhnəsi" mənasındadır.

Gömlürüdağ or. *mür* Şorur r-nu ərazisində dağ R-nun şm -ində, Ermənistanla

sərhəddədir. Hün 2064 m. Oronim "zirvəli dağ" mənasındadır.

Görlax hıdr. *mür* Şəmkir r-nu ərazisində çay. Əsl *Görlaxdır*. Bu kiçik çay mənbəyini göldən götürdüylə üçün Görlax adlandırılmışdır.

Görüşlü or. *sədə* Qazax r-nunun c -unda dağ Hün 800 m. *Görüş* qışqayların böyük keşkülü tayfasının 26 brossından bəndir. Qışqayların tərkibində olan bir çox tayfaların adına (maçanlı, zöhrablı, arıqlı, cəfərbeyli, göycəli və s.) Qazax r-nunda yaşayan əhalinin etnik adlarında təsadüf olunur. Güman etmək olar ki, *Görüşlü* oronimi də *görüş* etnonimi ilə bağlıdır.

Gövdədiq oyk. *düz* Tərtər r-nunun Sarov i o v -də kənd. Kəndin ərazisi vaxtilə Qubadlı r-nundakı Kəvdədiq kəndinin qışlaq yurdu olmuşdur. XIX əsrdə yaşayış məntəqəsi Bərdə r-nundan gəlmiş xəlillilər, Ləçin r-nundan gəlmiş ciciimlilər və Şuşa r-nundan gəlmiş talalılar nəsillərlə mənsub ailələr tərəfindən salınmışdır. Tədqiqatçılar bu oykonimi fars dilindəki *gövdə* (arıq at, yəni) və *-diq* (-liq şəx -sinin variantı) komponentlərindən ibarət "arıq atlar, yabılar üçün ayrılmış ölüş yeri" mənasında izah edirlər.

Gövdəre oyk. *sədə* Lerik r-nunun Qosmalıyan i o v -də kənd. Dağətəyi ərazisindədir. Tədqiqatçılar oykonumu Gövdəre coğrafi adının təhrifə uğramış forması hesab edirlər. Azərbaycan dilinin dialektlərində *qav/qav/göv* mal-qara yeyən ota deyilir. Təlis *qo* sözü mal-qara mənasında işləyir. Bütün hallarda toponim "mal-qara dərəsi" mənası ilə bağlıdır. Yaşayış məntəqəsi cəmiyyətdə dərədə salındığından belə adlandırılmışdır.

Gövrə oyk. *düz* Yevlax r-nunun Malbəsi i o v -də kənd. Yuxarı Qarabağ kanalının sahilində, Qarabağ düzündədir. Oykönim "mal-qara üçün ayrılmış ölüş yeri" mənasındadır. Kövrə variantında da qeydə alınmışdır.

Gövlüc oyk. *düz* Ağsu r-nunun Gürcüvan i o v -də kənd. Gürcüvan yastanındadır. Tədqiqatçıların ehtimalına görə, kəndin adı fars mənşəli *kevil/kühil* (sünə mağara) sözündən və tat dilindəki *-üç* (bir şeyin bolluğunu bildirir) şəx -sindən ibarətdir. Keçmişdə kəndin ərazisində yeraltı sünə mağara

tipli evlər *kevil/kühil* adlanırdı. Bu tipli evlər bir zamanlar Şamaxı qəzası üçün xarakterik olmuşdur. Oykönim "kevil tipli evlərin olduğu yer" mənasındadır.

Gövsatlı oyk. *sədə* Füzuli r-nunun Hoqa i o v -də kənd. Dağətəyi ərazisindədir. Yaşayış məntəqəsi *qovşulu* nəslinin məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. Cəbrayıl r-nunda oykonimin *Qovşulu* variantı mövcuddur. Kəndin adı Kövsatlı, Kövsatlı variantlarında da qeydə alınmışdır.

Göy Bəyriçay hıdr. *mür* Oğuz r-nu ərazisində çay. Hidronim *göy* (burada suyun rəngi), *bəyriçay* (qəd. Azərb. dilində "kükrəyən, coşan") və *çay* (su hövzəsi) komponentlərindən düzəlib, "kükrəyən göy çay" mənasındadır.

Göyax oyk. *sədə* Tərtər r-nunun Şuxar i o v -də kənd. Qarabağ düzündədir. Kəndi XIX əsrin ikinci yarısında Goranboy r-nunun Rus Borisi kəndindən ayrılmış malakan rus ailələri Levnarx çayının کنارında salmışdır. Sonralar ermənilər kəndin adını təhrif edərək Levnarx kəmi rəsmiləşdirmişdirlər. 1992-ci ildən kənd Göyax adlandırılırdı. 1933-cü ildə Kəlbəcər r-nunun Seyidlər i o v -də Lev kəndi qeydə alınmışdır. Toponimiyədə *lev* "kənar" mənasında işləyir.

Göybulaq oyk. *sədə* Şəki r-nunun Cəfərbədiq i o v -də kənd. Sərcəli dağının ətəyindədir. Yerli əhalinin məlumatına görə, yaşayış məntəqəsi XIX əsrin əvvəllərində Qarabağdan gəlmiş ailələrin Göybulaq adlı yerdə məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. Kənd adını ərazidəki cəmiyyətdə bulaqlardan almışdır. Göybulaq adlı bulaqlar Tovuz və Balakan r-nlarında da qeydə alınmışdır.

Göycəli oyk. *sədə* Ağstafa r-nunun Vurğun və Xətai i o v -lərində iki kənd. Gonco-Qazax düzlüyündə yerləşirlər. XIX əsrdə bir qrup azərb. əhali erməni toqavüzü nəticəsində öz dədə-baba yurdları olan *Gövcə* mahalından köçməyə məcbur olmuşdu. Qazax mahalında məskunlaşan həmin əhali yeni yaşayış məntəqələrinə keçmiş yurdlarının adını vermişlər.

Göycəçay hıdr. *mür* Xanlar r-nu ərazisində çay. Suyu az olduğu üçün Göycü (xosis) adlandırılmışdır.

Göyçay hıdr. *mür* Qəbələ, İsmayilli, Göyçay, Ucar r-nları ərazisində çay. Mənbəyini Baş Qafqaz silsiləsinin c yamacından (1980 m yüksəklikdən) alır, Qarasu bataqlığına tökülür. Başlıca qolları sağdan Qalacıq, Vəndam, soldan isə Əymçaydır. Yuxarı axınlarında dar dərələrdən axır. Şirvan düzünə çıxdıqdan sonra bir çox qollarla ayrılır. Göyçay şəhəri bu çayın suyu ilə təchiz olunur. Çayın üzərində SES tikilmişdir. Çayın adı yuxarı axımında suyunun göyümtül rəngə çalması ilə əlaqədardır.

Göyçay or. *sədə* Kəlbəcər r-nu ərazisində dağ. Adını ərazisindəki cəmiyyətdə çayın adından almışdır.

Göyçay oyk. *sədə* 1 Azərb. -də mizabı r-n. Şirvan düzündən şm. hissəsində yerləşir. R-nun mərkəzi Göyçay şəhəridir; 2. Azərb. -də şəhər, cəmiyyətdə mizabı r-nun mərkəzidir. Şirvan düzündən şm -ində, Göyçayın sağ sahilində yerləşir. Yaşayış məntəqəsi adını ərazidəki cəmiyyətdə çaydan almışdır. Şəhərin yerində keçmişdə Potu kəndinə məxsus bağlar olmuşdur. Aran r-nlarına yol buradan keçdiyinə görə karvansara və mal bazarı vardı. Bazar Potu kəndinin adı ilə Potubazar adlanırdı. Sonralar bazarı poçt məntəqəsi təşkil olunmuşdu. 1851-ci ildə Göyçay məntəqəsində 5 ev vardı. Tədrəcə Şamaxı qəzasından müxtəlif ailələr köçüb burada məskunlaşmışlar. 1872-76-cı illərdə Göyçay sahilində 15 desyatınlik yerlərdə planlı surətdə şəhərin inşasına başlanmış, tədrəcə inkişaf edərək abad və yaraşığı şəhərə çevrilmişdir.

Göydağ or. *mür* Xanlar r-nu ərazisində dağ. Sərt yoxluşu aşınımı var. Kəpəz dağı ilə Sarsu kəndi arasında. Dağ alp çəmənliyi ilə zəngin olub, yaşıl (göy rəngə) bürüldüyü üçün belə adlandırılmışdır. Qazax, Daşkəsən, Godoboy, Tovuz, Oğuz (Filihi kəndi), Şəki (Aydınbulaq kəndi) r-nları ərazilərində də cəmiyyətdə dağlar vardır. Bu oronimlərin bir qismi dağ süxurlarının göy rəngə çalması ilə bağlıdır.

Göydəlləkl oyk. *mür* Ağsu r-nunun Ərəbsarvan i o v -də kənd. Şirvan düzündədir. Kəndin adı *göy/köy* (kənd) və *dəlləkl* (orubşanlı tayfasının türklərindən birinin adı) şəx -lərdən düzəlib, "kənd dəlləkl və ya dəlləkl

lokli keno" deməkdir. Kənd keçmişdə Dəl-
lokli adlanan digər coğrafi obyektlərdən fərqləndirmək üçün belə adlandırılmışdır.

Göydərə oyk. sada 1 Şamaxı r-nunun Ərəbəğdər i.e.v.-də kənd Gicəki dağının q.-indədir. Doreyudun da adlanır. Kənd salındığı dərəcəni adını daşıyır. Dərə yaşıl otlaqdan ibarət olduğu üçün belə adlandırılmışdır; 2 Kəlbəcər r-nunun Çaykənd i.e.v.-də kənd Dağətəyi ərazisindədir. Yerli əhəlinin məlumatına görə, yaşayış məntəqəsini XIX əsrdə həmin r-nun Kilsəli kəndindən gəlmiş ailələr Göydərə adlı yerdə salmışlar. Dərə isə süxurlarının rəngi göyə çaldığına görə belə adlandırılmışdır; 3 Culfa r-nunun Saltax i.e.v.-də kənd Əlinə çayının (Arazın qolu) sahilində, dağətəyi ərazisindədir. Keçmiş adı Qaradərə olmuşdur. XIX əsrdə Cənubi Azər-dən gəlmiş erməni ailələri burada məskunlaşdıqdan sonra yaşayış məntəqəsi Nərgizən adlandırılmışdır. 1992-ci ildən kəndin adı dəyişdirilərək Göydərə kimi rəsmiləşdirilmişdir. Gödəbəy və Şəmkir r-nlarında cəmiyyəti coğrafi obyektlər qeydə alınmışdır.

Göydərəsiçay hıdır mür. Gödəbəy r-nu ərazisində çay. Hidronim *Göydərə* (r-nun ərazisində çay dərəsi), -si (mənsub şəkl -si) və *çay* (su hövzəsi) komponentlərdən düzəlib. Çay cəmiyyəti dərədən axdığı üçün belə adlandırılmışdır.

Göydüzəntəpə or. mür. Qusar r-nu ərazisində dağ. Əsli Gəvdəşantəpədir. Hündürlüyü 12 m olan təpədən qədim yaşayış məskəninin qalıqları tapılmışdır. Gəvdəşan düzündən adındandır. Gəvdəşan düzü Şəmkir çayının c.-ş.-ində, Xəzərboynı ərazisinin, Mülkür düzündən şm hissəsinin əhatə edir. Təxmini mənbələrə görə, 1774-cü ildə Gəvdəşan düzündə Dağıstan feodalınının birləşmiş qüvvələri ilə Qubalı Fətəli xanın qoşunu arasında vuruşma baş vermişdir. Oronim *Gəvdəşan* (düzün adı) və *təpə* komponentlərdən düzəlib. Gəvdəşan oronimi *iso gav* (və heyvanı), *düz* (dağ) sözünün təhrif forması olub, "çöl, düz" deməkdir və -an (məkan bildirmə formantı) sozlarından düzəlib, "ovlaq, ov heyvanları olan düz" deməkdir.

Göyəbəxan oyk. sada Tovuz r-nunun Qaradaş i.e.v.-də kənd. Çingizdağ silsiləsinin

(Kiçik Qafqaz) etəyindədir. Yerli əhəlinin yozumuna görə, yaşayış məntəqəsi hər tərəfdən dağlarla əhatə olunduğundan və qonşu kəndlərdən görünmədiyindən belə adlandırılmışdır. *Göyəbəxan* (Gora, Göləbəxan da adlanır) maldarlıqla əlaqədar təsərrüfat tikilisi olub, "yeni doğulmuş quzuların salındığı yer"ə deyilir.

Göyüll oyk. sada Gödəbəy r-nunun cəmiyyəti i.e.v.-də kənd Orta dağılıq qurşağıdır. Əsli Gəvahlıdır. Yerli əhəli arasında Göyüllü variantında işlənir. Yaşayış məntəqəsi vaxtilə Qazax r-nunun Qazaxbəyli kəndindən gəlmiş Allahyar, Alı və Tannıverdi adlı üç qardaşın ailələri tərəfindən salınmışdır. Kənddəki nəsilərdən biri indi də Allahyarlı adlanır. Kənd *gəvahlı* ağaclarının çox olduğu ərazidə salındığı üçün belə adlandırılmışdır. Keçən əsrdə Zəngilan r-nu ərazisində də cəmiyyəti kənd qeydə alınmışdır.

Göyem oyk. sada Zaqatala r-nunun cəmiyyəti i.e.v.-də kənd Tala çayının sahilində, Alazan-Əynçay çökəkliyindədir. Kənd salındığı ərazidə çoxlu *göyem* ağacları olduğundan belə adlandırılmışdır.

Göyemli oyk. sada Gödəbəy r-nunun Çay Rəsullu i.e.v.-də kənd İstidərə adlanan ərazidə, Köçdəre çayının (Axınca çayının qolu) sahilində, dağətəyi ərazisindədir. Yaşayış məntəqəsini XIX əsrdə Düz Rəsullu kəndindən ayrılmış ailələr *Göyemli* adlanan yerdə saldığı üçün belə adlandırılmışdır. Ərazidə çoxlu göyem kolları var.

Göyemstala oyk. mür. Balakən r-nunun Həmişə i.e.v.-də kənd Balakən çayının sahilindədir. Oykənim *göyem* (bitki növü) və *tala* (ətrafda yaşayan fərqli sahə) komponentlərindən düzəlib. Kənd *göyem* ağacları olan talada salındığı üçün belə adlandırılmışdır. Tovuz r-nunda Göyemli tala yer adı qeydə alınmışdır.

Göyer Abbas oyk. mür. Qubadlı r-nunun Göyercik i.e.v.-də kənd Bərgüşad silsiləsinin yamacındadır. Oykənimin birinci komponenti Göyercik sözünün ellipsiyyəyə uğramış variantıdır. İkinci komponent isə vaxtilə həmin məntəqənin adıçəkilən şəxsin tabeliyində olduğunu göstərir. Kəndin adı "Abbas məxsus Göyercik kəndi" deməkdir.

Göyercik oyk. sada Qubadlı r-nunun cəmiyyəti i.e.v.-də kənd Bərgüşad silsiləsinin yamacındadır. Yaşayış məntəqəsini XIX əsrin ortalarında qonşu Qiyaslı kəndindən köçüb gəlmiş ailələr salmışlar. Tədqiqatçıların bir qismi oykənim "göylük, otluq, yaşıllıq" mənası ilə, digər qismi kürd dilindəki *kuver* (arxat) sözü ilə, üçüncü qismi isə türkdilli *kuvarçık/kuərçik* tayfa adı ilə əlaqələndirir.

Göyercik or. sada 1 Qazax r-nunda dağ; 2 Qubustanda palçıq vulkanı, 3 Cəbrayıl r-nunda dağ. Tədqiqatçılara görə, bu oronimlər peçenəq tayfalarından biri olan *küyarçik*lərin adını eks etdirir. Türkiyənin Qars əyalətinin Kağızman qəzasında Göyercik adlı iki kənd və bir dağ, keçmiş Cavad qəzasında Göyercik adlı qışlaq, İrevan qəzasında Göyercik adlı xarabalıq, Quba r-nunun Gürcalı kəndində Göyercik qayası, Ləcin r-nunun Minkend kəndində Göyercikli təpə və s. qeydə alınmışdır.

Göyercik Veysellı oyk. mür. Cəbrayıl r-nunun Şahvəlli i.e.v.-də kənd. Düzənlikdədir. Əsli Göyercik Veysellıdır. Oykənim *Göyercik* (kənd adı) və *Veysellı* (etimotoponim) komponentlərindən düzəlib, "Göyercik kəndi yaxınlığında Veysellı kəndi" deməkdir. Birinci komponent cəmiyyəti zamanda kəndin adını Daş Veysellı kəndinin adından fərqləndirməyə xidmət edir.

Göyəzan or. mür. Qazax r-nu ərazisində dağ. Coğaz çayının sağ sahilindədir. Vulkan mənşəlidir. Morfoloji xüsusiyyətinə və gözəlliyinə görə Mon-Pele tacından (Vest-hind adalarında biri olan Martınika adasında) sonra dünyada ikinci dağ sayılır. Zirvəsi nisbətən düzən olub, geniş meydançam xatırladır. Burada orta əsrlərə aid yeddi bürclü qala divarları və dördkünc bina qalıqları, həmçinin bir neçə mağara aşkar edilmişdir.

Göyəzan istehkamının IX-XII əsrlərə aid keşikçi məntəqəsi olması güman edilir. Göyəzan dağına adı IX əsrdə aid gürcü monobiyinə Kəvazin şüklində qeydə alınmışdır. Tədqiqatçıların ehtimalına görə, oronim türk dillərindəki *kava* (qaya, silidirmə) və *sin/sin* (dağ belə) komponentlərindən düzəlib, "silidirməli dağ belə" deməkdir. Tovuz r-nunun Bəla Şəmkir kəndində də şiş bir qayın Göyəzan adlanır.

Göygöl hıdır mür. 1 Culfa r-nu ərazisində göl. Zəngəzur silsiləsinin c. yamacında, təq. 3000 m hündürlükdə yerləşir. Şirən suyu, axarlı kiçik göldür. Hər tərəfdən dağlarla əhatə olunmuşdur. Yalnız q. hissəsindəki dar çıxış yolundan Gilan çayının sol qolu Saqarsu çayı başlanır; 2 Daşkəsən r-nunda göl. Şəmkir çayı hövzəsində, Hinaldağdan təqribən 4 km. q.-də, 2470 m hündürlükdə yerləşir. Əsasən Göygöl çayının suyu ilə qidalanır; 3 Xanlar r-nunda göl. Murovdag silsiləsinin şm yamacında, 1556 m hündürlükdə yerləşir. Gözəl mənzərəli, şirinsulu və axarlı göldür. Göle c. tərəfdən Maral gölündən başlanan Yuxarı Ağsu çayı tökülür. Gölün şm tərəfindən isə Aşağı Ağsu çayı başlanır və sağ tərəfdən Kürək çayına tökülür. Göl 1139-cu il sentyabrın 30-da baş vermiş güclü zəlzələ zamanı Kəpəz dağının bir hissəsini uçaraq Ağsu çayının qarşısını kəsəmiş nəticəsində əmələ gəlmişdir. Ətrafdakı nadir və zəngin bitki örtüyünün, heyvanat aləminin və qışların qorunması, həmçinin gilləri bülür suyunun təmiz saxlanması məqsədilə 1965-ci ildə Göygöl Dövlət Qoruğu təşkil edilmişdir. Suyu şəffaf və göy rəngə çaldığına görə göl belə adlandırılmışdır; 4 Xanlar r-nunda göl. Maral gölündən q.-də yerləşir, 5 Gödəbəy r-nu ərazisində şirinsulu, axarlı göl. Şəmkir çayının yuxarı axınında. Məşəli sahədə olduğuna və suyu göyümtül rəngə çaldığına görə belə adlandırılmışdır; 6 Ordubad r-nunda şirinsulu, axarlı göl. Zəngəzur silsiləsinin c. yamacında, 3065 m yüksəklikdədir. Suyu şəffaf göyümtül rəngə çaldığına görə belə adlandırılmışdır; 7 Daşkəsən və Gödəbəy r-nları ərazisindən axan çay. Monobeyni cəmiyyəti göldən aldığı üçün belə adlandırılmışdır.

Göylər Çölü oyk. mür. Şamaxı r-nunun Göylər i.e.v.-də kənd Şirvan düzündədir. Oykənimin birinci komponenti Səlcuq oğuzlarının salor tayfasına mənsub *göylər* v. qolu-nun adını eks etdirir, ikinci komponent isə kəndin düzənlikdə yerləşdiyini göstərir. XIX əsrin ortalarına aid hadisələr eks etdirən mənbələrin məlumatına görə, Pirmardəkan dağında yarımköçəri həyat keçirən 96 ailəli *göylər* tayfasından bir hissəsinin dağılıq zamanı, digər hissəsinin isə düzənlikdə (çolun)

Göylər Dağ

lükde) məskunlaşması nəticəsində iki kənd yaranmışdır. Oykonim "düzənlikdə olan Göylər kəndi" deməkdir

Göylər Dağ oyk. *mür* Şamaxı r-nunun Göylər i e v -də kənd Ləngəbiz silsiləsinin şm eteyindədir Oykonim *Göylər(Göglər* (etimotoponim) *ve dağ* (dağlıq ərazi) komponentlərdən düzəlib, "dağlıq ərazidə olan Göylər kəndi" deməkdir

Göyməmmədli oyk. *sadə* Şəmkir r-nunun Çardaqlı i e v -də kənd Dağətəyi ərazidədir Yaşayış məntəqəsini XIX əsrdə Şiş-təpə kəndindən çıxmış ailələr salmışlar Keçmiş adı Göyçuxa Məmmədli olmuşdur Etimotoponimdir. Tovuz r-nunda Göyməmmədli dərəsi qeydə alınmışdır

Göynohur hıdr *mür* Dəvəçi r-nu ərazisində göl Gilgil çayı hövzəsindədir Hidronim *göy* (rəng) *ve nohur* (göl) sözlərdən düzəlib, obyektin suyunun rəngini təyin edir

Göynük oyk. *sadə* Culfa r-nunun Qazançı i e v -də kənd Göynüksu çayının (Əlince çayının qolu) sahilində, Zəngəzur silsiləsinin eteyindədir. *Göynük* "çəmənlik, tala" deməkdir Şəki r-nunda Göynük komponentli Baş Göynük *ve* Aşağı Göynük adlı iki kənd var

Göynüksu hıdr *mür* Babək r-nu ərazisində çay Çay adını yaxınlığındakı eyniadlı yaşayış məntəqəsindən almışdır.

Göynüyen oyk. *düz* Goranboy r-nunun Həzirohmədli i e v -də kənd Düzənlikdədir Tədqiqatçılara görə, oykonim birinci komponenti *göynük* Türkiyə toponimiyasında da yayılmış coğrafi terminidir *ve* "açıq yer, tala, çəmənlik" mənalarında işlənir Oykonimin sonundakı *-ən* ilə cəmlik *ve* məkan bildirən toponimdir Beşə olduqda, Göynüyen toponimi "talalar, çəmənliklər" deməkdir

Göyrüclük oyk. *düz* Balakən r-nunun Xələtəla i e v -də kənd Alazan-Əyrçay çökəkliyindədir Əsl adı Göyrüslüdür Kendin adı həmin ərazidəki *göyrüş* ağaclarının bolluğu ilə əlaqədar yaranmışdır

Göyrüşlü or. *düz* Qazax r-nu ərazisində dağ Qoruluş variantında da qeydə alınmışdır Yerli əhali arasında Göyrüşlü adı ilə tanınır Dağa bu ad ərazisindəki *göyrüş* ağacları ilə əlaqədar verilmişdir

Göytope

Göyşaban oyk. *mür* Lənkəran r-nunda kənd Xəzər dənizi sahilində, Lənkəran ovalığındadır Keçmiş adı Gomuşavan olmuşdur Yerli əhali arasında kendin adı indi də belə adlandırılır XIX əsrə aid mənbələrdə Gomuşavan haqqında məlumat verilir Keçmişdə kendin ərazisi geniş sucaqlı *ve* qamışlı olduğundan burada çoxlu çəmən saxlanılırdı: Odur ki, kendin adı da "çəmən saxlanılan yer" mənasında olan bu adla adlandırılmışdır. XIX əsrin ikinci yarısında Suxumiden gəlmiş Novo Afon monastırının keşişləri yaşayış məntəqəsinə Olxovka adı verdilər *Olxov* bu ərazidə bitən qızıl rəngli cil bitkisinin bir növünün adıdır İcarədar keşişlər quru balığı istehlak etmək üçün həmin bitkini yığıb yandırurdular. 1992-ci ildə Olxovka adı ləğv edilərək Göyşaban kəmi rəsmiləşdirildi 1933-cü ildə oykonim Gomuşavan variantında qeydə alınmışdır

Göytala oyk. *sadə* Şuşa r-nunun Eynadlı i e v -də kənd Yağıldərə çayının (Həməni çayının qolu) sahilində, Qarabağ silsiləsinin yamacındadır. XIX əsrdə gəlmə ermənilər burada yerləşdikdən sonra kəndi Qanacıləla adlandırmışdılar (*qanac* erm "göy, yaşıl" deməkdir) 1991-ci ildə kendin keçmiş adı bərpa edilmişdir Kend salındığı ərazinin adını daşıyır *Göytala* "yaşıl çəmən" deməkdir

Göytəpə or. *mür* 1 Colilabad r-nu ərazisində dağ Alaşar-Burovar silsiləsindən ayrılan qolun zirvəsində Hün 250 m, 2 Qazax r-nunun Gürcüstanla sərhədində dağ Hün. 831 m, 3. Mil düzündən şm.-s. hissəsində süni qurulmuş təpədir Hün 3 m Yaxınlığında Daş Göytəpə adlı başqa bir süni təpə var, 4 Tovuz r-nu ərazisində təpə. Dağ süxurları göyümtül rəngə çaldığı üçün belə adlandırılmışdır Ağsu, Laçın, Zəngilan, Şəki, Yevlax, Dəvəçi, Biləsuvar, Zaqatala, Salyan, Ağsəron r-nlarında da eyniadlı yüksəkliklər qeydə alınmışdır

Göytəpə hıdr. *sadə* Colilabad *ve* Masallı r-nları ərazisində çay Qızıllağac körfezinin ətrafındakı çayilliyə tökülür Çay mənbəyini aldığı Göytəpə dağının adı ilə adlandırılmışdır

Göytəpə oyk. *sadə* 1 Colilabad r-nunun eyniadlı i e v -də kənd Lənkəran ovalığında-

Göyök

dır 1840-cı ildə Rusiyanın yemədiyi siyasətin nəticəsi olaraq buradakı azərb əhali qovulmuş, Saratov *ve* Orenburq quberniyalarından köçürülmüş rus ailələr kənddə məskunlaşmışdılar Gələn ruslar özləri ilə gətirdikləri Prıjib adını kəndə vermişdilər 2001-ci ildən kendin adı Göytəpə kəmi rəsmiləşdirilmişdir Kend ərazidəki eyniadlı dağın adını daşıyır; 2 Ağdam r-nunun eyniadlı i e v -də kənd Qarabağ düzündədir. Yaşayış məntəqəsi Göytəpə adlı yüksəklikdə salındığı üçün həmin təpənin adı ilə adlandırılmışdır; 3. İsmayılı r-nunun Qalıncaq i e v -də kənd Dağətəyi ərazidədir Kend Göytəpə adlı ərazidə salındığı üçün belə adlandırılmışdır

Göyök b a x Köyök

Göylübulaq b a x K Köylübulaq

Göyyal oyk. *sadə* Qubadlı r-nunun Fərhan i e v -də kənd Dağlıq ərazidədir Toponim *göy* (yaşıl) *ve* *yal* (dağ beli) komponentlərdən düzəlib, "yaşıl dağ beli" mənasındadır Kend salındığı ərazinin adını daşıyır **Göyyurdçay hıdr.** *mür* Gədəbəy r-nu ərazisində çay Gədəbəy qəsəbəsi ərazisində Qarasu çayına (Şemkir çayının qolu) qovuşur Çay Göyyurd dağının eyniadlı dərəsindən axdığına görə belə adlanır Dağın adı süxurlarının göy rəngli olması *ve* buradakı yaylaqlarda övəllər əhalinin yurd salması ilə bağlı yaranmışdır

Gözləcodəğ or. *mür* Göyçay r-nunda dağ. Dağın mənzərəli yamacı yaylaq kəmi istifadə edildiyindən belə adlandırılmışdır Gözləco yaylaq kəmi də adlanır

Gözlübulaq oyk. *sadə* Şəki r-nunun Orconikidze qəsəbə i e v -də kənd Mənbələrin məlumatına görə, yaşayış məntəqəsi XIX əsrdə Qarabağdan buraya köçürülmüş ailələr tərəfindən salınmışdır Bəzi tədqiqatçılara görə, kendin əsl adı *Qozlubulaqdır* Kendin adı ərazidəki eyniadlı buluğun adından götürülmüşdür Keçən əsrdə Kolbəcər r-nunun Otaqlar i e v -də Gözlübulaq. Colilabad r-nunun Qozənbulaq i e v -də Gözbulaq adlı yaşayış məntəqələri qeydə alınmışdır

Gözparaçay oyk *mür* Zaqatala r-nunun eyniadlı i e v -də kənd Baş Qafqaz silsiləsinin eteyindədir Yerli əhali arasında *ve* homçının keçmiş ıznabət-orazı bölgələrində Göz-

Güləbli

barak variantında işlənir Tədqiqatçıların bir qisminə görə, oykonim *göz* (bulaq, çaynaq) *ve* *paraç* (məl-qara saxlamaq üçün hasarlanmış yer) sözlərindən ibarət olub, kendin ərazisindəki Göz adlandırılan Xava (Xavəne çayının mənbəyi) *ve* Hamam adlı küçüklü bulaqlarla bağlıdır Tədqiqatçıların digər qismi isə belə hesab edir ki, kendin adı əslində *Gazparaç* olmuşdur *ve* "gəzdə yerləşən paraç" mənasındadır

Gurbulaq oyk. *sadə* Daşkəsən r-nunun eyniadlı i e v -də kənd Daşkəsən ərazidədir Yaşayış məntəqəsini 1922-ci ildə Zeylik kəndindən çıxmış ailələr Gurbulaq adlanan yaylaq yerində salmış, sonralar Şaumyan adlandırmışdır 1991-ci ildən ərazinin keçmiş adı özünə qaytarılmışdır Oykonim ərazidəki gursulu bulaqlarla bağlı yaranmışdır

Gursulu oyk. *sadə* Ağsu r-nunun Gürcüvan i e v -də kənd Kend yerləşdiyi ərazidə gursulu bulaqların olmasına görə belə adlandırılmışdır

Güdəcühür oyk. *mür* Sabirabad r-nunun eyniadlı i e v -də kənd. Kür çayının sahilində, Muğan düzündədir Qaratadı da adlanmışdır Oykonim *güdə* (qısa, gödək) *ve* *cühür* (çayın, gölün alçaq sahil) sözlərindən düzəlib "qısa çay sahiləyi" deməkdir Kend çayın alçaq sahilində yerləşdiyinə *ve* bu sahil məsafəyə gödək olduğuna görə belə adlandırılmışdır

Güdəvar oyk. *mür* Yardımlı r-nunun Porsova i e v -də kənd. Məşəli dağlarının arasında, nisbətən düzənlik ərazidədir Yerli əhali tərəfindən Kogavar variantında da işlənir Oykonim "yaşillıq, otlaq" kimi izah olunur

Güzləbənd or *mür* Lənkəran r-nunda dağ Bəşəru çayının sağ sahilindədir Hün 529 m. Ononim *küyül* (oyuq, dəşik) *ve* *bənd* (kiçik dağ) komponentlərdən düzəlib (burada *-ə* mənsəbluq bildirir), "oyuqlu, dəşikli dağ" mənasındadır

Güləbli or *vadə* Ağdam r-nunda dağ Qarabağ silsiləsindən Qarabağ düzündə doğru uzanan qol üstündə zirvədir Hün 500 m Müxtəlif çiməllimlərə qor, ononim müharibə illərində sabun ovazına işlənildən xüsusi gil növü olan gülünün (abi gil) buradan çıxarılması ilə, Güləbli adlı bir tacırm adı ilə *ve* yuxarı buradakı gülələrdən xüsusi "gül suyu"

hazırlanması ilə bağlı olaraq yaranmışdır. Qubadlı r-nunun Məhrizli kəndində Güləblə bağlı, keçən əsrdə Ağdam r-nunda Abdal Güləbl, XIX əsrdə İrevan quberniyasının Üçkəse (Əçmədzün) qəzasında azərbayclı yaşayan Güləbl kəndinin qeydə alınması bu adın etimologiyasını olmasından xəbər verir.

Güləblə oyk. *sada* Ağdam r-nunun Güləblə i o v -də kənd Qarabağ silsiləsinin şm-əşə təyindədir. Yerli əhali kəndin adını ekin verən ikinci suyun xalq arasındakı adı olan "güləbl"lə əlaqələndirir. Əslində, oykonim yaxınlığındakı Güləblə dağının adı ilə bağlı olub, etimologiyadır.

Güləlxica or. *düz* Tovuz r-nunda dağ. Tovuz və Axınca çaylarının suayırıcında yerləşir. Hün 706 m. Dağın etəyində yonca ekilədiyi üçün belə adlanmışdır. Azərbaycan kənd tosovrutları r-nlarında *güləh/güləh* "ikinci və üçüncü dəfə biçilən, çalınan yonca" ya deyilir. Oronim Qulaxlıca variantında da qeydə alınmışdır.

Gülənlük or. *düz* Quba r-nu ərazisində dağ. Buduq kəndindən ş -də yerləşir. Hün 2141 m. Coğrafi ədəbiyyatda Qulanlıq variantında da qeydə alınmışdır. Oronim *gulan* (yaylaqda topa halında bitən ot növü) sözündən və -*lıq* şəkilçisindən düzəlib, "gulan otu çox olan dağ, gulan bitən dağ" mənasındadır.

Gülbəxt or. *sada* Ağbərton yarmadasının c-q -ində, Şorqar qəsebəsi yaxınlığında fəaliyyətə olan palçıq vulkanıdır. Hün 150 m. Palçıq vulkanı adını yaxınlığındakı Gülbəxt adlı qışlaqdan almışdır. Güman edilir ki, qışlaq vaxtilə məxsus olduğu şəxsin adını daşıyır. **Gülbeymar hidr.** *sada* Culfa r-nunda min bulaq. Hidronim "deşikdən süzülən su" mənasındadır. Yerli əhalinin dilində *külövkülüy* sözü "aşsuzon" mənasında da işlənir.

Gülbənd hidr. *sada* Lənkəran r-nunda min bulaqlar. Soyuq sulu bulaqlardır. Gülbənd kəndi və yüksəkliyi yaxınlığında yerləşdiyi üçün belə adlandırılmışdır. **Gülbənd toponimi** "güllü dağ" mənasındadır.

Gülbəxtli oyk. *sada* Tərtər r-nunun Sarıcalı i o v -də kənd Qarabağ düzündədir. 1933-cü ildə eyniadlı kənd Bərdə r-nunun Seydimli i o v -də qeydə alınmışdır. Belə ehtimal edilir ki, kəndin ərazisi güllük, çiçəklik

olduğundan yaşayış məntəqəsi belə adlandırılmışdır.

Gülbəldir oyk. *sada* Lətin r-nunun Eyniadlı i o v -də kənd. Həken çayının sahilində, dağətəyi ərazidədir. Keçmiş adı Qaraçanlı olmuşdur. Qaraçanlı kənddə məskunlaşmış nəslin adıdır. Yaşayış məntəqəsi yerli əhali arasında Govurqala adı ilə tanınan Gülbəldir qalasının yaxınlığında yerləşdiyi üçün belə adlanmışdır. Gülbəldir qalasının adı isə "gül qalası, gəllərə məxsus qala" deməkdir.

Güleh oyk. *sada* 1. Deveci r-nunun Ağbaş i o v -də kənd Dağlıq ərazidədir; 2. Deveci r-nunun Çuxurəzəmi i o v -də kənd Düzənlikdədir. Yaşayış məntəqələri XIX əsrdə Quba r-nunun Xaltan kəndindən çuxmuş ailələrin Güleh adlı yerdə məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. *Güleh* "yoncalıq" deməkdir. Kəndin ərazisində eyniadlı göl və min bulaq da vardır. Toponimu "gilli yer" kimi izah edənlər də var.

Güleşər hidr. *sada* Lənkəran r-nunda min bulaqlar. Eyniadlı kəndin yaxınlığında yerləşdiyi üçün belə adlanmışdır. Qosələr, Kosalar variantlarında da qeydə alınmışdır. Azadətli, soyuq sulu, və kükrüdlü bulaqlardır. Mualicə üçün istifadə edilir.

Gülüzo oyk. *mür* Quba r-nunun Eyniadlı i o v -də kənd. Vəlvələçayın sahilindədir. Keçmiş adı Gülezqışlaq olmuşdur. Əvvəllər Afurca kəndinə məxsus qışlaq yeri idi. Tədqiqatçılara görə, kəndin adı *gül* (gil) və *zi* (tat "yer", "sahil", "kənar") sözlərindən düzəlib (-ə birləşdirmə sahidir), "gilli yer" mənasındadır. Kəndin ərazisinin torpağı heqiqətən gillidir.

Gülgözlü oyk. *düz* Bərdə r-nunun Kələy i o v -də kənd Qarabağ düzündədir. Yerli əhalinin məlumatına görə, Gülgözlü adlı bir qadının övladı tərəfindən salındığı üçün kənd belə adlandırılmışdır.

Güllüce or. *düz* Xocavənd r-nu ərazisində, Qarabağ silsiləsinin c hissəsində dağ aşırımı. Ziyarət zirvəsindən bir qədər şm -da yerləşir. Hün 2387 m. Məldar ellərin yaylaq yurdlarından biri olan Güllüce gül-çiçəklə zəngin olduğu üçün belə adlandırılmışdır.

Güllüce oyk. *sada* Ağdam r-nunun Eyniadlı i o v -də kənd Qarabağ düzündədir. Ya-

şayış məntəqəsi adını ərazidəki eyniadlı dağdan almışdır.

Güllük oyk. *sada* Qax r-nunun Eyniadlı i o v -də kənd Alazan-Əyriçay çökəkliyindədir. Yaşayış məntəqəsi XVII əsrdə Dağıstanın Saxur kəndindən köçüb gəlmiş ailələrin Güllük adlanan yerdə məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. Toponim "gül, çiçək olan ərazi" mənasındadır.

Güllülü b a x **Küllülü**

Güllütəpə oyk. *sada* Masallı r-nunun Eyniadlı i o v -də kənd Burovar silsiləsinin etəyindədir. XIX əsrin 70-ci illərində r-nun Xalçalı kəndindən və Cənubi Azərbaycan dan gəlmiş ailələrin Güllütəpə adlı yüksəklikdə məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. Toponim "güllü, çiçəkli təpə" mənasındadır.

Gülməmmədli oyk. *sada* 1. Cəlilabərd r-nunun Eyniadlı i o v -də kənd Burovar silsiləsinin etəyindədir. Kənd burada məskunlaşmış *gülməmmədli* nəslinin adını daşıyır; 2. Goranboy r-nunun Goranlı i o v -də kənd Keçmiş adı Esmənililər olmuşdur. Yerli əhalinin məlumatına görə, yaşayış məntəqəsini vaxtilə Gədəbəyden gəlmiş miskinli clatına mənsub Esmənililər adlı şəxs bina etmiş və ona görə də kənd bir müddət onun, sonralar isə oğlu *Gülməmmədin* adı ilə adlandırılmışdır. Oykonim "Gülməmmədin nəslindən olanlar" deməkdir.

Gülüöglər oyk. *sada* Bərdə r-nunun Eyniadlı i o v -də kənd Qarabağ düzündədir. Əslü Gülüöglülərdir. Yaşayış məntəqəsi *gülüöglülər* nəslinin məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. Güllüce adlandırılmışdır. Türkiyə ərazisində də eyniadlı coğrafi obyektlər qeydə alınmışdır.

Gülüvə oyk. *sada* Yevlax r-nunun Aşağı Bucaq i o v -də kənd Düzənlikdədir. Keçmiş adı Gülvəş Ərəb olmuş, sonralar oykonimin tərkibindəki *arab* komponenti düşmüşdür. Oykonimi şəxs adı ilə də əlaqələndirirlər. *Gülüvə* eyni zamanda Şirvan zonasında yetdirilən nar növünün adıdır.

Güllütope oyk. *sada* 1. Quba r-nunun Tülökəran i o v -də kənd Böyük Qafqaz dağlarının etəyindədir. Keçmiş adı Tokyo Şıxı (Şeyx-lərə məxsus tokyo) olmuşdur. 1965-ci ildə kəndin adı dəyişdirilərək yaxınlığındakı toponim adı ilə Gültəpe (güllü-çiçəkli tope) ad-

landırılmışdır; 2. Babək r-nunun Samuxlu i o v -də kənd. Arazboyu düzənlikdədir. 2003-cü ildən Kültəpe kimi rəsmiləşdirilmişdir.

Gülüşənabad oyk. *mür* Babək r-nunun Cəhni i o v -də kənd Cəhni çayının sahilində, dağətəyi ərazidədir. Yaşayış məntəqəsinin keçmiş adı Seytanabad olmuş, Sovet hakimiyyəti illərində dəyişdirilmişdir. Oykonim "güllük, ləlezar, çəmənlilik" mənasındadır.

Güllümdəstə or. *sada* Şamaxı və Quba r-nları sərhədində dağ. Baş Qafqaz silsiləsinin zirvəsindədir. Hün 2713 m. Yerli əhalinin məlumatına görə, dağ vaxtilə *Güllümdəstə* adlı bir şəxsın otluq yeri olduğu üçün belə adlandırılmışdır.

Güllürdəğ or. *mür* Quba r-nu ərazisində dağ. Qonaqkənd kəndindən şm -ş -də yerləşir. Hün 1621 m. Əsl adın Güllürdəğ olması və *güllü* adlı bitkinin adından yaranması ehtimal edilir. Bu fikrə görə, oronim "güllülü dağ" mənasındadır.

Güllüstan or. *sada* 1. Şamaxı r-nu ərazisində dağ. Şamaxı şəhərindən şm -q -ündədir. Dağın adı buradakı Şirvanşahlara məxsus qədim Güllüstan qalasının adındandır. Yerli əhalinin məlumatına görə, qalanın adı "güllük, gül bitən yer" mənasındadır. Qalanın adı XI əsrdə Kuvilnıyan kimi qeydə alınmışdır. Tədqiqatçılar bu toponimi fars dilindəki *kuvil* (yeraltı sığınacaq, yeraltı ev) və *mian* (orta, mərkəz) sözlərinin birləşməsi olaraq "yeraltı sığınacaqların mərkəzi" kimi izah edir. Qalada yeraltı yolu olan tikili qalıqları hələ də qalmaqdadır; 2. Şəmkir r-nunda dağ. Dağ öz adını İncəçayın sahilindəki qədim Güllüstan qalasından almışdır.

Güllüstan oyk. *sada* Goranboy r-nunun Eyniadlı i o v -də kənd. Murovdə silsiləsinin yamacındadır. Kənd İncəçayın sahilindəki qədim Güllüstan qalasının adı ilə adlandırılmışdır.

Gülüzenblə oyk. *mür* Balakən r-nunun Honifə i o v -də kənd Alazan-Əyriçay çökəkliyindədir. Yaşayış məntəqəsi XIX əsrdə yaranmışdır. Tədqiqatçılara görə, kəndin adı *Gülüzm* (şəxs adı) və *bin* -şövlərindən düzəlib, "Gülüzenbin bəni" mənasındadır. Lukin kəndin adının buradakı ucsuz-bucaqsız gül buğları ilə olaqdur olması da mümkündür.

Gülyataq

Gülyataq oyk, mür Tertor r-nunun Can-yataq i.e.v.-də kənd. Qarabağ silsiləsinin etəyindədir. Keçmişdə Külətaq variantında da qeydə alınmışdır. Oykönim *gül* və *yataq* (qoyun saxlanılan yer) sözlərindən düzəlib, "güllü, çiçəklili yataq" mənasındadır. Yaşayış məntəqəsi Cənubay adlı şəxsə məxsus eyniadlı yataqda salındığı üçün belə adlandırılmışdır.

Gülyatan oyk, sada Astarə r-nunun Kərkəli i.e.v.-də kənd. Xəzər dənizi sahilində, Lenkeran ovalığında. Külütan variantında da qeydə alınmışdır. Güman etmək olar ki, oykonim *külətan* (meşədə yandırılmış, əkin üçün hazırlanmış yer) sözündendir. Kənd salındığı ərazinin adı ilə adlandırılmışdır.

Gümbədağ or, mür Şamaxı r-nunda dağ. Xilmilli kəndindən şm.-dədir. Hün 1289 m. Oronim *gümbə* (dağ çıxarmaq üçün istifadə edilən in, ağır çəki) və *dağ* komponentlərindən düzəlib "dağ çıxarılan dağ" mənasındadır.

Gümgürdağ or, mür Quba r-nu ərazisində dağ. Baş Qafqaz silsiləsindədir. Hün 2713 m. Oronim *gümgür* (*gümgür* sözündən olub "qozbel" deməkdir) və *dağ* komponentlərindən düzəlib, "qozbel dağ" mənasındadır.

Gümdürgöl or, mür Lenk r-nunda dağ. Talış silsiləsinin zirvəsidir. Hün 2494 m. Oronim *gümdür* (*gömdür* sözünün yerli tələffüz formasıdır, "dağ başında dar yarıqlı, uçurumlu yer" deməkdir) və *dağ* komponentlərindən düzəlib, "dar yarıqlı dağ" mənasındadır.

Gümgüzlü oyk, sada Şərir r-nunun Yöyci i.e.v.-də qəsəbə. Doreloyoz silsiləsinin etəyindədir. Yaşayış məntəqəsi 1964-cü ildə Gümgüzlü filiz idarəsi yaxınlığında salındığına görə belə adlandırılmışdır.

Gümgüzlü hıdır, sada Quba r-nunda çay. Cimi çayının sağ qoludur. Etnotoponimdir.

Gümbədağ or, mür Qubadlı r-nu ərazisində dağ. Bazarçaydan sol tərəfə yerləşir. Hün 1002 m. Dağ oradakı gümbəzvari qədim tikilinin olması ilə olaqədar belə adlandırılmışdır.

Gümdüzqala or, sada Qusar r-nunda dağ. Oronim dağın ərazisindəki qədim Gümdüzqalanın adından yaranmışdır. Qalanın adı isə qədim türk tayfası *gümdüzün*ün adını daşıyır.

Günəbaxan

Gümdüzqala oyk, sada Qusar r-nunun Gədəzeyxur i.e.v.-də kənd. Qusar məli düzənliyindədir. Oykönim ərazidəki eyniadlı qalanın adını daşıyır.

Güneyçartar oyk, mür Xocavənd r-nunun Güneyxırman i.e.v.-də kənd. Qarabağ silsiləsinin etəyindədir. Güneyçarpaz variantında da qeydə alınmışdır. Oykönim *güney* (günlətan, cənub) və *çartarçartaz* (dağda uçurum, yarıqlı) komponentlərindən düzəlib, "cənubda yerləşən yarıqlı dağ" mənasındadır. Kənd yerləşdiyi ərazinin coğrafi mövqeyi ilə bağlı adlandırılmışdır.

Güneyçay hıdır, mür Qəbələ r-nunun ərazisində çay. Hidronim "güneydən, cənubdan axan çay" mənasındadır.

Güneyxırman oyk, mür Xocavənd r-nunun eyniadlı i.e.v.-də kənd. Qarabağ silsiləsinin etəyindədir. Yaşayış məntəqəsi Güneyçartar kəndindən çıxmış silsilə keçmiş əkin yerində salmışdılar. Gəlmə ermənilər kəndi adını Güneyqaler (*qaler* erm. "xırman" deməkdir) kimi rəsmiləşdirmişdi. 1992-ci ildən kəndin keçmiş adı özünə qaytarılmışdır. Oykönim *güney* (gün tutan yer) və *xırman* (taxıl zəmis, taxıl döyülən yer) komponentlərindən düzəlib, "güneydəki, cənubdakı xırman" mənasındadır.

Güneykənd oyk, mür Daşkəsən r-nunun Qabaqtepe i.e.v.-də kənd. Dağoteyi ərazisindədir. Yaşayış məntəqəsi güneydə, cənubda yerləşdiyi üçün belə adlandırılmışdır.

Güneyqaler bax Güneyxırman.

Güneyməhlə oyk, mür Quba r-nunun Rustov i.e.v.-də kənd. Çaçıncı çayının sahilindədir. Yaşayış məntəqəsi Rustov kəndinin məhləli kimi yaranmış, sonra müstəqil kəndə çevrilmişdir. Oykönim "güneydə yerləşən məhlə, kənd" mənasındadır.

Güneypəyə oyk, mür Kəlbəcər r-nunun Qılçılı i.e.v.-də kənd. Şərqi Göyçə silsiləsinin etəyindədir. Kəndin ərazisi əvvəllər Qılçılı kəndinin qoyun bəyəsi olmuşdur. Yaşayış məntəqəsi XIX əsrdə Qılçılı kəndindən gəlmiş ailələrin güneydə yerləşən bu binədə məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır.

Günəbaxan or, sada 1 Gədəboy r-nunda dağ. Şahdağ silsiləsinin zirvəsidir. Hün 2526 m. 2 Tovuz r-nunda dağ. Böyük Qış-

Günəbir

laq kəndindən c.-də yerləşir. Hün 2044 m. Bu yüksəkliklər üzvi günəşə doğru olduğundan belə adlandırılmışdır.

Günəbir oyk, sada Lenkeran r-nunun Gəgiran i.e.v.-də kənd. Dağoteyi ərazisindədir. Tədqiqatçılara görə, oykonim bir qədər təhni uğramış, əslində Quymahir olmuşdur. Talış dilində *quymahir* "qatı, sıx duman" deməkdir. Kəndin ərazisi ilin çox vaxtı dumanlı, çənli olduğundan belə adlandırılmışdır.

Günəş oyk, sada Beyləqan r-nunun Örenqala i.e.v.-də qəsəbə. Mil düzündədir. Yaşayış məntəqəsi 1954-cü ildə Cəbrayıl r-nunun Sirk və Nüstüs kəndlərindən köçüb gəlmiş ailələr Komsomolun 50 illiyi adına üzmüçülük sovxozunun Örenqala şöbəsinin məlikaəsi yanında salmışdılar. 1965-ci ildə qəsəbəyə rəsmi olaraq Günəş adı verilmişdir.

Günəşli oyk, sada 1 Dəveçi r-nunun Beynəlmül i.e.v.-də kənd. Samur-Dəveçi ovalığında. Yaşayış məntəqəsi keçmiş SSRİ Konstitusiyası sovxozunun 2 nömrəli məlikəəsi yanında salınmışdır. 1965-ci ildə rəsmi olaraq Günəşli adlandırılmışdır. 2 Bakı şəhəri, Suraxanı r-nu ərazisində yaşayış məskini Əhmədli yaylasındadır. 3 Xaçmaz r-nunun Nəbran i.e.v.-də kənd. Xəzər dənizi sahilində, Samur-Dəveçi ovalığında. 4 nömrəli Yalama baliq vətəgesi yanında salınmışdır. 1965-ci ildə kənd rəsmi olaraq Günəşli adı verilmişdir. 4 Xocavənd r-nunun Xocavənd qəsəbə i.e.v.-də kənd. Dağoteyi ərazisindədir. Keçmiş Adı Nəraşen ("yeni kənd" mənasında) olmuşdur. XIX əsrdə Cənubi Azərbaycan Qaradağ mahalından köçüb gəlmiş erməni ailələrinin məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. 1992-ci ildən rəsmi olaraq Günəşli adlandırılmışdır. 5 Şəmkir r-nunun Səli i.e.v.-də kənd. Dağoteyi ərazisindədir. Yaşayış məntəqəsini XIX əsrin ortalarında Rusiyadan köçürülmüş kondilər Novotroitskoye adı ilə salmışlar. Kənd salındığı ərazinin adı ilə bir müddət Günəşli kimi tanınmışdır. Sonralar knyaz Qolitsinin adı ilə Qolitsino adlandırılmışdır. Siyasi hadisələrlə olaqədar 1918-ci ildə kəndin əskinin Şimali Qafqaza köçmüşlər. Sonralar Ermənistanın Noyembəryan r-nundan Gədəbəyin mis mədənlərinə işləməyə gəlmiş erməni ailələr burada

Günnüt

məskunlaşmışdı. 1929-cu ildə Qolitsinoda Martuni adına kolxoz yaradılmış və kəndə Martuni (A.F. Myasnikovun təxəllüsü) adı verilmişdir. 1990-cı ildə yaşayış məntəqəsinin adı dəyişdirilərək yenidən Günəşli adlandırılmışdır. Oykönim oğuz türkmənlərinin tərkib hissələrindən biri olan *günəşli* (*gündəşli*) oymağının adı ilə bağlıdır.

Günəşə oyk, mür Siyazan r-nunun Ətriküş i.e.v.-də kənd. Dağlıq ərazidədir. Yerli əhali kəndin adını Günəşə variantında tələffüz edir. Tədqiqatçılara görə, oykonim lat dilindəki *kun* (dib, alt) və *şə* (meşə) sözlərindən düzəlib, "meşənin etəyi, dib" mənasındadır.

Günəşaydağ or, mür Qax r-nunda dağ. Baş Qafqaz silsiləsinin c. yamacındadır. Əslə Günəşaydağdır. Bezi tədqiqatçılara görə, Günəşay oronim qədim türk dillərindəki *gün* və *axay* (batan yer) sözlərindən düzəlib, "günbatan" deməkdir. Başqa bir fikrə görə, toponim qismən təhni uğramış, əslində Güneyxay olmuşdur. Türk dillərindəki *güney* və ləzg dilindəki *xay* (uçurum) sözlərindən düzəlmiş bu oronim "güneydə olan uçurumlu dağ" mənasındadır.

Güngörməz or, sada Şamaxı r-nu ərazisində dağ. Dağın şm. tərəfinin Pursaat çayına baxan hissəsi dik qayadan ibarət olduğu üçün burada günəşin qabağı tutulduğundan və keyli ərəzi daim kölgədə qaldığından belə adlanır. Dağda eyniadlı müdafiə istehkamı və qala qalıqları var. Ağdərə r-nunda eyniadlı dağ. Zəngilan r-nunun Qarababa kəndində isə eyniadlı dərə mövcuddur.

Güncüqləq oyk, mür Zəngilan r-nunun Cənbar i.e.v.-də kənd. Dağoteyi ərazisindədir. Əsl adı Güncüqləqdağ. Keçmiş adı Düşmənlə olmuşdur. Yaşayış məntəqəsi güncüqləq yerində salındığı üçün belə adlandırılmışdır.

Günnüt oyk, sada Şərir r-nunun Cəlilkənd i.e.v.-də kənd. Şərir düzündədir. Keçmiş adı Günnüt Cəforli olmuşdur. Yaşayış məntəqəsini cəforli nəslinə mənsub ailələr Günnüt adlı yerdə salmışlar. Toponimiyada *günnüt* sözünü "çəmon, düzən", *günnüt* sözünün təhni forması kimi "gün tutan yer", "güzdək, son bahar yaşillığı, payız otlağı"

Gürce

monarı və nəhayət monqolların tərkibində Naxçıvana gəlmiş *günnüt* tayfasının adı ilə bağlayırırlar

Gürce or. sada Oğuz r-nu ərazisində dağ Baş Qafqaz silsiləsinin c. yamacındadır. Hün. 2587 m. Oronim Gürcü etnoniminin təhrif variantı hesab edilir "Gürcü dağı" kimi izah olunur

Gürcülü oyk. düz Qubadlı r-nunun Novlu i e v -də kənd. Bərgüşad silsiləsinin yamacındadır. Gürcü mənəqəsinin salınması haqqında iki ehtimal mövcuddur. Bir ehtimala görə, kəndin ilk sakinləri vaxtilə Gürcüstan-dan gəlmiş azərbayclilər olduğu üçün belə adlandırılmışdır. Digər ehtimala görə, mül-kədarlar gürcü əsirlərini öz torpaq sahələrində işlətməmiş, sonralar onların geri qayıtmasına baxmayaraq, kənd Gürcülü adlandırılmışdır

Gürcüvə oyk. mür Ağdaş r-nunun Məşədi i e v -də kənd. Şirvan düzündədir. Əsl adı Gürcüabadır. 1917-ci ildə Gürcüabad vaxtında qeydə alınmışdır. Yaşayış mənə-qəsi XIX əsrin əvvəllərində Nuxa qəzasın-dan gəlmiş ingiloy ailələrinin məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. Oykonomin tərkibindəki *gürcü* etnik adı da əslində gürcü dilinin dialektində danışan ingiloylara aiddir

Gürcüvan oyk. mür Ağsu r-nunun eyni-adlı i e v -də kənd. Gürcüvan yastanındadır. Mənbələrin məlumatına görə, yaşayış mənə-qəsini Gürcüstan-dan gəlmiş erməni ailə-ləri salmışdır. Gürcüvə belə adlandırılmışdır

Gürdəh oyk. mür Quba r-nunun Rük i e v -də kənd. Dağətəyi düzənlikdədir. Yaşayış mənəqəsi XIX əsrdə sahibkar Ağabey Sadiqova məxsus qışlaq yerində əhalinin məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. *Gürdəh* Girdəxan adının təhrif olunmuş formasıdır. Oykonom *gürdə* (yumru, dairəvi) və tat dilindəki *xari* (yer, torpaq, sahə) sözlərindən düzəlib, "yumru yer" deməkdir

Gürgən oyk. sada Bakı şəhəri Əzizbəyov r-nunda ştq. Xəzər dənizi sahilində, Abşeron yarımadasındadır. Qesobə Ziro kəndindən ş -də yerləşən Gürgən burnunun adı ilə adlandırılmışdır. Qədimdə bu ərazidə Gürgən şəhəri olmuşdur. Xəzər dənizinin suyunun qalxması ilə şəhər suya qorq olmuş, sonralar suyun səviyyəsinin enməsi ilə yenidən üzə

Güvinnı

çıxmışdır. Ziredən ş -ə gedən qədim yol Gürgən yolu, yaxınlıqdakı üzümliklər isə Gürgən bağları adlanır. Şəhər *girgan* tayfasının məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. Girganlar Xəzərin c -q sahilində yaşayırlar. Belə ehtimal edilir ki, girganların məbəyyəy hissəsi Xəzər sahilı boyu hərəkət etmiş və Abşeronda məskunlaşmışlar

Gürgən burnu or. mür Abşeron yarımadasının ş -ində, Zire kəndindən təq. 5 km ş -də burnu. Yerli əhali Şəhri Gürgən da adlandırır. Burnunun adı vaxtilə burada mövcud olmuş qədim Gürgən şəhərinin adıdır

Gürzəllər oyk. sada Goranboy r-nunun eyniadlı i e v -də kənd. Dağətəyi ərazidədir. Yerli əhalinin məlumatına görə, yaşayış mənə-qəsini Qazax mahalından köçüb gəlmiş *gürzəllər* nəslinə mənsub ailələr salmışdır. Gürcüvə belə adlandırılmışdır

Gürzəçay oyk. mür Biləsuvar r-nunda dağ. Oronim "gürzə çıxan təpe" mənasındadır

Gürzəm or. sada Tovuz r-nunda dağ. Gödəkdəş silsiləsinin zirvəsidir. Hün. 609 m. Ədəbiyyatlarda Gürzədağ, Gürzan zirvəsi variantlarında da qeydə alınmışdır. Oronim ərazidəki *Kürsan* kəndinin adının təhrif formasıdır. Bu qədim kəndin adı da mənbələrdə Gürzan, Kürzan, Krzan və s. kimi qeyd olunur

Güvəndilçay oyk. mür Lənkəran r-nu ərazisində çay. Əslü Güvəndilçaydır. Hidronim *güvəndil* (etn.) və çay komponentlərindən düzəlib, "güvəndilərə məxsus çay" deməkdir. Etimotoponimdir

Güvəndlik oyk. sada Tovuz r-nunun Çəmənli i e v -də kənd. Dağətəyi ərazidədir. Oykonomi *göyənlik* (otluq) sözü ilə və ya *Güvəndlik* şəxs adı ilə bağlayırlar. Əslində, kəndin adı *güvəndlik/güvəndlik* nəsil adı ilə bağlıdır. 1933-cü ildə kəndin adı Güvəndilər variantında qeydə alınmışdır

Güvənli oyk. sada Lənkəran r-nunun Aşağı Nüvədi i e v -də kənd. Lənkəran çayının sahilindədir. *Güvəndli* nəsil adı ilə bağlı olub, etimotoponimdir. 1933-cü ildə Gödəbəy r-nunda Güvənli adlı kənd qeydə alınmışdır

Güvinnı or. sada Abşeronda dağ. *Güvəndli* nəslinin adı ilə bağlı olub, etimotoponimdir

Güyüm

Güyüm oyk. sada İsmayilli r-nunun Diyalı i e v -də kənd. Niyədağ silsiləsinin ətəyindədir. *Güyüm* su daşmaq üçün istifadə edilən "mis səhəng"dir. Bir çox sənətkarlıq sahələrinin inkişaf etdiyi İsmayilli r-nunun bu kəndində, güman ki, güyüm düzəltməklə məşğul olmuşlar

Güzdək oyk. sada Bakı şəhəri Abşeron r-nunda ştq və d y stansiyası. Qesobə 1959-cu ildə neft yataqlarının istismar edilməsi ilə olaşdıraraq olaraq salınmışdır. Qesobənin ərazisi Abşeron kəndlərinin qışda qoyun saxladığı yer olmuşdur. Buradakı ağıllar (yerli əhali arasında *xəmbək* adlanır) indi də qalmaqdadır. Oykonom türk dillərində ge-

Güznüt

niş yayılmış *güz/küz* (payız) sözündən və məkan bildiren *-dəkl/-lək* şəkl -sindən ibarət olub, "payız otlağı, payız binəsi, payızlıq" deməkdir

Güznədağ or. mür Qazax r-nu ilə Ermənistanın sərhədində dağ. Oronim *güz/küz* (qod türk dillərində "payız"), *-ən* (yer, məkan) və *dağ* (müsbət relyef forması) komponentlərindən düzəlib, "payız otlağı olan dağ" mənasındadır

Güznüt oyk. sada Babək r-nunun Nəhrəm i e v -də kənd. Düzənlikdədir. Naxçıvan dialektində *güznüt* "payız ekini" deməkdir. Kəndin ərazisində payızlıq ekini aparıldığından belə adlandırılmışdır

Hh

Hacalı oyk, sada 1 Goranboy r-nunun Qaracaq i.e.v.-də kənd Genco-Qaxaz düzənliyindədir; 2 Qəbələ r-nunun cənubunda i.e.v.-də kənd, Şek-i-Qəbələ yaylasının Hacalı düzündədir; 3. Samux r-nunun Lek i.e.v.-də kənd Genco-Qaxaz düzənliyindədir 4. Törtər r-nunun Soyulan i.e.v.-də kənd Qarabağ düzündədir; 5. Tovuz r-nunun Əlibeyli i.e.v.-də kənd. Tovuz çayının sahilində, dağətəyi ərazidədir. Keçmiş adı Şəmsədil olmuşdur. Yaşayış məntəqəsi 1515-ci ildə qızılbaşların zülqədər tayfasının Şəmsəddinli qolunun məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. XIX əsrin əvvəllərinə qədər Şəmsədil adlanmışdır; 6. Zəngilan r-nunun cənubunda i.e.v.-də kənd. Düzənlikdədir. Yaşayış məntəqələri *hacılı/hacalı* tayfasının məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. Etnotoponimdir.

Hacalı oyk, sada Bərdə r-nunun 1 Meh-dixanlı i.e.v.-də kənd, 2 Xosili i.e.v.-də kənd, 3 Şatırlı i.e.v.-də kənd Qarabağ düzündədir. Yerli əhali arasında Hacalı formasında işlənir. Yaşayış məntəqələrini *hacalı* tayfasına mənsub ailələr salmışdır üçün belə adlandırılmışdır.

Hacı Qaracaq oyk mür Dəvoçi r-nunun Cəl Quşçu i.e.v.-də kənd. Samur-Dəvoçi ovalığındadır. XVIII əsrin axırlarında Quba xanı Fətəli xanın (1757-89) Qarabağdan köçürüb gətirdiyi *qaracaq* tayfasına mənsub ailələrin məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. *Hacı* həmin ailələrin başçısının adı olmuşdur.

Hacı Zeynalabdin oyk, sada Sumqayıt şəhəri i.e.v.-də qəsbə. Xəzər dənizi sahilindədir. 1911-ci ildə Xaçmaz r-nunun Şollar kəndindən Bakıya su kəmərinin çəkilməsi ilə olaqədar Qumtəpə adı orazıda suvarma üçün nasos stansiyasının tikintisinə başlanmışdır. Stansiyaya xidmət edənlər məskunlaşdıqdan sonra yaşayış məntəqəsini Nasoslu adlandırmışdır. Su kəməri çəkilməsindən, layihələndirilməsindən tutmuş nasos stansiyasının tikilməsinə qədər Bakı milyoncusu *Hacı Zeynalabdin Tağıyevin* (1838-1924) vəsaiti hesabına başa gəlmişdi. Buna görə də

1990-cı ildə qəsbəyə H.Z. Tağıyevin adı verildi.

Hacıcağabeyli oyk, sada Göyçay r-nunun Yeniartx i.e.v.-də kənd Şirvan düzündədir. Yaşayış məntəqəsini XIX əsrdə Şirvanı yaşayan *aqabəyli* clatına mənsub və başçı *hacı* olan ailələr salmışdır. Görə belə adlandırılmışdır. Oykönim "aqabəyilərin həcisi mənsub hissəsi" mənasındadır.

Hacıcağalar oyk, sada Quba r-nunun Rustov i.e.v.-də kənd Rustov çökəkliyindədir. Kəndi XIX əsrin ortalarında *Hacıcağ* adlı bir nəfər salmışdır üçün onun adı ilə adlandırılmışdır.

Hacıcağalar oyk, sada 1 Gədəbəy r-nunun Poladlı i.e.v.-də kənd Dağətəyi ərazidədir; 2 Şəmkir r-nunun Çardaqlı i.e.v.-də kənd *Hacıcağ* tayfasının məskunlaşması nəticəsində yaranmış yaşayış məntəqələrindədir.

Hacıcağmuradlı oyk, sada İmişli r-nunun Xəlfəli i.e.v.-də kənd Muğan düzündədir. Oykönim *hacıcağmuradlı* nəslinin adını daşıyır.

Hacıbəbir oyk, sada Sabirabad r-nunda kənd Muğan düzündədir. Yaşayış məntəqəsini XIX əsrin ortalarında *Hacı Bəbir* adlı şəxsin başçılıq etdiyi tiroyə mənsub ailələr salmışdır üçün belə adlandırılmışdır.

Hacıbəddəll oyk, sada Ağcabədi r-nunun cənubunda i.e.v.-də kənd. Düzənlikdədir. Yaşayış məntəqəsi kəbirli tayfasının *hacıbəddəll* tərsinin özlərinə məxsus qışlaq yerində məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. Etnotoponimdir.

Hacıbəyli oyk, sada Bərdə r-nunun Qaradərziç i.e.v.-də kənd. Törtər çayının sahilində, Qarabağ düzündədir. Yaşayış məntəqəsi XIX əsrin axırlarında *Hacıbəy* məxsus torpaq sahəsində salındığı üçün belə adlandırılmışdır. Bayat tayfasının tirolərindən biri də *hacıbəyli* adlanır.

Hacıcavalı oyk, düz Cəlilabad r-nunun Ağdaş i.e.v.-də kənd. Göytəpə çayının sahilindədir. Yerli əhalinin məlumatına görə, yaşayış məntəqəsini XVIII əsrdə Cənubi Azərbaycan gəlmiş İbrahim, Hacı Cavad və İsmail adlı üç qardaş salmışdır. Kənd əvvəllər İbrahimli, sonralar isə Hacı Cavadlı adlanmışdır. Oykönim "Hacı Cavad məxsus kənd" mənasındadır.

Hacıəbdürrəhimoba oyk, mür Xaçmaz r-nunun Dədəli i.e.v.-də kənd Samur-Dəvoçi ovalığındadır. Yaşayış məntəqəsini Quba r-nunun Qırz kəndindən olan Hacı Əbdürrəhim adlı şəxs keçmiş qışlaq yerində salmışdır. Qışlaq kollektivləşmədən sonra daimi yaşayış məntəqəsinə çevrilmişdir. Oykönim *Hacı Əbdürrəhim* (ş a) və oba komponentlərindən düzəlib, "Hacı Əbdürrəhimə məxsus oba" mənasındadır.

Hacıələkbərli oyk, düz Gədəbəy r-nunun Gərgər i.e.v.-də kənd Dağlıq ərazidədir. Yerli əhalinin məlumatına görə, kəndi vaxtilə Gəncə şəhərinin ətrafındakı kəndlərin bürəndən gəlmiş *Hacı Ələkbər* adlı şəxs yaylaq yurdunda salmışdır. Görə həmin şəxsin adı ilə adlandırılmışdır.

Hacıəhmədli oyk, düz Bərdə r-nunun Otuzkiler i.e.v.-də kənd Qarabağ düzündədir. Oykönim *Hacı Əhməd* (ş a) və -li (mənsub şək -si) komponentlərindən düzəlib, "Hacı Əhməd məxsus kənd" mənasındadır.

Hacıəhmədoba oyk, mür Xaçmaz r-nunun Əhmədoba i.e.v.-də kənd. Məzarçayın sahilində, Samur-Dəvoçi ovalığındadır. Yaşayış məntəqəsini XIX əsrin ortalarında Quba r-nunun Qırz kəndindən olan *Hacı Əhməd* adlı bir şəxs keçmiş qışlaq yerində salmışdır. Kollektivləşmədən sonra daimi yaşayış məntəqəsinə çevrilmişdir. Oykönim "Hacı Əhməd məxsus oba" mənasındadır.

Hacıəlibəy oyk, sada Xaçmaz r-nunun Yergüc i.e.v.-də kənd Samur-Dəvoçi ovalığındadır. Keçmiş adı Hacıəlibəy qışlaq olmuşdur. Yaşayış məntəqəsini XIX əsrdə Yergüc kəndindən çıxmış ailələr salmışdır. Kənd *Hacıəlibəy* məxsus ailələrin məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. Görə belə adlandırılmışdır.

Hacıəmir aşırımı or, mür Astara r-nu orasında dağ aşırımı. Belə ehtimal edilir ki, aşırım vaxtilə yaxınlığında *Hacı Əmir* adlı şəxsin yurd yeri olmasına görə belə adlandırılmışdır.

Hacıəsməlli oyk, sada Tovuz r-nunun Kırn i.e.v.-də kənd. Əsrək çayının sahilində, dağlıq ərazidədir. Oykönim *hacıəsməlli* nəslinin adını oks etdirir.

Hacıəsməlli oyk, sada İsmayilli r-nunun cənubunda i.e.v.-də kənd. Dağətəyi ərazidədir. XIX əsrin əvvəllərində Quba r-nunun Haput kəndindən çıxmış ailələrin məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. *Hacı Hətam* bu məntəqənin əsasını qoymuş haputluların başçısının adı olmuşdur. Əvvəllər maldar həyat tərzi keçirən *hacıəsməlli* 1846-cı ildə oturaqlaşmış və məntəqə də onların adı ilə adlandırılmışdır.

Hacıəseyali oyk, sada Quba r-nunun cənubunda i.e.v.-də kənd. Qusar maili düzənliyindədir. XIX əsrdə Rusiyadan gəlmiş rus ailələri burada məskunlaşdıqdan sonra kənd Yelənovka adı verilmişdir. 1992-ci ildə kəndin keçmiş adı bərpa edilmişdir. *Hacıəseyali* yaşayış məntəqəsinin əsasını qoymuş nəslin adıdır.

Hacıxanlı oyk, sada Laçın r-nunun Şəlvə i.e.v.-də kənd. Dağətəyi ərazidədir. XIX əsrin əvvəllərində gəlmiş ermənilər yerləşdikdən sonra salındığı ərazinin adı ilə Zorkeşin/Zorkeşli adlandırılmışdır. Kəndin ərazisi əvvəllər mənşəcə qarabayramlı tayfasının *hacıxanlı* tirosinin qışlaqlarından biri olmuş, sonralar daimi yaşayış məntəqəsinə çevrilmişdir. 1992-ci ildə kəndin adı dəyişdirilərək Hacıxanlı olmuşdur.

Hacısaoba oyk mür Xaçmaz r-nunun Qumtəpə qışlaq i.e.v.-də kənd. Samur-Dəvoçi ovalığındadır. Yaşayış məntəqəsi XIX əsrin ortalarında Quba r-nunun Qırz kəndindən köçmüş ailələrin keçmişdə *Hacı İsa* adlı bir şəxsə məxsus qışlaq yerində məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. Oykönim "Hacı İsa məxsus oba" mənasındadır.

Hacıskəndorli oyk, düz Dəvoçi r-nunun Ağbaş i.e.v.-də kənd. Samur-Dəvoçi ovalığındadır. Keçmişdə Hacıskəndorli qışlaq adlandırdı. Yaşayış məntəqəsi Hacı İskəndər adlı bir şəxsin keçmiş qışlaq yerində məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. Oykönim "Hacı İskəndər məxsus kənd" deməkdir.

Hacısmayılı oyk, sada Cəlilabad r-nunun Xolili i.e.v.-də kənd. Muğan düzündədir. Yaşayış məntəqəsi XIX əsrin əvvəllərində Şatırlı kəndindən köçmüş ailələrin məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. *Hacısmayılı* kəndin əsasını qoymuş nəslin adıdır.

Hacikənd

Hacikənd oyk. *mür* Gonco şəhəri tabeliyində ştq Dağətəyi ərazidə, meşə içində iqlim kuçurdu. Yaşayış məntəqəsi 1870-ci ildə Hacı Mirqasım və onun qardaşlarının malikanəsi əsasında salınmışdır. Sonralar indiki Xanlar şəhərində yaşamış alman kolonistləri burada tikinti-abadlıq işləri apararaq onu öz yaylaq-kuçort məskənlərinə çevirmişdirlər. Oykönim *Hacı* (Mirqasımın titulu) və *kənd* komponentlərindən düzəlib, "Hacının kəndi, Hacının mülkü" deməkdir.

Hacıqəbul oyk. *sadə*. Azərb. -də inzibati r-n Şirvan düzündədir. Mərkəzi Qazıməmməd (keçmiş Hacıqəbul) şəhəridir. Yerli əhəlinin məlumatına görə, Məkkədən (Həcc ziyarətindən) gələn hacılardan burada qayıqlanması və qəbul edilməsi ilə əlaqədar yaşayış məntəqəsi belə adlandırılmışdır.

Hacıqəbul hıdr *sadə* Şirvan düzündən ş hissəsində, Kür çayının sol tərəfində göl Gölə su Qarasudan və Kür çayından bura-xılır C hissəsində Şorşor kanal vasitəsilə Kür çayı ilə birləşir. Gölün ətrafı bataqlıq və qamışlıqdır. Göl yaxınlıqdakı Hacıqəbul (indiki Qazıməmməd) yaşayış məntəqəsinin adı ilə adlanmışdır.

Hacıqayıb oyk. *sadə* Quba r-nunun Hacıhüseynli i o v -də kənd. Qudyal çayının sahilində, Qusar maili düzənliyindədir. Keçmiş adı Hacıqayıbqışlaq olmuşdur. XIX əsrin ortalarında Qırz kəndindən köçüb gəlmiş ailələrin məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. *Hacı Qayıb* yaşayış məntəqəsinin salmış şəxsini adidir.

Hacıqazma oyk. *mür* Xaçmaz r-nunun Əhmədoba i.o.v.-də kənd. Samur-Deveçi ovalığında, XIX əsrin ortalarında Suma-qova kəndindən köçmüş ailələrin məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. Oykönim *Hacı* (ş a) və *qazma* (qod ev tipi) komponentlərindən ibarət olub, "Hacıya məxsus qazma" mənasındadır.

Hacıqədirlər oyk. *sadə*. 1 Ağsu r-nunun Əbrəhərxanlı i o v -də kənd. Şirvan düzündədir; 2 Şamaxı r-nunun Bağlı i o v -də kənd. Şirvan düzündədir. XIX əsrdə Şamaxı qoza-şında mədaxilə qışlaq olmuş 84 ailədən ibarət bir clat *hacıqədirlər* adlanırdı. Onlar yayı Dağlıq Şirvanda, qışı isə Şirvan düzündə keçirirdilər. XIX əsrin sonlarında oturmaqlaşmış

Hacılar

başlayan hacıqədirlər bu yaşayış məntəqələrində məskunlaşmışdılar.

Hacıqəhrəmanlı oyk. *sadə* Əli Bayramlı r-nunun Əli Bayramlı şəhəri i o v -də ştq. Kür çayının sahilində, düzənlikdədir. Yaşayış məntəqəsi 1870-ci ildə burada oturmaqlaşmış *hacıqəhrəmanlı* nəslə saldıqna görə belə adlandırılmışdır.

Hacıqərvənd oyk. *sadə* Tərtər r-nunun Seydimli i o v -də kənd. Qarabağ düzündədir. Keçmiş adı Acı Kərvənd olmuşdur. Kənd evləri *Acıdüzü* adlanan yerdə *qərvənd* təfəssinə mənsub ailələrin məskunlaşması nəticəsində yaranmış, sonralar acı komponentinin evlərinə teleffüzə *h* səsi artırılmışdır.

Hacıqurbanoba oyk. *mür*. Xaçmaz r-nunda kənd. Qudyal çayının sahilində, Samur-Deveçi ovalığında. Oykönim *Hacı Qurban* (ş a) və *oba* komponentlərindən düzəlib, "Hacı Qurbana məxsus oba" mənasındadır. Kəndi XIX əsrin ortalarında Quba r-nunun Qırz kəndindən olan Hacı Qurban adlı şəxs keçmiş qışlaq yerində salmışdır.

Hacılar oyk. *sadə* 1 Ağdaş r-nunun Yuxarı Nemətəbə i o v -də kənd. Şirvan düzündədir; 2 Ağcabədi r-nunun Boyat i o v -də kənd. Düzənlikdədir; 3 Bərdə r-nunun Mustafəbəli i o v -də kənd. Qarabağ düzündədir. Yerli əhali arasında Hacıları kimi işlənilir; 4 Gədəbəy r-nunun Eyniadlı i o v -də kənd. Dağətəyi ərazidədir. Yerli əhəlinin məlumatına görə, yaşayış məntəqəsinin İmamverdi oğlu *Hacı Həzratlı* adlı şəxs saldıqı üçün belə adlanır. Hacının babası Qüdrətiluxan İranın Güney kəndindən gəldiyi üçün kənd adı el arasında Güneykənd kimi də işlənilir; 5 Xaçmaz r-nunun Qalağan i o v -də kənd. Samur-Deveçi ovalığında; 6 Laçın r-nunun Eyniadlı i o v -də kənd. Qarabağ yaylasında. XIX əsrdə Qarışlaq kəndinin bino yerlərindən biri olan bu ərazidə Hacı qəbr adlanan yer də var; 7 Tovuz r-nunun Cətax i o v -də kənd. Əsrək çayının (Axınca çayının qolu) sahilində, Kiçik Qafqaz dağlarının yamacında. Yaşayış məntəqələr qışlaqlarının zülqödrə tayfasının hacılar tirosinə mənsub ailələrin məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. Üçün belə adlandırılmışdır. Etnotoponimdir.

Hacıli

Hacıli oyk. *sadə* 1 Cəbrayıl r-nunun Eyniadlı i o v -də kənd. Dağətəyi ərazidədir. Yaşayış məntəqəsi *hacıli* tirosinə mənsub ailələrin Dübər adlı sahədə məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır; 2 Füzuli r-nunun Böyük Behmenli i o v -də kənd. Düzənlikdədir; 3 Şamaxı r-nunun Eyniadlı i o v -də kənd. Dağətəyi ərazidədir. Yaşayış məntəqəsi təklə tayfasının tağıbəyli, şərbəyli, odaqlı, səyidbəməli, məhrəli, molla məhrəməli və məhmudlu tirolərindən ibarət olmuş *hacıli* qoluna mənsub ailələrin məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır.

Hacıkənd oyk. *mür* Göyçay r-nunun Qarabağ i o v -də kənd. Şirvan düzündədir. Tədqiqatçılara görə, oykönim XVI əsrdə Şirvanda məskunlaşmış qızılbaşların zülqödrə tayfasına mənsub *hacılar* tirosinin adını əks etdirir. Hacıkənd variantında da qeydə alınmışdır.

Hacımahmudlu oyk. *düz* Yevlax r-nunun Qaramanlı i o v -də kənd. Qarabağ düzündədir. Kəndi *Hacı Mahmud* adlı şəxs saldıqna görə belə adlandırılmışdır.

Hacıman oyk. *mür* Ağsu r-nunun Kalva i o v -də kənd. Düzənlikdədir. Yaşayış məntəqəsi Cənubi Azərb. ərazisindən köçüb gəlmiş ailələrin məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. Oykönim *Hacı* (ş a) və *man* (ev, mənzil, məskən) komponentlərindən ibarət olub, "Hacının mülkü" mənasını ifadə etməsi ehtimal edilir. Lakin kəndin adının etnotoponim olması da istisna deyil.

Hacıməmmədli oyk. *sadə* Ağdam r-nunun Əfəndi i o v -də kənd. Düzənlikdədir. Yaşayış məntəqəsi kəbirilərin ulubabalı qoluna mənsub *hacıməmmədli* (tam adı *hacıməmmədli-hüseynli*) tirosinin Ağburun adlı yerdə məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır; 2 Cəlibədd r-nunun Şilovongo i o v -də kənd. Lənkəran ovalığında. Yaşayış məntəqəsi *hacıməmmədli* tirosinin məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. Etnotoponimdir.

Hacıməmmədoba oyk. *mür* Xaçmaz r-nunun Pirquloba i o v -də kənd. Samur-Deveçi ovalığında. Kənd XIX əsrdə Quba r-nunun Hənt kəndindən olan *Hacı Məmməd* adlı bir şəxsə məxsus keçmiş qışlaq yerində salınmışdır. Kollektivləşmədən sonra qışlaq

Hacıturalı

daimi yaşayış məntəqəsinə çevrilmişdir. Oykönim "Hacı Məmmədə məxsus oba" deməkdir.

Hacımordan or. *sadə* Hacıqəbul r-nunda, Qobustanın c-ş hissəsində fəaliyyətsiz palıç qışlağıdır. Hacı Mordan adlı şəxsini adı ilə bağlılı ehtimal edilir. Əslində oronim ərazidəki *Mardan* komponentli (Daşmər-dən, Peşmər-dən) yüksəklik adlarından biridir. Oronimin birinci komponenti isə Hacıqəbul adı ilə bağlıdır.

Hacımustafalı oyk. *sadə* İmişli r-nunun Cəfərli i o v -də kənd. Kür çayının sahilində, Muğan düzündədir. Oykönim *hacımustafalı* (və ya *mollamustafalı*) nəslinin adındandır.

Hacısəməli oyk. *sadə* Laçın r-nunun Kürd-hacı i o v -də kənd. Solvo çayının sahilindədir. Kənd qədimdən Qarabağda yaşamış qar-qorlu tayfasına mənsub *hacısəməli* tirosinin məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. Mənbələrin məlumatına görə, XIX əsrin 30-cu illərində *hacısəməli*ların bir hissəsi Naxçıvanda yaşayırdı.

Hacısellil oyk. *sadə* Yevlax r-nunun Həvərli i o v -də kənd. Şirvan düzündədir. Yerli əhali tərəfindən Hacısellil, Hacısellil kimi də teleffüz edilir. Kəndin adı *hacısellil* nəslinin adı ilə bağlıdır.

Hacısəmədli oyk. *düz* Ağsu r-nunun Qarışlaq i o v -də kənd. Düzənlikdədir. Oykönim Hacı Səməd (ş a) və -li (mənsub şəx -si) komponentlərindən düzəlib, "Hacı Səmədə məxsus kənd" mənasındadır.

Hacışəkor oyk. *sadə* Şirvan r-nunun Ətrəzli i o v -də kənd. Baq qafqaz silsiləsinin ətrafındadır. Keçmiş adı Hacışəkorqazma olmuşdur. Kənd vaxtılı *Hacı Şəkor* adlı şəxs qazması (binəsi) əsasında yarandığından belə adlandırılmışdır.

Hacıtəpə oyk. *sadə* Masallı r-nunun Xır-məndali i o v -də kənd. Lənkəran ovalığında. Tədqiqatçılara görə, oykönim tohno uqramış *Hacıtəpə* oronimindən olub, orazı-dakı haça (qoşa zirvəli) toponimindən yaranmışdır.

Hacıturalı oyk. *düz* Ağdam r-nunun Əfəndi i o v -də kənd. Qarabağ düzündədir. Yerli əhəlinin məlumatına görə, kəndin adı qışımın tohno uqramış, əslində Hacıturalı olmuş-

Hacıuşağı

dur Oykönim *Hacı Turab* (ş a) və -li (mənsub şək -si) komponentlərindən düzəlib, "Hacı Turaba məxsus kənd" mənasındadır.

Hacıuşağı oyk. *sada* Ağsu r-nunun Kəndoba i.e.v.-də kənd. Düzenlikdədir. Kəndi *hacıuşağı* nəslinə mənsub ailələr salmış üçün belə adlandırılmışdır.

Hacıvar oyk. *mür* Babək r-nunun Yarıncı i.e.v.-də kənd. Naxçıvan çayının sahilində, Arzboyun düzənlikdədir Oykönim *Hacı* (ş a) və İran mənşəli var (yer, kənd) komponentlərindən düzəlib, "Hacıya məxsus kənd" mənasındadır.

Hacıvəlli or. *sada* Şamaxı r-nu ərazisində palçıq vulkanı Emtətoponimdir.

Haçadağ or. *mür* Qazax r-nu ərazisində yüksəklik Həsənsu çayından sol tərəfində Hün 298 m. Dağın adı zürvəsinin *haça* forması olması ilə bağlıdır.

Haçaqaya or. *mür* Gədəbəy r-nu ərazisində dağ. Şahdağ silsiləsinin şm yamacında zirvədir Hün 2124 m. Dağın zürvəsi uzaqdan *haça* şəklində göründüyünə görə belə adlandırılmışdır. Dağda eyniadlı pir də var.

Haçaqaya oyk. *sada* Xanlar r-nunun Bolçalı i.e.v.-də kənd. Dağətəyi ərazidedir. Yaşayış məntəqəsi yaxınlığından Haçaqaya dağının adı ilə adlandırılmışdır.

Haçatala oyk. *mür* Qusar r-nunun Gilah i.e.v.-də kənd. Qusar məili düzənliyindədir Oykönim *haça* (küye ayrılan) və *tala* (məşədə açıq sahə) sözlərindən düzəlib "hacəlanan *tala*" mənasındadır.

Hadrut oyk. *mür* Xocavənd r-nunun eyniadlı qəsəbə i.e.v.-də ştq 1939-cu ilədək adı Dizaq olmuşdur. Qozluçayın dərəsində, Arzu dağının ətəyindədir. XIX əsrdə Ağgölün kimi qeydə alınmışdır. Oykönim İran dillərindəki *ha* (ara), *du* (iki) və *rud* (çay) komponentlərindən düzəlib, "iki çayın arası" mənasındadır.

Haftoni hidr. *mür* Lənkəran r-nu ərazisində min bulaqlar. Lənkəran şəhərindən 12 km şm-q-də, Talış dağlarının ətəyindədir. Yeddi bulaqdan ibarətdir. Mualicə məqsədilə istifadə olunur. Hidronim talış dilindəki *haft* (yeddi) və *honi* (bulaq) sözlərindən düzəlib, "yeddi bulaq" deməkdir. Gaftoni variantında da qeydə alınmışdır.

Hamarat

Haftoni oyk. *sada* 1 Lənkəran r-nunun Nüci i.e.v.-də kənd. Dağətəyi ərazidedir; 2 Lənkəran r-nunun eyniadlı i.e.v.-də ştq Dağətəyi ərazidedir; 3 Lənkəran r-nunun Girdeni i.e.v.-də kənd. Lənkəran ovalığındadır. Bu kəndlər ərazidəki Haftoni min. su bulaqlarının adını daşıyır.

Haqnezer oyk. *sada* Laçın r-nunun Təzəkənd i.e.v.-də kənd. Qarabağ silsiləsinin yamacındadır. Kəndin keçmiş adı Haqnezer-dəkənd olmuşdur. Yaşayış məntəqəsini Ərdəşəbə kəndindən köçüb gəlmiş ailələr salmışlar. *Haqnəzar* orada ilk dəfə məskunlaşmış şəxsın adıdır.

Hal oyk. *sada* Qubadlı r-nunun eyniadlı i.e.v.-də kənd. Dağlıq ərazidedir. Ədəbiyyatlarda Kol, Gal, Göl, Xal, Qəl variantlarında da qeydə alınmışdır. B a x. Göl (Güllə).

Hallavar oyk. *mür* Oğuz r-nunun Qumlaq i.e.v.-də kənd. Baş Qafqaz silsiləsinin ətəyində, Alazan-Əyrnəç çökəkliyindədir. Yerli məlumata görə, oykönim "hündür yer" mənasındadır.

Hamamçay hidr. *mür* 1 Daşkəsən r-nu ərazisində çay. Qoşqar çayının qoludur; 2 Quba r-nu ərazisində çay. Qaraxayın sağ qoludur. Çaylar suyunun isti və buxarlı olduğuna görə belə adlandırılmışdır. 3 Qax r-nu ərazisində çay. Kürmük (Qurmux) çayının sol qoludur. Mənbəyini Baş Qafqaz sıra dağlarının c yamaclarından (3350 m. yüksəklikdən) alır. İsti sulu min. bulaqlardan (Maq-bulaq, Oğlanbulaq, Qızılqulaq) qidalandığına görə çay belə adlandırılmışdır.

Hamamdağ or. *mür* 1 Bakı yaxınlığında, Ələt d y stansiyasından c-q.-də fəaliyyətə olan palçıq vulkanı. Hün 22 m. 2 Hacıqabul r-nu ərazisində dağ. Pursat burnu yaxınlığında yerləşir. Hün 59 m. Oronumlar burada qaynayaaraq çıxan vulkanların istiliyinə görə belə adlandırılmışdır.

Hamamdüzü or. *mür* Daşkəsən r-nu ərazisində düzənlik. Hamamçay bu düzənlikdən axdığı üçün belə adlandırılmışdır.

Hamarat oyk. *sada* Lənkəran r-nunun Dəstər i.e.v.-də kənd. Pəstəsər silsiləsinin ətəyindədir. Kənd salındığı ərazinin adı ilə adlandırılmışdır. *Hamarat* toponimik termin kimi "düzən, səthi hamar və ya hamarlanmış yer" mənasındadır.

Hamarkənd

Hamarkənd oyk. *mür*. Yardımlı r-nunun eyniadlı i.e.v.-də kənd. Pəstəsər silsiləsinin ətəyindədir Oykönim *hamar* (düzən) və *kənd* sözlərindən düzəlib, "düzənlikdə yerləşən kənd" mənasındadır. Yaşayış məntəqəsi həttdən də düzənlikdə salınmışdır.

Hamarqışlaq oyk. *mür* Cəlilabad r-nunun Xəlili i.e.v.-də kənd. Dağətəyi düzənlikdədir. Hamarava variantında da qeydə alınmışdır. Yaşayış məntəqəsini Burovar kəndindən çıxmış ailələr XIX əsrin ortalarında salmışlar. Oykönim *hamar* (düzənlik) və *oba*, yaxud *qışlaq* (maldarların müvəqqəti yaşayış yeri) komponentlərindən düzəlib, "düzənlik sahədə salınmış oba, qışlaq" mənasındadır.

Hamarməşə oyk. *mür* Lənkəran r-nunun Vüzəməni i.e.v.-də kənd. Lənkəran çayının sahilindədir. Keçmiş adı *Ötüzuncu kilometr* olmuşdur. Yaşayış məntəqəsi Lənkəran-Lənkə avtomobil yolunun 30 km -liyində yerləşdiyinə görə belə adlandırılmışdır. Oykönim "düzənlikdən olan məşə" mənasındadır.

Hamoşam oyk. *mür* Astara r-nunun eyniadlı i.e.v.-də kənd. Bəşərli çayının sahilində, dağətəyi ərazidedir. Oykönim *hamo* ("hamar" sözünün talış dilindəki teleffüz forması) və *şam* (talış "çayın burulduğu yerdə yaranmış qövsvari yer") sözlərindən düzəlib, "çayın burulduğu yerdə yaranmış qövsvari hamar yer" mənasındadır.

Hapit oyk. *sada* Quba r-nunun Əlik i.e.v.-də kənd. Baş Qafqaz silsiləsinin yamacındadır. Azərb -nin qafqazdilli etnik qrupu olan qızılqarın məskunlaşdığı kəndlərdəndir. Özlərini *har* adlandırırlar. Kəndin adı Ptolemeyin (II əsr) Albaniya şəhərləri sırasında qeyd etdiyi Xabota ilə əlaqələndirilir. Azərb dilinin dialektlərində həm *hapitdi*, həm də *har* sözlü "tələsik, vaxtından tez" mənalarında işlənir.

Hapit hidr. *sada* Quba r-nu ərazisində, Baş Qafqaz silsiləsinin ətəyində min bulaq. Bulaq yaxınlığındakı eyniadlı kəndin adını daşıyır.

Hapitli oyk. *sada* 1 Ağdaş r-nunun Ağdaş Ləki i.e.v.-də kənd. Şirvan düzündədir. Yaşayış məntəqəsi XIX əsrdə Quba r-nunun Hapit kəndindən çıxmış ailələr tərəfindən salınmışdır. Mənbolər verirdi məlumata görə,

Haşımxanlı

XIX əsrin ortalarında Göyçay qəzasında 736 *haputlu* ailəsinin məskunlaşdığı Haputlu Məlikli, Haputlu Gidəyli, Haputlu Nətas Qacar, Haputlu Hacıtemli, Haputlu Mollaqa-sımlı kəndləri var idi.

Haputluçaran or. *sada* Oğuz r-nu ərazisində dağ. Baş Qafqaz silsiləsinə, Dağıstanın sərhədindədir. Hün 4032 m. Qədim zamanlardan Quba r-nunun Hapit kəndinin əhalisinin Azərb -nın şm.-q. zonasına getmək üçün istifadə etdiyi dağ yolunun üstündədir. Yerli əhalinin məlumatına görə, bir nəfər haputlu buradan yuxalıb həlak olduğu üçün dağ belə adlanmışdır.

Harami or. *sada* Şamaxı r-nu ərazisində dağ. Udullu kəndinin c-q.-indədir. Yaxınlığında qədim yaşayış məskəni mövcuddur. Dağ vaxtilə bu ərazidə məskən salmış qaçaqların yurdu olduğu üçün belə adlandırılmışdır. *Harami* er "yökənsən, soyğunçuluq, quldur" deməkdir.

Haramtala or. *mür* Quba r-nu ərazisində dağ. Qudyal çayının sağ sahilindədir. Hün 1539 m. Oronim *haram* ("harami" sözündən olub, "quldur, qaçaq" mənasındadır) və *tala* (məşədə açıq sahə) komponentlərindən düzəlib, "qaçaq *talesi*" mənasındadır.

Haran b a x Aranı (Lənk)

Harov oyk. *sada* Xocalı r-nunun eyniadlı i.e.v.-də kənd. Dağətəyi ərazidedir. Yaşayış məntəqəsi Cənubi Azərb -nin Horov kəndindən gəlmiş ailələrin məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. Tədqiqatçılara görə, İran dillərindəki *hor* (isti) və *ov* (su) sözlərindən düzəlib, "isti su" mənasındadır.

Hasılı oyk. *sada* Cəlilabad r-nunun Xəlili i.e.v.-də kənd. Dağətəyi düzənlikdədir. Belə güman edilir ki, oykönim şamli tayfalarından olan *asılılosulluların* adı ilə bağlıdır. Homin tayfalar Quba və Şirvan zonasında da yaşamışlar. Zaqatala r-nunun Çobanlı kəndində Asillar məhəlləsi, Muğanlı kəndində asilli nəsli, Qazax r-nunda hasılı tayfası qeydə alınmışdır.

Haşımxanlı oyk. *sada* Kəbirabad r-nunun eyniadlı i.e.v.-də kənd. Kür çayının sahilində, Muğan düzündədir. Yaşayış məntəqəsinin adı Şamaxı xanı Mustafə xanın (1790/91-1820) qardaşı *Haşım xanın* adı ilə bağlıdır. Rusiya-

İran mühanbesindən (1826-28) sonra Cənubi Azərb -dan köçüb gəlmiş və Rusiya tərəfindən olan Həşim xanın tabeliyinə verilmiş bir qrup ailə burada məskunlaşmış və kond onun adı ilə adlanmışdır. R-nun ərazisində cəynadlı göl də var. 2004-cü ildə kondun adı Həşimxanlı kimi rəsmiləşdirilmişdir.

Hat oyk. *sada* Qubadlı r-nunun Başarat i ə v -də kond Qarabağ silsiləsinin eteyindədir. Keçmiş adı Böyük Hat olmuş, yaxınlığındakı Kiçik Hat kondinin əhalisi buraya köçürüldükdən sonra, *böyük* komponenti itisərə uğramışdır. Yaşayış məntəqəsini əliyanlı tayfasına mənsub ailələr salmışlar. Tədqiqatçılara görə, oykonim *had* (kenar, qırağ) sözündəndir.

Hətl b a x Cörekli

Həvalı oyk. *sada* Zəngilan r-nunun Məmmədbəyli i ə v -də kond. Araz çayının sahilində, düzənlikdədir. Yerli əhalinin məlumatına görə, yaşayış məntəqəsini XIX əsrdə Cənubi Azərb -dan gəlmiş Həva (Həvə adının yerli tələffüz forması) adlı bir qadının övladları buna etdiyi üçün belə adlandırılmışdır. Oykonimi Azərb toponimiyasında "yaxşı iqlimli" mənasında işləyən *yelli* toponimkomponentinin sinonimi kimi də qəbul etmək olar.

Həvalı oyk. *düz* Yevlax r-nunun cəynadlı i ə v -də kond. Şirvan düzündədir. Kendin ərazisində *həval* adlanan qarıxı növlünün bitməsi ilə olaqədar olaraq yaşayış məntəqəsi belə adlandırılmışdır.

Həvəslu oyk. *sada* Cəbrayıl r-nunun cəynadlı i ə v -də kond. Düzənlikdədir. Yerli əhalinin məlumatına görə, yaşayış məntəqəsini *həvəslu* tirosinə mənsub ailələr saldığına görə belə adlandırılmışdır. Həvəslu və *obalova* sözlərindən düzəlib, "yaşıl oba, yaşıl kond" deməkdir. Lakin güman etmək olar ki, kondun adı razıdakı cəynadlı mineral bulaqdan alınmışdır.

Həvəslu oyk. *mür* Lənkəran r-nunun Girdoni i ə v -də kond. Təlis dağlarının eteyindədir. 1917-ci ildə Həvəslu variantında qeydə alınmışdır. Bozi tədqiqatçılara görə, oykonim *həvəslu* (təlis "yaşıl") və *obalova* sözlərindən düzəlib, "yaşıl oba, yaşıl kond" deməkdir. Lakin güman etmək olar ki, kondun adı razıdakı cəynadlı mineral bulaqdan alınmışdır.

Həvəslu hıdr. *mür* Lənkəran r-nunun Həvəslu kəndi yaxınlığında min bulaq Təlis dağlarının eteyindədir. Hələ qədimdən yerli əhali dən xəstəliklərinin müalicəsində bu sudan istifadə edir. Son vaxtlar burada pansionat, müalicə tikililəri salınmışdır. Əsəb, yel və dən xəstəliklərinin müalicəsində istifadə olunur. Hidronim "su hövzəsi" mənasındadır.

Həyad oyk. *sada* Kəlbəcər r-nunun Dovşanlı i ə v -də kond. Dağlıq ərazidədir. Ayad variantında da qeydə alınmışdır. Keçmiş adı Axmaqlı olmuşdur. Bu ad axmaqlı nəslinin adı ilə bağlı idi. *Ayalar* isə elmi edebiyyatda uatırların tərkib hissəsi kimi göstərilir. Qubadlı r-nu ərazisində Ayadı Tağ adlı dağ qeydə alınmışdır.

Həzrəhmədli oyk. *sada* Goranboy r-nunun cəynadlı i ə v -də kond. Gəncə-Qazax düzənliyindədir. Oykonim qızılbaşların zülüqərdə tayfasının *həzrəli* qolunun və həmin qolun *ahmədli* tirosinin adını əks etdirir. Etnotoponimdir.

Hərher b a x Qarqar

Hərknəz oyk. *sada* Gədəbəy r-nunun Şəkərbəyli i ə v -də kond. Dağətəyi ərazidədir. Yerli əhalinin məlumatına görə, yaşayış məntəqəsini XIX əsrdə Tərtər çayı boyundən gəlmiş və kolani tayfasından olan Ocaq-qulu adlı şəxs salmışdır. Sonralar kend onun arvadı *Hərknəzin* (*Ərknəzin*) adı ilə adlandırılmışdır. Kendin adı Ərknəz variantında da qeydə alınmışdır.

Həşan oyk. *sada* Xocavənd r-nunun cəynadlı i ə v -də kond. Qarabağ silsiləsinin eteyindədir. 1992-ci ilədək adı Aşan olmuşdur. *Həşan* "taxıl dərziyyənin vəllə döyülməsi, dərziyyənin döyüldüyü yer, xırtan" deməkdir. Kond xırtan yaxınlığında salındığı üçün belə adlandırılmışdır.

Həttəvan b a x Qozlukörpü

Həttəvan oyk. *sada* Balakən r-nunun Qalalar i ə v -də kond. Alazan-Əynçay çökəkliyindədir. Yaşayış məntəqəsi Talalar kondindən köçüb gəlmiş *həttəvan* nəslinə mənsub ailələrin məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. Etnotoponimdir.

Heybat oyk. *sada* Bakı şəhəri Qaradağ r-nunun Şəbani qəsəbə i ə v -də qəsəbə. Ya

şayış məntəqəsi adını ərazidəki *Bibiheybat məscidinin* adından almışdır.

Heydərli oyk. *sada* Gədəbəy r-nunun Şəkərbəyli i ə v -də kond. Dağətəyi ərazidədir. Yerli əhalinin məlumatına görə, yaşayış məntəqəsini XIX əsrdə axırlarında həmin r-nun ərazisindəki Dikdəş kondindən köçüb gəlmiş *heydərli* nəslinə mənsub ailələr saldığı üçün belə adlandırılmışdır.

Heyran hıdr. *sada* Şamaxı r-nu ərazisində çay Kələnov yaylasından başlanır. Çay başında həm də Hacımammedin yaylağı adlanan Heyran yaylağının adı ilə adlandırılmışdır. Oronim və hidronim özlərinin *heyranlı* tayfasının adını əks etdirir.

Heyşuğzəl or. *mür* Ordubad r-nunda dağ. Oronim "canlı suyu olan gözəl dağ" mənasında olması cəhtiməl edilir. Güman ki, dağ buradakı min bulaqlara görə belə adlandırılmışdır.

Heyvalı oyk. *düz* Kəlbəcər r-nunun cəynadlı i ə v -də kond. Qarabağ silsiləsinin eteyindədir. XIX əsrdə Cənubi Azərb -dan gəlmiş erməni ailələr burada yerləşdikdən sonra kond Drmbon (Heyvalı toponimindən erm -yə kəldikədi) kimi rəsmiləşdi. 1992-ci ildə kendin keçmiş adı bərpa edildi. Oykonim "heyva ağacları olan yer" mənasındadır.

Heyvənohur or. *sada* İsmayilli r-nunda dağ. Göyçay çayının sol sahilindədir. Hün 813 m. Oronim ərazidəki cəynadlı gölün adını daşıyır. Hidronim *heyva* (meyvə ağacı) və *nohur* (göl) komponentlərindən düzəlib, "heyvalı göl" deməkdir.

Həlibkənd oyk. *mür* Xaçmaz r-nunun Pirquloba i ə v -də kond. Samur-Dovçay ovalığında. Oykonim *Həlib* (ş.a.) və *kənd* sözlərindən düzəlib, "Həlibə məxsus kond" mənasındadır.

Həftəxəni b a x Həftəni

Həftəsoy hıdr. *mür* İsmayilli r-nunun Həftəsoy kəndi yaxınlığında, Girdiməncayın sağ sahilində min bulaqlar. Suyu soyuq və kəkərdliyədir. Yerli əhali tərəfindən müalicə məqsədilə istifadə edilir. Hidronimin düzgün variantının Həftəsiyab olduğunu söyləyirlər. Hidronim *həft* (yeddi), -ə (bitmişinci sait), *siyab* (qara su) komponentlərindən düzəlib,

"yeddi qara su mənəyi, bulağı" mənasındadır.

Həftəsoy oyk. *sada* İsmayilli r-nunun cəynadlı i ə v -də kond. Girdiməncayın sahilində, Niyaldəğ silsiləsinin yamacındadır. Yaşayış məntəqəsi kendin ərazisindəki cəynadlı min bulaqların adı daşıyır.

Hərkəli hıdr. *sada* Laçın, Qubadlı və Zəngilan r-nları ərazisində çay. Arazın sol qoludur. Mənbəyini Mıxtökən silsiləsinin c -ş yamaclarından (2580 m yüksəklikdən) alır. Bərgüşad (Bəzərcay) çayı ilə birləşənə Arəza tökülür. Üzərində üç SES tikilmişdir. Yuxarı axarında Şəlvə (cəynadlı kondun adından) adlanır. Keçmiş adı Albən (Ağvan) olmuşdur. IX-XII əsrlərə aid ərəb mənbələrində Arrançay adlanan və Arəza tökülüyü göstərən Əkərə də adlanır. Görünür, sonralar kürddəli *həkəri* tayfasının ətraf ərazidə məskunlaşması ilə olaqədar tədricən həmin tayfanın adı ilə tanınmağa başlamışdır.

Həkəri oyk. *sada* 1 Qubadlı r-nunun Muradxanlı i ə v -də kond. Həkon çayının sahilində, dağətəyi ərazidədir. Həkəri adı hələ qədim mənbələrdən mölumdur. Albən (Qaf-qaz) tarixçisi Məhəmməd Kələnkəli Babək hərəkatı ilə olaqədar 831-ci il hadisələrindən bəhs edərkən Həkon qəlasının adı çəkilir. Həkon qala hazırda Qalacıq adı ilə mölumdur. *Həkəri* kürddəli tayfa adıdır. Həzrəti Həkəriyə osonan Türkiyə və İranda yaşayırlar; 2 Zəngilan r-nunun Həcalı i ə v -də qəsəbə. Göyçay gölündə, Həkon çayının Arəza tökülüyü yerni yaxınlığında. Qəsəbə 1950-ci ildə Həkəri d y stansiyası yanında salınmış və həmin stansiyanın adı ilə adlandırılmışdır.

Həməncay hıdr. *mür* Daşkəsən r-nu ərazisində çay. Əsl adının Əməncay olduğu göstərilir. Tədqiqatçılara görə, çay öz adını Səfəvilər dövlətinin həyatında mühüm rol oynamış türkdilli otuzkikilə tayfasının *məncə* qolunun adından almışdır. Çay omeidlərin yaylaq yerlərindən axdığı üçün belə adlandırılmışdır.

Həmənlı oyk. *sada* Goranboy r-nunun Xmənlı i ə v -də kond. Kürəkçayın sahilində. Gəncə-Qazax düzənliyindədir. Yerli əhalinin məlumatına görə, kondin adı *məncəncə*

Həmşəri

Qazax məhəlləsindən olan *həmənlil* nəslinin burada məskunlaşmasından yaranmışdır. *Həmənlilər* keçmiş Gəncə xanlığının nəslindən olub, Qaramuqsalı kəndində yaşayan Məmməd xana məxsus Xanlıq adlanan bu ərəzidən ilki xajlamaca üçün qışlaq kimi istifadə edilirdi. Sonralar həmənlilər bu ərəzi xandan satın alaraq XIX əsrdə burada daimi məskunlaşmışlar.

Həmşəri or. *sadə* Şəmkür r-nu ərəzində dağ. Oronim Cənubi Azərb.-dən gəlmiş ailələrin bu ərəzidə məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. *Həmşəri* (həmşərhərli) gəlmələrin bir-birə müraciət forması olmuş, sonralar isə ətrafdakı əhali də onlara bu adla müraciət etmişdir. Ərazidə Taitlar adlı yaşayış məntəqəsi də var.

Həmşirə hıdır. *sadə* Cəlilabad r-nu ərəzində cəy Həmşeri, Astraxanka, Anşankı, Həməşərə variantlarında da qeydə alınmışdır. Tədqiqatçılara görə, düzgün variant Həməşəroddur. Hidronim Lonkəran qəzasının Sebidəgə nəhiyəsində yaşamış *həməşərə* tayfasının adı ilə bağlıdır. XIX əsrin axırlarında azərb.-lərdən ibarət olan həmin tayfa icması 7 kənddən 366 evdən təşkil olunmuşdu. Həsəllil (indiki Cəlilabad şəhəri) yaxınlığındakı Həməşərə kuruqanı da bu tayfanın adı ilə bağlıdır.

Həməyli oyk. *sadə* Şamaxı r-nunun Dzerjinskaya i o v.-də kənd. Pirsat tayfasının sahilində, dağlıq ərəziddir. Keçmiş adı Ərəb Həməyi olmuşdur. Yaşayış məntəqəsi bura köçürülmüş ərəb tayfalarının məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. *Həməyə* sözünün ərəb dilindəki *həmyun* (müdafiə etmək, himayə etmək) sözündən olması ehtimal edilir. Görünür, toponimin ilkin mənası "müdafiəçi ərəblər" mənasında olmuşdur.

Həməzqor or. *mür* Zaqatala r-nunda dağ. Baş Qafqaz silsiləsinin c. yamacında zirvədir. Hün 1910 m. Oronim *həməz* (həməzli) nəslinin adı və *qorlqaz* (dağ) komponentlərindən düzəlib, "həməzli dağ" deməkdir.

Həməzli hıdır. *sadə* Qəbələ r-nu ərəzində cəy Dəmiraparan çayının sağ qoludur. Mənbəyini Baş Qafqaz silsiləsinin c. yamacından (3140 m. yüksəklikdən) alır. Tez-tez sel hadisələri baş verir. Keçmiş adı Qulçay

Həsənabad

olmuşdur. Belə ehtimal edilir ki, bu ad qədim türk mənşəli *qul* tayfasının adından və çay sözündən düzəlməmişdir. Keçmişdə çayın suyunun Həməzli kəndinin əhali suvarmada istifadə etdiyindən çay yaşayış məntəqəsinin adı ilə adlandırılmışdır.

Həməzli oyk. *sadə* 1 Qəbələ r-nunun cəynadı i o v.-də kənd. Həməzli çayının sahilində, Alazan-Əynçay çökəkliyindədir. Yaşayış məntəqəsi *həməzli* nəslinin məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. Kəndin ərəzindəki Şeyx Molla Məhəmməd və Qeybi baba adlı müqəddəs sayılan türflərin övladları hesab edilən *həməzli* keçmişdə əvvəlcə Şəhna yolu və Yurd yeni adlı yerlərdə yaşamış, sonra indiki kəndin ərəzində məskunlaşmışlar; 2 Qubadlı r-nunun cəynadı i o v.-də kənd. Həkəri çayının sahilindədir. Delilər Həməzli adlı ilə də tanınır. Yaşayış məntəqəsinin vaxtilə indiki Qaraxışlar kəndinə birləşmiş Həməzli (Korlar Həməzli) kəndindən çıxmış ailələr saldıqı üçün belə adlanmışdır; 3 Şənur r-nunun Axura i o v.-də kənd. Arazbوی düzənlikdədir. Kəndi *həməzli* nəslinə mənsub ailələr saldıqı üçün belə adlandırılmışdır. Etnotoponimdir.

Hənifə oyk. *sadə* Balakən r-nunun cəynadı i o v.-də kənd. Balakən çayının sahilindədir. Oykonomik kənd ilk sakinlərindən olan *Hənifə* adlı bir şəxsin adı ilə bağlıdır.

Hertis oyk. *sadə* Qubadlı r-nunun Fərcan i o v.-də kənd. Dağlıq ərəziddir. Yaşayış məntəqəsi öz adını ərəzidəki Hertis dağının adından almışdır.

Hertis or. *sadə* Qubadlı r-nu ərəzində, Bərgüşad silsiləsinin c.-ş qurtaracağında zirvə. Qartikiz, Xartüz variantlarında qeydə alınmışdır. Oronimin metal əsli ilə tələffüz üçün istifadə edilən xart, yaxud *qart* (bəliş) daşının adından və *üst* (üst) sözündən ibarət olub, "xartdaşı olan dağ" mənasında olduğu ehtimal edilir.

Həsənabad oyk. *mür* Neftçala r-nunun cəynadı i o v.-də ştq. Kür çayı sahilində, Salyan düzündədir. Sovet hakimiyyəti illərində Sovetabad adlandırılmışdır. 1992-ci ildə Sovetabad qəsəbəsinə 26 Bakı Komissarları qəsəbəsi də birləşdirilərək Həsənabad kimi rəsmiləşdirilmişdir. Oykonom Həsən (ş a.) və

Həsənabine

abad (kənd) komponentlərindən düzəlib, "Həsəne məxsus kənd" deməkdir.

Həsənabine oyk. *mür* Zaqatala r-nunun Əli Bayramlı i o v.-də kənd. Qaraçayın sahilindədir. Yaşayış məntəqəsinin yerində əvvəllər Yuxarı Tala kəndindəki əncələr (məncəçə qıpqcaqların öncə tayfasına mənsub) tabundandır (nəslindən) *Həsən* adlı şəxsin bəni olmuş və həmin ərəzi Həsənabini adlanmışdır. Sonralar həmin tabundan bir sıra ailələr burada həmin adla daimi yaşayış məntəqəsi salmışlar.

Həsənqala oyk. *sadə* Ağdam r-nunun Əfətli i o v.-də kənd. Qarabağ düzündədir. Kəndi *həsənqanlı* nəslinə mənsub ailələr saldıqına görə belə adlandırılmışdır. Etnotoponimdir.

Həsənqala oyk. *sadə* 1 Qusar r-nunun Bala Qusar i o v.-də kənd. Qusar çayı sahilində, Qusar məli düzündədir. Oykonom ərəzidəki cəynadı qədim qalanın adından yaranmışdır; 2 Xaçmaz r-nunun Qusarçay i o v.-də kənd. Samur-Dəvəçi ovalığında da Yaşayış məntəqəsi Qusar r-nunun Həsənqala kəndindən köçmüş ailələrin məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. Üçün belə adlandırılmışdır.

Həsənqaya oyk. *sadə* 1 Bərdə r-nunun Mehduxanlı i o v.-də kənd. Qarabağ düzündədir. Böyük Vətən müharibəsi illərində kənd dağıdılmışdır. 1948-1949-cu illərdə Ermənistanın zorla qovulmuş azərb. ailələr burada məskunlaşmış və yaradılmış yeni yaşayış məntəqəsi kəhne kəndin adını qəbul etmişdir; 2 Tərtər r-nunun Şıxarx i o v.-də kənd. Dağotoyi ərəziddir. Keçmiş adı Buruc olmuşdur. Yaşayış məntəqəsinin Həsənqaya adlı yerdə salındığına görə belə adlandırılmışdır.

Həsənqaya or. *mür* Daşkəsən r-nunda dağ. *Həsən* (ş a.) və *qaya* (daş, dağ) komponentlərindən düzəlib, "Həsən qayası" deməkdir.

Həsənqaydı oyk. *mür* Həsənqaydı r-nunun Şikürbəyli i o v.-də kənd. Düzənlikdədir. Vəlixanlı adlı ilə də tanınır. Kəndi XIX əsrdə maldarlıqla məşğul olan vəlixanlı tirosinə mənsub ailələr salmışlar. Yaşayış məntəqəsi Həsənqaydı adlı kəhne kənd yerində salınmışdır. Toponimin Həsənqayadın oroniminin

Həsənriz

təhrif forması olduğu güman edilir. *Həsən* (ş a.), *qaya* (yüksəklik, dağ) və *din* (yaylaq, düşərgə) komponentlərindən düzəlib, "Həsənqaya yaylağı" mənasındadır.

Həsənqoca oyk. *sadə* Xaçmaz r-nunun Susayçay i o v.-də kənd. Samur-Dəvəçi ovalığında da Yaşayış məntəqəsinin adı ərəzindəki cəynadı pırn adından götürülmüşdür.

Həsənler oyk. *düz* Kəlbəcər r-nunun Keçdək i o v.-də kənd. Şorqi Göycə silsiləsinin ətəyindədir. Yerli əhalinin verdiyi məlumata görə, yaşayış məntəqəsi XIX əsrdə Keçdək kəndindən Qara *Həsən* adlı bir şəxs (Vəlioglu kimi də tanınırdı) ona məxsus bina yerində saldıqına görə belə adlanmışdır. Hazırda kənddə yaşayan nəsilərdən bir *həsənqaydı* adlanır. Kəndin ərəzində cəynadı çay da var.

Həsənli or. *sadə* Gədəbəy r-nunda dağ. Şəmkür və Mahu çaylarının suayınıdır. Hün. 2596 m. Dağ həmin səhəyə yaylaq yurdu olmuş *həsənli* tirosinin adı ilə adlandırılmışdır.

Həsənli oyk. *sadə* 1 Bərdə r-nunun Qaradəmirç i o v.-də kənd. Yuxarı Qarabağ kəmərinin sahilində, Qarabağ düzündədir; 2 Cəbrayıl r-nunun Soltañlı i o v.-də kənd. Arazbوی düzənlikdədir. Kənd yerli əhali arasında Həsənli adlı ilə tanınır. Yerli əhalinin məlumatına görə, yaşayış məntəqəsinin əfsas tayfasından olan Cəbrayıl (XVI əsrdə yaşamışdır) adlı şəxsin altı oğlundan biri *Həsən* salmışdır; 3 Cəlilabad r-nunun Astanlı i o v.-də kənd. Həsənli çayının sahilində Burovar silsiləsinin ətəyindədir; 4 Masallı r-nunun cəynadı i o v.-də kənd. Lonkəran ovalığında da; 5 Sabirabad r-nunun Cavad i o v.-də kənd. Kür çayının sahilində, Şirvan düzündədir; 6 Salyan r-nunun Yenikənd i o v.-də kənd. Cənub-Şorqi Şirvan düzündədir; 7 Tovuz r-nunun Çəmçəli i o v.-də kənd. Əsnk çayının sol sahilində, Göyobaxan silsiləsinin ətəyindədir. Yaşayış məntəqəsinin *həsənli* nəslinin məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. Etnotoponimdir.

Həsənriz olk. *sadə* Kəlbəcər r-nunun cəynadı i o v.-də kənd. Tərtər çayının sol ətəyində, Həsənriz çökəkliyindədir. Keçmiş adı *Ancak/Hutak* r. qalası olmuşdur. Tədqiqat-

çılının ehtimalına görə, *aterk* türk dillerindəki *atrak* (çayın mənşəyə töküldüyü yer) sözünün fonetik variantıdır. XIII əsrdən sonra Xaçın knyazı Həsən Cəlalin adı ilə Həsənrz adlanmışdır 1992-ci ildə kendin adı Həsənrz kimi rəsmiləşdirilmişdir

Həsensu hidr. *mür* Qazax r-nunun ərazisində çay Kür çayının sağ qoludur. Mənbəyini Murğuz sıra dağlarının şm. yamacından (2660 m yüksəklikdən) alır Hidronim *hə-sən-asən* (sağlam, içməyə yararlı) və su komponentlərindən düzəlib, "sağlam su" deməkdir

Həsensu oyk. *sadə* Ağstafa r-nunun Vurğun i o v -də kend. Keçmiş adı Alekseyevka, Sovet hakimiyyəti illərində S M Kirovun (1886-1934) şərəfinə Kirovka adlanmışdır 1942-ci ildən buraya ətraf kəndlərdən yerli əhali köçmüşdür 1991-ci ildən kendin adı dəyişdirilərək yaxınlıqdakı çayın adı ilə Həsensu adlandırılmışdır

Həsən oyk. *sadə* Astara r-nunun Siyaku i o v -də kend. Penser çayının sahilində, Lənkəran ovalığında Tədqiqatçılar bu oykonimi "məhkəmləndirilmiş yer" kimi izah edirlər

Həsəmədi or. *sadə* Şamaxı r-nu ərazisində sıra dağlar Pirsat çayının orta axarından 3 -də yerləşir Tədqiqatçılara görə, oronim qismən təhrifə uğramışdır Əslində *Xoşaməddin* olmalıdır Yerli əhalinin verdiyi məlumata görə, Xoşaməddin və Kəmələddin qardaş olmuş və sonralar onlara məxsus yaylaqların yerləşdiyi bu dağlar onların adları ilə adlanmışdır

Hatəmlər oyk. *sadə* 1 Laçın r-nunun Dağı i o v -də kend. Dağətəyi ərazidir; 2 Tovuz r-nunun Qonbli i o v -də kend Zəyem çayının sahilində, dağlıq ərazidir. Yaşayış məntəqələri *hatəmlər* nəslinin məskunlaşması nəticəsində yaranmış üçün belə adlandırılmışdır

Həzi Aslanov oyk. *sadə* Ağstafa r-nunun Kəçvəlli i o v -də qəsəbə Ceyranöldədir Meyvə tingliyi sovxozu yanında salınmışdır Tank qoşunları qvardiya general-mayoru, iki dəfə Sovet İttifaqı Qəhrmanı *Həzi Aslanovun* (1910-45) şərəfinə adlandırılmışdır Memorial toponimdir

Həziabad oyk. *mür* Cəlilabad r-nunun Komarı i o v -də kend. Burovar silsiləsinin yamacındadır Oykonim *Həzi* (Həzi Aslanov) və *abad* (kend) komponentlərindən düzəlib, "Həzi kəndi" deməkdir Memorial toponimdir

Həzre oyk. *sadə* 1 Qəbələ r-nunun Vəndam i o v -də kend. Alazan-Çıncay çökəkliyindədir Keçmiş adı Vəndam Həzresi olmuşdur Kenddə yerli əhalinin Övlüya türbələrini adlandırdığı, XIV əsrə aid məqəddəs hesab edilən Şeyx Bədrəddin və Şeyx Mənsur türbələri var Kendin adı həmin türbələrlə bağlıdır Ərəb dilində *həzr* "ocaq, pir" deməkdir; 2 Qusar r-nunun Eymiadlı i o v -də kend Qusar maili düzənliyindədir Keçmiş adı Quryan olmuşdur Yaşayış məntəqəsinin adı ərəb dilindəki *həzr* (ocaq, pir) sözü ilə bağlıdır Oykonim kendin ərazisindəki məscidə və bu məsciddə dəfn edilmiş Şeyx Cüneydin qəbrinə ilə əlaqədardır Qızılbaş tayfalarına arxalanan Şeyx Cüneyd (1447-60) "din uğrunda mübarizə" şüarı ilə Dağıstana hərbi yürüşlər təşkil edirdi 1460-cı ildə Samur çayı sahilində, bu kendin yerində Şirvanşah I Xəlilullahın (1417-62) qoşunları onu məğlub etdi, şeyx öldürüldü Şiələr Şeyx Cüneydi orada dəfn etdilər Səfəvilər hakimiyyətdə kənddən sonra 1544-cü ildə Şeyx Cüneydin qəbrini üstündə məscid tikdirmişdirlər Sonralar Səfəvi I Təhməspın (1524-76) orada saldıqı kənd də Həzre adlandırılmışdır

Həzrəbə oyk. *mür* Qusar r-nunun Həzre i o v -də kend Qusar maili düzənliyindədir Kend keçmişdə Həzre kəndinə məxsus qışlaq yerində salınmışdır Kollektivləşmədən sonra daimi yaşayış məntəqəsinə çevrilmişdir Oykonim "Həzre kəndinin obası" mənasındadır

Hıramə oyk. *mür* Lenk r-nunun Lenk qəsəbə i o v -də kend. Dağlıq ərazidir Oykonim tələs dilindəki *hır* (okın) və *hamə* (hamar yer) sözlərindən ibarət "hamar səhəbə okın yer" və ya tələs dilindəki *hır* (duman, çən), -*ə* (bitişdirici sait) və *mo* (çökmüş) komponentlərindən ibarət "dumanlı, çonlu" mənalıdır ədəli söz kimi izah olunur

Hicakı b a x Cicokı

Hil oyk. *sadə* Qusar r-nunun Eymiadlı i o v -də kend Qusar maili düzənliyindədir Tədqiqatçılara görə, oykonim özündə qədim Qafqaz Albaniyasında yaşamış *gel* tayfasının adını əks etdirir XIX əsrdə Hiloba, Tulab, Kəçqorq, Tumarlar, Tamusken, Survanbey, Xidurbey qəzaları, Güleykək, Əttək və s. obaların əraziləri bu kəndə məxsus olmuşdur

Hiloba oyk. *mür* Qusar r-nunun Hil i o v -də kend Qusar maili düzənliyindədir Oykonim *Hil* (kənd adı) və *oba* komponentlərindən düzəlib, "Hil kəndinin obası, qışlağı" deməkdir Kend keçmişdə Hil kəndinə məxsus qışlaq yer olmuşdur Kollektivləşmədən sonra daimi yaşayış məntəqəsinə çevrilmişdir

Hinadəl or. *mür* Şərur r-nu ərazisində dağ Tananəm kəndindən şm -ş -də yerləşir Hün 2098 m Belə ehtimal etmək olar ki, oronim Hindilli adının təhrif forması olub, "böyütkonlu dağ" mənasındadır

Hinaldağ or. *mür* Daşkəsən r-nu ərazisində dağ Şahdağ silsiləsinin c -ş qurtaracağındadır Bu zirvədə 3 -də Murovdağ silsiləsi başlanır Hün 3373 m. Oronimin türkdilli *inal* etnonimi ilə əlaqədar olması ehtimal edilir

Hindarx oyk. *sadə* Ağcabədi r-nunun Eymiadlı i o v -də kend Qarabağ düzündədir Oykonimin yaranması ilə bağlı bir çox rəvayətlər mövcuddur Yerli əhalinin məlumatına görə, yaşayış məntəqəsi XVI əsrdə yaranmışdır Guya dağı Azoğlu şairi Füzulinin yeznəsi olan bir nəfər hindli Boyat kəndinin yaxınlığından bu kəndin ərazisinə arx çəkirmiş və həmin arxın ətrafında yaranan yaşayış məntəqəsi də onun şərəfinə Hindarx adlanmışdır Sonralar guya Füzulinin atası Süleyman kişi ilə hindarxlılar arasında nifaq düşdüyündən o, kürəkəninin bolodçılığı ilə ailesini də götürüb İraqa köçmüşdür Füzulinin o vaxt beş yaş olduğu soylovililər Digər yerli məlumatlara görə, Hind Voli adı bir nəfər arx çəkmiş və arx sonralar onun adı ilə Hindarx adlanmışdır Arxın bir nəfər hindistanlı mühəndisin çəkmiş olduğu ilə əlaqədar belə adlandırılması haqqında da rəvayət vardır Bəzi tədqiqatçılardan fərqli olaraq, hidronim şəxsiyyət dilindəki *ind* (böyük çay, ovas çay) sözün-

dəndir *Hind* sözü dilimizdə tarixən "qara" mənasında işlənmişdir Kendin yaxınlığından axan arx da hazırda Qarasu adlanır Əslində, Hindarx Qarasu hidroniminin sinonimidir Kend də öz adını həmin arxın adından almışdır

Hinqar oyk. *sadə* Ağsu r-nunun Gürcüvan i o v -də kend Keçmiş adı İnqar olmuşdur Oykonim *anqar* sözünün Azeb dilinin fonetik qanunlarına uyğunlaşdırılması formasıdır. Tədqiqatçılara görə, bu söz türk-monqol dillərində "yanıq", "ağız", "qapı", "keçid", "dərə" mənalarında işlənmişdir Türk dillərində *anqar* "geniş vadi" mənasındadır Sözün əvvəlində "h" samitinin artırılması Azeb dilinin dialekt və şivələrində təsadüf olunan fonetik hadisədir

Hintaqlar b a x Köhnə Taqlar

Hışgəddə oyk. *sadə* Masallı r-nunun Eymiadlı i o v -də kend Lənkəran ovalığında Oykonim İran dillərindəki *hişk/hişk* (quru) və Azeb dilindəki *dərə* (çay dərəsi) komponentlərindən düzəlib, "quru dərə, quru çay dərəsi" mənasındadır Yaşayış məntəqəsi Eymiadlı dərənin yaxınlığında yerləşdiyi üçün belə adlandırılmışdır Eymiadlı yaşayış məntəqəsi Siyozən r-nunda da qeydə alınmışdır

Hivəri oyk. *mür* Lenk r-nunun Qosmalvan i o v -də kend. Peştəzor silsiləsinin ətəyindədir Hovan, Hovən variantlarında da qeydə alınmışdır Belə ehtimal edilir ki, oykonim tələs dilindəki *hiv* (dağıdılmış, uçurulmuş) və *var* (yer, kənd, qala, məhkəmləndirilmiş yer) sözlərindən düzəlib, "dağıdılmış kənd" mənasındadır Yaşayış məntəqəsi köhnə kənd yerində salındığına görə belə adlandırılmışdır

Hocaz oyk. *sadə* Laçın r-nunun Eymiadlı i o v -də kend. Hocaz çayının sahilində, Qarabağ yaylasındadır Kendin q -mdə Hocazdaş adlı dağ da var Kend öz adını Eymiadlı çayından almışdır

Hocazsu hidr. *mür* Laçın r-nu ərazisində çay Həkorı çayının sağ qoludur Yuxarı axınında lıdırılmış, aşağı axınında Quranlıçay adlanır Çay öz başlanğıcını Hocaztopo dağından alır Hidronimin ərazidəki Qosasu adının variantı olması ehtimal edilir

Hocaztopa

Hocaztopa *or. mür* Laçın r-nu orazısında dağ Yerli əhali arasında Hocazdaşı adı ilə tanınır. Oronim Hoçaz çayının adı ilə bağlıdır.

Hoqa b a x *Üçbulaq*

Honuba *oyk. mür* Yardımlı r-nunun Porsova i ə v -də kənd Dağətəyi ərazidədir. Oykonim tələs dilindəki *hanu* (bulaq) və *uba* (Azərbay. dilindən həmin dila keçmiş *oba* sözünün fonetik şəkli) sözlərindən ibarət olub, "bulaq yaxınlığındakı oba" mənasındadır.

Honuba Şıxlar *oyk. mür* Yardımlı r-nunun Porsova i ə v -də kənd Dağətəyi ərazidədir. Yaşayış məntəqəsi XIX əsrdə Honuba kəndindən çıxmış *şıxlar* nəslinə mənsub ailələrin bu ərazidə məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır.

Hopurlu *oyk. sadə* Kəlbəcər r-nunun Zaykılı i ə v -də kənd Qarabağ yaylasındadır. Toponimin köldən qarşılıqlı seçilənli tayfasının *hopurlu* tirosinin adından olduğu ehtimal edilir. Yerli əhalinin məlumatına görə, yaşayış məntəqəsi XIX əsrdə Laçın r-nunun Mirk kəndindən köçüb gəlmiş Hopur Hüseyn adlı şəxs saldıqına görə belə adlandırılmışdır. Çopurlu variantında da qeydə alınmışdır.

Horadil *or. mür* Şamaxı r-nu orazısında dağ silsiləsi Qozlucaq və Çigil çaylarının suayırıcındadır. Dağ silsiləsi oradakı cəmiyyətlə zərfinin adı ilə adlandırılmışdır. Tədqiqatçıların fikrincə, oronimin əslisi Ouatcl olmalıdır. Bu coğrafi ad fars dilindəki *oura* (qala) və *arab* dilindəki *tel* (tepe) sözlərindən düzəlib, "qala tepəsi" mənasındadır.

Horadiz *oyk. mür* Füzuli r-nunun eyniadlı qəsəbə i ə v -də şiq Araz çayının sol sahilində, düzənlikdədir. Oykonim İran dilindəki *oura* (qala, möhkəmləndirilmiş yer) və *diza* (qala) sözlərindən ibarətdir, "qala kənd" mənasındadır.

Horavay *oyk. mür* Yardımlı r-nunun Vorgodüz i ə v -də kənd Viləş çayının sahilində, dağətəyi ərazidədir. Oykonim fars dilindəki *oura* (qala) və *var* (yer, məskən) sözlərindən düzəlib, "qala yeri" mənasındadır. Hiravay variantında "dumanlı yer" mənasında da izah olunur.

Horid *or. sadə* Balakən r-nu orazısında dağ Baş Qafqaz silsiləsinin zirvələrindən

Hövsan burnu

birdir. Hün. 3005 m. Oronim Azərbaycan toponimiyasındakı coğrafi terminlərdən biri olan *hert/hort* sözündəndir və "yarğanın, uçurumun yuxarı hissəsi" mənasındadır.

Horonu *oyk. sadə* Yardımlı r-nunun Yolocaq i ə v -də kənd Viləş çayının sahilində, Qələbəşi dağının yamacındadır. Oykonim tələs dilindəki *hor* (mal yerləmək üçün təknə) və *honi* və ya *hanu* (bulaq) sözlərindən birləşməsindən əmələ gəlib, "təknəli bulaq" mənasındadır. Yaşayış məntəqəsi salındığı ərazidəki bulağın adı ilə adlandırılmışdır.

Horovlu *oyk. diz* Cəbrayıl r-nunun eyniadlı i ə v -də kənd Düzənlikdədir. Yaşayış məntəqəsi XIX əsrdə Cənubi Azərbaycan Horov kəndindən gələn ailələr saldıqı üçün belə adlanmışdır. Xocalı r-nunda Harov adlı kənd var.

Hovarl b a x *Hivari*

Hovil *oyk. sadə* Lenk r-nunun Siyov i ə v -də kənd Peştəzor silsiləsinin etəyindədir. Oykonim tələs Hiyevli kimi tələffüz edilir. Tədqiqatçılara görə, tələs dilindəki *hi* (zəmi), *-ya* (birləşdirmə şəkl) və *vi* (göl) komponentlərindən ibarət olan oykonim "göl zəmi" mənasındadır.

Hovuzbulaq b a x *Kövüzbulaq*

Hovuzlu b a x *Havuslu*

Hökmalı *oyk. sadə* Abşeron r-nunun eyniadlı qəsəbə i ə v -də şiq 1937-ci ildə salınmışdır. Belə ehtimal edilir ki, yaşayış məntəqəsi vaxtilə orada məskən salmış *Hökmalı* adlı şəxsin adını daşıyır.

Hövsan *oyk. sadə* Bakı şəhəri Suraxanı r-nunda şiq Xəzər dənizi sahilindədir. Yerli əhalinin məlumatına görə, keçmişdə kəndin orazısında iki hovuz olduğuna görə Hövsan adlandırılmışdır. Monbələrə görə, oykonim *hovuz* sözü və məkən bildiren *-an* şəklindən ibarət olub, "hovuzlar" və ya "hovuz yeri" mənasındadır. Bezi tədqiqatçılara görə, yaşayış məntəqəsinin adı orob dilindəki *hisan* (qala, istehkam) sözündəndir. Əslində, kənd dəniz sahilində, hövzədə yerləşdiyi üçün belə adlandırılmışdır.

Hövsan burnu *or. mür* Abşeron yarımadasının c -unda, Hövsan kəndindən c -da dənizə uzanan çıxıntı. Oronim orazidəki ey-

Hübbə

niadlı yaşayış məntəqəsinin adından və *bur-nu* (çıxıntı) sözündən düzəlməmişdir.

Hübbə *oyk. sadə* Lenk r-nunun Tülüçoni i ə v -də köç Ləğər çayının sahilində, Tələs silsiləsinin yamacındadır. Oykonimin *Hübbə* şəxs adının qısaldılmış şəkli olması güman edilir.

Hübbə *oyk. sadə* Lenk r-nunun Çayrud i ə v -də kənd Dağətəyi ərazidədir. Quçu variantında da qeydə alınmışdır. Kənd XIX əsrdə salınmışdır. Oykonim tələs "su axları çəkilmə yer" və ya "yeni arx" mənalarda izah edilir.

Hülbövlü *oyk. sadə* Xaçmaz r-nunun eyniadlı i ə v -də kənd Qaraçayın sahilində, Samur-Dəvəçi ovalığındadır. Bezi tədqiqatçılara görə, toponim təhrifə uğramışdır. Oykonim özündə qəd türkdilli karluqların *gelo* (gelu) tayfasının (üç gözü də adlandırılır) adını əks etdirir (*-lu* mənsub şəkl -sür). XIII əsrdə monqol yürüşlərində iştirak etmiş karluqların bir hissəsi sonralar Azərbaycanın şm.-ş zonasında məskunlaşmışdır. Bunu Sumqayıt çayının bir qolu olan Çigil çayının adı da sübut edir. Çigil karluqların başqa bir qolunun adıdır. *Gelu* tayfasının adını Şəki şəhərindəki Gülcüylə məhəlləsinin, Abşeron yarımadasındakı Küleyli dağının adı ilə də bağlayırlar. Türkiyədə bu etnonim Gelubolu toponimində özünü göstərir.

Hürüsağı *oyk. sadə* Yevlax r-nunun Tanrıqulular i ə v -də kənd Kürəçayın sahilində, düzənlikdədir. Yerli əhalinin məlumatına görə, yaşayış məntəqəsi Qazax r-nu orazısından köçüb gəlmiş *hürüsağı* adlı nəslin məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. Belə adlandırılmışdır.

Hüseynabad *oyk. mür* Lenk r-nunun Qosmalyan i ə v -də oba Peştəzor silsiləsinin etəyindədir. 1886-cı ilə aid monbədə Kolvoz icmasının tərkibində yeddi tüstüdən ibarət kiçik kənd kimi qeydə alınmışdır. Yaşayış məntəqəsinə vaxtilə *Hüseyn* adlı şəxs və onun övladları saldıqına görə belə adlandırılmışdır.

Hüseynalılar *oyk. sadə* 1 Bordo r-nunun Mustafaağalı i ə v -də kənd Qarabağ düzündədir. Yerli əhali arasında Soynalılar kimi də işlənir. *Hüseynalılar* nəslinin adını daşıyır,

Hüseynli

2 Cəbrayıl r-nunun Hacıli i ə v -də kənd Arazboyu düzənlikdədir. Yaşayış məntəqəsi inqilabdan əvvəl Cəbrayıl qəzasının Hacıli icmasına mənsub *hüseynalılar* tirosinin məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. Etnotoponimdir.

Hüseynallar *oyk. sadə* Ağdam r-nunun Əlimədədli i ə v -də kənd. Xaçın çayının sahilindədir. Keçmiş adı Hüseynalı olmuşdur. Yaşayış məntəqəsi boyahmedli tayfasının *hüseynalı* tirosinə mənsub ailələrin özlərinə məxsus qışlaq yerində daimi məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır.

Hüseynbəyli *oyk. diz* Bərdə r-nunun Şirvanlı i ə v -də kənd Qarabağ düzündədir. Yaşayış məntəqəsi XIX əsrdə Hüseyn bəy adlı şəxsə məxsus qışlaq yerində maldarlıqla məşğul olan ailələrin məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. Əvvəllər həmin ərazi Hüseynbəy Törəkəmə adlanırdı. Füzuli r-nu orazısında da eyniadlı yaşayış məntəqəsi qeydə alınmışdır.

Hüseynbəyli *oyk. diz* Masallı r-nunda kənd. Viləş çayının sahilində, Lənkəran ovalığındadır. Yaşayış məntəqəsi Hacıli tayfasından *Hüseynağa* adlı şəxsə məxsus ailələrin məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. Keçmişdə Hüseynbəyli adlanırdı.

Hüseynxanlı *oyk. diz* Zordab r-nunun Gəlmə i ə v -də kənd. Turyan çayının sahilində, Şirvan düzündədir. Kənd vaxtilə *Hüseynxan* adlı şəxs saldıqına görə onun adı ilə adlandırılmışdır. Burada *-lı* mənsubluq bildiren şəkilçidir.

Hüseynqulular *oyk. sadə* Tovuz r-nunun Qaradaş i ə v -də kənd Axımcı çayının sahilində, Çinqıldaq silsiləsinin (Kiçik Qafqaz) etəyindədir. Kənd *Hüseynqulular* nəslinin məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. Belə adlandırılmışdır.

Hüseynli *oyk. diz* Törtor r-nunun eyniadlı i ə v -də kənd Qarabağ düzündədir. Kəndin əhalisi oykonimi Hüseynli kimi tələffüz edir. Yerli əhalinin məlumatına görə, kənd vaxtilə şahsevən *Məşədi Hüseyn* adlı şəxs saldıqına görə belə adlandırılmışdır. Moşədi Hüseyn qəbiristanındadır. Kəndin yaxınlığındakı kəhno qışlaq yurdu da Moşədi Hüseynlər qışlağı adlanır.

Hüseynuşağı *oyk. sada* Qubadlı r-nunun Kavdağı i o v -də kond Həkeri çayının sahilində, Yazı düzündədir Yaşayış məntəqəsini *hüseynuşağı* (hazırda xudavərdilər adlanır) nəslindən olan ailələr saldığı üçün belə adlanmışdır Sonralar Qarabağdan obilliyə və Dağıstandan xəlifəlik nəslinə mənsub ailələr də köçüb bura gəlmişdilər

Hüsülü *oyk. sada* 1 Ağcabədi r-nunun cəmiyyətli i o v -də kond Qarabağ düzündədir XIX əsrin əvvəllərində *hüsülü* Qarabağda maldarlıqla məşğul olan 13 ailədən ibarət kiçik elat olmuşdur *Hüsülü* mənşəcə qızılbaşların ustacılıq tayfasının türələrinəndən biri idi XVII əsrdə bu türəyə mənsub ailələr şəhərlərə qarışmış və Qarabağda yaşamağa başlamışdılar Yayır Sarıyer və Qırıxqız yaylaqlarında, qışı isə Qarabağ düzündə keçirən hüsülülər əvvəlcə indiki kənddən 1 km aralıdakı Məşədi Ələkbər Suatı (*suat* "su götür-

rülen yer" deməkdir) adlı yerdə məskunlaşmışdılar XIX əsrin ortalarında Hacı Həsən adlı bir nəfər indiki kəndin yerində köhnə qəzmiş və əhali də buraya köçüb məskunlaşmışdır; 2 Laçın r-nunun Malibay i o v -də kond Dağətəyi ərəzindədir Keçmiş adı Sultanlar (Sultanlı, Sultankənd kimi də qeydə alınmışdır) olmuşdur Yaşayış məntəqəsi qaracılıq tayfasından Həmzə Sultanım (hazırda onun XVIII əsrə aid malikanəsi qorunur) adı ilə adlandırılmışdır 1931-ci ildə burada Kürdistan Qəza İcraiyyə Komitəsinin sədri olmuş *Hüsni Hacıyev* (1897-1931) adına kolxoz yaradılmışdır Yaşayış məntəqəsi də həmin vaxtdan onun adı ilə adlandırılmışdır

Hüşün *oyk. sada* Ağdaş r-nunun Kükəl i o v -də kond Şirvan düzündədir Oykönünün monqol dilinə mənsub *xuşun/xəşun* sözündən olub, "feodal malikanəsi, feodal mülkü" mənasında olması ehtimalı edilir

XX

Xaçal Kəker *or. mür* Balakan r-nu ərəzindəndə dağ Oronim avar dilindəki *xaçal* (kvadrat formalı) və Azərb dilinin dialektlərində işlənen *kəkar/kəker* (su süzmək üçün xüsusi daş növü) komponentlərdən düzəlib, "dördkünc daş" deməkdir

Xaçbulaq hıdr *sada* Daşkəsən r-nunda çay Qoşqar çayının sol qoludur Çay öz adını ərəzidəki cəmiyyətli bulağın adından almışdır ərəzidəki Xaçbulaq yaşayışının adı da buradandır *Xaç* (dörd guşəli, dörd gözlü) və *bulaq* komponentlərindən düzəlməmiş bu hidronim "dörd gözü olan bulaq" mənasındadır

Xaçbulaq *oyk. sada* Daşkəsən r-nunun Zağalı i o v -də kond Qoşqar çayının sahilində, Şahdağ silsiləsinin ətəyindədir. Kəndin ərazisi keçmişdə Yelizavetpol (Gəncə) qəzasına daxil olan Əhmədli, Alabəyli, Kəməhli, Hacıllı, Qarabağlar, Lok, Şadlı və b. kəndlərin yaylaq yeri olmuşdur Sonralar burada yaranan yaşayış məntəqəsi də yaylağın adını almışdır 1991-ci ildən kəndin adı Xaçbulaq kimi rəsmiləşdirilmiş, *xaç* sözünün qədim türk sözlərindən biri kimi Azərb toponimiyasında özlənməməsə də yeri olması unudulmuşdur

Xaçın hıdr *sada* Kolbəcər, Ağdam və Bərdə r-nları ərəzindəndə çay Kür çayının sağ qoludur Mənbəyini Qarabağ silsiləsindən (Uyxulu dağından c -da, 2100 m yüksəklikdən) alır Mühüm qolu Kolatağdır Məcrasında Xaçınçay su anbarı yaradılmışdır (1964) Hidronim Qafqaz Albaniyasının Xaçın oyaletinin adından yaranmışdır Bu oyaletin adı ilk dəfə mənbələrdə VII-X əsrlərin hadisələrini ilə bağlı çoxildir XII əsrdə Arsaxda (Yuxarı Qarabağ) Xaçın hökmdarlığı yaranmış, tarixi Xaçın qalası bu hökmdarlığın ərəzindəndə olmuşdur XIII əsrdə monqollar həmin qalanı dağıtmış və Xaçın hökmdarlığını son qoymuşdurlar

Xaçınabad *oyk. mür* Beyləqan r-nunun Kəbirli i o v -də kond Xaçın çayı sahilində, Mül düzündədir Kənd əvvəllər el ərazisində Xaçınstoy (Xaçınikint) adlanırdı (Oykönim

Xaçın (yaxınlığındakı çayın adı) və *abad* komponentlərindən düzəlib, "Xaçın kəndi" deməkdir

Xaçınçay hıdr *mür* Ağdam r-nunun Əlimədəddi i o v -də kond Xaçın çayı sahilində, dağətəyi ərəzindədir 1917-ci ildə r-nun ərəzindəndə Xaçın Dərbəli və Cəlil Dərbəli adlı iki kənd qeydə alınmışdır Bu kəndlərdən birincisi Xaçın çayı kənarında yerləşirdi üçün, ikincisi isə Cəlil kəndinin yaxınlığında salındığı üçün belə adlanmışdır *Dərbəli/dərbəli* oryantal tayfasının qollarından birinə aiddir Oykönimi kəndin ərəzindəndə daşdan tikilmiş XIV əsrə aid xaçvari 12 üzül, piramida formalı günbəzi olan türbə ilə bəzələnən onun Xaçınbəli adını almışdır

Xaçınbəli hıdr *sada* Xocalı r-nu ərəzindəndə çay Çay mənbəyini aldığı cəmiyyətli yüksəkliyin adını daşıyır **Xaçınçay** *oyk. sada* Laçın r-nunun Kürdəhacı i o v -də kond Qarabağ silsiləsinin ətəyindədir Yaşayış məntəqəsi XIX əsrdə bir qrup ailənin Xaçınçay adlı yüksəklikdə məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır Oykönim "Xaçının üstü" mənasındadır **Xaçınçay** *or. mür* Şəmkir r-nunda dağ Çardaqlı kəndindən c -ş -də yerləşir Hün 1581 m Oronim *xacı* (xaçabənzer, dörd guşəli, dörd) və İran dillərindəki *xar* (baş) komponentlərindən düzəlib, "dördbaşlı, dörd zirvəli dağ" mənasındadır

Xaçmaz *oyk. sada* Xocalı r-nunun Qızıloba i o v -də kond Qarabağ silsiləsinin ətəyindədir Yaşayış məntəqəsi Bərgüşaddın və Zəngəzurda hazırda dağıdılmış Kəhno Kəhək kəndindən çıxmış erməni ailələrinin Xaçmaz adlı yerdə məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır Tədqiqatçıların görə, toponim bu ərəzidə mövcud olan sütun üzərində xaç formulu daşların olması ilə bağlı yaranmışdır

Xaçmaz *or. sada* Xocalı r-nu ərəzindəndə dağ Tədqiqatçıların toponim V əsrdə

Xaçmaz

Qafqaz Albaniyasının şm -ş -inde yaşamış *xaçmaz* (xəçpərestlər) tayfasının adı ilə bağlı olduğunu ehtimal edirlər

Xaçmaz hidr. sada Quba r-nu ərazisində çay Qudyal çayının sağ qoludur. Ərazisindən axdığı *Xaçmaz* şəhərinin adı ilə adlandırılmışdır. Yerli əhali bu çayı Ağçay da adlandırırlar

Xaçmaz oyk. sada 1 Azərb -də inzibati r-n şm -q -dən Dağıstan, q -dən Qusar və Quba r-nları, c -dən Dəvəçi r-nu və ş -dən Xəzər dənizi ilə sərhədlənir R-n əsasən Samur-Dəvəçi düzənliyində qismən Qusar məali düzənliyinin bir hissəsində yerləşir. Mərkəzi *Xaçmaz* şəhəridir. 1930-cu ildə təşkil edilmiş, 1963-cü ildə ləğv edilərək ərazisi Quba və Qusar r-nlarına verilib, 1965-ci ildən yenidən müstəqil r-n olmuşdur.

2 Azərb -də şəhər, cəmiyyəti inzibati r-nun mərkəzi Qudyal çayı sahilində, Samur-Dəvəçi ovalığında yerləşir. Yaşayış məntəqəsi kimi XVIII əsrdən əvvəllərdən məlumdur. Şəhər XIX əsrin 80-ci illərində tikilmiş d y stansiya əsasında yaranmışdır. Stansiya ilə yaxınlığındakı *Xaçmaz* (hazırda Köhnə *Xaçmaz*) kəndinin adı ilə adlanırdı. Hazırda şəhərə birləşdirilmiş *Xaçmaz* kəndinin əhalisi vaxtilə tat dilində danışan xristianlar olmuşdur. Bu əhalinin qədim *xaçmatax* (xəçpərest xalq) tayfasından olması ehtimal edilir; 3 Oğuz r-nunun cəmiyyəti i o v -də kənd Qalaçayın sahilində, Baş Qafqaz silsiləsinin yamacındadır. Yaşayış məntəqəsi və mahal kimi ilk dəfə VII əsrə aid mənbələrdə adı çəkilir. *Xaçmatax* tayfa adından yaranması ehtimal edilir. Kəndin şm -ində, Qaladağ zirvəsində orta əsrlərə aid Gəvurqala yerləşir.

Xaçmazqışlaq oyk. mür Oğuz r-nunun *Xaçmaz* i o v -də kənd Qalaçayın sahilində Baş Qafqaz silsiləsinin otoyındadır. Kəndin ərazisi vaxtilə *Xaçmaz* kəndinə məxsus qışlaq yer olmuş, tədricən daimi yaşayış məntəqəsinə çevrilmişdir. Oykonim "*Xaçmaz* kəndinə məxsus qışlaq" mənasındadır.

Xaxəper or. mür Xocalı r-nunun şm -q -ində yerləşir. Hün 1773 m. Oronim *xaxə/kaxa* (kiçik tikili, türbə) və *per* (pir sözünün toloffuz forması) komponentlərdən düzülüb, "türbə, pir" mənasındadır. Görünür, da-

ğın adı ərazisindəki qəbir pirin adındandır. Dağın başqa bir adının Qarqar dağı olması haqqında mülahizələr mövcuddur.

Xakeqan or. mür Xocalı r-nunda dağ. Oronim türk dillərindəki *kaxə/kaxa* (yarğan) və *qan* (dağlıq ərazi, zirvə) komponentlərdən düzülüb, "yarğanlı dağ" deməkdir.

Xalaxı hidr. mür Zaqatala r-nunda, Xalaxı dağının otoyunda, 2800 m yüksəklikdə şirin sulu, axarlı kiçik göl Muxax çayının başlanğıcını təşkil edən Xalaxı çayı bu göldən axır. Hidronim əvər dilindəki *xala* (uzun) və *xe* (su) sözlərindən düzülüb, "uzun çay" mənasındadır. Göl öz adını çayın adından almışdır.

Xalaxı or. sada Zaqatala r-nu ərazisində dağ. Oronim ərazidəki cəmiyyəti su obyektlərinin adından yaranmışdır.

Xalatala oyk. mür Balakən r-nunun cəmiyyəti i o v -də kənd Alazan-Göyçay çökəkliyindədir. Oykonim əvər dilindəki *xala* (uzun) və Azərb dilindəki *tala* (məsəlilə ehatə olunmuş açıq sahə) komponentlərdən düzülüb, "uzun tala" mənasındadır. Keçən əsrdə Ermənistan ərazisində də Uzun tala adlı kənd qeydə alınmışdır.

Xalatalabine oyk. mür Zaqatala r-nunun Danaçı i o v -də kənd. Kəndin ərazisi bir zamanlar Balakən r-nundakı Xalatala kəndinə məxsus binə yer olmuşdur. Sonralar homin kənddən çıxmış ailələrin burada məskunlaşması nəticəsində daimi yaşayış məntəqəsi yaranmışdır.

Xaldan oyk. düz Yevlax r-nunun cəmiyyəti i o v -də kənd Kürsahili düzənlikdədir. Keçmiş adı Ərəş (qədim Ərəş şəhərinin xarabalığı Xaldan yaxınlığındadır) olmuşdur. Ərəş oykonimi ərəb dilindəki "qala, tikili" mənalı *ərəş* sözündən hesab edilir. Xaldan adı ilk dəfə XIX əsrin 20-ci illərində çəkilir. Mənbələrin məlumatına görə, 1827-ci ildə Cənubi Azərb -nin Urmiya mahalından köçüb gəlmiş və özlərini *xaldə* adlandıran aysor ailələrindən bir qismi burada məskunlaşdıqdan sonra Ərəş hom da Xaldan adlanmağa başladı. Oykonim *xald* etnonimindən, cəmiyyət və məkan bildiren *-an* şəklindən düzülüb, "xaldlar yaşayan yer" deməkdir.

Xaldan

Xalxal

Xalxal hidr. sada 1 Oğuz r-nunda min bulaqlar Xalxal kəndindən şm -də, Kordere çayının sol sahilində yerləşir. Suyu isti və kükürlü olub 3 bulaqdan ibarətdir. Əhali tərəfindən müalicə məqsədilə istifadə edilir; 2 Oğuz r-nu ərazisində çay Əlican çayının sağ qoludur. Təngotın və Buqdaç çaylarının birləşməsinin yaranmışdır. Həmin çayların mənbəyi Xalxal dərəsindən başlanır. Aqlux çayının bu çaya töküldüyü yerdən Xalxal adlanır. Hidronimlər Xalxal kəndinin və Xalxal dərəsinin adından yaranmışdır.

Xalxal oyk. sada 1 Babək r-nunun Ağgözmözü i o v -də kənd. Naxçıvan çayının sahilində, Zəngəzur silsiləsinin otoyındadır, 2 Oğuz r-nunun cəmiyyəti i o v -də kənd. Baş Qafqaz silsiləsinin otoyındadır. Qədim mənbələrdə V əsr hadisələrini əlaqədar Albaniya (Qafqaz) hökmdarlarının qış iqamətgahı Xalxal şəhərinin (xarabalığı Qaxax r-nunun Yuxarı Əskipara kəndinin ərazisindədir) adı çəkilir. Cənubi Azərb -də Xalxal şəhəri, Xalxal Məhəlləsi, Xalxal Kuçək yaşayış məntəqələri mövcuddur. XIX əsrdə İrəvan quberniyasında Xalxalı adlı iki dağ, Gürcüstan ərazisində Xalxal dağı qeydə alınmışdır. Tədqiqatçılar bu toponimi Azərb dialektlərində "açıq hava şəraitində mal-qara saxlamaq üçün otarıf basarlanmış yer, ağıl" mənasında işləndirən Xalxal sözü ilə bağlayırlar.

Xalxalqışlaq oyk. mür Oğuz r-nunun Xalxal i o v -də kənd. Dağətəyi ərazidədir. Kənd keçmişdə Xalxal kəndinə məxsus qışlaq yer olmuş, kollektivləşmədən sonra daimi yaşayış məntəqəsinə çevrilmişdir.

Xalldli oyk. sada Göyçay r-nunun Yeniarx i o v -də kənd. Şirvan düzündədir. XIX əsrin birinci yarısında Çoroko kəndindən ayrılmış *xalldli* nəslinə mənsub ailələrin məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. Görə belə adlandırılmışdır.

Xallava oyk. mür Qubadlı r-nunun Çaradaqlı i o v -də kənd. Dağətəyi ərazidədir. Oykonim "hündür yer" kimi izah olunur. Oğuz r-nunda bu oykonimin Hallavar variantı qeydə alınmışdır.

Xallanlı oyk. sada Kolbəcər r-nunun Başlıbel i o v -də kənd. Başlıbel çayının sahilində, Dəlidağın (Kiçik Qafqaz) otoyındadır.

Xamlıdağ

Yerli əhalinin məlumatına görə, yaşayış məntəqəsini XIX əsrdə indiki Laçın r-nu ərazisində Bozlu və Kamallı kəndlərindən köçmüş ailələr salmışlar. Həmin ailələr *xallanlı* kürd tayfasının ilyaslar və şükürlər tiplərinə mənsub idilər. Kənd həmin tayfanın adını daşıyır.

Xalxcəh oyk. düz Masallı r-nunun Qarğalıq i o v -də kənd. Lənkəran ovalığında XIX əsrə aid mənbədə Xalxcəhli variantında qeydə alınmışdır. Bəzi tədqiqatçılara görə, yaşayış məntəqəsi gözəl təbiiyyətə görə belə adlandırılmışdır. Oykonimin "boş, istifadəsiz torpaq sahəsi" mənasında işləndirən *xal* sözündən düzəldiyini də ehtimal etmək olar.

Xaltan hidr. mür 1 Quba r-nu ərazisində, Xaltan kəndinin şm -ş -ində Gilgilçayın hər iki sahilində çoxdəbitli, isti kükürlü bulaqlar Qədimdən yel və don xəstəliklərinin müalicəsində istifadə olunur. Tədqiqatçılara görə, bulağın adı qədim İran mənşəli *xar* və *ya gar* ("isti") deməkdir; sonralar *r səsi* i səsini kəçmişdir. *Y* oykonimin "boş, istifadəsiz düzən" mənasında işləndirən *dan* (su) sözünün *tan* formasına düşməsi isə tat dilinin Xaltan şivəsində *d* səsini *t* kimi toloffuz olunması ilə əlaqələndirilir. Don çayının adı da tarixən Tan variantında işlənmişdir; 2 Quba r-nu ərazisində çay Gilgil çayının sağ qoludur. Yaxınlığındakı cəmiyyəti min bulaqların adı ilə adlanır.

Xaltan oyk. sada Quba r-nunun cəmiyyəti i o v -də kənd. Dağətəyi ərazidədir. Yaşayış məntəqəsi Gilgilçayın sahilindəki Xaltan min bulaqlarının adı ilə adlandırılmışdır.

Xaltan or. sada Quba və Şamaxı r-nları arasında dağ aşırımı. Oronim ərazidəki cəmiyyəti bulağın adı ilə adlandırılmışdır.

Xamlıdağ or. mür Ordubad şəhərindən ş -də, Zəngəzur silsiləsində zirvə. Hün 2690 m. Tədqiqatçılara görə, oronim fars dilindəki *xam* (oyulmuş, qırılmış) sözündən, Azərb dilindəki *-lı* şəkl -sindən və *dağ* komponentindən ibarət olub, "oyulmuş dağ ovrı dağ" mənasındadır. Oronimi Azərb dilindəki *xam* (qatılaşmış, ayaq dayılmamış yer) sözü ilə də əlaqələndirirlər.

Xanabad

Xanabad *or. sada* Şoki r-nunda, Xanabad kəndindən c -da yüksəklik Hün 192 m Oronim cıynadlı kəndin adından yaranmışdır

Xanabad *oyk mür* l Xocalı r-nunun cıynadlı i o v -do kənd Dağotəyi ərəzədodir; 2 Yevlax r-nunun Aşağı Bucağı i o v -do kənd. Düzənlikdədir XIX əsrdə Şoki əyalətinə moxsus olmuşdur. Yaşayış montəqələri vaxtilə Qarabağ xanlarına moxsus olduğundan belə adlandırılmışdır Oykönim "xana moxsus kənd" mənəsidədir

Xanadax b a x Xanyurdu.

Xanagah *or. sada* Kür sahilində palçıq vulkanı Oronim ərəzədokı xanəqahların adından yaranmışdır

Xanagah yolu *oyk mür* Quba r-nunun Gülozi i o v -do kənd Çağacıq çayı sahilindədir Oykönim *Xanagah* (kənd adı) və yol komponentlərdən düzəlib, "Xanagah kəndinə gedən yol" mənəsidədir Kənd XX əsrin əvvəllərində Xanagah kəndindən ayrılmış ailələrin moxsulnaşması noticosində yaranmışdır

Xanaga *hidr sada* Quba r-nunda min bulaqlar Yuxarı Xanaga və Aşağı Xanaga kəndləri arasında Sıy soyuq, külürdü, çoxdehətli 2 bulaqdan ibarətdir Yərti əhali tərəfindən bir qədər qızdırılıb müalicə məqsədilə istifadə edilir Hidronim cıynadlı yaşayış montəqəsinin adından yaranmışdır

Xanaga *or. sada* l Culfa r-nu ərəzəsində dağ Xanaga kəndindən ş -do yerləşir Hün. 191 m, 2 Qubadlı r-nu ərəzəsində dağ Əsl adı Xanəqahdır. Tarovlu kəndinin q -ında Xanəqah yeri adı sahə var Dağ onun ərəzəsindəki *xanəqahla* (dini tikili, zaviyə, tokyo) əlaqədar belə adlandırılmış, sonralar isə adı tohrif olunmuşdur.

Xanagahı *oyk düz* Bordo r-nunun Alpout i o v -do kənd Qarabağ düzündədir Xanəqahı variantında da qeydə alınmışdır Yaşayış montəqəsi Xanəqah kəndindən kəçib gəlmiş ailələrin moxsulnaşması noticosində yaranmışdır

Xanahı *oyk sada* Şuşa r-nunun Şırlan i o v -do kənd Qarabağ silsiləsinin ətəyindədir Əsl adı Xanalılar olmuşdur Yerli əhəlinin molumatına görə, yaşayış montəqəsinə *Araz* çayı vaxtilə yerləşən Xələfəli kəndindən kəçib gəlmiş *xanalılar* nəslinə mənsub ailələr salmışlar

Xanbulaq

Xanallar *oyk sada* Laçın r-nunun Aşağı Forcan i o v -do kənd Dağotəyi ərəzədodir Əsl adı Xanalılardır. Kəndin c -q -ında Xanalı dərəsi də var Oykönim *xanallar* nəslinin adından yaranmışdır Etnotoponimdir

Xanahyan *oyk düz* Masallı r-nunun Böyük Kolatan i o v -do kənd. Xanahyan çayı sahilində, Lənkəran ovalığında XIX əsrin əvvəllərində Bodolan kəndindən ayrılmış ailələrin moxsulnaşması noticosində yaranmışdır 1870-ci ildə kəndə cəmi 3 ailə yaşayırdı Kəndin əsasını Xanəli adı şəxsin qoyduğu deyilənir Oykönim *Xanəli* şəxs adından və talış dilində cəmlik bildirən -on şəx -sindən düzəlib, "xanalilər" mənəsidədir

Xanarx *hidr mür* Qusar r-nunda arx Samur çayından başlanır Qusar r-nunun şm -ş. hissəsini suvarır Hidronim *xan* və *arx* komponentlərdən düzəlib, "xan tərəfindən çəkilmiş arx" mənəsidədir

Xanəqəçay *hidr mür* Xocavənd və Ağcabədi r-nlarından axan çay Orconikidze adına kanala qeytdən quruyur Xanəqəçay variantında da qeydə alınmışdır Hidronim *xona* (hündür yer, yüksəklik), *şen* ("ev"; burada "mənbə") və *çay* (su hövzəsi) komponentlərdən düzəlib, "mənbəyini yüksəklikdən alan çay" mənəsidədir

Xanbulaq *or sada* Xanlar r-nunda dağ Murovdag silsiləsinin şm yamacında, Qoşqar və Gonca çaylarının suyuncağında Hün 1422 m Dağ ərəzədəki bulağın adı ilə belə adlandırılmışdır Bulaq isə vaxtilə Gonca xanlarına moxsus yurd yerlərinin birinin yaxınlığında yerləşməsinə görə Xanbulağı adlandırılmışdır

Xanbulaq *hidr sada* Xanlar r-nunda çay Gonca çayının sol qoludur Hidronim ərəzədokı cıynadlı bulağın adından yaranmışdır

Xanbulaq *oyk sada* l Ağsu r-nunun cıynadlı i o v -do kənd Dağotəyi ərəzədodir Yaşayış montəqəsinə XVIII əsrdə Gürcüstanın Qurcanı r-nundan gəlmiş erməni ailələr qədim Xanbulaq adı yerdə salmış və gəldikləri ərəzinin adı ilə Gürcüvən adlandırmışdır 1988-ci ildə ermənilər kəndi tərk etdilər Vaxtilə Gürcüstandan Orta Asiyaya sürgün edilmiş, 1989-cu ildə Özbəkistandan

Xanbulanı

qovulmuş türklərin bir hissəsi bu kəndə moxsulnaşdı Kənd 1990-cı ildən yerləşdiyi ərəzinin adı ilə Xanbulaq adlandırıldı, 2 Yarıdmlı r-nunun Şəfəqli i o v -do kənd Pəstərs silsiləsinin ətəyindədir Kənd adını ərəzədokı cıynadlı bulağın adından almışdır

Xanbulanı *hidr sada* Lənkəran r-nunda çay Tədqiqatçılar bu hidronimi xanbulan (sığın) zoomimi ilə bağlayırlar Lakin çayın adını "bulaqçı çay" kimi də izah etmək olar

Xanbulanı *oyk sada* Lənkəran r-nunun Avroza qəsəbə i o v -do kənd Dağotəyi düzənlikdədir Oykönim ərəzədokı cıynadlı çayın adından yaranmışdır

Xanbənd *or mür* Astarə r-nu ərəzəsində dağ Oronim *xanda* (yüksək yer) və *band/band* (dağ, zirvə) komponentlərdən düzəlib, "dağ zirvəsi" və ya "yüksək dağ" deməkdir

Xandan *oyk sada* Bakı şəhəri Əzizbəyov r-nunun Qala qəsəbə i o v -do qəsəbə Yerli əhali arasında Seyid Xəndan adı ilə tanınır Qəsəbə vaxtilə mövcud olmuş *Seyid Xəndan obası* adı yaşayış montəqəsi osasında yaranmışdır gədi homin obanın ixtisar olunmuş adını daşıyır Fərs *xandan* "gülən, şad" deməkdir

Xəndək *oyk sada* l Dəvəçi r-nunun Əzizküş i o v -do kənd Dağotəyi ərəzədodir; 2 Qubadlı r-nunun Muradxanlı i o v -do kənd Həkorin çayının sahilində, dağotəyi ərəzədodir Yaşayış montəqəsinə Cənubi Azərb -nin Xəndək kəndindən gəlmiş Hacı Məmməd adı şəxsin salması və hazırda kənddəki no-sillərdən birinin haciməmməduşağı adlanması haqqında məlumat verilir Tədqiqatçılar bu oykonimi X əsrdə Orta Asiyada Çu çayı vadisində və Talas Alatau ərəzəsində yaşamış və sonralar Solcuq oğuzlarına qoşulmuş türk mənşəli *xəndək* tayfasının adı ilə bağlayırlar XIX əsrin əvvəllərində Şoki əyalətində Kandak, Gürcüstan ərəzəsində Aşağı Xəndək və Yuxarı Xəndək kəndləri qeydə alınmışdır Oykönim Xəndək variantında da işlənir

Xənogah *oyk sada* l Bordo r-nunun Alpout i o v -do kənd Qarabağ düzündədir; 2 Cəliləbad r-nunun cıynadlı i o v -do kənd Burovər silsiləsinin yamacındadır, 3 Culfa

Xankəndi

r-nunun cıynadlı i o v -do kənd Əlinəç çayının sahilində, dağotəyi ərəzədodir; 4 İsmayilli r-nunun Qalıncaq i o v -do kənd Dağotəyi ərəzədodir; 5 Quba r-nunun Rustov i o v -do kənd, Çağacıq çayı sahilindədir; 6 Lənkəran r-nunun Oşyevdər i o v -do kənd Dağotəyi ərəzədodir Oronimlər ziyarətçılar, pır və müqəddəs qəbirələrin ətəfində qurulmuş tikililər və ya zovvarlara moxsus tikili qurumlarına verilir ümumi ad *Xanəqahla* bağlıdır Xanəqahlar ümumiyyətlə "dərsişlərin məskəni" mənəsidədir olub, müqəddəs yerlərin üstündə tikilirdi Culfa daşkı Şeyx Xorasan (Fəzailullah Noimi), Lənkədəki Xoca Seyid türbələri belə xanəqahlardandır

Xanərab *oyk mür* Bərdə r-nunun cıynadlı i o v -do kənd Qarabağ düzündədir Yaşayış montəqəsi ərəb mənşəli tayfaların moxsulnaşması noticosində yaranmış, Qarabağ xanlarına moxsus mülk olmuşdur Bir məddət Boylik də adlanmışdır Oykönim *xan* (titul) və *Ərab* (etnotoponim) komponentlərdən düzəlib, "xana moxsus Ərəb kəndi" mənəsidədir

Xanxanmılı *oyk düz* Bərdə r-nunun Şirvanlı i o v -do kənd Qarabağ düzündədir Yaşayış montəqəsi vaxtilə Azərb xanlarından birinin xanımına moxsus olduğundan belə adlandırılmışdır Oykönim "xanın xanımına moxsus" deməkdir

Xanlı *oyk sada* Cəliləbad r-nunun Kürdər i o v -do kənd Dağotəyi ərəzədodir Keçən əsrin əvvəllərində Xanlarkənd variantında qeydə alınmışdır Yaşayış montəqəsinin *xanlı* (və ya *xanlar*) nəslinə mənsub ailələr bina edildiyini görə belə adlandırılmışdır

Xankeçən *oyk sada* Sabirabad r-nunun Azədkənd i o v -do kənd Kür çayının sahilində, Muğan düzündədir Yaşayış montəqəsi Kür çayı üstündəki keçid yaxınlığında yerləşdiyini görə belə adlandırılmışdır Homin keçid xəlk arasında *Xankeçən* (Şamaxı xanı Mustafə xanın qardaşı Həşim xan nəzərdə tutulur) adı ilə məşhurdur 1968-1969-cu illərdə Kür çayının daşması ilə əlaqədar Böyükəndin əhəlinin bir hissəsi bu kəndə köçürülmüşdür

Xankəndi *oyk mür* l Azərb daşkar Qarqar çayı sahilində, Qarabağ silsiləsinin

Xanqərvənd

ətoyındadır. Yaşayış məntəqəsini Qarabağ xanı Panahli xanın oğlu Mehdiqulu xan saldırdığına görə 1923-cü ilədək Xankəndi adlanırdı. Xana məxsus cins atlar və sağmal inəklər burada saxlanırdı. Qarabağ xanlığı Rusiyaya birləşdirildikdən sonra kənd Mehdiqulu xanın arvadı Porcanah boyıma bağlanmışdı. Rusiya ordusunun Sünjen polku orada yerləşdirildikdən sonra bu polka məxsus tikililərin hesabına kənd xeyli böyümüşdü. Odur ki, yaşayış məntəqəsi bözən "ştab" da adlanırdı. Sonralar gəlmiş ermənilər burada yerləşdirilmiş, kəndin adı da dəyişdirilərək Stepan Şaumyanın adı ilə Stepanakert adlandırılmış. 1991-ci ildən yaşayış məntəqəsinin tarixi adı özünə qaytarılmışdır; 2 İsmayilli r-nunun Başqal i o v -də kənd Xankəndi çayının sahilində, dağətəyi ərazidedir. Yaşayış məntəqəsi XIX əsrin əvvəllərində Şirvan xanı Mustafa xana məxsus ailələrin məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır; 3 Şamaxı r-nunun Modrosə qəsəbə i o v -də kənd Longobiz silsiləsinin ətoyındadır. Kənd vaxtilə Şirvan xanlarına məxsus olduğundan Xankəndi adlanırdı. Kollektivləşmə illərindən sonra S G Şaumyanın adı ilə Şaumyanabad adlanmışdır. 1990-cı ildən kəndin keçmiş adı özünə qaytarılmışdır. Oykönim "xana məxsus kənd" mənasındadır.

Xanqərvənd oyk. *mür* Goranboy r-nunun eyniadlı i o v -də kənd Qarabağ düzündədir. Yerli əhəlinin məlumatına görə, yaşayış məntəqəsi XVIII əsrdə Qarabağ xanı İbrahimxəlil xanın göstərişi ilə Qərvənd adı ərazidə salındığına görə belə adlandırılmışdır. "Xanın saldırdığı, xana məxsus Qərvənd kəndi" mənasındadır. Oykönimin birinci komponenti bu kəndi Qərvənd adlı digər yaşayış məntəqələrindən fərqləndirməyə xidmət edir.

Xanlar oyk. suda 1 Azərb -nin q -də izzəti bəti r-n Murovdag silsiləsinin şm yamacı otlaqlarında yerləşir. R-nun ərazisi şm -dən 500 m hündürlükdən başlayaraq c -a doğru yüksəlir. Ən yüksək hissəsi Gəmişdağ zirvəsidir (3722 m). Gəncə və Kür çayları r-nun ərazisindən axır. Mərkəzi Xanlar şəhəridir. 1930-cu ildə təşkil olunmuşdur; 2 Azərb -də şəhər, eyniadlı izzəti bəti r-nun mərkəzi Gəncə çayının sahilində, Kiçik Qafqaz dağlarının

Xanlıqlar

ətoyındadır. Keçmişdə bu ərazidə azərb ailələrin yaşadığı Xanlıqlar kəndi mövcud idi. 1818-ci ildə Almaniyaya Vürtemburq əyalətindən köçmüş alman kolonistləri burada yerləşdirildikdən sonra yaşayış məntəqəsi çar I Aleksandrın (1801-25) arvadı Yelizavetanın şərifinə Yelcenddorf adlandırıldı. Keçən əsrin 20-ci illərində yaşayış məntəqəsinə N Nərimanovun (1870-1925) adı verilməsi 1938-ci ildən pəşakər inqilabı *Xanlar Həsən oğlu Səfəraliyevin* adı ilə Xanlar adlandırılmışdır; 3 Bakı şəhəri Səbail r-nunun ərazisində 1920-ci ildən Bibiheybət kimi rəsmiləşdirilmişdir; 4 Xanlar r-nunun eyniadlı şəhər i o v -də qəsəbə Ərazisinə daxil olduğu şəhərin adını daşıyır. Memorial toponimdir.

Xanlar o. suda Bəki körfəzində ada Quş adası da adlanır. Hövsən burundan 3 mil c -də Qum adasından ş -də yerləşir. Ada *Xanlar Səfəraliyevin* adını daşıyır. Memorial toponimdir.

Xanlar kənd oyk. mür Səatlı r-nunun eyniadlı i o v -də kənd. Muğan düzündədir. Yaşayış məntəqəsi Böyük Vətən müharibəsindən sonrakı illərdə salınmışdır. İnqilabçı *Xanlar Səfəraliyevin* (1885-1907) adı ilə adlandırılmışdır. Memorial toponimdir.

Xanlıq oyk. düz Qubadlı r-nunun eyniadlı i o v -də kənd. Həkəri çayının sahilində, dağətəyi ərazidedir. Xanlıq ovqalları kəndin ərazisində yerləşən Qarabağ xanı Panahli xanın oğlu Mehri bəy bəy malikanəsinin adı olmuşdur. Sonralar müllükün ətrafında salınan kənd də müllükün adı ilə adlanmışdır. Oykönim "xana məxsus müllük" mənasındadır.

Xanlıqlar oyk. düz 1 Qazax r-nunun Ağköynək i o v -də kənd Ağstafa çayının sahilində, dağətəyi ərazidedir. Bir müddət Musaköy adlanmışdır. Yerli əhali kəndin adını Musa adlı türk sərkərdəsinin burada dəfn olunması və ya XVIII əsrdə qazaxların tərkibində olan *Musah* tayfının burada məskunlaşması ilə bağlayır. 1994-cü ildən kənd öz qədim adını almışdır. Kəndin ərazisi Qazax xanlarına məxsus müllük yeri olduğundan belə adlandırılmışdır; 2 Şorur r-nunun eyniadlı i o v -də kənd Şorur düzündədir. Yaşayış məntəqəsi vaxtilə Naxçıvan xanlarına məx-

Xanlıqlı

sus Xanlıq adlanan müllük yerinin ərazisində salındığı üçün belə adlandırılmışdır.

Xanlıqlı oyk., düz Lənkəran r-nunun Haf-toni qəsəbə i o v -də kənd. Dağətəyi ərazidedir. Yaşayış məntəqəsi vaxtilə burada talış xanlarına məxsus torpaq sahəsinin olmasına görə belə adlandırılmışdır. Kənd hazırda Haf-toni qəsəbəsi ilə birləşmişdir.

Xanbəbə oyk., mür Xaçmaz r-nunun Çarxi i o v -də kənd Samur-Dovçə ovalığındadır. Yaşayış məntəqəsi XIX əsrin ortalarında Quba r-nunun Qırz kəndindən ayrılmış ailələrin *Xanlıq* adlı ərazidə məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. Həmin ərazi isə vaxtilə Quba xanlarına məxsus müllük yeri olmuşdur. Oykönüm *xanlıq* və *oba* komponentlərindən düzəlir, "xanlara məxsus oba yeri" deməkdir.

Xanlıqpəyə oyk., mür Şuşa r-nunun Şirvan i o v -də kənd. Dağətəyi ərazidedir. Yaşayış məntəqəsinin ərazisi vaxtilə Qarabağ xanlarının yurdu yeri olmuşdur. Burada xanlara məxsus adlı iltixan saxlandıqından kənd belə adlandırılmışdır.

Xanmədibinə oyk., mür Zaqatala r-nunun Əli Bayramlı i o v -də kənd. Alazan-Çıncay çökəkliyindədir. Yaşayış məntəqəsinin salındığı ərazidə əvvəllər Aşağı Tala kəndindəki *xanmadlar* (*xəmmadlar*, əsl *xanmamadlar*) tayfununa (nosline) məxsus bünə olmuş, sonralar bu nosilədən bir neçə ailə köçərək həmin ərazidə damı yaşayış məntəqəsi salmışdır.

Xanmaməddli oyk. suda 1 Neftçala r-nunun Qəçaqkənd i o v -də kənd. Bala Kür çayının sahilində, Salyan düzündədir. Yaşayış məntəqəsi XIX əsrin birinci yarısında Şorsulu kəndindən ayrılmış *xanmaməddli* noslinə mənsub ailələrin məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır; 2 Zordab r-nunun Gəlmə i o v -də kənd. Türyan çayının sahilində, Kür-Araz ovalığındadır. Yaşayış məntəqəsi *xanmaməddli* noslinə mənsub ailələrin məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır.

Xanoba oyk., mür Xocavənd r-nunun Kiş i o v -də kənd. Qarabağ silsiləsinin ətoyındadır. Yaşayış məntəqəsi Qarabağ xanlarına məxsus montaqolordən bir olmuş, XIX əsrin 20-ci illərində İrandan köçüb gəlmiş erməni ailələrinin məskunlaşmasından sonra Xanşı-

Xarzaput

nək (erm. Xanoba) adlandırılmışdır. 1992-ci ildən kəndin keçmiş adı bərpa edilmişdir.

Xantək b a x. Xanyeri

Xanyaylağ or., mür Şəki r-nu ərazisində dağ. Baş Qafqaz silsiləsindən ayrılan qoldadır. Hünd. 2087 m. Oronun *xan* və *yaylaq* komponentlərindən (-ı mənsub şək -südər) düzəlib, "xana məxsus yaylaq" mənasındadır.

Xanyeri oyk., mür Xocalı r-nunun Daşbulağ i o v -də kənd. Qarabağ silsiləsinin ətoyındadır. XIX əsrdə gəlmiş ermənilərin məskunlaşması nəticəsində kəndin adı Xantək olmuşdu. 1992-ci ildə yaşayış məntəqəsinin Xanyeri adı bərpa edildi. Oykönim "xana məxsus yer" mənasındadır.

Xanyurda oyk., mür Xocalı r-nunun Balıca i o v -də kənd. Dağətəyi ərazidedir. Kənd XIX əsrdə Zəngəzur qəzasından köçmüş erməni ailələrin tərəfindən Xanyurda adlanan yerdə Xanəddax adı ilə salınmışdır. 1992-ci ildən kənd salındığı yeri adlı ilə adlandırılmışdır.

Xaraxoba oyk. mür Xaçmaz r-nunun Dədəli i o v -də kənd. Samur-Dovçə ovalığındadır. XIX əsrin əvvəllərində Dağıstanın Xarax kəndindən köçüb gəlmiş ailələrin məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. Oykönim "Xarax kəndinə məxsus oba" mənasındadır. *Xarax* avar dilində "köhnə, eski" deməkdir.

Xarataq or. mür Qax r-nu ərazisində dağ. aşırımı. Oronim qod. türk dillərindəki *xara* (torpaq) və *taq* (dağ) komponentlərindən düzəlir, "torpaq dağ" mənasındadır. Oronimi Torpaqdağ toponiminin sinonimi hesab etmək olar.

Xarzaput oyk., mür Goranboy r-nunun Qaracınar i o v -də kənd. Murovdag silsiləsinin ətoyındadır. Tədqiqatçıların bir qismi bu oykonimin erkən orta əsrlərdə Qafqaz Albaniyasının Araz əyalətində mövcud olmuş Xarx qəlasının adı ilə eyni mənşədən olmasını güman edir, digər qismi isə türk dillərindəki *Larqa* (dağ) və *hud* (torpaq) sözlərindən yaranmışı sayıyır. Əslində, oykonim Azərbaycan dilinin dialektlərindən işlənən qod. türk dillərindəki *xarxa* (kimosuz, dürtün) və *hud/pnu* (ağac, meşə) komponentlərindən düzəlir. "dörtün meşə" mənasındadır. 1992-ci ildə kəndin adı dəyişdirilərək Məşəli olmuşdur.

Xarxar oyt. *sada* Godobey r-nunun Zehmetkond i o v -də kond Dağətöyi ərəzidədir Yaşayış məntəqəsini 1904-cü ildə Azərb -na köçürülmüş moldavlar ailələri Novoalekseyevka adı ilə salmışdır 1916-1917-ci illərdə onlar geniyə qayıtdıqdan sonra burada azərb ailələr məskunlaşmış və Xarxar adlı dərədə yerləşən bu kəndi Xarxar adlandırmışlar. Tədqiqatçılara görə, toponim qəd. alban tayfalarından olan *qarqarların* adı ilə bağlıdır

Xarxar *hidr. sada* 1 Gədəbəy r-nu ərəzində min bulaqlar Xarxar kəndinin c -ş -ində, Cəyir çayının dərəsindədir Yaşayışındakı cəmiyyətlə kəndin adı ilə adlandırılmışdır; 2 Şəmki r-nu ərəzində çay Etnotoponimdir

Xarxatan oyt. *sada* Lonkeran r-nunun Şağliser i o v -də kənd Lonkeran düzündədir Belə ehtimal edilir ki, oykonim XIII əsrdə Yaxın Şərqi, o cümlədən Cənubi Qafqazın işğallarında iştirak etmiş moqol tayfalarından olan *xartaqaqların* adı ilə bağlıdır Güman ki, Hülakülərin talış zonasına köçürüldüyü moqol tayfaları içərisində *xartaqaqlar* da olmuşdur Kəndin adı XIX əsrdə Xortaqaq variantında qeydə alınmışdır Rusiya ərəzində cəmiyyətlə göl mövcuddur

Xarkıştey or. *mür.* Dəveçi r-nu ərəzindədir dağ Belə güman edilir ki, oronimin əsl Xor-kışteydir Bu coğrafi ad tat dilindəki *xər* (eşşək) və *kıştey* (uçan, ölən) sözlərindən düzəlib, "eşşək uçan, eşşək yıxılıb öldüyü yer" mənasındadır

Xarxuş oyt. *mür* Quba r-nunun Talabı i o v -də kənd Vəlvələ çayının sahilində, Qusar maili düzənliyindədir Yaşayış məntəqəsi XIX əsrin birinci yarısında Talabı kəndindən çıxış əiləllərini Xarxuş adlı qışlaqda məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır Oykonim tat dilindəki *xar* (düzən yer, güncəyin ötəyi) və *uşa* (meşə) sözlərindən düzəlib, "düzənlikdə meşə" və ya "meşənin düzən yer" mənalarındadır Kənd üç tərəfdən meşə ilə əhatə olunmuşdur

Xasabağ oyt. *sada* Samux r-nunda qəsbə Gəncə səhən yaxınlığında Qəsbəboni 1960-cı illərdə Nizami adına sovxozun üçüncü şöbəsi yanında vaxtilə Gürcüstandan Orta Asiyaya sürgün edilmiş və sonralar

Azərb -na gəlib burada məskunlaşmış türklər Xasabağ adlı ərəzidə salmışlar Yerli əhalinin məlumatına görə, *Xasa* buradakı bağın sahibinin adı olmuşdur Oykonim "Xasanın bağı" mənasındadır

Xasıdaro oyt. *sada* Ağsu r-nunun Nuran i o v -də kənd. Ağsu çayının sahilindədir Keçmiş adı Qubalı olmuşdur Oykonim *Xası* (s.a.) və *daro* komponentlərdən düzəlib, "Xasiya məxsus dərə" mənasındadır Kənd yerləşdiyi dərənin adını daşıyır

Xaspələd oyt. *sada* Quba r-nunun Zərgəva i o v -də kənd Yan silsiləsinin (Böyük Qafqaz) ətəklərindədir. Kəndin keçmiş adı Xaspələd qışlağı olmuşdur Kəndin ərəzi XVIII əsrdə *Xaspələd* adlı şəxsə məxsus qışlaq yeri olmuş, sonralar daimi yaşayış məntəqəsinə çevrilmişdir və kəndin adındakı *qışlaq* sözü də ixtisara uğramışdır

Xaspələdoba oyt. *mür* Xaçmaz r-nunda kənd Samur-Dəveçi ovalığında Oykonim *Xaspələd* (ş a) və *oba* komponentlərdən düzəlib, "Xaspələd məxsus oba" mənasındadır

Xaşaxut or. *mür* Şamaxı r-nu ərəzindədir dağ Oronim *xaşa* (r-nu ərəzində okilən qiymətli yem bitkisi) və *xut* (topa, qalaq, təpə) komponentlərdən düzəlib, "xaşa topəsi" mənasındadır Dağın yamacında bu bitki becərilirdi üçün belə adlandırılmışdır

Xaşi *hidr. mür* Quba r-nu ərəzində min bulaqlar Xaşi kəndindən c -də, Xaldan çayının hər iki sahilində yerləşir. Suyu isti və küklüldür Yerli əhali tərəfindən müalicə məqsədilə istifadə edilir Tədqiqatçılara görə, hidronim *xaş* (tat "xoş") və *-i-uv* (su) sözlərindən düzəlib, "xoş su" mənasındadır Xaşi variantında da qeydə alınmışdır

Xaşi oyt. *sada* Quba r-nunun Qonaqkond qəsbə i o v -də kənd Cimi çayının sahilində, dağətöyi ərəzidədir Kənd yaxınlığında cəmiyyətlə bulağın adı ilə adlandırılmışdır

Xaşı or. *düz* Ordubad r-nu ərəzindədir dağ Azərb -nın Ermonistanla sərhədində, Zəngəzur silsiləsindədir Hün 2686 m Oronim "zirvəli, başlı" mənasındadır Bozcon Xamidağ variantında da qeydə alınmışdır

Xaşvaxt or. *mür* Xocavənd r-nunun c -ş -ində sıra dağları Cəbrayıl r-nunun sə-

hədi yaxınlığında yerləşir Oronim *xaş/qaş* (axşam, tutuq) və *vaxt* (zaman) sözlərindən düzəlib, "qaranlıq" mənasındadır Vaxtilə ərəzidə mövcud olmuş Qaranlıq (Martuni) yer adının sinonimidir

Xatınbəyli oyt. *sada* Tərtər r-nunun Cənayataq i o v -də kənd Dağətöyi ərəzidədir Oykonim *xatınbəyli* nəslinin adını əks etdirir, etnotoponimdir

Xatınbulağ oyt. *sada* Füzuli r-nunun Qarəkollu i o v -də kənd Qarəbağ silsiləsinin ətəyindədir Oykonim kəndin ərəzindəki Xatın bulağının adından yaranmışdır

Xatıncaq oyt. *sada* Tovuz r-nunun Kərən i o v -də kənd Orta dağlıq qurşağda Yaxşı məntəqəsi Əsnik Cirdaxan camaatına məxsus keçmiş bino yerində salınmışdır Yerli əhalinin məlumatına görə, kənd xalq təbabəti ilə məşğul olmuş *Xatıncaq* adlı qadının adı ilə adlandırılmışdır

Xatınlı oyt. *sada* Tovuz r-nunun Eyniadlı i o v -də kənd. Gəncə-Qazax düzənliyindədir Yaşayış məntəqəsi Kür çayı sahilində olan Xatınlı kəndinin əhalisinin 1930-1936-cı illərdə Xunni düzündə homin kəndə məxsus əkin yerlərdə məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır Tədqiqatçıların bir qismi oykonimi etnotoponim hesab edir Bozi tədqiqatçıları isə oykonimi Atabəy Özbəyin sonralar isə Cələləddin Xarəzmişahın zövcəsi Məhn Cahan Xatunun (XIII əsr) adı ilə bağlayırlar *Xatun* "xan arvadı, xan qadını" mənasındadır

Xatınlı *hidr. sada* Tovuz r-nunda su anbarı. Xatınçay su anbarı da adlanır Xatınlı kəndinin ərəzindədir Su anbarına su Xatın arxı vasitəsilə daxil olur Eyniadlı kəndin adını daşıyır

Xatman oyt. *mür* Ağsu r-nunun Kalva i o v -də kənd Niyaldag silsiləsinin ətəyindədir XVIII əsrdə Azərb -nın c -ündən köçmüş gəlməli azərb ailələrin məskunlaşması nəticəsində yaranmış Dilman, Hacıman və Xatman yaşayış məntəqələrindən bəndir Azərb dilinin dialektlərində *vatman* quru ot təbəssəsi deyilir Oykonim *xat/hat* (kiçik topo) və *man* (yer) komponentlərdən düzəlib, "kiçik topeli yer" mənasındadır

Xersonovka b a x Novimi

Xərvəsər or. *mür* Lənk r-nu ərəzində dağ silsiləsi Oronim İran dillərindəki *xerva* (zirvə) və *sar* (baş) komponentlərindən düzəlib, "zirvəli dağ" mənasındadır

Xev or. *sada* Qusar r-nu və Dağstan ərəzində dağ silsiləsi Oronim ləzgi dilində "dağ, aşırım" mənasındadır Gürcü dağları da Xevsurlar adlanır

Xeyrə *hidr. sada* Daşkəsən və Xənlər r-nları ərəzində çay Qoşqar çayının sol qoludur Keçmişdə deyirmanların hərəkəti gətirilməsi üçün istifadə edilirdi Türk dillərində *xıyrə* "tutuq, bulanaq", "arıq, nazik" mənalarında işlənir Hidronimi fars dilindəki *xarə* (mərmər), *Xeyrə* şəxs adı və "xeyir verən, bərokkəli" mənası ilə də bağlayırlar

Xeyrimli oyt. *sada* Qazax r-nunun Əski-para i o v -də kənd. Gəncə-Qazax düzənliyindədir Keçmiş adı Deli Xeyrimli olmuşdur Tədqiqatçılara görə, oykonim əvvəllər *dəli* və *xeyril* adlı iki etnonimin birləşməsindən düzəlməmiş, sonralar bu etnonimlərdən birincisi ixtisara uğramışdır

Xələc or. *sada* 1 Sədərək r-nu ərəzində dağ, 2 Şamaxı r-nu ərəzində dağ. Dağ vaxtilə *xələc* tayfasına mənsub yaylaq yeri olduğu üçün belə adlandırılmışdır Xələc variantında da qeydə alınmışdır; 3 Şəur r-nu ərəzində dağ Hün. 813 m Oronim Səluq oğuzlarının *xələc* tayfasının adını əks etdirir Mənbələrdə XVII əsrdə Muğanda, XIX əsrin sonlarında Cavad qəzasında xələclərin yaşaması və maldarlıqla məşğul olması haqqında məlumat verilir

Xələc oyt. *sada* 1 Xızı r-nunun Xızı i o v -də kənd Böyük Qafqaz dağlarının yamacındadır; 2 Qubadlı r-nunun Çardaqlı i o v -də kənd Bərgüsad çayının sahilində dağlıq ərəzidədir; 3 Salyan r-nunun Eyniadlı i o v -də kənd Cənub-Şərqi Şərvan düzündədir Əvvəllər iki müstəqil kəndlərdən - Aşağı Xələc (1965-ci ildə Yenikənd) və Yuxarı Xələc (1965-ci ildən Xələc) ibarət olmuşdur Mənbələrə görə, kəndin əhalisi XVIII əsrin 20-ci illərində Şamaxıdan köçüb gəlmişdir Onlar əvvəllər köçəri həyat sürmüş, yazı Zəngəzurdə, Üçtopo yaylaqlarında, qışı Mül və Muğan düzlərində keçirmişlər; 4 Şur r-nunun Yengicə i o v -də kənd Arzəbyou

Xələfli

düzənləndirir; 5 Ucar r-nunun Lək i.e v -də kənd Şirvan düzündədir Oykonomilər Səlcuqoğlu tayfa birləşməsinə daxil olmuş *xələclərin* adından yaranmışdır Yaxın Şərqi işğalları (XII-XVIII əsrlər) ıstıraq etmiş xələclərin bir hissəsi indi də İranda və Türkmənistan ərazisində yaşayırlar

Xələfli oyk. *düz* 1 Cəbrayıl r-nunun Sirk i.e v -də kənd Düzənləndirir Yerli əhalının məlumatına görə, yaşayış məntəqəsinin vaxtilə *Xələf* adlı şəxs salmış və həzrətdə onun qəbr *Xələf* piri adı ilə kəndin ş -indədir; 2 Cəbrayıl r-nunun Qumlaq i.e v -də qəsəbə Araz çayı sahilində, düzənləndirir Yaşayış məntəqəsinə Xələfli kəndindən çıxmış ailələr salmışlar 1965-ci ildən qəsəbə adlanır

Xələfşə oyk. *sadə* Füzuli r-nunun Cuvhar i.e v -də kənd Düzənləndirir Yerli əhalının məlumatına görə, yaşayış məntəqəsinə *Xələfşah* adlı şəxs salmışdır kənd onun adı ilə adlandırılmışdır *Xələfşə* variantında da qeydə alınmışdır

Xələfşə oyk. *sadə* Qax r-nunun Qax İngiloy i.e v -də kənd. Baş Qafqaz silsiləsinin etəyindədir Yaşayış məntəqəsi Qax İngiloy kəndinin Çayqurğu adlı məhəlləsindən (və ya tabunundan) köçüb getmiş ailələrin Xələfşə adlı yerdə məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır Oykonomim "Xələfin talası" mənasındadır

Xələncəçay hıdır. *mür* Abşeron r-nu ərazisində çay Ataçayın sağ qoludur Əslə Xələncəçay Çay Xələc kəndi yaxınlığında axdığı üçün belə adlandırılmışdır Hidronim "Xələc kəndi yaxınlığından axan çay" mənasındadır

Xələfşəonu oyk. *sadə* Lenk r-nunun Siyov i.e v -də kənd Peştəsar silsiləsinin etəyindədir Yaşayış məntəqəsi ərazisindəki cəmiyyəti bulağın adını daşıyır Hidronim *xələf* (*xələfi* etn -nin qısaldılmış forması) və talış dilindəki *honu* (bulaq) komponentlərindən düzülüb, "xələfşəonu məxsus bulaq" mənasındadır

Xələfküçə oyk. *mür* Lenk r-nunun Biləbənd i.e v -də kənd Peştəsar silsiləsinin yamaclarında Yaşayış məntəqəsi XIX əsrin əvvəllərində Lenk kəndindən köçüb gəlmiş ailələr tərəfindən salınmışdır Oykonomim *xələf* (*xələfi* etn -nin qısaldılmış forması) və talış

Xələlabad

dilindəki *küçə* (məhəllə) sözlərindən düzülüb, "xələfi məhəlləsi" deməkdir

Xələfli oyk. *sadə* 1 Dəveçi r-nunun Düz Biliç i.e v -də kənd Yan silsiləsinin (Böyük Qafqaz) etəyində, düzənləndirir Yaşayış məntəqəsi XIX əsrin sonlarında Quba xanı Fətəli xanın (1758-1789) Ərəbil səfəri (1784) zamanı Azərb -nın c -ündən gətirdiyi şəhərvənlərə mənsub *xələflər* nəslinin bir hissəsinin məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır; 2 Masallı r-nunun Yeyənkənd i.e v -də kənd Lənkəran ovalığında Kəçmiş adı Milli Xələflər olmuşdur Sonralar oykonomim birinci komponenti düşmüşdür Yaşayış məntəqəsi XIX əsrin sonlarında Muğanın şm -ə yaşayış şəhərvənlərə mənsub *xələflər* nəslinin məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır

Xələfli hıdır. *sadə* Xocalı və Şuşa r-nları ərazisində çay Qarax çayının sol qoludur Mənbəyini San Baba dağından şm -ə yamaclarından (2100 m yüksəklikdən) alır Çay öz adını ərazisindən axdığı Xələfli kəndinin adından almışdır

Xələfli oyk. *sadə* 1 İmişli r-nunun Cynadlı i.e v -də kənd. Muğan düzündədir; 2 Səbırabad r-nunun Şəhriyar i.e v -də kənd Muğan düzündədir Yaşayış məntəqələri XIX əsrin ortalarında Muğanın şm hissəsində maldarlıqla məşğul olmuş *xələfli* tayfasının məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır 250 ailədən ibarət olan *xələflər* oturmaqlıqdan sonra bir neçə kənd yaratmışdır; 3 Şuşa r-nunun Cynadlı i.e v -də kənd Qarabağ silsiləsindədir Kəndin adı keçmişdə Qarabağda yaşamış *xələfli* tayfasının adı ilə bağlıdır Keçmiş adı Milli Xələfli olmuşdur Mənsəpə şahsevənlərdən olan xələflilər Qarabağ xanı Məhdiqulu xana məxsus olmuş, xan İrana qaçdıqdan sonra oturmaqlıqmışdır

Xələflikənd oyk. *mür* Lenk r-nunun Mistan i.e v -də kənd Peştəsar silsiləsinin yamaclarında Oykonomim *xələfi* (etn) və *kənd* komponentlərindən düzülüb, "xələflilərə məxsus kənd" deməkdir

Xələlabad oyk. *mür* Colilabad r-nunun *Xələlli* i.e v -də kənd Oykonomim *xələf* (*xələfi* etn -nin qısaldılmış forması) və *abad* (kənd) komponentlərindən düzülüb, "xələflilərin məskunlaşdığı kənd" mənasındadır

Xələlli

Xələlli oyk. *sadə* 1 Ağsu r-nunun Ərəbmehdiy i.e v -də kənd. Şirvan düzündədir; 2 Bəbərk r-nunun Şumhamud i.e v -də kənd. Arəzboyu düzənlikdədir; 3 Colilabad r-nunun Cynadlı i.e v -də kənd Burovar silsiləsinin etəyindədir; 4 Dəveçi r-nunun Cöl Quşçu i.e v -də kənd Dağətəyi düzənlikdədir Yaşayış məntəqəsi Quba xanı Fətəli xanın (1759-1789) 1781-ci ildə Qarabağdan köçürdüyü *xələlli* tayfasına mənsub ailələrin məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır; 5 Xocalı r-nunda kənd. Dağətəyi ərazidir; 6 İsmayilli r-nunun Qubaxələlli i.e v -də kənd Girdiman çayının sahilində, dağətəyi düzənlikdədir Tam adı Xələlli Qasimbəydir Kənd *xələlli* tayfasından Qasimbəyə məxsus ailələrin məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır Mənsəpə türkdilli qayılardan tərkibinə daxil olan *xələllilər* XIII əsrdə Qərbi Türkiyədən köçürülmüş, bir qismi Şirvan zonasında yaşamışdır

Xələllə b a x. Xallava

Xələse oyk. *sadə* Kürdəmir r-nunun Qocalı i.e v -də kənd Kür çayının sahilində, Şirvan düzündədir Oykonomim ərəb dilindəki *xələsa* (xanın bəylərə bağışladığı mülk) sözündən olması ehtimal edilir

Xəndək b a x. Xəndək

Xəre Zira o. *mür* Xəzər dənizində ada Bakı arxipelaqında ən böyük adalardan biridir Ələt burnundan ş -dədir Oronim *Xəre* (fars *xara* "mərmər" deməkdir) və *zira* (ərəb dilindəki *cəzirə* "ada" sözünün qısaldılmış forması) komponentlərindən düzülüb, "mərmər ada" deməkdir XVIII əsrin əvvəllərində Xəzərin q sahillərinə, Bakı üzərinə yürüş edən I Pyotrun hərbi gəmiləri Bakı arxipelaqına daxil olduğuqda topoqraflar bu adanı Fin körfəzindəki (Baltik dənizi) Bulla adasına oxşadı, Bulla adı ilə qeydə almışdır Sonralar bu ad xortolordə də belə rəsmiləşdirilmiş, XX əsrin sonlarına qədər bu adı daşımışdır

Xərxan oyk. *düz* Xocavənd r-nunun Herheri i.e v -də kənd Qarabağ silsiləsinin etəyindədir Oykonomim erkən orta əsrlərdə Qafqaz Albaniyasının Arşax əyalətində (indiki Ağdərə r-nu ərazisində) mövcud olmuş Xərx qəlasının adıdır Bu qəlanın adı ilk dəfə

Xəzər

XIII əsrə adət mənbədə qədimləşdir Xərxan yaşayış məntəqəsi kimi əvvəlcə Ağdərə r-nu ərazisində olmuş, orta əsrlərdə dağılmış, əhalisi Xocavənd və Şuşa r-nları ərazisində Xərxan adlı kənd salmışdır Oykonomim türkdilindəki *xar* (boş, kimsəsiz) və İran dillərindəki *-an* (yer) komponentlərinin birləşməsindən düzülüb, "kimsəsiz, boş yer" mənasındadır Görünür, qala XIII əsrdə artıq boşalmış və kimsəsiz olduğuq üçün bu adla qeydə alınmışdır

Xəsədərli oyk. *sadə* Goranboy r-nunun Əzzəbəyov i.e v -də kənd Qarasu çayının dərəsində, Gəncə-Qazax düzənliyindədir Tədqiqatçılara görə, oykonomim əslə Xəsədərli olmalıdır Onların fikrincə, *xasa* (Azərbaycan dilinin bəzi dialektlərində "yaşillıq, göylük" mənasında işlənir) və *dərə* komponentlərindən düzəlmis bu oykonomim "yaşıl dərə" mənasındadır Lakin cəmi zamanda, dialektlərimizdə "cirkli, bulanıq" mənasında *hasa* sözü də işlənir ki, bu da Xəsədərli (Həsədərli) toponiminin Qarasu çay dərəsi cəmiyyəti adı ilə cəmiyyəti adlandırıldığıqda söyləməyə əsas verir

Xəsəli oyk. *sadə* Bərdə r-nunun Cynadlı i.e v -də kənd Qarabağ düzündədir Əslə Xəsəlidur Yaşayış məntəqəsinin *xəsəli* nəslinə mənsub ailələr saldığı üçün belə adlandırılmışdır

Xətai oyk. *sadə* 1 Xocavənd r-nunun Cynadlı i.e v -də kənd Qarabağ silsiləsinin etəyindədir Keçmiş adları Arakül, Hərəkül olmuş, həttə ermənilər tərəfindən Arakel də adlandırılmışdır 1988-ci ildə Ermənistandan qovulmuş azərbaycanlı ailələr kəndə məskunlaşdıqdan sonra əhalinin xətaişi ilə yaşayış məntəqəsi Azərb şairi və Səfəvilər dövlətinin görkəmli xadimi *Şah İsmayıl Xətəinin* şərəfinə Xətai adlandırılmışdır; 2 Şurur r-nunun Siyaxı i.e v -də kənd Şurur düzündədir Yaşayış məntəqəsi 1930-cu illərdə Naxçıvan Mərkəzi-in 10 illiyi adına sovxorun malikanəsi yanında salınmış və Sovxoz adlandırılmışdır 1991-ci ildə şair və dövlət xadimi *Şah İsmayıl Xətəinin* adı ilə Xətai adlandırıldı Memorial toponimdir

Xəzər oyk. *sadə* 1 Lənkəran r-nunda şəhər Xəzər dənizi sahilindədir 1922-ci ildə burada neft daşımaq üçün port salınmış

V I Leninin şərafinə Port Liç adlandırılmışdır 1992-ci ildə Xəzər dənizi sahilində yerləşdiyi üçün şəhəri adı Xəzər adı ilə deyisdirildi. 2 Neftçala r-nunun eyniadlı i.e.v -də qəsəbə Bala Kür çayı sahilində, Salyan düzündür. Keçən əsrdə M Qasımov adına sovxozun malikanəsi yanında yaradılmış, Xəzər dənizi yaxınlığında salındığı üçün Xəzər adlandırılmışdır.

Xəzər or. sada Füzuli r-nu ərazisində dağ Oronim özündə *xəzər* etnonimini ehs etdirir. Görünür, Azərb.-də məskunlaşmış xəzər ailələri evlərdə maldarlıqla məşğul olmuşlar və həmin dağlarda onların yaylaqları yerləşmişdir. Etnotoponimdir.

Xəzər dənizi hidr. mür Azərb., Rusiya, Qazaxıstan, Türkmənistan və İran ərazilərində dəniz Dünaya ən böyük qapalı su hövzəsi və göldür. Avropa ilə Asiya'nın sərhəddindədir. Tarixi mənbələrdə Xəzərin yuzədək adına (Əkfəde, Cürçan, Təbəstan, Alban, Abeskun, Qunduz, Quz, Xvalis, Baki, Quzğun, Saray, Bab el-Əbbav və s.) rast gəlinir. Hələ eramızın I əsridə yaşamış Roma müəllifi Plini göstərirdi ki, sahilboyunda yaşayanlar arasında dənizin çoxlu adı vardır. Bu adların yaranması müəyyən tarixi-siyasi şəraitlə bağlı olmuşdur. Dəniz çox vaxt onun sahilində yaşayan xalqların (Kaspi, xəzər, alban, quz (oğuz), türkmən, bəhr el-atrak (ər "türklərin dənizi" deməkdir)), yaxud yaxınlığında kiçik, tarixi vilayət və yaşayış məntəqələrinin (Ərkən, Dərbənd, Abeskun, Təbəstan, Xorasan, Muğan, Baki, Saray, Deyləm, Gilan və s.) adı ilə adlanmışdır. Lakin bu adlardan yalnız Kaspi və Xəzər adı daha çox işlənməkdədir. Kaspi dənizinin qədim və ən çox yayılmış adlarından biridir. Toponim özündə Qafqaz Albaniyasında yaşamış *kaspi* tayfasının adını ehs etdirir. Onların adı ilk dəfə e. V əsrdə yaşamış Herodotun "Tarix" əsərində çəkilmişdir. Xəzər isə orta əsrlərdən başlayaraq Şərqi mənbələrində dənizinin ən çox işlədildiyi adlarından biridir. Dəniz öz adını erkən orta əsrlərdən Şimali Qafqazın ş.-ində və Volqa çayının aşağı axarında yaşamış və qüdrətli Xəzər xaqanlığı yaratmış türkdilli *xəzər* tayfasının adından almışdır. Xəzərlər başqa türkdilli tayfalarla (suvar,

bulqar, hun və b.) birlikdə Azərb. xalqının etnogenezində mühüm rol oynamışlar. Onların Cənubi Qafqaz ərazisində görünmələri barədə tarixi mənbələrdə müxtəlif məlumatlara təsadüf edilir. "Kartlı Sxovrebo" ("Gürcüstanın həyatı") adlı qədim gürcü mənbəsində e. IV əsrdə Kartli əhalinin adı dilde, o cümlədən xəzər dilində danışdığı qeyd olunub. Xəzərlərin Azərb.-na əvvəl I-III əsrlərdə daha da gücləndi. Sasani hökmdarı II Şapur (309-379) və Xosrov Ənşirəvan (531-579) dövründə onlarla xəzər ailəsi Azərb.-də yerləşdirildi. 679-cu ildə xəzərlər Arranı tutaraq yüz elli ildən çox burada hökmranlıq etmişlər. Azərb.-ni işğal etməyə çalışan ərəblərlə xəzərlər arasında toqquşma yüz il davam edən müharibə Xilafətin xəyrinə nəticələndi. 965-ci ildə Kiyev knyazı Svyatoslav Xəzər xaqanlığına son qoyduqdan sonra xəzərlər siyasi fəaliyyət meydana çıxırdılar və tədricən müxtəlif türk xalqları, o cümlədən azərb.-lərlə qaynaşmış-qarışmışlar. Azərb.-də xəzər etnonimi ilə bağlı bir çox toponim mövcuddur.

Xəzərdərə or. mür Babək r-nu ərazisində dağ Oronim özündə türkdilli qədim *xəzər* tayfasının adını ehs etdirir, "xəzərlərin dərəsi" mənasındadır.

Xəzərli oyk. düz Xaçmaz r-nunun Uzunoba i.e.v -də qəsəbə Xəzər dənizi sahilində, Samur-Dəvəçi ovalığında. Yaşayış məntəqəsi Böyük Vətən müharibəsindən sonrakı illərdə yaranmışdır. Xəzər dənizi sahilində salındığı üçün belə adlandırılmışdır.

Xəzəryurd or. mür, Ordubad r-nu ərazisində dağ. Tivi kəndindən şm.-ş.-dədir. Hün. 3168 m. Çox güman ki, dağın ərazisində erkən orta əsrlərdən Azərb.-də məskunlaşmış *xəzərlərin* yurd yeri olduğu üçün belə adlanmışdır. Oronim "xəzərlərin yurdu" mənasındadır.

Xəznədere hidr. mür Culfa r-nu ərazisində çay Əlince çayının sağ qoludur. Hidronim *xəznə* (örüş, otlaq) və *dərə* (çay dərəsi) komponentlərindən düzəlib, "otlaq zəngin çay dərəsi" mənasındadır. Çay bu dərədən axdığı üçün belə adlandırılmışdır.

Xəznəvarsu hidr. mür Laçın r-nu ərazisində çay Zabux çayının sağ qoludur. Əsl

adı Xəznəvarsudur. Hidronim *xəznə/xəznə* (Azərb. dilinin dialektlərində "otlaq zəngin örüş", "otlaq"), *var* (kürd dilində "bine", "yurd", "kəç", "düşərgə", "qışlaq") və *su* (burada "çay") sözlərindən düzəlib. Çay başlanğıcı otlaq zəngin olan yurd yemini yaxınlığından aldığı üçün belə adlandırılmışdır.

Xəzərsaz hidr. mür Xaçmaz r-nu ərazisində çay Əsl Həzərsazdır. Çay Qusar r-nundakı Həzrə kəndinin ərazisindən axdığı üçün belə adlanmışdır.

Xəzrəkənd çay hidr. mür Ağsəndə çay Əsl Həzrəkənd çaydır. Hidronim *Həzrəkənd* (oyk) və çay komponentlərindən düzəlib, "Həzrə kəndindən axan çay" mənasındadır.

Xiçəso oyk. mür Astara r-nunun Kijoba qəsəbə i.e.v -də kənd Təngorud çayının sahilində, Lenkeran ovalığında. Yerli əhalinin dilində Xiçəso kimi telofuz edilir. Oykonomi talış dilindəki *xıç* (armud), *-ə* (bitişdirci səit) və *so* (həyət) komponentlərinin birləşməsindən ibarət "armudluq", "armud bağı" və ya *xıçə* (budaq) və *sə* (baş) komponentlərindən ibarət "budaq başı" mənasını bildiren söz kimi izah edilir.

Xidırlı or. sada 1 Ağdam r-nunda dağ; 2 Salyan r-nu ərazisində palçıq vulkanı. Kür sahilinə yaxındır. Yüksəkliklər ərazisində yerləşdikləri Xidırlı kəndinin adı ilə adlandırılmışdır.

Xidırlı oyk. sada 1 Ağdam r-nunun eyniadlı i.e.v -də kənd Qarabağ silsiləsinin eto-yindədir. Yaşayış məntəqəsi XIX əsrin ortalarında Cavad qəzasında yaşamış *xidırlı* tayfasının məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır; 2 Qubadlı r-nunun Teymurmüşkənli i.e.v -də kənd. Bərgüşad çayının sahilində, dağlıq ərazidədir. Yerli əhalinin məlumatına görə, kəndi Xidır, Mohorrom və Hoson adlı şəxslər salmışlar. Hazırda kənddə xidırlı, mohorromlu və hosonlu nəsilən yaşayır. Oykonom *xidırlı* nəslinin adını daşıyır; 3 Salyan r-nunun eyniadlı i.e.v -də kənd. Düzənlikdədir. Cavad qəzasında Mişovdağın otoyolunda qışlayan 46 ailədən ibarət maldar *xidırlı* tayfasının məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. Etnotoponimdir.

Xılırdında or. sada Dəvəçi r-nu ərazisində palçıq vulkanı. Vulkan Bəşməbəq qəzasındakı *Xılırdında* (Din Xidır) *pirinin* adı ilə adlandırılmışdır. Pir qayının başında indi də mövcud olan və Dirlik suyu adlanan bulaqdan su içdiyinə görə guya dır qalmış Xidır (Xızır) peyğəmbər haqqında rəvayətlə bağlıdır. Bu bulaq haqqında hələ IX-X əsrlərdə ərəb coğrafiyaşünas-şeyxəhləri öz əsərlərində məlumat vermişlər. Dağ Bəşməbəq dağı da adlanır.

Xıl oyk. sada Masallı r-nunun eyniadlı i.e.v -də kənd Lenkeran ovalığında. Tədqiqatçıların bir qismi oykonimi talış dilindəki *xıl* (çayda çökək yer, dərə, su, yıxılan çala) sözü ilə bağlayır və bunu yaşayış məntəqəsinin çökəklikdə yerləşməsi ilə əlaqələndirir. Bezi tədqiqatçıların fikrinə görə, kəndin adı ərəb mənşəli *xıl* tayfasının adından yaranıb.

Xılzəna oyk. mür Ağstafa r-nunun Düz-qışlaq i.e.v -də kənd. Gəncə-Qazax düzənliyindədir. 1808-ci ilə aid arxiv sənədlərində kəndin adı Xılzəna variantında qeydə alınmışdır. Oykonom *xıl* (tat "dərə" deməkdir) və *xıznə* ("xunan" sözünün tarixən dəyişmiş forması) komponentlərindən düzəlib, "xunan dərəsi" mənasındadır. Tarixi mənbələrin məlumatına görə, xunanlar hələ çox qədimdən Azərb.-nin q. bölgəsində, Kür çayı boyunca yaşamışlar. Tədqiqatçıları Təvris r-nu ərazisindəki Torpaqdağlı və onun ətrafında qədim Xunan şəhərinə və Xunan qəbləsinin yerləşdiyini iddia edirlər. Bu gün Tovuz ərazisində mövcud olan Xunanyurd, Xunanarx, Xunanyol, Xunan təpəsi, Xunan dərəsi, Xunan düzü, Ulu Xunan düzü kimi coğrafi obyektler xunanların bu ərazidə yaşadığından xəbər verir. Mənbələrə görə, moqol istilələri zamanı Xunan şəhəri viran edilmiş, əhalisi Tovuzun başqa yerlərinə səpələnmişdir. Xunan qaçqınlarının bir hissəsi Xıznə dərəsi adlanan ərazidə məskunlaşmışdır. Xılzəna toponimi Xıznə dərəsi oroniminin sinonimidir. Güman etmək olar ki, yaşayış məntəqəsinin Xıznə dərəsindən köçürülməsi ailələrə saldıqı üçün belə adlandırılmışdır.

Xılı oyk. sada Neftçala r-nunda kənd. Kür çayı sahilində, Salyan düzündədir.

247

Xırt

rında daimi yaşayış məntəqəsinə çevrilmiş, kənd həmin adı saxlamışdır. *Xırt* *or. düz* Qazax r-nun ərazisində dağ Oronim *xırt* (çınqıl, çay daşı) sözündən və *-stan* (çin-sin) düzəlib, "çınqılıq", "səthi çay daşı ilə örtülmüş dağ" mənasındadır.

Xırt *oşk. sada* Quba r-nunun Güləzi i.e.v.-də kənd Yaş silsiləsinin eteyindədir. Tədqiqatçılara görə, oykonimin əslİ Sırtırd Qədim türk dillərində *sırt* "sıra dağlar", "yal", "yayla", "qaya", "yüksek sıldırım sahil" və s. mənaları bildirir. Bu coğrafi termin Orta Asiya, Qazaxıstan, Sibir, Volqaboyu, Ural, Qafqaz, Kiçik Asiya, Balkan toponimiyasında da işlənir. *Xırt* tat dilinin Qonaqkənd ləhcəsində "sıldırım qaya, dağ" mənasını bildirir. Lakin Quba r-nunun toponimiyasında "sırt" termini (Sırt Çiçi) olduğu kimi də işlənəlməkdədir. *Xırt* isə qəd. türk dillərində "köhnə" mənasını, müasir türk dillərində isə *xırtıxırtıqurt* variantında "yaşayış məntəqəsi" mənasını bildirir.

Xışqalası or. sada Xocavənd r-nu ərazisində dağ Əsl adının Kiş qalası olması şönlənir. Dağ adını zürvəsində xarabalıqları mövcud olan Kiş adlı erkən orta əsr alban monastırından almışdır.

Xızı oşk. sada 1. Azərb.-də inzibati r-n, 2. Xızı r-nunda ştq. Eyniadlı r-nun mərkəzi Xızı platosundadır. Kəndin əhalisinin erkən orta əsrlərdə Sasanilərin şm. sərhədlərini qorumaq üçün İrəvan Xuzistan əyalətindən buraya köçürüldüyü güman edilir. Ehtimal ki, toponim həmm əyalətin adı ilə bağlıdır. Ərəb işğallarına qədər Xızan kiçik Xızansahliğin mərkəzi olmuşdur. İlk dəfə VII əsrə aid mənbələrdə Əhli-Xizan kimi qeydə alınıb. IX əsr ərəb mənbələrində Xızan qəlasının və xızan tayfasının adı çəkilir. Xarabalıqları hazırda Düzəvar ("qala yeri") adı ilə məlumdur. Bəzi tədqiqatçılar Xızı toponimini türk dillərindəki *xız/qız* (od, istilik) sözü ilə bağlayırlar.

Xılmillil oşk. mür Şamaxı r-nunun cənub-adi i.e.v.-də kənd Qozlucağın sahilində, dağətəyi ərəzidedir. Keçmişdə Qozlucağ adlanırdı. Oykonim *xıl* (xıl Azərb. dilinin dialektlərində "dosta, sürü, qrup" mənalarında işlənir) və *milli* (etn.) komponentlərindən düzəlib, millilər bu kəndin ilk sakinləri olmuşlar. Ərazidə onların adlarını əks etdirən min bulaq da var. Hilmilli variantında da qeydə alınmışdır.

Xılmillil hidr. sada Şamaxı r-nunda min bulaq Xılmilli kəndi yaxınlığında, Qozlucağın sağ sahilindədir. Soyuq, acı-turş-sorulu bulaqdır. Hidronim eyniadlı oykoniməndən yaranmışdır.

Ximran oşk. düz İsmayilli r-nunun Əhən i.e.v.-də kənd Niyaldağ silsiləsinin yamacındadır. Yerli əhali kəndi Ximran adlandırır. Zəngi çayının sahilində yerləşdiyi üçün keçmişdə həm də Xumran Zəngi adlanmışdır.

Yaşayış məntəqəsinə Əhən kəndindən çıxmış ailələr Kələkəz dərəsinin sol tərəfində daşlıq ərazidə salmışlar. *Ximran* tat dilində "çökməklik, uçqun" deməkdir.

Xincab oşk. sada Babək r-nunun Əznəbur i.e.v.-də kənd Doreloyez silsiləsinin eteyindədir. Oykonim eyniadlı hidroniməndən yaranmışdır. Hidronim fars dilindəki *xinq* və ya *xıng* (boz, tutqun, bulanaq) və *ab* (su) sözlərindən düzəlib, "bulanaq su, tutqun çay" mənasındadır. Kənd keçmişdə mövcud olmuş suyu bulanaq arx sahilində yerləşdiyi üçün belə adlandırılmışdır.

Xırşakulya or. mür Dəvəçi r-nu ərazisində dağ Oronimin əslİ Xürşəkvəliyadırdı. Tədqiqatçılar bu oronimi tat dilindəki *xürs* (ay), *ku* (dağ) və *övlıya* (pir) komponentlərinin birləşməsindən ibarət "ay dağı övlıyası" və ya "pir olan ayı dağı" mənəli söz kimi izah edirlər. Dağın ərazisində keçmişdə sırayış yeri olan pir (övlıya) var. Oronimi "səbir dağı piri" kimi də izah etmək olar.

Xışqadara oşk. sada Dəvəçi r-nunun Zarat i.e.v.-də kənd Samur-Dəvəçi ovalığında, Qoykonim tat dilindəki *xışq/xışg* (quru), *-ə* (bitişdirmə; sait) və *dəra* (çay dərəsi) komponentlərindən düzəlib, "quru dərə" mənasındadır. Yaşayış məntəqəsi quru çay dərəsində yerləşdiyi üçün belə adlandırılmışdır. Hisgərodı variantında qeydə alınmışdır.

Xəndristan b a x Almalı

Xəuşinak b a x Xənobə

Xocadoy oşk. sada Lərik r-nunun Qosmalyan i.e.v.-də qəsəbə Dağotoy ərazisindədir.

Xocadoy

Xocahan

Keçmiş adı Qoşatürbə olmuşdur. 1886-cı ilin məlumatına görə, yaşayış məntəqəsi 21 tüsəndən ibarət icma imiş. Tədqiqatçılara görə, oykonim *Xıcadoy* edinin təhrif formasıdır. Tatlı dilindəki *xıca* (qoşa) və *doy* (əgac, baş ağac, türbə) komponentlərindən ibarət olan bu coğrafi ad Qoşa türbə toponiminin kalkasıdır.

Xocahan oşk. düz Qubadlı r-nunun eyniadlı i.e.v.-də kənd Həken çayının sahilindədir. Oykonim *xoca* (orta əsrlərdə ticarətə məşğul olan tacir, habelə məşhur din xadimləri *xoca* adlanırdı) sözündən və *-an* (məkan və cəmlilik bildirir) şəkl-sindən (*h* iki a səsinə arasında əlavə edilmişdir) ibarət olub "xocalar, xocaların məskunlaşdığı yer" mənasındadır. Yerli əhalinin məlumatına görə, kənd tarixən ticarət yeri olmuşdur. Oykonim Xocahan variantında da qeydə alınmışdır.

Xocalı hidr. sada Xocavənd r-nu ərazisində çay. Badara çayının sol qoludur. Çay Xocalı şəhəri yaxınlığından axdığı üçün belə adlandırılmışdır.

Xocalı or. sada Füzuli r-nu ərazisində dağ Oronim *xocalı* neslinin adındandır, etno-toponimdir.

Xocalı oşk. sada 1. Azərb.-də inzibati r-n, 2. Azərb.-də şəhər Qarabağ silsiləsinin eteyindədir. 2. Salyan r-nunun Kürqarışıqlı i.e.v.-də kənd Kır çayının sahilində, Salyan düzündədir. Yaşayış məntəqələrini *xocalı* nəslinə mənsub ailələr salmışdır. Bu üçün belə adlandırılmışdır.

Xocasan hidr. sada Ağsəron r-nu ərazisində göl Xocasan qəsəbəsi yaxınlığında yerləşdiyi üçün qəsəbənin adı ilə adlandırılmışdır.

Xocasan oşk. sada Bakı şəhəri Binəqədi r-nunun Biləcən qəsəbəsi i.e.v.-də ştq. Ağsəron yarımadasındadır. Əslİ Xocahəsəndir. Orta əsrlərdə (XIV-XVII) aid mənbələrdə adı çəkilir. Yaşayış məntəqəsinin adı Xoca Həsən şəxs adı ilə bağlıdır.

Xocəşen or. sada Qax r-nu ərazisində dağ silsiləsi Bozdağ silsiləsinin q. qurtaracağında, Açınohur çölü ilə Mingocəvir su anbarı arasında yerləşir. Dağ vaxtilə burada mövcud olmuş Xocəşen kəndinin adı daşıyırdı. Kəndin adı isə *Xocalı* (etn.) və *şən/şın*

Xəl Qarabucaq

(yer, kənd, yurd) komponentlərindən düzəlib, "xocaların yurd yeri" mənasındadır.

Xocavənd oşk. sada 1. Azərb.-də inzibati r-n, 2. Ağcabədi r-nunun eyniadlı i.e.v.-də kənd Qarabağ düzündədir. 3. Xocavənd r-nunun eyniadlı i.e.v.-də ştq. Qədim adı Qaranluq olmuşdur. XIX əsrin sonlarında Türkiyədən köçüb gəlmiş ermənilər məskunlaşdıqdan sonra Nijni Qaranluq, Cüməbəzan, bir müddət Xocəşen adlandırılmışdır. 1940-cı ildə A.F. Myasnikovun təxəllüsü ilə Martuni, 1991-ci ildən isə Xocavənd kimi rəsmiləşdirmişdir. Xocavənd "xocalı nəsli" deməkdir.

Xocayurd or. mür Kəlbəcər r-nu ərazisində dağ Cilgəz dağ tərsində zirvədir. Tərtər və Xaçın çaylarının suayınmada yerləşir. Hün 2397 m. Keçmişdə maldar ellərin yaylaq yeri olmuş bu dağ *xocalı* neslinin adını daşıyır. Oronim "xocaların yurdu" mənasındadır.

Xocik oşk. sada Qubadlı r-nunun Bala Solanlı i.e.v.-də kənd. Həkeni çayının sahilindədir. Yaşayış məntəqəsinin Cənubi Azərb.-nın Xocik kəndindən köçüb gəlmiş ailələr salmışlar. Oykonimin "kiçik kənd" mənasında olması ehtimal edilir.

Xocqayadikçay hidr. mür Qubadlı r-nu ərazisində çay Hidronim "həça qayadan üzüyən axan çay" mənasındadır.

Xok oşk. sada Şərr r-nunun Qıvrıq i.e.v.-də kənd. Arazboyu düzənlikdədir. Qədim yaşayış məntəqələrindəndir. Bəzi tədqiqatçılara görə, oykonim türk dillərindəki "çemen, otlaq" mənasında işlənən *xok/xak* sözü ilə olaqdadır. Toponimin İran dillərindəki *xak* (torpaq) sözündən olmasını da güman etmək olar.

Xok or. sada Şərr r-nu ərazisində dağ Doreloyez silsiləsinin c. qurtaracağında zirvədir. Hün 1060 m. Oronim yaxınlığındakı yaşayış məntəqəsinin adından yaranmışdır.

Xol Qarabucaq oşk. mür Neftçala r-nunun eyniadlı i.e.v.-də kənd. Salyan düzündədir. Yaşayış məntəqəsi XIX əsrdə Qarabucaq kəndindən köçmüş ailələrin Balu Kür (Aqusa) çayı sahilində məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. *Xol* sözü dilimizə mənqol dilindən keçmiş termini olub "quru çay

Xol Qaraqaşlı

yaşağı", "çay qolu" monarlarında işlənir. *Qarabucağı* isə türk-inoqol mənşəli tayfanın adıdır.

Xol Qaraqaşlı oyk. *mür* Neftçala r-nunun cymadı i o v -də kənd Salyan düzündədir Oykonom "çay qolu sahilində yerləşən Qaraqaşlı kəndi" mənasındadır Oykonomun ikinci komponenti türk-monqol tayfalarından hesab olunan *qaraqaşlıların* adını oks etdirir.

Xolçay hidr. *mür* Ağsoran r-nunda çay Hidronim *xol* (qurumuş çay qolu) və *çay* (su hövzəsi) komponentlərindən düzəlib, "qurumuş qolu olan çay" mənasındadır.

Xolçəy Axtaşlı oyk. *mür* Kəlbəcər r-nunun Orta Qaracanlı i o v -də kənd. Uluxan çayının (Tortar çayının qolu) sahilində, dağıtəyi ərazidədir Oykonomun birinci komponenti r-nun ərazisindəki Axtaşlı adı kimi yaşayış məntəqəsini bir-birindən fərqləndirməyə xidmət edir. *Xolçəy* (əslə *Xolçəy*) "çayın qolu" deməkdir Oykonom "çay qolu kənarındakı Axtaşlı kəndi" mənasındadır.

Xolmilli oyk. *mür* Lənkəran r-nunun cymadı i o v -də kənd Lənkəran ovalığında Oykonom *xol* (çay qolu, çayın qurumuş qolu) və Milli (etnotoponim) komponentlərindən düzəlib, "çay qolu sahilindəki Milli kəndi" mənasındadır.

Xoltezəkənd oyk. *mür* Neftçala r-nunun Xolqarabucay i o v -də kənd Salyan düzündədir 1918-20-ci illərdə ətraf kəndlərdən köçüb gəlmiş ailələr Xol adlanan sahədə məskunlaşmış və yeni yaranmış yaşayış məntəqəsi Xoltezəkənd adlanmışdır Oykonom "Xolda salınmış təzə kənd" mənasındadır.

Xonaşen hidr. *sada* Xocavənd və Ağcabədi r-nları ərazisində çay Orxonikidə adına kənala çatmadan quruyur. Çay öz adını keçmişdə Xonaşin adlanmış böyük yaylaq yurdundan adlanmışdır Yaylağın adı isə, tədqiqatçılara görə, V əsrdə Azərb -də məskunlaşmış türkdilli *hun* tayfasının adından və *şən/şin* (yer, ölkə) sözlərindən düzəlib, "hun ölkəsi, hunlar yaşayan ərazi" mənasındadır.

Xonaşenyeri oyr. *mür* Şəki r-nu ərazisində dağ Oronim XIX əsrdə mövcud olmuş, sonralar dağılmış *Xonaşin* adlı kəndin adı və *yeri* sözündən düzəlib "Xonaşen kəndinin yurdu" mənasındadır Görünür, dağın

Xoşgədik

ərazisi bu kəndə məxsus yaylaq yeri olmuşdur.

Xoruzlu oyk. *sada* Tertər r-nunun cymadı i o v -də kənd Qarabag düzündədir Oykonom kəngərli tayfa birləşməsinə daxil olan *xoruzlu* tirosinin adı ilə bağlıdır.

Xosrov oyk. *sada* Ağdas r-nunun cymadı i o v -də kənd Şirvan düzündədir Yertli əhalinin məlumatına görə, kəndin əsasını *Xosrov* adlı şəxs qoyduğu üçün kənd onun adını daşıyır.

Xoşaxuna or. *mür* Bakı şəhəri Əzizbəyov r-nu ərazisində yüksəklik Əslə Xoşaxunadır Oronim *qaşa* (cüt, iki) və tat dilindəki *xuna* (ev, tikili) komponentlərindən düzəlib, "qoşa qüllə, qoşa bürç" mənasındadır.

Xoşavənd or. *mür* İsmayilli r-nu ərazisində dağ Bozavənd kəndindən c -dədir Hün 717 m Əslə Xoşabənddir Oronim *xac* və tat dilindəki *band* (təpə, kiçik dağ) sözlərindən düzəlib, "xac dağı olan dağ" mənasındadır Dağın başında alban xristian dini tikililərinin qalıqları var.

Xoşçobanlı oyk. *sada* 1 İmişli r-nunun Murqazalı i o v -də kənd Araz çayı sahilindədir, 2 Masallı r-nunun Tökə i o v -də kənd Lənkəran ovalığında Hal-hazırda yaşayış məntəqəsi Tökə kəndi ilə birləşdirilmiş və Tökə adlanır; 3 Neftçala r-nunun Aşağı Surra i o v -də kənd Kür çayının sahilində, Salyan düzündədir Yaşayış məntəqələri Şirvanıda yaşamış qədim ellərdən bir olan *xoşçobanlı* tayfasının məskunlaşması notisi odundan yaranmışdır XIX əsrdə xoşçobanlıların adı təklə tayfasının tirolərindən bir kimi çəkilir və onların Şirvandan gələrək maldarlıqla məşğul olmaları haqqında məlumat verilir Bəzi mənbələrdə tayfanın əsl adının *xançobanı* olduğu deyilir.

Xoşgədik or. *mür* Ləçin r-nu ərazisində dağ Oronim türk dillərindəki *keş* (məvəqqəti yurd, köç) və Azərb dilindəki *gədik* (keçid) sözlərindən düzəlib, "köç olan dağ keçidi" mənasındadır.

Xoşgədik hidr. *sada* Ləçin r-nu ərazisində çay Həkon çayının sol qoludur Suvarma və döymənin hərəkəti gətirmək üçün istifadə edilir Çayın adı Xoşgədik dağının adından alınmışdır.

Xoşkeşin

Xoşkeşin oyk. *mür* Culfa r-nunun Xanağa i o v -də kənd. Əlinca çayının sahilində, dağıtəyi ərazidədir Oykonom türk dillərindəki *keş* (çobanların məvəqqəti yaşayış yeri, yurd, dayanacaq, köç) və *kezen* (aşırım, dağ yalı) sözünün fonetik forması olan *kesin/keşin* sözlərindən düzəlib, "dağ yalında çobanların dayanacaq yeri" mənasındadır.

Xoşkeşin hidr. *sada* 1 Culfa r-nunda çay Əlinca çayının sol qoludur; 2 Culfa r-nunda min bulaq Xoşkeşin kəndindən ş -də, İlanlı dağının şm qurtaracağında yerləşir Suyu mülayim-istidir Torkubində karbon qazı vardır ləməyə yararlıdır Yertli əhali tərəfindən müalicə məqsədilə istifadə edilir Su obyektinə Xoşkeşin kəndinin adını daşıyır.

Xoylu oyk. *düz* Goranboy r-nunun cymadı i o v -də kənd Yaşayış məntəqəsini XIX əsrin əvvəllərində Rusiya təbəəliyini qəbul etmiş Xoy əyalətinin hakimi Cəfərqulu xanla birlikdə Cənubi Azərb -dən gələn səlmanlar Oykonom "Xoy şəhərindən gələnlər", "xoylular" mənasındadır 1998-ci ildə kəndin adı dəyişdirilmiş, Şirvanlı kimi rəsmiləşdirilmişdir.

Xozavi oyk. *mür* Lənk r-nunun Biləbənd i o v -də köç Yertli əhali tərəfindən Həzvi kimi tələffüz edilən bu oykonomi tədqiqatçılar tələffüz edilən *həzo* (min) və *vi* (söyüd ağacı) komponentlərindən ibarət "söyüdlük", "çoxlu söyüd olan yer" monalı söz kimi izah edilir.

Xoznavarçay b a x Xəznəvarsu

Xram hidr. *sada* Gürcüstən və qismən Azərb ərazisində (Qazax r-nundan keçir) və İkinci Şıxlı kəndi yaxınlığında Kürə tökülür çay Kürün sağ qoludur Gürcülər bu çayı *Xrami*, azərb -lər isə Tovodoy adlandırırlar *Təvədov* "sahili çirpələn, sahili döyörək axan" mənasındadır Azərb ilə Gürcüstani birləşdirən məşhur Qırmızı körpü (və ya Sınıq körpü) bu çayın üzərindədir *Xrami* gürcü dilində "dərödə axan çay, dərən yatağı" dağ çayı, dərən yarganlığı yataqla axan çay" mənasındadır Çay hövzəsinə Gürcüstən ərazisində başdan-başla dərən dərə ilə axır.

Xramort oyk. *mür* Xocalı r-nunun cymadı i o v -də kənd Dağəliyi ərazidədir Oykonom *Xram* (yargan) və *urt* (arxa tərəf,

Xudayyarlı

aşırım) komponentlərindən düzəlib, "yarganın arxa tərəfi" deməkdir.

Xırsa Güney or. *mür* Qax r-nu ərazisində dağ Daşız silsiləsinin q. qurtaracağında, Qanıx çayından sol tərəfdə zirvədir Hün 586 m Oronim *Xırsa* (avar "qotur") və *güney* komponentlərindən düzəlib, "Gündüyan Qotur dağı" mənasındadır Qobole r-nunda Qoturdağ, Şəki r-nunda Qoturçay toponimləri qeydə alınmışdır.

Xtəbərt b a x Çaylaqqala.

Xubayrli oyk. *sada* 1 Cəbrayıl r-nunun Cəbrayıl qəsəbə i o v -də kənd Qarabag silsiləsinin ətəyindədir; 2 İmişli r-nunun Məzəli i o v -də kənd Məl düzündədir Tədqiqatçılara görə, oykonom özündə qəd türkdilli bulaqların *kuyar* tayfasının adını oks etdirir Tarixi mənbələrin məlumatına görə, V əsrin sonu - VI əsrdə dəfələrlə Cənubi Qafqaz hücum etmiş bulaqların bir qismi bu ərazidə məskunlaşmışdır.

Xucbala oyk. *mür* Quba r-nunun cymadı i o v -də kənd Qusar məli düzündədir Keçmiş adı Yuxarı Xuc olmuşdur Oykonom Xuc (qıpcıqların küç tayfa adı oks etdirən etnotoponim) və *bala* (kiçik) komponentlərindən düzəlib, "kiçik Xuc kəndi" mənasındadır Buradakı *bala* komponenti yaşayış məntəqəsini Orta Xuc və Aşağı Xuc kəndlərindən fərqləndirməyə xidmət edir.

Xudat oyk. *sada* Xaçmaz r-nunda şəhər Samur-Dovəçi ovalığında Oykonom türk dillərindəki *rod/rud* (torovoz) və *-at* (yer) komponentlərindən düzəlib, "bostan yeri" mənasındadır Quba xanlığının ilk mərkəzi Xudat olmuşdur.

Xudavərdili oyk. *düz* Cəbrayıl qəsəbə i o v -də kənd Qarabag silsiləsinin ətəyindədir Yertli əhalinin məlumatına görə, yaşayış məntəqəsini vaxtilə qonşu Hacıli kəndindən köçüb gəlmiş *Xudavərdi* adlı şəxs salmışdır, görək kənd onun adı ilə adlandırılmışdır.

Xudayyarlı oyk. *sada* Cəbrayıl r-nunun Qumlaq i o v -də kənd Araz çayı sahilində, düzənlikdədir *Xudayyarlı* kəndə yaşayın döhr nəslindən birtirir adlanır Böyük Votun müharibəsi illərində kənd əhalisinin bir hissəsi Xələfli qəbəbəsinə, qalan hissəsi isə Xudafonun körpüsünün yanına köçmüşdür (Qür ki, kənd bəzən Xudafonun da adlanır).

Xuluq oyk *sada* Qusar r-nunun Gilah i o v -də kond Qusar maili düzənliyindədir. Tədqiqatçılara görə, oykonim lozgi dilindəki *qulux* (arxa torof, daldə, dal torof) sözündədir. Kəndin coğrafi mövqeyi bu mənaya uyğundur.

Xuluqəba oyk, *mür* Qusar r-nunun Əniq i o v -də kond. Yan silsiləsinin otoyindədir. Oykonim *Xuluq* (kənd adı) və *əba* komponentlərindən düzəlib, "Xuluq kəndinin obası" mənasındadır.

Xumarlı oyk, *sada* Zəngilan r-nunun Axbəyli i o v -də kond. Həkor çayının sahilindədir. Tədqiqatçıların bir qismi oykonimi XIII-XIV əsrlərdə adıçəkilən *qumar* tayfasının adı ilə, digər qismi isə *Xumar* şəxs adından yaranmış nəsil adı ilə əlaqələndirir. Hər iki halda etimotoponimdir.

Xumarta oyk, *mür* Laçın r-nunun Köhnəkənd i o v -də kond. Qarabağ silsiləsinin yamacındadır. Əslə Xumartıdır. Yerli əhəlinin məlumatına görə, yaşayış məntəqəsini atılan nəslə salmışdır. Oykonim *Xumar* (ş. a.) və *ti* (kürd dilində "kənd" deməkdir) sözlərindən düzəlib, "Xumara məxsus kənd" mənasındadır.

Xurama oyk, *sada* Zəngilan r-nunun Hacıallı i o v -də kond. Araz çayı sahilində, düzənlikdədir. Yaşayış məntəqəsini XVIII əsrdə Conubi Azərb.-nın Xurama kəndindən köçüb gəlmiş ailələr salmış və köhnə yaşayış məntəqəsinin adını da buraya vermişlər. Azərb. dilinin qrupu dialektlərində *xiram* "qumlu yer" mənasında işlənir. Oykonimin həmin şərtlə bağlılığı güman edilir.

Xuray or, *sada* Baş Qafqaz silsiləsində dağ aşırımı. Qaz r-nu ilə Dağıstan arasında yerləşir. Oronimin orazidəki cəmiyyətli yaşayış məntəqəsinin adı ilə bağlılığı güman edilir.

Xuray oyk, *sada* I Qusar r-nunun cəmiyyətli i o v -də kond. Yan silsiləsinin otoyindədir. Kənd yaxınlığındakı dağ aşırımının adı daşıyır. Oykonimin lozgi dilindəki *xur/xür*

(kənd) sözü və *-ay* (sımon çıxışlıq hal şəkl-i) toponimlərinin birləşməsi kimi "kənddən olan" mənasında olduğu da ehtimal edilir; 2) Xaçmaz r-nunun Susayqışlaq i o v -də kond. Samur-Dovçu ovalığındadır. Keçmiş adı Xurayqışlaq olmuşdur. Kəndin orası ovrəllər Qusar r-nundakı Xuray kəndinə məxsus qışlaq olmuş, XIX əsrin ortalarında həmin kənddən gələn ailələr burada məskunlaşmışlar.

Xurəli oyk, *mür* Qusar r-nunun Avaran i o v -də kond. Qusar maili düzənliyindədir. Oykonim lozgi dilindəki *xur/xür* (kənd) və *əli* (üst) sözlərindən düzəlib, "kəndin üstü" mənasındadır. Kəndə bu ad başqa kəndin üst tərəfində yerləşdiyini görə verilmişdir.

Xurlu or, *düz* Qax r-nu orazısında dağ. Dağıstanla sərhəddə, Ağbulaq dağından şm.-dədir. Hün 3187 m. Dağın adı fars dilindəki *xur* (duman, çiskin) sözündən və Azərb. dilindəki *-lu* şəkl-i-dən düzəlib, "dumanlı" deməkdir.

Xurs oyk, *sada* Ordubad r-nunun Bisi i o v -də kond. Gilan çayı sahilindədir. Tədqiqatçılar bu oykonimi Gorus etnoniminin variantı hesab edirlər.

Xursən or, *sada* Kəlbəcər r-nu orazısında dağ. X osro aid mənbədə Xursan Dərbəndli Şirvan arasında yerləşən knyazlığın adı kimi yad olunur. Tədqiqatçılar bu toponimi *xorus/gorus* etnonimi ilə bağlayırlar. Oronim "goruslar" mənasındadır.

Xursud oyk, *sada* Salyan r-nunun Arbatan i o v -də kond. Salyan düzündədir. XIX əsrdə bəliq vətəqəsinin adı olub. Vətəqəsin adı *Xursud* şəxs adı ilə bağlıdır. Yaşayış məntəqəsinin ilk sakinləri Conubi Azərb.-dən gəlmiş bəliq vətəqəsində müddə işləyən ailələr olmuşdur.

Xustumtok or, *mür* Yuxarı Qarabağda dağ. Oronimin qədim türk dillərindəki *Kustun* (inləyən, nəfəs alan) və *tok* (dağ) sözlərindən düzəlib, "inləyən dağ" mənasını bildirməsi ehtimal edilir.

İ

İbadisə hıdr, *mür* Lənkəran r-nu orazısında min. bulaqlar. Havzaçay çayının yatağında yerləşir. 11 bulaqdan ibarətdir. Çoxunun suyu isti və küldürküdür. Qədim zamanlarda yerli əhali tərəfindən müalicə üçün istifadə edilir. Tədqiqatçılar hidronimi "İbadin suyu" mənasında işlədirlər. Lakin Azərb. dilinin bəzi dialektlərində *ibu/iba* "kişilənmiş, xərabə olmuş, pis qoxulu" mənalarında işlənir. Güman etmək olar ki, hidronim *İbadisə/İbdisə* adının təhriki formasıdır və "pis qoxulu su" mənasındadır.

İbadulla oyk, *sada* Şorur r-nunun cəmiyyətli i o v -də kond. Arpa çayının sahilində, düzənlikdədir. Yaşayış məntəqəsi vaxtilə *İbadulla* adlı şəxs tərəfindən salındığı üçün belə adlandırılmışdır.

İbax oyk, *düz* Qax r-nunun Əlibəyli i o v -də kond. Alazan-Əyrçay vadisindədir. Tədqiqatçılar bu oykonimi qədim türklərin "yüksek yer, yüksəklik" mənası *obux* sözü ilə əlaqələndirirlər. Keçən əsrdə Qəbələ r-nu orazısında Obuxlu adlı kənd qeydə alınmışdır.

İbrahimhacılı oyk, *mür* Tovuz r-nunun Alakol i o v -də kond. Zəyem çayının sahilində, dağətəyi orazidədir. Yaşayış məntəqəsinin *hacılı* ürsəsinə mənsub ailələrin başçısı *İbrahim* adlı şəxs saldıqı üçün kənd belə adlandırılmışdır. Oykonim "hacılı tayfasından olan İbrahimin kəndi" mənasındadır.

İbrahimbəyli oyk, *mür* Quba r-nunun Vəvelo i o v -də kond. Qusar maili düzənliyindədir. Yaşayış məntəqəsi Yuxarıqışlaq, Aşağıqışlaq və Qabaqışlaq adlı üç kiçik obanın birləşməsi əsasında yaranmışdır. Kəndin bündövrəsini isə *Hapı* kəndindən köçüb gəlmiş ailələrin başçısı *İbrahim* adlı şəxs qoyduğu üçün kənd belə adlandırılmışdır. Oykonim "hapılı İbrahimin kəndi" mənasındadır.

İbrahimkənd oyk, *mür* Şəki r-nunun Aşağı Kəngüt i o v -də kond. Alazan-Əyrçay çökəkliyindədir. Oykonim *İbrahim* (ş. a.) və *kənd* komponentlərindən düzəlib, "İbrahimə məxsus kənd" mənasındadır.

İçəri Muşlan oyk, *mür* Zəngilan r-nunun Zəngilan i o v -də kond. Oxcu çayının sahilində, dağətəyi orazidədir. Keçmiş adı Muşlan olmuşdur. Yaşayış məntəqəsini Türkiyənin *Muş* əyalətindən köçüb gəlmiş ailələr saldıqına görə belə adlandırılmışdır. Bu kənddən çıxmış ailələr Oxcu çayının sağ sahilində Quraq Muşlan kəndini saldıqdan sonra buraya İçəri Muşlan, yeni "əsas, iç Muşlan" deyilmişdir.

İdrisqışlaq oyk, *mür* Quba r-nunun Vəvelo i o v -də kond. Qusar maili düzənliyindədir. Yaşayış məntəqəsi XIX əsrdə Quba qəzasındakı *İdrisi* kəndindən çıxmış ailələrin həmin kəndə məxsus qışlaq yerində məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. Oykonim "İdrisi kəndinə məxsus qışlaq" mənasındadır.

İdrisoba oyk, *mür* Xaçmaz r-nunun Köhnə Xudat i o v -də kond. Qusar maili düzənliyindədir. Yaşayış məntəqəsi keçmişdə Qırz kəndindən olan İdris adlı şəxsin obası olmuş, sonralar daimi yaşayış məntəqəsinə çevrilmişdir. Oykonim "İdrisə məxsus oba" mənasındadır.

İğahçay b a x Alı
İki qardaş or *mür* Xəzər dənizi adası Siyəzən r-nu orazısında Bəşbarmaq dağı ilə üz-büz, donizim ortasında yanaşı görünən iki qayadan ibarətdir. Mütəxəssislərin məlumatına görə, bu qaya parçalan donizim dibində bir kökə bağlıdır. Ona görə də iki qardaş adını almışdır.

2 №-li Mayak oyk, *mür* Nəfçəla r-nunun Banko qəsəbəsi i o v -də qəsəbə. Düzənlikdədir. Əslə İkinci mayak qəsəbəsidir. Yaşayış məntəqəsi 2 №-li Mayak vətəqəsi yanında salındığına görə belə adlandırılmışdır.

İkinci Ağalı oyk *mür* Zəngilan r-nunun Ağalı i o v -də kond. Həkor çayının sahilində, dağətəyi düzənlikdədir. Keçmiş adı Hüseymxanlı olmuşdur. Yerli əhali arasında Orta Ağalı da adlanır. Oykonimin birinci komponenti r-nu orazisindəki Ağalı adlanan üç yaşayış məntəqəsini bir-birindən fərqləndirməyə xidmət edir.

İkinci Axtasova b a x Axtasova
İkinci Axbəyli oyk *mür* Zəngilan r-nunun Axbəyli i o v -də kond. Həkor çayının

İql-Klt

İndürmək üçün İkinci Zabrat adlandırılmışdır.

İql-Klt hıdr *mür* Ordubad r-nun ərazisində çay Hidronim, qəd türk dillərinin materiallarına görə, "silib aparan" kumı izah olunur. Güman ki, bu ad çayın tez-tez dənizə qatıldığı yerdə qayalarla örtülmüşdür.

İqlatı daşı or, *mür* Bakı arxipelaqının adalarından biri Səngi-Muğan adasından c.-ş.-də yerləşir. Oronim Xəzər dənizində olan rus dənizçiləri tərəfindən müqəddəs İqlatın şərifinə adlandırılmışdır.

İqləndunax hıdr, *mür* Laçın r-nun ərazisində çay Hidronim ərazidəki Ağbulaq çay su hövzəsinin kürd dilinə tərcümə olunmuş adıdır.

İqlıq oyk, *sada* Quba r-nunun Alekseyevka i.e.v.-də kənd. Düzenlikdədir. Oykoni tədqiqatçıların bir qismi qəd türk dillərində "düşgə, dayanacaq yeri" mənasında işləyən "uqr" sözü ilə, başqa bir qismi isə qəd. türk tayfalarından biri olan *ıqlak/uqrak* tayfasının adı ilə əlaqələndirir.

İqlanca or, *düz* Şəmkir r-nun ərazisində dağ. Oronimin əsl iqlançadır. Dağın adı "iqlan çox olan" mənasındadır.

İqlandağ or, *mür* 1 Culfa r-nun ərazisində dağ. Hün 2412 m. Qədim adı Səltəğ olmuşdur. Bu ad onun dürd tərəfdən sıldırım sal qayadan ibarət olması ilə əlaqədardır. Zəvəsi haça olduğu görə Haçdağ, bezi ədəbiyyatlara isə İqlanlağ adlanır; 2. Kəlbəcər r-nun ərazisində dağ. Ağkənd kəndindən c.-da yerləşir. Hün 2467 m. Dağlarda tez-tez görünən iqlanlara görə dağlar belə adlandırılmışdır. Oronimin *İqlan* tayfa adı ilə bağlı olması da istisna deyil.

İqlanlı oyk, *sada* Qobustan r-nunun Dərəkənd i.e.v.-də kənd. Dağoteyi ərazidədir. Tədqiqatçıların ehtimalına görə, oykonim türkdilli *İqlan* tayfasının adı ilə əlaqədardır. Türkmənlərin ərşən tayfasının bir qolu da *İqlan* adlanır. Belə güman etmək olar ki, həmin tayfanın totemi iqlan olduğu üçün bu adı daşıyırdı. Eyniadlı yaşayış məntəqələrini Cənubi Sibir, Samərqənd vilayətində və Ermonistanda da qeyd alınmışdır.

İqlanlı or, *sada* Füzuli r-nun ərazisində dağ. Dağın adının etnotoponim olduğu güman edilir.

İlxıç

İldərəsiçay hıdr, *mür* İsmayilli r-nun ərazisində çay. Çay öz adını eyniadlı dərədən almışdır. Dərə isə buradakı isti sulu min bulaqlar olduğu üçün belə adlandırılmışdır. Türk dillərində "ilix", "isti" deməkdir.

İldırım or, *sada* Laçın r-nun ərazisində, Mıxtökən silsiləsində zirvədir. Yerli əhali tərəfindən formasına görə Yeddibölük də adlanır. Dağ burada tez-tez ildırım çıxmaması ilə əlaqədar belə adlandırılmışdır.

İldırım su hıdr, *mür* Laçın r-nun ərazisində çay. Həçəsiz çayın sağ qoludur. Dərələrdən axır. Başlanğıcını İldırım dağından aldığı üçün belə adlandırılmışdır.

İldırımvurandağ or, *mür* Kəlbəcər r-nun ərazisində dağ. Dağın üzərində tez-tez ildırım çıxdığından dağ belə adlandırılmışdır.

İlaca hıdr, *düz* Lənk r-nun ərazisində çay. Gəncəvi çayının qoludur. Çay axdığı ilə dərəsinin adı ilə İldərəsiçay da adlanır. Hidronim qəd. türk dillərindəki *ilaca* (suyun, səfə, çox təmiz) sözündən olub, "səffaf sulu çay" mənasını ifadə edir.

İlxıç or, *sada* Şamaxı r-nun ərazisində dağ. Pirsat çayının sol sahilindədir. Hün 673 m. Dağ keçmişdə Şamaxı qəzasında maldarlıqla məşğul olmuş *İlxıç* tayfasına məxsus yaylaq yurdu olduğu üçün belə adlandırılmışdır.

İlxıçı oyk, *sada* 1 Ağsu r-nunun Qaraqoyunlu i.e.v.-də kənd. Şıran düzündədir. Keçmiş adı İlxıçı Əlincanlı olmuşdur. Yaşayış məntəqəsi şəhərdən tayfa birləşmə xətili olan *İlxıçlı*ların bir qrupuna başçılıq edən Əlincanlı şəxs tərəfindən salındığı üçün belə adlandırılmışdır; 2. Xaçmaz r-nunun Qalağan i.e.v.-də kənd. Samur-Dəvəçi ovalığında. Kondin keçmiş adı İlxıçı Həsən Əfəndi olmuşdur. Quba xanları tərəfindən xanlığın qəzası Həsən Əfəndiyə bağlanmış və vergilərdən azad edilmiş *İlxıç* tayfasının məskunlaşdığı kənd olmuşdur. Sonralar oykonim tarixindəki Həsən Əfəndi komponenti atılmışdır; 3. Xaçmaz r-nunun Niyazabad i.e.v.-də kənd. Samur-Dəvəçi ovalığında. Kondin keçmiş adı Məmməd xan İlxıçı olmuşdur. Məmməd xan həmin kəndə məskunlaşmış *İlxıç* tayfasına mənsub ailələrin başçısının adı olmuşdur.

İlxıçlar

İlxıçlar oyk, *sada* 1 Ağdam r-nunun Güllüce i.e.v.-də kənd. Dağoteyi ərazidədir; 2. Tərtər r-nunun Azad Qaraqoyunlu i.e.v.-də kənd. Dağoteyi ərazidədir. Yaşayış məntəqələri *İlxıçlar* tayfasının məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır və belə adlandırılmışdır.

İlxıdağ or, *mür* Sumqayıt şəhəri ərazisində dağ. Sumqayıt çayının sol sahilində yerləşir. Hün. 336 m. Dağ bu ərazidə bir zamanlar at ıxılaraq saxlandığı üçün belə adlandırılmışdır.

İlxudərə hıdr, *sada* Xanlar r-nun ərazisində çay. Kərəç çayının sağ qoludur. Çay axdığı İlxudərəni adı ilə adlandırılmışdır. İlxudərə bir zamanlar Gəncə xanlığına məxsus at ıxılaraq saxlandığı yer olmuşdur.

İlxısu hıdr, *mür* Laçın r-nun ərazisində Minkend min bulaqlarından digər adıdır. Tədqiqatçıların bu hidronimi İlxısu adının təhrif olunmuş forması hesab edirlər.

İlis hıdr, *sada* Xocalı r-nun ərazisində çay. Qarqar çayının hövzəsindəki iki kiçik dağ çayının qovuşaraq birgə axdığı çayın adıdır. Qəd. türk dillərində *İlis/İliş* "bir-birə sarılmaq, görüşmək" mənasında işlənməmişdir.

İlis oyk, *sada* Xocalı r-nunun Almalı i.e.v.-də kənd. Qarabağ silsiləsindədir. Yaşayış məntəqəsi XIX əsrdə Cənubi Azərbaycan Qarabağ mahalından köçüb gəlmiş erməni ailələrinin İlis adlı yerdə məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. İlis Qarqar çayı hövzəsindəki iki çayın qovuşduğu yerin adıdır. Bu yerden başlayan çay da eyni adı daşıyır. 1992-ci ildən kondin adı Qarakötük kumı rəsmiləşdirilmişdir.

İlisu or, *sada* Qax r-nun ərazisində dağ. Dağın adı yaxınlığındakı kondin adından alınmışdır.

İlisu hıdr, *mür* Qax r-nun ərazisində min bulaqlar. İlisu kondin 5 km. 5-də Həməncay dərəsində Moxbulaq, Oğlanbulaq və Qızılulaq adlı horarotları 30 dərəcəyə qədər kökürdü. 3 isti bulaqdır. Bu bulaqların suyu birləşərək Həməncay çayını emalə gətirir. Qədimdən qadınların (Qızılulaq) və kişilərin (Oğlanbulaq) yel xəstəliyindən müalicə olunduğu yerdır. Hidronim qıpçaq sözü olan *İli* (isti) və *su* sözlərindən *İlilə*, "isti su" deməkdir. Türk dillərində *İlisu* həm də "yel suyu" mənasındadır.

İmamqulubəyli

İlisu oyk, *sada* Qax r-nunun eyniadlı i.e.v.-də kənd. Kürmük çayının sahilində, Baş Qafqaz silsiləsinin c. yamacındadır. Azərb.-nün qəd. yaşayış məntəqələrindən olan bu kənd bir zamanlar Dağıstanın Saxur r-nundan köçüb gəlmiş saxurların və yerli azərb.-ların İlisu adlı yerdə məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. 1562-ci ildə Səfəvi hökmdarı I Təhmasibin (1524-76) fərmanı ilə İlisu sultanı hüququ alan Saxur bəyləri XVII əsrdən sultanlığın mərkəzinə İlisuya köçürmüşdür. Yaşayış məntəqəsi buradakı İlisu bulaqlarının adı ilə adlandırılmışdır.

İliç bax, *Səur*

İliç buxtası or, *mür* Xəzər hövzəsindədir. Keçmiş adı Bibiheybət buxtası olmuşdur. Bu ərazidə neft istismarına həmişə inqiləbdən əvvəl təşəbbüs göstərilməmişdir. Sovet dövründə buxta primitiv işlədülə ilə torpaqla doldurulmuşdu. 1923-cü ilin aprelində burada ilk neft quyusu fontan vurmuşdu. Bolşeviklərin təşəbbüsü ilə buxta V.I. Leninin şərifinə adlandırılmışdır. Memorial toponimdir. *Buxta* kiçik körfəzdir.

İliç portu bax, *Port İliç*

İlyaslılar bax, *Elyaslılar*

İmambağ oyk, *sada* Cəbrayıl r-nunun Cəbrayıl qəsəbə i.e.v.-də kənd. Qarabağ silsiləsinin əyintisindədir. İmambağ şökildə də işlənir. Yaşayış məntəqəsini keçmiş Mirzəcanlı kəndindən köçmüş ailələr *İmamqulubəy* adlı şəxsə məxsus İmambağı alandan ərazidə saldıqları üçün belə adlandırılmışdır.

İmambinəsi oyk, *mür* Kəlbəcər r-nunun Orta Qaracanlı i.e.v.-də kənd. Dağoteyi ərazidədir. Əsl iqlançadır. Yaşayış məntəqəsi *İqlan* adlı şəxsə məxsus bino yerində salındığına görə belə adlandırılmışdır. 1961-ci ildən kondin yerni dəyişərək Tərtər çayının sahilindəki Əhməd oğlunun şərəfinə deyilən *vero* köçmüşdür. Ona görə də kondin yerli əhali arasında Əhməd oğlunun şərəfinə da adlanır.

İmamqulubəyli oyk, *sada* 1 Ağcabədi r-nunun Hındar i.e.v.-də kənd. Qarabağ düzündədir; 2. Ağdam r-nunun Qazanlı i.e.v.-də kənd. Qarabağ düzündədir; 3. Borulu r-nunun Yem Düşkənd i.e.v.-də kənd. Qarabağ düzündədir. XIX əsrin əvvəllərində 104 atlıdan ibarət olan qurudulaq tayfasına mənsub ailələr

indiki Ağdam r-nu ərazisində məskunlaşmışdı. Çar hökuməti həmin ailələrin idarəsini 5 il ərzində *İmamqulu bəy*ə vermişdi. Bundan sonra İmamqulubəyli adlanan həmin qaradəqlə ailələr sonralar müxtəlif yerlərdə məskunlaşaraq bir neçə eyniadlı kənd yaratmışdılar.

İmamquluçay hidr. *mür* Şahbuz r-nu ərazisində çay Hidronum *İmamqulular* nəslinin adı ilə bağlı olub, etimotoponumdur.

İmamqulukənd oyk. *mür* Qusar r-nunun eyniadlı i ə v -də kənd Qusar məlii düzənliyindədir. Yaşayış məntəqəsini *İmamqulu* adlı şəxs salmış üçün belə adlandırılmışdır. Eyniadlı çay Çaxmaz r-nundan axıb Xəzər dənizinə tökülür. Oykonim və hidronum İmamqulukənd variantında da qeydə alınmışdır.

İmamqulular oyk. *sadə* Şuşa r-nunun Şırlan i ə v -də kənd Dağətəyi ərazisindədir. Yaşayış məntəqəsi *İmamqulular* nəslinin məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. Həmin ərazidə bu nəslin adı ilə bağlı olan meşə və min bulaq da var.

İmamli oyk. *sadə* Qəbələ r-nunun Mürzəbəyli i ə v -də kənd Alazan-Əynçay çökəkliyindədir. Yaşayış məntəqəsini *İmamli* nəslinə mənsub ailələr salmış üçün belə adlandırılmışdır.

İmamverdi oyk. *sadə* Beyləqan r-nunun Bünyadlı i ə v -də kənd. Mil düzündədir. Keçən əsrin 90-cı illərində kənd r-nu ərazisində Birinci və İkinci İmamverdi adlı iki kənd olmuşdur. 1991-ci ildən İkinci İmamverdi kəndi Qaralılar adlı ilə rəsmiləşdirilmişdir. Bundan sonra Birinci İmamverdi kəndi də İmamverdi adlandırılmışdır. Yaşayış məntəqələri *İmamverdi* nəslinə mənsub ailələrin məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır.

İmanlar oyk. *sadə* Laçın r-nunun Şəlvə i ə v -də kənd. Dağətəyi ərazisindədir. Kəndin adı orada məskunlaşmış *İmanlar* nəslinin adı ilə bağlıdır.

İmanlı oyk. *sadə* Masallı r-nunun Çaxırlı i ə v -də kənd Dağətəyi düzənlikdədir. Keçmişdə Talış-Lənkəran zonasında maldarlıqla məşğul olmuş *pirembel* (pınmbel) tayfasının beşinci qoluna mənsub altı ailənin başçısı *Kərbəlayi İman xan* adlı şəxs olmuşdur. XIX əsrdə həmin ailələrin oturaqlaşması nəticə-

sində yaranmış kənd də bu ailələrin mənsub olduğu qolun adı ilə *İmanlı* (Kərbəlayi İmanın adından) adlandırılmışdır.

İmarət Qorvənd oyk. *mür* Kəlbəcər r-nunun Eyniadlı i ə v -də kənd Ağdaban çayının sahilində, Murovdag silsiləsinin etəyindədir. Kəndi Qarabağda yaşamış *qorvənd* tayfasına mənsub ailələr salmışdır. Oykoni-min birinci komponenti *imarət* (vaxtilə burada mövcud olmuş mülkə işarədir) sözü yaşayış məntəqəsini eyniadlı digər kəndlərdən fərqləndirmək üçün artırılmışdır.

İmdərəçay hidr. *mür* Lerik r-nu ərazisində çay. Hidronim *İmdərə* (çayın axdığı dərənin adı) və çay komponentlərindən düzəlib, çayın axdığı dərənin adını daşıyır. Qədim türk dillərində *im* "xalq təbəbəsinə aid dərman, türkçə, təbii dərman" mənasında işlənir. Görünür, bu dərədə müalicəvi otlar, bitkilər yetişdiyindən dərə belə adlandırılmışdır.

İmişli oyk. *sadə* Bərdə r-nunun Xanəbə i ə v -də kənd Qarabağ düzündədir. Əmirli variantında da qeydə alınmışdır. Yaşayış məntəqəsi 1948-ci ildə dağıdılmışdır. 1951-52-ci illərdə Ermənistan qanunsuz olaraq köçürülmüş azərbaycanlı ailələr orada məskunlaşmışdır. Bundan sonra dağılmış kəndin adı yeni yaşayış məntəqəsinə verilmişdir. *İmişli* əfsər tayfasının bir qolu olan *eymurların* adının yerli tələffüzə uyğunlaşmış formasıdır.

İmişli oyk. *sadə* 1. Azərb -də inzibati r-n Kür-Araz ovalığının c. hissəsində, Mil və Muğan düzlərində yerləşir. R-nu ərazisi hama ovalıq olub, əsasən Arazın çöküntülərindən omele gəlmişdir. R-nu ərazisində Araz çayı keçir. Keçmiş adı Qaradonlu olmuşdur. Mərkəzi İmişli şəhəndir; 2. Azərb -də şəhər, eyniadlı inzibati r-nun mərkəzi. Araz çayının sahilində, Mil düzündədir. Şəhər d y stansiyası əsasında yaranmışdır. Stansiya isə XIX əsrin ortalarında yaxınlıqdakı İmişli obasının adı adlandırılmışdır. 1938-ci ildə r-n mərkəzinin Qaradonludan İmişliyə köçürülməsi ilə olaqodur yaşayış məntəqəsi ətraf kəndlərdən köçüb gəlmiş ailələr hesabına böyümüş, ovqolco ştq. sonra isə şəhər olmuşdur. R-n və şəhər türkmonşəli *İmişli* tayfasının adını daşıyır.

İnce oyk. *sadə* 1. Göyçay r-nunun Eyniadlı i ə v -də kənd. Şıran düzündədir; 2. Şəki r-nunun Eyniadlı i ə v -də kənd. Baş Qafqaz silsiləsinin etəyindədir. Yaşayış məntəqələri qıpqaqqların əncə tayfa adı ilə bağlıdır.

İnceçay hidr. *mür* 1. Cəbrayıl r-nu ərazisində çay Arazın sol qoludur. Mənbəyini Qarabağ silsiləsinin c qurtaracağında (1370 m yüksəklikdən) alır; 2. Cəlilabad r-nu ərazisində çay Mənbəyini Alaşar-Burovar silsiləsindən (600 m yüksəklikdən) alır, Kirov kərfəzinin çiyilliklərində itir. Yaxda quruyur; 3. Tərtər və Yevlax r-nları ərazisində çay Mənbəyini Murovdag silsiləsinin c. yamacından (2580 m yüksəklikdən) alır. Yuxarı axarında dərni dar dərələrdən axır. Kür çayına çatır. Çayın üstündə Gülistan kəndi yaxınlığında kiçik SES tikilmişdir. Hidronimlərin qıpqaqqların *əncə* tayfa adından yaranmış güman edilir.

İnceçöl or. *mür* Cəbrayıl r-nu ərazisində, Kiçik Qafqazın c -ş etəyində düz Gəyan çölünün q. hissəsini təşkil edir. Düz İnceçayın (Arazın qolu) sahilı boyunca uzandıqı üçün belə adlandırılmışdır.

İnceçay or. *mür* Şəki r-nu ərazisində dağ Baş Qafqaz silsiləsinin c. yamacında, Şin və Kış çaylarının suayıcında yerləşir. Hün 1750 m. Oronim *İnceçay* (etn.) və dağ komponentlərindən düzəlib, etimotoponumdur.

İnceçöl hidr. *mür* Cəbrayıl r-nu ərazisində çay İnce çayının qoludur. Hidronim *İnce* (çay adı) və *çöl* (çay qolu) komponentlərindən düzəlib, "İnce çayının qolu" mənasındadır.

İnceşu hidr. *mür* Qəzax r-nu ərazisində çay Kürün sağ qoludur. İkinci Sıxlı kəndi yaxınlığında Kürü birləşir. Çay axdığı İnce dərəsinin adı ilə adlandırılmışdır. Yerli əhəlinin məlumatına görə, çaya bu ad dayaz, xırda olmasına və yay aylarında qurumasına görə verilmişdir. Tədqiqatçılar isə İnce dərəsinin qədim qodimundə burda məskunlaşmış qıpqaqqların *əncə* tayfası ilə bağlıdır.

İncəli oyk. *sadə* Cəlilabad r-nunun Xolili i ə v -də kənd. Qarabalaçay çayının sahilində, Burovar silsiləsinin etəyindədir. Keçmiş adı Hüseyn Əncəli olmuşdur. Yaşayış məntəqəsini XIX əsrdə Cənubi Azərb -dun çoltik

tarlalarında muzdla işləməyə gəlmiş mənşəcə qıpqaqqların *əncə* tayfasına mənsub ailələr salmışdır. Bu ailələrin başçısı isə Hüseyn adlı şəxs olmuşdur.

İncir oyk. *sadə* Bakı şəhəri Əzizbəyov r-nu ərazisində, Bakı-Mərdəkan elektrik d y xəttində stansiya. Ağsəon yarmadasındadır. Əsl *Əncirlik*dir. Ərazidəki əncir bağlarının çoxluğuna görə stansiya belə adlandırılmışdır.

İncəkəbə oyk. *sadə* Gədəbəy r-nunun Eyniadlı i ə v -də kənd. Şahdağ silsiləsinin etəyindədir. Yaşayış məntəqəsi həmin ərazidən axan eyniadlı çayın adını daşıyır.

İncəkəbəçay hidr. *mür* Gədəbəy r-nu ərazisində çay. Zeyem çayının qoludur. Yerli əhəlinin məlumatına görə, çaya ad keçmişdə daşqın zamanı çayın nəxni aparması və ineklərin boğulması hadisəsi ilə bağlı verilmişdir.

İncəkəbə hidr. *mür* Laçın r-nu ərazisində çay. Çay öz başlanğıcını İncəkəbə zirvəsindən aldığı üçün belə adlandırılmışdır.

İncəkəbə or. *mür* Kəlbəcər r-nu ərazisində dağ. Ağcakənddən c -dədir. İnlidag da adlanır. Dağ ərazidəki İnek qayası adlı orografik obyektin adını daşıyır. Cox güman ki, dağın ərazisi ineklər üçün otlaq yeri olduğundan bu adı almışdır.

İngilov Kötüklü oyk. *mür* Qax r-nunun Əlibeyli i ə v -də kənd. Alazan-Əynçay çökəkliyindədir. Keçmişdə r-nu ərazisində Kötüklü adlı üç kənd olmuşdur. İngilov Kötüklü, Ləkit Kötüklü və Əli Sultən Kötüklüsü Kötüklü komponenti Azərb -nın şm bölgəsində və Qarabağda yayılmış qədim türk mənşəli *könik/körik/katik* tayfa adı ilə bağlıdır. İngilov isə Azərb -nın şm -q zonasında yaşayan və gürcü dilində danışan etnik qrup adıdır. Əsl adı *Yeni gelov* olan bu etnik qrup keçmişdə xristian olmuş, XVIII əsrdə islam dinini qəbul etmişdir. Tədqiqatçılara görə, geloylar I əsrdən Albaniyada mölüm olan *g-el* tayfasının varisləri hesab olunurlar. Geloyların yaşadığı ərazi ərkan otazı ərş məbəblərində Gelavu kimi qeyd əlmiş. Hazırda azərb -lar ingiloyları *q-el*, saxurları *g-elavu* avarları isə *gelov* adlandırılır.

İnlidag or. *mür* Goranboy r-nu ərazisində dağ. Oronim *in* (türk dilindəndə "yarğın", "məğarə", "həyyan yurması") və *dağ* sözlərindən

den düzəlib (burada -li mensubluq bildirir), "mağaralı dağ, mağarası olan dağ" mənasındadır.

İnilli oyk, sada Cəlilabad r-nunun Şiləvəngə i o v -də kənd Ovaşqadadır. Əli İnillidir. XII-XIII əsrlərdə güz tayfalarından bir kimsi adı çəkilən İnallılar Solcuq hökmdarı İbrahim İnalın (XII əsr) nəslə hesab edilir. Orta əsrlərdə Cənubi Azərb. ərazisində yaşayan İnallılar XVII əsrdə şahsevənlərin dəmürçüli qolunun tərkibinə daxil olmuşlar. XIX əsrdə Lənkəran qəzasında 12 ailədən ibarət bir el olan İnallılar, göründür, bu yaşayış məntəqəsinə məskunlaşmışlar.

İnjenertəpə or, mür Cəlilabad r-nu ərazisində Alaşar-Burovar silsiləsinin şm.-q qurtaracağında zirvə Bolqarçayın sağ sahilində Hün 625 m. Oronim dağda mühəndislərin aparıcıları geoloji xəritələrə görə belə adlandırılmışdır.

İnstitut oyk, sada Samux r-nunun Çoban Abdallı i o v -də fəhlə qəbəsi Gəncə çayının sahilində, Gəncə-Qazax düzənliyindədir. Yaşayış məntəqəsi Azərbaycan Elmi-Tədqiqat Pambıqçılıq İnstitutunun və Zaqafqaziya Maşın-Sınaq Stansiyasının birləşmiş qəsəbələrindən ibarət olub, 1964-cü ildən ərazisindəki elmi-tədqiqat institutunun adı ilə adlandırılmışdır.

İolada hidr, mür Lerik r-nu ərazisində çay Hidronim io (türk dillərində "tormiz su, buldağ suyu, monbə") və *lada/loda* (talis "arq") komponentlərindən düzəlib, "arq su" mənasındadır.

İorl b a x Qabırçı çayı
İorl or sada Xanlar r-nu ərazisində dağ. Oronim cəmiyyəti çayın adından yaranmışdır. **İranlı Bankəsi or, mür** Xəzərdə dayazlıq Qonşu İran İslam Respublikasının adından yaranmışdır.

İrçan oyk, sada Laçın r-nunun Köhnokənd i o v -də kənd Dağlıq ərazidədir. Oykonom arçan (ardic ağacı) sözündən olub, "ardicli yer" mənasındadır. Türk dillərində ardıc ağacına "arça" da deyilir. Türkdilli xalqların toponimiyasında Arçan toponimi geniş areala malikdir.

İrmaşlı oyk sada Şəmkir r-nunun cənubi i o v -də kənd Dağotayı ərazisindədir. Kəndin ərazisi ırmaşlı tayfasına mənsub

olduğundan həmin tayfanın adını daşıyırdı. XIX əsrdə burada yerləşən alman ailələri onu Engelfeld, 1930-cu illərdə isə Engelskənd adlandırmışdılar. 1992-ci ildən kəndin əvvəlki adı bərpa olunmuşdur.

İsa buləği hidr, mür Şuşa r-nu ərazisində bulaq Şuşa şəhərindən 2 km, aralı, dəniz səviyyəsindən təq. 1500 m hündürlükdə, meşədədir. Azərb. təbiətinin incilərindən sayılır. Yerli əhalinin məlumatına görə, bulaq XVIII əsrdə ilk dəfə onu qalın meşəlikdə üzə çıxarmış *İsa* adlı biçinçinin adını daşıyır.

İsakənd oyk, mür Tovuz r-nunun Qərblı i o v -də kənd. Zəyəm çayının sahilində, Kiçik Qafqazın yamacındadır. Oykonom *İsa* (s a) və *kənd* komponentlərindən düzəlib, "İsanın kəndi" mənasındadır. Yerli əhali kəndi qeyr-rəsmi olaraq Aşağı və Yuxarı Isakənd adı ilə adlandırır.

İsaqbəği hidr, sada Zərdab və Ağcabədi r-nlarının ərazisində göl Su hövzəsi adını ərazidəki cəmiyyəti yaşayış məntəqəsindən almışdır.

İsaqbəği oyk, sada Zərdab r-nunun cənubi i o v -də kənd Kür çayının sahilində, Şirvan düzündədir. Yaşayış məntəqəsi Kür çayı sahilində yerləşən çəkiliyin (cır tut bağı) *İsaq* adlı şəxsə məxsus hissəsində yerləşdiyi üçün belə adlandırılmışdır. *İsaqbəği* variantında da qeyd olunmuşdur.

İsaqlı oyk, sada Cəbrayıl r-nunun Havuslu i o v -də kənd Düzənlikdədir. Yaşayış məntəqəsi Ermonistanın Dəstəkert kəndinin zolzalə nəticəsində dağılmasından sonra (1931-ci il) əhalinin köçüb gəlməsi nəticəsində yaranmışdır. Kənd XIX əsrdə Zəngəzur qəzasında yaşəyən *xocasıqlı* tayfasına mənsub olan *İsaqlı qışlağında* salındığı üçün *qışlağın* adı ilə adlandırılmışdır.

İsaqlıgirmə oyk, sada Balakən r-nunun Şəmbul i o v -də kənd Alazan-Əyriçay çökəkliyindədir. İsaqlıgirmə variantında da qeydə alınmışdır. Yerli əhalinin məlumatına görə, vaxtilə kəndin ərazisində Məzəm çayının keçidi (yerli əhali çay keçidini *girmə* adlandırdı) yaxınlığında *İsaq* adlı şəxsin binəsi olmuş və keçid də onun adı ilə isəqlıgirmə adlanmışdır. Sonralar burada salınan kənd də həmin adı qəbul etmişdir.

İsalar oyk, sada Ağdam r-nunun Əfəlli i o v -də kənd Qarabağ düzündədir. Kənd *İsalar* nəslinə mənsub ailələr tərəfindən məskunlaşdığı üçün belə adlandırılmışdır.

İsali oyk, sada Gədəbəy r-nunun cənubi i o v -də kənd Axınca çayının sahilində, Şahdağ silsiləsinin ətəyindədir. Yerli əhalinin məlumatına görə, XIX əsrin ortalarında Qazax qəzasının Qıraq Salahlı kəndindən *İsa* adlı şəxs bir qrup ailə ilə birlikdə Gədəbəyə qəçmiş və Qızıltorpaq adlı yerdə məskunlaşmışdır. Bir qədər sonra oraya köçürülən ruslar Saratovka və Ivanovka kəndlərini yaratdılar. *İsa* isə öz övladları ilə oranı tərk edərək indiki kənd ərazisində məskunlaşmış və yeni yaranmış yaşayış məntəqəsi də onun adı ilə adlandırılmışdır. Kəndin əhalisinin böyük əksəriyyəti İsanın oğullarının nəsiləndir.

İsgəndərbəyli oyk, sada Zəngilan r-nunun cənubi i o v -də kənd. Dağotayı ərazisindədir. Keçmiş adı Dəmrüçilər olmuşdur. Yaşayış məntəqəsi dəmrüçilər nəslinin məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. *İsgəndərbəy* kənddə məskunlaşmış dəmrüçilərin başçısı olmuşdur. Kənd sonralar onun adı ilə adlandırılmışdır.

İsl oyk, sada Masallı r-nunun Qodman i o v -də kənd. Viləş çayının sahilində, Lənkəran ovalığındadır. Keçmiş adı *İsibay* olmuşdur. Yaşayış məntəqəsi İsibəy məxsus ailələrin məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. Yerli əhali tərəfindən Boykəndi də adlandırdı. Sovet hakimiyyəti illərində oykonomin tərkibindəki "bəy" sözü atılmışdır.

İstilikçay hidr, mür Ağsu r-nu ərazisində çay. Əsli İstilikçay olmalıdır. Hidronim *istili* (kiçik qol) və çay komponentlərindən düzəlib (-lik burada çoxluq bildirir), "çoxlu kiçik qolları olan çay" mənasındadır.

İskəndərli oyk, sada Şəmkir r-nunun Təzəkənd i o v -də kənd Gəncə-Qazax düzənliyindədir. İnqilabdan əvvəl Cənubi Azərbaycan Qaradağ və Meşkin oyalıqlarından gələrkə oraf kəndlərdə rəncbərlək edən əhaliyə 1925-ci ildə kənd salmaq üçün mülkədar Qasımın yeri adlanan ərazidə torpaq sahəsi verilməsi Yaşayış məntəqəsi Sovet hakimiyyəti illərində V İ Leninin şərəfinə Lənkənd adlandırıldı. 1994-cü ildən kəndin adı İskəndərli kimi rəsmiləşdirilmişdir.

İskot or, sada Xocalı r-nu ərazisində dağ. Oronim türk dillərindəki *iskit* (fit, fit çalan) sözünün yerli telefəffz variantı olub, Fildag (İsmayılı r-nu) oroniminin sinonimidir.

İslamdağ or, mür Sumqayıt şəhəri ərazisində dağ. Pürəkəkl kəndindən q -də yerləşir. Hün 317 m. Oronim *İslam* (s a) və *dağ* komponentlərindən düzəlib. Çox güman ki, dağın ərazisi İslam adlı şəxsə məxsus otlaq yeri olmuşdur.

İsmayılbad oyk, mür Yevlax r-nunun Nəmetabad i o v -də kənd. Qarabağ düzündədir. Yaşayış məntəqəsi 1918-ci ildə Ermonistanın Ozan, Vət, Toxaçar kəndlərindən milli qırqın zamanı qəçib gəlmiş və bir müddət Tovuz r-nunda yaşadıqdan sonra 1928-ci ildə indiki ərazidə məskunlaşmış qəribə ailələr salmışlar. Kənd vaxtilə oranın abidəlaşməsinə xidməti olmuş İsmayılın (Bərdə r-n sovetinin sədri) adı ilə adlandırılmışdır.

İsmayılbaş Qutqaşınlı gölü hidr, mür Qəbələ r-nu ərazisində göl. Göl Azərb yazıçısı, general İsmayılbaş Qutqaşınlının (1806-69) adı ilə adlandırılmışdır. Memorial toponimdir.

İsmayılbəyli oyk, düz Ağdam r-nunun Bağbanlar i o v -də kənd. Dağ ətəyindədir. Keçmiş adı Mərzili İsmayılbaş olmuşdur. Yaşayış məntəqəsi Cəvanşir qəzasında yaşamış mərzili tayfasına mənsub ailələrin başçısı *İsmayıl bəy*in adı ilə adlandırılmışdır. 2 Tərtər r-nunun Evəqlü i o v -də kənd. Qarabağ düzündədir. Yaşayış məntəqəsi Laçın r-nunun Zəti kəndindən gəlmiş *İsmayıl bəy* adlı şəxs saldıqı üçün onun adı ilə adlandırılmışdır. Kənddiki nəsilərdən bir hüzurdə zərtilər adlanır. Sonralar orafdaqı Daşarlı, İsgəndərbəyli və Sarvanlar kəndləri də bu kəndə birləşdirilmiş, kəndin ərazisini genişləndirmişlər.

İsmayılı oyk, sada 1 Azərb.-də inzibati r-n Baş Qafqaz sıra dağlarının c. yamacında yerləşir. Sothi dağlıqdır. Şm hissəsi Baş Qafqazın suayırıcı xəttinə qədər (Babadağ 3632 m.) yüksəlir. R-nun arxasından Güyçay, Girdimanchay, Əyriçay, Vondam çayı və bir neçə xırda çay axır. Mərkəzi İsmayılı şəhəridir. 2 Azərb.-də şəhər, cəmiyyəti r-nun mərkəzi. Böyük Qafqazın ətəyində, Əyri-

İsmətli

çayın üzərindədir; 3 İsmayilli r-nunun Mican i ə v -də kənd Əynçayın sahilindədir; 4 Kürdəmir r-nunun Qarasaqqal i ə v -də kənd Şirvan düzündədir; 5 Neftçala r-nunun Tatar mehli i ə v -də kənd Şirvan düzündədir. Oykonim yaşayış məntəqələrinin osasını qoymuş *İsmayilli* nəslinin adından yaranmışdır.

İsmətli oyk, *sada* Bilisvar r-nunda kənd Düzənlikdədir. Yaşayış məntəqəsini XIX əsrdə Rusiyadan köçürülmüş rus kəndliləri Konstantinovka adı ilə salmışdılar. 1992-ci ildən kənd *İsmat Qayıbovun* şərəfinə İsmətli adı verilmişdir.

İsnov oyk, *sada* Quba r-nunun Zərqova i ə v -də kənd. Dağətəyi düzənlikdədir. İsnov adının təhriki formasıdır. Kəndin ərazisində müalicə əhəmiyyəti çoxlu min bulaq var. Keçmişdə bu bulaqların yaxınlığında müalicə üçün hovuzu əvəz edən novlar düzəldilirdi. Bunun üçün çala qazılır, içərsi daşla hörülürdü. Bulaqların suyu arxla bu novlara tökülürdü, kəndə qızdırılmış daşlar oraya tökülürdü. Yel xəstəliyi olan adamlar həmin novlarda uzanırdılar. Tətilə belə novları *vərov*, *azorb* -lar *isə İstinov* adlandırılırdı. Kənd belə novun yaxınlığında salındığına görə İstinov adlandırılmışdır.

İsnovqışlaq oyk, Quba r-nunun Vəlvole i ə v -də kənd. Qusar maili düzənliyindədir. Oykonim *İsnov* (kənd adı) və *qışlaq* komponentlərindən düzəlmişdir, "İsnov kəndinin qışlağı" mənasındadır. Kənd əvvəllər İsnov kəndinə moxus qışlaq yeri olmuş, sonralar daimi yaşayış məntəqəsinə çevrilmişdir.

İspik or, *sada* Quba r-nu ərazisində dağ. Baş Qafqaz silsiləsinin şm -ş -ində, Qudyalçay ilə Ağçayın suayırıcında yerləşir. Hün 1101 m. Tədqiqatçıların ehtimalına görə, oronim türk dillərindəki *aspak* və ya *aspak* (aşırımlı dağ, keçidli dağ) sözünün fonetik variantıdır.

İspik oyk, *sada* Quba r-nunun Tülökoran i ə v -də kənd. Dağətəyi ərazidədir. Kəndin adı eyniadlı dağdan alınmışdır.

İstibulaq oyk, *sada* Kolbəcər r-nunun Çaykənd i ə v -də kənd. Dağətəyi ərazidədir. Yaşayış məntəqəsi qonşu Çaylı kəndindən köçmüş ailələrin İstibulaq adlı min bulağın yaxınlığında məskunlaşması nəticəsində ya-

ranmışdır. Bir məlumata görə, kəndin adı əvvəllər Östübulaq olmuşdur.

İstisu hidr, *mür* 1. Astara r-nu ərazisində müalicəvi min bulaqlar Astara ş -dən 13 km aralıdır. Suyunun termik olması ilə əlaqədar belə adlandırılmışdır; 2. Astara r-nu ərazisində çay Astara çayının sol qoludur. Çayın dərəsində min bulaqlar vardır. İstisudərə çayı da adlanır; 3. İsmayilli r-nu ərazisində çay Qalacıq çayının qoludur. Çayın adı onun yuxarı axarı boyunca İstisu bulaqlarının olması ilə əlaqədardır; 4. Kolbəcər r-nu ərazisində min bulaqlar Tərtər çayının hər iki sahilində yerləşir. Yuxarı və Aşağı İstisu bulaqlarına bölünür. Aşağı İstisu bulaqları çoxdəbitli 8 bulaqdır. Suyunun dadı turşmezodir. İçmək və müalicə üçün istifadə edilir. Yuxarı İstisu bulaqları 23 bulaqdan ibarətdir. Müalicə və içmək üçün istifadə edilir. Ətrafında kurort salınmışdır. Salyan, Dəvoçi, Quba r-nlarında da eyniadlı termik min bulaqlar var.

İstisu oyk, *sada* 1. İsmayilli r-nunun Qalacıq i ə v -də kənd. Dağətəyi ərazidədir. Qalacıq çayının qollarından bir olan İstisu çayının sahilində yerləşdiyinə görə belə adlandırılmışdır; 2. Kolbəcər r-nunun eyniadlı qəsəbə i ə v -də ştq; balneoloji kurort. Qarabağ yaylasında, Tərtər çayının vadisində, 2100-2200 m yüksəklikdədir. Yaşayış məntəqəsinin adı buradakı İstisu min bulaqlarının adı ilə bağlıdır. Min bulaqlar *isə* 1139-cu ildə güclü zəlzələ zamanı yerni çatlaması nəticəsində omolet gəlmişdir.

İşğınçay hidr, *mür* Dəvoçi r-nu ərazisində çay. Hidronim Azərbaycan dilindəki *uçqun* (təi *ışqın* formasında tələffüz edilir) və *çay* sözlərindən ibarət olub, "sahilləri uçqun çay, yağışlı çay" mənasını bildirir.

İşxan hidr, *mür* Xocavənd r-nunda çay. Quruçayın sol qoludur. Hidronim *ışqın* sözünün təhriki forması olduğu güman edilir.

İşıqlı or, *sada* Laçın r-nu ərazisində dağ. Qarabağ silsiləsinin on hündür zirvələrindən biridir. Ermonistanla sərhəddə yerləşir. Hün 2520 m. Tədqiqatçılara görə, dağın başının qarlı olması və qaranlıq gün işığında parıldaması bu adın yaranmasına səbəb olmuşdur. (Oronimi *ışxıl* nəslinin adı ilə də bağlayırlar.

İşıqlı

İşıqlı

İşıqlı oyk, *sada* 1. Qubadlı r-nunun Muradxaanlı i ə v -də kənd. Həkkən çayının sahilində, dağətəyi ərazidədir. Keçmiş adı Ciyiciyi olmuşdur. Zəngilan r-nunda Ciyiciyi dərəsi adlı yer də qeydə alınmışdır. Kənd sonralar Şeyx Şərif adlı şəxsin adı ilə *Şixli* adlanmış, sonralar tələffüzdə *İşıqlı* formasına düşmüşdür. 1937-ci ildə yaxınlığındakı Binodərəsi, Damlançı və Narcaq kəndləri də bu kəndə birləşdirilmiş, kəndin ərazisi xeyli böyümüşdür. Kəndin ərazisindəki köhnə qəbiristanlıq hazırda Şeyx Şərif qəbiristanı adlanır; 2. Füzuli r-nunun Dədəli i ə v -də kənd. Arazboyu düzənlikdədir. Oykonim *ışxıl* nəslinin adı ilə bağlıdır.

İtbaşı or, *sada* Cəlilabad r-nu ərazisində yüksəklik. Alaşar-Burovar silsiləsinin q. yamaclarında. Hün 211 m. Yüksəkliyin başı it başına oxşadığına görə belə adlandırılmışdır.

İtdişi or, *sada* Xəzər dənizinin adalarından bəzilər Vaxtılı burada aparılan ekspedisiya zamanı it kollorları tapıldığı üçün belə adlandırılmışdır.

İtitala oyk, *mür* Balakən r-nunun eyniadlı i ə v -də kənd. Katex çayının sahilində,

İzmara

Alazan-Əynçay çökəkliyindədir. Kəndə belə ad onun yerləşdiyi ləlanın iti bucağa oxşamasına görə verilmişdir. Yaşayış məntəqəsini Zaqatala r-nunun Əliabad kəndindən çıxmış ailələr salmışlar.

İvanovka oyk, *sada* İsmayilli r-nunun eyniadlı i ə v -də kənd. Acınohur ön dağlıqındadır. Kəndə 1840-cı ildə çar hökumətinin Rusiyanın mərkəzi quberniyalarından köçürüb gətirdiyi müxtəlif dini təşkilatların mənzub rus ailələr məskunlaşmışdır. Yaşayış məntəqəsi köçürmə kampaniyasına başçılıq edən rus polkovniki P N İvanovun adını daşıyır.

26 Bakı komissarı *r-n* b a x Səbail

26 Bakı komissarı *ıştq* b a x Həsənabad

28 Aprel b a x Aran

İyirmiməl b a x Puran.

İzmara oyk, *düz* Dəvoçi r-nunun Pirəbədi i ə v -də kənd. Dağətəyi ərazidədir. Oykonim ərəb dilindəki *izmi* (sümük) və fars dilindəki *ara* (sakinləşmək) sözlərindən düzülüb, "sümüklülər sakin olduğu yer" mənasındadır. *Sümüklülər* və ya *üstünxanlılar* Azərbaycan ərazisində yayılmış tayfaların birinin adıdır.

Jj

Janjara *hidr. mür* Lənkeran r-nunda çay Bəşərü çayının sağ qoludur Hidronim İran dillərindəki *janga* (pas, paxır, cəng, mis pası) və *ru* (su, çay) komponentlərindən düzəlib, "paxırlı su, sarı suyu olan çay" mənasını bildirir Bu baxımdan hidronim Missuyu (Gədəbəy) çayının adı ilə sinonimdir **Jarskı** b a x Şirvanlı

Jdanov b a x Biləsuvar

Jiloy b a x Çilov

Jindl *oyk. mür* Lənkeran r-nunun Biləbend i ə v -də kənd Peşəsur silsiləsinin yamacındadır Oykonim talış dilindəki *jin* (aşağı) və *di* (kənd) sözlərindən düzəlib, "aşağı kənd" mənasındadır

Jly *oyk. sada* Yardımlı r-nunun Ərus i ə v -də kənd Burovar silsiləsinin eteyindədir Oykonim talış dilindəki "alt", "aşağı" mənasında işlənən *jiy* sözündəndir Kənd dağ silsiləsinin aşağı hissəsində yerləşdiyi üçün belə adlandırılmışdır

Kk

Kabarrıdağ *or. mür* Xanlar r-nu ərəzində dağ Oronim Qarabarrıdağ variantında da qeydə alınmışdır. Dağın ərəzi bir zamanlar *kəbirli* (kəbarlı, kəberli) tayfasına mənsub yaylaq yerlərindən olduğu üçün belə adlandırılmışdır Oronim *kabbarı* (etn.) və *dağ* komponentlərindən düzəlib, "kəbirilərə məxsus dağ" mənasındadır

Kabeddağ *or. mür* Ordubad r-nu ərəzində dağ. Azərb -la Ermənistan sərhədidir Oronimin *gəbə* (xal, zəngün, bezəkli, elvan) və *dağ* komponentlərindən ibarət olub, dağın adının elvan bitki örtüyü ilə əlaqədar yarınması ehtimal edilir

Kaftarandağ *or. mür* Qobustanda palçıq bulkanı Ceyrankeçməz çayının orta axarından solda yerləşir Hün 377 m. Palçıq vulkanının adı buradakı eyniadlı dağdan alınmışdır Oronim *kaftar* (görsən), *-an* (İran dillərinə mənsub cəmlək və məkan anlayışı bildirən şəkl) və *dağ* komponentlərindən düzəlib, "kaftarlı dağ" mənasındadır

Kaftarlı *or. düz* Xocavənd r-nu ərəzində dağ Əmiranlar kəndindən şm -dədir Dağın ərəzisi keçmişdə sıx meşəlik olduğundan orada tez-tez yirtici heyvan olan *kaftara* (görsənə) təsadüf edildiyinə görə dağ belə adlandırılmışdır

Kaftarı *or. düz* Qazax r-nunun c -ş -ində dağ Hün 627 m. Kaftarı variantında da qeydə alınmışdır Əslisi *Kaftarlıdır* Dağın ərəzində kaftara təsadüf edildiyindən dağ belə adlandırılmışdır

Kaha *oyk. sada* 1 Kəlbəcər r-nunun Keşdəki i ə v -də kənd Dağətəyi ərəzindədir Kəndin ərəzi əvvəllər Keşdək kəndinin binəsi olmuşdur Sonralar həmin kənddən ayrılmış ailələr burada daimi məskunlaşmışlar Kənd öz adını ərəzindəki qəd *kahadan* (zağadan) almışdır; 2 Ləçin r-nunun Dağlı i ə v -də kənd. Çalbayır silsiləsinin eteyindədir Keçmiş adı İsgəndər kəhəsi olmuşdur Yaşayış məntəqəsi XIX əsrdə qarabayramlı tiyresinə mənsub ailələrin özəlirə məxsus qışlaqlardan birində məskunlaşması nəticəsində yaran-

mışdır Oykonim kəndin ərəzindəki qədim kaha qalıqları ilə əlaqədardır

Kahab *hidr. mür* Şahbuz və Babək r-nları ərəzində çay. Naxçıvan çayının sol qoludur Kahab kəndindən aşağıda Naxçıvan düzünə çıxır və suvarmada geniş istifadə edilir Hidronim *kaha* (mağara) və *ab* (İran dillərində "su") komponentlərindən düzəlib, "mağara suyu" mənasındadır

Kalafalıq *oyk. sada* Ləçin r-nunun Vəqəzin i ə v -də kənd Ərdəşəvə çayının (Səlvə çayının qolu) sahilində, Qarabağ silsiləsinin yamacındadır Yaşayış məntəqəsi keçmişdə r-nun ərəzində mövcud olmuş Birinci Çağazır kəndindən çıxmış ailələrin Kalafalıq adlanan yerdə məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır *Kalafa* köhnə kəndin, yaxud mal-qara saxlamaq üçün tikilmiş pəyələrin xarabalığına, quyuya, qazılmış çökek yərə deyilir Oykonimin tərkibindəki *-lıq* şəkl -si çoxluq və məkan anlayışı ifadə edir

Kalağaylı *oyk. düz* Ağsu r-nunun Pədar i ə v -də kənd Şirvan düzündədir. Tədqiqatçıların fikrincə, oykonimin əslisi Qalaqayındır, kəndin əhalisinin Sabirabad r-nundakı Qalaqayın kəndindən olduqlarını bildirir 1917-ci ildə tərtib olunmuş inzibati ərazi bölgüsündə Göyçay qəzasında *Kalaqa* (İsmayılı) və *Kalaqaylı* (Kürdomir) adlı iki kənd qeydə alınmışdır Bunlardan biri indiki Qalaqah, digəri isə Qalaqahlı (Kalaqaylı) kəndləridir Oykonim "Qalaqahdan gəlmişlər" mənasındadır

Kalınkənd b a x Vurğun

Kalinovka *oyk. sada* 1 Masallı r-nunun eyniadlı i ə v -də kənd Viləş çayı sahilində, Lənkeran ovalığında Kəçmiş adı Nikolaevka olmuşdur 1843-cü ildə Volqaboyundan köçüb gələn rus kəndlilərinin məskunlaşması nəticəsində yaranmış yaşayış məntəqəsi Sovet hakimiyyəti illərində sovet dövlət xadimi M İ Kalininin şərəfinə Kalinovka adlandırılmışdır; 2 Sabirabad r-nunun eyniadlı i ə v -də kənd Kür çayının sahilində, Şirvan düzündədir XIX əsrdə rus kəndlilərinin məskunlaşdığı yaşayış məntəqəsi Sovet hakimiyyəti illərində M İ Kalininin şərəfinə Kalinovka adlandırılmışdır Memorial toponimdir

Kalmıçkov Bankası *or. mür* Xəzərdə dayazlıq. Kalmıqların adı ilə bağlıdır.

Kalva *oyk. mür* Ağsu r-nunun cənubunda i.ə.v.-də kond Niyaldəq silsiləsinin etəyindədir. Oykonim *kala* (tat. "böyük") və *va* (ova)bo sözlərinin itisari alınmış forması) komponentlərdən düzəlib, "böyük oba" mənasındadır.

Kamal *hidr. sada* Quba r-nu ərazisində çay Çagacıq çayını əmələ gətirən qollarından biridir. Türk dillərində *kamal* sözünün məna-larından bir "axın"dır. Çayın mövqeyi bu mənaya uyğundur.

Kamallı *oyk. duz* 1. Laçın r-nunun Axbası i.ə.v.-də kond Dağlıq ərazidədir. Keçmiş adı Bozlu olmuşdur. Yaşayış məntəqəsinin Dərələyəz mahalından gəlmiş bozlu tayfasına mənsub ailələr salmışlar. Kəndin ç.-indəki əkin sahələrindən bir Kamalın çuxuru adlan-ır; 2. Saatlı r-nunun Hacıqasımlı i.ə.v.-də kond Aray çayı sahilində, düzənlikdədir. Yerli əhalinin məlumatına görə, yaşayış məntəqəsinin *Kamal* adlı şəxs qoyduğundan kənd onun adını daşıyır. Güman etmək olar ki, bu kəndlər ya Dərələyəz mahalında vaxtilə mövcud olmuş Kamal kəndindən köçüb gəlmiş ailələrin gətirdiyi adla, ya da *kamallı* məsləhətin adı ilə adlandırılmışdır. Keçən əsrdə Tatarların ərazisində də Kamallı adlı yaşayış məntəqəsi qeyd olunmuşdur. Türk dillərində *kamal* sözü "qala", "səngər", "axın" mənalarını işlədir.

Kamandar *oyk. sada* Şomkir r-nunun Badakənd i.ə.v.-də kond Dağotoy ərazisindədir. Yaşayış məntəqəsi XIX əsrdə *Kamandar meşəsi* adlanan ərazidə salınmışdır. Yerli əhalinin məlumatına görə, Kamandar homin meşəsinin sahibinin adıdır.

Kamıqaya *or. mür* Qax və Şəki r-nları ərazisindədir. Ağcinohur gölündən şm.-də yerləşir. Hün 460 m. Qamıqaya variantında da qeyd olunmuşdur. Oronim *komıqaya* sözünün təhrif olunmuş forması hesab edilir. Dağın adı türk dillərindəki *kom* (çökək, oyuq) və *qaya* sözlərindən düzəlib, "oyuqlu qayası olan dağ" mənasındadır. Ordubad r-nunda bu oronimin *Qomıqaya* variantı qeyd olunmuşdur.

Kamlakan *oyk. mür* Aytara r-nunun Həməşəm i.ə.v.-də kond Həməşəm çayı sahilində, dağətəyi ərazidədir. Yerli əhalinin mo-

lumatına görə, oykonim Kamalakəon adının təhrif formasıdır. *Kamal* (ş.a.) və təlil dilindəki *kəon* (evlər) komponentlərindən düzəlməmiş bu toponim: "Kamala məxsus evlər" mənasındadır. Tədqiqatçılara görə, *kamlakan* təlil dilində "böyükdə salınmış evlər, azlıqda qalan evlər" mənasındadır.

Kamo *oyk. sada* Xanlar r-nunun Azad i.ə.v.-də kond Azad çayının sahilində, Sarıyalın etəyindədir. Keçmiş adı Hacıkənd olmuşdur. Yerli əhalinin məlumatına görə, əvvəllər burada Gəncə əsilzadələrindən Hacı adlı bir şəxsin yaylaq yurdu olduğuna görə kənd belə adlandırılmışdır. XIX əsrdə burada gəlmə erməni ailələr yerləşdirildikdən sonra oronim kəndin adını Hacıçay adlandırmışdır. 1939-cu ildə isə erməni inqilabçısı S.A. Ter-Petrosyanın inqilabi laqəbi olan Kamo adı ilə əvəz etmişdilər. Yaşayış məntəqəsinin keçmiş adı özünə qaytarılmışdır.

Karaçayev Bankası *or. mür* Xəzərdə dayazlıq. Qaraçaylıların adı ilə bağlıdır. Etnotoponimdir.

Karaxlı *or. mür* Xocalı r-nu ərazisində dağ. Keçmiş adı Daşbaşı olmuşdur. Ədəbiyyatda Karaxlıx variantında da qeyd alınmışdır. Oronim "sothi daşlıq olan dağ" mənasındadır.

Karxulu *oyk. sada* Cəbrayıl r-nunun cənubunda i.ə.v.-də kond Düzənlikdədir. Yaşayış məntəqəsinin XIX əsrdə Qarabagdan gəlmiş Allahverdi və Xudavərdi adlı qaradaşlar Karxulu adlanan yerdə salmışlar. Yerli əhalinin məlumatına görə, oykonim Kar Qulu şəxs adı ilə bağlıdır. Lakin keçən əsrin əvvəllərində Tiflis quberniyasında Karxun adlı dağ və çayın, Krında Karxulu toponiminin qeyd alınması bu fikri təkrar edir. Qod türk dillərində *karqu/karxu* sözləri "gözetçi məntəqəsi" mənasında işlənmişdir. Oykonimin "gözetçi məntəqəsi olan yer" mənasında olmasını ehtimal etmək olar.

Karrar *oyk. sada* Kürdəmir r-nunun cənubunda i.ə.v.-də kond Şirvan düzündədir. Oykonim şəhəsvonların *karrar* tayfasının adı ilə bağlıdır. Karrar adlı nosil kənddə bu gün də yaşamaqdadır.

Karvansara *hidr. sada* 1. Naxçıvan MR ərazisində çay Axınca çayının qoludur, 2. Şahbuz r-nu ərazisində min bulaqlar Kö-

mür kəndindən 7 km ş.-də yerləşir. İki bulaqdan ibarətdir. Bulaq keçmişdə homin ərazidə mövcud olmuş qod karvansaraya görə belə adlandırılmışdır.

Kasap b. a. x. Kasapet

Kaspi dənizi *hidr. mür* Xəzər dənizinin qədim və çox yayılmış adlarından biri. Hidronim Qafqaz Albaniyasında Xəzər dənizi sahilində yaşamış kaspi tayfasının adı ilə bağlıdır. Kaspiylərin adı ilk dəfə yunan tarixçisi Herodotun (e.ə. V əsr) "Tanx" əsərində çəkilir. Antik dövr müəllifləri onlar haqqında geniş məlumat vermişlər. Kaspi tayfaları Makedoniya ləğədlərinin qoşunlarına qarşı döyüşlərdə (e.ə. IV əsr) İran hökmdarı Dəranın tərəfində iştirak etmişdir. Kaspiylərin yaşadıqları tarixi vilayət Kaspiana adlandırılır. Bu vilayət indiki Şimali Azərbaycan ərazisində Kürün Araxla birləşdikdən sonra Xəzərədək olan hissəsindən c.-də yerləşən dənizətəfəri sahəni əhatə edirdi. Şərqi Avropanın c.-unu Yaxın Şərqi ölkələri ilə birləşdirən ticarət karvan yolu Kaspiana ərazisindən keçirdi. III əsrdən sonra bu vilayət Bala-Sakan, sonralar isə hom de Muğan adlandırıldı.

Kass b. a. x. Qas

Katex *hidr. mür* Zaqatala və Balakən r-nları ərazisində çay. Qanux çayının qoludur. Tədqiqatçıların bir qismi hidronimi avar dilindəki *kats* (keçid) və *udin* dilindəki *xe* ("su") mənasını bildiren *ex* sözünün dəyişikliyi uğramış forması) sözlərinin birləşməsi kimi "keçiddən axan su", yaxud "su keçidi" mənalarını ilə izah edirlər. Bezi tədqiqatçılara görə isə, çayın adı Azərbaycan dilindəki *gədik* (dağ belində keçid, alçaq yer) sözü ilə bağlıdır. Hidronimin "yüksəkədən axan su" mənasında olduğunu da düşünmək olar.

Katex *oyk. sada* Balakən r-nunun cənubunda i.ə.v.-də kond Katex çayı sahilində, Alazan-Əyrnəç çökəkliyindədir. XVII əsrdə Cənubi Dağıstandan gəlmiş avarların Katex adlanan yerdə məskunlaşması noticosında yaranmışdır. Ərazi adını buradan axan Katex çayının adından almışdır.

Katos *oyk. sada* Laçın r-nunda kond Dağ yamacındadır. Yaşayış məntəqəsinin XX əsrin əvvəllərində yaxınlıqdakı Şeylanlı kəndindən köçüb gəlmiş ailələr (nobilər, xudular və

əsədlər nəslinə mənsub) Katos meşəsi adlanan yerdə salmışlar. Qod türk dillərində *kats* "birləşmək, qarışmaq", *kadus* "gözlilik", "sənət əsəri" mənalarında işlənmişdir.

Kavdadıq *oyk. mür* Qubadlı r-nunun cənubunda i.ə.v.-də kond Bərgüşad və Həkəri çaylarının birləşdiyi yerdədir. Yerli əhali kəndin adını *kovxalıq* (kəndxudaya məxsus) kimi izah edir. Oykonimin ilkin variantının Kavdaobıq olduğunu iddia edən tədqiqatçılara görə, *kav* (fars "dağ keçidi, aşırım"), *doab* (iki çay) və *-dıq* (Azərbaycan dilindəki məkan bildiren *-lıq* şəkl.-sinin variantı) komponentlərindən ibarət olan bu söz "dağ keçidində iki çayın birləşdiyi yer" mənasındadır. Başqa bir mülahizəyə görə isə, kəndin adı *kavda* (fars "yabı" mənalı *gəvdən* sözündən) və *-dıq* (-lıq şəkl.-si) komponentlərindən düzəlib, "yabıqlar saxlanan yer" və ya "arıqlıq" atlar üçün ayrılmış otlaq, örtüş sahəsi" deməkdir.

Kavdar *oyk. sada* Cəbrayıl r-nunun Hacı i.ə.v.-də kond Arzobayıl düzənlikdədir. Tədqiqatçıların ehtimalına görə, kəndin adı qədim türkdilli qovlar tayfasının adını əks etdirir. Peçeneq tayfalarından biri olan qovların adına Tovuz, Sabirabad, İsmayilli, Samux və b. r-nların toponimiyasında da rast gəlmək mümkündür. Kavdar qovlar etnoniminin yerli tələffüz formasıdır.

Kavran b. a. x. Gavran

Kazımabad *oyk. mür* Cəlilabad r-nunun Svetlaya Zarya i.ə.v.-də kond Düzənlikdədir. Yerli əhalinin məlumatına görə, kəndin əsası Kazım adlı şəxs qoyduğu üçün belə adlandırılmışdır. Oykonim *Kazım* (ş.a) və *abad* (kənd) komponentlərindən düzəlib, "Kazımın kəndi" mənasındadır.

Kazımlı *oyk. duz* Tovuz r-nunun Çatax i.ə.v.-də kond Çınqıl dağ silsiləsinin yamacındadır. Ətrik çayı kəndi iki hissəyə ayırır. Yaşayış məntəqəsi XIX əsrdə Aşağı Çuşçu kəndindən olan Kazım adlı şəxs məxsus yurdu yerində salındığı üçün belə adlandırılmışdır.

Kebeloba *oyk. mür* Zaqatala r-nunun Çar i.ə.v.-də kond Baş Qafqaz silsiləsinin etəyindədir. Monqolların məlumatına görə, (təq. XVI-XVII əsrlərdə Dağıstanın Kəhal kəndi)

İkinci Alcanlı

sahilində, Bərgüşad silsiləsinin otoyindədir. Keçmiş adı Balaboylu olmuşdur. Yaşayış məntəqəsini Ağdam r-nunda vaxtilə mövcud olmuş Aliboylu kəndindən köçüb gəlmiş ailələr salmışdır. Kəndin ərazisi əvvəllər Alibaylı kəndinə məxsus yaylaq yeri olmuşdur.

İkinci Alcanlı oyk, *mür* Zərdab r-nunun Çalı i o v -də kənd Şirvan düzündədir. Qarabağdan gəlmiş ailələrin məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. Qarabağ Alcanlı ad alırlar. Oykönimin birinci komponenti orazidəki Alcanlı adlanan yaşayış məntəqələrini bir-birindən fərqləndirməyə xidmət edir.

İkinci Aral oyk, *mür* Ağdas r-nunun Xosrov i o v -də kənd Şirvan düzündədir. Yaşayış məntəqəsi XIX əsrdə Şəmsabad kəndindən çıxmış ailələrin Aral adlanan torpaq ərazisində məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. Bu torpaq sahəsi xəzinə torpağı olduğundan *Aral* (yəni "fərqli, ayrılmış") adlanırdı. Oykönimin birinci komponenti kəndi cəmiyyətlə digər yaşayış məntəqələrindən fərqləndirməyə xidmət edir.

İkinci Aratəkənd b a x Aratlı-Curuğlu
İkinci Aşıqlı oyk, *mür* Bəyloqan r-nunun Eyvazlılar i o v -də kənd Mil düzündədir. Yaşayış məntəqəsi keçmiş Aşıqlı (indiki Birinci Aşıqlı) kəndindən çıxmış ailələrin burada məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. Oykönim şəhərvənlərin *aşıqlı* tirosinin adı ilə ehtisardır.

İkinci Biləcik oyk, *mür* Səki r-nunun Aşağı Göynük i o v -də kənd Alazan-Bırtıncı çökəkliyindədir. Yaşayış məntəqəsi XIX əsrdə Biləcik (indiki Birinci Biləcik) kəndindən çıxmış ailələrin pay torpaqlarında məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. Oykönimin birinci komponenti onu cəmiyyətlə digər kəndlərdən fərqləndirmək üçün elavə edilmişdir.

İkinci Çəğan oyk, *mür* Şamaxı r-nunun Dədəgünəş i o v -də kənd Dağotayı orazidədir. Yaşayış məntəqəsi keçmiş Çəğan Məmmədşəlimli (indiki Birinci Çəğan) kəndindən çıxmış ailələrin burada məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır.

İkinci Dərəşəm oyk, *mür* Babək r-nunun Nəhrom i o v -də qəsəbə Arad çayı dərəsinə kənd. Yaşayış məntəqəsi 1964-cü ildə Dərə-

İkinci Milli

şəm d.y platforması yanında salınmış və eyniadlı kəndlərdən fərqləndirmək üçün İkinci Dərəşəm adlandırılmışdır.

İkinci Ərəbəobdi oyk, *mür* Göyçay r-nunun Şəhadət i o v -də kənd. Şirvan düzündədir. Yaşayış məntəqəsi r-nun ərazisində məskunlaşmış *ərəbəcabirli* tayfasına məxsus kəndlərdəndir. Oykönimin birinci komponenti fərqləndirici xüsusiyyətə malikdir.

İkinci İmamverdi b a x. Qaralılar

İkinci Qala oyk, *mür* Bakı şəhəri, Əzizbəyov r-nunda qəsəbə. Yaşayış məntəqəsi Böyük Votən müharibəsindən sonrakı illərdə Bakı-Sabunçu d.y xəttindəki stansiya əsasında yaradılmış və Qala qəsəbəsindən fərqləndirmək üçün İkinci Qala adlandırılmışdır.

İkinci Qaradəmirçil oyk, *mür* Bərdə r-nunun Qaradəmirçil i o v -də kənd. Qarabağ düzündədir. Oykönimin birinci komponenti r-nun ərazisində *qaradəmirçil* tayfasının məskunlaşdığı eyniadlı yaşayış məntəqələrini fərqləndirməyə xidmət edir.

İkinci Qaralı oyk, *mür* Neftçala r-nunun Yuxarı Qaralı i o v -də kənd. Cənub-Şərqi Şirvan düzündədir. Yaşayış məntəqəsi r-nun ərazisində məskunlaşmış *qaralı* tayfasının səldığı kəndlərdən biridir.

İkinci Mahmudlu oyk, *mür* Füzuli r-nunun Əhmədboyli i o v -də kənd. Düzlükdədir. Yaşayış məntəqəsi keçmiş *Mahmudlu* kəndindən ayrılmış ailələrin səldığı üç kənddən biridir. Oykönimin birinci komponenti yaşayış məntəqəsini Birinci Mahmudlu və Üçüncü Mahmudlu kəndlərindən fərqləndirməyə xidmət edir.

İkinci Meyniman oyk, *mür*. Hacıqabul r-nunun Kalinovka i o v -də kənd. Şirvan düzündədir. Keçmiş adı Bino Meyniman olmuşdur. Yaşayış məntəqəsi Meyniman (indiki Birinci Meyniman) kəndindən ayrılmış ailələrin məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır.

İkinci Milli oyk, *mür* Kolbəcər r-nunun Sıngışkılı i o v -də kənd. Tərtər çayının sahilində, Qocdaş dağının yamacındadır. Yaşayış məntəqəsi XIX əsrin sonunda Milli (indiki Üçüncü Milli) kəndindən ayrılmış ailələrin məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. Oykönimin birinci komponenti fərqləndirici xüsusiyyətə malikdir. İkinci komponent isə etnotoponimdir.

İkinci Nügədi

İkinci Nügədi oyk, *mür* Quba r-nunun cəmiyyətlə i o v -də kənd. Qarabağın sahilində, dağotayı orazidədir. Yaşayış məntəqəsi r-nun ərazisində nisbətən yeni salınan kəndlərdəndir. *Nügədi* tat dilində "yeni kənd" deməkdir. Oykönimin birinci komponenti fərqləndirici xüsusiyyətə malikdir.

İkinci Paşalı oyk, *mür* Hacıqabul r-nunun Uddulu i o v -də kənd. Pirsat çayının sahilində, Longəbiz silsiləsinin otoyindədir. Yaşayış məntəqəsi XIX əsrin axırlarında Paşalı (və ya Paşalı kənd) kəndindən köçmüş ailələrin məskunlaşması nəticəsində yaranmış və İkinci Paşalı adlandırılmışdır. Keçmiş kəndin adı isə Birinci Paşalı kimi rəsmiləşdirilmişdir.

İkinci Səmədxanlı oyk, *mür* Masallı r-nunun Şərifə i o v -də kənd. Lənkəran ovalığında. Yaşayış məntəqəsi XIX əsrdə Səmədxanlı (indiki Birinci Səmədxanlı) kəndindən çıxmış bir qrup ailənin məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır.

İkinci Şahsevən oyk, *mür* Bəyloqan r-nunun cəmiyyətlə i o v -də kənd. Düzlükdədir. Yaşayış məntəqəsi Qarabağda məskunlaşmış Şahsevən tayfa birliyinə mənsub ailələrin səldığı kəndlərdəndir. Oykönimin birinci komponenti bu kəndi Ağcabədi r-nundakı cəmiyyətlə (Birinci Şahsevən) kəndlərdən fərqləndirməyə xidmət edir.

İkinci Şıxlı oyk, *mür* Qazax r-nunun cəmiyyətlə i o v -də kənd. Düzlükdədir. 1950-ci ildə r-nun ərazisindəki Sarıvöl və Dəllər kəndlərinin genişlənməsinə birləşməsi nəticəsində yaranmış bu yaşayış məntəqəsi yaxınlığında cəmiyyətlə kəndin adı ilə Şıxlı adlandırılmışdır. Sonralar bu kəndlər birinci və ikinci komponentləri ilə fərqləndirilmişdir. Oykönimin ikinci komponenti etnotoponimdir.

İkinci Şərdəhno oyk, *mür* Ağdas r-nunun Qosil i o v -də kənd. Kür-Araz ovalığında. Yaşayış məntəqəsi keçmiş Şərdəhno (sonralar Birinci Şərdəhno) kəndindən ayrılmış ailələrin məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. 1992-ci ildən kəndin adı Böyük oykönimi ilə əvəz olunmuşdur.

İkinci Tığlık oyk, *mür* Laçın r-nunun Qarkuba i o v -də kənd. Qarabağ silsiləsinin otoyindədir. Tığlıq dağının otoyunda yerləşən

İkinci Zəbrat

iki yaşayış məntəqəsi dağın adı ilə Birinci Tığlıq və İkinci Tığlıq adlandırılmışdır.

İkinci Tıyaqanı oyk, *mür* Masallı r-nunun Hışkədərə i o v -də kənd. Lənkəran ovalığında. Yaşayış məntəqəsini keçmiş Tıyaqanı (indiki Birinci Tıyaqanı) kəndindən ayrılmış ailələr salmışlar. Oykönimin birinci komponenti fərqləndirici xüsusiyyətə malikdir, ikinci komponenti isə tədqiqatçılar tərəfindən tələf dilindəki "teğoni" sözünün "tikanlıq" və ya "tiyohoni" sözünün "əyni bulaq" mənası ilə izah olunur.

İkinci Uddulu oyk, *mür* Hacıqabul r-nunun Uddulu i o v -də kənd. Pirsat çayının sahilində, Longəbiz silsiləsinin otoyindədir. Yaşayış məntəqəsi XIX əsrdə Uddulu (indiki Birinci Uddulu) kəndindən köçmüş bir qrup ailənin burada məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. Şahsevənlərin *uddulu* tayfasının adı ilə bağlı olan kəndlərdəndir.

İkinci Yeddioymaq oyk, *mür* Masallı r-nunun Yeddioymaq i o v -də kənd. Lənkəran ovalığında. Yaşayış məntəqəsi XIX əsrin sonlarında Yeddioymaq (indiki Birinci Yeddioymaq) kəndindən çıxmış ailələrin burada məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. Birinci və ikinci komponentləri cəmiyyətlə bu kəndi bir-birindən fərqləndirməyə xidmət edir.

İkinci Yeniyol oyk, *mür* İsmayilli r-nunun Təzəkənd i o v -də kənd. Dağotayı orazidədir. Yaşayış məntəqəsi XX əsrin ortalarında Yeniyol (indiki Birinci Yeniyol) kəndindən çıxmış ailələrin burada məskunlaşması nəticəsində yaranmış və İkinci Yeniyol adlandırılmışdır. *Yeniyol* komponenti rəsmi olaraq verilmiş adlardandır.

İkinci Yüzbaşılı oyk, *mür* Ağdam r-nunun Xındıran i o v -də kənd. Qarabağ düzündədir. Yaşayış məntəqəsi XIX əsrdə Yüzbaşılı (indiki Birinci Yüzbaşılı) kəndindən çıxmış ailələrin burada məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. Oykönimin ikinci komponenti etnotoponimdir.

İkinci Zəbrat oyk, *mür* Bakı şəhəri Sabunçu r-nunda kənd və d.y stansiya. Abşeron yarımadasındadır. Yaşayış məntəqəsi XX əsrin 30-cu illərində elektrik d.y xəttinin istismara verilməsi nəticəsində yaranmış, kənd cəmiyyətlə digər yaşayış məntəqələrindən fərqlənir.

Keçdere

dindən köçüb gəlmiş *kaba!* (*kebel*) nəslinə mənsub ailələr Zaqatala r-nunun Car kəndində məskunlaşmış, Kəbəloba kəndinin ərazisi isə onların müvəqqəti bino yeri olmuşdur. Sonralar isə kəbellər burada daimi məskunlaşmış, kəndə də bu adı vermişdilər. Oykönim "kəbellərin obası" mənasındadır.

Keçdere *hidr* *mür* Gədəbəy r-nu ərazisində çay Hidronim türk dillərindəki *keç* *keç/kəç* (yaylaq düşərgəsi, qoyunlar üçün qışlaq yeri) və *dəre* (çay dərəsi) komponentlərindən düzəlib, "ərazisində yaylaq düşərgəsi olan dərədən axan çay" mənasındadır.

Keçəldəğ b a x Keçəldəğ çayı.

Keçəldəğ *or*, *mür* 1 Ağseron yarımadasında palçıq vulkanı. Masazır gölündən q -də yerləşir. Hün 114 m, 2 Ağdam r-nu ərazisində dağ, 3 Gədəbəy r-nunda sıra dağlar Ermenistana sərhəd boyu uzanaraq Şahdağ sıra dağlarını Murquzdağ sıra dağları ilə birləşdirir; 4 Gədəbəy r-nunun q -ində dağ Ermonistana sərhəd yerləşir. Hün 2435 m, 5 Kelbəcər r-nu ərazisində dağ. Qarabağ yaylasındadır. Keçəldəğ çayı mənbəyini buradan alır; 6 Qəbələ r-nu ərazisində dağ. Bum çayı ilə Qaracayın suayırıcında yerləşir. Hün 2873 m, 7 Şahbuz r-nunda dağ. Zəngəzur silsiləsinin ən yüksək zirvələrindən biridir. Naxçıvan və Şərqi Arpa çaylarının suayırıcında, Doreloyez silsiləsində zirvədir. Hün 3115 m. Zirvənin c -q yamacında yüksək dağ gölü olan Qanlı göl yerləşir; 8 Şuşa r-nu ərazisində aşırım. Qarabağ silsiləsindədir. Yevlax-Laçın avtomobil yolu bu aşırımdan keçir, 9 Törtor r-nu ərazisində dağ. Murovdağ silsiləsində, Törtor çayının sol sahilində yerləşir. Hün 2292 m. Bu dağların sothi çılpaq, bitki örtüyündən məhrum olduğuna görə belə adlandırılmışdır.

Keçəldəğ çayı *hidr*, *mür* Kelbəcər r-nu ərazisində çay. Qaraxaç çayının sağ qoludur. Monboyni Keçəldəğ yamacından (3080 m yüksəklikdən) alan bu çay tipik dağ çayı olub, dar dərələrdən axır. Çay cəynadlı dağın adı ilə adlandırılmışdır. Keçəldəğ kimi də qeydə alınmışdır.

Keçələkəran *oqk*, *mür* Yardımlı r-nunun Vörgödlü i o v -də kond. Məzən dağının yamacındadır. Kəndin adı yerli camaat arasında

Keçili

"keçellər məhəlləsi" kimi izah olunur. Oykönimin, əslində, Gəcələkəran variantında olduğu bir iddia edən tədqiqatçılar onu talış dilindəki *ka* (ev), *cəl* (dörən) və *kəran* (kənd) sözlərindən (-ə bitirənci səuird) ibarət, Talış zonasına məxsus xüsusi ev tipinin adı kimi yozurlar. Bezi tədqiqatçılara görə isə, oykönim "dəmli olmayan, üstü açıq evlər" mənasındadır.

Keçəlmuradlı Qalası b a x Hacıalmuradlı. **Keçəltəpə** *or*, *mür* Şərur r-nu ərazisində dağ. Doreloyez silsiləsinin ən yüksək zirvələrindən biridir. Hün 2740 m. Dağın başı çılpaq, bitkisiz olduğuna görə belə adlandırılmışdır.

Keçibelli *or*, *mür* Kelbəcər r-nu ərazisində dağ zirvəsi. Dağın dərəsi keçilər üçün otlaq olduğundan belə adlandırılmışdır. Oronim *keç* və *bel* (dağın üstü) sözlərindən və -i mənsub şəkləndirilmişdir.

Keçiklli *oqk*, *diiz* Zəngilan r-nunun Zəngilan şəhəri i o v -də kond. Əsgülm dağının yamacındadır. Yerli əhəlinin məlumatına görə, yaygış məntəqəsi XIX əsrdə Cənubi Azərbaycan Qaradağ mahalından gəlmiş məmərmedənli tirəsinə mənsub ailələr və Naxçıvanın Hüsülü kəndindən çıxmış ailələr tərəfindən dağda keçid yernə salınmışdır. Oykönim *keçik* (keçid) sözündən və -li mənsubluq şəkilçisindən düzəlməmişdir. Bezi tədqiqatçılar isə kəndin adını mənsəpə oğuz tayfalarından olan *keçililərin* adı ilə bağlayırlar.

Keçiqıran *or*, *sada* Yardımlı r-nu ərazisində dağ. Yerli əhəlinin məlumatına görə, dağın əsl adı Keçiqırlandır. Oronimin vaxtilə burada dağ keçilərinin çox ovlanıb qırılması ilə bağlı yayıldığı güman edilir. Azərbaycan dilində çox soyuq iqlim şəraitinə də *keçiqıran* deyirlər. Yəqin ki, dağın iqliminin çox soyuq olması ilə əlaqədar dağ belə adlandırılmışdır.

Keçilli *hidr*, *sada* Kelbəcər r-nu ərazisində çay. Tuluqçayın qoludur. Əsl adı Keçiliçaydır. Aşağı axarında Altuküvən adlanır. Çay öz monboyni *Keçiliçaya* adlanan ərazidən aldığı üçün belə adlandırılmışdır.

Keçilli *oqk*, *sada* 1 Şahbuz r-nunun Kütüs i o v -də kond. Zəngəzur silsiləsinin ətəyindədir. XIX əsrə aid (1816-cı il) mənbələrdə

Keçiliçay

Naxçıvan zonasında (Arazın sol sahilində) *tafayə-keçililərin* yaşadığı və onların Səfəvilər dövründə kəşadlıqlarla qaynayıb-qarışdığı qeyd olunmuşdur. Mənbələrdə oğuz mənşəli çayı tafa birliyinə daxil olan qızıl-keçili qolundan belə edilmişdir. Türkmənlər yersən tafaşının qollarından biri də keçili adlanırdı. Keçili tafaşının adı Türkiyədəki yürüklərin arasında da qeydə alınmışdır, 2 Şəmkir r-nunun cəynadlı i o v -də kənd. Dağətəyi ərazidedir. Yerli məlumata görə, yaygış məntəqəsini XVII əsrdə Naxçıvan mahalının Keçili kəndindən gəlmiş ailələr salmışdır. 1954-cü ildə kənd planlaşdırılaraq köhnə ərazidən bir qədər aralıda indiki yernə salındığı üçün Plankənd adlanmışdır. 1994-cü ildə kəndə öz köhnə adı qaytarıldı.

Keçiliçay b a x Keçəldəğ çayı.

Keçiliçaya *oqk*, *sada* Kelbəcər r-nunun Zülfiçaylı i o v -də kənd. Dağlıq ərazidedir. Keçmiş adı Qoşunolilər olmuşdur. Kəndi qoşunolilər nəslinə mənsub ailələr Keçiliçaya deyilən yerdə salmışına görə belə adlandırılmışdır. Oronim *keçili* (etnonim) və *çaya* sözlərindən düzəlib, keçili tafaşının adı ilə bağlıdır.

Kekonu *oqk*, *sada* Lenk r-nunun Osyedərə i o v -də kond. Alaşa çayının monboyni yaxınlığında, dağlıq ərazidedir. Oykönim *kek/kök* (Azərbaycanda *göy* sözü) və *honi* (talış "bulaq") sözlərindən ibarət toponim kimi "göybulaq" mənasında izah olunur. Kəndin adını "birolü bulaq" kimi izah edənlər də var. Hər iki halda kənd ərazisindəki bulağın adı ilə adlandırılmışdır.

Kemraçay *oqk*, *mür* Xocavənd r-nunun Xocavənd qəsəbə i o v -də kond. Dağətəyi ərazidedir. Yaygış məntəqəsi Ermonistanın Qafan r-nundan köçüb gəlmiş ailələrin Kemraçay adı ərazidə məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. Tədqiqatçılara görə, bir qədər ləhrifə uğramış oykönim Azərbaycan dilindəki *kamrə* (heyvan ağılı) və *qoç* (erkək qoyun) sözlərindən düzəlib, "qoç saxlanılan ağılı" mənasındadır.

Ker *oqk*, *sada* Lenk r-nunun Mistan i o v -də kond. Oykönimin türk dillərindəki *körkər* sözündən olub, "qoruq, gözetlik məntəqəsi" mənasında olmasında ehtimal edilir.

Keşdimaz

Kergezan *or*, *mür* Qusar r-nu ərazisində dağ. Oronim *körkər* (gözetlik məntəqəsi), *gaz* (dağ silsiləsində gədiyin on alçaq hissəsi) və *-an* (İran dillərində məkan və cəmlilik anlayışı bildirən şəkl) komponentlərindən düzəlib, "gözetlik məntəqəsi olan alçaq dağ aşırımı" mənasındadır.

Kerkosk *or*, *mür* Gədəbəy r-nu ərazisində dağ. Oronim türk dillərindəki *körkər* (məhkəmləndirilmiş yer, gözetlik məntəqəsi, pusuq) və *kasik* (aşırım, dağ sırasının alçaq yeri) komponentlərindən düzəlib, "gözetlik məntəqəsi olan aşırım" mənasındadır.

Kert b a x Quzumkənd.

Keskon *oqk*, *mür* Lenk r-nunun Osyedərə i o v -də kond. Dağətəyi ərazidedir. Oykönim talış dilindəki *kes/qes/qez* (yapmış, yaxın) və *kon* (məhəllə, evlər) sözlərindən düzəlib. Kənddəki evlər bir-birinə yaxın olduğu üçün belə adlandırılmışdır.

Keş *hidr*, *sada* Dovçeri r-nu ərazisində çay. Sumqayıt ərazisindən axıb Xəzər dənizinə tökülür. İlin çox vaxtı quru olur. Xızı r-nu ərazisində Keçiqay adlanır. Dağlıq ərazidə kiçik, dar dərələrlə axan dağ çayına *keş* deyirlər.

Keşbaş *hidr*, *sada* Quba r-nunda çay. Çəğəciq çayının sol qoludur. Hidronim *Keş* (Dovçeri r-nundakı çayın adı) və *baş* (yuxarı) sözlərindən ibarət olub, "Yuxarı Keş, Keş çayının başı" mənasındadır.

Keşdək *oqk*, *diiz* Kelbəcər r-nunun cəynadlı i o v -də kond. Törtor çayının sahilində, dağətəyi ərazidedir. Yaygış məntəqəsini XIX əsrdə keçmiş Doreloyez mahalından gəlmiş fortaxanlı tafaşına mənsub ailələr *Keşdək* adı yerdə salmışlar. Yerli əhali kəndin adını "keçid, keçid olan yer" kimi izah edir. Tədqiqatçılar isə oykönim "əlat düşərgəsi", "koç", "sıldırım eniş", "hündür yer", "çox da böyük olmayan dik" monlarını ilə bağlayırlar.

Keşdimaz *oqk*, *diiz* Ağsu r-nunun Bico i o v -də kond. Longobiz silsiləsinin ətəyindədir. Kəndin ərazisində Kışdımır adlı pır dəvə. Yerli əhali oykönimə bu pırın adı ilə bağlayır. Rəvayətə görə, burda yaşayan momin şəxs həttə toyuğa da "kış" deməzmiş. Onu gördə loqubı Kışdımır qalmışdır. Pırı

"yara pin" kimi müraciət olunur. Tədqiqatçılar bu oykonimi toponimik termin olan və "bərk dərə" mənasında işlənən *keçirmaz* sözü ilə bağlayırlar.

Keşqurt oyk. *mür* İsmayılı r-nunun (Qubaxəllili i o v -də) kənd Dağoteyi ərazisində Yerli əhali tərəfindən Keşqurt kimi tələffüz edilir. Yaşayış məntəqəsi XVIII əsrin sonlarında Qarabağdan gəlmiş ailələrin Xorsor dağının etəyindəki Pənbulaq adlı yerdə məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. Oykonim *Keş* (dar dərədən axan kiçik dağ çayı) və *xurt* (kənd) komponentlərindən düzəlib, "kiçik dağ çayının sahilində kənd" mənasındadır. Oykonimi "dərədə yurd", "qurd tayfasına mənsub kənd" kimi də izah edilir.

Keşətopa or mür Qazax r-nunda dağ Kür çayının sol sahilindədir. Hün 277 m. XIX əsrdə Keşətopa variantında qeydə alınmışdır. Oronim türk dillərindəki *kay* (clat düşərgəsi) və *topa* komponentlərindən düzəlib, "clat düşərgəsi olan topa" mənasındadır.

Keşikənd hıdr *sada* Kelbəcər r-nunda çay Törət çayının sol qoludur. Aşağı axarında qismən suvarma və dəyirmanların hərəkətə gətirilməsi üçün istifadə edilir. Çay vaxtilə bu ərazidə mövcud olmuş *Keşikənd* adlı yaşayış məntəqəsinin adından yaranmışdır. Tovuz r-nunda da eyniadlı kənd var.

Keşətopa or mür Laçın r-nunun şm -ında dağ. Şəlvə kəndindən ş -də yerləşir. Hün 2292 m. Oronim *keş* (xristian ruhbanı) və *topa* komponentlərindən düzəlib, ərazidəki *keş* komponentli yaşayış məntəqələrinin adı ilə bağlı yaranmışdır.

Keşkir hıdr *mür* Kürdəmir r-nu ərazisində göl. Hidronim *keş* (kiçik dağ çayı, dar dərələrdən axan çay) və *kirgir* (dolmaq, yığılmaq) komponentlərindən düzəlib, "çayın dolduğu, yığıldığı yer" mənasındadır.

Keşkü oyk. *sada* Xanlar r-nunun Aşıqlı i o v -də kənd. Sarıyal dağının etəyindədir. İsləmin Küşkü olması ehtimal edilir. Yaşayış məntəqəsi keçmişdə yaylaq kəndlərinin dayanacaq yerində salınmışdır. Oykonim *kəçkü* vurulmuş olub, "küç yeri, müvəqqəti dayanacaq" mənasındadır.

Keşqutan oyk *sada* Qax r-nunun Qax İngiloy i o v -də kənd. Dağoteyi məşəlik əra-

zidedir. Əslə Keşkutandır. Oykonim *Keşqutan* hidronimindən yaranmışdır.

Keşqutan hıdr *mür*. Quba r-nu ərazisində çay. Hidronim *keş* (kiçik dağ çayı) və *qutanlıkutan* (etn.) komponentlərindən düzəlib, "kutan çayı" mənasındadır.

Keşlə oyk. *sada* Bakı şəhəri, Nizami r-nu ərazisində şq. d y stansiyası. Keşlə adı mənbələrdə ilk dəfə XVII əsrdən qeydilir. Keçmiş adı Keşloqluq olmuşdur. Oykonim türk mənşəli *keşli/keş* tayfasının adını əks etdirir. XVIII əsrə aid sənəddə keşlilərin və qaramanlı tayfalarının Qazaxlı, Ələli və Borçalı yaylaqlarından istifadə hüququ haqqında məlumat verilir.

Keşməddin oyk. *sada* Şamaxı r-nunun Qalaybuğrut i o v -də kənd. Buğrut çayının (Ağsu çayının qolu) sahilində, dağlıq ərazidədir. Keşməddin variantında da qeydə alınmışdır. Yerli əhəlinin məlumatına görə, kəndin adı Keşmədin olmuşdur. Ərazi su məşəlik və dağlıq olduğundan vaxtilə gəyicə toqquşma zamanı qoşun Qaladərəsi kəndi istiqamətinə keçmə bilmədiyi üçün kənd belə adlandırılmışdır. Kəndin ərazisindəki Davalı nova, Yarıalı düzü kimi mikrotoponimlər də kəndin adı ilə əlaqələndirilir. Lakin güman etmək olar ki, kəndin adı qədim türk dillərindəki *keşmə* (körpü) və *din* (dağlıq ərazidə yaylaq, dayanacaq) komponentlərindən düzəlib, "körpü yaylaq" mənasındadır.

Keştaz oyk. *mür* Şorur r-nunun Dorvışlər i o v -də kənd. Arazboyu düzənliklərində Oykonim qəd türk dillərindəki *keş* (kəmor, qurşaq) və Azərb dialektlərində izi saxlamamış qəd *taz* (uzun) sözlərindən düzəlib, "uzun qurşaq" mənasındadır və kəndin yerləşdiyi ərazini təyin edir. 2003-cü ildən kəndin adı Cəmənlı kimi rəsmiləşdirilmişdir.

Keştazlı oyk. *düz* Ağdam r-nunun Qiyaslı i o v -də kənd. Qarabağ düzündədir. Yaşayış məntəqəsi vaxtilə Şorur əyalətinin Keştaz kəndindən kəçmiş gəlmiş ailələrin məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. Oykonim "Keştazdan olanlar, keştazlılar" mənasındadır.

Keşunkar or mür Oğuz r-nu ərazisində dağ. Baş Qafqaz silsiləsinin c yamacında zər-vodir. Hün 2808 m. Oronim *keşun* (monqol dilindən Azərb dilinə keçmiş *xusun/qusun*

variantlarında işlənən "sıldırım qaya" mənasını ifadə edən sözdür) və *kar* (ucalıq, yüksəklik) sözlərindən düzəlib, "sıldırım qayalı yüksəklik" mənasındadır.

Ketam or sada Ordubad r-nu ərazisində dağ. Oronimi bezi tədqiqatçılar Kuhlitan toponiminin təhrif olunmuş variantı hesab edirlər və bu sözlər İran dillərindəki *kuh* (dağ) və türk dillərindəki *tam/dam* (ev, tikili, hasar) sözlərinin birləşməsi olaraq "ev olan, tikili olan dağ" kimi izah edirlər. Türk dillərində, o cümlədən Azərb. dilinin dialektlərində *kut/kel/kot/kül/kut/kül* "alçaq boylu", "qısa", "kək", "yığın, topa", "qurğu", "var-dövlət" mənalarını işləyir, -am isə sözdüzöldücü şəklidir. Bu baxımdan oronimi "alçaq boylu dağ", "təpə" kimi də izah etmək olar.

Ketam hıdr *sada* Ordubad r-nu ərazisində çay. Araz çayının sol qoludur. Çay ərazidəki eyniadlı dağın adını daşıyır.

Ketam oyk. *sada* Ordubad r-nunun Ordubad şəhəri i o v -də kənd. Ketam çayının sahilində, dağoteyi ərazisindədir. Yerli əhali arasında Ketam variantında da işlənən bu ad Ketam dağının adından yaranmışdır.

Ketidağ or mür Kelbəcər r-nu ərazisində dağ. Azərb -la Ermonistanın sərhədindədir. Yerli əhali tərəfindən Keyti dağı adlanır. Dağa bağlı xalq arasında bir çox əfsanə və rəvayətlər mövcuddur. Tədqiqatçıların ehtimalına görə, oronim türk dillərindəki *kat* (dağın məşəlik, gündüshün tərəfi, pilləvari, sıra) sözündən omolo gəlmişdir.

Keyban-Ləkit or mür Lenk r-nu ərazisində dağ. Oronim *key* (hündür, yüksək), *ban* (baş, zirvə) və *Ləkit* ("ləklərə aid yer" mənalı etnotoponim) komponentlərindən düzəlib, "ləklərə məxsus dağ zirvəsi" mənasındadır. Dağın ərazisi vaxtilə təliş zonasında yaşayan ləklərə məxsus yaylaq yurdu olduğu üçün dağ belə adlandırılmışdır. Çöliləbd r-nunda da ləklərin adı ilə bağlı olan ləkin kəndi mövcuddur.

Keymərəz oyk *sada* Xaçmaz r-nunun Qalağan i o v -də kənd. Samur-Dovoz çayının ətəyindədir. Keçmiş adı Ərəb Keymürəz olmuşdur. Kəndin *Keymürəz* adlı boyu məxsus ailələrin məskunlaşması nəticəsində yaranması ehtimal edilir.

Keyrəkl or düz Bakı şəhəri yaxınlığında, Bineqedi qəsəbəsindən c -q -də pələncik vulkanı. Tədqiqatçılara görə, oronim tat dilindəki *koraku* ifadəsinin təhrif olunmuş variantıdır. *Koor* (yaşıl, göy) və *ku* (dağ) sözlərindən düzəlib bu coğrafi ad "yaşıl dağ" mənasında izah olunur və kəsik forması vulkanın kraterindən çıxan ləvanın açıq yaşıl və ya göy çalan rəng alması ilə əlaqələndirilir. Əslində, oronim Azərb dilinin dialektlərində "qaynar, dağ olmuş" mənasında işlənən *keyrak* sözündən və İran dillərində mənsubiyyət bildiren -i şəklindən düzəlib, Abşerondakı Yanardağ oroniminin sinonimidir.

Keyrəkl or düz Gədəbəy r-nunda dağ. Oronim *keyrak* (yanan, püskürən) və -li (şək.) komponentlərindən düzəlib, "yanan, püskürən dağ" mənasındadır. Dağın adı vaxtilə burada baş verməmiş vulkanlarla əlaqədar yaranmışdır.

Keyvandi oyk. *mür* İsmayılı r-nunun eyniadlı i o v -də kənd. Baş Qafqaz silsiləsinin etəyindədir. Kənd keçmişdə Dağıstanın c -undakı Keyvon kəndindən gəlmiş ailələrin məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. Tədqiqatçılar bu oykonimi *Keyvan* (kənd adı) və *di* (lat "kənd") komponentlərinin birləşməsi kimi "Keyvon kəndi" mənasında izah edirlər. Azərb dilinin bir çox dialektlərində heyvanların belinə qoyulan çula, yük daşımaq üçün işlənən haça ağaca və ya qırıqlımayb saxlanılan bir parça yuna da *keyvand* deyilir. Bu monada oykonimi "dağ kəndi", "yüksəklikdə olan kənd" kimi də izah etmək olar.

Kəbor Zayzıt oyl mür Şəki r-nunun Zayzıt i o v -də kənd. Baş Qafqaz silsiləsinin etəyində, Alazan-Əyriçay çökəkliyindədir. Oykonim Kəbor Zayzıt variantında da qeyd alınmışdır. *Kəbor* komponenti yaşayış məntəqəsinin r-nu ərazisindəki Baş Zayzıt və Orta Zayzıt kəndlərindən fərqləndirilməyə xidmət edir. Oykonim *kəbor* (saxlanılan *kəbir* tıfda adı) və *zayzıt* (zayzıtlı variantlarında da təsvir edilən bu ad monqol tayfalarından birinə məxsusdur) komponentlərindən düzəlib "kəbirilərə məxsus Zayzıt kəndi" deməkdir.

Kəbirli

Kəbirli oyt, sada 1 Beyləqan r-nunun cəynadı i ə v -də kənd Mil düzündədir; 2 Tərtər r-nunun Xoruzlu i ə v -də kənd Qarabağ düzündədir Yaşayış məntəqələrinin adı qədim xəzərlərin *kəbar (kəbirli)* tayfasının adı ilə bağlıdır Məlumdur ki, xəzərlər ərazini əvvəllərdən bəri Qafqaz Albaniyası ilə əlaqədə olmuş, erkən orta əsrlərdə buraya dəfələrlə xəzər əilələri köçürülmüşdü Xanlıqlar dövründə Azərb.-də Kəbirli mahalı mövcud olmuş, sonralar Cavad qəzasında Kəbərti, Ərəş qəzasında Gəndə Kəbərti (aralı Kəbərti) kəndləri, Cavanşir qəzasında Kəbərdi çayı qəbəde alınmışdır XIX əsrin axırlarında Qarabağın qədim tayfalarından biri olan kəbirliyə 4 qoldan (qorvəndli, qızıl-məhəmmədli, anqəməhəmmədli və ulubəhli) və 36 nəsiləndən ibarət olması haqqında məlumat verilir

Kəbləhəmmədli oyt, düz Tovuz r-nunun Yanıqlı i ə v -də kənd Zəyəm çayının hər iki sahilində, dağətəyi ərazidədir Əsli Kərbəlayi Əhmədli Yerli əhali arasında Əhmədli de adlanır Yaşayış məntəqəsini *Kərbəlayi Əhməd* adlı şəxs saldıqı üçün kənd onun adı ilə adlandırılmışdır Oykonom Kəbləhəmmədli variantında da qeydə alınmışdır

Kəbləhüseynli oyt, sada 1 Ağdam r-nunun Xındıran i ə v -də kənd Qarabağ düzündədir; 2 Masallı r-nunun Çaxırlı i ə v -də kənd Düzünlükdədir Yaşayış məntəqələrinin *kəbləhüseynli* (Kərbəlayi Hüseyn şəxs adı ilə bağlıdır) nəsləli tərəfindən salındığı üçün belə adlandırılmışdır Oykonom Kəbləhüseynli variantında da qeydə alınmışdır

Kocavənd oyt sada Tovuz r-nunun Yanıqlı i ə v -də kənd Zəyəm çayının sahilindədir Yaşayış məntəqəsi nisbətən yüksək dağlıq ərazidə yerləşən kiçik kənd olub, olvenşli mövqeyə, tobu gözəlliyə malikdir Kəndin ərazisində Sultan səkisi adlı yerə də mövcuddur Yerli əhəlinin məlumatına görə, əvvəllər burada Türkiyə sultanına məxsus istirahət yeri olmuş, çay və kəcavə qurulduğu üçün belə adlandırılmışdır

Kəhriz dəresi hıdr, mür Şorur r-nu ərazisində çay Hidronim *kəhriz* (quyu, bulaq) və *dərə* (çay dərəsi) komponentlərindən dü-

Kəlbəcər

zəlib (burada -(s)i mənsub şəkl -sidir), "bulağı olan çay dərəsi" mənasındadır **Kəhrizoba oyt, mür** Şəki r-nunun Cəfərabad i ə v -də kənd Alazan-Əyriçay çökəkliyindədir Oykonom *kəhriz* (içməli sula) toplaşmış yer səthinə çıxarmaq üçün yeraltı quyu) və *oba* sözlərinin birləşməsindən düzəlib, "kəhriz yanında oba" mənasındadır **Kəkildəg or, mür** 1 Qazax r-nunun şm -q -ində dağ Gürcüstanla sərhəddə yerləşir Hün 730 m, 2 Gədəbəy r-nu ərazisində dağ. Dağların zirvəsində kekile oxşar dık qaya olduğuna görə belə adlandırılmışdır **Kəkiləhıdır hıdr, mür** Şamaxı r-nu ərazisində göl Astraxanka (Qizmeydan) kəndindən şm -da yerləşir Şirinsulu, axarlı kiçik göldür Keçmişdə ətraf maldar ellərin yaylaq yeri olmuşdur Nohurun ortasında kekile oxşar qamış topası olduğuna görə belə adlandırılmışdır **Kəl or, sada** İsmayılı r-nu ərazisində dağ Oronim "baş, zirvə" mənasındadır **Kəlbəcər oyt, mür** 1 Azərb -nün q hissəsində inzibati r-n Tərtər çayının yuxarı axarındadır R-n şm -da Murovdağ silsiləsi ilə c -də Mixtökən silsiləsi arasında qalan dağlıq ərazini tutur R-nun q -ində Ermonistan sərhədi boyunca Zəngəzur sıra dağları uzanır Vulkan monşəli süxurlar geniş yayılmışdır Min bulaqları çoxdur (İstisu və b) R-nun ərazisindən Tərtər çayı və onun qolları olan Tutqun və Lev çayları axır Mərkəzi Kəlbəcər şəhəridir; 2 Azərb -da şəhər, cəynadı r-nun mərkəzi Tərtər çayının sahilində, saldırın qayalıq üstündə 1560 m yüksəklikdə yerləşir Bezi tədqiqatçılar oykonomin ilkin variantının Kevlçər olduğunu güman edir və onu qod türk dillərində "çay üstündə qala" (*kevl* - "çayın üstü" və *çerlar* - "qala") kimi izah edirlər Yaşayış məntəqəsinin yerləşməsi qayda Tərtər çayı boyunca cərgə ilə düzülmüş qədim süni mağaraların mövcudluğu əsaslanan bir qrup tədqiqatçı oykonomi *kevil* (fars "mağara", Azərb dilində *kühli* kimi də işlənir) sözü ilə əlaqələndirib onun *kəvl* və qod türk dillərindəki *çar* (çaya, yarıqan) komponentlərindən ibarət "kühüllü yarıqan, mağaralı yarıqan" mənasında oldu-

Kəlbənd

ğunu iddia edirlər Bezi tədqiqatçılara görə isə, toponim qod türk dillərindəki *kevl* (çayın ağzı) və *çar* (dərə, yarıqan, eksi tərəf) sözlərindən düzəlib, "çay ağzının eksi tərəfi" mənasındadır və əvvəllər Kəlbəcər formasında olmuş, sonralar tədricən cildim dəyişmişdir

Kəlbənd or, mür Astara r-nunda dağ Oronim *kəl* (baş, zirvə) və *bənd* (kiçik dağ) sözlərindən düzəlib, "dağ başı, dağ zirvəsi" deməkdir

Kəlbənd oyt, sada İsmayılı r-nunun cəynadı i ə v -də kənd Burnovuldağ silsiləsinin ətrafındadır Kənd yaxınlığındakı dağa görə "dağ başı, dağ zirvəsi" mənası bu adı almışdır Tədqiqatçılar bu toponimi "məbəd dağı, məbəd olan dağ" kimi də izah edirlər

Kələbəğ oyt, mür Quba r-nunun Rustov i ə v -də kənd. Kəməlcayın sahilində, Baş Qafqaz silsiləsinin ətrafındadır Yaşayış məntəqəsinin ərazisi əvvəllər Rustov kəndinə məxsus meyvə (alma) bağları olmuşdur Mühərribdən sonrakı illərdə Rustovun müxtəlif məhəllələrindən çıxmış əlilər burada məskunlaşdıqdan sonra daimi yaşayış məntəqəsinə çevrilmiş bağlar bu adı almışdır Oykonom *kələ* (tat "böyük") və *bağ* sözlərindən düzəlib, "böyük bağ, m bağ" deməkdir

Kələdəhnə hıdr, mür Astara r-nu ərazisində, Xəzər dənizi sahilində şirni sulu, axarlı göl-bataqlıq Hazırda qurudulmuşdur Keçmişdə bu gölə Lovaynarı, Daqəbrü və Şuqçay adlı çaylar töküldürdü Buraya tökülən çayların Xəzər dənizinə bilavasitə çatması üçün kanal qazılmışdır Tədqiqatçılara görə, hidronimin əslisi Qələdəhnədir Hidronimin *qala* və fars dilindəki *dəhnə* (ağz, başlanğıc) sözlərindən düzəlib, "qala yaxınlığında çayların töküldüyü su hövzəsi" mənasında olduğu güman edilir Gölin yaxınlığında qədim qala xarabalığı var Hidronim Kələdəhnə variantında da qeydə alınmışdır

Kələfərc oyt sada İsmayılı r-nunun Tağlabaş i ə v -də kənd Niyadəğın yama-cındadır Kələfərc variantında da qeydə alınmışdır Kəndin adı ərazisindəki Kələfərc dağının adından yaranmışdır Yaşayış məntəqəsi Kələkənd de adlanır Oykonomi ərəb dilindəki

Kələki

kələ (sərdəba, zəviyyə) sözlərindən və Fərc şəxs adından düzəlməmişdir, "Fərcin sərdəbası" deməkdir

Kələxana oyt, mür Lerik r-nunun Qosmal-yan i ə v -də kənd Peştəsar silsiləsinin ətrafındadır Tədqiqatçılara görə, oykonom *kəl* (yəkə, güclü, zorba) və *Əxan* (Ağxan adının qısaltılması) sözlərindən və yaxud *kələ* (camuş) və *xan* (xana sözünün qısaltılması) forması olub, "ev", "tikili" mənasındadır komponentlərindən düzəlib, "güclü Ağxan" və ya "camış saxlanılan yer" mənasındadır

Kələxana oyt, sada Şamaxı r-nunun Şamaxı şəhəri i ə v -də kənd Şamaxı platosunda Tarixi-memariq kompleksi olan Kələxana türbələri buradadır Kəndin adı bu türbələrin adından alınmışdır Toponim ərəb dilindəki *kələ* (məbəd, sərdəba, zəviyyə) və fars dilindəki *xana* (bina, ev, tikili) komponentlərindən düzəlib, "məbəd, sərdəba, kompleks tikili" mənasındadır

Kələxana hıdr, sada Şamaxı r-nunda çay Kələxana kəndinin ərazisindən axır Çay cəynadı kəndin adını daşıyır

Kələk oyt, sada Goranboy r-nunun Xınalı i ə v -də kənd. Gəncə-Qazax düzənliyindədir Yerli əhəlinin məlumatına görə, yaşayış məntəqəsinin əsasını keçmiş Tiflis quberniyasının Axalkalakı r-nundan gəlmiş əlilər qoymuş, yeni yaşayış məntəqəsinə də keçmiş yurdlarından adını vermişlər Sonralar toponimin tərkibindəki *axal* komponenti və *kələki* sözündən isə i saiti düşmüşdür Tədqiqatçılara görə isə, oykonom İran dillərində "qala" mənasında işlənən *kələk/kələk* sözündəndir, yaxud XIX əsrdə Gəncə qəzasında maldarlıqla məşğul olmuş *kələk* adlı icmanın adını oxs etdirir

Kələk or, mür Dəvəçi r-nunda dağ Dağ Quşçu kəndindən c -q -də yerləşir Hün 403 m Tədqiqatçılara görə, dağın adı ərəb dilindəki *kələk* (məbəd, zəviyyə, sərdəba) və tat dilindəki *ki* (dağ) sözlərindən düzəlib, "məbəd dağı" deməkdir

Kələki oyt sada Ordubad r-nunun Dırnis i ə v -də kənd Vəndən çayının sahilində, Uçurdağın ətrafındadır Kənd öz adını yaxınlıqdakı məbəd xarabalığından almışdır (X-

Kələqəpəran

konim ərəb dilindəki *kəfə* (məbəd) və fars dilindəki *kəh* sözünün fonetik variantı olan *kə* (dağ) sözlərindən düzəlib, "məbəd dağı" mənasındadır.

Kələqəpəran or. sada Quba r-nunda dağ Yerli kəndindən şm-ş-ə yerləşir Hün 2070 m Əslə Kələqəpərandır və həmin dağın etəyində və yamaclarındakı çox soyuq sulu bulaqların ümumi adıdır İsti havada içildikdə dərhal başağrı verəyincə görə belə adlandırılmışdır Dağ öz adını həmin bulaqlardan almışdır Yerli əhalinin məlumatına görə, keçmişdə ətraf r-nların əhalisi yay vaxtı Baba dağına ziyarətə gedərkən həmin bulaqlardan ehtiyat su götürürdülər Oronim Kələqəpəran variantında da qeydə alınmışdır.

Kələqəva or. mür Quba r-nu ərazisində dağ Baş Qafqaz silsiləsinin şm-ş yamacında, Qaracayın sağ sahilində yerləşir Hün 2334 m Tədqiqatçılara görə, oronim *Qələy-Quba* (Quba qalası) adından yaranmışdır.

Kələman oyk. sada Gədəbəy r-nunun Poladlı i o v -də kənd Kələman çayının (Zəyəm çayının qolu) dərəsində, dağlıq ərazidədir Yerli əhali arasında Kələman kumi tələffüz olunur Yaşayış məntəqəsi el arasında Kələman adlanan və "qala, istehkam yeri" mənasında izah olunan qədim yaşayış yerində salındığı üçün belə adlandırılmışdır.

Kələməddin or. sada Şamaxı r-nu ərazisində dağ və paçıq vulkanı İncəbel dağının c-q davamıdır Oronim Qələməddin, Mələməddin variantlarında da qeydə alınmışdır Tədqiqatçıların ehtimalına görə, əsl adı Kəmələddin olan bu dağın ərazisi keçmişdə *Kəmələddin* adlı şəxsni quşlağı olduğu üçün belə adlandırılmışdır.

Kələncə or. mür Quba r-nu ərazisində dağ Qaracayın Ağçayın suayırıcında yerləşir Hün 2559 m Oronim *qala* və *anca* (qıpçaq tayfalarından biri) sözlərindən və *yal* (*baş, zirvə*) və *anca* komponentlərindən düzəlib, "əncələrin qalası" və yaxud "əncələrə məxsus dağ zirvəsi" mənasındadır Ehtimal ki, dağın ərazisi *anca* tayfasına mənsub ailələrin yaylaq yeri olmuşdur.

Kələnov oyk. mür Quba r-nunun Zərqəva i o v -də kənd Dağoteyi ərazisindədir Oykonim

Kelgez

kəla (tat "böyük") və *nov* (çökek yer, qobu, kiçik dərə) sözlərindən düzəlib, "böyük nov, böyük qobu" mənasındadır Toponim kəndin salındığı ərazini relyef cəhətdən təsvir edir.

Kələntər hidr. sada Quba r-nunda çay Cimi çayını əmələ gətirən qollardan biridir Azərb dilinin dialektlərində *kələntər* "yüngül", "sağlam" mənasında işlənir Görünür, çay enli, güclü olduğu üçün belə adlandırılmışdır.

Kələntər Dize oyk. mür Ordubad r-nunun Aza i o v -də kənd Dağoteyi ərazisindədir Oykonim *kələntər* (orta əsrlərdə bəylərbəyi tərəfindən təyin edilmiş ticarət və sənətkarlığa nəzarət edən şəxs, nesli vəzifə adı) və *Diza* ("kənd", "yaşayış məntəqəsi") mənası bildiren kənd adı komponentlərindən düzəlib, "kələntərə məxsus Dize kəndi" mənasındadır XVI əsrdə Hətəm bəy Ordubadın nəslindən kələntərlərin irsən seçilməsi haqqında məlumat verilir Güman etmək olar ki, bu kənd də həmin nəslin nümayəndələrinə məxsus olmuşdur.

Kələntərli oyk. sada Bərdə r-nunun eyniadlı i o v -də kənd Qarabağ düzündədir Yaşayış məntəqəsi ilk dəfə həmin ərazidə məskunlaşmış *kələntərli* nəslinin adını daşıyır Etnotoponimdir.

Kələntərbəmə oyk. mür Qusar r-nunun Şirvanovka i o v -də kənd Düzenlikdədir Oykonim *Kələntər* (ş a) və *oba* komponentlərindən düzəlib, "Kələntərə məxsus oba, Kələntərin obası" mənasındadır Kollektivləşmədən sonra daimi yaşayış yernə çevrilmişdir.

Kələt or. sada Qusar r-nu ilə Dağıstanın sərhədində aşırım Sarıqaya dağından keçir Hün 2708 m Oronim fars dilindəki *kələt* (qala) sözündəndir Dağın adı oradakı qədim qala xarəbəliyi ilə bağlı yaranmışdır.

Kələzeyvə oyk. mür İsmayilli r-nunun Sulut i o v -də kənd Niyaldağ silsiləsinin etəyindədir Oykonim *kəla* (tat "böyük, baş") və *Zeyvə* (kənd adı; or zaviyə "hücrə" deməkdir) komponentlərindən düzəlib, "böyük Zeyvə kəndi" mənasındadır.

Kələzə or. mür Quba və Şamaxı r-nları sərhədində Baş Qafqaz silsiləsinin zirvəsidir

Kellikdağ

Hün 2135 m Əslə Keləgəzdir Oronim tat dilindəki *kəla* (böyük, baş) və Azərb dilindəki *gəz* (aşırım) komponentlərindən düzəlib, "böyük dağ aşırımı" mənasındadır.

Kellikdağ or. mür Zəngilan r-nunda zirvə Oronim *kəlik* (üstü yastı) və *dağ* komponentlərindən düzəlib, "üstü yastı dağ zirvəsi" mənasındadır.

Kelvəştə or. sada Lenk r-nu ərazisində dağ Cənubi Azərb -la sərhəddədir Hün 1905 m Dağın adı Qələştə toponiminin təhrif olunmuş forması hesab edilir Oronim yerli dənizçi dilində Kelvəştə formasında işlənir Oronimin Kyalvəştə variantına da təsadüf edilir Bu variant coğrafi adın rusca tələffüz formasıdır Dağın adı *kəl* (yaşlı erkek cəmiş) və *talış* dilindəki *vəştə* (tullanma, atlanan) sözlərindən düzəlib, "kəl tullanma dağı" mənasındadır.

Kelvez oyk. mür Lenk r-nunun Qosmal-yən i o v -də kənd Pəştəser silsiləsinin etəyindədir Kəndin adı XVI əsrə aid "Şeyx Səfi təzkürəsi"ndə Keləvez kumi qeydə alınmışdır Yerli əhəlin məlumatına görə, yaşayış məntəqəsini güclü, qüvvətli, azman olan Əvəz adlı şəxs saldığı üçün Keləvez adlandırılmışdır.

Kelvəzçay hidr. mür Lenk r-nu ərazisində çay Çay Kelvəz kəndi ərazisindən axdığı üçün belə adlandırılmışdır.

Kelvəzin hidr. düz Lenk r-nunda çay Hidronim *Kelvəz* (kənd adı) və *-in* (yiyəlik hal şəkl -si) komponentlərindən düzəlib, "Kelvəz kəndinə məxsus çay" mənasındadır.

Kəmçə or. sada Xızı r-nu ərazisində dağ Baş Qafqaz silsiləsinin c-ş qurtaracağında zirvədir Hün 1028 m Tədqiqatçılara görə, dağın adı tat dilindəki *qəmçə* (düzən səhəda çay yatağı) sözü ilə bağlıdır Lakin Azərb dilində "kəsik, baş kəsik", "ucu kəsilmiş" mənalarında *kəmçə* *kəmkəlik* sözü də işlənməkdədir ki, dağın adı da möhz bu sözlə bağlı ola bilər.

Kəməndqaya or. mür Qazax r-nu ərazisində dağ Ermonistanla sərhəddə yerləşir Hün 921 m Keçmişdə maldar ellərin yaylaq yeri olmuşdur Oronim *kəmənd* (heyvan tutmaq üçün uzaqdan atılan ucu itməli uzun kəndir) və *qaya* sözlərindən düzəlib, "kə-

Kəndaxan

mənd atmaq üçün elvənçli qayası olan dağ" mənasındadır.

Kəmərlilə or. sada Qazax r-nunun eyniadlı i o v -də kənd İncəçayın sahilində, dağlıq ərazidədir Yaşayış məntəqəsi Qazax tayfa ittifaqına daxil olan *kəmərlilə* tayfasının məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır Mənşəcə qıpçaq tayfalarından olan kəmərlilərin adına İrandakı qəşqayların tərkibində, Ermənistan, Türkiyə toponimiyasında da rast gəlmə mümkündür Tədqiqatçıları kəmərlilə etnonimini mənşəcə c o VII əsrdə Cənubi Qafqaza gəlmiş *kəmərlilər*lə o əlaqələndirirlər **Kəmərlilə or. sada** Daşkəsən r-nunda dağ Zayıl kəndindən c -dədir Kəmərdəş, Kəmərqaya variantlarında da qeydə alınmışdır Etnotoponimdir.

Kəmərlilə or. mür Qazax r-nu ərazisində dağ Ermonistanla sərhəddədir Dağın ərazisi Kəmərlilə kəndində yaşayan maldar ellərin yaylaq yurdu olduğundan belə adlandırılmışdır.

Kənarçay oyk. mür Qusar r-nunun Sudur i o v -də kənd Sudur çayının sahilində, dağoteyi ərazidədir Oykonim *kənar* (burada "sahil" mənasındadır) və *çay* sözlərindən düzəlib, "çay sahil" deməkdir Yaşayış məntəqəsi Böyük Votən müharibəsindən sonra müxtəlif kəndlərdən gəlmiş ailələrin məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır Kəndin adı Qonorçay variantında da qeydə alınmışdır.

Kənarəməşə oyk. mür Lənkəran r-nunun Aşağı Nüvədi qəsəbə i o v -də kənd Xəzər dənizi sahilində, Lənkəran ovalığında Kənarəməşə variantında da qeydə alınmışdır Oykonim *kənar* (qırıq) və *məşə* sözlərindən düzəlib (burada -ə mənsubluq bildirir), "məşə kənan" mənasındadır Kond hoqiqətdən də məşənin kənarında yerləşir.

Kənda hidr. mür Xızı r-nu ərazisində çay Sumqayıt çayının sol qoludur Əsl adı Kəndodur Çayın adı tat dilindəki *kənd/gənd* (bulanıq, pis qoxulu, çirkli) və *o/or* (su) sözlərindən düzəlib, "bulanıq, qoxulu su, çirkli su" mənasındadır.

Kəndaxan oyk. mür Ağsu r-nunun Gürcüvan i o v -də kənd Dağoteyi düzənlikdədir Keçmişdə Kəndüvan da adlanmışdır Yerli əhalinin məlumatına görə, yaşayış məntə-

qəsini *Kəndaxan* adlı bir şəxs salmış üçün kəndə onun adı qoyulmuşdur Əslində, istər yaşayış məntəqəsinin keçmiş adı, istərsə də indiki adı "kənd yen" mənasındadır

Kəndxurd oyk. *mür* Xocavənd r-nunun eyniadlı i ə v -də kənd Qarabağ silsiləsinin etəyindədir Kəndin əhalisi XIX əsrdə Cənubi Azərb -nın Qarabağ mahalından, Türkiyənin Qars, Muş və Sarıqamış əyalətlərindən köçüb gəlmiş ailələrdən ibarətdir Oykönim *kənd* və bəzi türk dillərində "kənd" mənasında işlənən *xurd* sözlərindən düzəlib, "kənd" deməkdir Oykönimi "yükseklikdə yerləşən kənd" mənasında da izah edilir.

Kəndi or. *sədə* Şəmkir r-nu ərazisində dağ Axınca və Əsrək çaylarının suayınması yerləşir Hün 1600 m Dağ uzaqdan *kəndiye* (keçmişdə taxıl və un saxlamaq üçün gildən düzəldilmiş xüsusi qab) oxşadığına görə belə adlandırılmışdır

Kəndəbə oyk. *mür* Ağsu r-nunun eyniadlı i ə v -də kənd. Survan düzündədir Yaşayış məntəqəsi vaxtilə Qarabağlı kəndinin yaxınlığında oba (müvəqqəti yaşayış məntəqəsi) olmuş, daimi yaşayış məntəqəsinə çevrildikdən sonra Qarabağlı kəndi də ona birləşdirilmişdir *Kənd* və *oba* komponentlərinin birləşməsindən düzəlmiş oykonim də buradan yaranmışdır

Kəndiyərli oyk. *sədə* Kəlbəcər r-nunun Çaykəndi i ə v -də kənd Tərtər çayının sahilində, dağətəyi ərazidədir Yaşayış məntəqəsinə XIX əsrdə Laçın r-nunun Alxanlı kəndindən köçmüş ailələr qədim kəndin xarabalıqlarının qalıqları olan və *Kəndiyərli* adlanan ərazidə salmışlar Həmin ərazinin adı da yəni kəndə verilmişdir

Kənəə oyk. *mür* İsmayilli r-nunun Lahuc qəsəbə i ə v -də kənd Dağətəyi ərazidədir Keçmiş adı Kənəə olmuşdur Oykönim Kənəgah adının təhrif olunmuş forması hesab edilir Tədqiqatçılara görə, toponim tətilindəki *kəna* (mədən, yataq) və *gah* (məkan yer) sözlərindən ibarət olub, "mədən olan yer" mənasındadır

Kəngərli oyk. *sədə* 1 Ağdam r-nunun Goytəpə i ə v -də kənd Qarabağ düzündədir, 2 Tərtər r-nunun Qaradağlı i ə v -də kənd

Qarabağ düzündədir Oykönimlər peçeneqlərin tərkib hissəsi olan qədim türk mənşəli *kəngərli* tayfasının adı ilə bağlıdır Mənbələrə görə, eramızın əvvəllərində hunların tərkibində Cənubi Qafqaz ərazisində gəlmiş kəngərli Azərb ərazisində əsasən iki zənədə - Naxçıvanda və Azərb -nın q -ündə məskunlaşmışlar V əsrə aid mənbədə kəngərliyə Ermenistan-Albaniya sərhədində, Albaniyanın q. sərhədində və indiki Qukasyan (Ermenistan) ərazisində yaşamaqları göstərilir Kəngərli Ermenistan ərazisindəki Kəngər dağları (hazırda Qukasyan r-nu ərazisində Kəngərdağ adlı dağ var) ətrafından Kür vadisinə - Kəngər əyalətinə gəlmişlər VII əsr erməni mənbəsinə əsasən, İberiyada (güman ki, Albaniyanın Gürcüstanla sərhədində) Kəngər əyaləti olmuşdur Erken orta əsrlərdə həmin zənədə yaşayan qazaxların tayfa birləşmə *kəngərli* tərzi də daxil idi Kəngərliyə başqa hüsusi işə hələ qədər Naxçıvan bölgəsində yaşamışdır Erken orta əsr erməni mənbələrində Ararat vilayətində Kəngər mahalı haqqında məlumat verilir Kəngərliyə orta əsrlərdə Naxçıvanda daha çox müstəqilliklərini və etnik mənsəbiyyətini saxlamışdılar Kəngərliyə mülkiyyət ərazilərdə məskunlaşması məlumdur XVIII əsrdə Qarabağ xanı Penabəli xan Cavanşir (1747-60) Naxçıvandan kəngərliyərin bir hissəsini Qarabağa köçürmüşdü Buradan işə onların bir hissəsini Quba xanı Fətəli xan (1758-89) Quba xanlığına aparmışdır

Kəngərli or. *sədə* Ağdam r-nu ərazisində dağ. Boyahmedli kəndindən cən -ş -də yerləşir Hün 318 m Oronim Qarabağda yaşamış *kəngərli* tayfasının adı ilə bağlıdır

Kəngərli düzü or. *mür* Şənur r-nu ərazisində məli düzənlik. Oronim Naxçıvan ərazisində yaşamış *kəngərli*ların adı ilə bağlıdır **Kənzdağ or.** *mür* Qaradağ r-nu, Qubutan qəsəbəsi yaxınlığında palçıq vulkanı Duvanı d y stansiyasından c -dədir Hün 393 m Dağın başında qədim xarabalıq olmuşdur Oronim ərəb dilindəki *kəntə* (kilə, məbədi) və Azərb dilindəki dağ sözlərindən düzəlib, "məbədi olan dağ, kiləli dağ" mənasındadır

Kənzə b a x: Kənzə.

Kəpənəkçi oyk. *sədə* Zaqatala r-nunun Mosul i ə v -də kənd Alazan-Əyriçay çökəkliyindədir Oykönim *kəpənəkçi* tayfa adı ilə bağlıdır Vaxtilə yapıncı düzəldən adamları yerli əhali *kəpənəkçi* adlandırdı Gürcüstan ərazisində də azərb -lar yaşayan Kəpənəkçi kəndi var

Kəpəz or. *sədə* Kiyiç Qafqazda dağ. Xanlar r-nu ərazisində, Murovdag silsiləsinin şm. yamacındadır Ağsu çayının mənbəyi buradadır Hün 3030 m Güclü zəlzələlər nəticəsində dağın bir neçə dəfə uçqunları olmuşdur 1139-cı il sentyabrın 30-da baş vermiş zəlzələ nəticəsində bu dağdan böyük qaya parçaları qoparaq Ağsu çayının dərəsinə tökülmüş və çayın qabağını kəsmişdir Nəticədə çayın yatağında Göygöl, Maralgöl və b. göllər eməle gəlmişdir Bəzi tədqiqatçılara görə, *kəpəz* sözü türk dillərində "qaya" və ya "su کنارında qaya" mənasındadır Bir qrup tədqiqatçılar isə oronimin *kəp* (Azərb dilinin bəzi dialektlərində "pille", "pilleli qaya") və *kəz* (dağ başında batıq, çökək) komponentlərindən ibarət olub, "zürvəsi çökəkli, pilleli, qayalı dağ" mənasını bildirdiyini göstərirlər Dağın bu adı alması, görünür, onun zəlzələdən sonra pilleli, qayalı şəkli düşməsi ilə əlaqədardır XII-XIII əsr müəllifləri (N Gencevi, Zəkəriyyə Qəzvinli və b.) dağın adını Hərek kimi qeydə almışlar. Türkmənistanda ərazisində də Hərekdağ adlı dağ mövcuddur Dağın zəlzələdən evvelki adı olan *Hərak* türk dillərində "ikihürlü dağ" mənasında izah edilir Belə güman edilir ki, zəlzələdən əvvəl bu dağın görünüşü ikihürlü dağəy bənzədiyinə görə belə adlandırılmışdır

Kərgəlan oyk. *mür*. Lənkəran r-nunun eyniadlı i ə v -də kənd Lənkəran ovalığında yerləşir Yerli əhali arasında Kaqolon kumi tələffüz edilir Oykönimi tələs dilindəki *kağ* (toyuq) və *lon* (hun) komponentlərindən ibarət "toyuq hini" mənəli söz kimi izah edilir Bəzi tədqiqatçılara görə isə, kəndin əsl adı Kaqolondur və "ev tikmək üçün okilməmiş, münbit torpaq, düzən" mənasını bildirir (tələs *kə* - "cv", *qo* - "yer", *lon* "okilməmiş, münbit torpaq" deməkdir)

Kərkənbəyli oyk. *sədə* 1 Berd r-nunun Yeni Əyriçay i ə v -də kənd Qarabağ düzündədir, 2 Füzuli r-nunun eyniadlı i ə v -də kənd Düzənlikdədir, 3 Salyan r-nunun Qarabağlı i.ə.v.-də kənd Şirvan düzündədir Kəndin ilk sakinləri Kərkənbəyli, Şuxlibəyli və Hüseynbəyovların tarlalarında muzla işləyən ailələr olmuşlar Kəndin adını *Kərkənbəyovun* adı ilə bağlayırlar Lakin oykonimin Qarabağdan gəlmiş *kərkənbəyli* tayfası ilə əlaqədar olması da istisna deyil, 4 Sədərək r-nunun Demirçi i ə v -də kənd Araz çayının sahilində, Arazboyu düzənlikdədir Yaşayış məntəqələri qazaxlı tayfa birləşmə daxil olan *kərkənbəyli* tayfasının məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır Kərkənbəyli Qazax mahalından Qarabağa köçüb gəlmiş, sonralar bir sıra yaşayış məntəqələrinin əsasını qoymuşlar

Kərkimqulu Dize oyk. *mür* Culfa r-nunun Yeyci i ə v -də kənd Düzənlikdədir. Oykönim *Kərkimqulu* (ş a. kəndin vaxtilə kime mənsəb olduğuna göstərmək, həm də onu eyniadlı digər kəndlərdən fərqləndirmək üçün toponimə əlavə olunmuşdur) və *Dize* (oyk. "kənd", "qala", "istehkam", "möhkəmləndirilmiş şəhər") komponentlərindən düzəlib, "Kərkimquluya məxsus Dize kəndi" mənasındadır

Kərkimli oyk. *sədə* Gədəbəy r-nunun İnekboğaz i ə v -də kənd Dağlıq ərazidədir, 2 Oğuz r-nunun eyniadlı i ə v -də kənd. Alazan-Əyriçay çökəkliyindədir Keçmiş adı Vardanlı olmuş, 1991-cı ildən Kərkimli kimi rəsmiləşdirilmişdir Yaşayış məntəqələri şəhərlərin *kərkimli* tirosunun məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır və həmin tirosun adını daşıyır

Kərkəncə oyk. *sədə* Şamaxı r-nunun Modrə qəsəbə i ə v -də kənd Kərkəncə yaylasındadır Oykönim qıpacqların *kərk*ə və *əncə* tayfa adlarını əks etdirir XIX əsrdə Altayda tubaların və toqsların yaşadığı Kərkəncə adlı əyalət qeydə alınmışdır

Kərkəncək hıdr *sədə* Kəlbəcər r-nu ərazisində çay Tutuncqayın sol qoludur Tipik dağ çayı olub, dörən dörələrdən axır Həndronim qıpacqların *kərk*ə və *əncə* tayfa adlarından düzəlib, etnotoponumdur

Kərki oyk. *sada* Sədərək r-nunun Sədərək i e v -də kend. Arpa çayı sahilində, düzənlikdədir. Oykonom *kərki* tayfasının adı ilə bağlıdır. Mənbələrdə kərkiyənin Azərb -na erən orla eynilərdə qıpçaqların tərkibində gəldiyi göstərilir. XIX əsrin əvvəllərində qazaxlı tayfasının tərkibində *kərki* adlı tərən olmasından haqqında məlumat verilir. Türkmənlərin ersarı tayfasının bir qolu da kərki adlanır. Kərki tayfaları Türkiyə, Özbəkistan ərazisində də qeydə alınmışdır. Türkmənistan ərazisində Kərki adlı şəhər, r-n, qəbəbə və Kerkidağ adlı dağ mövcuddur.

Kərkiçahan oyk. *düz* Xocalı r-nunun Xankəndi şəhəri i e v -də ştq. 1960-cı illərdə vilayət mülkiyyəti erməni rəhbər orqanları qəbəbənin adını yaşayış məntəqələrinin rəsmi siyahısında çıxarır özünü Stepanakert (Xankəndi) şəhərinə birləşdirmişdir. Azərb -lar yaşayış bu qədim kəndə ştq statusu verilməsi Xankəndi şəhərinə vaxtilə Qarabağ xanı Pənəhəli xanın oğlu Mehdiqulu xan Kərkiçahan yaxınlığında salmışdır. Oykonom mənbələrdə Kərkiçan və ya Kırkcan kimi qeydə alınmışdır. Əslə Kərkiçan olan bu etnotoponim *kərki* tayfa adından və yer, məkan bildiren *-can* topoforantından ibarət olub, "kərki tayfasının məskəni" mənasındadır. 1992-ci ildə kend ermənilər tərəfindən yandırılmışdır.

Kərməçatay b. a. x. Gərməçatay

Kərməçən oyk. *sada* 1 Gədəbəy r-nunun Böyük Qaramurad i e v -də kend. Şahdağ silsiləsinin (Kəç Qafqaz) şm yamacındadır. Yaşayış məntəqəsi XIX əsrin birinci yarısında Qazax r-nunun Qaraq Kərməçən kəndindən çıxış əilələrin məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. 2 Samux r-nunun Poylu i e v -də kend. Qabım (İor) çayının sahilində, düzənlikdədir. Oykonomlar *kərməçən* tayfasının adı ilə bağlıdır. Kərməçən qazax tayfa birliyinə daxil olmuşlar. Mənbələrin məlumatına görə, XVIII əsrin axırlarında Kartli Xaketi çarı İrakli dövründə Qazax və Şəmşodil məhəllələrində poylu, salahlı, kərməçən tayfalarına mənsub azərb əilələri Gəncə xanlığına köçürülmüşdür.

Kəsəndağ or. *mür* Culfa r-nu ərazisində dağ. Culfa şəhərindən şm -dədir. Hün 1099 m

Bir çitimala görə, dağın əsl adı Kəseyəndədir, *kəseyən* (çölşican) və *dağ* komponentlərindən ibarət olub, "kəseyən çox olan dağ" mənasındadır. Əslində *kəseyən* türk dillərində "kəsk", "parça", "kəsilmə", "çatılma" mənalarında işlənir. Odur ki, oronimi "kəsk dağ, çatılmış dağ" kimi izah etmək daha məqsəduyğundur.

Kətelparağ oyk. *sada* Berdə r-nunun cymadı i e v -də kend. Qarabağ düzündədir. Kalboyehmədi də adlanır. Yaşayış məntəqəsi 1949-50-ci illərdə indiki Ermənistan ərazisindəki qədim Azərb torpaqlarından köçürülmüş azərb əilələrin Kətelparağ adlı yerdə məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. Toponim azərb dilinin dialektlərindəki *kətal* (dik yer, kətan tutmayan yer) və *parağ* (məl-qara saxlamaq üçün hasarlanmış yer, ağıl) komponentlərindən düzülüb, "dik yerdə düzəlməmiş ağıl" mənasındadır.

Kətedağ or. *mür* Dəvəçi və Quba r-nları sərhədində sıra dağlar. Hün 1481 m. Əslə Kətedağdır. Oronim *kətan* (türk dillərində "əhatə olunmuş yer") və *dağ* komponentlərindən düzülüb, "divar dağ, dağ silsiləsi" deməkdir. Oronimin etnotoponim olması da mümkündür.

Kətidəğ or. *mür* Kelbəcər r-nunun q hissəsində dağ. Tərtər çayının yuxarı axarında yerləşir. Alagöl çökəyini Tərtər çayının yuxarı axarından ayırır. Hün 3437 m. Oronim *kəti* (türk dillərində "hamar, çixınış olmayan") və *dağ* komponentlərindən düzülüb, "hamar dağ" mənasındadır.

Kətkidəğ or. *mür* Xocalı r-nu ərazisində dağ. R-nun şm -ş hissəsində yerləşir. Hün 1375 m. Bezi tədqiqatçılara görə, oronim qədim türk dillərindəki *katik* (Azərb dilində *gadik*) və *dağ* sözlərindən düzülüb, "iki dağ arasına, godik" mənasındadır. Oronimin kətik komponentini Qafqaz Albaniyasındakı məşhur Ketik məbədinin adı ilə də əlaqələndirirlər. Qazaxıstan ərazisində Ketik adlı yer qeydə alınmışdır.

Kətişen oyk. *mür* Daşkəsən r-nunun Cəvdar i e v -də kend. Dağotayı ərazisindədir. Yerli əhalinin məlumatına görə, yaşayış məntəqəsi vaxtilə Qarabağdan və Gürcüstanından köçmə erməni əilələri salmışlar. Oykonom

qer (erm. "çay") və *şen* (kond) sözlərinin birləşməsindən əmələ gəlib, "çay sahilindəki kənd" mənasındadır. 1992-ci ildən kendin adı Çaykənd kimi rəsmiləşdirilmişdir.

Kətkük oyk. *sada*, Xocalı r-nunun Xanabad i e v -də kend. Dağotayı ərazisindədir. Əslə Ketikdir. Keçmiş adı Ağdər olmuşdur. Bezi tədqiqatçılar kendin adını Qafqaz Albaniyasındakı məşhur Ketik məbədinin (XII əsr) adı ilə bağlayırlar.

Kınçvo oyk. *mür* Lerik r-nunun Vizezəmun i e v -də kend. Gəncəvi çayının sahilində, Peşəvər silsiləsinin yamacındadır. Tədqiqatçılara görə, oykonom *Kınçvo* sözündən olub, "küncdən, böyürdən asan külək yeri" (burada Xəznə küleyi nəzərdə tutulur) mənasındadır.

Klənə b. a. x. Ballıqaya

Klənə Alagöl hıdır *mür* Kelbəcər r-nunda 2780 m yüksəklikdə göl. Alagöllər qrupuna daxildir. Şirın suyu, axarsız göldür. Suyunun bir hissəsi boğaz vasitəsilə Böyük Alagölə axıdır. Hidronim Böyük Alagöl coğrafi adın qarşılığıdır.

Klənə Alətemir oyk. *mür* Qax r-nunun Qax İngiloy i e v -də kend. Dağotayı ərazisindədir. Oykonom Böyük Alətemir kend adının qarşılığıdır.

Klənə Arzanax or. *mür* Qax r-nu ərazisində dağ. Qaşqacay kəndindən şm -ş -də yerləşir. Hün 2094 m. Oronim Böyük Arzanax dağ adının qarşılığıdır.

Klənə Balakən hıdır *mür* Balakən r-nu ərazisində çay. Balakən çayından ayrılan və şərqə doğru axan kəndin Katex çayına tökülən qoldur. Hidronim böyük, əsas çayın qolu olduğu üçün belə adlandırılmışdır.

Klənə Baraxum oyk. *mür* Xaçmaz r-nunun Dədəli i e v -də kend. Düzenlikdədir. Vaxtilə Baraxum kəndindən ayrılmış əilələr tərəfindən salındığı üçün belə adlandırılmışdır.

Klənə Bozdağ or. *mür* Qax r-nu ərazisində dağ. Gəncəvi çayının aşağı axarından sol tərəfdə yerləşir. Hün 337 m. Oronim Bozdağ dağ adının qarşılığıdır.

Klənə Dəhne oyk. *mür* Şeki r-nunun cymadı i e v -də kend. Acınohur on dağındadır. Yaşayış məntəqəsi keçən əsrdə Dəhne

(indiki Böyük Dəhne) kəndindən çıxmış əilələr tərəfindən salınmışdır. Oykonom Böyük Dəhne kənd adının qarşılığıdır.

Kiçik Düzyard oyk. *mür* Gədəbəy r-nunun Qumlu i e v -də kend. Dağlıq ərazidedir. Kendin ərazisi əvvəllər Şəmkir r-nunun Dəllər kəndinə məxsus yurd yeri olmuşdur. Yaşayış məntəqəsi 1922-ci ildə Düzyard adlanan bu sahədə salınmışdır. R-ndakı cymadı digər kəndlərdən fərqləndirmək üçün oykonomin əvəlinə *kiçik* sözü əlavə edilmişdir. Oykonom Düzyard kənd adının qarşılığıdır.

Kiçik Əmili oyk. *mür* Qəbələ r-nunun Zalam i e v -də kend. Daşlı silsiləsinin əyində, Ərəş düzündədir. Oykonom düzündə qədim türkdilli qıpçaqların *imi* tayfasının adını eks etdirir və r-nu ərazisindəki Böyük Əmili kənd adının qarşılığıdır.

Kiçik Həkəri hıdır *mür* Xocavənd və Qubadlı r-nları ərazisində çay. Həkəri çayının sol qoludur. Mənbəyini Qarabağ silsiləsinin c -q yamaclarından (1810 m yüksəklikdən) alır. Böyük çayın qolu olduğu üçün belə adlandırılmışdır.

Kiçik Hərəmi or. *mür* Əli Bayramlı r-nu ərazisində dağ silsiləsi. Böyük Hərəmi silsiləsinin c davamıdır. Mısovdanın ş -indən başlayaraq gətirdikə alçalın dağlardır. Pırsat düzündə Şirvan düzündən ayrılır. *Kiçik* sözü fərqləndirici xüsusiyyətdir.

Kiçik İşıqlı or. *mür* Laçın r-nu ərazisində, Qarabağ yaylasında dağ. Ermənistanla sərhədin yaxınlığında, Böyük İşıqlı dağından şm -dədir. Hün 3455 m. Böyük İşıqlı dağından (3552 m) nisbətən alçaq olduğu üçün belə adlandırılmışdır.

Kiçik Kirs or. *mür* Şuşa r-nu ərazisində dağ. R-nun c -ş -ində yerləşir. Hün 1800 m. Ərazidəki Böyük Kirs dağından (2725 m) nisbətən alçaq olduğu üçün belə adlandırılmışdır.

Kiçik Kuda or. *mür* Qusar r-nu ərazisində dağ. Hün 2430 m. Kiçik Kuza variantında da qeydə alınmışdır. Dağıstan ərazisindəki cymadı dağ adının qarşılığıdır.

Kiçik Kulagin or. *mür* Xəzərə adə Bakı ərəcəqlərindədir. Akad V K Abxinin ekspedisiyalarında iştirak etmiş gəmi kapitani

Kiçik Qafqaz

Kulagının adı ilə adlandırılmış Kulagin adasının adının qarşılığıdır

Kiçik Qafqaz or. mür Cənubi Qafqazda dağ sistemi Qara dənizlə Araz çayı arasındadır. Kiçik Qafqaz bir sıra dağ silsilələri və yaylalarla ibarətdir. Azərb.-da Kiçik Qafqazın başlıca orografik obyektləri bunlardır: Şahdağ, Murvodağ, Qarabağ, Zəngəzur, Mix-töken, Dərələyəz sıra dağları və Qarabağ yaylası. Ən hündür nöqtəsi Qapıcıq dağıdır. Kiçik Qafqazın səthi Kür çayının sağ qolları Ağstafa, Gəncə, Tovuz, Zəyem, Şemkir, Qoşqar, Kürək çaylarının, habelə Tərtər və Qarqar çayının, Arazın sol qolu olan Həkkən (Əkəre) çayının dərələri ilə xeyli parçalanmışdır. Kiçik Qafqaz oronimi Böyük Qafqaz cəğrifi adının qarşılığıdır.

Kiçik Qarabəy oyk. mür Tərtər r-nunun cənubunda i o v -də kənd. Dağətəyi ərazidədir. XIX əsrdə Cavanşir qəzasında Böyük Qarabəy və Kiçik Qarabəy adlı iki kənd qeydə alınmışdır. Çar Rusiyası Azərb.-nın şimalını işğal edərkən sonra XIX əsrdə İrandan köçüb gəlmiş erməni ailələr Kiçik Qarabəy kəndində məskunlaşaraq kəndi Möhrətağ (pələncdən tikilmiş bənzər məhəllə) adlandırmışdılar. 1992-ci ildə kəndin keçmiş adı bərpə edilmişdir.

Kiçik Qaramurad oyk. mür Gədəbəy r-nunun cənubunda i o v -də kənd. Orta dağlıq qurşağıdır. Mənbələrin məlumatına görə, Qaramurad adlı kənd 1828-ci ildə yaranmışdır. 1826-28-ci illər Rus-İran müharibəsi dövründə Gürcüstandan İrovanə qaçmış 400 azərbaycanlı İrovanlı Hüseyin qulu xan Zəngi çayının sağ sahilində sərhəddə məskunlaşdıraraq bir neçə kəndə (Mürsəlli, Barətli, Ardeşli, Qarakeşiş) birlikdə Qaramurad kəndini də yaratmışdır. Yaşayış məntəqəsini XIX əsrin axırlarında Qaramurad (indiki Böyük Qaramurad) kəndindən çıxmış ailələr salmışlar. Oykonomi Böyük Qaramurad kənd adının qarşılığıdır.

Kiçik Qaramurad hıdr. sada 1 Gədəbəy r-nu ərazisində min bulaqlar. Kiçik Qaramurad kəndindən c -ş -də yerləşir. Suyu soyuq və turşmoza olub, bir neçə bulaqdan ibarətdir; 2 Gədəbəy r-nu ərazisində çay

Kiçik Ziro

Zəyem çayının sol qoludur. Hidronimlər Kiçik Qaramurad kəndinin adı ilə bağlıdır.

Kiçik Qızılcqaya or. mür Kəlbəcər r-nu ərazisində dağ. Çalbayır silsiləsində zirvədir. Oronim ərazidəki Qızılcqaya (Laçın r-nu) dağ adının qarşılığıdır.

Kiçik Qubah or. mür Balakən r-nu ərazisində, Baş Qafqaz silsiləsinin qolu üstündə zirvədir. Hün 1855 m. Oronim r-nun ərazisindəki Qubah dağının adının qarşılığıdır.

Kiçik Mişov or. mür Əli Bayramlı r-nu ərazisində dağ. Hün 250 m. Yanışı duran iki cəynadlı dağın kiçiyinin adıdır.

Kiçik Pireli oyk. mür Qəbələ r-nunun Böyük Pireli i o v -də kənd. Alazan-Əyrəçay çökəkliyindədir. XIX əsrdə keçmiş Qədim Pireli kəndindən ayrılmış ailələr yeni yaşayış məntəqəsi yaratmış və onu Cocuq Pireli adlandırmışdılar. Sonralar *cocuq* sözü *kiçik* sözü ilə əvəz olunmuşdur. Qədim Pireli isə Böyük Pireli adlanmışdır.

Kiçik Samur hıdr. mür Xaçmaz r-nunda çay. Samur çayından ayrılıb bilavasitə Xəzərə tökülür. Samurun qolu olduğu üçün belə adlandırılmışdır.

Kiçik Siyəki or. mür Şamaxı r-nu ərazisində dağ. Siyəki Cəngi çayının dərəsindədir. Şm -da iki zirvənin adından Böyük Siyəki (792 m), Kiçik Siyəki (787 m) Oronim lat dilindəki *siya* (qara) və *kü* (dağ) sözlərindən düzəlib, "qara dağ" mənasındadır.

Kiçik Tava or. mür Ağsəron arxapelaqı adalarından bəndir. Böyük Tava adından 4 km -ş -dədir. Ərazisi kiçik qaya parçalarının (tavalardan) ibarət olduğu üçün belə adlandırılmışdır. Kiçik Plita (tava) variantında da qeydə alınmışdır.

Kiçik Udabno or. mür Qazax r-nunda dağ. Gürcüstanla sərhəddə yerləşir. Hün 764 m. Ərazidəki Udabno (hün 871 m.) adlı dağdan nisbətən alçıq olduğu üçün belə adlandırılmışdır.

Kiçik Zira or. mür Xəzərdə ada. Bakı körfezinə dənizdən ayrılan adalardan bəndir. Ərazisində daş karxanası olduğundan Daş Zira da adlanır. Vaxtilə rus dənizçiləri adaya Vulf adı vermişdirlər. Böyük Zira adasının adının qarşılığıdır.

Kiçikdağ

Kiçikdağ or. mür 1 Xanlar r-nu ərazisində dağ. R-nun c -ş -ində yerləşir. Hün 1158 m, 2 Qobustanda dağ. Duvannı d.y stansiyasından c -q -də yerləşir. Hün 176 m. Oronimlər "balaca dağ" mənasındadır. Bu dağlar ətrafındakı orografik obyektlərə nisbətən alçıq olduğu üçün belə adlandırılmışdır.

Kiçikdaş or. mür Qaradağ r-nu ərazisində dağ. Qobustan qəsəbəsinin 3 km c -q -dədir. Qobustan qaya təsvirləri kompleksinə daxildir. Burada üzərində qədim rəsmlər aşkar olunmuş 200-ə qədər qaya qeydə alınmış üç qədim yaşayış məskəni və Tunc dövrünə aid 10-dan çox kurgan tipli qəbir abidəsi öyrənilmişdir. Dağdakı tapıntıları göstərir ki, qədim qobustanlılar hələ e VIII müillikdən başlayaraq burada məskunlaşmışlar. Dağ yaxınlığındakı Böyükdaşdan kiçik olduğu üçün belə adlandırılmışdır.

Kiçikdi oyk. sada Ağdam r-nunun Üç-oğlan i o v -də kənd. Qarabağ düzündədir. Kənd həmin ərazidə məskunlaşmış *kiçikli* nəslinin adı ilə adlanmışdır.

Kijəba oyk. mür Astara r-nunun cənubunda i o v -də şiq. Lenkənən ovalığının Talış dağlarına qovuşduğu yerdədir. Əvvəllər burada cəynadlı kənd olmuş, sonralar subtropik bitkilər sovxozu salındıqdan və çay fabriki tikildikdən sonra kənd qəsəbəyə çevrilmişdir. Oykonomi talış dilindəki *kija* (cücə) və *oba* komponentlərdən düzəlmiş, "cücə obası" və ya *kija* (quş) və *ba* (qapı) sözlərindən düzəlmiş "quş damı" mənası ilə bağlıdır. Bu oykonomi *Kija* ləqəbli tarixi şəxsiyyətin adı ilə də əlaqələndirilir.

Kilisəsur hıdr. mür Tovuz r-nu ərazisində çay. Hidronim *kilisa* (kilə, xristian məbədi) və *sur* (şeyrur, kəronay, məcəzi monadə "uzun, uzanmış gedən") komponentlərdən düzəlib, "kilə olan orazidən axan çay" mənasındadır.

Kilit or. sada Quba r-nu ərazisində dağ. Afura kəndindən c -ş -dədir. Dağın başında qədim qala xarabalıqları var. Dağın adı da buradan yaranmışdır. Oronim İran dillərindəki *kəlat* (qala) sözündəndir.

Kilit oyk. sada Ordubad r-nunun Ordubad şəhəri i o v -də kənd. Kilit çayının sahil-

Kilsəli

lində, Arazboyu düzənlikdədir. Hər tərəfdən sıldırım yamaclı dağ və dərələrlə əhatə olunan kəndin c -ş -ində iki kərst mağarası, yaxınlığındakı lidesəni adlanan yerdə orta əsrlərə aid yaşayış yerlərinin qalıqları və qəbir abidələri var. Oykonomi *kəlat* (qala) sözündəndir.

Kilit hıdr. sada 1 Ordubad r-nu ərazisində çay. Arazın qoludur; 2 Ordubad r-nunun Kilit kəndi ərazisində min bulaqlar. Az-debitli iki bulaqdır. Suyu soyuq, tərkibində karbon qazı vardır. Hidronimlər Kilit kəndinin adından yaranmışdır.

Kilsə oyk. sada Kəlbəcər r-nunun Çaykənd i o v -də kənd. Dağətəyi ərazidədir. Yerli əhalinin məlumatına görə, yaşayış məntəqəsini XIX əsrdə indiki Laçın r-nunun Alxaslı kəndindən gəlmiş Qasım Məhərrəmoğlu saldıqlına görə ona Qasımli da deyilir. Kənd meşənin ortasında, köhnə kənd yerində, qədim alban kilsəsinin ətrafında salındığına görə belə adlandırılmışdır.

Kilsəbuqə oyk. mür Balakən r-nunun Şəmbul i o v -də kənd. Alazan-Əyrəçay çökəkliyindədir. Yaşayış məntəqəsi alban kilsəsi olan ərazi yaxınlığında salındığı üçün belə adlandırılmışdır. Oykonomi *kilsə* (xristian məbədi) və *buqov* (avar "künc", "bucaq") sözlərindən düzəlib, "kilə olan künc, bucaq" mənasındadır.

Kilsəçay hıdr. mür Oğuz r-nu ərazisində çay. Hidronim *kilsə* (ərazidəki xristian məbədiyə işarədir) və *çay* komponentlərdən düzəlib, "kilə olan orazidən axan çay" mənasındadır.

Kilsədağ or. mür Qobolə r-nu ərazisində dağ. Böyük Əmil kəndi yaxınlığındadır. Dağ burada erkən orta əsrlərə aid alban (Qafqaz) məbədinin qalıqlarının olmasına görə belə adlandırılmışdır. Tədqiqatçıların 1971-ci ildə qeydə aldığı bu məbədini osl adı unudulduğuna görə, onun qalıqları yerli əhali arasında sadəcə olaraq Kilsə, elmi ədəbiyyatda isə dağın adı Kilsədağ məbədi adlandırılmışdır.

Kilsəli oyk. düz 1 Gədəbəy r-nunun Çayrovullu i o v -də kənd. 1992-ci ildən Türşə adlandırılmışdır. 2 Kəlbəcər r-nunun cənubunda i o v -də kənd. Dığutvay ərazisindədir. Kənd

qodim kilso vanında salındığı üçün belə adlandırılmışdır. Yerli əhalinin məlumatına görə, yaşayış məntəqəsini XIX əsrin əvvəllərində Dağıstanın Çardinsk r-nundan gəlmələr salmışdır. İlkin bozən konda Lozgilər Kilsəsi də deyilir.

Kilsəli hidr. sada Gədəbəy r-nunun Kilsəli (indiki Türşu) kəndindən c -ş -də min bulaqdır. Suyu soyuq və təmiz olandır, 3 bulaqdan ibarətdir. Yaxınlığındakı eyniadlı yaşayış məntəqəsinin adı ilə adlandırılmışdır.

Kilsəlidag or., mür Kolbecər r-nunda dağ. Əsnik kəndindən c -ş -də yerləşir. Hün. 2301 m. Oronim *Kilsəli* (orazidokı kənd adı) və dağ komponentlərindən düzəlib, "Kilsəli kəndi yaxınlığındakı dağ" mənasındadır.

Kilsəsuyu hidr., mür 1 Kolbecər r-nu ərazisində çay; 2 Tovuz r-nu ərazisində çay. Zəyom çayının sağ qoludur. Hidronim *kilsə* (çayın yaxınlığındakı məbəd xarabalığına işarədir) və *su* (çay) komponentlərindən düzəlib (-u mənsəb şəklidir), "kilso yaxınlığında olan çay" mənasındadır.

Kimil b a x Qımıl

Kirən oyk., sada Tovuz r-nunun eyniadlı i o v -də kənd. Əsnik və Zəyom çaylarının suayırıcında, orta dağlıq qurşaqdadır. Keçmiş adı Quşçu Kirən olmuşdur. Keçmişdə burada Kirən adlı iki kənd vardı. Bir-birindən fərqləndirmək məqsədilə bir Xınna Kirən, digəri Quşçu Kirən adlandırılmışdı. Quşçu Kirən kəndi quşçu tayfasına mənsəb ailələrin Kirən adlı yerdə məskunlaşması ilə əlaqədar yaranmışdı. Fıstıq, vələs meşəliyi olan bu yerdə keçmişdə *Koran* (tir, pərdə) kəndi idi. Üçün Kirən (yerli əhali arasında *Koran*) adlandırılmışdır. Oykonomi qodim *kirən/kürən* tayfa adı ilə də olaqolondur, "yamaclar" kimi də izah edilir.

Kirəvud oyk. mür Lerik r-nunun eyniadlı i o v -də kənd. Burovar silsiləsinin yamacındadır. Kəndin adı təlş dilindəki *gir* (oyn) və *vud* (yer) sözlərindən düzəlib (-v bitişdirici şəkil), "oyn yerdə salınmış kənd" mənasındadır. Oykonomi "kiçik yer", "çəmənlik", "kiçik topu" kimi də izah edilir.

Kirk oyk. sada İsmayılı r-nunun Kolbəd i o v -də kənd. Dağlıq ərazidir. Yaşayış

məntəqəsini XVIII əsrin axırlarında Qarabəğdən köçüb gəlmiş ailələr salmışlar. Keçmişdə r-nun ərazisində Kirk və Kirk Güzoran adlı iki kənd mövcud olmuşdur. Yerli əhali arasında Longəbiz dağları Qaş dağları, onun yamacında olan kəndlər isə Qaş kəndləri adlanır. Kirk kəndi də Qaş kəndlərindən biridir. Oykonomi tədqiqatçılar türk dillərində "dağlıq ərazi" mənasında işlənən *kırka* sözü ilə bağlayırlar.

Kirməgiz or., mür Ağsəron yarımadasının mərkəzi hissəsində dağ. Balaxanı qəsəbəsindən şm -q -də yerləşir. Hün. 105 m. Oronim *girmə* (burada "keçid") və *giz/gəz* (aşırım) komponentlərindən düzəlib, "aşırımlı keçid" mənasındadır.

Kirməki or., mür Ağsəron yarımadasında, Böyükşor gölündən şm -də topo. Hün. 100 m. Oronim *kirmə/girmə* (kolluq) və *kə/kə* (tat "dağ") komponentlərindən düzəlib, "ətəyi kolluq olan topo, dağ" mənasındadır. Təpənin yaxınlığında eyniadlı göl də var.

Kırna oyk. sada Culfa r-nunun eyniadlı i o v -də kənd. Zəngəzur silsiləsinin ətəyindədir. 2003-cü ildən Kırna kimi rəsmiləşdirilmişdir. Oykonomi qod türk dillərindəki *kırna* (yan, böyür, konar, qaraq) sözündəndir.

Kirov şiq. B a x Bünəqədi (Bünəqədi r-nu)

Kirov şiq. B a x Qızılağac (Lonkoran r-nu)

Kirov b a x Kiçik Qələndərosi (Şuşa)

Kirov adına şiq. b a x Yeni Suraxan

Kirov körfəzi b a x Qızılağac körfəzi

Kirovabad b a x Gonca

Kirovka b a x Həsənsu (Qazax r-nu)

Kirovka oyk. sada 1 Biləsuvar r-nunun eyniadlı i o v -də kənd. Muğan düzündədir. Yaşayış məntəqəsi Rusiyanın köçürmə siyasəti nəticəsində rus kəndlilərinin Azərb -də yerləşdirilməsi ilə əlaqədar olaraq 1905-ci ildə yaranmış və Alekseyevca adlandırılmışdır. Sovet hakimiyyəti illərində S M Kirovun (1886-1934) adı ilə Kirovka adlandırılmışdır. 1998-ci ildən kəndin adı Azərb yazıçısı M C Pəşayevin şərəfinə Mircəlil kimi rəsmiləşdirilmişdir. Memorial toponimdir, 2 Samaxı r-nunun eyniadlı i o v -də kənd. Orta dağlıq qurşaqdadır. Yaşayış məntəqəsi XIX əsrin ikinci yarısında Rusiyanın

köçürmə siyasəti ilə əlaqədar rus kəndlilərinin Azərb -də yerləşdirilməsi nəticəsində Nəğaraxana adlı yerdə salınmış və Madiyevca adlandırılmışdır. Sovet hakimiyyəti illərində kənd S M Kirovun şərəfinə Kirovka adı verilmişdir. Memorial toponimdir.

Kirovkənd oyk., mür 1 Qax r-nunun İlisu i o v -də kənd. Kümükl çayının sahilində, Baş Qafqaz silsiləsinin c yamacındadır; 2 Saatlı r-nunun eyniadlı i o v -də kənd. Muğan düzündədir; 3 Ucar r-nunun eyniadlı i o v -də kənd. Şirvan düzündədir. Sovet hakimiyyəti illərində bu yaşayış məntəqələri sovet partiyası və dövlət xadimi S M Kirovun şərəfinə belə adlandırılmışdır. Memorial toponimdir.

Kirs hidr., sada Xocavənd r-nu ərazisində min bulaq. İsxan çayının dərəsində yerləşir. Soyuq sulu, azdəbitli turş bulaqdır. Bulaq yaxınlığındakı Kirs dağının adı ilə adlanmışdır. Kirs "yumru, şiş" deməkdir.

Kiryaqanıt or., sada Quba r-nu ərazisində dağ. Qarabağ Qudyal çayının suayırıcısıdır. Hün. 3380 m. Güman etmək olar ki, oronim Kırmaqanıt adının təhrif formasıdır və "yana oylmış, kənara çıxmış" mənasındadır.

Kirzan oyk. düz Tovuz r-nunun Əlimərdanlı i o v -də kənd. Kür çayı sahilində, Gonca-Qazax düzənliyindədir. Tarixi mənbələrdə kəndin adı Krzan variantında da qeyd olunmuşdur. Bozi tədqiqatçılar oykonomi Kür çayının adı ilə əlaqələndirərək "Kur sahil, Kür qırağı" kimi izah edirlər. Lakin tədqiqatçıların araşdırmalarına görə, kəndin əsl adı Kürsəndir. Kəndin sakinləri uşqlar olmuşdur. XIX əsrə aid arxiv sənədlərində Kürsəndə cəmi 32 uşaq ailəsinin yaşadığı göstərilir. *Kürs* qodim türk dillərində "yad, qohum olmayan" mənasında işlənmişdir. Deməli, oykonomi "yadlar, qohum olmayanlar" mənasındadır. Ruslarda Kirsəvən soyadı və Tambov vilayətində bu soyadla bağlı şəhər də qeyd olunmuşdur.

Kış oyk., sada 1 Xocavənd r-nunun eyniadlı i o v -də kənd. Qarabəğ silsiləsinin ətəyindədir. Qış (Qış) variantında da qeyd olunmuşdur. 1992-ci ildən kəndin adı Kış kimi rəsmiləşdirilmişdir, 2 Şəki r-nunun eyniadlı i o v -də kənd. Kış çayının sahilində, dağətəyi

ərazidedir. Qodim yaşayış məntəqələrindən biri. Alban tarixçisi Movses Kalankatlının "Alban tarixi" əsərində adı Kis kimi çəkilir. Onun yazdığına görə, ilk xristian missionerlərdən biri olan Yenisey təqr. 74-cü ildə Uti vilayətinin Kis kəndinə gəlmişdir. Kilsə tikilmişdir. Bu, bütün Cənubi Qafqaz ərazisində ilk xristianlıq məbədi idi. Kilsə əvvəllər burada mövcud olmuş qodim sitayiş yernə də tikilmişdir. *Kış* fars dilində "kult, sitayiş yeri" mənasındadır. Erkən orta əsrlərdə Albaniyada (indiki İsmayılı və Xocavənd r-nları ərazisində) Kış adlı başqa obyektlər də qeydə alınmışdır.

Kış hidr., sada Şəki r-nu ərazisində çay. Əynçayın (Qanış hövzəsi) sağ qoludur. Mənbəyi Baş Qafqaz silsiləsindəki Seyidyard dağına c yamacından (2900 m yüksəklikdən) alır. Cənubi Qafqazın ən səli çaylarından. Yuxarı axınında Damarçın (Damarçiq) adlanır. Kış kəndinin adı ilə adlanmışdır.

Kışt or., sada Quba r-nu ərazisində dağ. Əsl Kəşidir. Bozi tədqiqatçılarına görə, oronim İran mənşəli *kəşikəş* sözündən olub, "okin sahəsi, şum yeri" deməkdir. Dağın məli yamaclarında okin sahəsi olduğuna görə ona belə ad verilmişdir. Türkmənstandakı Kıştan və İrandakı Kəştan toponimlərinə də keşit sözü ilə bağlayırlar.

Klinbi oyk. sada Astura r-nunun Hamışan i o v -də kənd. Pəstəzor silsiləsinin ətəyindədir. Belə güman edilir ki, oykonomi əsl Qılınbi olmuşdur. Oykonomi təlş dilində *qılın* (sux) və *bi* (heyva) sözlərindən düzəlib, "heyvalıq, heyva ağaclarının sıx olduğu yer" mənasındadır. Yaşayış məntəqəsi heyva ağaclarının çox olduğu ərazidə salındığı üçün belə adlandırılmışdır. Oykonomi "kol dibi", "kol-kəndən konar yer" mənasındadır da izah edilir.

Koxanəbi oyk., sada Tovuz r-nunun Əsnik kəndindən i o v -də kənd. Əsnik və Zəyom çayları arasında, dağlıq ərazidedir. Yaşayış məntəqəsi keçmiş Ədalət kəndindən çıxmış ailələrin məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. Kəndin adı *koxa* (koxal) və *vəbi* (ş a) sözlərindən ibarət olub, "koxudada Nəbiyə məscidi" mənasındadır. "Koxudada"

sözünün sinonimi olan *koxxa* XVI-XIX əsrlərdə Azərbaycan və qonşu ölkələrdə inzibati vəzifə olmuşdur. Koxxalar mahal bəyine tabe idilər. Hər kəndin ayrıca koxxası olurdu. Bu kənddə tabeliyində olduğu koxxanın adını daşıyır.

Koxoir or. *mür* Quba r-nun ərəzində dağ Cimi çayı ilə Babacayın suayırıcısıdır. Hün 1776 m. Dağın adının əslinin Kuyexir olduğu göstərilir. Tədqiqatçılara görə, oronim tat dilindəki *ku* (dağ) və *xür* (duman) sözlərindən düzəlib, "dumanlı dağ" deməkdir.

Kokolos oyk *sada* Astara r-nunun eyniadlı i ə v -də kənd. Lenkeran ovalığında. Kokalos variantında da qeydə alınmışdır. Kəndi XIX əsrdə Lenkeran qəzasının Butsar kənd icmasına məxsus bir neçə ələ daimi yaşayış məntəqəsinə çevirmişdir. Oykonimin *kokolokota* (qədim türk dillərində "vəhşi", "qəzəbli, quduz") və *loşlūs* (talis) "çölpişiyi" sözlərindən ibarət olub, "vəhşi çölpişiyi" mənasını bildirdiyi güman edilir. Yəqin ki, kəndin ərəzində vaxtilə bu heyvanlar göründüyü üçün ərəzi belə adlandırılmışdır.

Kolabağ hıdr *mür* Xocalı r-nun ərəzində çay Hidronim türk dillərindəki *kola* ("səs-küylü", "üzüşağı axan") və *bağ* (qol, hissə) komponentlərindən düzəlib, "üzüşağı axan çay qolu" mənasındadır. Qarqar çayını əmələ gətirən kiçik dağ çaylarından olduğu üçün belə adlandırılmışdır.

Kolani oyk *sada* 1 Hacıqabul r-nunun Abdulyan i ə v -də kənd. Kür çayının sahilində, Şirvan düzündədir. Kənd vaxtilə Cavad qəzasında yaşamış *kolani* tayfasına mənsub 71 ailənin Toyuqçlov adlı qışlaq yerində məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır, 2 Salyan r-nunun Qarabağı i ə v -də kənd. Düzlükdədir. XIX əsrdə Dağ Kolani adı ilə Quşçu-Şamaxı yolu üstündə yaşayan kolani tayfa suyun olmaması üzündən Pirsat çayının şol sahəsinə köçərək indiki kəndin əsasını qoymuşlar. Yerli əhali yaşayış məntəqəsinə Arxapası da adlandıran Oykonim *kolani* tayfasının adı ilə bağlıdır, 3 Siyozon r-nunun Yenikənd i ə v -də kənd. Donuz sahilindədir. Kəçmiş adı Kolaniqışlaq olmuşdur, 4 Şah-

buz r-nunun eyniadlı i ə v -də kənd. Naxçıvan çayının sahilində, orta dağlıq qurşaqdadır, 5 Yevlax r-nu Malbəneşi i ə v -də kənd. Düzlükdədir. Yaşayış məntəqəsinə vaxtilə Ağdam r-nunun Kolani kəndindən gəlmiş ailələr salmışlar. Kolani qədim türk tayfalarındandır. XVIII əsrin ortaları - XIX əsrin birinci yarısında Qarabağ xanlığında yaşayan kolani tayfa koloniyası Kolani mahalı adlanırdı. XIX əsr Azərbaycan tarixçisi Mirzə Ədipgözü bəy Uşaqi kəndindən Göyçə sərhədində qeder uzanan Tərtər çayı hövzəsini kolani tayfa məskəni adlandırdı. XIX əsrdə Cavad qəzasında 282 ailəli Kolani eli yaşayırdı. Sonralar onlar müxtəlif yerlərdə məskunlaşmışlar. Mənbələrə görə, Ağa Məhəmməd şah Qacarın Qarabağa hücumu zamanı Kolani elatlarının bir qismi, o cümlədən kolani tayfa köçüb Naxçıvana, Şirvana və b. yerlərdə məskunlaşmışlar.

Kolani dağ or. *mür* Xanlar r-nun ərəzində dağ. Gəncə və Kürək çaylarının suayırıcısında yerləşir. Hün 1157 m. Oronim Kolani dağ variantında da qeydə alınmışdır. Dağın adı keçmişdə burada *kolani* tayfasına məxsus yaylaqların olması ilə əlaqədar yaranmışdır.

Kolatağ oyk *mür* Kelbəcər r-nunun eyniadlı i ə v -də kənd. Qarabağ silsiləsinin yamacındadır. Əsl Kolatekdır. Oykonim *kol* (məşək, xırda meşə) və *atak* komponentlərindən düzəlib, "meşə ətəyi" mənasındadır. Yaşayış məntəqəsi meşə ətəyində salındığı üçün belə adlandırılmışdır. Bozi tədqiqatçıların fikrinə görə, toponim əslində Gülyataq olub, "güllü, çiçəklili yataq" mənasındadır.

Kolatağ hıdr *sada* Xocalı r-nunda çay. Xaçın çayının sağ qoludur. Mənbəyini Alapağa dağı yamacından (2500 m yüksəklikdən) alır. Dəyirmanların hərəkəti gətiriləndə və suvarmada istifadə edilir. Çayın adı ərəzidəki Kolatağ kəndinin adından yaranmışdır.

Kolayır oyk *sada* 1 Ağstafa r-nunun Düzqışlaq i ə v -də kənd. Gəncə-Qazax düzlüyündədir. Kəndin adı yerli əhali tərəfindən Kolayr kimi tələffüz edilir. Bozi tədqiqatçıların ehtimalına görə, oykonim qismən

təhrifə uğramış, əslində Kolayır olmalıdır. Oykonimin tərkibindəki *kol* sözü "xırda meşə, məşək" mənasındadır. Kəndin adı "meşə yeri, meşəli yer" kimi izah edilir. Toponimi tayfa adı ilə əlaqələndirənlər də var. Lakin türk dillərində *kolay* sözü işlənir ki, bu da "əlverişli, rahat" mənasını ifadə edir. Kənd Düzqışlaq adlı i ə v -in tərkibində olması da ərəzinin hamar, rahat bir yer olduğunu bildirir. Azərbaycan dilinin dialektlərində "hamar, çıxıntısız olmayan" mənasında *kola* (buynuzsuz keç) sözü işlənir. Odu ki, oykonimi "hamar, düz, əlverişli yer" kimi izah etmək daha məqsədəuyğundur, 2 Bərdə r-nunun eyniadlı i ə v -də kənd. Qarabağ düzündədir. Yerli əhali tərəfindən məskunlaşmış, yaşayış məntəqəsi vaxtilə Qazax mahalındakı Kolayır kəndindən gəlmiş ailələr tərəfindən salındığı üçün belə adlandırılmışdır, 3 Samux r-nunun eyniadlı i ə v -də kənd. Gəncə-Qazax düzlüyündədir. Yaşayış məntəqəsi Qazax mahalındakı Kolayır kəndindən gəlmiş ailələr tərəfindən salınmışdır.

Kolxəlfəli oyk *Agstafa* r-nunun Pirlı i ə v -də kənd. Ağstafa çayının sahilində, Gəncə-Qazax düzlüyündədir. Oykonim *kol* (əslində *kol* "delta, axar suyun böyük su hövzəsi" və *Xəlfəli* (etnotoponim) komponentlərindən düzəlib, "deltağa yerləşən Xəlfəli kəndi" mənasındadır. Yaşayış məntəqəsi Ağstafa çayının sağ tərəfindən Kürə töküldüyü yerdə yerləşdiyi üçün belə adlandırılmışdır.

Kolxozaşen b a x Arpadüzü

Kolxozenk b a x Bayramlı

Kolqışlaq oyk *mür* Ağdam r-nunun Qorvənd i ə v -də kənd. Düzlükdədir. Oykonim *kol* (burada "düz, hamar") və *qışlaq* komponentlərindən düzəlib, "hamar, düz qışlaq" mənasındadır. Qışlaq sonralar daimi yaşayış məntəqəsinə çevrilmişdir.

Kolu oyk *düz* 1 Daşkəsən r-nunun Zünzəhal i ə v -də kənd. Dağətəyi ərəzidir. Kəçmiş adı Köhnəqışlaq olmuşdur. Yaşayış məntəqəsinə XIX əsrin sonunda Qarabağdan köçüb gəlmiş Məhərrəm adlı şəxs salmışdır. Hazırda kənddə məhərrəmli nəslə mənəviydir. Sonralar kənd əhalisi q -ə doğru 1-2 km

kəndin yerini dəyişmiş, əvvəlki yer isə Köhnəqışlaq adlanmışdır. Yaşayış məntəqəsi kolluq ərəzidə bina edildiyi üçün belə adlandırılmışdır, 2 Gədəbəy r-nunun Göylü i ə v -də kənd. Dağlıq ərəzidir. Kəndi XIX əsrdə Qazax mahalının Dörmüçler kəndindən gəlmiş Mahmud adlı şəxs kolluq sahədə saldığı üçün belə adlandırılmışdır. Hazırda kənddəki nəsilərdən bəri məhərrəmli adlanır. Kəndin şm -q -ində isə Mahmudun yeri adı sahə var.

Kolluqışlaq oyk *mür* Zəngilan r-nunun Rəzdərə i ə v -də kənd. Dağətəyi ərəzidir. Əvvəllər burada Pırdavandan kəndinin (İrevan quberniyası) qışlağı olmuşdur. Qışlaq kolluq sahə olduğu üçün belə adlandırılmışdır. Sonralar burada salınmış kənd də həmin adı almışdır.

Koltış or. *sada* Xəzardə ada. Abşeron yarımadasının Abşeron arxipelaqına daxildir. Oronim toponimikada "körfəz" mənasını bildirən *kolnik/kultuk* sözündəndir.

Koman oyk *sada* Lenk r-nunun Şingə-dulan i ə v -də kənd. Dağətəyi ərəzidir. Oykonim 1 minilliyin ortalarından kəyməklərin (kımakların) tərkibində olmuş *koman/kuman* türk tayfasının adını əks etdirir. Komanlar rus mənbələrinə 1078-ci ildən *palovos* adı ilə məlumdur. X əsrdə Volqanı keçərək Qara dəniz sahillərinə köçmüşlər. Komanların bir qismi qıpçaqların tərkibində Azərbaycan -na gələrək burada məskunlaşmışlar.

Komanlı oyk *sada* Cəlilabəy r-nunun eyniadlı i ə v -də kənd. Burovar silsiləsinin yamacındadır. Yaşayış məntəqəsi türk məşəli *koman/kuman* tayfalarının Azərbaycan -da məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır.

Komlerna b a x Soyuqluq

Komsəmol qasabə b a x Yuxarı Aran

Komsəmol b a x Ərəbqardaşbəyli

(1939-cu ildə kəndin adı olmuşdur)

Komsəmol b a x Qaralar

Konstantinovka b a x İsmətli

Kontavurçay hıdr *mür* Lenk r-nun ərəzində çay. Hidronim *kant* (dialektlərdə "tors" mənasında işlənir), *avur* (gur suyu) və çay komponentlərindən düzəlib, "gur suyu tors çay" mənasındadır.

Kopiton *hidr mür* Sabirabad r-nun ərəzində göl Kürboyu ərəzində yerləşən axmazlardan bürür. Hidronim *kopi* (yerli dialektde "toplanmaq" mənasında işləyən *kopalanmaq* sözündəndir) və *ton* (türk dillərində "çay") komponentlərindən düzəlib, "çaydan toplanmış" mənasındadır.

Korax *oyk., sadə* Ağdaş r-nunun Pırkeke i o v -də kond. Şirvan düzündədir. Kənd yaxınlıqda mövcud olmuş *Korax* (tutulmuş, batmış arx) adlı arxın کنارında salındığına görə belə adlanmışdır. Gürcüstanın Marneuli r-nunda Dəmya Korax adlı kənd var.

Korazallı *oyk., düz* Füzuli r-nunun Qarabəli i o v -də kond. Qozluçayın (Arazın qolu) sahilində, Qarabağ silsiləsinin ətəyindədir. Oykonomim "körpə quzular üçün ağılları olduğu yer" mənasında olan *koracıl* sözündən və -lı mənsubluq bildiren şəkilçidən düzəldiyi güman edilir.

Korcabulaq *oyk., sadə* Laçın r-nunun Qarabəli i o v -də kond. Dağlıq ərəzindədir. Yaşayış məntəqəsi XIX əsrin ikinci yarısında Korcabulaq adlı bulağın yanında salınmışdır. Kənd həmin bulağın adı ilə adlandırılmışdır. Bulaq quraqlıq olanda quruyur, yağmurlu vaxtlarda isə gözü açılır. Ona görə də gözü tez-tez tutulan, yəni susuz qalan belə bulaqlara xalq arasında *korbulaq* və ya *korcabulaq* deyilir.

Korcabulaq or., sadə Şəmkir r-nun ərəzindəndir. Dağ Cəyir kəndindən 5 -dədir. Dağın adı ərəzidəki eyniadlı bulağın adı ilə bağlıdır.

Korçay *hidr mür* Goranboy və Yevlax r-nları ərəzindəndir. çay Kürəçayın sol qoludur. Çay başlanğıcını Xanlar r-nunun Yuxarı Ağasıboyli kəndi yaxınlığındakı Korbulaq adlanan bulaqlardan götürdüyünə görə belə adlanmışdır.

Kördərə *hidr sadə* Oğuz r-nu ərəzindəndir. çay Əlcan çayının sol qoludur. Çay axdığı Kördərə adlı dərənin adı ilə adlanmışdır. Dərənin adı isə Kördərə adının tohraf olunmuş variantıdır. Toponim türk dillərindəki *kora* (quzu saxlayan yer) və *dərə* sözlərindən düzəlib, "kora olan dərə" mənasındadır.

Korgöz *oyk sadə* Bakı şəhəri Qaradağ r-nunun Qızıldaş qəsəbə i o v -də şlq Qəsəbə

öz adını yaxınlığındakı eyniadlı vulkanın adından almışdır. Sovet (hakumiyəti illərində neft yataqlarının aşkar edilməsi ilə əlaqədar yaranmışdır.

Korgöz or., mür Qaradağ r-nu ərəzindəndir, Ağseron yarımadasının c.-q.-ində sönmüş palçıq vulkanı Hün 398 m Dağın adı *kor* (tutmuş, fəaliyyətdən qalmış, batmış) və *göz* (burada "vulkanın ağzı" mənasında) sözlərindən ibarətdir. Kerkəs variantında da qeydə alınmışdır.

Koroğlu *dağ or., mür* Tovuz r-nu ərəzindəndir. Yerli əhali arasında Koroğlu qalası dağı da adlanır. Qalanın xarabalığı həmin r-nadakı Yuxarı Öysüzlü kəndi yaxınlığındakı Gilence dağındadır. Rəvayətə görə, qalanı xalq qəhrəmanı Koroğlu tikdirmişdir.

Koroğluqoba *hidr mür* Bərdə r-nu ərəzindəndir. çay Oykonomim *Koroğlu* (xalq qəhrəmanı Koroğlunun adı) və *qoba* (yarğan, dərə, çay dərəsi) komponentlərindən düzəlib, "Koroğlu dərəsi" mənasındadır.

Kortalı *oyk., mür* Balakan r-nunun Püşətəli i o v -də kond. Katex çayının sahilində, Alazan-Əyriçay çökəkliyindədir. Kəndin adı türk dillərindəki *kora* (təzə doğulmuş quzuların saxlandığı yer) və *talı* (meşədə açıq sahə) komponentlərindən düzəlib. Kəndin ərəzisi keçmişdə maldarların qışlaq yeri olduğu üçün belə adlandırılmışdır.

Kosakan *oyk., sadə* Şəur r-nunun Siyaqut i o v -də kond. Arpa çayının sahilində, Şəur düzündədir. Bəzi tədqiqatçılara görə, XIII əsrdə Türkiyə ərəzindəndir monqolların dağıdığı *Kusakan* şəhərindən gəlmiş ailələrin gətirdiyi addır. Lakin bu oykonomim Azərbaycan ərəzindəndir özünəməxsus ərazilər vardır. Kosakan (Zəngilan), Kəsakan/Kəsəkoran (Lenk) Türkiyədə, Sivasın 80 km -liyində Kosadağ oronimi qeydə alınmışdır.

Kosagül *oyk., sadə* Masallı r-nunun Banbaş i o v -də kond. Lənkəran ovalığındadır. Yerli əhəlinin məlumatına görə, yaşayış məntəqəsi XVI əsrdə salınmış, XVIII əsrdə isə Tağı xanı Mir Mustafanın bu kəndi qızına bağışladığı üçün bir müddət Xanım kəndi adlanmışdır. Oykonomim *kosalar* nəslinin adından olub bu etnonimin Kosagül variantıdır.

Kosakan *oyk., sadə*. Zəngilan r-nunun Cahangirbəyli i o v -də kond. Dağoteyi ərəzindədir. Keçmiş adı Kosakan Tatar olmuşdur. Əhali arasında Tatar Kosalar, Əhmədboy Tatar da adlanır. Yaşayış məntəqəsinin XIX əsrdə Qubadlı r-nunun Tatar kəndindən gəlmiş ailələr Kosakan adlı kəndin ərəzində məskunlaşaraq salmışdılar. Bu kəndin əvvəlki sakinləri isə vaxtilə Cənubi Azərbaycan ərəzində köçkərk orada məskunlaşmışlar. Oykonomim qəd türk dillərindəki *kasak* (bağlanmış, birləşmiş) sözlərindən və -an (yer, məkan) şəkl -sindən düzəlib, insanların oturmaq həyatı keçməsi ilə əlaqədar yaranmışdır.

Kosalar *oyk., sadə*. I Ağdam r-nunun Göytəpe i o v -də kond. Dağoteyi düzənlikdədir. Oykonomim XIX əsrin əvvəllərində Qarabağ xanı Mehdiqulu xanə mənsub xələfi tayfasının *kosalar* tirosinin adı ilə bağlıdır, 2 Xocalı r-nunun eyniadlı i o v -də kond. Qarabağ silsiləsinin yamacındadır. Yerli əhəlinin məlumatına görə, yaşayış məntəqəsinin keçmiş Zəngəzur qəzasının Kosalar (indiki Ağdolan) kəndindən köçmüş ailələr salmışdır, 3 Qazax r-nunun eyniadlı i o v -də kond. Gəncə-Qazax düzənliyindədir. Yaşayış məntəqəsi kəndin əsasını qoymuş *kosalar* nəslinin adını daşıyır; 4 Lenk r-nunun Qəsməlyan i o v -də kond. Pəstəsər silsiləsinin ətəyindədir. Yaşayış məntəqəsi *kosalar* nəslinin məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. 5 Lənkəran r-nunun Gərmətli qəsəbə i o v -də kond. Lənkəran çayının sahilində, Lənkəran ovalığındadır. Oykonomim yaşayış məntəqəsinin əsasını qoymuş *kosalar* nəslinin adını oks etdirir. Keçən əsrdə Krım vilayətində Kosalar və Kosa Eli adlı yaşayış məntəqələri qeydə alınmışdır.

Kotal *oyk., sadə* Bakı şəhəri Qaradağ r-nunun Ələt qəsəbə i o v -də köçəbə Xəzər dənizi sahilində, düzənlikdədir. Tədqiqatçılar bu oykonomi İran dillərindəki "hündür topo", "kurqan", "dağ keçidi" mənəli *kotal* sözü ilə əlaqləndirirlər. Dialektlərimizdə də bu söz "dik yer" mənasında işlədilir. Lakin bu mənaların heç biri obyektiv yerləşdiyi məkanın coğrafi mövqeyi ilə müqayisədə özünü doğrultmur. Türk dillərində və Azərbaycan dilinin dialektlərində "var-dövlət" mənasında *kotal*

və müxtəlif mənalarla yanaşı "təkrarlı böyük araba", "kənd, köç" mənalarında *kotan* sözləri işləyir ki, bu da köçən həyat şəraiti ilə bağlıdır.

Kotanarx *oyk., sadə* Ağdaş r-nunun Nəhrəxəli i o v -də kond. Türyan çayının sahilində, Şirvan düzündədir. XVIII əsrdə aid mənbədə kəndin adı çəkilir. Tədqiqatçıların ehtimalına görə, oykonomim qədim arxçəkmo üsulunun adı ilə bağlıdır. Belə ki, keçmişdə torpağı bərk olan yerlərdə arx çəkmək üçün əvvəlcə kotanlı dərənə sınırları açılır, sonra onun içərisindən torpağı çaxırlaraq daha da dərnləşdirilirdi. Belə arxlara adətən *kotanarx* deyirdi. Yaşayış məntəqəsi kotan arxı-nın dalında salındığına görə belə adlandırılmışdır. Yevlax r-nunun Hürütsəğ kəndində də Kotanarx hidronimi qeydə alınmışdır. Lakin istər Azərbaycan, istərsə də türkdilli xalqların toponimiyasında *kotan* komponentli toponimlərin geniş ərcalı göstərir ki, bu coğrafi adlar etnotoponimdir. Babək r-nunun Nəzərabad kəndində yaşayan *kotanni* tayfasının qeydə alınması da bunu sübut edir.

Kotandağ *or., mür* I Babək r-nu ərəzindəndir. Dağ Sirab kəndindən c -dədir. Hün 1267 m, 2 Qazax r-nunun c -ş -ində dağ. Hün 1100 m. Oronim *kotan* (etn) və *dağ* komponentlərindən düzəlib, etnotoponimdir.

Kotanqaya *or., mür* Laçın r-nu ərəzindəndir. *Kotan* oronim *kotan* (etn) və *qaya* komponentlərindən ibarət olub, etnotoponimdir. Kotanlar çölü (Qax və Zaqatala r-nları), Kotanlar (Oğuz r-nu), Kotan dərəsi (Qubadlı r-nu), Kotanlı (Ermonistan) və s. toponimlər də etnonim mənşəlidir. Kotan eyni zamanda keçmişdə Azərbaycan -da, eləcə də bir sıra Yaxın Şərq ölkələrində sahə ölçü vahidini bildiren termindir. Adotən kotanlı bir gündə okılan torpaq sahəsi *kotan* vırı adlandırılır. Ağsəronda mövcud olan Kotan okın yernin adı həmin mənə ilə bağlıdır. Oronimi türk dillərində "qoyun saxlamaq üçün dairəvi ağıl" mənasında işlədilən *kutan* sözü ilə də bəqləvirlər.

Kotavan *oyk mür* Ağdaş r-nunun eyniadlı i o v -də kond. Kür çayının sahilində, Şirvan düzündədir. Keçmişdə həm də l'ıvlı (clavlı) nosli bu kənddə məskunlaşmışdır. (çün)

Köber Zeyit

adlanmışdır. Yerli əhalinin məlumatına görə, kənd əvvəlcə Qarabağda olmuş, XVIII əsrdə indiki yere köçürülmüşdür. Hazırda Ağdam r-nunun Boyheməddi kəndinin ərazisində Kotavan arxı adlı yer mövcuddur. Bəzi tədqiqatçılara görə, kəndin adı fars dilindəki *qut* (qala) sözündən və məkan bildiren *-van* şəklindən ibarət olub (-i bitirəndir) sayılır, "qala yeri" mənasındadır. A. Bakıxanov keçmişdə kənddə möhkəm qalanın olduğunu yazırdı. İstər yazılı abidələrin, istərsə müasir monqol, burxat, uyğur dillərində *xotaxo-ian/xotian/xot* sözləri "şəhər", "kənd", "şəhər divanı", "ağal", "tövle" mənalarını ifadə edir. *Van* komponenti isə Qafqaz, Yaxın və Orta Şərqi toponimiyasında "ev", "yer", "ölkə", "yaşayış məntəqəsi" və s. mənalarda işlənir. Oduq ki, kəndin adını "kənd yeri", "yaşayış məskəni" kimi də izah etmək olar.

Köber Zeyit oyk. *mür* Şəki r-nunun Zeyit i ə v -də kənd Baş Qafqaz silsiləsinin etəyində, Alazan-Əyrçay çökəkliyindədir. Həmin r-ndə Baş Zeyit və Orta Zeyit kəndləri də mövcuddur. Oykonom *köber* ("düzenlik, ərəzədə bir qədər hündür, dik yer", "alçaq təpəlik" mənasını bildiren coğrafi termin) və *Zeyit* (monqol tayfalarından birinin adını əks etdirən etimotoponim) komponentlərinin düzəlib, "hündür, dik yerə yerləşən Zeyit kəndi" mənasındadır.

Köberkənd oyk. *mür* Berd r-nunun Birinci Qaradəmirçi i ə v -də kənd Qarabağ düzündədir. Oykonom "dik yerdə salınmış kənd" mənasındadır.

Köbdərə hidr. *sədə* Gədəbəy r-nu ərazisində çay. Axınca çayının qoludur. Çay öz adını ərazisindən axdığı eyniadlı dərənin adından almışdır. Dərə isə həmin r-ndəki Düz Resullu kəndinin əhalisinin əvvəllər Keçəldə yaylağına gedərkən həmin dərədə müvəqqəti kəç (düşərgə) saldıqları üçün belə adlandırılmışdır. Zamanla kəndinin ərazisindəki İstidərə adlı yerdən axdığına görə burada İstidərə çayı da adlanır.

Köçəklilik oyk. *sədə* Masallı r-nunun Xıramanlı i ə v -də kənd Taxtaçayın sahilində, Lenkeran ovalığında. Yerli əhali oykonomi "köç əhli" kimi izah edir. Tədqiqatçılara görə,

Köhnə Çorman

kəndi *köçəklilik* nəslinə mənsub ailələr saldıqlarına görə belə adlandırılmışdır.

Köçərlik oyk. *sədə* Tərtər r-nunun Azad Qaraqoyunlu i ə v -də kənd. Qarəbəh düzündədir. Yaşayış məntəqəsi XIX əsrin əvvəllərində Qarabağda yaşamış 52 ailədən ibarət *köçərlik* tayfasının məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. Köçərlik tayfası isə mənəpə qədim türk tayfalarından olan *koçarlara* mənsubdur. Karluk və uyğurların tərkibinə daxil olan *koçarların* adına VIII-IX əsrlərə aid Kuçar adlı uyğur şəhərinin adında da rast gəlmək mümkündür. Keçən əsrdə Ermənistan ərazisində Köçərlik adlı yaşayış məntəqəsi qeydə alınmışdır.

Köçərgər oyk. Ağstafa r-nunun eyniadlı i ə v -də kənd. Gəncə-Qazax düzündədir. Oykonom *köç* sözündən və *Ərgər* şəxs adından ibarət olub, "Ərgərin köç yeri" mənasındadır.

Köçvəllilik oyk. *sədə* Ağstafa r-nunun eyniadlı i ə v -də kənd. Qarəbəh düzündədir. Yaşayış məntəqəsi 1920-ci illərdə Birinci Şıxlı kəndinin *köçvəllilik* (*köçvəllilik*) nəslindən ayrılmış ailələrin Kürün sol sahilində məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. Yerli əhalinin verdiyi başqa bir məlumata görə, vaxtilə bu ərəzədə Vəli adlı bir şəxsin köçü yerləşmiş, sonralar burada salınmış kənd də belə adlandırılmışdır.

Köhnə Alvadi oyk. *mür* Masallı r-nunun Banbaşı i ə v -də kənd. Vileş çayının sahilində, Lenkeran ovalığında. Qədim adı Alvadi olmuşdur. XIX əsrdə bu kənddən yeni yaşayış məntəqəsi yarandıqdan sonra əvvəlki kənd Köhnə Alvadi, yeni məntəqə isə Təzə Alvadi adlandırılmışdır. Yerli əhalinin dediyinə görə, bu ərəzi qırmızı lələklərlə örtüldüyündən onu Alvadi (qırmızı çöl) adlandırmışlar.

Köhnə Bilgə burnu or. *mür* Bakı şəhəri Sabuncu r-nu ərazisində çıxıntı. Ağsebron yarımadasının şm hissəsindədir. Digər adı Amburandır. Köhnə Bilgə kəndinin yaxınlığında olduğu üçün kəndin adı ilə adlandırılmışdır.

Köhnə Çorman oyk. *mür* Laçın r-nunun Şarmkənd i ə v -də kənd. Dağoteyi ərəzindədir. Yaşayış məntəqəsi yaxınlığındakı Çorman

Köhnə Gəgir

kəndindən (Kəlbəcər r-nu) fərqləndirmək məqsədilə belə adlandırılmışdır.

Köhnə Gəgir oyk. *mür* Lenkeran r-nunun Gəgərən i ə v -də kənd. Burovar silsiləsinin etəyindədir. Keçmiş adı Gəgir olmuşdur. XIX əsrdə bu kənddən çıxmış bir qrup ailə yeni yaşayış məntəqəsi yaradaraq onu Gəgərən adlandırmışlar. Keçmiş kənd isə Köhnə Gəgir adlandırılmışdır. Tədqiqatçılara ehtimalına görə, oykonom XIII əsr monqol işğallarında iştirak etmiş türkdilli *kukir* tayfasının adını əks etdirir.

Köhnə Xaçmaz oyk. *mür* Xaçmaz r-nunun Pavlovka i ə v -də kənd. Samur-Dəvəçi ovalığında. 1900-cü ildə Bilecen-Dərbənd d y xəttinin çəkilişi ilə əlaqədar burada tikilən stansiyyaya Xaçmaz adı verilmişdir. Xaçmaz kəndi yeni yaradılmış stansiya əvvəl salındığı üçün belə adlandırılmışdır.

Köhnə Xudat oyk. *mür* 1. Xaçmaz r-nunun eyniadlı i ə v -də kənd. Samur-Dəvəçi ovalığında. 2. Qusar r-nunun eyniadlı i ə v -də kənd. Qusar maili düzündədir. 1900-cü ildə Bilecen-Dərbənd d y xəttinin çəkilişi ilə əlaqədar burada tikilən stansiyyaya Xudat adı verilmişdir. Xudat kəndi yeni yaradılmış stansiya əvvəl salındığı üçün Köhnə Xudat adlandırılmışdır. Sonradan yarandığı üçün kənd əhli arasında Törmə də adlanır.

Köhnə Xudat qazmalar oyk. *mür* Qusar r-nunun Bala Qusar i ə v -də kənd. Qusar maili düzündədir. Oykonom *Köhnə Xudat* (kənd adı) və *qazmalar* (müvəqqəti yaşayış evi) komponentlərindən ibarət olub, "Köhnə Xudat kəndinə məxsus qazmalar" mənasındadır. Kollektivləşmədən sonra qazmalar daimi yaşayış məntəqəsinə çevrilmişdir.

Köhnə Quşçu oyk. *mür* Siyozon r-nunun Ərziküz i ə v -də kənd. Aydınlı çayının (Gülgilçayın qolu) sahilində, Baş Qafqaz silsiləsinin etəyindədir. Yaşayış məntəqəsi XIX əsrin əvvəllərində Dağ Quşçu kəndindən çıxmış ailələrin məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. Çöl Quşçu kəndindən fərqləndirmək üçün və həmin kənddən əvvəl yaranmışına görə Köhnə Quşçu adlandırılmışdır. Oykonom *quşçu* tayfasının adını əks etdirir.

Köhnə Qışlaq

Köhnə Orand oyk. *mür* Lənkə r-nunun Nitravud i ə v -də kənd. Dağlıq ərəzədədir. Bu kəndin əsasında yaranmış yeni yaşayış məntəqəsi Orand adlandırıldığından keçmiş kənd Köhnə Orand adını almışdır. Yaşayış məntəqəsi XIII əsrdə monqol noyonlarının talış zonasına köçürüldüyü *ovrat* tayfasının məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır.

Köhnə Vayxır oyk. *mür* Azərb -də orta əsrlərə aid yaşayış yeri. Naxçıvan şəhərindən 16 km şm -də, Vayxır kəndindən 1 km ş -də aşkar edilmişdir. Oykonom "Vayxır kəndinin keçmiş yeri" mənasındadır.

Köhnə Dəhar oyk. *mür* İsmayilli r-nunun Təzəkənd i ə v -də kənd. Dağlıq ərəzədədir. Yaşayış məntəqəsi həmin r-ndəki Dəhar və Çəndəhar kəndlərindən fərqləndirmək məqsədilə Köhnə Dəhar adlandırılmışdır. Kəndin adı "qədim Dəhar kəndi" mənasındadır. *Dəhar* sözü tat dilində "qaya" deməkdir.

Köhnə kənd oyk. *mür* 1. Gədəbəy r-nunun Gərgər i ə v -də kənd. Dağlıq ərəzədədir. Keçmiş adı Qaraqoyunlu olmuşdur. Yaşayış məntəqəsi qədim Göyçə mahalının Qaraqoyunlu kəndindən ermənilərin zorla didərgin saldığı azərb ailələr tərəfindən salınmışdır. 1919-cu ildə yaxınlığındakı Yenikənd kəndi bina edildikdən sonra bu kənd Köhnəkənd adı ilə tanınmışdır. 2. Laçın r-nunun eyniadlı i ə v -də kənd. Kiçik Kirs dağının etəyindədir. Keçmiş adı Kirs olmuşdur. Yerli əhalinin məlumatına görə, Kirs kəndi XV əsrdə tayfalarının işğalı zamanı tamamilə dağılmışdır. Sonralar Xocavənd r-nunun Susanlı kəndindən çıxmış ailələrin buradakı köhnə kəndin yerində məskunlaşması nəticəsində yaranan yeni yaşayış məntəqəsi orazinin adı ilə Köhnəkənd adlandırılmışdır.

Köhnə qala oyk. *mür* Tovuz r-nunun Alakol i ə v -də kənd. Orta dağlıq qurşaqdadır. Kənd oradakilə köhnə (qədim) qalanın adı ilə adlandırılmışdır.

Köhnə qışlaq oyk. *mür* 1. Ağstafa r-nunun Tatlı i ə v -də kənd. Həsənsu çayının sahilində, dağoteyi ərəzədədir. Könd köhnə qışlaq yerində salındığı üçün belə adlandırılmışdır. 2. Gədəbəy r-nunun İnkəboğan i ə v -də kənd. Dağlıq ərəzədədir. Yaşayış məntəqəsi XIX əsrdə İnkəboğan kəndindən

ayrılmış ailələr tərəfindən *Köhnə qışlaq* adı yerlə salındığı üçün belə adlandırılmışdır.

Köhnətağlar oyk. *mür* Xocavənd r-nunun eyniadlı i ə v -də kond Qarabağ silsiləsindədir. Sonralar burada yerləşən ermənilər kəndin adını Hüntağlar adlandırmışdılar. Oykönim *köhnə* və *tağlar* (silsilələr) komponentlərindən düzəlib, "silsilədə yerləşən köhnə kənd" mənasındadır. Kənd yerləşdiyi ərazinin coğrafi xüsusiyyətinə görə belə adlandırılmışdır.

Köhnünlü oyk. *sada* Kürdəmir r-nunun eyniadlı i ə v -də kond Kür çayının sahilində, Şırvan düzündədir. Keçmiş adı Şıyan Köhnünlü olmuşdur. Yaşayış məntəqəsi XIX əsrdə Fətixan adlı şəxsə mənsub ailələrin məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. Üçün Fətixanlı da adlandırılır. *Köhnünlü* mənşəcə şəhərlərin novruzəlliləri tayfasının üç qolundan (Köhnünlü və pırheybəli) birinin adıdır.

Kömrür b a x Gömrür
Kömrürdağ b a x Gömrürdağ
Kömrürdəhnə b a x Gömrürdəhnə
Kömrürüdağ b a x Gömrürüdağ
Köndələn oyk. *sada* Şəki r-nunun Aşağı Göynük i ə v -də kond Alazan-Əyriçay çökəkliyindədir. Kəndin adı "eninə istiqamətdə olan, eyni, tərs" mənasında olub, yerləşdiyi çökəkliyin adı ilə bağlıdır. Azərbaycan ərazisində *köndələn* komponenti geniş areala malikdir. Köndələnərx (Göyçay r-nu), Köndələn əkin yeri (Qəbələ r-nu), Köndələnçay (Oğuz, Füzuli r-nları), Köndələnçay (Qax r-nu), Köndələnçöl (Zaqatala r-nu) və s.

Köndələnçay hıdr. *mür* 1 Xocalı, Xocavənd və Füzuli r-nları ərazisində çay. Arzun sol qolu olub, mənbəyini Çaxmağdağın ş. yamacından (1780 m yüksəklikdən) alır. Yuxarı axarında su anbarı salınmışdır. Yayda aşağı axarında su olmur; 2 Füzuli şəhəri yaxınlığında su anbarı. Köndələn çayın yatağında düzəldilmiş süni göldür. Göldən kanallar başlanıb və əkin sahələri suvarılır. Hidronim "eninə istiqamətdə olan, tərs, eyni çay" mənasındadır. Çay yerləşdiyi mövqeyinə görə belə adlandırılmışdır.

Könlüllü oyk. *sada* Şəmkir r-nunun eyniadlı i ə v -də kond Gonca-Qazax düzənli-

yindədir. Yerli əhalinin məlumatına görə, 1920-ci illərdə yeni yaşayış məntəqəsi salmaq üçün dövlət Qarayır adlı ərazidə torpaq sahəsi ayırsın da, oraya heç kən köçmürdü. 30-cu illərin əvvəllərində şar Əhməd Cavad (1892-1937) burada ilk dəfə özüne ev tikdirmiş, bir qədər sonra isə onun təşəbbüsü ilə könlüllü qoşulan Seyfəli camaatının Abbash kəndinin Kələntərli məhəlləsi buraya köçmüş və kənd Körpüqıran adlandırılmışdır. *Könlüllü* eyni zamanda bir tayfanın adıdır.

Körnədi oyk. *mür* Lenk r-nunun Vızəzun i ə v -də kond Gencevü çayının (Lenkəran çayının qolu) sahilində, Peştəser silsiləsinin yamacındadır. Kəndin adı yerli əhalinin dilində Kornədi kimi tələffüz edilir. Tədqiqatçılara görə, oykonim tələffüzündə *körnə* (iş-güc) və *di* (kənd) komponentlərindən düzəlib, "iş-güclü kənd, fəaliyyətdə olan kənd" mənasındadır.

Körpükənd oyk. *mür* Zərdab r-nunun eyniadlı i ə v -də kond Kür çayının sahilində, Şırvan düzündədir. Kəndin ərazisində körpü olduğu üçün "körpüsü olan kənd" mənası ilə oykonimlə adlandırılmışdır.

Körpüsürən oyk. *sada* Bərdə r-nunun Kələntərli i ə v -də kond. Yaşayış məntəqəsi r-nun ərazisindən axan Tərtər və ya Xaçın çayının güclü sel nəticəsində kəndin ərazisində dağıtdığı körpüyə görə belə adlandırılmışdır.

Körpüdə oyk. *mür* Yardımlı r-nunun Vəlixanlı i ə v -də kond Buruvər və Peştəser silsilələri arasında, çökəklikdədir. Tədqiqatçılar bu oykonimi "oqaqxana olan kənd", "yarğanda, dərədə olan kənd" kimi izah edirlər. Bu mənalardan ikincisi kəndin coğrafi mövqeyinə uyğundur.

Kötüklü oyk. *sada* Qəbələ r-nunun Mixliqovaq i ə v -də kond Alazan-Əyriçay çökəkliyindədir. Yerli əhalinin məlumatına görə, yaşayış məntəqəsi vaxtilə əkin məqsədilə ağacların tömizlənməsi *Körükü* adlanan sahədə salındığı üçün belə adlandırılmışdır.

Kövdədiq b a x Gövdədiq

Kövlüc b a x Gövlüc

Kövrər b a x Gövrər

Kövsətlər b a x Gövsətlər

Köynük b a x Göynük
Krasni Stan oyk. *sada* Neftçala r-nunun Banke qəsəbə i ə v -də qəsəbə. Kür çayının sahilində, Cənub-Şərqi Şırvan düzündədir. Yaşayış məntəqəsi eyniadlı balıq vətəgəsinin yanında salınmışdır. Keçmiş adları Sibirke (Sibirka) və Qırmızı Urxana olmuşdur. Oykonim rus dilindəki *krasni* (qırmızı) və *stan* (dayanacaq, düşərgə) sözlərindən düzəlib, "qırmızı düşərgə, qırmızı kənd" mənasındadır.

Krasni Xutor oyk. *mür* Xaçmaz r-nunun Uzunoba i ə v -də kond Samur-Dovçay ovalığında. Yerli əhali tərəfindən Şıxanovka adlandırılır. Oykonim rus dilindəki *krasni* (qırmızı) və *xutor* (yaşayış yeri) sözlərindən düzəlib, "qırmızı qəsəbə, kənd" mənasındadır.

Krasnoselski b a x Qara Nuru
Krestovi döl or. *mür* Salyan r-nunda Qızılbaş kəffəzinin şm -ş sahilində çıxır. Oronim XVIII əsrdə rus dənizçilərinin Xəzər dənizində apardıqları ekspedisiyaların nəticəsi kimi meydana çıxmışdır.

Kubin oyk. *mür* Masallı r-nunun Hişkəndə i ə v -də kond Dağətəyi ərazisindədir. Oykonim tələffüzündə *ku* (dağ) və *bin* (alt, dib) komponentlərindən düzəlib, "dağın etəyi, dağın dib" mənasındadır.

Kufəbə oyk. *mür* Qusar r-nunun Şırvanoba i ə v -də kond Dağətəyi ərazisindədir. Bəzi tədqiqatçılara görə, oykonim ləzgi dilində "qıraq" mənasında işlədilmiş *kufkyuf* və *oba* sözlərindən ibarət olub, "qıraq oba, ucqar oba" mənasındadır. Digərlərinə görə isə, *kuf* sözü ləzgi "başlangıç, birinci" deməkdir.

Kulagin or. *sada* Xəzər dənizində ada. Bakı arxipelaqına daxildir. Sarı yarımada yaxınlığında. Keçmiş adı Əllibulaq olmuşdur. Adaya adanmış V G Abixin ekspedisiyalarında iştrak etmiş gəmi kapitanı Kulagin ad verilmişdir.

Kuleymar hıdr. *culfa* r-nu ərazisində min. bulaqlar. Kuleymar kəndi yaxınlığında, Əlinco çayının sol sahilində yerləşir. Soyqulu bir qrup bulaqlar. Hidronim *kuley/ıqlay* (Azərbaycan dilinin dialektlərində "su saxlamaq üçün qazılmış xüsusi yer, hovuz, anbar")

və *marimora* (arx, şımaq) komponentlərindən düzəlib, "axarı olan su hövzəsi" mənasındadır.

Kulibinka b a x Ovçudərə,
Kuman or. *sada* Dovçay r-nu ərazisindədir. Kuman özündə qürk türkmənşəli *kuman/koman* tayfasının adını eks etdirir.

Kumani or. *sada* Xəzər dənizində ada. Bakı arxipelaqının c adalarından biridir. Bəndovan burnundan 20 km c -ş -dədir. Ada 1861-ci ildə akademik V G Abix ilə birlikdə Xəzər dənizində tədqiqat aparmış gəmi kapitanı M İ Kumaninin adı daşıyır.

Kunxirt oyk. *mür* Quba r-nunun Gülləzi i ə v -də kond Yan silsiləsinin etəyindədir. Yaşayış məntəqəsi r-nun ərazisindəki Xirt kəndinin aşağısında yerləşdiyi üçün belə adlandırılmışdır. Oykonim tələffüzündə *kun* (aşağısı, etəyi) və *Xirt* (kənd adı) komponentlərindən düzəlib, "Xirt kəndinin aşağısı, etəyi" mənasındadır.

Kuropatkino oyk. *sada* Xocavənd r-nunda kənd. Dağətəyi ərazisində 1960-cı illərdə vilayət mülkiyyəti erməni rəhbər orqanları kəndin adını yaşayış məntəqələrinin rəsmi siyahısından çıxarıb, onu keçmiş Martum (Xocavənd) qəsəbəsi ilə birləşdirmişdilər. Yaşayış məntəqəsinə 1990-cı ildə yenidən kənd statusu verilib yaşayış məntəqələrinin rəsmi siyahısına daxil edilməmişdir. Yerli əhalinin məlumatına görə, kənd bu ərazidə çoxlu *kəlik quşu* (rus *kuropatka*) olduğuna görə belə adlandırılmışdır. Bəzi ləzgi toponimi *Kuropatkin* rus familiyası ilə bağlıdır.

Kuybişev oyk. *sada* Ağcabədi r-nunun eyniadlı i ə v -də kond Keçmiş adı Qaradolaq olmuşdur. Yaşayış məntəqəsi kəngər tayfaının bir qolu tərəfindən salındığı üçün belə adlandırılmışdır. 1935-ci ildən kənd sovet partiyası və dövlət xadimi V V Kuybişevin (1888-1935) xatirəsinə Kuybişev adlandırılmışdır. Memorial toponimdir.

Kuybişev (İmişli) b a x Olcələr
Kuybişevkənd oyk. *mür* Dovçay r-nunun eyniadlı i ə v -də kond Samur-Dovçay ovalığında. Yaşayış məntəqəsi 1958-ci ildə keçmiş Qalagah i ə v -no daxil olan dağ kəndlərindən köçürülmüş əhali üçün salınmış v o

V V *Kuybişevin* xatirəsinə Kuybişevkənd adlandırılmışdır

Kuzun oyk. *sada* Qusar r-nunun Zindanmuruq i o v -də kənd Qusar çayının sahilində, dağətəyi ərazidədir Tədqiqatçıların fikrincə, oykonim türk dillərində coğrafi termin kimi işlədilmiş *kazen* (dağın beli, yayla, aşırım) sözündədir Yaşayış məntəqəsi salındığı ərazinin adını daşıyır

Kuzunqışlaq oyk. *mür* Qusar r-nunun Bala Qusar i o v -də kənd Samur-Abşeron kanalının sahilində, düzənlikdədir Oykonim *Kuzun* (kənd adı) və *qışlaq* komponentlərindən ibarət olub, "Kuzun kəndinin qışlağı" mənasındadır Qışlaq kollektivləşmədən sonra daimi yaşayış məntəqəsinə çevrilmişdir

Kükəyi oyk. *sada* Quba r-nunun Talabı i o v -də kənd Dağətəyi ərazidədir Tədqiqatçılara görə, kəndin osi adı Kükəy-qışlaq olmuşdur Yaşayış məntəqəsi XIX əsrdə həmin r-nun Talabı kəndinə məxsus qışlaq yerində yaranmışdır Oykonim tat dilindəki *kükəy* (balaca) və *qışlaq* sözlərindən ibarət olub, "balaca, kiçik qışlaq" mənasındadır Əslində, oykonim hələ XIII əsrdə Rəşidəddinin "Cami-ol tovarix" əsərində qələmə aldığı türkdilli *küçayların* adı ilə bağlı olub, etnotoponimdir 1933-cü ildə Xızı r-nu ərazisində də Kükəyi adlı yaşayış məntəqəsi qeydə alınmışdır

Kükəkdə oyk. *mür* Ucar r-nunun Pirkənd i o v -də kənd Şirvan düzündədir Qədim adının Köçəkənd olduğu köylənir Tədqiqatçıların oykonimi "kəç kəndi" kimi izah edirlər Yaşayış məntəqəsi keçmişdə maldarlıqla məşğul olmuş beşevli, koblosadıqlı, mohorromlu və əsgərli nosillərinin məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır

Küdab-qara-bezer or. *mür* Balakan r-nu ərazisində dağ Baş Qafqaz silsiləsinin c yamacında zirvədir Avar dilinin materiallarına əsasən onunimi "böyük, nohəng tutğun çaylar, sular" kimi izah etmək olar Görünür, r-nun ərazisindən axan böyük çayların bir neçəsi bu dağdan başlanır

Küdürdüzü or. *mür* Ağsu, Kürdəmir və Şamaxı r-nları ərazisində düz Küdrü düzü

variantında da qeydə alınmışdır Oronim "quru, susuz yer, çöl" mənasındadır Azər -də axar suyu olmayan quru subtropik iqlimli çölə *küdrü* deyilir Maştağa ilə Buzovna yaşayış məntəqələri arasında geniş çöl yeri ehtal: Küdrü deyir H Zərdabi öz yazılarında Şirvanın aran hissəsini Küdrü Şirvan adlandırdır Azər -də bu coğrafi terminlə düzəlmis Uzun küdrü sıra dağları (İsmiği r-nu) Ləmbəran küdrisi (Ağdam r-nu) və b yer adları da qeydə alınmışdır

Küdürlü oyk. *düz* ! Ağdam r-nunun Əfəlli i o v -də kənd Qarabağ düzündədir, 2 Şəki r-nunun Qaradağlı i o v -də kənd Alazan-Əyrçay çökəkliyindədir Oykonim Azər dilinin dialektlərində işlənən *küdrü/küdrü* (quru iqlimli yer, su çıxmayan ərazi) sözündən və -*lü* şəkilçisindən düzəlib, ərazinin coğrafi mövqeyini təyin edir

Kükəl oyk. *sada* Ağdaş r-nunun cınıadlı i o v -də kənd, Şirvan düzündədir Xalq etimologiyasına görə, oykonim şəxs adı ilə bağlıdır Türk dillərində *kükəl* "alaqotu, qaramuq otu", Azər dilinin dialektlərində *kükən* "boş, mənasız, lazımsız" mənalarında işlənir, *kükü* isə "gicikləmə oxşar xoş ətirli bitki" adındır Şərqi Sibir toponimiyasında *kükü* "göy, yaşıl rəng" mənalarında, Qərbi Sibir toponimiyasında isə *kükke* "çay, çay qolu, su" mənalarında işlənir Deməli, *kükəl* "yaşılıq, otluq" mənasındadır

Kükü or. *sada* Şahbuz r-nunun şm -ında dağ Ermenistanla sərhəddə yerləşir Hün 3113 m Küküdağ variantında da qeydə alınmışdır Vaxtilə dağın ərazisində kongorli tayfasına məxsus ailələrin məskunlaşdığı Kükü adlı kənd olmuşdur XX əsrin əvvəllərində Quba qozaşında Kuki dağı, Tiflis qozaşında Kuki gölü, Zəngəzur qozaşında Kukulı dağı, Kuban vilayətində Kukuoba dağı, Batumi dairəsində Kukuti kəndi, Tətaristanda Kuku kəndi, Ermonistanda Kükü çayı və s qeydə alınmışdır Dağın adı ərazidəki cınıadlı çaydan götürülmüşdür

Kükü oyk. *sada* Şahbuz r-nunun cınıadlı i o v -də kənd Doroloyoz silsiləsinin c -q yamacındadır Kənd ərazidən axan cınıadlı çayın adını daşıyır

Küküçay hıdr. *mür* Şahbuz r-nu ərazisində çay Naxçıvan çayının sağ qoludur Mənbəyini Küküdağın ş yamacından (2500 m yüksəklikdən) alır Deyirmanların hərəkəti getirilməsi və suvarma üçün istifadə edilir Hidronim *kükü* (göy su) və çay komponentlərindən düzəlib, "göy su çayı" mənasındadır

Kükürdəsu hıdr. *mür* Gədəbəy r-nu ərazisində çay Şəmkir çayının sağ qoludur Hidronim *kükürdə* (kimyəvi element) və *su* (burada "çay" deməkdir) sözlərindən düzəlib, "kükürdlü çay" mənasındadır

Küləza hıdr. *sada* Qazax r-nunda çay Qanıx çayının sol qoludur Türk dillərində *külə* "qaymaq, mineral su mənbəyi" mənalarında işlənmişdir Görünür, çayın hövzəsində min bulaqlar olduğu üçün belə adlandırılmışdır

Küləməsar or. *mür* Lerik r-nu ərazisində dağ Daşkəsən kəndindən şm -da yerləşir Hün 863 m Tədqiqatçıların oronimi Quləmsor sözünün təhrif olunmuş forması hesab edərək onu *Qulam* (ş a) və talış dilindəki *sar* (baş, zirvə, topo) komponentlərindən ibarət "Qulam topası" monalı toponim kimi izah edirlər Əslində, *külə* yəbani bitki adındır və oronim də "küləm bitən topo, küləmli zirvə" mənasındadır

Külülü oyk. *düz* ! Ağsu r-nunun Padar i o v -də kənd Şirvan düzündədir 2 İsmayılı r-nunun İvanovka i o v -də kənd Dağətəyi ərazidədir Yaşayış məntəqələri keçmişdə bu zonada istifadə edilən yeraltı yaşayış evlərinin adı (*kühül*) ilə bağlıdır Bu tipli evlər Azər -nin şm r-nlarında *qazma* da adlanır Bu kəndlər vaxtilə kühüllərin mövcud olduğu kühüllü adlanan yerlə salınmışdır Oykonimlərin *kühül* adlı bitkinin adından və ya *Qulu(h)* şəxs adının təhrif formasından ibarət olduğunu güman edənlər də var

Külüs oyk. *sada* Şahbuz r-nunun cınıadlı i o v -də kənd Orta dağlıq qurşaqdadır Yaşayış məntəqəsi kongorli tayfasının səleyko qolunun məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır Tədqiqatçıların oykonimini *kühül* (məğarı) sözündən düzəldiyini ehtimal edirlər Altay dillərində, o cümlədən monqol dil-

lində *kulus* "qamış" mənasında işlənir Güman etmək olar ki, kəndin ərazisi qamışlıq olduğu üçün belə adlandırılmışdır

Künaxaydağ or. *mür* Qax r-nu ərazisində dağ Baş Qafqaz silsiləsinin c yamacında yerləşir Hün 2833 m Oronim *künə* (yastı), *xay* (tərəf, *solaxay* sözündə olduğu kimi) və *dağ* komponentlərindən düzəlib, "dağın yastı tərəfi" mənasındadır

Künaxaysu hıdr. *mür* Qax r-nu ərazisində çay Qumux çayının sağ qoludur Hidronim *Künaxay* (dağ adı) və *su* (çay) komponentlərindən düzəlib, "Künaxay dağından axan su, çay" mənasındadır

Küngüt hıdr. *sada* Şəki r-nu ərazisində çay Əyrçayın sağ qoludur Mənbəyini Saylaxan dağının yamacından (3200 m yüksəklikdən) alır Aşağı axarında (Alazan-Əyrçay vadisində) suvarma üçün geniş istifadə edilir Çay keçmiş Küngüt (indiki Yuxarı Küngüt) kəndinin adı ilə adlanmışdır Kəndin adı isə XIII əsrdə moqolların işğallarında iştirak etmiş *küngit* tayfasının adını əks etdirir Etnotoponimdir

Künüdağ or. *mür* Şahbuz r-nu ərazisində dağ Oronim türk dillərindəki *künü* (alçaq, yastı) və *dağ* sözlərindən düzəlib, "alçaq, yastı dağ" mənasındadır

Küpcəl oyk. *sada* Quba r-nunun cınıadlı i o v -də kənd Qudyal çayının sahilindədir Kəndin adı türk dillərindəki *qupcal* (keçilməz yer, sıldırım diq qaya) sözündən yaranmış, yaşayış məntəqəsinin yerləşdiyi coğrafi mövqeyi təyin edir Kənd Qudyal çayının omolu getirdiyi uçurumun, sıldırımın yaxınlığında salındığı üçün belə adlandırılmışdır

Küpcəlqışlaq oyk. *mür* Quba r-nunun Hacıhüseynli i o v -də kənd Qudyal çayının sahilində, Qusar maili düzənliyindədir Kəndin ərazisi vaxtilə Küpcəl kəndinə məxsus qışlaq yer olmuş, XIX əsrdə həmin kənddən çıxan alorlar qışlaqda məskunlaşmış kollektivləşmədən sonra qışlaq daimi yaşayış məntəqəsinə çevrilmişdir (Oykonim "Küpcəl kəndinin qışlağı" mənasındadır)

Kür oyk. *sada* Şəmkir r-nunda şaq Düzənlikdədir Yaşayış məntəqəsi 1975-ci ildə Şəmkir ŞİS-in tikintisi ilə olaqədər olanmışdır

hamun tikintide çalışan mühəndis-fəhlə işçiləri üçün salınmış, 1978-ci ildən isə rəsmi olaraq Kür qəsəbəsi adlandırılmışdır. Qəsəbənin adı Kür çayının adından götürülmüşdür.

Kür hidr *sada* Gürcüstan, Azərb və Türkiyə ərazisində çay Qafqazda ən böyük çaydır. Mənbəyini Türkiyədəki Qızılqökdəğ dağının şm-ş yamacından (2740 m yüksəklikdən) alır. Xəzər dənizinə tökülür. Azərb ərazisində Kür çayının başlıca qolları sağdan Ağstafa, Həsənsu, Tovuz, Zəyəm, Şəmkir, Gəncə, Kürək, İncə, Tərtər, Araz, soldan isə Qabırçı, Qanux, Göyçay və Turyan çaylarıdır. Kür çayı haqqında bir çox antik və orta əsr müəlliflərinin əsərlərində məlumat verilmişdir. Qədim yunan, latın, ərəb, fars, türk, erməni, gürcü mənbələrində Kor, Kür, Kır, Kırn, el-Kurr, Mikuan və s kimi adı çəkilir. Tədqiqatçılara görə, "su, çay" mənası verən *kür* sözü yerli alban (Qafqaz) tayfalarının birinin dilindən götürülmüşdür. Azərb -da yaşayan qızılvar və buduqların dillərində indi də *kür* sözü "su, çay" mənasında işlədilir. Türk dillərində isə bu sözün "süretli, inadkar, güclü" mənalı vardır. "Dədə Qorqud" dastanlarındakı "kür qopdu, ercil qopdu" ifadəsində də *kür* eyni mənada işlənmişdir.

Kür-Araz ovalığı *or* *mür* Azərb -nin mərkəzi hissəsində Kür və Araz çaylarının aşağı axarları boyunca yerləşir. Kür-Araz ovalığı q -də Mıngəçevir su anbarından başlayaraq ş -də Xəzər dənizinə qədər uzanır. Ovalığın mərkəzi hissəsində Kür çayı ilə Araz qovuşur. Çaylar ovalığı Şirvan, Qarabağ, Mil, Muğan və Salyan düzlərinə ayrılır. Oronim Kür və Araz çaylarının adından yaranmışdır.

Kür Qaraqaşlı *oyk*, *mür* Salyan r-nunun cənubunda i o v -də kənd. Kür çayının sahilində, Salyan düzündədir. Yaşayış məntəqəsi keçmişdə Şirvanda yaşamış qaraqaşlı tayfasına mənsub ailələrin Kür çayı sahilində məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. Oyonkim *Kür* hidronimindən və *Qaraqaşlı* (etnotoponim) kənd adından ibarət olub, "Kür çayı sahilindəki Qaraqaşlı kəndi" mənasındadır.

Kür Qarabucaq *oyk*, *mür* Neftçala r-nunun aşağı Qaramanlı i o v -də kənd. Kür çayı sahilindədir. Keçmişdə burada mövcud olmuş

Qarabucaq adlı iki kəndi bir-birindən fərqləndirmək üçün bir Kür çayı sahilində yerləşdirilmişdir. Kür Qarabucaq, digər isə Kürün qollarından birinin üzərində yerləşdiyi üçün Xol Qarabucaq adlanmışdır. Oronim ikinci komponenti bucaqların bir qolu olan *qarabucaq*ların adı ilə bağlıdır.

Kürd *oyk*, *sada* 1 Göyçay r-nunun Potu i o v -də kənd. Düzenlikdədir. Kendi vaxtla kürd ailələri saldıqına görə belə adlandırılmışdır. 2 Qəbələ r-nunun cənubunda i o v -də kənd Ərəş düzündədir. Yaşayış məntəqəsi özlərini *kurmanç* adlandıran və XIX əsrdə bu ərazidə maldarlıqla məşğul olan ixmaya məxsus ailələrin məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. Etnotoponimdir.

Kürd Çullu *oyk*, *mür* Şərir r-nunun Şəhriyar i o v -də kənd. Arəzboyu düzənlikdədir. Keçmiş adı Çullu olmuşdur. Yaşayış məntəqəsi digər eyniadlı kəndlərdən (Ağdam, Cəbrayıl r-nlarında, Cənubi Azərb -də) fərqləndirmək üçün yaxınlıqda Kürdəkəndin adı ilə Kürd Çullu, yəni "Kürdəkəndin yaxınlığındakı Çullu kəndi" mənasındadır. 2003-cü ildən kəndin adı Kürdçülü kimi rəsmiləşdirilmişdir.

Kürd Məhrizli *oyk*, *mür* Qubadlı r-nunun Zilanlı i o v -də kənd. Dağətəyi düzənlikdədir. Əsl adı Kürd Məhrizli olmuşdur. Yaşayış məntəqəsi 1820-ci ildə İrandan köçüb gəlmiş məhrizlərin bir qolunun adından yaranmışdır.

Kürdəşi *or*, *mür* Xəzər dənizində Bakı arxipelaqı adalarından bir Kür dili yarımadası yaxınlığında yerləşir. Adada fəaliyyətə olan bir neçə kiçik palçıq vulkanı vardır. Oronim *Kür* çayının adı ilə bağlıdır. Səngi Muzəffər (Muzəffər dağı), Səngi Kür (Kür dağı) adları da adlanır.

Kürdəboraklı *oyk*, *mür* Bordo r-nunun Şatırlı i o v -də kənd. Düzenlikdədir. Əsl Kürdəparaq olmuşdur. Oyonkim *kürd* (etn) və *paraq* (heyvan saxlamaq üçün hasarlanmış, çəpərlənmiş yer) sözlərindən düzəlib, "kürd poyosi, kürd tövəsi" mənasındadır.

Kürdçü *oyk*, *düz* Hacıqabul r-nunun Atbulaq i o v -də kənd. Düzenlikdədir. Tədqiqatçılara görə, oyonkim *kürd* (etn) və -çü

(türk dillərində mənsubiyyət bildiren şəkilçi) komponentlərdən düzəlib, "kürdlər kəndi" mənasındadır. Yaşayış məntəqəsini vaxtilə kürdmənşəli ailələr saldıqına görə belə adlanmışdır. Oyonkimin Kürçü adının təhrif variantı kimi "Kür çayı sahilindən gələnlər" mənasında olması da güman edilir.

Kürdeldarbaylı *oyk*, *düz* İsmayilli r-nunun Hacıbəhməli i o v -də kənd. Göyçayın sahilində, təpəlikdədir. Kürd adı ilə də tanınır. Yaşayış məntəqəsi XIX əsrdə Eldarbəy adlı kürdə mənsub, maldarlıqla məşğul olan ailələrin məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. Oyonkim "Kür Eldarbəy"ə məxsus kənd" mənasındadır.

Kürdəbəzli *oyk*, *sada* Masallı r-nunun Qarğılıq i o v -də kənd. Düzenlikdədir. XIX əsrdə adı mənbələrə əsasən kəndin əsl adının Kürdəbaslı olduğu məlum olur. Oronim kənddə məskunlaşmış *kürdəbaslı* nəslinin adı ilə bağlıdır.

Kürdəsarı *oyk*, *mür* Bakı şəhəri, Sabunçu r-nunun cənubunda i o v -də ştq. Aşerov yarımadasındadır. Oyonkim *girdə* (deyirman) və fars mənşəli *xana* (ev, bina) sözlərindən ibarət olub, "girdə evlər" mənasını bildirir. XVI əsrdə qızılbaşların türkbundakı *kürd* tayfalarına mənsub ailələrin məskunlaşması nəticəsində kəndin yaranması ehtimalı da mövcuddur. Bu ehtimala görə, kəndin yaxınlığındakı Kürdlər burnu adlı kiçik yarımada və kəndin yerni həmin ailələrə Səfəvi hakimiyyət vermişlər.

Kürdəmir *oyk*, *mür* 1 Azərb -nin mərkəzi hissəsində inzibati r-n Mərkəzi Kürdəmir şəhəridir; 2 Azərb -də şəhər. Eyniadlı r-nun mərkəzidir. Şirvan düzündədir; 3 Zaqatala r-nunun Verxıyan i o v -də kənd. Düzenlikdədir. Adın Zaqatala r-nu ərazisinə "götürülmə" olduğu güman edilir. Tədqiqatçıların bir qismi Kürdəmir toponimini "kürd Əmir", "qurd Əmir" şəklində izah etmişlər. Bezi tədqiqatçılara görə, Kür ovalığındakı orazılar çoxlu çay daşqınlarına moruz qaldığından "Kürün doymədiyi yer" kimi, yəni "su basmasından qorunmuş qalan sahə" kimi Kürdəmir adı formalaşmışdır. Oyonkimin *kür* (dillimiz qədim dövrlərdə "hərli, qozobli,

deliqlənli, coşğun") və *temirdəmir* (etn) sözlərindən düzəlib, "qozəbli dəmir, deliqlənli dəmir" mənasında olması da güman edilir. 1728-ci ildə İrəvan əyalətinin Dərələyəz nahiyəsində də Kürdəmir adlı kənd qeydə alınmışdır.

Kürdəmir hidr, *sada* Girdiman çayından Kürdəmir şəhərinə çökümüş arxın adıdır. Arx eyniadlı şəhərin adını daşıyır.

Kürdəmiş *oyk*, *mür* Göyçay r-nunun Qızılqənd i o v -də kənd. Düzenlikdədir. Oyonkim *kür* (çay, su) və *dəmişli* (dəmyə, su çıxmayan yer) sözlərindən, -ş (burada şiddətləndirmə bildirir) şəklindən ibarət olub, "tamamilə su çıxmayan yer, dəmyə, ekilməyən sahə" mənasındadır. 1917-ci və 1933-cü illərdə Şamaxı r-nu ərazisində də eyniadlı kənd qeydə alınmışdır. Oronim keçən əsrdə Kürdəmiş, Kürdəmiş variantlarında işlənmişdir.

Kürdədəşi hidr, *sada* Gədəbəy r-nu ərazisində çay Şamaxov çayının yuxarı hövzəsindədir. Aşağıdakılara görə, çay başlanğıcını Şahdağ silsiləsinin yamacındakı *Qurdərası* deyilən yerdən aldığı üçün həmin dərənin adını daşıyır. Oronim təhrif olunaraq hidronimə keçmişdir.

Kürdəsar *oyk*, *mür* Lerik r-nunun Nüvədi i o v -də kənd. Dağlıq ərazidədir. Kəndin əhalisi talış dilində danışan kürdlərdən ibarətdir. Bu faktı istinad edən tədqiqatçılar oyonkimi "kürdlər yaşayan yüksəklik, təpə" kimi izah edirlər. Yerli əhali kəndin adını *Qurdəsar* kimi tələffüz edir və oyonkimi "qurd kəndi" mənasında izah edir. Başqa bir ehtimala görə isə, kəndin adı talış dilindəki *kirdə* (Azərb dilində *girdə*, yumru, doymir) və *sar* (baş) sözlərindən ibarət olub, "doymirli baş" mənasındadır. Kəndin coğrafi mövqeyini əks etdirir.

Kürdhacı *oyk*, *sada* Laçın r-nunun eyniadlı i o v -də kənd. Kürdhacı çayının sahilində, Qarabağ silsiləsinin yamacındadır. Keçmiş adı Qasımşaq olmuşdur. Oyonkim yerli əhalinin dilində *Qurdqayı* kimi tələffüz edilir və "qurd uşurmi" şəklində izah olunur. Kəndin adının bəlo dəyişməsi rus dilində olan odobiyaydan uğursuz turçumonin nəticəsidir.

Kürdhacı *hidr. sada* Laçın r-nu ərazisində çay. Çay adını ərazisindən axdığı Kürdhacı kəndindən almışdır.

Kürdül *or. mür* Xəzər dənizi ilə Qızıl-ağac körfezi arasında yarımadada Oronim *Kür* çayının adından və coğrafi termin olan *dil* (deniz, göl və çayların sahil zonasında qum və çınqıllardan ibarət alçaq, hamar səthli uzunsov quru zolağı) sözlərindən ibarətdir.

Kürdül *oyk.*, *sade* Neftçala r-nunun Şirvanlı i ə v -də kənd Xəzər dənizi sahilindədir. Kənd Kürdül yarımadasının adı ilə adlanmışdır.

Kürdək *or. mür* Şorur r-nunun Şəhriyar i ə v -də kənd. Düzenlülkdədir. Oykonom *kürd* (etn.) və *kənd* sözlərinin birləşməsindən düzəlib, "kürdlərin kəndi" mənasındadır. 1933-cü ildə Kürdək variantında qeydə alınmışdır. 2003-cü ildən kəndin adı Kürdək kimi rəsmiləşdirilmişdir.

Kürdqobu *hidr. mür* Ağsu və Kürdəmir r-nları ərazisində çay. Girdiman çayından ayrılıb bilavasitə Qarasuya tökülür. Tədqiqatçılara görə, hidronim Qurdqobu (canavar dəbəsi) adından təhrifdir. Hidronimin *kürd* etn -indən və *qobu* (kiçik dərə, yarpaq, çay dəbəsi, dərən arx və s.) sözündən düzəlib, "kürdlərə məxsus çay dəbəsi" mənasında olması da ehtimal edilir.

Kürdlər *oyk. sada* 1 Ağcabədi r-nunun cymıadlı i ə v -də kənd. Qarqar çayının sahilində, Qarabağ düzündədir. Kənd musanli tayfasının *kürdlər* tirsinin məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır; 2 Ağdam r-nunun Əlimədəddi i ə v -də kənd. Dağətəyi ərazidir. Yerli əhalinin məlumatına görə, vaxtilə kürdülli ailələrin məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. Göre belə adlandırılmışdır; 3 Cəbrayıl r-nunun Sirk i ə v -də kənd. Qarabağ silsiləsinin ətəyindədir. Yerli əhalinin məlumatına görə, keçmiş adı Hacısaqlı olmuşdur. Əvvəllər bu ərazidə Zəngəzur qəzasındakı götənlil kürd tayfasına məxsus qışlaq yeri (Kürdlər qışlağı adlanırdı) olmuşdur. Sonralar burada salınmış yaşayış montaqəsi kühnə qışlağın adı ilə tanınmışdır. Əslində iəvəndə sakininlərin kürdlərlə heç bir etnik əlaqəsi yoxdur. 1922-ci ildə çap edilmiş yaşayış montaqələrinin siyahısında da kəndin

adı Hacısaqlı kimi qeydə alınmışdır; 4 Cəlilabad r-nunun cymıadlı i ə v -də kənd. Burovar silsiləsinin şm-ş ətəyindədir. Yaşayış montaqəsi XIX əsrin ortalarında panəvanı tayfasının *kürdlər* tirsinin oturaqlaşması nəticəsində yaranmışdır; 5 Füzuli r-nunun Əbdürrəhmanlı i ə v -də kənd. Düzenlülkdədir. Mehdiy Kürdü də adlanır. Yaşayış montaqəsi Mehdiy adlı şəxsə məxsus *kürd* ailələrinin məskunlaşması nəticəsində yaranmış və məskunlaşan ailələrin ümumi adını qəbul etmişdir. Etnotoponimdir.

Kürdmahmudlu *oyk. sada* İmişli r-nunun Xəlfəli i ə v -də kənd. Düzenlülkdədir. Yaşayış montaqəsi *kürdmahmudlu* tayfasının burada məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. Kənd bu tayfanın adını daşıyır.

Kürdmaşı *oyk. sada* İsmayilli r-nunun cymıadlı i ə v -də kənd. Dəvəbatan çayının sahilində, dağətəyi ərazidədir. XIX əsrdə kəndin adı rusca Kurtmaşı variantında qeydə alınmışdır. Tədqiqatçılara görə, oykonom *Qurd* ləqəbli Maşı adı şəxsin adından yaranmışdır. Oykonomun bitki adından yarandığını da güman etmək olar.

Kürdsaban *oyk. sada* Göyçay r-nunun Məlikəndli i ə v -də kənd. Şirvan düzündədir. Oykonom *kürd* (etn.) və *Şaban* (ş a.) sözlərinin birləşməsindən əmələ gəlmişdir. Yaşayış montaqəsi ilk dəfə orada məskən salmış *Kürd Şabanın* nəslinin adı daşıyır.

Kürdüvan *oyk. düz* İsmayilli r-nunun Başqal i ə v -də kənd. Niyaldağ silsiləsinin ətəyindədir. Oykonom *kürd* (etn.) və *-van* (məkan bildiren şəkl) komponentlərindən düzəlib, "kürdlər olan yer" mənasındadır. 1917-ci ildə kəndin adı Kürdüvan variantında qeydə alınmışdır. Oykonom *kür* (çay, su) sözündən və *divandüvan* türkdillilə tayfa adından yaranması da mümkündür.

Kürdyurd *or. mür* Goranboy r-nu ərazisində kənd. Goran və Buzluq çayları arasında yerləşir. Hün 2190 m. Oronim *kürd* (etn.) və *yurd* (məskon) komponentlərindən düzəlib. Görünür, dağın ərazisi maldar kürdlərin yaylaq yeri olduğundan belə adlandırılmışdır.

Kürəkçay *hidr. mür* Xanlar, Yevlax və Goranboy r-nları ərazisində çay. Kürün sağ qoludur. Monboyini Murovdag silsiləsinin

şm yamacından (3100 m yüksəklikdən) alır. Ən böyük qolları sağdan Ağsu, Sarsı, Buzluq və ya Balakürək çayları, soldan isə Azad və Korçaydır. Çaykənd kəndindən aşağıda suvarma üçün istifadə edilir. Çayın üstündə kiçik SES tikilmişdir. Hidronim mənbələrdə XIV əsrdən məlumdur. Tədqiqatçılara görə, çayın adı qəd. türk dillərindəki *kürək/kürək* (qaçan, sürətlə axan, yuyub aparan) sözü ilə bağlı olub, "sürətli çay, it axan çay" mənasındadır.

Kürəkçay *oyk. mür* Goranboy r-nunun Goranlı i ə v -də qəsəbə, d y stansiyası. Düzenlülkdədir. Kürəkçay d y stansiyası yanında salınmışdır. D y stansiyası 1908-ci ildə tikilmiş, yaxınlıqdan axan Kürəkçayın adı ilə adlandırılmışdır. Yaşayış montaqəsinin adı da çayın adındandır.

Kürəkçi *oyk. sada* Yardımlı r-nunun cymıadlı i ə v -də kənd. Vileş çayının sahilində, Peştəser silsiləsinin ətəyindədir. Yaşayış montaqəsi pərembel tayfasının *kürəkçi* tirsinin məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır.

Kürəkçidag/Kürəkçidag *or. mür* Ağsaron r-nu ərazisində dağ. Veqver çayının sol sahilində yerləşir. Hün 521 m. Əsl adının Kürgece olduğu söylenilir. Tədqiqatçılar oronimi tat dilindəki *kürğ/qurğ* (canavar) və *ca* (yer) sözlərinin birləşməsi hesab edərək "canvar yaşayan yer" kimi izah edirlər. Azərb dilinin Bakı dialektində *kürğa* "qotman, ot tayası" mənasında işlənir. Oduq ki, oronimi "qotmana bənzər dağ" kimi də izah etmək olar.

Kürkəndi *oyk. mür* Sabirabad r-nunun cymıadlı i ə v -də kənd. Muğan düzündədir. Oykonom *Kür* (çayın adı) və *kəndi* sözlərindən düzəlib, "Kür keçən kənd, Kürün yaxınlığındakı kənd" mənasındadır.

Kürkən *oyk. sada* Quba r-nunun Alpan i ə v -də kənd. Qusar məli düzənliyindədir. Tədqiqatçıların fikrincə, oykonom ləzgi dilindəki *kürkən* sözündən olub, "yüksəkliyin yamacı" mənasını bildirir. Yaşayış montaqəsi tobi-coğrafi mövqeyinə görə belə adlandırılmışdır.

Kürkət *hidr. sada* Qax r-nunda çay. Əynçayın qollarından bındır. Böyük Qafqazın c yamacından axır. Hidronim türk dillərində

rindəki "kükrəyən, uğuldayan" mənalı *küküröt* sözündəndir.

Kürmük/Quirmux *hidr. sada* 1 Qax r-nunda çay. Qanix çayının sol qoludur. Mənbəyini Baş Qafqaz silsiləsinin c yamacından (3280 m yüksəklikdən) alır. Alazan-Əynçay vadisinə çıxdıqdan sonra bir çox qollarla ayrılır. Çayda güclü sel hadisələri baş verir; 2 Qax r-nunun İlisu kəndi yaxınlığında min bulaqlar. Quirmux çayının sağ və sol sahilində yerləşir. Az mineral olub, suyu mülayim-isti iki bulaqdan ibarətdir. Hidronimə ilk dəfə XI əsr gürcü mənbəyində təsadüf edilmişdir. Tədqiqatçılar belə hesab edirlər ki, hidronim qədim türk dillərindəki *körmük* (gölmeçə) sözündəndir. Çayın adı mineral bulaqlardan alınmışdır.

Kürsəngi *oyk. sada* Salyan r-nunun Qaracala qəsəbə i ə v -də qəsəbə. Cənub-Şərqi Şirvan düzündədir. Keçən əsrin ortalarında 1 №-li sovxozun 3 №-li şöbəsinin malikəsinə yənada salınmış qəsəbə. 1965-ci ildən yaxınlığındakı *Kürsəngi* dağının adı ilə adlandırılmışdır. Dağ keçmişdə maldar ellərin qışlaq yeri olmuşdur.

Kürsəngi *or. mür* Salyan r-nu ərazisində dağ və sönmüş palçıq vulkanı. Cənub-Şərqi Şirvan düzündədir. Kür-Araz ovalığının ən böyük palçıq vulkanlarından bındır. Hün 77 m. Oronim *Kür* (çayın adı) və fars dilindəki *səng* (daş, qaya) sözlərindən düzəlib (burada *-i* mənsub şəkl -sidir), "Kür daşı" mənasındadır.

Kürtport *or. mür* Goranboy r-nu ərazisində dağ. Murovdag silsiləsinin şm yamacındadır. Hün 2190 m. Oronim türk dillərində, o cümlədən Azərb dilinin dialektlərində "qar, qar yığılı" mənasında işlənən *kürü* və *part/port* (parıldayan, ısıldayan) sözlərindən düzəlib, "qar parıldayan dağ" mənasındadır.

Küsəkeran *oyk. mür* Lerik r-nunun Ven i ə v -də kənd. Peştəser silsiləsinin yamacındadır. Yerli əhali arasında Kükəkon söklündə işlənir. Oykonom talış dilindəki *kü* (dağ), s. (üst) və *kəran* (burada "kənd" mənasındadır) sözlərindən düzəlib, "dağın üstündə, dağın zirvəsində salınmış kənd" mənasındadır.

Küsnet

Yaşayış məntəqəsi təbii-coğrafi mövqeyinə görə belə adlandırılmışdır

Küsnet oyt., sado. 1. Qebele r-nunun Qebele şəhəri e v -də kənd. Baş Qafqaz silsiləsinin yamacındadır. Kənd Quba r-nunun Küsnet kəndindən çıxmış ailələrin məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. 2. Quba r-nunun Kəpçal i e v -də kənd. Baş Qafqaz silsiləsinin etəyindədir. Yaşayış məntəqəsi əvvəlcə indiki Vladimirovka kəndinin yerində idi və Dağıstanın Küsnet kəndindən qədərində gəlmiş ailələrin məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. Rus ailələri ora köçürüldükdən sonra küsnetlilərin bir hissəsi indiki Küsnet kəndinin əsasını qoymuş, digər hissəsi isə Qebele r-nuna gedərək Küsnet kəndini yaratmışdılar. Küsnet sözü Ağdaş r-nunda "ağır-xasiyyətli, qaraqabaq" mənalarında işlənir. Bu sözün türk dillərində "payızlıq", "dağlıq ərəzi", "quzey" mənaları da vardır

Kyunçal

Küsnetqazma oyt., mür. Quba r-nunun Kəpçal i e v -də kənd. Qızıqlaya yaylağının etəyindədir. Keçmişdə Qazma Küsnet, Küsnet qazmaları, Küsnet qışlaq da adlanmışdır. Yaşayış məntəqəsi XIX əsrin ortalarında Küsnet kəndinə məxsus pay torpağında həmin kənddən çıxmış ailələrin məskunlaşması nəticəsində yaranmışdır. Oykonom *Küsnet* (kənd adı) və *qazma* (ev tipi) komponentlərindən düzəlib, "Küsnet kəndinin qazmaları" mənasındadır

Kyunçal/Günçal/Künçal oyt., mür. Siyəzen r-nunun Ağbaş i e v -də kənd. Samur-Deveçi ovalığında. Əsli Günçəldir. Yerli əhali arasında Güneyçal da adlanır. Oykonom "Güneydəki çaldə, yaldə yerləşən kənd" mənasındadır. Oykonom 1917-ci ildə də Günçal variantında qeydə alınmışdır. Kyunçal (Qyunçal) bu coğrafi adın rusca teleffüz formasıdır

MÜNDƏRİCAT

<i>Ön söz</i>	5
<i>Şərti ixtisarlər</i>	6
Aa	7
Bb	70
Cc	117
Çç	128
Dd	146
Ee	174
Əə	177
Ff	191
Gg	195
Hh	218
Xx	233
İi	253
Jj	264
Kk	265

Buraxılışa məsul: *Əziz Güləliyev*
Texniki redaktor: *Rövşən Ağayev*
Kompyuter səhifələyiciləri: *Ələkbər Kərimov*
Aslan Almasov
Korrektor: *Kamala Cəfərli*

Yığılmağa verilmişdir 17.04.2007. Çapa imzalanmışdır 19.07.2007.
Formatı 60x90 $\frac{1}{16}$. Fiziki çap vərəqi 19. Ofset çap üsulu.
Tirajı 10000. Sifariş 104.

DÜST 5773-90, DÜST 4.482-87

Kitab "CBS-PP" MMC mətbəosində çap olunmuşdur.
Bakı, Şərifzadə küçəsi, 3.